

† Petroniu Florea

SFINȚI DIN SFÎNTA
SCRIPTURĂ

Editura Episcopiei Sălajului
„Credință și viață în Hristos”
Zalău, 2024

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PETRONIU FLOREA, episcop al Sălajului

Sfinți din Sfânta Scriptură / Petroniu Florea. - Zalău :
Editura Episcopiei Sălajului „Credință și viață în Hristos”,
2024

Conține bibliografie
ISBN 978-606-8848-23-5

Cuvânt înainte

Dacă ne uităm în calendarul creștin sau citim viețile sfinților, proloagele ori sinaxarele constatăm că există numeroase cete de sfinți, precum: drepti, patriarhi, proroci, regi, mucenici, apostoli, evangheliști, propovăduitori, ierarhi, preoți, diaconi, mărturisitori, izvorători de mir, cuvioși, pustnici, stâlpnici, Sfinți Părinți, scriitori bisericești, fecioare, împărați, împărătese, prinți, prințese, aristocrați, guvernatori, mai-mari ai orașelor, nevoiași, conducători de oaste, ofițeri, soldați, doctori fără de arginți, meșteșugari, păstori, plugari, primitori de străini, postitori, făcători de minuni, „nebuni” pentru Hristos, persecutori și chinuitori ai creștinilor convertiți la credința în Domnul Hristos, tâlhari pocăiți și oameni depravați care au părăsit calea păcatului și s-au întors la Dumnezeu, fiindcă Acesta „*nu vrea moartea păcătosului, ci ca păcătosul să se întoarcă din calea lui și să fie viu*” (Iezechiel 33,11). Există sfinți copii, adolescenți, tineri, adulți și bătrâni. Din aceste exemple înțelegem că la sfințenie pot ajunge toți oamenii care doresc acest lucru, indiferent de vârstă, de categoria socială din care fac parte, de profesia pe care o au, și de vremea în care își duc traiul pe acest pământ, din moment ce sfinți au existat dintru început, de la dreptul Abel, cel de-al doilea om născut pe pământ, până la sfinții contemporani nouă și, cu siguranță că sfinți vor fi cât va exista lumea, însă pentru aceasta trebuie să ne străduim din răzputeri, pe parcursul întregii noastre vieți, fără a precupeți niciun efort, după cum a afirmat Domnul Hristos că „*împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc intră în ea*” (Matei 11,12).

Despre sfinți Apostolul neamurilor a scris că „*toți vor învia în Hristos, dar fiecare în ceata sa*” (I Corinteni 15,22-23).

Pentru că sfinții cunoscuți sunt foarte mulți, la care se adaugă și cei necunoscuți nouă, dar care se află în slava lui Dumnezeu, am hotărât ca în cartea de față să prezint doar viețile sfinților din Sfânta Scriptură, atât din Vechiul Testament, cât și din Noul Testament, pentru că avem foarte multe de învățat de la ei.

Să ne rugăm acestor sfinți pentru a-i avea mijlocitori înaintea lui Dumnezeu și să le urmăm pilda în împlinirea poruncilor dumnezeiești, în speranța că la trecerea din această viață vom auzi din gura lui Dumnezeu cuvintele: „*Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni pe voi!*” (Matei 11,28).

Autorul

Dumnezeu, sfințenia și sfinții

În cartea sa, prorocul Isaia a relatat una dintre viziunile sale: *„L-am văzut pe Domnul Dumnezeu șezând pe un tron înalt și măreț; și casa Lui era plină de slavă. Serafimi ședeau împrejurul Său; fiecare avea câte șase aripi: cu două își acopereau fața, cu două își acopereau picioarele și cu două zburau. Și strigau unul către altul și ziceau: «Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul Atotțiitorul, plin este tot pământul de slava Sa!»»* (Isaia 6,1-3).

În limba ebraică, în care a fost scris Vechiul Testament, pentru adjective, în afară de gradul de comparație pozitiv, nu existau comparativul și superlativul, cum sunt în limba română și în alte limbi clasice ori moderne, cu toate acestea, dacă cineva dorea să exprime faptul că o persoană era superioară alteia, ori se referea în același sens la un obiect, utiliza construcția: „sfântul sfinților”, „regele regilor”, „robul robilor”, „cartea cărților”, „cântarea cântărilor” etc. Întrucât serafimii din cartea profetului Isaia afirmau de trei ori că Dumnezeu este sfânt, prin această triplă repetiție în limba ebraică se indica faptul că Dumnezeu este infinit de sfânt, sau cum am spune noi în limba română: atotsfânt ori întru tot sfânt.

Dumnezeu are numeroase atribute, iar sfințenia este una dintre însușirile Lui morale.

Când vorbim despre Sfânta Treime, Dumnezeul nostru, trebuie să știm că „precum Tatăl este sfânt prin natura Sa și Fiul este sfânt prin natura Sa, așa și Duhul adevărului este sfânt prin natura Sa. Din acest motiv, El a fost considerat demn să poarte denumirea specială și particulară de Sfânt. Sfințenia este o

caracteristică personală a Sfântului Duh, deși ea este comună și Tatălui și Fiului. Tatăl și Fiul sunt sfinți, dar Sfântul Duh este plinătatea sfințeniei. Din acest motiv, El nu este sfințit, ci sfințitor. Duhul Sfânt este sfânt prin ființă, fiind izvorul sfințeniei. Puterea sfințitoare este caracteristica ipostatică a Sfântului Duh. În Dumnezeu ceea ce corespunde ființei este comun, precum dumnezeirea, aseitatea, atotprezența, veșnicia, neschimbabilitatea, atotputernicia, infinitatea, atotștiința, atotînțelepciunea, bunătatea, iubirea și orice alt concept asemănător. Însă ipostasul este cunoscut prin caracteristici precum: paternitatea, filiația sau puterea sfințitoare. Fără Sfântul Duh nu există sfințire. Duhul Sfânt este esența proprie a sfințeniei”¹.

„Cuvântul sfânt, în înțelesul lui fundamental, înseamnă ceea ce este separat de lume și consacrat lui Dumnezeu. Astfel, sfânt este lăcașul bisericii, obiectele de cult etc. În acest sens, Dumnezeu este sfânt, întrucât este despărțit de lume și străin de tot ceea ce este pământesc, fizic și imperfect. A fi sfânt înseamnă a fi desăvârșit. În sensul deplin al cuvântului, sfânt este numai Dumnezeu. De aceea, în Vechiul Testament, numele de sfânt și cel de Dumnezeu se folosesc unul în locul altuia (Isaia 6,3)”².

„Noțiunea de sfânt are și un sens moral, presupunând armonia voinței cu legea morală, cu perfecțiunea morală, cu binele. De aici și folosirea reciprocă a cuvintelor bun și sfânt. În acest înțeles, sfințenia lui Dumnezeu este însușirea în virtutea căreia voința lui Dumnezeu se identifică perfect cu binele și cere și de la om curățenia morală cu observarea legii morale, manifestate în conștiința morală. La Dumnezeu, sfințenia

¹ **Mgr. Irineu Popa**, *La personne et la communion des personnes dans la Theologie de Saint Basile le Grand*, Editura Basilica, București, 2011, p. 157.

² *Îndrumări misionare*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986, p. 99.

trebuie înțeleasă ca identificare a ființei și voinței lui Dumnezeu cu binele”¹.

„Sfințenia lui Dumnezeu exprimă, pe de o parte, o calitate a lui Dumnezeu cel în Treime, pe de alta, se manifestă în lume și devine o calitate participată a ființelor umane. În primul aspect ea este cu totul apofatică, indefinibilă; în al doilea, ea este sesizată, dar într-un mod greu de definit rațional, adică într-un mod apofatic-catafatic. În primul aspect trebuie să-i spunem mai degrabă suprasfințenie, în al doilea aspect, ca relație a lui Dumnezeu cu făpturile, sfințenie. Aci vorbim mai mult despre sfințenia aceasta revelată, manifestată în lume prin coborârea lui Dumnezeu la ea, prin energiile Sale necreate”².

„Se poate spune că în sfințenie ni se revelează concentrat toate însușirile dumnezeiești. Ea este misterul luminos și activ al prezenței divine. În ea este concentrat tot ce Îl deosebește pe Dumnezeu de lume”³.

„În manifestarea ei în lume, sfințenia lui Dumnezeu este în același timp transcendentă și revelată. Dacă nu S-ar fi revelat Dumnezeu păstrând ceva din transcendența Lui în această coborâre, nu I-am cunoaște această calitate, iar dacă nu S-ar coborî fără a înceta să fie transcendent, lumea n-ar putea suporta sfințenia lui Dumnezeu și n-ar putea deveni părtașă la ea. Deci în coborârea Sa la noi, Dumnezeu descoperă ceva ce depășește tot ce este lumesc, ceva care este de alt ordin. Sfințenia lui Dumnezeu este, deci, transcendentă. Dacă n-ar fi transcendentă nu ne-ar putea da și nouă puterea de a ne transcende neconținut; iar dacă nu ar fi fost descoperită, în coborârea lui Dumnezeu la

¹ **Ibidem.**

² **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică Ortodoxă pentru Institutele teologice*, vol I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1978, p. 256.

³ **Ibidem**, p. 257.

noi, nu am încerca s-o dobândim, fiindu-ne cu totul inaccesibilă. Sfințenia lui Dumnezeu este ceva transcendent lumii și tocmai de aceea experiem această transcendență ca sfântă, deși ne este descoperită și ne atrage în sus. Și ne atrage spre înălțimi fiindcă este sfințenia unei persoane”¹.

„Sfințenia este atributul transcendenței lui Dumnezeu ca ființă și a Sfântului Duh ca persoană. Căci simțim o teamă, o sfială față de misterul sfânt ca față de o supremă conștiință și de un suprem for care ne trage la răspundere și care are tot dreptul de a ne trage la răspundere pentru cele săvârșite. Atât sfiala cât și teama sunt sfială și teamă pe care le încearcă cineva în fața unei persoane care îi cunoaște ființa. În fața lui Dumnezeu încercăm teamă și sfială, dar ne simțim bine căci Cel sfânt ne-a cunoscut adevărata noastră ființă și prin aceasta nu ne respinge, cu toate că suntem într-o stare de păcătoșenie, ci ne cheamă la curăție. Ne simțim fericiți pentru că ne simțim despovărați și neîmpiedicați în a ne manifesta cu sinceritate față de El. Prin aceasta ne deschidem comuniunii cu Dumnezeu. Stăruirea în această comuniune înseamnă adâncirea în noi a conștiinței prezenței lui Dumnezeu și, prin aceasta, o tot mai mare îndrăznire la Dumnezeu. Pierderea conștiinței prezenței lui Dumnezeu și, cu aceasta, pierderea conștiinței de păcătoșenie, atrage după sine pierderea îndrăznirii către Dumnezeu, din cauza patimilor care au invadat această conștiință a prezenței, întinând-o. De aceea, când omul vrea să se apropie din nou de Dumnezeu, o face cu mare greutate și cu frică. De aici îndemnul Sfântului Isaac Sirul pentru o continuă curățire: «Curățește-te mereu înaintea Domnului având amintirea Lui în inima ta, ca nu cumva zăbovind în afara amintirii Lui, să devii lipsit de îndrăznire când vei intra la El. Căci îndrăznirea față de

¹ *Îndrumări misionare...*, pp. 99-100.

Dumnezeu vine din vorbirea continuă cu El și din multa rugăciune»¹.

„Sfințenia lui Dumnezeu vine de la persoana absolută, de la absolutul ca persoană, de la divinitatea personală deplin pură, care n-are niciun gând rău împotriva noastră. Dar această sfințenie vine de la El, și se manifestă în lume și în om și datorită faptului că noi, ca persoane, aspirăm să ne predăm total lui Dumnezeu, Treime de persoane absolute, care ne înconjoară cu iubirea lor, și pentru că realizăm această predare a noastră lui Dumnezeu prin Hristos, Fiul Său întrupat, Care predă împreună cu noi Tatălui, ca om, într-o dăruire absolută”².

„Dar sfințenia lui Dumnezeu este absolută și pentru că numai în fața ei te poți rușina în mod absolut și poți simți îndemnul spre o puritate sau sinceritate și transparență absolută, datorită puterii absolute și purității absolute cu care te întâmpină. Iar aceasta nu poate fi decât însușirea persoanei absolute. Căci în fața unui absolut impersonal, dacă se poate spune așa, nu te poți cutremura și rușina fără margini cum te cutremuri în fața lui Dumnezeu Cel sfânt și atotiubitor. În fața unei persoane umane, oricât de prestigioasă ar fi, ai întotdeauna unele rezerve, rețineri, pe când în fața lui Dumnezeu trăiești sentimentul dezmărginirii. Iar iertarea de la divinitatea personală îți poate da liniștirea totală și definitivă a conștiinței, prin curățirea reală a păcatelor. Și această iertare o simți eficientă în tine numai printr-o persoană care vorbește în numele lui Dumnezeu și confirmă prin smerenia ei că numai Dumnezeu vorbește și lucrează prin ea”³.

„Numai o persoană ne poate atrage și ne poate trezi un interes real, fiindcă ni se poate preda și i ne putem preda într-o totală delicatețe. Și numai o persoană absolută ne poate atrage

¹ **Ibidem**, p. 100.

² **Ibidem**, p. 101.

³ **Ibidem**.

interesul absolut și poate exercita asupra noastră o atracție absolută, voită și ne poate determina la o dăruire totală și să ne consacrăm ei. Deci numai Dumnezeu este sfințenia absolută, fiindcă este personal sau, mai exact, o Treime de persoane absolute”¹.

„Predarea către Dumnezeu este o autojertfire sfințitoare fiindcă este o autotranscendere peste tot ce este relativ. Căci cel ce se dăruiește lui Dumnezeu renunță la sine, trecând peste tot lucrul egoist și meschin, peste interesul îngust, peste toată pofta care vizează numai lucruri mărginite și contrare sfințeniei, deci se sfințește prin harul lui Dumnezeu, care îl penetrează și îl umple cu bogăția darurilor Duhului Sfânt, trăind un sentiment de libertate deplină și de dezmarginire”².

„Sfințenia lui Dumnezeu arătată în afară se lasă participată de om și de făpturile acestei lumi, prin harul și darurile Duhului Sfânt care se împărtășesc omului și naturii în Biserică prin Sfintele Taine și ierurgii. Deci sfințenia lui Dumnezeu, descoperită, este o sfințenie harică, adică se împărtășește prin energiile divine necreate”³.

„Creștinismul a desființat virtual granița dintre sacru și profan, deschizând tuturor accesul la sfințenie. Desființarea acestei granițe o făcuse întrucâtva și Vechiul Testament, pentru care Dumnezeu lui Israel este sfânt și cheamă la sfințenie pe poporul Său prin robul Său, Moise, căruia i-a spus: «*Vorbește la toată obștea fiilor lui Israel și le zi: Fiți sfinți, că Eu, Domnul Dumnezeu vostru, sunt sfânt*» (Levitic 19,2). Sfântul Apostol Pavel îi numește pe toți creștinii sfinți, iar Sfântul Apostol Petru îi numește pe creștini neam sfânt (I Petru 2,9). Toți avem acces la sfințenie, căci toți ne putem uni cu Hristos prin lucrarea

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem.**, p. 102.

³ **Ibidem.**

Duhului Sfânt. A nega posibilitatea participării tuturor la sfințenia lui Dumnezeu înseamnă a nega că Fiul lui Dumnezeu întrupându-Se Și-a păstrat dumnezeirea activă în umanitatea asumată și că Se unește cu noi în calitate de Dumnezeu întrupat”¹.

„Sfințenia își are izvorul în tripersonalitatea lui Dumnezeu manifestată în Hristos. Și aceasta pentru că subiectul sfințeniei nu poate fi decât o persoană în relația ei pură cu altă persoană. Dar întrucât Dumnezeu este o Treime de persoane sau subiecte pure care se cuprind și se întrepătrund reciproc, sfințenia își are izvorul prin unitatea firii dumnezeiești, în toate cele trei persoane ale Sfintei Treimi”².

„Prin Hristos, Care este sfințenia supremă în formă umană, sfințenia persoanelor Sfintei Treimi ni se comunică nouă ca sensibilitate desăvârșită a relației dintre persoana umană și Dumnezeu și prin aceasta și între oameni. Dumnezeu fiind, Hristos Se sfințește pe Sine ca Om, ca și noi să ne sfințim în adevăr (Ioan 17,19) și să participăm la slava Sa (Ioan 17,22) și să fim toți una în Hristos și împreună cu El (Ioan 17,22 și 24) în sânurile Tatălui”³.

„De aceea, Dumnezeu vrea ca toată lumea să se umple de sfinți și toți oamenii să se sfințească, pentru ca sfințenia Lui să se facă văzută și slăvită peste tot în lume, iar aceasta din urmă să devină cer nou și pământ nou în care locuiește dreptatea și sfințenia, prin extensiunea ei din Sfânta Treime”⁴.

„Prin pătrunderea energiilor divine necreate în lume, lumea se transfigurează, dar și datorită eforturilor ce le fac credincioșii, întăriți de aceste energii spre sfințenie. Căci în aceste energii

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem.**

³ **Ibidem**, pp. 102-103.

⁴ **Ibidem**, p. 103.

devenite și ale oamenilor Se face cunoscut Dumnezeu Cel în Treime”¹.

„Numai în experiența sfințeniei, firea noastră, umplându-se de prezența eficientă a lui Dumnezeu, are nu numai o cunoaștere teoretică a lui Dumnezeu, ci o cunoaștere prin experiență a prezenței, a puterii și a iubirii Lui. *«Căutați pacea cu toți, și sfințenia, fără de care nimeni nu-L va vedea pe Domnul»* (Evrei 12,14). În felul acesta, cel ce se află în sfințenie, se află în adevăr, în cunoașterea prin experiență a lui Dumnezeu, în Dumnezeu Însuși, adevărul care-i sfințește, după cum I-a spus Domnul Hristos lui Dumnezeu Tatăl: *«Sfințește-i pe ei în adevărul Tău. Și de dragul lor Eu Mă sfințesc pe Mine Însumi, pentru ca și ei să fie sfințiți întru adevăr»* (Ioan 17,17 și 19). Sfinții Îl cunosc pe Dumnezeu în prezența Lui lucrătoare în ei și în toată lumea. Îl cunosc în dulceața bunătății și a păcii, în puterea Lui de transformare, de transfigurare și desăvârșire în ei înșiși și în toate. Sfințenia nu este ceva static și individual, ci un proces de nesfârșită umanizare creștină prin îndumnezeire, ce se realizează în relațiile dintre oameni și Dumnezeu, dintre oamenii înșiși și dintre ei și cosmosul întreg”².

Dumnezeu le-a poruncit oamenilor încă din Vechiul Testament: *„Sfințiți-vă și veți fi sfinți, pentru că Eu, Domnul Dumnezeu vostru, sunt sfânt”* (Levitic 11,44), arătând prin aceasta că omul, deși este o simplă creatură, este chemat să se umple de sfințenie, să participe la condițiile de existență dumnezeiască ale Creatorului său.

Biserica vorbește mereu de sfinți. Calendarul creștin este plin de sfinți, iar toți creștinii sunt chemați să devină sfinți. Ce este însă sfințenia? Sfințenia înseamnă participare și

¹ **Ibidem.**

² **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Op. cit., p. 275.**

comuniune la sfințenia lui Dumnezeu, cu alte cuvinte aceasta este îndumnezeirea.

„Existența sfinților este mărturia puterii sfințeniei Domnului Hristos asupra umanului și asupra umanității, prin lucrarea Sfântului Duh. Mântuitorul a dat măsura supremă a sfințeniei ca stare de jertfă. Prin unicitatea ipostasului Său, a dat mărturia și măsura sfințeniei dumnezeiești în viața omenească. Existența sfinților demonstrează că sfințenia dumnezeiască nu s-a întrupat pentru a rămâne obiect al adorării, ci pentru a fructifica moral omenirea, rodind sfinți. În fiecare sfânt Se sălășluiește Domnul Hristos, prin dumnezeirea și umanitatea Sa, sfântă și sfințitoare, izvor al harurilor. Sfinții sunt podoaba Bisericii, pentru că ei sunt «mlădițele» desăvârșirii, din «vița» cea desăvârșită, sfântă și dumnezeiască, «vița» nemuririi, care este Domnul Hristos”¹.

„Puterea de a lucra sfințenia atrage după sine și porunca de a fi sfinți, prin sânguința neconținută către desăvârșire întru virtute în viața de fiecare zi. Apostolul neamurilor a afirmat în acest sens: *«Să ne curățim pe noi de toată întinarea trupului și a duhului, desăvârșind sfințenia în frica lui Dumnezeu»* (II Corinteni 7,1). Sfinții sunt numiți acei creștini care au o profundă viețuire duhovnicească, manifestată prin fapte bune și pietate pilduitoare, pe care Biserica îi socotește vrednici a fi venerați în evlavia creștină”².

„Sfinții reprezintă lucrarea lui Dumnezeu prin persoanele umane accesibile nouă”³.

Prin sfinți noi ne încercăm de sfințenie, participând la sfințenia lui Dumnezeu, pentru că aceasta este o însușire a Lui.

¹ Nestor, **Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei**, *Studiu introductiv* la volumul: „Sfinți români și apărători ai Legii strămoșești”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, p. 5.

² **Ibidem**, pp. 5-6.

³ **Ibidem**, p. 14.

Prin sfinți noi ne umplem de Dumnezeu, iar nu de lume, ori de materie, pentru că „*lumea trece și pofta ei, dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac*” (I Ioan 2,17).

„Sfântul este cea mai umană și cea mai smerită ființă și, în același timp, o apariție neobișnuită, uimitoare, prilejuind celorlalți sentimentul descoperirii umanului firesc în el și în ei. Este cel mai apropiat și în același timp, fără să vrea, cel mai impunător, cel ce atrage atenția cel mai mult. Îți devine cel mai intim dintre toți și cel mai înțelegător și te simți cum nu se poate mai în largul tău lângă el și în același timp te strâmtorează, făcându-te să-ți vezi insuficiențele morale și greșelile. Te copleșește cu măreția simplă a purității și cu căldura bunătății lui și te face să te rușinezi de nivelul tău coborât de la umanitatea adevărată, de impuritatea, artificialitatea, superficialitatea, duplicitatea ta care ies puternic în relief în comparația ce o faci, fără să vrei între tine și el. Sfântul nu exercită nicio forță lumească, nu dă nicio poruncă cu severitate, dar simți în el o fermitate neîncovoiată în convingerile lui, în viața lui, în sfaturile ce le dă, încât părerea lui despre ceea ce ar trebui să faci, exprimată cu delicatețe, sau cu o privire discretă îți devine o poruncă pentru a cărei împlinire ești în stare de orice efort și sacrificiu”¹.

„În delicatețea sfântului este transparentă autoritatea lui Dumnezeu. În același timp recomandarea lui îți dă o putere care te eliberează de neputința în care te aflai, de neîncrederea ce o aveai în tine, pentru că o simți ca o putere dumnezeiască. Simți că el îți dă lumină și putere din ultimul izvor de lumină și de putere, cu o bunătate din ultimul izvor de bunătate, care vrea să te mântuiască. Te temi de privirea lui în sufletul tău, cum te temi de descoperirea adevărului din partea unui medic de neîndoielnică destoinicie și prietenie, dar o aștepti ca pe aceea a celui din urmă, pentru că știi că-ți va da, o dată cu diagnosticul, și leacul sigur al salvării tale

¹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Op. cit.*, p. 270.

dintr-o boală, de care simțeau că este spre moarte. În extrema lui delicatețe, blândețe și smerenie, simți o putere ajutătoare pe care nicio putere din lume nu o poate încovoia, putere ce-i vine de la Dumnezeu, din predarea sa totală lui Dumnezeu și din voința de a sluji semenilor, din porunca și cu trimiterea lui Dumnezeu, ca să se mântuiască. Cine se apropie de sfânt, descoperă în el piscul bunătății, al purității și al puterii duhovnicești, acoperit de vălul smereniei. Trebuie să te străduiești ca să descoperi faptele mari ale ascezei și iubirii lui de oameni, dar înălțimea lui se impune prin aerul de bunătate și de puritate ce-l înconjoară. El este ilustrarea măreției și puterii în chenoză”¹.

„Din sfânt iradiază o imperturbabilă liniște sau pace și în același timp o participare până la lacrimi, la durerea celorlalți. El este înrădăcinat în stabilitatea iubitoare și suferitoare a lui Dumnezeu cel întrupat și se odihnește în eternitatea puterii și bunătății lui Dumnezeu, fiind întreg imprimat de prezența lui Dumnezeu. Dar eternitatea neclintirii lui în iubirea de Dumnezeu și de oameni nu exclude participarea lui la durerile oamenilor, așa cum nici Hristos nu încetează de a aduce jertfa Sa pentru ei și nici îngerii nu încetează de a le oferi continuu asistența lor. Căci persistența în iubirea suferitoare și ajutătoare este și ea o eternitate. Aceasta este «odihna», stabilitatea sau «sabatul» în care au intrat sfinții (Evrei 3,18 și 4,11) ca unii ce au ieșit din Egiptul pasiunilor, iar nu sabatul nirvanei nesimțitoare. Căci odihna sfântului în eternitatea neclintitei iubiri de oameni a lui Dumnezeu are forța de a-i atrage și pe alții spre ea și de a-i ajuta astfel să-și învingă cu curaj durerea, să nu sucombe în disperare”².

„Astfel sfântul este un înainte mergător și un ajutător al celorlalți oameni în drumul spre viitorul desăvârșirii eshatologice. El a biruit oarecum timpul, fiind puternic prezent în timp. Prin

¹ **Ibidem**, pp. 270-271.

² **Ibidem**, pp. 271-272.

aceasta, a câștigat o maximă asemănare cu Dumnezeu, avându-L pe Dumnezeu în sine, cu neclintirea Lui în bine și în iubirea de oameni. Sfântul a ajuns în Dumnezeu și la deplinătatea esenței umane. El a ajuns la identitatea esenței umane cu existența”¹.

„Sfântul reprezintă umanul purificat, prin a cărui subțirime spiritual corporală transpare modelul său de infinită bunătate și putere, care este Dumnezeu. El este chipul restabilit al absolutului viu și personal, un vârf amețitor de apropiat și amețitor de înalt sau de sublim al umanității, capabil de un dialog complet deschis și neîntrerupt cu comuniunea treimică”².

„Sfântul anticipează zărilor umanității eterne, desăvârșite. Prin fețele tuturor sfinților transpare fața lui Hristos, fața de model a tuturor fețelor umane. Sfinții revelează în ei și fac eficientă umanitatea culminantă a lui Hristos, ca niște ipostazieri ale ei. Ba mai mult: întrucât umanitatea adevărată este chipul lui Dumnezeu, ei Îl revelează pe Dumnezeu în forma umană, pe Dumnezeu înomenit”³.

„Credinciosul însă nu se poate apropia oricum de Dumnezeu și nu poate ajunge la sfințenie decât după o pregătire și purificare de patimi. Lui Moise, de pildă, ca să se apropie de rugul aprins și să-l privească, Dumnezeu îi cere să-și scoată încălțăminte: *«Nu te apropia aici, ci scoate-ți încălțăminte din picioare, că locul pe care stai este pământ sfânt!»* (Ieșire 3,5). Primirea tablelor legii pe muntele Sinai este precedată, de asemenea, de o pregătire a lui Moise și a întregului popor cu curăție sufletească (Ieșire 19,10 și 12-15). Sfințenia lui Dumnezeu cere din partea omului purificare de patimi și deschidere tot mai mare lucrării lui Dumnezeu în om”⁴.

¹ **Ibidem**, p. 272.

² **Ibidem**.

³ **Ibidem**.

⁴ *Îndrumări misionare...*, pp. 100-101.

Din cuvintele Sfântului Apostol Petru adresate la Pogorârea Sfântului Duh oamenilor adunați în Ierusalim: *„Pocăiți-vă, și fiecare din voi să se boteze în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre; și veți primi darul Sfântului Duh”* (Faptele Apostolilor 2,38), remarcăm că în viața duhovnicească a omului există o incompatibilitate, în sensul că darul Sfântului Duh și sfințenia nu sunt prezente acolo unde sălășluiește păcatul, fiindcă acesta înseamnă neascultare față de Dumnezeu, îndepărtare de Acesta și împlinirea vocii diavolului, ori Mântuitorul a spus că *„nimeni nu poate sluji la doi domni, căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va alipi și pe celălalt îl va disprețui; nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui Mamona”* (Matei 6,24). De aceea, cel ce vrea să ajungă la sfințenie trebuie să se ferească de păcate și să urmeze calea lui Dumnezeu, împlinindu-I poruncile.

Prorocul Iezechiel a scris: *„Așa grăiește Domnul! Viu sunt Eu; Eu nu vreau moartea păcătosului, ci să se întoarcă păcătosul din calea lui și să fie viu. Întoarceți-vă cu dinadinsul din calea voastră cea rea!”* (Iezechiel 33,11). Din aceste cuvinte constatăm iubirea, bunătatea, răbdarea și milostivirea lui Dumnezeu, Care nu-i părăsește pe păcătoși, ci așteaptă ca aceștia să abandoneze căile lor cele rele și să se întoarcă la El.

În acest sens avem exemple de mari păcătoși care, prin căință sinceră, părăsirea păcatului și o viață trăită în ascultare de Dumnezeu au ajuns la sfințenie. Dintre aceștia îi voi menționa doar pe Saul, prigonitorul creștinilor, devenit Sfântul Apostol Pavel (prăznuit în 29 iunie), pe Sfânta Maria Magdalena (sărbătorită în 22 iulie), pe Sfânta Maria Egipteanca (pomenită de Biserică la 1 aprilie și în Duminica a V-a din Postul Paștilor), pe Sfânta Taisia (prăznuită în 8 septembrie) și pe Sfântul Cuvios David din Ermionoli, care fusese căpetenia unei cete de tâlhari (pomenit în calendarul creștin în ziua de 6 septembrie).

Sfinți din Sfânta Scriptură

Sfinții îngeri

În Sfânta Scriptură întâlnim sfinți atât în Vechiul Testament, cât și în Noul Testament, unii făcând legătura dintre cele două Legăminte, precum Zaharia și Elisabeta, părinții Sfântului Ioan Botezătorul, Sfânta Fecioară Maria, Sfântul și Dreptul Simeon, primitorul de Dumnezeu, Sfânta Prorociță Ana, Sfântul Proroc Ioan, Înaintemergătorul și Botezătorul Domnului Hristos și alții.

Pe lângă aceștia, în paginile Sfintei Scripturi sunt menționați numeroși sfinți îngeri, din cartea Facerii, până în Apocalipsă. În relația lor cu lumea, îngerii sunt mesagerii lui Dumnezeu către oameni sau vestitorii voii Lui. În acest sens, Dumnezeu i-a zis poporului ales: *„Iată, Eu îl trimit pe îngerul Meu înaintea feței tale, ca să te păzească pe cale, să te ducă în țara pe care ți-am gătit-o. Ia aminte la tine însuși și ascultă de el și să nu-i fii necredincios; că nu te va cruța, fiindcă numele Meu este în el”* (Ieșire 23,20-21).

„Ca soli ai lui Dumnezeu, îngerii *«aleargă înainte și înapoi iute ca fulgerul»* (Iezechiel 1,14), pentru că atât este de orbitoare slava lor și atât de iute este zborul lor”¹.

Dumnezeu a creat nouă cete îngerești, dispuse în trei triade, pe care le voi enumera începând cu cele mai înalte: tronuri, heruvimi, serafimi, domnii, puteri, stăpânii, începătorii, arhangheli și îngeri.

¹ **Ellen G. White**, *Adevărul despre îngeri*, Ellen G. White Estate, p. 11.

Îngerii în cer nu au nume, ei se recunosc dintr-o privire și își citesc gândurile unii altora, însă ar fi o impietate ca aceștia să cugete la altceva în afară de Dumnezeu, preamărirea și slujirea Lui, pentru care au fost creați. Sfântul Grigorie cel Mare a afirmat că „numele îngerilor cunoscuți din Sfânta Scriptură nu exprimă identitatea acestora în cetatea cerească, ci rolul pe care îl au de îndeplinit în relație cu oamenii, sensul acțiunii lor”¹.

„În cer, îngerii nu au nevoie să fie diferențiați prin nume, pentru că acolo, din cauza vederii lui Dumnezeu, fiecare dintre ei se bucură de o perfectă cunoaștere, dar, pentru noi, cei de pe pământ, ei iau nume care se potrivesc misiunii lor”², iar acestea sunt întotdeauna legate de numele lui Dumnezeu, fiindcă „orice denumire a puterilor cerești exprimă proprietatea dumnezeiască în fiecare dintre ele”³.

Vechiul Testament a fost scris în ebraică. În această limbă Dumnezeu este numit „Elohim”, sau prescurtat „El”, de aceea în numele îngerilor din Sfânta Scriptură este inclusă particula „El”, pentru a lega misiunea acestora pe pământ de numele lui Dumnezeu.

Întrucât îngerii au fost aduși în existență înaintea oamenilor, în prima zi a creației, în timp ce Adam și Eva au fost creați doar în a șasea zi, înainte de a vorbi despre oamenii cu viață sfântă din Vechiul și Noul Testament voi prezenta faptele săvârșite de unii îngeri care sunt consemnate în Sfânta Scriptură.

Am menționat deja că îngerii au avut misiuni din partea lui Dumnezeu față de oameni din cartea Facerii, până în Apocalipsă, fără însă a le fi pomenite numele. Dintre acestea

¹ **Bogdan Tătaru-Cazaban**, *Corpul îngerilor: fragmente dintr-o istorie a ierarhiilor cerești*, Editura Humanitas, București, 2017, p. 71.

² **Maica Alexandra (principesa Ileana a României)**, *Sfinții îngeri*, Editura Anastasia, București, 1992, p. 253.

³ **Bogdan Tătaru-Cazaban**, *Op. cit.*, p. 59.

voi enumera câteva: heruvimii au fost puși să păzească drumul către pomul vieții din grădina Edenului (Facere 3,24), un înger i s-a arătat roabei Agar (Facere 21,1-20), doi îngeri l-au salvat pe Lot și familia sa din Sodoma (Facere 19,1-26), un înger l-a oprit pe patriarhul Avraam să-și jertfească fiul, pe Isaac (Facere 22,1-19), îngerul morții i-a omorât pe întâi-născuții egiptenilor (Ieșire 12,28-33), un înger l-a chemat pe Ghedeon la conducerea poporului ales (Judecători 6,1-24), un înger i-a zis Dreptului Iosif că Fecioara Maria a zămislit de la Duhul Sfânt (Matei 1,18-24), mulțime de oaste cerească s-a arătat la nașterea Pruncului Iisus în Betleem (Luca 2,13-14), un înger i-a zis Dreptului Iosif să plece cu Pruncul Iisus și cu Maica Domnului în Egipt, iar apoi i-a spus să se întoarcă în țară (Matei 2,13-23), după ispitirea Domnului Hristos din Carantania îngerii îi slujeau (Matei 4,11), un înger tulbura apa scaldătorii Vitezda (Ioan 5,2-4), un înger L-a întărit pe Domnul Hristos în grădina Ghetsimani, un înger a coborât la mormântul Mântuitorului înviat, a prăvălit piatra de la ușa acestuia și s-a arătat femeilor mironosițe (Matei 28,1-8), un înger i-a eliberat pe Sfinții Apostoli din temnița din Ierusalim (Faptele Apostolilor 5,12-42), un înger s-a arătat diaconului Filip (Faptele Apostolilor 8,26-40), un înger l-a omorât pe regele Irod Agripa I (Faptele Apostolilor 12,23), îngerii vor organiza Judecata de Apoi (Matei 24,27-31; 25,31; 16,27; 13,49-50; 24,36; Marcu 13,24-27 și 32), mai mulți îngeri apar în cartea Apocalipsei (Apocalipsa 8; 9; 10; 11, 14; 15; 16; 17; 18; 19; 20; 21 și 22).

Despre îngerii amintiți cu numele în Sfânta Scriptură trei au activat în Vechiul Testament: Gavriil, Mihail și Rafail, primii doi dintre aceștia fiind întâlniți și în Noul Testament.

Sfântul Arhanghel Gavriil

Primul înger menționat cu numele în Sfânta Scriptură este Gavriil. După ce prorocul Daniel a avut o vedenie, acesta a mărturisit: *„Dacă eu, Daniel, am văzut vedenia, și îi căutam înțelesul, iată că în fața mea stătea cineva ca o înfățișare de bărbat. Și am auzit glas de bărbat deasupra fluviului Ulai, glas care striga și spunea: «Gavriile, fă-l pe acela să priceapă vedenia!». Și el a venit și a stat în apropiere de locul unde stăteam eu. Și când el a venit, eu am fost deodată cuprins de uimire și am căzut cu fața la pământ; iar el a zis: «Înțelege, fiul omului. Căci vedenia este pentru a arăta sfârșitul veacurilor». Și în timp ce el îmi vorbea, eu am căzut cu fața la pământ; iar el s-a atins de mine și m-a ridicat în picioare în locul în care mă aflam. Și mi-a zis: «Iată, eu îți arăt lucrurile ce vor fi în zilele cele din urmă ale mâniei lui Dumnezeu, căci vedenia este pentru sfârșitul vremii. Berbecul pe care l-ai văzut, cel ce avea coarne, este regele mezilor și al perșilor; iar țapul caprelor este regele grecilor; cornul cel mare, care-i era între ochi, este primul rege; cât despre cel ce s-a sfârâmat, din locul căruia au crescut patru coarne: patru regi se vor ridica din neamul său, dar nu prin propria lor tărie. Și în vremea de la urmă a regatului lor, atunci când păcatele lor vor atinge apogeul, se va ridica un rege nerușinat la chip și isteț în a cunoaște ghiciturile. Și puterea lui se va întări - măcar că nu prin propria sa putere - și în chip minunat va nimici, și va spori și va înfăptui și îi va nimici pe cei tari și poporul cel sfânt. Și jugul lanțului său va propăși; în mâna lui, înșelăciune; și în inima lui se va trufi, și prin înșelăciune pe mulți îi va face să piară și spre pieirea multora va sta în picioare, și ca pe niște ouă în mâinile lui îi va zdrobi. Și adevărată este vedenia despre seară și dimineață, aceea care s-a spus; iar tu pecetluiește vedenia, căci ea este pentru multe zile». Iar eu, Daniel, am adormit; și câteva*

zile am fost bolnav; apoi m-am sculat și făceam treburile regelui; și mă miram de vedenie, și nimeni nu era care s-o înțeleagă” (Daniel 8,15-27).

Profetul Daniel a mai avut o vedenie, despre care a afirmat: *„Pe când încă grăiam rugându-mă, iată bărbatul Gavriil, pe care-l văzusem în vedenia de la început venind în zbor s-a atins de mine cam pe la vremea jertfei de seară. Și mi-a atras luarea-aminte și a vorbit cu mine și a zis: «Daniele, acum am venit ca să te fac să înțelegi. La începutul rugăciunii tale a ieșit poruncă, iar eu am venit să-ți vestesc; căci tu ești un om iubit de Dumnezeu; de aceea, ia aminte la ce spun, și înțelege vedenia. Șaptezeci de săptămâni au fost rânduite pentru poporul tău și pentru cetatea cea sfântă ca să se sfârșească păcatul și să se pecetluiască păcatele și să se șteargă fărădelegile și să se curețe nedreptățile și să se aducă dreptate veșnică, să se pecetluiască vedenia și profetul și să se ungă Sfântul Sfinților. Iar după cele șaizeci și două de săptămâni, Cel-Uns va pieri fără să se găsească vreo vină în El, iar poporul unui domn va veni și va dărâma cetatea și templul. Și sfârșitul cetății va veni prin potopul mâniei lui Dumnezeu și până la capăt va fi război - prăpădul cel hotărât. Să știi și să cunoști că de când a ieșit porunca pentru zidirea din nou a Ierusalimului și până la Cel Uns vor fi șapte săptămâni și șaizeci și două de săptămâni; și atunci timpul se va întoarce și vor fi zidite din nou piețele și zidul din afară; și timpul se va sfârși. Și după cele șaizeci și două de săptămâni, Cel Uns va pieri, și vină în el nu se va afla; el va nimici cetatea și sfântul locaș. Și sfârșitul cetății va veni prin potopul mâniei lui Dumnezeu și până la capăt va fi război - prăpădul cel hotărât. Și într-o săptămână El va încheia legământ cu mulți; și la mijlocul săptămânii va înceta jertfa și prinosul; iar în sfântul locaș va fi urâciunea pustiirii; și la sfârșitul vremii i se va pune capăt pustiirii»” (Daniel 9,21-27).*

Prima apariție a Sfântului Arhanghel Gavriil în Noul Testament a avut loc în templul din Ierusalim. Despre aceasta Sfântul Evanghelist Luca a scris: „În zilele lui Irod, regele Iudeii, era un preot cu numele Zaharia, din ceata preoțească a lui Abia; iar femeia lui era din fiicele lui Aaron și numele ei era Elisabeta. Și amândoi erau dreptți înaintea lui Dumnezeu, umblând fără prihană în toate poruncile și rânduielile Domnului. Și nu aveau copii, deoarece Elisabeta era stearpă și amândoi erau înaintați în zilele lor. Și pe când Zaharia slujea înaintea lui Dumnezeu în rândul cetii sale, după rânduiala preoției i-au ieșit sorții să intre în templul Domnului și să tămâieze. Iar la ceasul tămâierii toată mulțimea poporului era afară, rugându-se. Și îngerul Domnului i s-a arătat stând de-a dreapta altarului tămâierii. Și, văzându-l, Zaharia s-a tulburat și frică a căzut peste el. Iar îngerul i-a grăit: «Nu te teme, Zaharia, fiindcă rugăciunea ți-a fost ascultată și Elisabeta, femeia ta, îți va naște un fiu și-i vei pune numele Ioan. Și-ți va fi el bucurie și veselie, și mulți se vor bucura de nașterea lui. Că mare va fi el înaintea Domnului; nici vin și nici băutură tare nu va bea, și încă din pânțele mamei sale se va umple de Duh Sfânt; și pe mulți din fiii lui Israel îi va întoarce la Domnul, Dumnezeul lor; și Lui Îi va merge el înainte cu duhul și cu puterea lui Ilie, ca să întoarcă inimile părinților spre copii și pe cei neascultători la înțelepciunea dreptilor, ca să-i gătească Domnului popor pregătit». Și a zis Zaharia către înger: «După ce voi cunoaște aceasta? Că eu sunt bătrân, iar femeia mea, înaintată în zilele ei». Și răspunzând îngerul, i-a zis: «Eu sunt Gavriil, cel ce stă în fața lui Dumnezeu. Și sunt trimis să grăiesc către tine și să-ți binevestesc acestea. Și pentru că n-ai crezut în cuvintele mele, care se vor plini la vremea lor, iată vei fi mut și nu vei putea vorbi până în ziua când vor fi acestea»” (Luca 1,5-20).

Ultima apariție scripturistică a Sfântului Arhanghel Gavriil a avut loc la Buna Vestire, când acesta „a fost trimis de Dumnezeu într-o cetate din Galileea, al cărei nume era Nazaret, la o fecioară logodită cu un bărbat care se chema Iosif, din casa lui David; iar numele fecioarei era Maria. Și intrând îngerul la ea, i-a zis: «Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei!». Iar ea, văzându-l, s-a tulburat de cuvântul lui și cugeta: «Ce fel de închinare poate fi aceasta?». Și îngerul i-a zis: «Nu te teme, Marie, fiindcă ai aflat har la Dumnezeu. Și iată vei zămisli în pântece și vei naște Fiu și numele Lui îl vei chema Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui-Preaînalt Se va chema și Domnul Dumnezeu Îi va da tronul lui David, părintele Său, și va împărăți peste casa lui Iacob în veci și împărăția Lui nu va avea sfârșit». Și a zis Maria către înger: «Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat?». Și răspunzând îngerul, i-a zis: «Duhul Sfânt Se va pogori peste tine și puterea Celui-Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfântul Care Se va naște din tine Fiul lui Dumnezeu Se va chema. Și iată, Elisabeta, rudenia ta, a zămislit și ea fiu la bătrânețea ei, și aceasta este a șasea lună pentru ea, cea numită stearpă. Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință». Iar Maria a zis: «Iată, roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!». Și îngerul a plecat de la ea” (Luca 1,26-38).

Întrucât Sfânta Fecioară Maria a născut de la Dumnezeu, fără sămânță bărbătească, numele Arhanghelului Gavriil (în ebraică Gabriel) înseamnă: „Bărbat este Dumnezeu” sau „Dumnezeu este puterea mea”.

Sfântul Arhanghel Gavriil este pomenit de Biserică în 26 martie, 13 iulie și 8 noiembrie.

Sfântul Arhanghel Mihail

Cel de-al doilea înger menționat nominal în Sfânta Scriptură este arhanghelul Mihail.

Din Sfânta Tradiție a Bisericii știm că atunci „când Lucifer s-a răzvrătit în cer împotriva lui Dumnezeu și au început a cădea mulțime de îngeri, toate puterile cerești s-au tulburat. Atunci arhanghelul Mihail a venit în mijlocul lor și a strigat: «Să luăm aminte!». Din clipa aceea a încetat căderea îngerilor, căci toți, luând aminte la glasul arhanghelului și la răzvrătirea îngerilor căzuți, s-au închinat înaintea lui Dumnezeu, preamărindu-I numele”¹.

Atunci îngerii buni, sub conducerea arhanghelului Mihail (Michael în ebraică), au pornit război împotriva îngerilor căzuți și i-au biruit în numele Domnului, alungându-i din cer.

Căderea din cer a Satanei și a îngerilor răzvrățiți a fost atât de rapidă, încât Domnul Hristos, Care în calitate de Fiul al lui Dumnezeu a fost martor la aceasta, a afirmat: „*L-am văzut pe Satana ca un fulger căzând din cer*” (Luca 10,18).

Pentru că arhanghelul și îngerii buni i-au biruit în numele lui Dumnezeu pe îngerii pervertiți, Mihail în limba ebraică înseamnă: „Cine este ca Dumnezeu?”.

Prorocul Daniel a scris în cartea sa: „*În zilele acelea, eu, Daniel, am plâns vreme de trei săptămâni de zile. Pâine care să-mi placă n-am mâncat, carne și vin nu mi-au intrat în gură, cu miresme nu m-am uns, până ce s-au împlinit trei săptămâni de zile. În cea de a douăzeci și patra zi a primei luni mă aflam lângă râul cel mare, adică Tigrul. Și mi-am ridicat ochii și m-am uitat; și iată un bărbat îmbrăcat în veșmânt de in; iar mijlocul îi era încins cu aur de Ofir; trupul îi era ca de topaz; fața lui, ca fulgerul; ochii lui, ca niște făclii de foc; brațele și*

¹ **Părintele Daniel de la Rarău, Sfinții Îngeri. Sfântul înger păzitor**, Editura Agaton, Făgăraș, 2012, p. 23.

picioarele lui, ca arama sclipitoare; iar sunetul cuvintelor lui, ca un freamăt de mulțime. Dar vedenia am văzut-o doar eu, Daniel; iar bărbații care erau cu mine n-au văzut vedenia; dar căzând peste ei o mare spaimă, au fugit cuprinși de frică și au fugit să se ascundă. Și am rămas doar eu și am văzut această mare vedenie; și n-a rămas în mine tărie, fața mea și-a schimbat înfățișarea, stricându-se, iar vloga mi-a pierit. Și am auzit sunetul cuvintelor lui; și când l-am auzit, mi-a tremurat sufletul și am căzut cu fața la pământ. Și, iată, o mână s-a atins de mine și m-a ridicat pe genunchii mei și pe palmele mâinilor mele. Iar el mi-a zis: «Daniele, tu, om plăcut al lui Dumnezeu, înțelege cuvintele pe care eu le voi grăi către tine și stai în picioare, căci eu sunt acum trimis la tine». Și după ce a grăit el cuvântul acesta, m-am ridicat tremurând. Iar el mi-a zis: «Nu te teme, Daniele; că din prima zi în care tu ți-ai aplecat inima să înțelegi și să te smerești în fața Domnului Dumnezeului tău, cuvintele tale au fost auzite, iar eu am venit din pricina cuvintelor tale. Dar îngerul păzitor al perșilor mi-a stat împotriva timp de douăzeci și una de zile; dar iată că Mihail, cel dintâi dintre îngerii păzitori, a venit să mă ajute; și eu l-am lăsat acolo, cu îngerul păzitor al perșilor, și am venit să-ți spun despre toate câte i se vor întâmpla poporului tău în zilele din urmă; căci pentru acele zile mai este încă o vedenie». Și în timp ce el vorbea cu mine așa cum am scris mai sus, eu am căzut cu fața la pământ, iar sufletul îmi tremura. Și, iată, ca și cum ar fi fost înfățișarea fiului omului s-a atins de buzele mele; iar eu mi-am deschis gura; și am grăit și am zis către cel ce-mi stătea înaintea: Doamne, la vederea ta mi s-au răsucit măruntaiele în mine și nu mai aveam putere. Și cum oare va putea robul tău, Doamne, să grăiască cu acest stăpân al meu? În ce mă privește, de acum nu va mai rămâne întru mine putere, și suflare în mine n-a rămas. Și din nou m-a atins ceea ce părea

a fi înfățișare de om și m-a întărit. Și mi-a zis: «Nu te teme, tu, om plăcut al lui Dumnezeu! Pace ție! Îmbărbătează-te și fii tare!». Și în timp ce el vorbea cu mine, eu am primit putere; și am zis: Să grăiască Domnul meu, că m-a întărit!». Iar el a zis: «Știi tu oare de ce am venit la tine? Acum mă voi întoarce ca să mă lupt cu îngerul păzitor al Persiei; și, când eu plecam, îngerul păzitor al Greciei venea. Dar eu îți voi spune ție ce anume s-a rânduie în cartea adevărului; și nu-i nimeni care să țină cu mine la aceasta, în afară de Mihail, îngerul vostru păzitor»” (Daniel 10,2-21).

Din acest text și din Daniel 12,1 știm că Sfântul Arhanghel Mihail este ocrotitorul poporului ales.

În cartea Deuteronom citim că după „*ce a murit Moise, robul lui Dumnezeu, în ținutul Moabului, l-au îngropat în vale, în fața Bet-Peorului, dar mormântul lui nimeni nu-l știe nici până în ziua de astăzi*” (Deuteronom 34,5-6).

Conform unei vechi tradiții iudaice regăsite în apocriifa despre adormirea lui Moise, diavolul a încercat să ia trupul lui Moise și să-l ducă în tabăra evreilor, pentru ca aceștia să-l transforme în obiect de cult superstițios, de aceea „*arhanghelul Mihail i s-a împotrivit diavolului, certându-se cu el pentru trupul lui Moise*” (Iuda 1,9).

În cartea Apocalipsei citim că „*s-a făcut război în cer: Mihail și îngerii lui au pornit război cu balaurul. Și se războia balaurul și îngerii lui și el n-a răzbit, nici nu s-a mai găsit pentru ei loc în cer*” (Apocalipsa 12,7-8). Acest război îl are ca model pe cel din împărăția cerurilor, înainte de crearea oamenilor, când Sfântul Arhanghel Mihail și îngerii aflați sub comanda lui au luptat cu Lucifer și cu îngerii pervertiți lăuntric, pe care i-au alungat de la fața lui Dumnezeu în iad.

Sfântul Arhanghel Mihail este pomenit de Biserică în ziua de 8 noiembrie.

Sfântul Arhanghel Rafail

În veacul al VIII-lea î.Hr. Regatul evreiesc de Nord a fost cucerit și desființat de asirieni, iar locuitorii acestuia au fost deportați pe întinsele teritorii asiriene.

Tobit, un evreu exilat în Ninive, povestește: *„Într-o noapte, după ce m-am întors de la o înmormântare, fiind necurat, m-am culcat să dorm afară lângă zidul curții, cu fața descoperită. Și n-am băgat de seamă că pe zid erau vrăbii. Și pe când stăteam cu ochii deschiși, găinașul lor mi-a căzut în ochi și am făcut albeață. Și m-am dus la doctori, pentru îngrijire, dar cu cât ei îmi puneau mai multe alifii, cu atât albeața îmi întuneca ochii; și până la urmă, am rămas orb”* (Tobit 2,9-10).

Într-o zi, fiind foarte necăjit, Tobit s-a rugat lui Dumnezeu: *„Drept ești Tu, Doamne; toate lucrurile Tale sunt drepte și toate căile Tale sunt milă și adevăr; Tu ești Cel ce judecă lumea. Și acum, Doamne, adu-Ți aminte de mine; vezi-mă și nu mă pedepsi după păcatele mele, nici pentru rătăcirile mele sau pentru acelea ale părinților mei. Ei au păcătuit față de Tine și nu s-au supus poruncilor Tale, iar Tu ne-ai dat spre jaf, spre robie, spre moarte, să fim pildă de batjocură și de ocară în fața tuturor neamurilor printre care Tu ne-ai risipit. Și acum, Tu ai atâtea îndreptățiri și temeiuri să mă pedepsești din pricina păcatelor mele, de vreme ce noi nu Ți-am păzit poruncile și nici nu am umblat înaintea Ta cu credincioșie. Și acum, fă cu mine cum vrei! Poruncește să mi se ia suflarea, ca să pier de pe fața pământului și să mă fac pământ, fiindcă îmi e mai bine să mor decât să trăiesc, de vreme ce am auzit învinuiri nedrepte și sunt cuprins de mare tristețe. Doamne, dă poruncă să fiu eliberat din această suferință, du-mă în locul cel de veci și nu-Ți întoarce fața de la mine, Doamne! Că mai bine îmi este să mor decât să văd atâtea suferință în viața mea; și să nu mai aud cuvinte de ocară. Și a fost că, chiar în aceeași zi, s-a întâmplat ca și Sarra, fiica lui Raguel din Ecbatana*

Mediei, să sufere ocări de la una din slujnicele tatălui său; aceasta, pentru că ea fusese măritată cu șapte bărbați, pe care însă Asmodeu, demonul cel rău, îi omorâse mai înainte ca ei să se fi împreunat cu ea, după rânduiala miresei. Slujnica îi zicea: «Tu ești aceea care-ți omori bărbații. Iată, șapte sunt aceia după care ai fost dată și n-ai purtat numele niciunuia dintre ei! Dacă bărbații tăi au murit, nu trebuie să ne pedepsești pe noi. Du-te și tu după ei și să nu vedem niciodată de la tine nici fii, nici fiuce!». În ziua aceea ea a fost cuprinsă de tristețe și a izbucnit în lacrimi și, urcându-se în foișorul tatălui ei, voia să se spânzure. Dar a mai chibzuit o dată și a zis: «S-ar putea ca și tatăl meu să fie defăimat și să i se spună: Nu aveai decât o singură fată, și aceea s-a spânzurat din pricina nenorocirilor ei! Și astfel, din pricina mea, bătrânețea tatălui meu se va coborî cu tristețe în locașul morților. Mai bine îmi este să nu mă spânzur, ci să-L rog pe Domnul să mor, pentru ca în viața mea să nu mai aud cuvinte de ocară». În aceeași clipă, întinzându-și mâinile spre fereastră, s-a rugat, zicând: «Binecuvântat ești Tu, Dumnezeu milostivirii, și binecuvântat este numele Tău în veci; că toate fapăturile Tale în veci Te binecuvintează. Și acum, spre Tine îmi ridic fața și ochii. Poruncește să mă ia din această lume și-n veci să nu mai aud ocări. Tu știi, Stăpâne, că sunt curată, că niciun bărbat nu s-a atins de mine. Nu mi-am întinat numele, și nici numele tatălui meu în țara robiei noastre. Sunt singura fiică a tatălui meu, el nu mai are un alt copil care să-i fie moștenitor, nici vreo altă rudă apropiată pentru care să fiu păstrată ca să-i devin soție; șapte am avut, șapte am pierdut; de ce să mai trăiesc? Iar dacă Tu nu binevoiești să faci să mor, atunci, Doamne, pleacă-Ți auzul spre ocară mea!». În aceeași clipă, rugăciunea celor doi s-a făcut auzită înaintea slavei lui Dumnezeu, iar Rafael a fost trimis să-i vindece pe amândoi: la Tobit, să-i ridice albeața de pe ochi, așa ca el cu ochii lui să vadă lumina lui Dumnezeu, și la Sarra, fiica

lui Raguel, ca să i-o dea de soție lui Tobie, fiul lui Tobit, și s-o scape de Asmodeu, demonul cel rău, de vreme ce Tobie, prin dreptul său de moștenire, era îndreptățit s-o primească înaintea tuturor celor ce ar fi voit s-o ia de soție. În aceeași clipă, Tobit s-a întors din curte în casa lui, iar Sarra, fiica lui Raguel, s-a coborât din foișor” (Tobit 3,2-17).

Tobit și-a trimis fiul, pe Tobie, în Regheșul Mediei, cu niște treburi, iar „Tobie a ieșit să caute pe cineva care cunoaște bine drumul, ca să meargă cu el în Media. Așadar, a ieșit și l-a aflat pe Rafael, îngerul care-i mergea înainte, dar nu și-a dat seama că acesta era un înger al lui Dumnezeu” (Tobit 5,4).

„Tânărul a pornit la drum, și îngerul cu el. Așadar, amândoi au călătorit, iar prima noapte au petrecut-o pe malul Tigrului. Tânărul s-a coborât să-și spele picioarele în Tigr; și iată că un pește mare s-a ițit din apă și a vrut să-l înghită pe tânăr. Acesta a strigat, iar îngerul i-a zis: «Prinde peștele și ține-l bine!». Tânărul a apucat peștele și l-a adus pe uscat. Iar îngerul i-a zis: «Spintecă peștele și scoate-i fierea, inima și ficatul; păstrează-le și aruncă măruntaiele; căci fierea, inima și ficatul acestuia sunt bune de leac». Tânărul a făcut cum i-a spus îngerul, iar peștele l-au fript și l-au mâncat. Apoi amândoi și-au continuat călătoria până ce au ajuns în apropiere de Ecbatana. Acolo tânărul l-a întrebat pe înger, zicând: «Fratele meu, ce fel de leac tămăduitor se află în inima și în ficatul peștelui, precum și în fierea lui?». Acela i-a zis: «Dacă cu inima și cu ficatul peștelui ațumi un bărbat sau o femeie bântuiți de un demon sau de un duh rău, toată bântuiala piere și niciun rău nu li se mai poate întâmpla. Cât despre fiere, dacă ungi cu ea ochii unui om atins de albeață și suflă peste ei, se vindecă». Și dacă se apropiau de Ecbatana, Rafael i-a zis tânărului: «Tobie, fratele meu!». Iar acesta i-a zis: «Iată-mă!». Îngerul i-a zis: «Noaptea aceasta o s-o petrecem la Raguel. Acest om îți este rudă și are o fată care

se numește Sarra. El nu are niciun urmaș de parte bărbătească, nici vreo altă fiică decât pe Sarra. Tu ești ruda ei cea mai apropiată și ești îndreptățit s-o primești de soție înaintea oricărui și ai dreptul de a moșteni bunurile tatălui ei; fata este deșteaptă, curajoasă și foarte frumoasă; iar tatăl ei, om de omenie». Și i-a mai zis: «Ai dreptul s-o iei de soție. Ascultă-mă, frate! În noaptea aceasta eu o să-i vorbesc tatălui ei despre fiica lui, ca să ți-o dobândim logodnică; iar când ne vom întoarce de la Gabael din Media vom face nunta. Eu știu că Raguel nu poate să-ți spună «nu», ori s-o mărite cu altcineva, fiindcă după legea lui Moise s-ar face vinovat de moarte, deoarece el știe că tu ești îndreptățit să-i iei fata de soție înaintea oricărui altul. Și acum, ascultă-mă, frate! În noaptea aceasta vom vorbi despre fată și vom cere ca ea să-ți devină soție; și când vom pleca de la Gabael, o vom lua și o vom duce la casa ta». Atunci Tobie, răspunzând, a zis către Rafael: «Fratele meu, am auzit spunându-se că ea a mai fost dată de soție la șapte bărbați și că aceștia au murit noaptea în cămara de nuntă. Când ei se îndreptau spre ea, cădeau morți, fiindcă pe fată o iubește un demon care nu face rău nimănui, decât numai celor ce se apropie de ea. Și acum, mie, unul, îmi este frică, pentru că eu sunt singurul fiu al tatălui meu; dacă mor, ar însemna ca viața tatălui meu și a mamei mele să se pogoare în mormânt ca urmare a durerii pe care eu le-am pricinuit-o; și nu au alți copii care să-i îngroape». Rafael i-a zis: «Nu-ți amintești tu oare de poruncile tatălui tău, cum ți-a poruncit el să-ți iei soție din casa tatălui tău? Și acum, ascultă-mă, frate! Nu-ți face sânge rău din pricina aceluiași demon, și ia-o. Eu unul știu că în noaptea aceasta îți va fi dată de soție. Dar când tu vei intra în cămara de nuntă, ia ficatul peștelui și inima lui și pune-le în cățuia în care se ard mirodenii; mirosul se va răspândi, demonul îl va simți, va fugi, și niciodată nu se va mai întoarce la ea. Iar când va fi să te apropie de ea, ridicăți-vă

amândoi, rugați-vă la Domnul cerului și cereți ca asupra voastră să vină îndurare și mântuire. Nu te teme, căci ea ție ți-a fost rânduită dintotdeauna. Tu ești cel care o vei scăpa, ea va merge cu tine, iar eu mă pun chezaș că vei avea copii». Când Tobie a auzit cuvintele lui Rafael, că ea era din seminția casei tatălui său, a iubit-o mult și inima i s-a lipit de ea. Când au intrat în Ecbatana, Tobie i-a zis îngerului: «Fratele meu, du-mă de-a dreptul la Raguel, fratele nostru». El l-a dus la casa lui Raguel, iar Sarra i-a întâmpinat și i-a salutat și au salutat-o și ei, și ea i-a dus în casă. Și a zis Raguel către Edna, femeia sa: «Cum seamănă acest tânăr cu Tobit, fratele meu!». Iar Raguel i-a întrebat și le-a zis: «De unde sunteți, fraților?». Ei i-au răspuns: «Suntem din fiii lui Neftali surghiuniți la Ninive». Edna le-a zis: «Îl cunoașteți pe Tobit, fratele nostru?». Ei i-au zis: «Îl cunoaștem». Apoi el i-a întrebat: «Este sănătos?». Iar ei au zis: «Este în viață și sănătos». Tobie a adăugat: «El este tatăl meu». Atunci Raguel s-a repezit la el, l-a îmbrățișat și a izbucnit în lacrimi. Apoi a vorbit și i-a zis: «Fii binecuvântat, copilul meu, fiul unui tată de neam bun și mărinimos!». Auzind însă că Tobit și-a pierdut vederea, a izbucnit în lacrimi. Și Edna, femeia lui, a plâns și ea, iar Sarra, fiica lor, a izbucnit și ea în lacrimi. Și i-au primit foarte bine, și au junghiat un berbec și le-au dat mâncare din belșug. Iar Tobie a zis către Rafael: «Frate, grăiește de cele ce mi-ai spus pe cale și să se tocmească și lucrul acesta». Și el i-a spus vorbele acelea lui Raguel, și Raguel a zis către Tobie: «Mănâncă, bea și petrece o noapte plăcută; că nimeni nu este îndreptățit s-o ia pe Sarra, fiica mea, decât numai tu, frate; și nici eu nu am dreptul s-o dau altui bărbat fără numai ție, de vreme ce tu îmi ești ruda cea mai apropiată. În același timp, copilul meu, trebuie să-ți aduc la cunoștință adevărul: Eu am dat-o după șapte bărbați din frații noștri și toți au murit în noaptea când se apropiau de ea. Și acum, copilul meu, mănâncă

și bea, și Domnul va lucra pentru voi». Dar Tobie i-a zis: «Nimic nu voi mânca de aici și nici nu voi bea, de vreme ce tu încă n-ai hotărât nimic». Atunci Raguel i-a zis: «Iată, o fac. Ea îți este dată prin porunca din cartea lui Moise, și cerul a hotărât să-ți fie dată: Primește-o pe sora ta! Începând din această clipă, tu ești fratele ei, ea este sora ta; ea îți este dată din chiar ziua aceasta și pentru totdeauna. Și Domnul cerului să facă în așa fel ca în noaptea aceasta totul să se petreacă bine cu voi, copilul meu, și să vă dăruiască milă și pace». Raguel a chemat-o pe Sarra, fiica sa, care a venit la el. Luând-o de mână, el i-a dat-o lui Tobie, zicând: «Primește-o după lege și după porunca scrisă în cartea lui Moise, care ți-o dă de soție. Ia-o și du-o spre tatăl tău sănătoasă și ocrotită, iar Dumnezeuul cerului să vă dăruiască izbândă și pace!». Apoi a chemat-o pe mama ei și i-a cerut să aducă o foaie de scris; el a așternut pe ea învoiala de căsătorie, cum că i-a dat-o de soție după porunca din legea lui Moise. Apoi s-au așezat să mănânce și să bea. Raguel a chemat-o pe Edna, femeia sa, și i-a zis: «Sora mea, pregătește cealaltă odaie și du-o pe Sarra acolo». Ea a mers în odaie, a făcut patul, așa cum îi spusese el, și a adus-o aici pe fiica ei. Edna a izbucnit în lacrimi, apoi și-a potolit plânsul și i-a zis: «Curaj, fata mea! Dumnezeuul cerului să-ți prefacă tristețea în bucurie!». Și a ieșit. Când au isprăvit de mâncat și de băut, au poftit să se culce. Și l-au dus pe tânăr în odaie la Sarra. Acolo Tobie și-a amintit de cuvintele lui Rafael; a scos din sac ficatul și inima peștelui și le-a pus în cățuia în care se ard mirodenii. Mirosul de pește l-a oprit pe demon, care a fugit în ținuturile Egiptului de Sus. Rafael s-a dus acolo și l-a legat fedeleș în câmp. După ce părinții au ieșit și au închis ușa odăii, Tobie s-a ridicat din pat și i-a zis Sarrei: «Sora mea, scoală-te și să-L rugăm pe Domnul, cerându-I să ne miluiască». Ea s-a ridicat și au început să se roage, cerând să fie miluiți. El a început astfel: «Binecuvântat ești Tu, Dumnezeuul părinților

noștri, și binecuvântat fie numele Tău în veci, din neam în neam! Cerurile și toată făptura să Te binecuvinteze în vecii vecilor! Tu ești Cel ce l-ai făcut pe Adam și i-ai dat-o ca ajutor și sprijin, pe Eva, femeia lui; și din ei s-a născut neamul omenesc. Tu ești Cel ce ai zis: Nu este bine să fie omul singur; să-i facem ajutor pe potrivă lui. Și acum, nu din pornirea simțurilor o iau pe sora mea care este de față, ci o fac cu inimă curată. Poruncește să vină mila Ta asupra ei și asupra mea și să rămânem laolaltă până la bătrânețele noastre!». Și au zis amândoi: «Amin! Amin!». Și s-au culcat pentru noapte” (Tobit 6,1-19; 7,1-17 și 8,1-9).

Pentru că Asmodeu nu mai putea să-i facă niciun rău fetei, Tobie și Sarra s-au căsătorit, iar după nuntă au venit în Ninive. Când s-au apropiat de casa în care locuia tânărul, „Rafael i-a zis lui Tobie: «Ia fierea peștelui și ține-o în mână». Ana, mama lui Tobie, ședea, cercetând cu ochii drumul fiului ei. Când și-a dat seama cine venea, a zis către tatăl lui: «Iată că-ți vine fiul, împreună cu omul care a plecat cu el». Înainte ca Tobie să se fi apropiat de tatăl său, Rafael i-a zis: «Eu știu că ochii lui se vor deschide; unge-i ochii cu fierea peștelui; el va simți o usturime, îi va freca și va cădea albeața și te va vedea». Ana a alergat să se arunce de gâtul fiului ei și i-a zis: «Fiul meu, acum te-am văzut, de-acum pot să mor!». Și amândoi au izbucnit în lacrimi. Atunci Tobit a ieșit în ușă și s-a împiedicat. Fiul său a alergat înaintea lui, ținând în mână fierea peștelui. Și-a sprijinit tatăl și i-a uns ochii cu fiere, zicând: «Ai încredere, tată!» și l-a lăsat câțva timp. Și au început să-l usture ochii și el i-a șters și albeața s-a desprins de pe marginea ochilor lui. Tobit i s-a aruncat pe grumaz, a izbucnit în lacrimi și i-a zis: «Te văd, fiul meu, lumina ochilor mei!»” (Tobit 11,4-14).

După aceea Rafael le-a descoperit lui Tobit și Tobie că el este un înger trimis de Dumnezeu și i-a zis lui Tobit: „Când tu te rugai, ca și Sarra, eu duceam pomenirea rugăciunii tale înaintea

slavei Domnului, și când tu îngropai morții, eu am fost trimis la tine. Dumnezeu m-a trimis ca să te vindec, ca și pe Sarra, nora ta. Eu sunt Rafael, unul din cei șapte îngeri, care ridică rugăciunile sfinților și le înalță înaintea slavei Celui Sfânt». Atunci amândoi s-au înspăimântat și au căzut cu fața la pământ, căci erau cuprinși de frică. Dar el le-a zis: «Nu vă temeți! Pace vouă! Binecuvântați-L în veci pe Dumnezeu! Cât despre mine, atâta vreme cât am fost cu voi, nu de bunăvoia mea am fost cu voi, ci din voia lui Dumnezeu; de aceea să-L și binecuvântați în veac! Voi mă priveați cum mănânc, dar eu nu mâncam nimic; ceea ce vedeți voi nu era decât vedenie. Așadar, preaslăviți acum pe Dumnezeu, căci eu mă înalț la Cel Care m-a trimis, și scриеți într-o carte tot ceea ce vi s-a întâmplat». Și s-a înălțat. Și sculându-se ei nu l-au mai văzut. Și au început să istorisească lucrurile cele mari și minunate ale lui Dumnezeu și cum li s-a arătat îngerul Domnului» (Tobit 12,12-22).

Rafail (Rafael în ebraică) înseamnă „Dumnezeu este vindecătorul meu”.

Sfântul Arhanghel Rafail este pomenit în calendarul creștin în ziua de 8 noiembrie.

Drepti și sfinți din Vechiul Testament și prorociile lor

În cele ce urmează voi prezenta, în ordine cronologică, sfinții și dreptii din Vechiul Testament pomeniți în calendarul creștin, profețiile acestora, precum și împlinirea lor în Noul Testament.

Dreptul Abel

Despre acesta citim în Sfânta Scriptură că „*Adam a cunoscut-o pe Eva, femeia sa; și ea, zămislind, l-a născut pe Cain și a zis: «Am dobândit om de la Dumnezeu». Și l-a mai născut pe fratele său, Abel. Abel era păstor de oi, iar Cain, lucrător de pământ. Dar după un timp, Cain a adus din roadele pământului jertfă lui Dumnezeu. Și a adus și Abel din cele întâi-născute ale oilor sale și din grăsimea lor. Și Domnul a căutat spre Abel și spre darurile lui, dar spre Cain și spre darurile lui n-a căutat. Și s-a umplut Cain de mânie și fața-i era posomorâtă. Și Domnul Dumnezeu ia zis lui Cain: «De ce te-ai mâniat și de ce-ți este fața posomorâtă? Dacă tu faci bine, nu vei fi oare bine primit? Dar de nu faci bine, păcatul stă pitit la ușă: pe tine te poștește, dar tu caută să-i fii stăpân!»* Și Cain a zis către Abel, fratele său: «Să ieșim la câmp!». Iar când erau ei pe câmp, Cain s-a aruncat asupra lui Abel, fratele său, și l-a omorât” (Facere 4,1-8).

Abel a fost primul om de pe pământ care a gustat moartea. Acesta este pomenit de Biserică în 20 martie și în Duminica Sfinților Strămoși după trup ai Domnului.

Dreptul Enoh

Dreptul Enoh era fiul lui Iared, care se trăgea din Set, un fiu al lui Adam și Eva. *„Enoh a trăit o sută șaiszeci și cinci de ani și atunci i s-a născut Matusalem. Și după nașterea lui Matusalem a umblat Enoh în căile lui Dumnezeu două sute de ani și i s-au născut fii și fiice. Iar de toate, zilele lui Enoh au fost trei sute șaiszeci și cinci de ani. Și a plăcut Enoh lui Dumnezeu și nu s-a mai aflat, pentru că Dumnezeu l-a strămutat”* (Facere 5,21-24). Isus Sirah a scris că *„nimeni de pe pământ nu a fost ca Enoh, pentru că el a fost răpit la cer”* (Ecclesiasticul 49,14), iar Sfântul Pavel a afirmat că *„Enoh prin credință a fost strămutat ca să nu vadă moartea și n-a fost găsit, pentru că Dumnezeu îl strămutase; căci mai înainte de strămutare el a avut mărturie că l-a bineplăcut lui Dumnezeu”* (Evrei 11,5).

Enoh a fost răpit de Dumnezeu la cer și va veni din nou pe pământ, împreună cu Ilie, pentru a-l demasca pe Antihrist înaintea celei de a doua veniri, într-o slavă, a Fiului lui Dumnezeu întrupat.

Dreptul Enoh este pomenit în calendarul creștin în Duminica Sfinților Strămoși după trup ai Domnului.

Dreptul Noe

Noe era fiul lui Lameh. În vremea lui oamenii au devenit tot mai păcătoși, iar *„Domnul Dumnezeu a văzut că răutatea oamenilor s-a mărit pe pământ și că toată închipuirea din gândul inimii lor era fără încetare numai spre rău. Și S-a căit Dumnezeu că l-a făcut pe om pe pământ, și S-a mâhnit întru inima Sa. Și a zis Domnul: «Voi șterge de pe fața pământului pe omul pe care l-am făcut, de la om până la dobitoc și de la târâtoare până la păsările cerului, căci Mă căiesc că le-am făcut».* Noe însă a aflat *har în fața Domnului Dumnezeu. Iar lui Noe i s-au născut trei fii: Sem, Ham și Iafet. Și Domnul Dumnezeu a zis către Noe: «A sosit*

înaintea feței Mele sfârșitul a tot omul, căci din pricina lor s-a umplut pământul de silnicie; și iată, Eu îi voi pierde, pe ei și pământul. Ca urmare, tu fă-ți o corabie de lemn din cel tare. În corabie fă încăperi, iar pe dinlăuntru și pe dinafară smolește-o cu smoală. Și iată, Eu voi aduce asupra pământului potopul - apele -, ca să pierd de sub cer tot trupul care are în el suflare de viață; și tot ce este pe pământ va muri. Dar cu tine voi statornici legământul Meu: tu vei intra în corabie, tu și împreună cu tine fiii tăi și femeia ta și femeile fiilor tăi. Și din toate animalele, din toate târâtoarele, din toate fiarele și din tot trupul tu vei aduce în corabie două câte două, ca să le ții în viață împreună cu tine; ele vor fi parte bărbătească și parte femeiască. Din tot soiul de păsări zburătoare după fel și din tot soiul de dobitoace după fel și din tot soiul de târâtoare după fel, două câte două din toate să intre la tine, parte bărbătească și parte femeiască, pentru ca împreună cu tine să le ții în viață. Iar tu ia cu tine din toate bucatele ce se mănâncă și fă-ți acolo provizii; ele vă vor fi vouă de mâncare, ție și lor». Și a făcut Noe totul după cum îi poruncise Domnul Dumnezeu; așa a făcut?» (Facere 6,5-8; 10; 13-14 și 17-22).

„În anul șase sute al vieții lui Noe, în luna a doua, în ziua a douăzeci și șaptea a lunii s-au desfăcut toate izvoarele adâncului celui mare și jgheaburile cerului s-au deschis; și a plouat pe pământ timp de patruzeci de zile și patruzeci de nopți. În chiar ziua aceea a intrat Noe în corabie, precum și Sem, Ham și Iafet, fiii lui Noe, femeia lui Noe și cele trei femei ale fiilor săi. Și toate fiarele după fel și toate animalele după fel și toate târâtoarele ce se târâsc pe pământ după fel și toate înaripatele după fel au intrat la Noe în corabie, două câte două din tot trupul care are în el suflare de viață. Și cele ce-au intrat - o parte bărbătească și-o parte femeiască din tot trupul - au intrat precum îi poruncise Dumnezeu lui Noe. Și Domnul Dumnezeu i-a închis corabia pe dinafară. Și a fost potopul pe pământ timp de patruzeci

de zile și patruzeci de nopți; și apele au crescut și au ridicat corabia și ea s-a înălțat deasupra pământului. Și s-au înstăpânit apele și-au tot crescut pe pământ; și corabia se purta pe deasupra apelor. Și-atât de mult s-au înstăpânit apele pe pământ, încât toți munții cei înalți care erau sub cer s-au acoperit; cu cincisprezece coți s-a ridicat apa deasupra lor și toți munții cei înalți s-au acoperit. Și a murit tot trupul ce se mișca pe pământ: păsările, animalele, fiarele, toate vietățile ce mișună pe pământ, și toți oamenii; toate cele ce aveau în nări suflare de viață, toate cele ce erau pe pământ uscat, toate au murit. Și s-a stins toată ființa ce se afla pe fața întregului pământ, de la om până la dobitoc și până la târătoare și până la păsările cerului, toate s-au stins de pe pământ; și n-a rămas decât Noe și ce era cu el în corabie. Iar apa a tot crescut pe pământ vreme de o sută cincizeci de zile” (Facere 7,11-24).

„Pe locul fostului oraș Suruppak din sudul Babiloniei există dovada unei inundații devastatoare care oferă prima confirmare independentă a existenței reale a personajului biblic Noe și a potopului din timpul său”¹.

După ce potopul a încetat și apele s-au retras Noe cu familia sa, animalele, târătoarele și păsările au ieșit din corabie. „Iar Noe I-a zidit Domnului un jertfelnic; și a luat din toate animalele cele curate și din toate păsările cele curate și le-a adus ardere-de-tot pe jertfelnic. Și Domnul Dumnezeu a mirosit bună mireasmă și a zis Domnul Dumnezeu în inima Sa: «De-acum nu voi mai blestema pământul din pricina faptelor omului, căci închipuirea inimii omului se pleacă spre rău încă din tinerețea lui; și nici nu voi mai pierde toate făpturile vii așa cum am făcut. De-acum, câte zile va avea pământul, semănat și secerat, frig și căldură, vară și iarnă, ziua

¹ **Paul Johnson**, *O istorie a evreilor*, traducere de Irina Horea, Editura Humanitas, București, 2019, p. 22.

și noapte nu vor mai înceta!». Și i-a grăit Dumnezeu lui Noe și fiilor săi care erau cu el, zicând: «Iată, Eu închei legământul Meu cu voi, cu urmașii voștri de după voi și cu toate ființele vii care sunt cu voi: cu păsările, cu dobitoacele și cu toate fiarele pământului care sunt cu voi, cu toate câte au ieșit din corabie; cu voi închei acest legământ: niciun trup nu va mai pieri de apele potopului și niciun potop nu va mai fi să pustiască pământul». Și a zis Domnul Dumnezeu către Noe: «Iată semnul legământului pe care Eu îl fac cu voi și cu toată ființa vie care este cu voi, din neam în neam și de-a pururi: curcubeul Meu îl așez în nor, ca să fie el semn al legământului dintre Mine și pământ. Și va fi că ori de câte ori voi aduna nor deasupra pământului și curcubeul Meu se va arăta în nor, Îmi voi aduce aminte de legământul Meu pe care l-am încheiat cu voi și cu toată ființa vie a oricărui trup, și apele nu vor mai deveni potop ca să nimicească tot trupul. Curcubeul Meu va fi în nor și Eu îl voi vedea și-Mi voi aduce aminte de legământul veșnic dintre Mine și toată ființa vie din tot trupul care este pe pământ!».

Și a zis Dumnezeu lui Noe: «Acesta este semnul legământului pe care Eu l-am încheiat între Mine și tot trupul care este pe pământ»» (Facere 8,20-22 și 9,8-17).

Din fiii și nurorile lui Noe s-a născut o nouă generație de oameni, pentru că Dumnezeu le-a poruncit: „Creșteți și înmulțiți-vă și umpleți pământul și stăpâniți-l!” (Facere 9,1).

Probabil din cauză că Noe a salvat de la înec animalele și păsările de atunci oamenii consumă carne, fiindcă Dumnezeu „i-a binecuvântat pe Noe și pe fiii săi și le-a zis: «Groază și frică de voi să aibă toate fiarele pământului, toate păsările cerului, tot ce se mișcă pe pământ și toți peștii mării; căci toate acestea vi le-am dat pe mână. Tot ce se mișcă și tot ce trăiește să vă fie de mâncare; pe toate vi le-am dat, ca și iarba verde»” (Facere 9,1-3).

„După potop, Noe a mai trăit trei sute cincizeci de ani. Iar de toate, zilele lui Noe au fost nouă sute cincizeci de ani; și a murit” (Facere 9,28-29).

Dreptul Noe este pomenit de Biserică în 10 mai.

Patriarhul Avraam

Dreptul Avraam s-a născut în Urul Caldeii și a fost fiul lui Terah. El s-a căsătorit cu *„Sarrah, dar aceasta era stearpă și nu năștea copii”* (Facere 11,30).

Pentru că Avraam era un om credincios, Dumnezeu i-a spus: *„Ieși din țara ta și din neamul tău și din casa tatălui tău și vino în țara pe care ți-o voi arăta Eu. Și Eu voi face din tine un neam mare; și te voi binecuvânta și-ți voi mări numele și tu vei fi izvor de binecuvântare. Voi binecuvânta pe cei ce te vor binecuvânta, iar pe cei ce te vor blestema îi voi blestema; și întru tine se vor binecuvânta toate neamurile pământului”* (Facere 12,1-3). Prin aceste cuvinte Dumnezeu a arătat că Mesia se va naște din urmașii lui Avraam, dar El va veni pentru toate neamurile pământului.

„Și a luat Avraam pe Sarrah, femeia sa, pe Lot, fiul fratelui său, și toate averile pe care le agoniseră și toți oamenii pe care-i dobândiseră în Haran, și au ieșit ca să meargă în țara Canaanului și au ajuns în țara Canaan” (Facere 12,5).

„Și s-a suit Avraam la Negheb, el, femeia sa și toate câte avea; și cu Lot, care era cu el. Avraam însă era foarte bogat în vite, în argint și în aur. Și din popas în popas a mers Avraam de la Negheb până la Betel, până la locul unde-i fusese mai înainte cortul, între Betel și Hai, adică spre locul jertfelnicului pe care-l făcuse el înainte. Și acolo a chemat Avraam numele Domnului. Iar Lot, care mergea împreună cu Avraam, avea și el oi și vite mari și corturi. Pământul acela însă nu-i încăpea să locuiască împreună, căci averile lor erau multe și ei nu

încăpeau să stea laolaltă. Și s-a făcut o ceartă între păstorii vitelor lui Avraam și păstorii vitelor lui Lot. Și Avraam i-a zis lui Lot: «Să nu fie sfadă între mine și tine, între păstorii mei și păstorii tăi, căci suntem rude. Iată, nu-i oare tot pământul înaintea ta? Desparte-te dar de mine! Și de vei apuca tu la stânga, eu voi apuca la dreapta; iar de vei apuca tu la dreapta, eu voi apuca la stânga». Și ridicându-și Lot ochii, a privit toată câmpia Iordanului, că toată, până la Țoar, era udată de apă ca raiul Domnului și ca pământul Egiptului. Deci și-a ales Lot toată câmpia Iordanului și a apucat Lot spre răsărit; și așa s-au despărțit ei unul de altul: Avraam s-a așezat în ținutul Canaan, iar Lot s-a așezat în cetățile din câmpie; și și-a întins corturile până la Sodoma» (Facere 13,1-12).

În regiunea în care s-a așezat Lot s-a iscat o luptă între mai mulți regi, iar nepotul lui Avraam a fost luat în robie, împreună cu familia, slujitorii și toate bunurile lui.

„Auzind Avraam că Lot, nepotul său, a fost dus în robie, i-a ridicat pe oamenii săi cei mai încercați, născuți în casa lui, în număr de trei sute optsprezece, și i-a urmărit pe vrăjmași până la Dan. Și năvălind asupra lor în timpul nopții, el și oamenii săi, i-a bătut și i-a alungat până la Hoba, care este în stânga Damascului. Și a adus înapoi toate bunurile din Sodoma; și l-a adus înapoi și pe Lot, nepotul său, precum și averea lui, femeile și oamenii” (Facere 14,14-16).

Întrucât Sarra era stearpă, i-a zis soțului ei să intre la Agar, slujnica ei egipteană, iar aceasta a zămislit și a născut un fiu, care a fost numit Ismael.

Dumnezeu a încheiat cu Avraam legământul Său, ca toți pruncii de parte bărbătească din neamul lui să fie tăiați împrejur în a opta zi de la naștere (Facere capitolul 17).

Pe când Avraam era la stejarul Mamvri i s-a arătat Dumnezeu sub chipul a trei Oameni (Facere 18,2) și atunci i-a

vestit patriarhului că în anul următor soția lui va naște un fiu, ceea ce s-a petrecut întocmai, iar copilul a fost numit Isaac.

„Avraam este strămoșul direct al poporului evreu și fondator al națiunii. El este, de asemenea, un exemplu de om bun și drept”¹.

Dumnezeu i-a încercat credința lui Avraam, căci pe când Isaac avea doisprezece ani, i-a cerut să-l jertfească, iar patriarhul nu a pregetat, arătând că el prețuiește mai mult Creatorul decât creatura și Dăruitorul decât darul, din moment ce fiul său era un dar de la Dumnezeu. *„Iar dacă au ajuns la locul de care-i vorbise Dumnezeu, Avraam a ridicat acolo jertfelnic; a așezat lemnele pe el, l-a legat pe Isaac, fiul său, și l-a pus pe jertfelnic, deasupra lemnelor. Apoi Avraam și-a întins mâna și a luat cuțitul ca să-și înjunghie fiul. Atunci îngerul Domnului a strigat către el din cer și a zis: «Avraame, Avraame!». El a zis: «Iată-mă!». Îngerul a zis: «Să nu-ți ridici mâna asupra băiatului, nici să-i faci vreun rău, căci acum știu că te temi de Dumnezeu și că de dragul Lui nu l-ai cruțat nici pe fiul tău cel iubit!». Și ridicându-și Avraam ochii, a privit; și a văzut un berbec încurcat cu coarnele într-un tufiș. Și ducându-se, Avraam a luat berbecul și l-a adus ca ardere de tot în locul lui Isaac, fiul său. Și îngerul Domnului a strigat a doua oară din cer către Avraam și a zis: «Juratu-M-am pe Mine Însuși - zice Domnul: de vreme ce tu ai făcut aceasta, și de dragul Meu nu l-ai cruțat nici pe fiul tău cel iubit, cu binecuvântare te voi binecuvânta, iar pe urmașii tăi îi voi face numeroși ca stelele cerului și ca nisipul de pe țărmul mării, și urmașii tăi vor stăpâni cetățile dușmanilor lor; și prin urmașul tău se vor binecuvânta toate neamurile pământului, pentru că tu ai ascultat de glasul Meu»” (Facere 22,9-13 și 15-18).*

¹ **Ibidem**, p. 29.

După aceea Avraam s-a mutat la Beer-Şeba, „iar ţiitoarea lui, al cărei nume era Reuma, i-a născut pe Tebah, Gaham, Tahaş şi Maaca” (Facere 22,24).

La vârsta de „o sută douăzeci şi şapte de ani Sarra a murit” (Facere 23,1), iar după ce a jelit-o, „Avraam şi-a mai luat o femeie, al cărei nume era Chetura. Ea i-a născut pe Zimran, Iocşan, Medan, Madian, Işbac şi Şuah” (Facere 25,1-2).

Din cele menţionate în cartea Facerii înţelegem că Avraam a avut doisprezece copii, pe Ismael, Isaac, Tebah, Gaham, Tahaş, Maaca, Zimran, Iocşan, Medan, Madian, Işbac şi Şuah.

„Zilele vieţii lui Avraam, câte le-a trăit, au fost o sută şaptezeci şi cinci de ani. Şi dându-şi cea din urmă suflare, a murit Avraam la bătrâneţi fericite, bătrân şi sătul de zile, şi s-a adăugat la poporul său. Iar fiii săi, Isaac şi Ismael, l-au îngropat în peştera Macpela, din ţarina lui Efron, fiul lui Ţohar Heteul, în faţa stejarului Mamvri” (Facere 25,7-9).

Dreptul Avraam este pomenit de Biserică în ziua de 9 octombrie şi în Duminica Sfinţilor Strămoşi după trup ai Domnului.

Dreptul Lot

Dreptul Lot a fost fiul lui Haran şi nepotul patriarhului Avraam. Acesta, soţia şi cele două fiice ale lor au fost salvaţi de doi îngerii din cetatea Sodoma, asupra căreia Dumnezeu a trimis foc şi pucioasă din cer, nimicind-o datorită păcatelor contra firii ale locuitorilor ei. În dimineaţa în care Lot şi familia sa au trebuit să iasă din Sodoma, unul dintre îngerii i-a zis lui Lot: „Scapă-ţi viaţa! Să nu te uiţi înapoia ta, nici să te opreşti în câmpie, ci scapă la munte, ca nu cumva să fii mistuit împreună cu locuitorii cetăţii! Femeia lui Lot însă s-a uitat înapoi şi s-a prefăcut în stâlp de sare” (Facere 19,17 şi 26).

„Iar Lot s-a așezat în munte, împreună cu cele două fete ale sale, și a locuit într-o peșteră, el și cele două fete ale sale. Și cea mai mare a zis către cea mai mică: «Tatăl nostru este bătrân, iar în ținutul acesta nu-i nimeni care să intre la noi, așa cum se obișnuiește în tot pământul. Haidem dar să-l îmbătăm pe tatăl nostru cu vin și să ne culcăm cu el; și astfel din tatăl nostru să ne ridicăm urmași». Și în noaptea aceea l-au îmbătat pe tatăl lor cu vin; și a intrat fata cea mai mare și s-a culcat cu tatăl ei; dar el nu și-a dat seama când s-a culcat ea și când s-a sculat. Iar a doua zi a zis fata cea mai mare către fata cea mai mică: «Iată, eu m-am culcat azi-noapte cu tatăl meu; să-l îmbătăm și-n noaptea asta cu vin și du-te să te culci și tu cu el; și astfel să ne ridicăm urmași din tatăl nostru!». Și l-au îmbătat pe tatăl lor cu vin și-n noaptea aceea; și a intrat și fata cea mai mică și s-a culcat cu el; dar el nu și-a dat seama când s-a culcat ea și când s-a sculat. Astfel amândouă fetele lui Lot au rămas grele de la tatăl lor: Fata cea mai mare a născut un fiu și i-a pus numele Moab, zicând: «Este din tatăl meu». Acesta este tatăl moabiților, care sunt și în ziua de azi. Și a născut și fata cea mai mică un fiu și i-a pus numele Ben-Ammi, zicând: «Acesta este fiul neamului meu». Acesta este tatăl amoniților, care sunt și în ziua de azi» (Facere 19,30-38).

După acest episod Lot nu mai este menționat în cartea Facerii încât nu se știe în ce împrejurări și la ce vârstă a murit.

Lot este pomenit de Biserică în 9 octombrie, în aceeași zi cu unchiul său.

Sfântul Melchisedec

Sfântul Melchisedec, regele Salemului „*era preot al Dumnezeului-Celui-Preaînalt*” (Facere 14,18). Când patriarhul Avraam s-a întors biruitor din lupta cu cei patru regi: „*Amrafel al Senaarului, Arioc al Elasarului, Kedarlaomer al Elamului și*

Tidal al Goimilor; Melchisedec, regele Salemului, i-a adus pâine și vin. Și l-a binecuvântat Melchisedec pe Avraam și a zis: «Binecuvântat să fie Avraam de către Dumnezeuul Cel Preaînalt, Ziditorul cerului și al pământului! Și binecuvântat să fie Dumnezeuul Cel Preaînalt, Cel ce i-a dat pe vrăjmașii tăi în mâinile tale!». Și Avraam i-a dat lui Melchisedec zeciuială din toate» (Facere 14,1 și 18-20).

Melchisedec nu a fost un preot oarecare, ci prototipul preoției celei adevărate, din moment ce psalmistul David, inspirat de Dumnezeu, a scris că preoția lui Mesia avea să fie „după rânduiala lui Melchisedec” (Psalmul 109,4), afirmație preluată, confirmată și explicată de Sfântul Apostol Pavel (Evrei 5,5-6; 5,10; 6,20 și 7,1-17).

Sfântul Melchisedec este pomenit în calendarul creștin în ziua de 22 mai.

Dreptul Abimelec, regele Gherarei

În cartea Facerii citim că „Avraam a plecat spre ținutul Negheb și s-a așezat între Cadeș și Sur; și a locuit o vreme în Gherara. Și a zis Avraam despre Sarra, femeia sa: «Mi-e soră», căci se temea să spună: «E femeia mea», ca nu cumva bărbații acelei cetăți să-l omoare din pricina ei. Iar Abimelec, regele Gherarei, a trimis și a luat-o pe Sarra. Dar noaptea Dumnezeu a venit în vis la Abimelec și i-a zis: «Iată, tu ai să mori din pricina femeii pe care ai luat-o, căci ea are bărbat». Dar Abimelec, care nu se atinsese de ea, a zis: «Doamne, vei ucide Tu oare chiar și un om drept? Bărbatul acela mi-a spus chiar el: Este sora mea! Și ea mi-a spus: Îmi este frate! Eu cu inimă curată și cu mâini nevinovate am făcut aceasta». Iar Dumnezeu i-a spus în vis: «Știi și Eu că tu cu inimă curată ai făcut aceasta, și Eu sunt Cel ce te-a ferit să păcătuiești împotriva Mea; iată de ce nu ți-am îngăduit să te atingi de ea. Și acum, dă-i omului femeia înapoi,

căci el este proroc și se va ruga pentru tine și vei trăi; dar dacă nu o dai înapoi, să știi că negreșit vei muri, tu și toți ai tăi». Și sculându-se Abimelec a doua zi de dimineață, i-a chemat pe toți slujitorii săi și a povestit toate acestea; și toți s-au înfricoșat foarte tare. Și l-a chemat Abimelec pe Avraam și i-a zis: «Ce ne-ai făcut? Cu ce ți-am greșit eu de ai adus asupra mea și asupra regatului meu un păcat atât de mare? Tu mi-ai făcut un lucru pe care nimeni nu l-ar face! Ce ai urmărit de ai făcut una ca asta?». Iar Avraam a zis: «Am crezut că în ținutul acesta lipsește frica de Dumnezeu și că voi fi omorât din pricina femeii mele. Și apoi, ea îmi este într-adevăr soră după tată, dar nu și după mamă, și mi-a devenit soție. Dar atunci când Dumnezeu m-a scos din casa tatălui meu ca să pribegesc, am zis către ea: Iată binele pe care mi-l vei face: în tot locul în care vom merge, zi despre mine: Este fratele meu!». Atunci a luat Abimelec o mie de sicli de argint, vite mari și mici, robi și roabe, și le-a dat lui Avraam; și i-a înapoiat-o pe Sarra, femeia sa. Și a zis Abimelec către Avraam: «Iată, țara mea îți stă înaintea, locuiește unde îți place!». Iar către Sarra a zis: «Iată că-i dau fratelui tău o mie de sicli de argint; aceasta va fi spre cinstea feței tale pentru toți cei din preajma ta, fiindcă te-ai dovedit nevinovată tuturor». Avraam s-a rugat lui Dumnezeu, și Dumnezeu l-a vindecat pe Abimelec, pe femeia lui și pe roabele lui, și ei au devenit în stare să aibă copii; căci din pricina Sarrei, femeia lui Avraam, Domnul făcuse neroditor tot pântecelul din casa lui Abimelec” (Facere 20,1-18).

Dreptul Abimelec, regele Gherarei, este pomenit de Biserică în ziua de 4 noiembrie.

Patriarhul Isaac

Isaac a fost fiul lui Avraam și al Sarrei, care era stearpă. Pe când Avraam avea nouăzeci și nouă de ani, iar Sarra nouăzeci, Dumnezeu i S-a arătat lui Avraam și i-a spus: „La anul pe vremea

aceasta Sarra, femeia ta, îți va naște un fiu și-i vei pune numele Isaac” (Facere 17,19 și 21). Din cele consemnate în cartea Facerii constatăm că nașterea și numele lui Isaac au fost vestite de Dumnezeu Însuși, iar din moment ce mama lui era stearpă și foarte în vârstă, zămisirea și nașterea acestuia au fost o minune, pentru că „cele ce sunt cu neputință la oameni sunt cu putință la Dumnezeu” (Luca 18,27).

Conform legământului lui Dumnezeu încheiat cu Avraam, la opt zile după naștere Isaac a fost tăiat împrejur (Facere 21,4).

Dumnezeu i-a încercat credința lui Avraam, căci pe când Isaac avea doisprezece ani, i-a cerut să-l jertfească, iar patriarhul nu a pregetat să asculte de cuvântul lui Dumnezeu. Despre aceasta citim în Sfânta Scriptură că după ce „*au ajuns la locul de care-i vorbise Dumnezeu, Avraam a ridicat acolo jertfelnic; a așezat lemnele pe el, l-a legat pe Isaac, fiul său, și l-a pus pe jertfelnic, deasupra lemnelor. Apoi Avraam și-a întins mâna și a luat cuțitul ca să-și înjunghie fiul. Atunci îngerul Domnului a strigat către el din cer și a zis: «Avraame, Avraame!». El a zis: «Iată-mă!». Îngerul a zis: «Să nu-ți ridici mâna asupra băiatului, nici să-i faci vreun rău, căci acum știu că te temi de Dumnezeu și că de dragul Lui nu l-ai cruțat nici pe fiul tău cel iubit!». Și ridicându-și Avraam ochii, a privit; și a văzut un berbec încurcat cu coarnele într-un tufiș. Și ducându-se, Avraam a luat berbecul și l-a adus ca ardere de tot în locul lui Isaac, fiul său” (Facere 22,9-13).*

După ce a crescut Isaac s-a căsătorit cu Rebeca.

Înainte de a muri, „*Avraam i-a dat toate averile sale fiului său Isaac. Cât despre fiii țiitoarelor sale, Avraam le-a făcut daruri și, încă fiind el în viață, i-a trimis departe de la Isaac, fiul său, spre răsărit” (Facere 25,5-6).*

„*Isaac I s-a rugat Domnului pentru Rebeca, femeia sa, că era stearpă; și Domnul l-a ascultat, iar femeia lui, Rebeca, a zămislit. Dar copiii se îmbrânceau în pântecele ei, iar ea a zis:*

«Dacă așa au să fie, atunci la ce mai am această sarcină». Și L-a întrebat pe Domnul Dumnezeu. Iar Domnul i-a zis: «În pântecele tău sunt două neamuri, unul va fi mai puternic decât celălalt, iar cel mai mare îi va sluji celui mai mic!». Și când i-a venit Rebecăi vremea să nască, iată că în pântecele ei erau doi gemeni. Fiul cel întâi-născut a venit afară roșu, păros peste tot ca o pâslă; și i-a pus numele Isav. După aceea a ieșit fratele acestuia, ținându-l cu mâna de călcâi pe Isav; și i s-a pus numele Iacob. Iar Isaac era de șaiszeci de ani când i s-au născut aceștia din Rebeca” (Facere 25,21-26).

„Băieții s-au făcut mari; Isav era vânător iscusit, în timp ce Iacob era om liniștit, trăind în corturi. Isaac îl iubea pe Isav fiindcă-i plăcea vânatul acestuia; Rebeca însă îl iubea pe Iacob. Într-o zi în care Iacob își fierbea linte, a venit Isav din câmpie, lihnit de foame. Și i-a zis Isav lui Iacob: «Dă-mi să mănânc din această fiertură roșie, că sunt flămând!». De aceea Isav s-a mai numit și Edom. Iacob însă i-a zis lui Isav: «Vinde-mi mai întâi dreptul tău de întâi-născut!». Isav a zis: «Iată, eu stau să mor; la ce-mi este bun dreptul de întâi-născut?». Iacob i-a zis: «Jură-mi-te-acum!». Și i s-a jurat și i-a vândut lui Iacob dreptul său de întâi-născut. Atunci Iacob i-a dat lui Isav pâine și fiertură de linte, iar acesta a mâncat și a băut, apoi s-a sculat și s-a dus. Și astfel și-a nesocotit Isav dreptul său de întâi-născut” (Facere 25,27-34).

„Numele de Edom este un derivat de la adjectivul «roșu», fiind legat de culoarea fierturii pentru care Isav și-a vândut dreptul de întâi născut. De altfel, culoarea aceasta îl caracterizează pe Isav chiar de la naștere (cf. Facere 25,25)”¹.

¹ *Viețile sfinților proroci*, traducere din limba engleză de Pr. Constantin Jinga, Editura Sofia, Alexandria, Editura Cartea Ortodoxă, București, 2010, p. 31.

În Vechiul Testament citim că: „În ziua în care un om își va împărți averea fiilor săi, îi va da celui întâi-născut parte în două din toate câte va avea” (Deuteronom 21,16-17). „Conform acestei dispoziții, primul născut la evrei primea de două ori mai mult decât ceilalți fii, adică două treimi din averea părinților”¹.

„Isaac locuia la Beer-Lahai-Roi și a fost o foamete în țară. Iar Domnul i S-a arătat și i-a zis: «Să nu te duci în Egipt, ci în țara pe care ți-o voi spune Eu. Fă-ți adăpost în țara aceasta și Eu voi fi cu tine și te voi binecuvânta, că ție și urmașilor tăi vă voi da toate ținuturile acestea și-Mi voi împlini jurământul cu care M-am jurat lui Avraam, părintele tău. Pe urmașii tăi îi voi face mulți ca stelele cerului, și urmașilor tăi le voi da toate ținuturile acestea; și întru urmașii tăi se vor binecuvânta toate popoarele pământului, pentru că Avraam, părintele tău, a ascultat de cuvântul Meu și a păzit poruncile Mele, poveștile Mele, rânduielile Mele și legile Mele!». Și s-a dus Isaac și a locuit în Gherar. Și a semănat Isaac în pământul acela, și în anul acela a cules însutit. Și Domnul l-a binecuvântat. Și Isaac a ajuns bogat și a tot sporit. El avea turme de oi, cirezi de vite și ogoare multe, iar filistenii au început să-l invidieze. Toate fântânile pe care le săpaseră robii tatălui său în zilele lui Avraam, părintele său, filistenii le-au stricat și le-au umplut cu pământ. Atunci a zis Abimelec, regele Gherarului, către Isaac: «Du-te de aici, că te-ai făcut mult prea puternic pentru noi!». Și s-a dus Isaac de acolo, și-a pus tabăra în valea Gherarei. De aici s-a urcat la Beer-Șeba. În noaptea aceea i S-a arătat Domnul și i-a zis: «Eu sunt Dumnezeuul lui Avraam, părintele tău. Nu te teme, căci Eu sunt cu tine; te voi binecuvânta pe tine

¹ **Joachim Jeremias**, *Parabolele lui Iisus*, traducere din limba engleză de P. S. Calinic Dumitriu, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc și Dr. Ștefan Matei, Editura Anastasia, București, p. 165.

și îi voi înmulți pe urmașii tăi, de dragul lui Avraam, părintele tău». Acolo a zidit el jertfelnic și a chemat numele Domnului. Acolo și-a întins el cortul și acolo au săpat slugile lui Isaac o fântână” (Facere 25,11; 26,1-6; 12-17 și 23-25).

„După ce Isaac a îmbătrânit și ochii i-au slăbit atât de mult încât nu mai putea să vadă, l-a chemat pe Isav, fiul său cel mai mare, și i-a zis: «Fiul meu!». Acela i-a zis: «Iată-mă!». Iar el a spus: «Eu am îmbătrânit și nu-mi cunosc ziua morții. Ia-ți dar tolba și arcul și ieși la câmp și vânează-mi ceva vânat; să-mi faci mâncare cum îmi place mie, și adu-mi să mănânc, și să te binecuvintez înainte să mor». Rebeca însă a ascultat ce i-a spus Isaac lui Isav, fiul său. Așadar, când Isav s-a dus la câmp să vâneze ceva pentru tatăl său, Rebeca i-a zis lui Iacob, fiul cel mai mic: «Eu l-am auzit pe tatăl tău grăind cu Isav, fratele tău, și zicându-i: Adu-mi vânat și fă-mi o mâncare să mănânc și să te binecuvintez în fața Domnului înainte ca să mor. Așadar, fiul meu, ascultă ce am să-ți spun: Du-te la turma de capre, adu-mi de acolo doi iezii fragezi și frumoși, și voi face din ei mâncare cum îi place tatălui tău; iar tu i-o vei duce tatălui tău și el va mânca, pentru ca tatăl tău să te binecuvinteze înainte de a muri». Iacob însă a zis către Rebeca, mama sa: «Isav, fratele meu, este om pârșos, iar eu nu am păr pe corp. Nu cumva tatăl meu să mă pipăie, și atunci voi fi în ochii lui un înșelător, și în loc de binecuvântare voi atrage asupra mea un blestem». Maică-sa i-a zis: «Fie blestemul acela asupra mea, fiul meu; tu numai ascultă de vorba mea și du-te și adu-mi iezii!». Atunci el s-a dus și a luat iezii și i-a adus mamei sale, iar maică-sa a gătit mâncare cum îi plăcea tatălui său. Rebeca a luat apoi haina lui Isav, fiul ei mai mare, cea mai frumoasă pe care o avea în casa ei, și l-a îmbrăcat pe Iacob, fiul ei cel mai mic; iar cu pieile iezilor i-a înfășurat brațele și părțile goale ale gâtului. Apoi i-a dat lui Iacob, fiul ei, mâncarea și pâinea pe care le pregătise, iar acesta a intrat la

tatăl său și a zis: «Tată!». Acela a răspuns: «Iată-mă! Cine ești tu, fiule?». Iacob i-a zis tatălui său: «Eu sunt, Isav, întâiul tău născut. Am făcut așa cum mi-ai spus; ridică-te, așază-te și mănâncă din vânatul meu, și să mă binecuvintezi». Isaac i-a zis fiului său: «Cum de l-ai găsit așa de repede, fiule?». Iar acesta i-a răspuns: «Domnul Dumnezeu mi l-a scos înaintea». Și Isaac i-a zis lui Iacob: «Apropie-te să te pipăi, fiule, ca să știu dacă tu ești fiul meu Isav, ori nu». Și s-a apropiat Iacob de Isaac, tatăl său, iar acesta l-a pipăit și a zis: «Glasul este al lui Iacob, dar mâinile sunt ale lui Isav». Dar nu l-a cunoscut, pentru că mâinile lui erau păroase ca mâinile fratelui său Isav; și l-a binecuvântat. Și a zis: «Ești tu oare fiul meu Isav?». Și acela a răspuns: «Eu sunt». Isaac a zis: «Adu-mi aproape vânatul ca să mănânc din el, fiule, și să te binecuvintez». Și i-a adus vânatul și pâinea și a mâncat; apoi i-a adus vin și a băut. Și i-a zis Isaac, tatăl său: «Apropie-te, fiule, și sărută-mă!». El s-a apropiat și l-a sărutat. Și când a simțit Isaac mirosul hainei lui, l-a binecuvântat, zicând: «Iată, mirosul fiului meu este ca mirosul unei țarine bogate, pe care a binecuvântat-o Domnul. Dumnezeu să-ți dea belșug de grâu și de vin din roua cerului și din grăsimea pământului. Popoarele să-ți slujească, să se închine înaintea ta căpeteniile; să fii stăpân peste frații tăi, să ți se închine feciorii mamei tale; să fie blestemat cel ce te va blestema și să fie binecuvântat cel ce te va binecuvânta!». Îndată ce Isaac a isprăvit de binecuvântat pe Iacob, fiul său, în timp ce Iacob de-abia ieșise de la fața tatălui său, a venit Isav, fratele lui, de la vânătoare. A făcut și el mâncare și i-a adus-o tatălui său. Și a zis către tatăl său: «Ridică-te tată și mănâncă din vânatul fiului tău, ca să mă binecuvintezi!». Iar Isaac, tatăl său, l-a întrebat: «Cine ești tu?». El a zis: «Eu sunt Isav, fiul tău cel întâi-născut». Atunci Isaac s-a cutremurat foarte tare și a zis: «Atunci cine este cel care a prins vânat pentru mine și mi l-a adus iar eu am mâncat înainte

ca tu să fi venit, și l-am binecuvântat; și binecuvântat va fi». Iar Isav, auzind cuvintele tatălui său, a strigat cu glas mare și amar clocotitor și i-a zis tatălui său: «Binecuvintează-mă, tată, și pe mine!». Isaac i-a zis: «Fratele tău a venit cu înșelăciune și ți-a luat binecuvântarea». Iar Isav a zis: «De două ori m-a înșelat Iacob, pentru că mi-a răpit dreptul de întâi-născut, iar acum mi-a răpit binecuvântarea». Apoi a zis Isav către tatăl său: «Tată, nu mi-ai păstrat și mie o binecuvântare?». Isaac i-a răspuns lui Isav și i-a zis: «Iată, l-am făcut stăpân peste tine, și pe toți frații săi i-am făcut slugile lui; i-am dăruit grâu și vin. Dar cu tine ce să fac, fiule?». Și Isav l-a întrebat pe tatăl său: «Oare numai o binecuvântare ai tu, tată? Binecuvintează-mă și pe mine!». Și cum Isaac tăcea, Isav și-a ridicat glasul și a plâns. Și răspunzând Isaac i-a zis: «Sălașul tău va fi departe de grăsimea pământului și de roua ce cade din cer; din sabia ta vei trăi și îi vei sluji fratelui tău; dar va veni vremea când te vei ridica și vei sfârâma jugul său de pe grumazul tău». Și-l ura Isav pe Iacob din pricina binecuvântării cu care-l binecuvântase tatăl său; și a zis Isav: «Numai să se apropie zilele jelirii tatălui meu, ca să-lucid pe Iacob, fratele meu!». Dar cuvintele lui Isav, fiul cel mai mare, i-au fost spuse Rebecăi, iar ea a trimis și l-a chemat pe Iacob, fiul ei cel mai mic, și i-a zis: «Iată că fratele tău Isav vrea să se răzbune pe tine omorându-te. Acum dar, fiule, ascultă povața mea: Fugi în Mesopotamia, în Haran, la fratele meu Laban, și stai la el câțva timp, până ce se va potoli mânia fratelui tău. Atunci voi trimite și te voi chema de acolo». Apoi Rebeca i-a zis lui Isaac: «Din pricina fetelor heteilor sunt scârbită de viața mea. Dacă Iacob își ia o femeie dintre fetele acestui ținut atunci la ce-mi mai este bună viața?». Atunci Isaac l-a chemat pe Iacob, l-a binecuvântat și i-a poruncit, zicând: «Să nu-ți iei femeie dintre fetele cananeenilor; du-te în Mesopotamia, în casa lui Batuel, tatăl mamei tale, și acolo ia-ți femeie dintre fetele lui Laban,

fratele mamei tale; iar Dumnezeu să te binecuvinteze, să te facă roditor, să te înmulțească și să răsară din tine multe neamuri; să-ți dea binecuvântarea lui Avraam, părintele meu, ție și urmașilor tăi de după tine, ca să stăpânești pământul ce-l locuiești acum, pe care Dumnezeu i l-a dat lui Avraam». Și în felul acesta l-a trimis Isaac pe Iacob, iar acesta s-a dus în Mesopotamia, la Laban, fiul lui Batuel Arameul și fratele Rebecăi, mama lui Iacob și a lui Isav” (Facere 27,1-46 și 28,1-5).

„Isaac a trăit o sută optzeci de ani; și, slăbind, a murit și li s-a adăugat strămoșilor săi, bătrân și încărcat de zile” (Facere 35,28-29) și a fost îngropat în peștera Macpela, alături de părinții lui, Avraam și Sarra (Facere 49,31).

Patriarhul Isaac este pomenit de Biserică în ziua de 21 august și în Duminica Sfinților Strămoși după trup ai Domnului.

Patriarhul Iacob

Iacob a fost fiul patriarhului Isaac și a soției acestuia, Rebeca, deci bunicul său era patriarhul Avraam.

Întrucât atunci când am vorbit despre patriarhul Isaac am prezentat multe date despre Iacob, în cele ce urmează doar voi enumera cele relatate și voi continua istorisirea vieții sale.

Iacob avea un frate geamăn, numit Isav, născut un pic mai devreme decât el, însă la evrei întâi-născuții de parte bărbătească aveau drepturi aparte în familie, de aceea, într-o împrejurare favorabilă, Iacob l-a determinat pe fratele lui să-i vândă, pentru un blid de linte, dreptul de întâi-născut.

„Această înțelegere dintre frați nu avea nicio valoare fără binecuvântarea tatălui lor”¹, de aceea Iacob, sfătuit și ajutat de mama sa, i-a răpit lui Isav această binecuvântare. Întrucât Isav

¹ **Gherasim Timuș, Episcopul Argeșului, Dicționar aghiografic,** Editura Mănăstirii „Portărița”, Satu Mare, 1998, p. 388.

voia să se răzbune pe fratele lui și să-l ucidă după moartea tatălui lor, Iacob, povățuit și de această dată de mama sa, și cu binecuvântarea tatălui său, s-a dus în Mesopotamia, la unchiul său numit Laban, pentru a scăpa de răzbunarea fratelui său și cu porunca de a se căsători cu una dintre fiicele acestuia.

„Ieșind din Beer-Șeba, Iacob a pornit spre Haran. Ajungând însă într-un oarecare loc, a rămas acolo pentru noapte, căci asfințise soarele. Și luând una din pietrele locului și punându-și-o căpătâi, s-a culcat în locul acela. Și a avut un vis. O scară era sprijinită pe pământ, al cărei vârful atingea cerul; iar îngerii lui Dumnezeu se suiau și se coborau pe ea. Domnul stătea în capul scării și a zis: «Nu-ți fie teamă! Eu sunt Domnul, Dumnezeul lui Avraam, părintele tău, și Dumnezeul lui Isaac. Pământul pe care dormi ți-l voi da ție și urmașilor tăi. Urmașii tăi vor fi mulți ca pulberea pământului; te vei întinde la apus și la răsărit, la miazănoapte și la miazăzi, și întru tine și întru urmașii tăi se vor binecuvânta toate neamurile pământului. Iată, Eu sunt cu tine și te voi păzi oriunde vei merge; te voi întoarce în țara aceasta și nu te voi părăsi până nu voi împlini toate câte ți-am spus». Iar când s-a trezit din somn, Iacob a zis: «Într-adevăr, Domnul este în locul acesta, și eu n-am știut». Și s-a înspăimântat și a zis: «Cât este de înfricoșător locul acesta; el nu-i altceva decât casa lui Dumnezeu; aceasta este poarta cerului!». Iacob s-a sculat dis-de-diminează, a luat piatra din care-și făcuse căpătâi, a pus-o stâlp și a turnat pe vârful ei untdelemn. Și a numit Iacob locul acela cu numele de Betel; dar la început cetatea aceea se numea Luz. Și a făcut Iacob o făgăduință, zicând: «De va fi Domnul Dumnezeu cu mine și mă va păzi în calea aceasta pe care merg, de-mi va da pâine să mănânc și haine să mă îmbrac și de mă voi întoarce sănătos la casa tatălui meu, atunci El, Domnul, va fi Dumnezeul meu, iar piatra aceasta, pe care am pus-o stâlp, va fi pentru mine casă

a lui Dumnezeu, și din toate câte-mi vei da Tu mie Îți voi da zeciuală» (Facere 28,10-22).

Când a ajuns în Haran, Iacob s-a întâlnit cu Rahela, fiica lui Laban, care ducea turma de oi a tatălui său la adăpat. După ce i-a spus cine este și a ajutat-o să-și adape oile, fata l-a dus în casa lui Laban. „*Și a stat Iacob la el o lună de zile. Atunci Laban i-a zis lui Iacob: «Îmi vei sluji oare pe degeaba pentru că-mi ești rudă? Spune-mi, care-ți va fi simbria?»*. Laban însă avea două fete: pe cea mai mare o chema Lia, iar pe cea mai mică o chema Rahela. Dar Lia avea ochii suferinzi, în timp ce Rahela era bine alcătuită și plăcută la chip. Iacob o îndrăgise pe Rahela și a zis: *«Îți voi sluji șapte ani pentru Rahela, fiica ta cea mai mică»*. Laban i-a zis: *«Mai bine s-o dau după tine decât după alt bărbat. Rămâi la mine!»*. Și a slujit Iacob pentru Rahela șapte ani; și i s-au părut a fi doar câteva zile, pentru că o iubea. Apoi i-a zis Iacob lui Laban: *«Zilele mi s-au împlinit; dă-mi fata, ca să intru la ea»*. Atunci i-a adunat Laban pe toți oamenii locului și a făcut ospăț. Și dacă s-a făcut seară, Laban a luat-o pe fiica sa Lia și i-a dus-o lui Iacob; iar Iacob a intrat la ea. Laban a dat-o pe roaba sa Zilpa ca roabă fiicei sale Lia. Dar când s-a făcut ziuă, a văzut că era Lia! Și i-a zis Iacob lui Laban: *«Ce este asta? Ce mi-ai făcut? Nu ți-am slujit eu oare pentru Rahela? De ce m-ai înșelat?»*. Laban i-a răspuns: *«Prin părțile noastre nu se pomenește s-o dăm pe fata cea mai mică înaintea celei mai mari. Du până la capăt săptămâna acesteia; și ți-o voi da și pe cealaltă, în schimbul slujbei cu care mă vei sluji încă șapte ani!»*. Iar Iacob a făcut așa: A împlinit săptămâna acesteia, iar Laban i-a dat-o pe Rahela, fiica sa, de soție. Laban a dat-o pe roaba sa Bilha ca roabă fiicei sale Rahela. Și a intrat Iacob la Rahela; și o iubea pe Rahela mai mult decât pe Lia. Și i-a mai slujit lui Laban încă șapte ani. Dar văzând Domnul că Lia nu era iubită, i-a deschis putința de a naște; Rahela însă era stearpă” (Facere 29,14-31).

Lia a născut patru băieți. *„Iar Rahela, văzând că ea nu i-a născut lui Iacob niciun fiu, a prins invidie pe sora sa și i-a zis lui Iacob: «Dă-mi copii, că de nu, mor!».* Dar Iacob, aprinzându-se de mânie asupra Rahelei, i-a zis: *«Au doară eu sunt Dumnezeu, Cel ce ți-a stârpit rodul pântecelui?».* Atunci Rahela i-a zis lui Iacob: *«Iat-o pe roaba mea Bilha; intră la ea, și ea va naște pe genunchii mei și prin ea voi avea și eu copii».* Și i-a dat-o pe Bilha, roaba sa, de femeie, și Iacob a intrat la ea. Iar Bilha, roaba Rahelei, a zămislit și i-a născut lui Iacob un fiu. Atunci Rahela a zis: *«Dumnezeu mi-a făcut dreptate; a ascultat și de glasul meu și mi-a dat un fiu».* Bilha, roaba Rahelei, a zămislit din nou și i-a născut lui Iacob un al doilea fiu. Lia însă, văzând că a încetat să nască, a luat-o pe roaba sa Zilpa și i-a dat-o lui Iacob de femeie” (Facere 30,1-7 și 9).

Și Zilpa i-a născut lui Iacob doi fii.

După aceea Lia i-a mai născut lui Iacob doi băieți și o fată.

„Dar Dumnezeu și-a adus aminte de Rahela; a ascultat-o și i-a deschis pântecele. Ea a zămislit și i-a născut lui Iacob un fiu” (Facere 30,22-23), pe care l-a numit Iosif.

Iacob s-a îmbogățit în Haran și după douăzeci de ani de când venise aici (Facere 31,38), văzând că Laban nu îl mai privea cu ochi buni, a hotărât să se întoarcă cu soțiile sale, cu copiii lui, cu slujitorii săi, cu roabele sale, *„cu turmele și cu toată bogăția pe care o agonisise în Mesopotamia la Isaac, tatăl său, în țara Canaanului” (Facere 31,18), dar fără să-i spună socrului său.*

Fiind informat despre aceasta, *„Laban i-a luat cu sine pe toți casnicii săi, a alergat după Iacob cale de șapte zile și l-a ajuns la muntele Galaad” (Facere 31,23).* Cei doi au discutat, au făcut o înțelegere, *„și a luat Iacob o piatră și a pus-o stâlp. Apoi a zis Iacob către casnicii săi: «Adunați pietre!».* Și au adunat pietre și au făcut o movilă; și au mâncat și au băut acolo pe

movilă. Și i-a spus Laban lui Iacob: «Iată, movila aceasta și stâlpul de față ne sunt mărturie că de la această movilă eu nu voi trece spre tine și nici tu nu vei trece spre mine cu gând rău». Iar a doua zi s-a sculat Laban dis-de-dimineată, și-a sărutat nepoții și fetele și i-a binecuvântat. Și pornindu-se Laban înapoi, s-a întors la vatra sa” (Facere 31,45-46; 51 și 54).

„Iar Iacob s-a dus în drumul său. Și cătând el cu ochii, a văzut oștirea lui Dumnezeu adunată într-o tabără; și îngerii lui Dumnezeu i-au ieșit în întâmpinare. Și dacă i-a văzut Iacob, a zis: «Asta-i tabăra lui Dumnezeu!». Și i-a pus acelui loc numele Mahanaim, adică Două-tabere. Iar Iacob a trimis înaintea lui niște soli la Isav, fratele său, în ținutul Seir din țara Edomului, și le-a poruncit, zicând: «Iată cum veți vorbi către domnul meu Isav: Așa grăiește robul tău Iacob: Am locuit împreună cu Laban și am zăbovit la el până acum. Am boi și asini, oi, slugi și slujnice, și am trimis să-l vestească pe domnul meu Isav, pentru ca robul tău să afle bunăvoință în ochii tăi». Când s-au întors la Iacob, solii i-au spus: «Am fost la fratele tău Isav; iată, el vine în întâmpinarea ta cu patru sute de oameni». Iar Iacob s-a înspăimântat foarte și s-a descumpănit. A împărțit oamenii care erau cu el, boii, oile și cămilele în două tabere și a zis: «Dacă Isav dă năvală asupra unei tabere și o nimicește, să scape tabăra cealaltă». Apoi Iacob a zis: «Doamne, Dumnezeul părintelui meu Avraam și Dumnezeul tatălui meu Isaac, Tu, Cel ce mi-ai zis: Întoarce-te în țara ta de naștere, și Eu îți voi face bine! Nu sunt vrednic de toate îndurările și de toate binefacerile ce mi le-ai arătat mie, robului Tău, că numai cu toiagul am trecut Iordanul acesta, iar acum am devenit două tabere. Scapă-mă dar de mâna fratelui meu, de mâna lui Isav; că mă tem ca nu cumva el să vină și să mă lovească, pe mine și pe aceste mame cu copii. Că Tu ești Cel ce ai zis: Mult bine îți voi face, iar neamul ți-l voi face ca nisipul mării, că nu va putea fi numărat din pricina mulțimii». Și

a rămas acolo în noaptea aceea. Apoi a luat din bunurile sale și i-a trimis daruri fratelui său Isav: două sute de capre și douăzeci de țapi, două sute de oi și douăzeci de berbeci, treizeci de cămile cu lapte și mânjii lor, patruzeci de vaci și zece tauri, douăzeci de asine și zece asini. Și pe fiecare din aceste turme le-a dat, una câte una, în seama slujitorilor săi; și le-a zis slugilor sale: «Treceți înaintea mea, iar între turme lăsați o anume distanță». Celui dintâi i-a poruncit, zicând: «Când te va întâlni fratele meu Isav și te va întreba: Al cui ești tu? Unde te duci? Ale cui sunt acestea ce merg înaintea ta? Tu să zici: Ale robului tău Iacob; este un dar trimis lui Isav, stăpânul meu; iată că vine și el după noi!». Aceași poruncă i-a dat-o Iacob și celei de a doua slugi, și celei de a treia, și tuturor celor ce mergeau cu turmele: «Așa să-i spuneți lui Isav când îl veți întâlni: Iată că și robul tău Iacob vine după noi». Căci el își zicea: Îl voi îmblânzi cu darurile ce-mi merg înainte, și numai după aceea îi voi vedea fața; poate că așa îmi va face o primire bună. Și au pornit darurile înaintea lui, iar el a rămas în noaptea aceea în tabără. Dar peste noapte s-a sculat, le-a luat pe cele două soții ale sale și pe cele două roabe și pe cei unsprezece copii ai săi și a trecut Iabocul prin vad. I-a luat și i-a trecut râul; au trecut apoi și toate bunurile lui. Și când a rămas Iacob singur, Cineva S-a luptat cu el până în revărsatul zorilor. Văzând însă Acela că nu-l poate răpune, i-a atins încheietura șoldului, iar încheietura șoldului lui Iacob a amorțit în timp ce acesta se lupta cu El. Și El i-a zis: «Lasă-Mă să plec, că s-au ivit zorile!». Iacob I-a răspuns: «Nu-Ți dau drumul până când nu mă vei binecuvânta!». Acela i-a zis: «Care-ți este numele?». Și el a zis: «Iacob». Acela i-a zis: «De acum nu-ți va mai fi numele Iacob, ci Israel te vei numi, pentru că ai fost tare cu Dumnezeu; și vei fi puternic cu oamenii». A întrebat și Iacob: «Spune-mi numele Tău!». Iar Acela a zis: «De ce întrebi tu de numele Meu? El este minunat». Și chiar acolo l-a binecuvântat.

Iacob a numit locul acela cu numele Penuel, căci și-a zis el L-am văzut pe Dumnezeu față către față și mântuit a fost sufletul meu!». Soarele răsărea deasupra lui când trecuse de Penuel, dar el șchiopăta din pricina șoldului” (Facere 31,1-31).

„Și ridicându-și Iacob ochii, l-a văzut venind pe Isav, fratele său, având cu el pe cei patru sute de oameni. Atunci Iacob i-a împărțit pe copiii între Lia, Rahela și cele două roabe. Pe cele două roabe cu copiii lor le-a pus înaintea, mai în urmă a pus-o pe Lia cu copiii ei, iar la urmă de tot, pe Rahela și Iosif. Iar el mergea în fruntea lor și s-a închinat până la pământ de șapte ori înaintea de a se apropia de fratele său. Dar Isav a alergat în întâmpinarea lui și l-a îmbrățișat și i-a cuprins grumazul și l-a sărutat; și au plâns amândoi. Apoi, ridicându-și ochii, a văzut femeile și copiii și a zis: «Cine sunt aceștia?». Iar Iacob a zis: «Copiii cu care l-a miluit Dumnezeu pe robul tău». Atunci s-au apropiat roabele cu copiii lor și s-au închinat; apoi s-a apropiat Lia cu copiii ei și s-au închinat; iar la urmă au înaintat Rahela și Iosif și s-au închinat. Isav a zis: «Ce ai tu de gând să faci cu turmele acelea pe care le-am întâlnit?». Iar Iacob a răspuns: «Ca să aflu robul tău bunăvoință în fața ta, stăpâne». Isav a zis: «Am și eu multe, frate; pe ale tale ține-le pentru tine!». Iacob însă a zis: «Dacă am aflat bunăvoință înaintea ta, primește darurile prin mâinile mele; că ți-am văzut fața ca și cum ar fi văzut cineva fața lui Dumnezeu, așa de binevoitor mi-ai fost. Primește-mi darurile ce ți-au fost aduse, că m-a miluit Dumnezeu și am de toate». Și a stăruit, iar Isav le-a primit. Isav a zis: «Să ne sculăm și să mergem împreună!». Dar Iacob i-a zis: «Domnul meu știe cât de gingași sunt copiii, și am oi și vaci de curând fătate; dacă numai o zi le mân cu de-a sila, ar pieri toată cireada. Să meargă dar domnul meu înaintea robului său, iar eu voi urma încet, în pas cu vitele de dinaintea mea și în pas cu copiii, până voi ajunge la domnul meu». Atunci Isav a zis: «Să-ți las măcar o parte din

oamenii care sunt cu mine». Iar Iacob a răspuns: «Dar de ce? Îmi ajunge bunăvoința ce am aflat-o în fața ta, stăpâne!». Și în aceeași zi Isav s-a întors acasă» (Facere 33,1-16).

Iacob a poposit la Sichem, în Canaan, și „a ridicat acolo un jertfelnic și l-a chemat pe Dumnezeuul lui Israel” (Facere 33,20), după care s-a dus la Betel „și a zidit și acolo un jertfelnic” (Facere 35,7).

„Isav și-a luat apoi soțiile, fiii, fiicele, toți oamenii săi de casă, toate averile, toate vitele, tot ce era al lui și tot ce agonisise el în țara Canaanului, și a plecat din Canaan, cât mai departe de Iacob, fratele său, fiindcă averile lor erau prea multe pentru ca ei să mai viețuiască la un loc, iar pământul unde erau nu-i mai încăpea din pricina turmelor lor; care erau multe. Isav a locuit astfel în muntele Seir” (Facere 36,6-8).

„În Betel, Dumnezeu i S-a arătat lui Iacob a doua oară după întoarcerea lui din Mesopotamia; și l-a binecuvântat Dumnezeu și i-a zis: «Numele tău este Iacob, dar de acum nu te vei mai numi Iacob, ci Israel va fi numele tău». Și i-a mai zis Dumnezeu: «Eu sunt Dumnezeul tău! Crește și înmulțește-te! Popoare și mulțime de neamuri se vor naște din tine, și regi vor răsări din coapsa ta. Țara pe care le-am dat-o lui Avraam și lui Isaac ți-o voi da ție; ție și urmașilor tăi de după tine». Și S-a înălțat Dumnezeu de la el, din locul în care-i grăise. Și a așezat Iacob un stâlp pe locul unde-i grăise Dumnezeu, un stâlp de piatră, și a turnat peste el ofrandă, undelemn a turnat peste el. Apoi a plecat Iacob din Betel și și-a întins cortul dincolo de turnul Gader. Dar pe când se apropiau ei de Efrata, Rahela a născut. Iar nașterea i-a fost grea. Și în timp ce ea se chinuia să nască, moașa i-a zis: «Curaj, că ai încă un fecior!». Pe când Rahela trăgea să moară, ea i-a pus copilului numele Ben-Oni, adică Fiul durerii mele; dar tatăl său l-a numit Veniamin” (Facere 35,9-14 și 16-18).

Iosif, fiul lui Iacob și al Rahelei a avut două vise, în care frații lui i se închinau, pe care le-a relatat tatălui și fraților săi, iar frații lui, fiind invidioși pe el și din cauză că Iacob îl iubea mai mult decât pe ceilalți copii ai săi, l-au vândut unei caravane care călătorea spre Egipt și i-au spus tatălui lor că acesta a fost sfâșiat de o fiară.

În Egipt Iosif a tâlcuit două vise ale lui faraon, pe care nimeni nu a fost în stare să le interpreteze, iar regele i-a zis: *„De vreme ce Dumnezeu ți-a descoperit ție toate acestea, tu să fii în fruntea casei mele. Tot poporul meu se va supune poruncii tale, iar eu numai prin tronul meu voi fi mai mare decât tine! Iată, eu te pun astăzi peste toată țara Egiptului!”* (Facere 41,39-41).

Iosif l-a chemat pe tatăl său și pe frații lui să se stabilească cu familiile lor în Egipt.

„Jacob a pornit la drum cu tot ce avea. Sosit la Beer-Șeba, a adus jertfă lui Dumnezeu. Atunci Dumnezeu i-a zis lui Iacob noaptea în vedenie: «Iacobe, Iacobe!». Iar el a răspuns: «Iată-mă!». Și Dumnezeu a zis: «Eu sunt Dumnezeul părinților tăi; nu te teme să te duci în Egipt, căci acolo voi face Eu din tine popor mare. Eu Însuși am să merg cu tine în Egipt și tot Eu te voi înălța. Iacob și-a ridicat apoi tabăra de la Beer-Șeba, iar fiii lui Israel l-au urcat pe Iacob, tatăl lor, și pe pruncii și femeile lor, în căruțele pe care le trimisese Iosif ca să-l aducă în Egipt. Luându-și ei averile și toate vitele pe care le agonisiseră în țara Canaanului, au venit în Egipt, Iacob și tot neamul său împreună cu el. Iar sufletele care au intrat cu Iacob în Egipt, odrăslite din coapsele lui, fără a le socoti pe soțiile fiilor lui Iacob, au fost de toate șaizeci și șase. Iacob l-a trimis pe Iuda înaintea sa, la Iosif, pentru ca acesta să-l întâmpine la Ieroonpolis, în pământul lui Ramses. Iar Iosif și-a înhămat caii la caretă și a ieșit în întâmpinarea lui Iacob, tatăl său, la Ieroonpolis. Și dacă a dat cu ochii de el, i-a căzut pe grumaz și mult a plâns pe grumazul

său. Și a zis Iacob către Iosif: «De acum pot să mor, că ți-am văzut fața și că mai trăiești!» (Facere 46,1-6; 26 și 28-30).

Evreii s-au așezat în Egipt în ținutul Goșen.

„Iacob a trăit în țara Egiptului șaptesprezece ani; așa că anii vieții sale au fost o sută patruzeci și șapte. Și dacă Iacob a sfârșit să le dea porunci fiilor săi, și-a întins picioarele în pat, și-a dat suflarea cea din urmă și s-a adăugat la poporul său” (Facere 47,28 și 49,33).

Conform dorinței sale, Iacob a fost înmormântat în peștera Macpela (Facere 50,13), alături de părinții și bunicii săi.

Patriarhul Iacob este pomenit de Biserică în ziua de 21 august și în Duminica Sfinților Strămoși după trup ai Domnului.

Iosif cel preafrumos

Iosif a fost fiul patriarhului Iacob, nepotul patriarhului Isaac și strănepotul patriarhului Avraam.

„Iacob îl iubea pe Iosif mai mult decât pe toți ceilalți fii ai săi, pentru că el era copilul bătrânețelor sale, și-i făcuse o tunică scumpă, cu mâneci lungi. Frații lui, văzând că tatăl lor îl iubea mai mult decât pe toți ceilalți fii ai săi, au fost cuprinși de ură și nu-i puteau vorbi cu prietenie. Iosif a visat un vis și l-a povestit fraților săi, zicându-le: «Ascultați visul pe care l-am visat: Se făcea că noi legam snopi în țarină; și iată că snopul meu s-a ridicat și stătea drept, și iată că snopii voștri s-au strâns roată și i se închinau snopului meu». Iar frații săi i-au zis: «Nu cumva ai să domnești tu peste noi ca un rege și ai să ne stăpânești ca un stăpân?». Și l-au urât încă și mai mult, din pricina viselor lui și din pricina spuselor lui. Și el a mai visat un alt vis și l-a povestit tatălui său și fraților săi, zicând: «Iată, am visat și un alt vis: Soarele și luna și unsprezece stele mi se închinau mie». A povestit tatălui său și fraților săi, iar tatăl său l-a certat și i-a zis: «Ce

înseamnă visul acesta pe care l-ai visat? Nu cumva eu și mama ta și frații tăi vom veni și ne vom închina ție până la pământ?». Frații lui îl invidiau, dar tatăl său îi punea la inimă spusele” (Facere 37,3-11).

Iosif a fost vândut, din invidie, de frații săi, cu douăzeci de arginți, unor ismaeliți (Facere capitolul 37) și a ajuns în Egipt.

Pe când el se afla acolo, faraon a visat două vise, pe care nimeni nu i le-a putut tâlcui. Aflând regele că Iosif poate interpreta visele l-a chemat la el și i-a spus: „*Am avut un vis, dar nu-i cine să mi-l tâlcuiască. Eu însă am aflat spunându-se despre tine că numai ce auzi visele, le și tâlcuiești. Iosif i-a răspuns lui faraon, zicându-i: «Nu eu, ci Dumnezeu îi va da lui faraon un răspuns pentru liniștea lui». Faraon i-a grăit apoi lui Iosif, zicându-i: «În visul meu stăteam pe malul râului; și iată că din râu au ieșit șapte vaci grase la trup și frumoase la vedere și pășteau pe mal; și iată că după ele au ieșit alte șapte vaci, rele și urâte la vedere și slabe la trup, de-o urâțenie cum eu n-am văzut în toată țara Egiptului; iar cele șapte vaci urâte și slabe le-au înghițit pe cele șapte vaci dintâi, frumoase și grase, și măcar că acestea intraseră cu totul în pântecele lor, nu se cunoștea că le intraseră în pântece: erau tot atât de urâte la vedere ca și la început. Și dacă m-am trezit, am adormit din nou. Și în visul meu am văzut cum dintr-un singur pai au ieșit șapte spice pline și frumoase. Și după ele au ieșit alte șapte spice, subțiri și pălite de vântul de răsărit; și cele șapte spice subțiri și pălite le-au înghițit pe cele șapte spice frumoase și pline. Le-am spus pe acestea magilor, dar nimeni n-a fost să mi le tâlcuiască». I-a zis Iosif lui faraon: «Visul lui faraon este unul: Dumnezeu i-a arătat lui faraon ceea ce va să facă. Cele șapte vaci frumoase sunt șapte ani, cele șapte spice frumoase sunt șapte ani: visul lui faraon este unul. Cele șapte vaci urâte și slabe, care au ieșit după ele, sunt șapte ani; cele șapte spice subțiri și pălite de vântul de*

răsărit sunt șapte ani: vor fi șapte ani de foamete. Acesta-i cuvântul pe care i l-am spus lui faraon: Dumnezeu i-a arătat lui faraon ceea ce va să facă. Iată, vin șapte ani de mare belșug în tot pământul Egiptului. După ei vor veni șapte ani de foamete; va fi uitat tot belșugul în țara Egiptului, foametea va secătui țara, iar belșugul nu va mai fi cunoscut în țară din pricina foametei de după el, că va fi foarte grea. Și dacă visul i s-a arătat lui faraon de două ori, este pentru că Dumnezeu Și-a hotărât cuvântul și Se grăbește să-l împlinească. Și acum, să aleagă faraon un bărbat priceput și înțelept și să-l așeze peste toată țara Egiptului. Aceasta să facă faraon, și să așeze ispravnici peste țară, pentru ca în cei șapte ani de belșug să adune a cincea parte din toate roadele pământului Egiptului. Să adune ei toate bucatele celor șapte ani buni care vin și să dea grâul pe mâna lui faraon, iar bucatele să fie puse sub pază prin cetăți; aceste bucate vor fi rezerva țării pentru cei șapte ani de foamete care vor veni în țara Egiptului, și astfel țara nu va pieri de foame». Aceste cuvinte au plăcut lui faraon și tuturor dregătorilor săi. Și le-a zis faraon tuturor dregătorilor săi: «Am mai găsi noi oare un om ca el, în care să fie duhul lui Dumnezeu?». Apoi a zis faraon către Iosif: «De vreme ce Dumnezeu ți-a descoperit ție toate acestea, om mai înțelept și mai priceput decât tine nu se află. Tu să fii dar în fruntea casei mele. Tot poporul meu se va supune poruncii tale, iar eu numai prin tronul meu voi fi mai mare decât tine!». Faraon i-a zis lui Iosif: «Iată, eu te pun astăzi peste toată țara Egiptului!», și și-a scos faraon inelul din deget și l-a pus în degetul lui Iosif, l-a îmbrăcat în haină de vison, i-a pus la gât lanț de aur, și a poruncit să fie purtat în cea de a doua sa trăsură, și crainicul să strige înaintea lui: «Cădeți în genunchi!». Și în felul acesta l-a pus peste toată țara Egiptului. Apoi faraon a zis către Iosif: «Eu sunt faraon! În toată țara Egiptului nimeni nu-și va mișca mâna sau piciorul fără încuviințarea ta!». Și l-a

numit faraon pe Iosif cu numele de Țafnat-Paneah și i-a dat-o de soție pe Asineta, fiica lui Poti-Fera, marele preot din Iliopolis” (Facere 41,15-45).

Iosif a avut doi fii, pe Manase și Efraim.

În timpul lui Iosif israeliții s-au stabilit în ținutul Goșen din Egipt (Facere capitolele 46 și 47).

Iosif era un om întreprinzător și foarte bun administrator, care s-a folosit de o foamete îndelungată, încât toate pământurile și bunurile Egiptului au ajuns în posesia lui faraon, iar locuitorii țării au devenit robii regelui, după cum vom citi în cele ce urmează: „În toată țara nu mai era pâine, pentru că foametea se înțețise foarte tare, încât țara Egiptului și țara Canaanului se istoviseră de foamete. Și a adunat Iosif tot argintul ce era în țara Egiptului și în țara Canaanului pentru grâul pe care-l cumpărau și a adus Iosif tot argintul în casa lui faraon. Când cei din țara Egiptului și din țara Canaanului și-au cheltuit toți banii, egiptenii au venit toți la Iosif și i-au zis: «Dă-ne pâine! De ce trebuie să murim noi sub ochii tăi, pentru că nu mai avem bani?». Iar Iosif le-a zis: «Dacă vi s-au isprăvit banii, aduceți-mi vitele voastre, și vă voi da pâine în schimbul vitelor». Și ei și-au adus vitele la Iosif, iar Iosif le-a dat pâine pe cai și pe turme și pe cirezi și pe asini. În anul acela i-a hrănit cu pâine în schimbul tuturor vitelor lor. Iar dacă anul acela a trecut, au venit la el în anul următor și i-au zis: «Nu vom ascunde de domnul nostru că, de vreme ce banii ni s-au sfârșit iar vitele noastre sunt ale domnului nostru, nu ne-a mai rămas nimic decât trupurile și pământurile noastre. De ce trebuie să murim noi sub ochii tăi, și noi și pământurile noastre? Cumpără-ne pentru pâine, pe noi și pământurile noastre, iar noi și pământurile noastre îi vom fi robi lui faraon. Tu dă-ne sămânță să semănăm și să trăim, ca să nu murim, și pentru ca ogoarele să nu se părăginească». Astfel a cumpărat Iosif pentru faraon tot

pământul Egiptului, pentru că egiptenii și-au vândut fiecare pământul său lui faraon, că-i îmboldea foametea; și toată țara a devenit a lui faraon. De asemenea și pe popor l-a robtit, de la un capăt al Egiptului până la celălalt. Numai pământurile preoților nu le-a cumpărat Iosif, căci preoților le era rânduită de la faraon porție și se hrăneau ei din porția lor, pe care le-o dădea faraon; de aceea nu și-au vândut ei pământul. Iosif a zis către toți egiptenii: «Iată, eu v-am cumpărat astăzi pentru faraon, pe voi și pământul vostru. Luați-vă sămânță și semănați pământul. Iar la seceriș să dați a cincea parte lui faraon, iar patru părți să vă rămână vouă pentru semănatul ogoarelor, pentru hrana voastră și a celor ce sunt în casele voastre și pentru hrana copiilor voștri». Iar ei au zis: «Tu ne-ai ținut în viață: Să aflăm noi milă în ochii domnului nostru și să-i fim robi lui faraon!». Și din aceasta a făcut Iosif o rânduială care dăinuie până astăzi în țara Egiptului: a cincea parte să i se dea lui faraon; scutit fiind doar pământul preoților, care nu era al lui faraon” (Facere 47,13-26).

„Iosif a murit la vârsta de o sută zece ani și l-au îmbălsămat și l-au pus într-un sicriu, în Egipt” (Facere 50,26).

Iosif cel preafrumos este pomenit de Biserică în luna din săptămâna patimilor.

Sfântul Proroc Moise

Moise este cea mai mare personalitate a Vechiului Testament pentru că el a scos poporul ales din robia egipteană și lui i-a descoperit Dumnezeu Legea Veche. „Moise este figura centrală a istoriei iudaice, în jurul căreia se învâрте totul. Dacă Avraam a fost strămoșul nației, Moise a fost forța esențial creatoare, modelatorul poporului; sub el și prin el israeliții au devenit un popor distinct, cu un viitor ca națiune. El a fost arhetipul evreiesc, la fel ca Iosif, dar diferit de acesta și cu totul

extraordinar. Moise a fost profet și lider, un om al acțiunilor decisive, cu o prezență electrizantă¹.

„După ce a murit Iosif, precum și toți frații săi și toți cei din vremea aceea, fiii lui Israel s-au născut în număr mare și s-au tot înmulțit și au tot crescut și au devenit foarte puternici și s-au umplut țara de ei. Atunci s-a ridicat peste Egipt un alt rege, care nu-l cunoscuse pe Iosif” (Ieșire 1,6-8) și temându-se că evreii, care deja erau în număr mare, se pot răscula împotriva egiptenilor, punând stăpânire pe Egipt, i-a pus la munci grele. Se presupune că aversiunea casei regale egiptene împotriva evreilor se datora faptului că aceștia au fost favorizați de faraonii dinastiei „hicșilor” sau „păstorească” (a 17-a dinastie a Egiptului), care era de neam străin, ce năvălise în Egipt și ocupase tronul. Pentru acest motiv, primul faraon al dinastiei următoare (indigene) îi persecută pe evrei, zicându-le egiptenilor: *„Haideți dar să-i împilăm, ca să nu se mai înmulțească și ca nu cumva la vreme de război să se unească cu vrăjmașii noștri!”* (Ieșire 1,10).

În ciuda împilării, evreii se înmulțeau, încât egiptenilor le era tot mai teamă că se vor răscula și vor prelua conducerea țării. Faraon a poruncit atunci moașelor evreice să-i omoare pe toți cei nou născuți de parte bărbătească din familiile evreilor, pentru a nu se mai înmulți; dar moașele nu au ascultat de această poruncă, pentru că se temeau de Dumnezeu. Atunci faraon a poruncit întregului popor egiptean ca toți copiii de parte bărbătească ai evreicelor să fie aruncați la naștere în Nil, iar fetele să fie cruțate. Porunca era doar pentru stârpirea băieților, întrucât aceștia crescând, ar fi putut deveni autorii unei rebeliuni, pe când fetele puteau fi folosite ca roabe, iar apoi să fie deznaționalizate prin căsătorii mixte.

În familia Cahat, în casa lui Amram și a soției sale Iochebed, s-a născut cel de-al treilea copil (Ieșire 6,20). Faptul

¹ Paul Johnson, *Op. cit.*, p. 41.

că părinții aveau o fiică mărișoară, Mariam, și un băiețel, Aaron, de trei ani, denotă faptul că porunca faraonului ca toți copiii de parte bărbătească ce se nasc în familiile de evrei să fie aruncați în Nil nu fusese dată cu multă vreme înainte de nașterea celui de-al treilea copil al familiei Cahat, deci fiind dată de curând, porunca era respectată cu strictețe. „Alți prunci strigă, țipă în voie ca să-și vestească apariția. Lui Moise aceasta nu-i era îngăduit, căci însăși existența sa era o temerară înfruntare a celui care avea puterea, a tiranului care îl pândea spre a-l suprima”¹.

După naștere, Moise a fost crescut în casă trei luni. Când nu a mai putut fi tănuțită nașterea sa, mama lui a confecționat un coș din papură, l-a uns cu smoală și rășină ca să nu pătrundă apa, și l-a așezat în păpuriș, la marginea Nilului, în timp ce sora pruncului, Mariam, supraveghea coșul să vadă ce se va întâmpla. În acest timp fiica faraonului a coborât la râu ca să se scalde, și văzând coșul în păpuriș, a trimis pe una din roabele ei să-l aducă la mal. Ridicând ea capacul a văzut acolo un copil care plângea. I s-a făcut milă de el, știind că este un copil de evreu și este condamnat la moarte chiar de la naștere și a hotărât să-i cruțe viața. „Tocmai fata tiranului îl scoate din apă, spre a ne învăța că nicăieri nu există un rău iremediabil și că ceea ce greșește o generație, poate să îndrepte cealaltă”².

„Faraon avea o singură fiică, pe care o iubea mult. Se spune că era căsătorită de multă vreme și nu avea copii deși își dorea foarte mult, ceea ce este foarte normal; dar în mod special își dorea un urmaș de parte bărbătească, pentru a strânge fericita moștenire, puterea tatălui ei, care risca să o scape în mâna altuia, pentru că fiica sa nu avea copii”³. Bucurându-se de această

¹ **Dr. Moses Rosen**, *În lumina Torei*, București, 1980, p. 119.

² **Ibidem**, p. 120.

³ **Philon d’Alexandrie**, *De vita Mosis*, vol. I-II, Éditions du Cerf, Paris, 1967, p. 33.

aflare a pruncului, fiica lui faraon s-a gândit că-i face și tatălui ei o bucurie, oferindu-i un moștenitor și s-a hotărât să-l înfieze. Pentru faptul că l-a scos din apă, prințesa i-a dat pruncului numele Moise. În limba egipteană numele lui Moise are o dublă semnificație. Astfel „mo” înseamnă „apă”, iar „isis” se traduce prin „scăpat”, „mântuit”, deci „Moise” înseamnă „scăpat din apă”, pentru că a fost scăpat din apă de la moarte. A doua semnificație a numelui vine prin derivare de la termenul egiptean „mesu”, care înseamnă „fiu”, iar lui Moise i se potrivește și acest sens al numelui, întrucât a fost adoptat ca fiu de către fiica faraonului.

Mariam, sora pruncului, care veghea în apropiere, auzind că viața acestuia este cruțată, a alergat la prințesa salvatoare, întrebând-o dacă nu are nevoie de o doică pentru copil. Prințesa a răspuns afirmativ, iar Mariam a adus-o înaintea ei chiar pe mama ei și a lui Moise, căreia prințesa i-a poruncit să alăpteze pruncul, că ea îi va plăti. „Dumnezeu a aranjat lucrurile în așa fel, încât propria mamă a lui Moise i-a devenit doică și i-a imprimat în suflet o dragoste profundă față de religia și națiunea sa”¹. Iată cum a aranjat Dumnezeu lucrurile, care nu numai că a scăpat pe Moise de la moarte, dar acesta a fost alăptat de propria sa mamă, ca nepot al faraonului, iar după ce a crescut a fost dus în palatele regelui din Teba, în inima Egiptului, pentru a fi educat și învățat de cei mai buni dascăli ai țării, încât el va cunoaște întru totul modul de viață al egiptenilor, cultura, precum și mentalitatea lor, pe care o va avea de înfruntat în viitor.

Vremea a trecut și copilul Moise a crescut. Pe când era el de patruzeci de ani, a ieșit să se plimbe printre fiii lui Israel, căci inima îl trăgea mereu spre frații săi. A văzut atunci ce viață grea au conașionalii săi. Plimbându-se, a zărit un egiptean care bătea

¹ S. G. Mgr. J. B. Pelt, évêque de Metz, *Histoire de l'Ancien Testament*, Librairie Lecoffre, Paris, 1925, p. 214.

un evreu. Asigurându-se că nu este văzut, Moise l-a ucis pe egiptean și l-a îngropat în nisip.

A doua zi a ieșit din nou la plimbare, și văzând doi evrei care se încăierau, i-a întrebat că nu le ajunge faptul că sunt crunt asupriți de egipteni, se mai ceartă și între ei? Evreul care îl bătea pe celălalt i-a răspuns: „*Cine te-a pus pe tine căpetenie și judecător peste noi? Nu cumva vrei să mă omori și pe mine așa cum l-ai omorât ieri pe egiptean?*” (Ieșire 2,14). Văzând că fapta lui este cunoscută, și aflând că faraon vrea să-l omoare, pentru a scăpa cu viață Moise s-a refugiat în ținutul Madian, care se află în apropierea Egiptului. Aici el s-a căsătorit cu Sefora, fiica preotului Ietro, care, „*asemenea lui Melchisedec, se închina adevăratului Dumnezeu, el fiind preot și conducător al tribului său*”¹.

Moise și Sefora au avut doi fii, pe Gherșom și Eliezer.

Pentru Moise timpul petrecut în Madian a fost mai mult unul de pregătire. După viața de la curte, acesta s-a învățat cu sălbăticia, cu resursele ei, cu climatul și cu modul de viață al locuitorilor ei.

După patruzeci de ani petrecuți de Moise în Madian, pe când acesta păștea oile socrului său, a ajuns cu ele până la muntele Horeb, unde a văzut un rug care ardea, dar nu se mistuia. Dumnezeu i S-a descoperit lui Moise din acel rug și l-a trimis să-i elibereze pe evrei din robia egipteană și să-i ducă într-un pământ „*roditor și larg, în țara unde curge lapte și miere*” (Ieșire 3,8).

Moise și-a luat soția și cei doi copii și s-a îndreptat spre Egipt, iar evreii s-au bucurat că Dumnezeu și-a adus aminte de ei și a hotărât să-i elibereze din robia egipteană.

¹ **L. Cl. Fillion**, *Histoire d'Israël Peuple de Dieu*, vol. I, Librairie Letouzey et Ané, Paris, 1927, pp. 139-140.

Moise și Aaron, fratele său, au intrat la faraon și i-au cerut să lase poporul evreu să meargă în pustie, cale de trei zile, pentru a aduce jertfă lui Dumnezeu, dar acesta a refuzat pentru că fiii lui Israel fiindu-le robi le aduceau un câștig foarte mare egiptenilor.

Pentru a-l convinge pe faraon să-i lase pe evrei să plece din Egipt, Dumnezeu a trimis asupra acestei țări zece plăgi.

Miraculos este faptul că Goșenul a fost scutit de aceste plăgi și chiar egiptenii le-au luat ca dovezi ale misiunii divine a lui Moise, dar nu le-au îngăduit evreilor să plece, pentru că ar fi pierdut o mână de lucru experimentată și extrem de ieftină.

În urma celei de a zecea plăgi, faraon le-a îngăduit fiilor lui Israel să plece din Egipt

Înainte de a ieși evreii din Egipt, Dumnezeu i-a poruncit lui Moise ca *„fiecare bărbat să ceară de la vecinul său și fiecare femeie să ceară de la vecina ei lucruri de argint, de aur și haine. Iar Domnul a făcut ca poporul Său să aibă trecere în ochii egiptenilor și aceștia le-au împrumutat cele cerute”* (Ieșire 11,2-3). Unii critici biblici se întrebă de ce Dumnezeu, care va da între cele zece porunci din Decalog și pe aceea de a nu fura, a poruncit de această dată evreilor să se împrumute de la egipteni, știind prea bine că fiii lui Israel urmau să plece definitiv din Egipt, fără a mai întoarce vreodată la vechii proprietari lucrurile împrumutate. Bogăția egiptenilor luată de evrei nu este furată, ci aceasta constituie plata muncii evreilor pentru cât au robit în Egipt.

„Iar Dumnezeu mergea înaintea fiilor lui Israel: ziua în stâlp de nor, arătându-le calea, iar noaptea în stâlp de foc, luminându-le, ca să poată merge și ziua și noaptea. Și n-a lipsit stâlpul de nor ziua, nici stâlpul de foc noaptea dinaintea poporului” (Ieșire 13,21-22).

Văzând egiptenii că evreii nu se mai întorc, „*inima lui faraon și a slujitorilor lui s-a schimbat în privința poporului, iar ei au zis: «Ce am făcut, că i-am lăsat pe fiii lui Israel să se ducă, și de acum nu vor mai munci pentru noi?»*». A înhămat deci faraon carele de război și și-a luat poporul cu sine. A luat șase sute de care alese și toată călărimea Egiptului și căpeteniile lor. Și au alergat egiptenii după evrei cu toți caii și carele lui faraon, cu călăreții și cu toată oastea lui, și i-au ajuns când ei își așezaseră tabăra la mare, lângă Pi-Hahiro, în fața lui Baal-Tejon. Și dacă faraon s-a apropiat, fiii lui Israel și-au ridicat ochii și i-au văzut pe egipteni că vin după ei, și fiii lui Israel s-au spăimântat foarte tare și au strigat către Domnul. Și i-au zis lui Moise: «Oare nu erau morminte în țara Egiptului? De ce ne-ai adus să murim aici, în pustie? Ce ai făcut tu cu noi, scoțându-ne din Egipt? Oare nu asta-ți spuneam noi în Egipt, când ți-am zis: Lasă-ne să robim egiptenilor, că mai bine era să le fim robi egiptenilor decât să murim în pustia aceasta!». Moise însă a zis către popor: «Nu vă temeți! Țineți-vă bine și veți vedea mântuirea pe care Domnul o va face astăzi asupra voastră, căci pe egiptenii pe care îi vedeți astăzi nu-i veți mai vedea niciodată. Domnul se va lupta pentru voi, iar voi fiți liniștiți!». Atunci îngerul lui Dumnezeu, care mergea înaintea taberei fiilor lui Israel, s-a mutat și mergea în urma lor; și s-a mutat și stâlpul cel de nor de dinaintea lor și le-a stat în urmă, intrând astfel și stând între tabăra egiptenilor și tabăra fiilor lui Israel; și s-a făcut întuneric și negură și noaptea s-a scurs fără ca în timpul ei să se poată apropia unii de alții” (Ieșire 14,5-7; 9-14 și 19-20).

La porunca lui Dumnezeu Moise și-a ridicat mâna asupra Mării Roșii, care se găsea lângă tabăra evreilor, iar Dumnezeu a mînat toată noaptea apa mării cu vînt puternic de la răsărit și a despărțit-o în două, iar poporul evreu a intrat în mare și a trecut prin mijlocul ei printre ape, pe pămînt uscat, fără să se ude, iar

apa le era perete de-a dreapta și de-a stânga. Dimineața, când stâlpul de nor s-a ridicat dintre tabere și s-a așezat înaintea evreilor pentru a le arăta calea, egiptenii i-au văzut că trec prin mijlocul mării pe uscat și au intrat și ei în mare pentru a-i urmări, „*însă Dumnezeu le-a împiedicat roțile carelor, încât cu anevoie îi mai duceau. Atunci au zis egiptenii: «Să fugim de la fața lui Israel, că Domnul Se luptă pentru ei cu noi!»*” (Ieșire 14,25). După ce evreii au ajuns pe celălalt mal al mării, toată oștirea faraonului se găsea în mijlocul ei. Atunci Moise și-a ridicat mâna asupra apelor, care s-au tras la loc, înghițind pe egipteni și înecând întreaga oștire, „*încât nu a rămas niciunul dintre ei*” (Ieșire 14,28). Atunci au cunoscut fiii lui Israel că Dumnezeu i-a scăpat prin această minune de urmărirea oastei lui faraon.

După ce au călătorit trei zile prin deșert fără să găsească apă, evreii au ajuns într-un loc numit Mara, unde era apă, dar nu au putut să-și astâmpere setea, pentru că aceasta era amară. Încinși de soare și de sete au început să cărtească, spunând că mai bine era să moară în Egipt, decât să piară de sete în pustiu. Atunci Moise a aruncat la porunca lui Dumnezeu un lemn în apă și aceasta a devenit bună de băut, încât s-au săturat de apă toți evreii și animalele lor.

După câțiva timp fiii lui Israel au ajuns la Elim, unde erau douăsprezece izvoare de apă și șaptezeci de palmieri și au poposit acolo pentru o vreme, apoi și-au continuat călătoria prin pustia Sin. La puțin timp, terminându-li-se proviziile de alimente, evreii au început să murmure din nou, dar Dumnezeu i-a liniștit prin Moise, iar seara le-a trimis un stol de prepelițe, pentru ca să mănânce carne, „*iar dimineața, după ce s-a luat roua dimprejurul taberei, iată că pe fața pustiei se afla ceva mărunț, ca niște grăunțe, ceva albicios, ca grindina pe pământ. Și văzând-o fiii lui Israel, au zis unul către altul: «Ce este aceasta?»*». Că nu știau ce este. Iar Moise le-a zis: *«Aceasta este pâinea pe care*

v-a dat-o Dumnezeu ca hrană»” (Ieșire 16,13-15). Mana, pe care Dumnezeu a început să o trimită evreilor, se găsea pe sol în fiecare dimineață, afară de ziua odihnei și era dulce la gust ca turtă cu miere. Evreii au primit poruncă de la Dumnezeu să adune în fiecare dimineață câte un omer de mană pentru fiecare membru al familiei, lăsând ceea ce le prisosește pe câmp, pentru a se topi la căldura soarelui. Dacă cineva aduna mai multă mană decât îi trebuia, aceasta făcea viermi până a doua zi. În preziua sabbatului însă, mana se aduna pentru două zile, căci în ziua odihnei nu cădea, pentru ca evreii să se odihnească, dar în această zi nu se strica, nici nu făcea viermi, semn că Dumnezeu a lăsat ziua a șaptea pentru odihnă.

„Sfinții Părinți spun că deși chipul manei a fost unul singur, el i s-a făcut fiecăruia în loc de ceea ce avea nevoie: celui care îi trebuia ceva sărat, i s-a făcut sărată; celui ce avea nevoie de ceva dulce, i s-a făcut dulce. Și fiecăruia i s-a făcut, vorbind pe scurt, ceea ce i se potrivea cu firea lui”¹.

La Rafidim evreii au fost atacați de amaleciți. Când s-a întâmplat aceasta, „Moise a zis către Iosua: *«Alege-ți bărbați voinici și du-te mâine de te luptă cu amaleciții! Cât despre mine, eu voi sta în vârful muntelui, cu toiagul lui Dumnezeu în mâna mea»*. A făcut deci Iosua după cum îi spusese Moise și a ieșit să bată pe amaleciți; în timp ce Moise, Aaron și Or s-au suit în vârful muntelui. Și când își ridica Moise mâinile, biruiau fiii lui Israel; iar când își lăsa el mâinile jos, biruiau amaleciții. Dar obosind mâinile lui Moise, au luat o piatră și au pus-o sub el și el s-a așezat pe ea, iar Aaron și Or îi sprijineau mâinile, unul de o parte și altul de alta; și au stat mâinile lui ridicate până la

¹ *Filocalia sfințelor nevoițe ale desăvârșirii*, vol. IX, traducere, introduceri și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980, p. 553.

asfințitul soarelui. Și a zdrobit Iosua pe Amalec și tot poporul său, trecându-i prin ascuțișul sabiei” (Ieșire 17,9-13).

La trei luni de la ieșirea din Egipt fiii lui Israel au ajuns la Muntele Sinai, unde Dumnezeu le-a descoperit cele zece porunci, singura lege revelată până la Domnul Hristos.

Tot acum i-a fost descoperită poporului ales legea talionului, în care cel ce era vinovat pentru o faptă trebuia să plătească exact cu fapta sa: *„suflet pentru suflet, ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, mână pentru mână, picior pentru picior, arsură pentru arsură, rană pentru rană, vânătaie pentru vânătaie” (Ieșire 21,23-25).*

Dumnezeu i-a revelat poporului, prin Moise, și legi ceremoniale și religioase, privitoare la ținerea sărbătorilor.

După o vreme Moise a urcat din nou în Muntele Sinai, și simțindu-se mai aproape ca niciodată de Dumnezeu, I-a cerut insistent să-I arate slava Sa. Domnul însă i-a răspuns: *„Eu Îmi voi trece slava pe dinaintea ta. Fața Mea însă nu vei putea s-o vezi, că nu poate omul să-Mi vadă fața și să trăiască. Iată, este un loc aici la Mine; șezi pe stâncă și când va trece slava Mea, Eu te voi pune în scobitura stâncii și cu mâna Mea te voi acoperi până ce voi trece; iar când Îmi voi lua mâna de pe tine, tu Îmi vei vedea spatele, dar fața Mea nu ți se va arăta! Și a stat Moise înaintea Domnului patruzeci de zile și patruzeci de nopți; și nici pâine n-a mâncat, nici apă n-a băut. Iar când s-a coborât Moise din munte el nu știa că fața sa strălucea, pentru că grăise Dumnezeu cu el. Dar Aaron și toți bătrânii lui Israel, văzându-l pe Moise că are fața strălucitoare, s-au temut să se apropie de el. Atunci Moise i-a chemat și au venit la el Aaron și toate căpeteniile obștii și Moise a grăit cu ei. După aceea s-au apropiat de el toți fiii lui Israel, iar el le-a spus tot ce-i poruncise Domnul în Muntele Sinai. Și când a încetat să le mai vorbească, el și-a acoperit fața cu un văl. Și când intra Moise în fața*

Domnului ca să-i grăiască, atunci el își ridică vălul până când ieșea; iar la ieșire le spunea fiilor lui Israel cele ce-i poruncise Domnul. Fiii lui Israel vedeau că fața lui Moise strălucea; iar Moise își puneia iar vălul pe față până când intra din nou să vorbească cu Domnul” (Ieșire 33,19-23 și 34,28-35).

Sfântul Iustin Popovici a scris că Moise a stat în ascultare de Dumnezeu, a grăit cu El și a luat chipul slavei lui Adam din rai, de aceea fața îi strălucea.¹

În această perioadă, la porunca lui Dumnezeu, a fost alcătuit cortul mărturiei, Moise l-a uns pe Aaron ca mare preot sau arhieru, pe fiii săi ca preoți, ca această ungere să rămână pentru totdeauna în neamul lor, tot acum fiind stabilită și slujirea leviților.

Probabil că Sefora, soția lui Moise, a murit, de aceea în al doilea an de peregrinări a iudeilor prin pustie Sfânta Scriptură menționează că Moise avea o soție etiopiancă (Numeri 12,1). Din tradiție știm că „această femeie se numea Tharbis”².

Pentru că evreii cârteau și se răzvrăteau mereu împotriva lui Dumnezeu, Acesta a hotărât ca niciunul dintre cei născuți în Egipt să nu intre în pământul făgăduinței. Pe când poporul ales se afla la Meriba, nici măcar Moise și Aaron nu au crezut că Dumnezeu va izvorî apă din stâncă, iar „atunci Domnul a zis către Moise și Aaron: «Pentru că nu M-ați crezut, ca să arătați sfințenia Mea înaintea ochilor fiilor lui Israel, de aceea nu veți duce voi adunarea aceasta în țara pe care am să i-o dau»” (Numeri 20,12).

¹ **Arhimandritul Iustin Popovici**, *Omul și Dumnezeul-om*, studiu introductiv și traducere: Pr. prof. Ioan Ică și diac. Ioan I. Ică jr., Editura DEISIS, Sibiu, 1997, p. 88.

² **M. S. Belenski**, *Despre mitologia și filozofia Bibliei*, traducere de Elena M. Florescu, Editura Politică, București, 1982, p. 39.

Cu toate acestea, doi dintre iudeii născuți în Egipt, și anume Iosua Navi și Caleb, au fost binecuvântați de Dumnezeu să intre în pământul făgăduinței, Iosua Navi fiind chiar cel care a condus poporul ales în Canaan. Voi explica aceasta când voi vorbi despre Iosua Navi.

Când iudeii au ajuns la „*Cadeș a murit Mariam, sora lui Moise, și a fost îngropată acolo*” (Numeri 20,1).

Evreii au purtat numeroase lupte cu multe triburi în deșert, biruindu-le pe toate. Dintre victoriile fiilor lui Israel, cele mai răsunătoare au fost cele împotriva lui Sihon, regele amoreilor (Numeri 21,21-25) și asupra lui Og, regele Vasanului (Numeri 21,33-35).

Dumnezeu a făcut numeroase minuni cu evreii, însă aceștia cârteau mereu, de aceea la un moment dat i-a pedepsit trimițându-le șerpi veninoși care îi mușcau, omorându-i. Fiii lui Israel au scăpat de moarte printr-un șarpe de aramă pe care Moise l-a confecționat și l-a înălțat pe un stâlp.

Pe când poporul ales se găsea lângă hotarul țării Edomului, lui Aaron i s-a vestit că se va muta din această viață, iar Dumnezeu i-a poruncit lui Moise să urce împreună cu fratele său și cu Eleazar, fiul acestuia, pe muntele Hor, înaintea întregului popor, unde să îl îmbrace pe fiu cu veșmintele tatălui, perpetuându-se în acest fel firul preoției la urmașii lui Aaron. După ce Moise a făcut aceasta, „*Aaron a murit acolo, în anul al patruzecilea de la ieșirea fiilor lui Israel din țara Egiptului, în luna a cincea, în prima zi a lunii. Aaron era de o sută douăzeci și trei de ani când a murit în muntele Hor*” (Numeri 33,38-39).

„*Când s-a stins tot neamul care făcuse rele înaintea Domnului*” (Numeri 32,13), fiii lui Israel s-au apropiat de Canaan și au pus stăpânire pe teritoriile din stânga Iordanului.

Când Dumnezeu l-a înștiințat pe Moise că se va muta din această viață, conducătorul poporului ales i-a zis lui Dumnezeu:

„Doamne, Dumnezeul duhurilor și a tot trupul, rânduiește peste obștea aceasta un om care să iasă înaintea ei și care să intre înaintea ei, care să-i ducă și să-i aducă, pentru ca să nu rămână obștea Domnului ca niște oi fără păstor” (Numeri 27,16-17). „De aici vedem că Moise era mult mai preocupat de poporul său decât de soarta sa proprie”¹. „Iar Domnul a zis către Moise: «Ia-ți pe Iosua, fiul lui Navi, om cu duh într-însul, pune-ți mâinile peste el și du-l în fața arhiereului Eleazar, înaintea a toată obștea și dă-i povețe înaintea ochilor lor; dă-i din slava ta, ca să-l asculte toată obștea fiilor lui Israel». Atunci a grăit Moise cuvintele acestea tuturor fiilor lui Israel și le-a zis: «Eu sunt acum de o sută douăzeci de ani și de-acum nu mai pot să intru și să ies, iar Domnul mi-a zis: Tu nu vei trece Iordanul». Apoi l-a chemat Moise pe Iosua și i-a zis în fața întregului Israel: «Fii tare și curajos, că tu ești cel ce vei intra cu poporul acesta în țara pe care Domnul S-a jurat părinților voștri să le-o dea; tu ești cel ce le-o vei împărți. Domnul Însuși va merge înaintea ta; El Însuși va fi cu tine și nu te va părăsi; nu te teme, nici nu te spăimânta». Apoi și-a pus mâinile peste el și l-a rânduit, așa cum poruncise Domnul prin Moise” (Numeri 27,18-20; Deuteronom 31,1-2; 7-8 și Numeri 27,23).

După ce a scris legea pe care Dumnezeu i-a descoperit-o, Moise a dat-o preoților spre păstrare în chivotul legii din Sfânta Sfintelor (Deuteronom 31,9 și 31,26). „Apoi a zis Domnul către Moise: «Suiete-te pe acest munte, care este dincoace de Iordan, adică pe muntele Nebo, și privește țara Canaanului, pe care Eu le-o dau fiilor lui Israel ca moștenire. Iar după ce o vei vedea, te vei adăuga și tu la poporul tău, așa cum s-a adăugat Aaron, fratele tău, pe muntele Hor». Atunci s-a suit Moise din

¹ **Origen**, *Omilia la cartea Numeri, Omilia a XXII-a Despre fetele lui Salfaad*, Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 6, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981, p. 191.

șesurile Moabului în Muntele Nebo, pe vârful Fazga, care este față-n față cu Ierihonul, și Domnul i-a arătat tot ținutul Galaad, până la Dan, și tot ținutul lui Neftali, și tot ținutul lui Efraim și al lui Manase și tot ținutul lui Iuda, până la marea de dincolo de zare, și Neghebul și împrejurimile Ierihonului, cetatea Palmierilor, până la Țoar. Și a zis Domnul către Moise: «Iată țara pentru care M-am jurat lui Avraam, lui Isaac și lui Iacob, zicând: Seminției tale o voi da. Iată, le-am arătat-o ochilor tăi; dar tu în ea nu vei intra!». Și a murit Moise, robul lui Dumnezeu, acolo, în ținutul Moabului, după cum îi spusese Domnul; și l-au îngropat în vale, în ținutul Moabului, în fața Bet-Peorului, dar mormântul lui nimeni nu-l știe nici până în ziua de astăzi. Și era Moise de o sută douăzeci de ani când a murit; dar vederea nu-i slăbise și tăria nu i se împuținase. Și l-au plâns fiii lui Israel pe Moise, în șesurile Moabului, la Iordan, aproape de Ierihon, timp de treizeci de zile, până s-au sfârșit zilele de jelit și de plâns după Moise. Iar Iosua, fiul lui Navi, s-a umplut de duhul înțelepciunii, pentru că Moise își pusese mâinile peste el, iar fiii lui Israel i s-au supus și au făcut așa precum Domnul poruncise prin Moise. De atunci nu s-a mai ridicat în Israel proroc asemenea lui Moise, pe care Dumnezeu să-l fi cunoscut față către față, nici să săvârșească toate semnele și minunile pe care Domnul l-a trimis să le facă în țara Egiptului, asupra lui faraon, a dregătorilor lui și asupra întregii țări; nici să facă cu mână tare și cu mari înfricoșări ceea ce a făcut Moise în fața întregului Israel” (Numeri 27,12-13 și Deuteronom 34,1-10).

Mormântul lui Moise a fost păstrat secret de către cei ce l-au îngropat pentru a nu fi transformat în obiect de cult superstițios. „Nimeni nu cunoaște până în zilele noastre locul în care a fost îngropat Moise, dar odată cu haina-i de lut ce a coborât în groapă, învățătura sa, spiritul său și-au luat zborul pe aripile

veșniciei”¹. Dacă mormântul lui Moise nu-l cunoaște nimeni, învățătura și faptele lui i le cunoaște o lume întreagă.

„Moise nu a fost regele poporului ales, nici mare preot, ci el a fost numai conducătorul poporului la ieșirea din Egipt, organizator al cultului și un profet inspirat”².

Moise a scris primele cinci cărți ale Sfintei Scripturi: Facerea, Ieșirea, Leviticul, Numeri și Deuteronomul. Acestea au o valoare excepțională, pentru că pe ele se bazează întreaga revelație a Vechiului și a Noului Testament.

„Moise ilustrează faptul deja cunoscut de marii istorici, anume că omenirea nu progresează invariabil prin pași imperceptibili, ci uneori face un salt gigantic înainte, adeseori împinsă de forța motrice dinamică a unei singure personalități neobișnuit de mari”³.

„Marile personalități, uneori providențiale, ieșite din sânul unui popor, dar destinate universalității, nu vor putea fi niciodată uitate, ci, dimpotrivă, adeseori rememorate”⁴. „Fiecare popor își are pilonii săi spirituali, părinții din care s-a născut, eroii care s-au jertfit pentru existența sa, personalitățile izvorâte din popor și închinare progresului colectiv și individual”⁵.

„Figura lui Moise a lăsat amprente în majoritatea religiilor și popoarelor lumii vechi, dar și în cele mai apropiate de timpurile noastre. Ori, rememorarea și reactualizarea unei personalități religioase de talia lui Moise are darul de a arunca și o punte de legătură între religii, de a nivela asperitățile”⁶.

¹ **Dr. Moses Rosen**, *Op. cit.*, p. 121.

² **Philon d’Alexandrie**, *Op. cit.*, p. 14.

³ **Paul Johnson**, *Op. cit.*, p. 42.

⁴ **Pr. Teodor Baba**, *Figura lui Moise în tradițiile iudaică, creștină și musulmană*, articol publicat în revista „Mitropolia Banatului”, nr. 5, 1988, p. 25.

⁵ **Ibidem.**

⁶ **Ibidem.**

„Moise nu a fost doar cel mai influent dintre toți evreii antichității înainte de Hristos, el a fost, de asemenea, cel care a avut un impact considerabil asupra lumii antice. Grecii l-au pus alături de proprii lor zei și eroi, în special alături de Hermes și Museos; lui i-a fost atribuită inventarea alfabetului ebraic, socotit preludiul celui fenician și, ca urmare, a celui grecesc. Eupolemos spunea despre el că ar fi fost primul om înțelept din istoria umanității. Artapanos l-a socotit drept organizatorul sistemului de guvernare egiptean și inventatorul unei serii întregi de mașinării meșteșugărești și arme de război. Aristobulos considera că atât Homer, cât și Hesiod s-au inspirat din operele lui Moise. Printre autorii antici circula, de altfel, opinia generală că umanitatea în totalitatea ei și civilizația greacă, în special, datorau multe ideilor lui Moise. Nu este deci de mirare că autorii evrei ai antichității susțineau tradiția lui Moise ca arhitect de frunte al culturii antice. Iosif Flaviu spunea că el a inventat însuși cuvântul «lege», necunoscut în greacă până atunci, și a fost primul legiuitor al istoriei lumii după Hammurabi (1810-1750 î.Hr.). Filon îi acuza atât pe filosofi, cât și pe legiuitori că furaseră sau copiaseră ideile lui Moise, Heraclit și Platon fiind principalii acuzați. Încă și mai surprinzătoare este afirmația lui Numenius din Apamea (autor păgân care a trăit în secolul al II-lea d.Hr.) că Platon a fost doar un Moise care vorbea grecește. Autorii antici îl priveau pe Moise ca pe una dintre figurile formatoare ale istoriei lumii”¹.

Legea Vechiului Testament a fost, conform afirmației Sfântului Apostol Pavel, „o călăuză spre Hristos” (Galateni 3,24), de aceea scrierile veterotestamentare conțin foarte multe prorocii despre Mesia.

Când vorbim despre profețiile Vechiului Testament împlinite în persoana și activitatea Domnului Hristos noi nu trebuie să înțelegem că Mântuitorul s-a supus acestora, ori că a

¹ Paul Johnson, *Op. cit.*, pp. 43-44.

căutat să le realizeze în sensul că ar fi fost predestinat, ci suntem conștienți de faptul că profeții au vestit prin descoperire de sus ceea ce avea să se întâmple cu El, pentru că așa cum mărturisește Sfântul Apostol Petru, „*niciodată prorocia nu s-a făcut din voia omului, ci oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu au grăit, purtați fiind de Duhul Sfânt*” (II Petru 1,21).

În Pentateuhul lui Moise găsim mai multe profeții.

Prima prorocie consemnată în paginile Sfintei Scripturi a fost făcută de Dumnezeu Însuși, la izgonirea protopărinților Adam și Eva din rai, atunci când l-a blestemat pe șarpe, pentru că o ispitise pe Eva: „*Blestemat să fii între toate dobitoacele și între toate fiarele pământului; pe pântecele tău să te târăști și pământ să mănânci în toate zilele vieții tale! Dușmănie voi pune între tine și femeie, între sămânța ta și sămânța ei; aceasta (adică sămânța, cineva născut din femeie) îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul (îl vei face să sufere)*” (Facere 3,14-15). Prin cuvintele Sale, Dumnezeu anunță deja venirea în lume a Mântuitorului, patimile Acestuia, precum și surparea stăpânirii diavolului asupra oamenilor.

Această prorocie nu vorbește doar despre venirea în lume a lui Mesia, ci oferă și cel mai vechi indiciu al modului unic al zămislirii Lui, prin expresia „sămânța ei” (sămânța femeii), când în mod normal ar trebui să vorbim despre sămânța bărbatului. Astfel, aici avem prima vestire a zămislirii mai presus de fire a Mântuitorului, despre Care s-a prezis că va veni în lume într-o manieră unică, vorbindu-se despre „sămânța ei” - sămânța femeii, nu despre cea a bărbatului.

Prin sămânța femeii care este vrăjmașă seminței diavolului trebuie să înțelegem pe Cineva anume dintre urmașii femeii, adică pe Cel Care din veșnicie a fost mai înainte așezat spre mântuirea oamenilor și la plinirea vremii s-a născut din femeie, fără sămânță bărbătească.

Despre realizarea acestei profeții Sfântul Apostol Pavel a scris: *„Iar când a venit plinirea vremii, Dumnezeu L-a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub lege, ca pe cei de sub lege să-i răscumpere, ca să dobândim înfierea”* (Galateni 4,4-5). *„De vreme ce pruncii s-au făcut părtași sângelui și trupului, tot astfel și Hristos S-a împărțășit de acestea, pentru ca prin moarte să-l surpe pe cel ce are stăpânirea morții, adică pe diavolul, și să-i elibereze pe cei ce de frica morții erau toată viața ținuiți în robie”* (Evrei 2,14-15). Dumnezeu *„ne-a scos de sub stăpânirea întunericului și ne-a strămutat în împărăția Fiului iubirii Sale, întru Care prin sângele Său avem răscumpărarea, iertarea păcatelor”* (Coloseni 1,13-14). De asemenea, în cartea Apocalipsei citim că *„diavolul, care i-a amăgit pe oameni, a fost aruncat în iezerul de foc și de pucioasă, unde este fiara și prorocul mincinos, și vor fi chinuiți acolo, zi și nopte, în vecii vecilor”* (Apocalipsa 20,10).

În altă parte Moise i-a zis poporului Israel: *„Proroc ca mine îți va ridica Domnul, Dumnezeul tău, dintre frații tăi; de El să ascultați”* (Deuteronom 18,15). Ultima propoziție este îndemnul pe care Dumnezeu Tatăl îl va adresa Sfinților Apostoli Petru, Iacob și Ioan în momentul schimbării la față a Fiului Său întrupat pe muntele Tabor: *„De El să ascultați!”* (Luca 9,35).

Apoi Moise a adăugat: *„Și a zis Domnul către mine: Proroc asemenea ție le voi ridica dintre frații lor și voi pune cuvintele Mele în gura Lui și El le va grăi după cum Îi voi porunci Eu”* (Deuteronom 18,17-18).

În decursul activității Sale publice Domnul Hristos a fost de mai multe ori recunoscut ca proroc. Astfel, după ce a săturat cu cinci pâini și doi pești ca la cinci mii de bărbați, afară de femei și de copii, *„oamenii, văzând minunea pe care a făcut-o, ziceau: «Acesta este într-adevăr Profetul care va să vină în lume!»”* (Ioan 6,14).

La sărbătoarea Corturilor „*Isus S-a suit în templu și învăța și mulți din mulțime, auzind cuvintele Lui, ziceau: «Într-adevăr, Acesta este Prorocul!»*” (Ioan 7,14 și 40).

În cartea Numeri scrisă de Moise avem și o preînchipuire a răstignirii Mântuitorului pe cruce. Aici citim că „*de la muntele Hor evreii au apucat pe calea cea dinspre Marea Roșie, ca să ocolească țara lui Edom. Dar pe drum poporul a început să-și piardă răbdarea. Și grația poporul împotriva lui Dumnezeu și împotriva lui Moise, zicând: «Ne-ai scos din Egipt ca să ne omori în pustie? Că aici nu este nici pâine, nici apă, și sufletul ni s-a scârbit de această hrană sărăcăcioasă». Atunci a trimis Domnul asupra poporului șerpilor ucigași care mușcau poporul; și mult popor a murit dintre fiii lui Israel. Și ducându-se poporul la Moise, a zis: «Am păcătuit vorbind împotriva Domnului și împotriva ta; roagă-te tu Domnului, ca să îndepărteze șerpilor de la noi». Și Moise l s-a rugat Domnului pentru popor. Iar Domnul a zis către Moise: «Fă-ți un șarpe și pune-l pe un stâlp; și tot omul atins de mușcătura șarpelui de se va uita la el, va trăi». Și a făcut Moise un șarpe de aramă și l-a pus pe un stâlp; și când un șarpe mușca vreun om, acela privea la șarpele cel de aramă și trăia»*” (Numeri 21,4-9).

Despre acest episod din Vechiul Testament Domnul Hristos i-a spus lui Nicodim că „*după cum Moise a înălțat șarpele în pustie, tot așa trebuie să Se înalțe Fiul Omului, pentru ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică*” (Ioan 3,14-15).

Sfântul Proroc Moise este pomenit în calendarul creștin în ziua de 4 septembrie.

Arhiereul Aaron

Aaron era fiul lui Amram și fratele mai mare al lui Moise, fiind născut în Egipt, pe când evreii se aflau în robie.

După ce a crescut, „Aaron a luat-o de soție pe Elisabeta, fata lui Aminadab și sora lui Naason; iar aceasta i-a născut pe Nadab, pe Abiud, pe Eleazar și pe Itamar” (Ieșire 6,23).

Când Dumnezeu i-a încredințat lui Moise, în Madian, misiunea de a elibera poporul ales din robia egipteană, „Moise a zis către Domnul: «Iartă-mă, Doamne, dar eu nu sunt om îndemânatic la vorbă, ci grăiesc cu anevioie și sunt gângav; și aceasta nu de ieri de alaltăieri, nici de când ai început Tu să grăiești cu robul Tău; gura îmi este gângavă, limba îmi este anevioioasă». Dumnezeu însă a zis către Moise: «Cine i-a dat omului gură? Și cine-l face mut sau surd, văzător sau nevăzător? Oare nu Eu, Dumnezeu? Și acum, du-te: Eu sunt Cel ce-ți voi deschide gura și te voi învăța ce să grăiești». Moise a zis: «Rogu-mă, Doamne: alege pe un altul, care să poată și pe care să-l trimiți!». Atunci s-a aprins mânia Domnului asupra lui Moise; și i-a zis: «Oare nu-l ai tu pe fratele tău Aaron, levitul? Eu știu că el poate să vorbească în locul tău. Iată, el îți va ieși în întâmpinare; și când te va vedea, se va bucura în inima sa; iar tu vei grăi către el și îi vei pune în gură cuvintele Mele, iar Eu voi deschide gura ta și voi deschide gura lui și vă voi învăța ce să faceți. El este cel ce va grăi către popor în locul tău, așa că el va fi gura ta, iar tu vei fi pentru el ceea ce este Dumnezeu pentru tine” (Ieșire 4,10-16).

Când Moise a ajuns în Egipt, „Domnul a zis către Aaron: «Mergi în întâmpinarea lui Moise în pustie!». Acesta s-a dus, l-a întâlnit în muntele lui Dumnezeu și s-au sărutat amândoi. Atunci i-a istorisit Moise lui Aaron toate cuvintele Domnului cu care Acesta îl trimisese, și toate semnele pe care El îi poruncise să le facă. Și s-au dus Moise și Aaron și i-au adunat pe toți bătrânii fiilor lui Israel, iar Aaron le-a spus toate cuvintele pe care Domnul i le grăise lui Moise; și a făcut Moise semnele în fața poporului; și poporul a crezut și s-a bucurat că Domnul i-a

cercetat pe fiii lui Israel și că le-a văzut necazul; și, plecându-se poporul, s-a închinat” (Ieșire 4,27-31).

„După aceea Moise și Aaron au intrat la faraon și i-au zis: «Așa grăiește Domnul Dumnezeu lui Israel: Dă-i drumul poporului Meu, ca să Îmi facă sărbătoare în pustie!» Când i-au vorbit lui faraon, Moise era de optzeci de ani, iar Aaron, fratele lui, de optzeci și trei de ani” (Ieșire 5,1 și 7,7). De acum înainte, ori de câte ori Moise a intrat la faraon și i-a cerut să-i lase pe evrei să plece din Egipt, Aaron l-a însoțit.

După ce Dumnezeu le-a descoperit evreilor Legea Veche în muntele Sinai i-a poruncit lui Moise: *„Adu-i la tine pe Aaron, fratele tău, și pe fiii săi din mijlocul fiilor lui Israel, ca să-Mi fie preoți: Aaron, precum și Nadab, Abiud, Eleazar și Itamar, fiii lui Aaron. Cu untdelemn îi vei unge pe Aaron și pe fiii săi, și-i vei sfinți, ca să-Mi slujească Mie ca preoți” (Ieșire 28,1 și 30,30).* Aaron a fost uns mare preot sau arhiereu, iar fiii lui ca și preoți.

Întâiul născut de parte bărbătească din casa arhiereului era îndreptățit să urmeze în funcție tatălui său, în timp ce fiii ceilalți rămâneau simpli preoți, dacă nu aveau vreo infirmitate.

Domnul Hristos le-a spus Sfinților Săi Apostoli și succesorilor acestora: *„Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi; și v-am rânduit să mergeți și roadă să aduceți și roada voastră să rămână” (Ioan 15,16),* de aici înțelegem că orice arhiereu este chemat la această slujire de Dumnezeu, nu și-o alege singur, de aceea Sfântul Apostol Pavel a scris că *„nimeni nu-și ia singur cinstea aceasta, ci numai cel chemat de Dumnezeu, precum Aaron” (Evrei 5,4).*

După o vreme, săturându-se de atâtea rătăcirii prin pustie, evreii s-au răzvrătit împotriva lui Moise și Aaron, zicând că mai bine era să moară în Egipt. În fruntea răzvrătiților se aflau Core, Datan și Abiron, împreună cu două sute cincizeci de bărbați, căpetenii ale obștii fiilor lui Israel. Aceștia le-au spus lui Moise

și lui Aaron să nu se considere mai presus de ei. Dumnezeu i-a poruncit atunci lui Moise ca toți cei două sute cincizeci de bărbați, împreună cu Core, Datan și Abiron, precum și Aaron, să-și umple câte o cădelniță cu tămâie, iar El va arăta cine este drept înaintea Lui. Pentru că răzvrățiții au continuat să se ridice împotriva lui Moise, „s-a deschis pământul și i-a înghițit, pe ei și casele lor; pe toți oamenii lui Core cu toate bunurile lor; și s-au pogorât ei cu toate câte aveau de vii în locuința morților; i-a acoperit pământul și au pierit din mijlocul obștii. A ieșit apoi foc de la Domnul și a mistuit pe cei două sute cincizeci de bărbați care aduseseră tămâie” (Numeri 16,32-33 și 16,35).

A doua zi poporul a cârtit din nou, zicând că Moise își omoară conaționalii. Dumnezeu S-a aprins atunci de mânie și a pierdut paisprezece mii șapte sute de oameni, dar Moise și Aaron s-au rugat Domnului să aibă milă de popor, iar Acesta a încetat pedeapsa.

În timp ce fiii lui Israel călătoreau spre pământul făgăduinței s-au răzvrătit împotriva lui Moise și a lui Aaron în legătură cu cei pe care Dumnezeu îi alesese să slujească la cortul mărturieii. „Atunci a grăit Domnul către Moise, zicând: «Vorbește-le fiilor lui Israel și ia de la ei câte un toiag, un toiag de fiecare seminție, de la toate căpeteniile lor după semințiile lor, într-un tot douăsprezece toiage, și numele fiecăruia scrie-l pe toiagul său. Cât despre numele lui Aaron, să-l scrii pe toiagul lui Levi, căci un toiag va fi pentru fiecare căpetenie de seminție. Și le vei pune în cortul mărturieii, în fața chivotului mărturieii, acolo unde Mă arăt Eu ție. Și omul al cărui toiag va odrăsli, el este cel pe care l-am ales; și așa voi risipi de la Mine cârtirea fiilor lui Israel cu care cârtesc împotriva voastră». Iar Moise le-a grăit fiilor lui Israel; și toate căpeteniile lor i-au dat toiagele, câte un toiag de fiecare căpetenie, adică douăsprezece toiage, după cele douăsprezece seminții ale lor; iar toiagul

lui Aaron era printre toiégele lor. Apoi Moise a pus toiégele înaintea Domnului, în cortul mărturiei. Și a doua zi au intrat Moise și Aaron în cortul mărturiei; și iată că pentru casa lui Levi toiagul lui Aaron odrăslise, înmugurise, înflorise și făcuse migdale. Atunci Moise a scos toate toiégele de dinaintea Domnului înaintea tuturor fiilor lui Israel; și au văzut, și fiecare și-a luat toiagul său. Și a zis Domnul către Moise: «Pune toiagul lui Aaron în fața chivotului mărturiei, să fie păstrat ca semn pentru fiii neascultării». Iar Moise și Aaron au făcut așa cum Domnul îi poruncise lui Moise; întocmai au făcut” (Numeri 17,1-11).

Prin această minune Dumnezeu a adevărat preoția lui Aaron și a neamului lui, iar evreii s-au liniștit și și-au continuat călătoria prin pustie.

Pe când poporul ales se găsea lângă hotarul țării Edomului, lui Aaron i s-a vestit că se va muta din această viață, iar Dumnezeu i-a poruncit lui Moise să urce împreună cu fratele său și cu Eleazar, fiul acestuia, pe muntele Hor, înaintea întregului popor, unde să îl îmbrace pe fiu cu veșmintele tatălui, perpetuându-se în acest fel firul preoției la urmașii lui Aaron. După ce Moise a făcut aceasta, „Aaron a murit acolo, în anul al patruzecilea de la ieșirea fiilor lui Israel din țara Egiptului, în luna a cincea, în prima zi a lunii. Aaron era de o sută douăzeci și trei de ani când a murit în muntele Hor” (Numeri 33,38-39).

Arhiepiscopul Aaron este pomenit de Biserică în Duminica Sfinților Strămoși după trup ai Domnului.

Sfântul și Dreptul Eleazar

Eleazar a fost cel de-al treilea fiu al lui Aaron. Asemenea tatălui său, el s-a născut în Egipt, pe când evreii erau în robie.

La maturitate „Eleazar și-a luat de femeie pe una din fiicele lui Putiel, iar aceasta i l-a născut pe Finees” (Ieșire 6,25).

Eleazar a ieșit împreună cu poporul ales din Egipt. După ce Dumnezeu le-a descoperit evreilor Legea Veche în muntele Sinai i-a poruncit lui Moise: *„Adu-i la tine pe Aaron, fratele tău, și pe fiii săi din mijlocul fiilor lui Israel, ca să-Mi fie preoți: Aaron, precum și Nadab, Abiud, Eleazar și Itamar, fiii lui Aaron. Cu untdelemn îi vei unge pe Aaron și pe fiii săi, și-i vei sfinți, ca să-Mi slujească Mie ca preoți”* (Ieșire 28,1 și 30,30). Aaron a fost uns mare preot sau arhiereu, iar fiii lui ca și preoți.

Întâiul născut de parte bărbătească din casa arhiereului era îndreptățit să urmeze în funcție tatălui său, în timp ce fiii ceilalți rămâneau simpli preoți, dacă nu aveau vreo infirmitate. Ținând cont de această poruncă a lui Dumnezeu, funcția de arhiereu ar fi trebuit să-i revină lui Nadab, însă *„Nadab și Abiud, cei doi fii ai lui Aaron, și-au luat fiecare cădelnița, au pus în ele foc și deasupra tămâie și au adus înaintea Domnului foc străin, care nu le fusese poruncit de Domnul. Foc a ieșit atunci de dinaintea Domnului și i-a mistuit și au murit amândoi în fața Domnului. Iar Moise a zis către Aaron: «Iată ce a voit să spună Domnul când a zis: Întru cei ce se apropie de Mine Mă voi sfinți, și întru toată adunarea Mă voi preamări». Iar Aaron s-a făcut ca pământul. Moise i-a chemat atunci pe Misael și Elțafan, fiii lui Uziel, unchiul lui Aaron, și le-a zis: «Veniți de-i scoateți pe frații voștri de dinaintea locului celui sfânt și duceți-i afară din tabără!»*. Iar aceștia s-au dus și i-au scos în tunicile lor afară din tabără, așa cum spusese Moise. Moise a grăit apoi către Aaron și către Eleazar și Itamar, fiii rămași ai acestuia: *«Capetele să nu vi le descoperiți și veșmintele să nu vi le sfâșiați, ca să nu muriți și ca să nu atrageți mânia asupra întregii obști; dar frații voștri, toată casa lui Israel, pot să-i plângă pe cei arși de Domnul. Din ușa cortului mărturiei să nu ieșiți, ca să nu muriți, căci aveți pe voi mirul de ungere cel de la Domnul!»*. Iar ei au făcut după cuvântul lui Moise” (Levitic 10,1-7).

Întrucât „*Nadab și Abiud au murit în fața Domnului, atunci când au adus ei foc străin înaintea Domnului, în pustia Sinai, ei neavând copii, au rămas preoți numai Eleazar și Itamar, împreună cu Aaron, tatăl lor, care era arhiereu*” (Numeri 3,4).

În această situație „*Eleazar a fost pus căpetenie peste căpeteniile leviților, fiind rânduit să vegheze asupra celor ce aveau în grijă sfântul locaș. De asemenea, el supraveghea untdelemnul pentru sfeșnic, aromatele de tămâiat, darul zilnic de pâine, mirul de ungere, cortul întreg și toate câte erau în el, locașul cel sfânt și toate lucrurile lui*” (Numeri 3,32 și 4,16)

„*În muntele Hor, care este lângă hotarele țării lui Edom, a grăit Domnul către Moise și Aaron, zicând: «Aaron se va adăuga la poporul său. Ia-l pe fratele tău Aaron și pe Eleazar, fiul său, și în fața întregii adunări îi vei sui pe muntele Hor. Acolo îl vei dezbrăca pe Aaron de veșminte și-l vei îmbrăca pe Eleazar, fiul său; atunci se va adăuga Aaron și va muri acolo». Și a făcut Moise așa cum îi poruncise Domnul: sub ochii întregii adunări i-a suit pe muntele Hor. Moise l-a dezbrăcat pe Aaron de veșminte și l-a îmbrăcat cu ele pe Eleazar, fiul acestuia. Și a murit Aaron acolo, în vârful muntelui. Iar Moise și Eleazar s-au pogorât din munte*” (Numeri 20,23-28). Astfel Eleazar a devenit cel de-al doilea arhiereu al poporului ales.

Începând de acum, Eleazar s-a aflat tot timpul alături de Moise la conducerea poporului ales.

Când Dumnezeu l-a înștiințat pe Moise că se va muta din această viață, cel ce i-a condus pe fiii lui Israel timp de patruzeci de ani i-a zis lui Dumnezeu: „*Doamne, Dumnezeul duhurilor și a tot trupul, rânduieste peste obștea aceasta un om care să iasă înaintea ei și care să intre înaintea ei, care să-i ducă și să-i aducă, pentru ca să nu rămână obștea Domnului ca niște oi fără păstor. Iar Domnul a zis către Moise: «Ia-ți pe Iosua, fiul lui Navi, om cu duh într-însul, pune-ți mâinile peste el și du-l în fața arhiereului*

Eleazar, înaintea a toată obștea și dă-i povețe înaintea ochilor lor; dă-i din slava ta, ca să-l asculte toată obștea fiilor lui Israel. El va sta în fața lui Eleazar arhiereul, pe care în fața Domnului îl va întreba despre rostirea prin Urim: prin rostirea acestuia va ieși și prin rostirea acestuia va intra, el și împreună cu el toți fiii lui Israel: toată obștea». Și a făcut Moise așa cum i-a poruncit Domnul Dumnezeu: l-a luat pe Iosua și l-a pus în fața lui Eleazar arhiereul și în fața întregii adunări. Și-a pus mâinile peste el și l-a rânduit așa cum Domnul îi poruncise” (Numeri 27,16-23).

Eleazar l-a sprijinit pe Iosua Navi să-i conducă pe evrei în Canaan și împreună cu acesta le-a împărțit fiilor lui Israel pământul din țara făgăduită lor de Dumnezeu.

Nu la mult timp după ce Iosua Navi a încetat din viață „a murit și Eleazar și l-au îngropat în Ghibeea, orașul lui Finees, fiul lui, pe care el i-l dăduse în muntele lui Efraim” (Iosua 24,33).

Sfântul și Dreptul Eleazar este pomenit de Biserică în 2 septembrie.

Dreptul Iosua Navi

Iosua era fiul lui Navi și s-a născut în Egipt, pe când evreii erau în robie.

Asemenea tuturor fiilor lui Israel, Iosua Navi a ieșit din Egipt sub conducerea lui Moise.

Iosua este menționat pentru prima dată în paginile Sfintei Scripturi când i-a condus pe evrei în lupta cu amaleciții de la Rafidim, unde citim că „*Iosua l-a zdrobit pe Amalec și tot poporul său, trecându-i prin ascuțișul sabiei” (Ieșire 17,13).*

Când Moise a primit tablele legii de la Dumnezeu în muntele Sinai a fost însoțit de Iosua Navi (Ieșire 24), care i-a fost slujitor credincios, păzind după aceea cortul lui Moise (Ieșire 33,11).

Evreii au ajuns lângă Canaan, pământul făgăduit lor de Domnul, iar la porunca lui Dumnezeu, Moise a trimis douăsprezece iscoade în această țară, câte una din fiecare seminție, pentru a vedea cum este pământul și cum sunt locuitorii țării. „Și s-au dus ei și au cercetat țara, începând de la pustiul Țin până la Rehob, care vine lângă Hamat. De acolo au trecut în partea de miazăzi a Canaanului și au mers până la Hebron, unde trăiau Ahiman, Șeșai, și Talmai, urmașii lui Enac. Hebronul fusese zidit cu șapte ani înaintea orașului egiptean Țoan. Apoi au venit până în valea Eșcol, au cercetat-o și au tăiat de acolo o viță de vie cu un ciorchine și o duceau pe pârghia unei prăjini, de asemenea au luat rodii și smochine. Locul acesta l-au numit ei Valea Eșcol, adică valea strugurelui, de la strugurele pe care l-au tăiat de acolo fiii lui Israel. Și dacă au cercetat ei țara, s-au întors după patruzeci de zile. Și, mergând, au venit la Moise și la Aaron și la toată obștea fiilor lui Israel, la Cadeș, în pustiul Paran, și au dat seamă în fața lor și în fața întregii adunări și le-au arătat roadele pământului. Și le-au povestit, zicând: «Am fost în țara în care ne-ați trimis, pământul în care curge miere și lapte și iată roadele lui. Numai că poporul care locuiește în ea este curajos și orașele sunt întărite și foarte mari, ba și pe urmașii lui Enac i-am văzut acolo. În partea de miazăzi a țării locuiește Amalec; heteii, heveii, iebuseii și amoreii locuiesc în munți, iar cananeenii locuiesc pe lângă mare și pe lângă râul Iordanului». Și au împrăștiat printre fiii lui Israel zvonuri rele despre pământul pe care-l cercetaseră, zicând: «Pământul pe care l-am străbătut noi ca să-l iscodim este un pământ care-și mănâncă locuitorii, iar oamenii pe care i-am văzut acolo sunt toți foarte mari. Acolo am văzut noi uriași; noi păream pe lângă ei ca niște lăcuste și tot așa le păream și noi lor»” (Numeri 13,21-29 și 32-34). Auzind evreii acestea, au spus că era mai bine să fi murit în Egipt. Ba chiar „au zis unii către alții: «Să ne alegem căpetenie și să ne întoarcem

în Egipt»” (Numeri 14,4). Iosua Navi însă și Caleb, care se numărau și ei printre iscoade, au spus adevărul despre Canaan, că pământul este foarte roditor, iar Dumnezeu îl va da în mâinile lor. Poporul a fost însă neîncrezător și a vrut să-i omoare pe cei doi cu pietre. Văzând aceasta, Dumnezeu s-a mâniat și i-a zis lui Moise: *„Toți bărbații câți Mi-au văzut slava și minunile pe care le-am făcut în țara Egiptului și în această pustie și care de zeci de ori n-au ascultat glasul Meu și prin aceasta M-au pus la încercare, aceia nu vor vedea țara pe care Eu am făgăduit-o părinților lor; ci numai copiilor lor, care sunt aici cu Mine, care nu știu ce este binele și ce este răul și tuturor nevârstnicilor neștiutori, lor le voi da țara, iar toți cei ce M-au întăritat nu o vor vedea. După numărul celor patruzeci de zile în care ați iscodit pământul Canaan, patruzeci de ani veți purta povara păcatelor voastre, câte un an pentru fiecare zi, ca să cunoașteți ce înseamnă să fiți părăsiți de Mine”* (Numeri 14,22-23 și 14,34). Iscoadele care au răspândit zvonuri mincinoase despre pământul făgăduinței între evrei au murit lovite de Domnul.

După ce Dumnezeu i-a adus la cunoștință lui Moise că va muri, acesta l-a rugat pe Domnul să ridice în locul lui un om vrednic la cârma poporului ales, *„iar Domnul a zis către Moise: «Ia-ți pe Iosua, fiul lui Navi, om cu duh într-însul, pune-ți mâinile peste el și du-l în fața arhiereului Eleazar, înaintea a toată obștea și dă-i povețe înaintea ochilor lor; dă-i din slava ta, ca să-l asculte toată obștea fiilor lui Israel. El va sta în fața lui Eleazar arhiereul, pe care în fața Domnului îl va întreba despre rostirea prin Urim: prin rostirea acestuia va ieși și prin rostirea acestuia va intra, el și împreună cu el toți fiii lui Israel: toată obștea». Și a făcut Moise așa cum i-a poruncit Domnul Dumnezeu: l-a luat pe Iosua și l-a pus în fața lui Eleazar arhiereul și în fața întregii adunări. Și-a pus mâinile peste el și l-a rânduit așa cum Domnul îi poruncise”* (Numeri 27,18-23).

„Și Moise i-a zis lui Iosua în fața întregului Israel: «Îmbărbătează-te și întărește-te, că tu ești cel ce vei intra cu poporul acesta în țara pe care Domnul li S-a jurat părinților voștri să le-o dea; tu ești cel ce le-o vei da ca moștenire. Domnul, Cel ce împreună cu tine merge înaintea, El este Cel ce nu te va lăsa și nu te va părăsi; nu te teme și nici nu te îngrozi!» (Deuteronom 31,7-8).

„Iar Iosua, fiul lui Navi, s-a umplut de duhul înțelepciunii, pentru că își pusese Moise mâinile asupra lui, și i s-au supus fiii lui Israel și au făcut așa după cum le poruncise Domnul prin Moise» (Deuteronom 34,9).

„După moartea lui Moise, Domnul a grăit către Iosua, fiul lui Navi, zicând: «Moise, robul Meu, a murit. Ridică-te dar și treci Iordanul tu și tot poporul acesta, în țara pe care Eu le-o dau fiilor lui Israel. Tot locul pe care îl va călca talpa piciorului vostru vi-l dau, așa cum i-am grăit lui Moise: De la pustie și de la Liban până la marele râu al Eufratului și până la marea cea îndepărtată dinspre soare-apune, acelea vor fi hotarele voastre. Nu va fi om care să vă stea împotriva, pe toată durata zilelor vieții tale. Precum am fost cu Moise, întocmai voi fi și cu tine; nu te voi părăsi și nu te voi trece cu vederea. Fii tare și curajos, că tu îi vei împărți acestui popor țara pe care M-am jurat părinților voștri să le-o dau» (Iosua 1,1-6).

Iosua a adunat atunci căpeteniile fiilor lui Israel și le-a vorbit, iar acestea „răspunzându-i lui Iosua, i-au zis: «Vom face tot ceea ce ne vei porunci și vom merge peste tot unde ne vei trimite. Cum am ascultat de Moise, așa vom asculta și de tine, numai să fie cu tine Domnul, Dumnezeul nostru, așa cum a fost El cu Moise. Iar omul care nu ți se va supune ție și care nu-ți va asculta cuvintele pe care tu i le vei porunci, acela să moară. Dar tu fii tare și curajos!» (Iosua 1,16-18).

După ce a preluat conducerea poporului ales Iosua Navi a început cucerirea Canaanului.

Dumnezeu a făcut minuni cu poporul Său și în timpul lui Iosua, pentru că atunci „când preoții care purtau chivotul legământului Domnului au intrat în Iordan apa care curgea din sus s-a oprit și pe o distanță foarte mare s-a făcut perete, până la cetatea Adam, care este lângă Țartan, iar apa care curgea spre marea cea din Arabah, Marea Moartă, s-a scurs până ce s-a dus de tot, iar poporul a trecut în fața Ierihonului. Iar preoții care purtau chivotul legământului Domnului stăteau ca pe uscat în mijlocul Iordanului; și toți fiii lui Israel au trecut pe uscat, până ce întregul popor a trecut Iordanul” (Iosua 3,15-17).

După trecerea Iordanului, Dumnezeu i-a poruncit lui Iosua să taie împrejur pe toți fiii lui Israel, „pentru că tot poporul care ieșise din Egipt era tăiat împrejur; iar poporul născut pe cale, în pustiu, după ieșirea din Egipt, nu era tăiat împrejur și i-a tăiat Iosua împrejur. Iar după ce au fost tăiați împrejur au șezut acolo, liniștiți, în tabără, până ce s-au vindecat” (Iosua 5,5 și 7-8).

„Iar fiii lui Israel au sărbătorit Paștile în cea de a paisprezecea zi a lunii, spre seară, nu departe de Ierihon, de partea cealaltă a Iordanului, în câmp. Iar a doua zi de Paști au mâncat azime și pâine nouă din grâul pământului. În ziua aceasta, după ce au mâncat din grâul pământului, a încetat să mai cadă mană; iar fiii lui Israel n-au mai avut mană; și în anul acela au adunat din roadele țării Canaanului” (Iosua 5,10-12).

Primul oraș cucerit de evrei după ce au trecut Iordanul a fost Ierihonul, fiind urmat de alte teritorii.

Auzind de izbânzile evreilor, locuitorii marii cetăți a Gabaonului li s-au supus de bună voie. Aflând aceasta, cei cinci regi amarei: Adoni-Țedec al Ierusalimului, Hoham al Hebronului, Piream al Iarmutului, Iafia al Lachișului și Debir al Eglonului (Iosua 10,3) au tăbărât cu tot poporul asupra Gabaonului. Atunci locuitorii cetății au cerut ajutorul lui Iosua, care își avea tabăra în Ghilgal. „Și Iosua a năvălit asupra lor pe neașteptate, după ce

mersese toată noaptea venind din Ghilgal. Iar Domnul i-a făcut să se sperie la vederea fiilor lui Israel și i-a învins pe ei Domnul cu înfrângere grea la Gabaon, și i-au fugărit pe calea ce urcă spre Bet-Horon și i-a bătut până la Azeca și până la Macheda. Și-n timp ce ei fugeau din fața fiilor lui Israel pe povârnișul Bet-Horon, Domnul a aruncat asupra lor grindină mare, din cer, până la Azeca; și mai mulți au fost cei ce au murit de grindină decât cei uciși în bătălie de săbiile fiilor lui Israel. În ziua aceea, în care Dumnezeu i-a dat pe amarei în mâinile lui Israel, și când i-a nimicit la Gabaon și au fost zdrobiți de dinaintea fiilor lui Israel, Iosua a grăit către Domnul, în fața israeliților, zicând: «Să stea soarele deasupra Gabaonului și luna deasupra văii Aialonului!». Și soarele și luna s-au oprit pe loc până când Domnul s-a răzbunat pe vrăjmașii lor. Și s-a oprit soarele în mijlocul cerului; și nu s-a mișcat spre asfințit pentru aproape încă o zi întregă. Iar o zi ca aceea n-a mai fost nici înainte și nici după aceea, așa ca Domnul să asculte de cuvântul omului; că s-a luptat Domnul de partea lui Israel” (Iosua 10,9-14).

Dintre cetățile cucerite de evrei în Canaan amintesc: Ai, Macheda, Libna, Lachiș, Eglon, Hebron, Debir și Hațor, „care fusese până atunci căpetenia tuturor regatelor cananeenilor” (Iosua 11,10).

După ce evreii au cucerit Canaanul, acesta a fost împărțit, prin tragere la sorți, între seminții, cu excepția neamului lui Levi, pentru că Dumnezeu îi spusese lui Moise: „Fiilor lui Levi le-am dat toată zeciuiala în Israel, în schimbul slujbelor lor pe care le fac la cortul mărturiei, de aceea preoții, leviții și toată seminția lui Levi nu vor avea parte și nici moștenire cu Israel; moștenirea lor sunt jertfele Domnului: cu acelea se vor hrăni” (Numeri 18,21 și Deuteronom 18,1). Totuși, pentru a-și putea paște vitele, seminția lui Levi a primit patruzeci și opt de cetăți cu împrejurimile lor (Iosua 21,41).

„Așa i-a dat Domnul lui Israel toată țara pe care Se jurase să le-o dea părinților lor; iar ei au moștenit-o și au locuit în ea. Și le-a dat Domnul liniște și odihnă din toate părțile, așa cum li Se jurase părinților lor: dintre toți vrăjmașii lor, nimeni nu le-a putut sta împotriva, căci pe toți vrăjmașii lor i-a dat Domnul în mâinile lor. Și n-a rămas neîmplinit niciun cuvânt din toate cuvintele cele bune pe care Domnul le-a grăit către fiii lui Israel; toate s-au împlinit” (Iosua 21,43-45).

„Trecând multă vreme, după ce Domnul Dumnezeu a odihnit poporul Israel de toți vrăjmașii lui de primprejur, Iosua a îmbătrânit și a înaintat în vârstă. Atunci a chemat Iosua pe toți fiii lui Israel și pe bătrânii lor și pe căpeteniile lor și pe judecătorii lor și pe cărturarii lor și le-a zis: «Eu am îmbătrânit și sunt înaintat în vârstă; iar voi ați văzut tot ceea ce Domnul, Dumnezeul nostru, le-a făcut tuturor aceste neamuri ce ne-au stat în față; căci Dumnezeul vostru, El este Cel ce S-a luptat pentru voi. Iată eu v-am împărțit prin sorți neamurile acestea ce au mai rămas în moștenirea semințiilor voastre, toate neamurile pe care eu le-am nimicit, începând de la Iordan și până la Marea cea Mare dinspre soare-apune. Iar Domnul, Dumnezeul nostru, le va nimici de dinaintea voastră până ce vor pieri; și va trimite asupra lor fiare sălbatice până le va stârpi de dinaintea voastră, pe ele și pe regii lor, iar voi veți moșteni pământul lor, așa cum Domnul, Dumnezeul vostru, v-a grăit vouă. De aceea străduiți-vă să păziți și să împliniți toate cele scrise în cartea legii lui Moise, neabătându-vă nici la dreapta, nici la stânga. Să nu intrați în legătură cu aceste popoare care au mai rămas printre voi, numele dumnezeilor lor să nu le pomeniți între voi; să nu le slujiți și nici să vă închinați la ei; ci numai de Domnul, Dumnezeul vostru, să vă lipiți, așa cum ați făcut până în ziua de astăzi»” (Iosua 23,1-8).

„Și a murit Iosua, fiul lui Navi, robul Domnului, în vârstă de o sută și zece ani. Și l-au îngropat în ținutul moștenirii sale,

la Timnat-Serah, în muntele lui Efraim, la mieznoapte de muntele Gaaş. Şi împreună cu el au pus, în mormântul în care l-au îngropat, cuţitele de piatră cu care îi tăiasese împrejur pe fiii lui Israel în Ghilgal, după ce îi adusesese din Egipt, așa cum îi poruncise Domnul, și ele sunt acolo până în ziua de astăzi” (Iosua 24,29-30).

Iosua Navi a scris cartea care îi poartă numele.

Iosua Navi este pomenit în calendarul creștin la 1 septembrie.

Sfântul și Dreptul Finees

Sfântul și Dreptul Finees sau Fineas a fost fiul lui Eleazar.

Despre nașterea acestuia citim în cartea Ieșirii că „*Eleazar, fiul lui Aaron, și-a luat de femeie pe una din fiicele lui Putiel și aceasta i-a născut pe Finees. Aceștia sunt începătorii neamurilor părintești ale leviților” (Ieșire 6,25).*

După ce s-a căsătorit, Finees a avut un fiu, numit Abișua (I Paralipomena 5,30).

Făcând parte din seminția lui Levi și din neamul lui Aaron, Finees a fost numit căpetenie peste preoții de la cortul mărturiei (I Paralipomena 9,19).

„Fiii lui Israel s-au așezat în Sitim și s-au datat la desfrânare cu fetele din Moab. Acestea îi poșteau la jertfele idolilor lor, iar poporul mânca din acele jertfe și se închina la idolii lor. Și i s-a închinat Israel lui Baal-Peor, și s-a aprins mânia lui Dumnezeu asupra lui Israel. Și a zis Domnul către Moise: «Ia pe toate căpeteniile poporului și dă-le ca exemplu la lumina zilei, pentru ca aprinderea mâniei Mele să se abată de la Israel». Atunci a zis Moise către neamurile lui Israel: «Ucideți fiecare pe casnicul său care i s-a închinat lui Baal-Peor!». Iată însă că un un om dintre fiii lui Israel a adus între

frații săi o madianită, sub ochii lui Moise și sub ochii întregii obști a fiilor lui Israel, în timp ce ei plângeau la ușa cortului mărturie. Și văzând aceasta Finees, fiul lui Eleazar, s-a ridicat din mijlocul adunării și, luându-și în mână lancea, a intrat pe urma israelitului în cort și i-a străpuns pe amândoi, pe bărbatul israelit, precum și pe femeie, în pânțele; și a încetat pedeapsirea fiilor lui Israel. Cei ce au murit de pedeapsa aceasta au fost douăzeci și patru de mii. Și a grăit Domnul către Moise, zicând: «Finees, fiul lui Eleazar, a potolit mânia Mea de la fiii lui Israel râvnind între ei pentru Mine, așa că Eu nu i-am nimic pe fiii lui Israel în gelozia Mea. Drept aceea, am zis: Iată că am încheiat cu el legământ de pace; și va fi pentru el și pentru urmașii săi legământ de preoție veșnică pentru că a arătat râvnă pentru Dumnezeuul său și a ispășit păcatul fiilor lui Israel». Omul israelit care a fost ucis împreună cu madianita se numea Zimri, fiul lui Salu, mai mare peste casa seminției lui Simeon; iar numele madianitei ucise era Cozbi, fiica lui Țur, mai mare peste neamurile lui Omot, casă părintească din Madian” (Numeri 25,1-15).

Psalmistul a lăudat această faptă a lui Finees atunci când a scris că „fiii lui Israel s-au închinat lui Baal-Peor, au mâncat jertfele morților și L-au întărâtat pe Dumnezeu cu faptele lor și au murit mulți dintre ei. Atunci a stat înainte Finees și L-a împlânzit și a încetat pedeapsa; și i s-a socotit lui ca dreptate din neam în neam, până în veac” (Psalmul 105,28-31).

Evreii au purtat război cu madianiții și i-au înfrânt, iar Finees i-a însoțit (Numeri 31).

„Fiii lui Ruben, fiii lui Gad și jumătate din seminția lui Manase au primit din porunca lui Dumnezeu, prin mâna lui Moise, Galaadul, și au zidit acolo un jertfelnic mare, lângă Iordan” (Iosua 22,9-10). Fiind nelămuriți de ceea ce se întâmplă acolo, „fiii lui Israel l-au trimis la fiii lui Ruben, la fiii lui Gad și

la fiii jumătății din seminția lui Manase, în ținutul Galaad, pe Finees, și împreună cu el zece dintre bărbații de frunte: un cap de familie din fiecare seminție a lui Israel” (Iosua 22,13-14). După ce au purtat o discuție, reprezentanții fiilor lui Israel au înțeles că frații lor de dincolo de Iordan nu s-au răzvrătit împotriva lui Dumnezeu.

După ce Eleazar a murit, Finees a devenit cel de-al treilea arhiereu al poporului ales.

Finees este menționat pentru ultima dată ca arhiereu al poporului ales la Betel, când fiii lui Israel s-au războit cu cei din seminția lui Veniamin (Judecători 20,26-28).

„Finees a fost arhiereu în locul lui Eleazar, tatăl său, până când a murit și a fost îngropat în Ghibeea, cetatea sa” (Iosua 24,34).

Sfântul și Dreptul Finees este pomenit de Biserică în 12 martie și 2 septembrie.

Judecătorii

„Dacă Iosua Navi a ocupat Canaanul după un plan unitar, bine pus la punct, și printr-o campanie fulger, desfășurată din victorie în victorie, în perioada imediat următoare, aceea a judecătorilor, pe durata a 175 de ani (cca 1200-1025 î.Hr.) a avut loc consolidarea înstăpânirii, printr-un proces lent, cu înaintări și retrageri, cu victorii și înfrângeri, fiecare trib descurgându-se pe cont propriu, uneori prin compromisuri umiltoare. Pe de altă parte, renunțând la principiul exterminării băștinașilor și acceptând o coabitare mai mult sau mai puțin pașnică, fiii lui Israel recad în idolatrie, stârnind astfel mânia Domnului lor, Care nu o dată Se declarase un «Dumnezeu gelos». În consecință, pedeapsa divină este instrumentată prin câteva popoare sau triburi precum mesopotamienii, moabiții, filistenii, madianiții, amoniții, care-i hărțuiesc și-i asupresc pe aleșii infideli. Ritmul acesta: păcat-pedeapsă-căință-mântuire poate fi urmărit cu limpezime de-a lungul cărții Judecătorilor, el legându-se organic cu cele asemănătoare de dinainte de judecători, din epoca lui Moise¹».

„Așa se face că în marile momente de criză morală, de disperare sau de căință, Dumnezeu le trimite fiilor lui Israel doisprezece judecători, care însă nu au și nu-și exercită competența juridică pe care o presupune denumirea, ci pe aceea de a governa, îndruma, încuraja sau răzbuna poporul dintr-o anumită zonă (este perioada în care Israel nu are o conducere unitară)²».

¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură*, ediție jubiliară a Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001, p. 272.

² **Ibidem.**

„Acești eroi naționali sunt numiți uneori «*izbăvitori*» (Judecători 3,15), dar de cele mai multe ori ni se spune că ei «*au judecat pe Israel*» pentru o perioadă de timp, primul dintre ei fiind Otniel (Judecători 3,9) și ultimul fiind Samson (Judecători 16,30-31), cărora li se adaugă Samuel, Ioil și Abia, a căror activitate este prezentată în cartea I Regi. Este clar că aceasta dă un sens nou cuvântului de «judecător», și anume, acela de conducător în război și domnitor pe timp de pace”¹.

Judecătorii „guvernau poporul ales în vremuri de restriște și de invadare de către neamuri străine. Stăpânirea lor nu era nici continuă, nici succesivă, ci adesea paralelă, întreruptă pe timp mai lung sau mai scurt de pace și liniște. Ridicarea lor la intervale de timp au necesitat-o întotdeauna împrejurările speciale”².

Dintre judecătorii poporului ales doi sunt menționați în calendarul creștin: Ghedeon și Samuel.

Dreptul Ghedeon

„*Fiii lui Israel au făcut rele înaintea Domnului, iar Domnul i-a dat în mâna madianiților vreme de șapte ani și tare a sărăcit Israel din pricina madianiților. Atunci Israel a strigat către Domnul*” (Judecători 6,1 și 6-7), iar Dumnezeu l-a rânduit judecător peste evrei pe Ghedeon, fiul lui Ioaș, din seminția lui Manase, iar un înger i s-a arătat și l-a îmbărbătat pentru misiunea care îl aștepta (Judecători 6,11-21).

Ghedeon i-a izbăvit pe iudei de madianiți „și de atunci madianiții nu și-au mai ridicat capul” (Judecători 8,28). „Succesul lui Ghedeon a fost atât de mare, încât, pentru prima oară în istoria lui Israel, i s-a conferit dreptul de a lăsa moștenitor la tron:

¹ *Dicționar biblic*, Editura „Cartea creștină”, Oradea, 1995, p. 723.

² **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda**, *Studiul Vechiului Testament*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2003, p. 148.

«Domnește peste noi, tu și fiul tău și fiul fiului tău, căci tu ne-ai izbăvit din mâna madianiților!» (Judecători 8,22). Iar Ghedeon a răspuns: «Eu nu voi domni peste voi, și nici fiul meu nu va domni peste voi, ci Domnul va domni peste voi» (Judecători 8,23). Refuzând coroana, acest om bun și umil i-a arătat poporului că Israel este încă o teocrație¹.

„În zilele lui Ghedeon a fost pace în țară vreme de patruzeci de ani. Și s-a dus Ghedeon, fiul lui Ioaș, și a locuit în casa lui. A avut Ghedeon șaptezeci de fii născuți din coapsa lui, fiindcă avea multe femei. Iar fiitoarea lui era în Sichem; și i-a născut și ea un fiu, căruia i-a pus numele Abimelec. Ghedeon, fiul lui Ioaș, a murit în cetatea sa și a fost îngropat în mormântul lui Ioaș, tatăl său, în Ofra lui Abiezer” (Judecători 8,28-32).

Dreptul Ghedeon este pomenit de Biserică în 26 septembrie.

Sfânta Prorociță Ana

„În cetatea Ramataim din muntele Efraim locuia un om al cărui nume era Elcana, fiul lui Ieroham. Acesta avea două femei; numele uneia era Ana, iar numele celeilalte era Penina. Penina avea copii, dar Ana nu avea. Omul acela se suia în fiecare an din cetatea sa, din Ramataim, la Șilo, să se închine și să-I aducă jertfe Domnului, lui Dumnezeu Atotțiitorul. Acolo erau preoți Eli și cei doi fii ai săi, Ofni și Finees. Într-o zi Elcana a adus jertfă; și le-a dat porții femeii sale Penina și fiilor ei și fiicelor ei. Dar Anei i-a dat o porție mai bună, fiindcă ea nu avea copil; Elcana o iubea pe Ana mai mult decât pe cealaltă, dar Domnul închisese pântecele acesteia; că Domnul nu i-a dat niciun prunc în necazul ei și după măsura amărăciunii ei; și tare era ea întristată din această pricină, că Domnul îi încuiase pântecele încât să nu-i dea prunc. Așa făcea ea în fiecare an când se suia la casa

¹ Paul Johnson, *Op. cit.*, p. 66.

Domnului: se întrista și plângea și nu mânca. Iar Elcana, bărbatul ei, i-a zis: «Ano!». Iar ea i-a răspuns: «Da, domnul meu!». El a zis: «Ce este cu tine, de ce plângi, de ce nu mănânci, de ce ți se zbate inima? Oare nu-ți sunt eu mai bun decât zece copii?». După ce au mâncat ei în Șilo, Ana s-a ridicat și a stat înaintea Domnului. Iar preotul Eli ședea în pragul locașului Domnului. Și ea, cu sufletul mâhnit, I s-a rugat Domnului și a plâns. Și i-a făcut Domnului făgăduință, zicând: «Doamne, Dumnezeule Atotțiitorule, dacă vei vrea să cauți spre smerenia roabei Tale și-ți vei aduce aminte de mine și-i vei da roabei Tale un copil de parte bărbătească, eu ți-l voi închina Ție. Până în ziua morții sale vin și băutură tare nu va bea, și brici de capul său nu se va atinge». Și în timp ce ea se ruga îndelung în fața Domnului, preotul Eli privea la gura ei. Ea grăia în inima sa, buzele i se mișcau, dar glasul nu i se auzea; și Eli credea că este beată. Și slujitorul lui Eli a zis către ea: «Câtă vreme vei fi beată? Ia-ți cu tine vinul de aici și du-te din fața Domnului!». Și răspunzând Ana, a zis: «Nu, domnul meu! Sunt o femeie într-o zi grea; vin sau băutură tare n-am băut, ci doar îmi revărs sufletul în fața Domnului. N-o socoti pe roaba ta drept o femeie stricată, căci din preaplinul suspinului meu am zăbovit până acum». Și răspunzând Eli, i-a zis: «Mergi în pace! Dumnezeul lui Israel să asculte rugăciunea pe care I-ai făcut-o!». Iar Ana a zis: «Roaba ta a aflat bunăvoință în ochii tăi». Și s-a dus femeia în calea ei; și a intrat în sălașul ei și a mâncat și a băut cu bărbatul ei; și chipul nu i-a mai fost trist. Iar a doua zi s-au sculat de dimineață, I s-au închinat Domnului și s-au dus în calea lor. Și a intrat Elcana în casa lui din Ramataim și a cunoscut-o pe Ana, femeia sa; atunci Domnul Și-a amintit de ea, iar ea a zămislit. Și când i s-a împlinit sorocul, a născut un fiu; și i-a pus numele Samuel, zicând: «De la Domnul, Dumnezeule Atotțiitorul, de la El l-am cerut». Iar Elcana, cu toată casa lui, s-a suit la Șilo să aducă

jertfa de fiecare an și făgăduințele sale și zeciuielile pământului său. Dar Ana nu s-a dus cu el, ci i-a spus bărbatului ei că nu se va duce până ce pruncul va fi înțărcat și în stare să meargă și să I se arate feței Domnului și să rămână acolo pentru totdeauna. Și i-a zis Elcana, bărbatul ei: «Fă cum ți se pare că este bine în ochii tăi; rămâi până ce îl vei înțărca, iar Domnul să întărească ceea ce ți-a ieșit din gură!». Și a rămas femeia și și-a alăptat pruncul până l-a înțărcat. Atunci s-a suit cu el la Șilo, cu un vițel de trei ani și cu pâini și cu o eșă de făină și cu un burduf de vin; și au intrat în casa Domnului, la Șilo, și pruncul împreună cu ei. Iar tatăl a adus în fața Domnului și a înjunghiat jertfa pe care în fiecare an i-o făcea Domnului; și și-a apropiat pruncul și a înjunghiat vițelul; iar Ana, mama pruncului, l-a adus la Eli. Și a zis: «Domnul meu, așa cum sufletul tău este viu: eu sunt femeia care a stat în fața ta când mă rugam Domnului. Pentru pruncul acesta m-am rugat, iar Domnul mi-a împlinit rugăciunea. Iar eu îl închin Domnului pentru toate zilele vieții lui. Și a zis: «Inima mea s-a întărit întru Domnul, întru Domnul, Dumnezeuul meu, mi s-a înălțat fruntea; gura larg mi s-a deschis împotriva vrăjmașilor mei, m-am bucurat întru mântuirea Ta. Că nu este sfânt ca Domnul și nu este drept ca Dumnezeuul nostru; nimeni nu este sfânt în afară de Tine. Nu vă lăudați și nu graiți cu trufie; din gura voastră să nu iasă cuvinte de mândrie, căci Domnul este Dumnezeuul cunoașterii, Dumnezeu își pune la cale lucrările. Arcul celor tari a slăbit, cei slabi s-au încins cu putere. Sătuii s-au văzut în lipsă, flămânzii au moștenit pământul; căci cea stearpă a născut șapte, iar cea cu mulți copii slăbește. Domnul omoară și tot El învie, aruncă în iad și tot El ridică. De la Domnul este sărăcia și tot de la El este bogăția, El umilește și tot El înalță, pe sărman îl ridică din țărană, pe cel sărac îl trage din gunoi ca să-l așeze cu mai-marii poporului și tronul slavei să i-l dea moștenire. Celui ce se roagă, El îi dă rugăciunea și

binecuvintează anii celui drept, că nu prin propria lui putere va birui omul. Domnul își va slăbi vrăjmașii, Sfânt este Domnul! Înțeleptul să nu se laude cu înțelepciunea sa, puternicul să nu se laude cu puterea sa, bogatul să nu se laude cu bogăția sa; cel ce se laudă, cu acestea să se laude: să-L priceapă și să-L cunoască pe Domnul, să facă judecată și dreptate în mijlocul pământului. Domnul S-a suit în cer și a tunat: El va judeca marginile pământului și putere le va da regilor noștri și va înălța fruntea Unsului Său». Și l-a lăsat pe prunc acolo, înaintea Domnului; iar ei au plecat la Ramataim. Iar pruncul urma să-I slujească Domnului sub ochii preotului Eli. Iar Samuel îi slujea Domnului fiind îmbrăcat cu un efod de in. Iar maică-sa îi făcea câte un veșmânt mic, pe care i-l aducea în fiecare an, când se suia împreună cu bărbatul ei să aducă jertfa anuală. Eli i-a binecuvântat pe Elcana, și pe femeia sa, zicând: «Domnul să te răsplătească cu copii din această femeie, pentru darul pe care I l-ai făcut Domnului!». Iar Elcana s-a dus la casa lui. Și Domnul a cercetat-o pe Ana; ea a zămislit și a născut încă trei fii și două fiice” (I Regi 1,1-28; 2,1-11 și 18,21).

Sfânta Scriptură nu ne mai furnizează alte informații despre Sfânta Prorociță Ana, aceasta fiind pomenită în calendarul creștin în ziua de 9 decembrie.

Sfântul Proroc Samuel

După ce pruncul Samuel a fost închinat lui Dumnezeu la Silo, sub îndrumarea preotului Eli, „*acesta sporea și creștea, fiind bineplăcut Domnului și oamenilor*” (I Regi 2,24).

Anii au trecut, „*Samuel a crescut, iar Domnul era cu el, și întregul Israel, de la Dan până la Beer-Șeba, a cunoscut că Samuel Îi era Domnului profet credincios*” (I Regi 3,19-20).

În timpul acela filistenii au pornit război împotriva fiilor lui Israel, i-au biruit, „*au luat chivotul lui Dumnezeu și l-au dus*

la Asdod, unde l-au pus în casa lui Dagon; și l-au așezat lângă Dagon” (I Regi 5,1-2), unul dintre zeii lor. „Chivotul era un sipet de lemn, lung de 1,2 metri și înalt de 78 de centimetri, purtat pe drugi petrecuți prin niște inele de o parte și de alta. Înăuntru se aflau tablele Legii”¹.

Pentru că Dumnezeu i-a pedepsit pe locuitorii din Asdod, filistenii au dus chivotul legământului în cetatea Gat, dar și locuitorii de aici au fost pedepsiți de Dumnezeu. După șapte luni în care chivotul Domnului a stat la filistenii, iar aceștia s-au umplut de bube și au fost năpădiți de șoareci, chivotul a fost trimis în Israel și a fost așezat „*la Chiriat-Iearim și toată casa lui Israel s-a întors cu fața spre Domnul*” (I Regi 7,20).

După douăzeci de ani Samuel a adunat poporul la Mițpa, iar filistenii auzind că sunt toți acolo, au hotărât să-i atace, dar evreii i-au biruit. „*Cetățile pe care filistenii le luaseră de la fiii lui Israel au fost date înapoi, de la Ecron până la Gat, dar și ținuturile lor au fost luate de către Israel din mâna filistenilor. Iar Samuel a fost judecător peste Israel în toate zilele vieții sale și mâna Domnului a fost împotriva filistenilor în toate zilele lui Samuel*” (I Regi 7,13-15).

„*Și în fiecare an Samuel mergea, prin rotație, la Betel și la Ghilgal și la Mițpa și îi făcea lui Israel judecată în toate aceste locuri sfinte. Și iarăși se întorcea la Rama, fiindcă acolo era casa lui și de acolo îl judeca pe Israel; și acolo l-a zidit Domnului jertfelnic*” (I Regi 7,16-17).

După ce Samuel a îmbătrânit i-a pus pe fiii săi, Ioil și Abia, judecători peste Israel. „*Dar fiii săi n-au umblat pe calea lui și s-au dedat la pofta de bani și primeau daruri și judecau strâmb. Iar bărbații lui Israel s-au adunat și au venit la Samuel, în Rama. Și i-au zis: «Iată, tu ai îmbătrânit, iar fiii tăi nu umblă pe calea ta. Așadar, pune acum peste noi un rege care să ne judece, așa*

¹ **Ibidem**, p. 82.

cum este la alte neamuri». Lucrul acesta însă era rău în ochii lui Samuel, că adică ei spusese: «Dă-ne un rege care să ne judece». Și Samuel I s-a rugat Domnului. Iar Domnul a zis către Samuel: «Ascultă glasul poporului, în orice va grăi către tine; că nu pe tine te-au lepădat, ci pe Mine M-au lepădat, pentru că nu Eu să domnesc peste ei. Așa cum s-au purtat ei cu Mine, prin toate faptele lor, din ziua când i-am scos din țara Egiptului și până în ziua de azi, părăsindu-Mă și slujind altor dumnezei, tot astfel se poartă și cu tine. Acum însă ascultă de glasul lor; dar să le stai în față ca martor și să le spui drepturile regelui care va domni peste ei». Iar Samuel a spus întreg cuvântul Domnului către poporul care-i cerea rege. Și le-a zis: «Iată drepturile regelui care va domni peste voi: pe fiii voștri îi va lua și îi va pune la carele sale și va face din ei călăreți și alergători înaintea carelor lui; el și-i va pune căpetenii peste sute și căpetenii peste mii și să-i secere holda și să-i adune bucatele și să-i meșterească uneltele de război și uneltele carelor lui; pe fiucele voastre le va lua să-i facă miresme, de mâncare și pâine; el vă va lua țarinile și viile și livezile de măslini și le va da slugilor sale; va lua zeciuală din semănăturile voastre și din viile voastre și o va da famenilor săi și slugilor sale; vă va lua slugile și slujnicele și cirezile voastre cele bune și asinii voștri și le va dijmui pentru treburile lui; și din turmele voastre va lua zeciuală, iar voi veți fi slugile lui. Atunci, în ziua aceea, veți striga din pricina regelui pe care vi l-ați ales, dar Domnul Dumnezeu nu vă va auzi în zilele acelea, de vreme ce voi v-ați ales un rege». Poporul însă n-a vrut să asculte de Samuel, ci i-au zis: «Nu, ci peste noi să fie rege! Atunci vom fi și noi ca toate neamurile; regele ne va judeca, el va merge înaintea noastră și el va purta războaiele noastre!». Iar Samuel a ascultat toate cuvintele poporului și le-a grăit în auzul Domnului. Și a zis Domnul către Samuel: «Ascultă de glasul lor

și pune-le un rege!». Iar Samuel a zis către oamenii lui Israel: «Să plece fiecare la cetatea sa!»» (I Regi 8,3-22).

„Între fiii lui Veniamin se afla un bărbat pe care-l chema Chiș, om de ispravă. Acesta avea un fiu pe care-l chema Saul, mândru la statură, om bun; între fiii lui Israel nu era un om mai bun decât el; de la umeri în sus era mai înalt decât oricare din popor” (I Regi 9,1-2). Dumnezeu i-a poruncit lui Samuel să-l ungă pe Saul rege peste Israel, iar acesta l-a uns în taină (I Regi 10,1), după care l-a prezentat poporului la Mițpa.

După ce evreii, conduși de Saul, i-au biruit pe amoniți, „tot poporul a mers la Ghilgal, iar acolo Samuel l-a uns pe Saul să fie rege în fața Domnului. Și a zis Samuel către întregul Israel: «Iată, în tot ceea ce mi-ați spus am ascultat de cuvântul vostru și am așezat peste voi un rege. Și acum, iată, regele este cel care merge în fruntea voastră; eu am îmbătrânit și este vremea să mă odihnesc»” (I Regi 11,15 și 12,1-2).

Samuel, la porunca lui Dumnezeu, i-a spus lui Saul să-i atace pe amaleciți, dar să nu ia nicio pradă de război. Evreii i-au biruit pe amaleciți, „dar ceea ce era mai bun din turme, din cirezi, din poame, din vii și din toate bunătățile n-au vrut să nimicească, ci au nimicit doar ceea ce era fără preț și de niciun folos” (I Regi 15,9). În această situație Samuel i-a spus lui Saul: „«Domnul te-a trimis la drum și ți-a zis: Du-te și nimicește-i pe cei ce au păcătuit împotriva Mea, pe amaleciți, și să-i bați până ce cu totul îi vei stârpi! De ce dar n-ai ascultat tu de cuvântul Domnului, și te-ai repezit să strângi pradă și ai făcut ce este rău în fața Domnului?». Și a zis Saul către Samuel: «Pentru că am ascultat de glasul poporului; am mers pe calea în care m-a trimis Domnul și l-am adus pe Agag, regele amaleciților, iar pe amaleciți i-am nimicit. Dar poporul a luat din prăzi cele mai bune turme și cele mai bune cirezi, în afara celor nimicite, ca să-I jertfească Domnului, Dumnezeului nostru, în Ghilgal». Și

a zis Samuel: «Oare mai mult Îi plac Domnului arderile de tot și jertfele decât ascultarea de cuvântul Domnului? Iată, ascultarea este mai bună decât o jertfă bună și plinirea poruncii decât grăsimea de berbec. Căci păcatul este un fel de vrăjitorie: idoli aducători de durere și mâhnire. Și de vreme ce tu ai lepădat cuvântul Domnului, și Domnul te va lepăda pe tine, să nu mai fii rege peste Israel». Și a zis Saul către Samuel: «Am păcătuit, prin aceea că am călcat cuvântul Domnului și îndrumarea ta; că m-am temut de popor și am ascultat de glasul lor. Și acum, ridică-mi păcatul și întoarce-te cu mine și mă voi închina Domnului, Dumnezeului tău». Dar Samuel a zis către Saul: «Nu mă voi întoarce cu tine; de vreme ce tu ai lepădat cuvântul Domnului, și Domnul te va lepăda pe tine, să nu mai fii rege în Israel». Și dacă Samuel și-a întors fața să plece, Saul l-a apucat de poala hainei și a sfâșiat-o. Atunci Samuel i-a zis: «Astăzi ți-a sfâșiat Domnul din mână regatul lui Israel și i-l va da aproapelui tău, celui ce este mai bun decât tine. Și va fi Israel împărțit în două. Iar El nu se va răzgândi și nici nu se va căi, căci El nu este ca omul, să-I pară rău». Iar Saul a zis: «Am păcătuit; dar dă-mi cinstire în fața bătrânilor lui Israel și în fața poporului meu și întoarce-te cu mine și mă voi închina Domnului Dumnezeului tău!». Atunci Samuel s-a întors înapoi cu Saul și s-a închinat Domnului. Și a zis Samuel: «Aduceți-mi-l pe Agag, regele Amaleciților!». Iar Agag a venit la el tremurând. Și a zis Agag: «Dacă-i așa, amară este moartea?». Iar Samuel a zis către Agag: «Așa cum sabia ta a lăsat femei fără copii, tot astfel, fără copii, va rămâne mama ta între femei». Și Samuel l-a tăiat pe Agag înaintea Domnului, în Ghilgal. Samuel s-a dus apoi la Rama, iar Saul s-a suit la casa lui din Ghibeea. Și Samuel nu l-a mai văzut pe Saul până în ziua morții sale; căci Samuel plângea după Saul, iar Domnului Îi părea rău că-l pusese pe Saul rege peste Israel” (I Regi 15,18-35).

Din moment ce Saul a fost lepădat de la fața lui Dumnezeu, Samuel a primit poruncă să-l ungă rege pe David, ceea ce profetul a făcut în Betleem, după care s-a întors la Rama.

Fiind invidios pe David pentru că era mai popular decât el, Saul căuta să-l omoare. *„Așa că David a fugit și s-a dus la Samuel în Rama și i-a spus tot ce-i făcuse Saul. Apoi Samuel și David au plecat și au locuit în Naiotul Ramei. Și i s-a spus lui Saul: «Iată, David se află în Naiotul Ramei». Atunci Saul a trimis soli ca să-l prindă pe David. Iar ei au văzut ceata profeților și pe Samuel stând în fruntea lor. Și Duhul lui Dumnezeu a venit peste solii lui Saul, și au prorocit și ei. Și i s-a spus lui Saul; el a trimis alți soli, dar și aceștia au prorocit; și a mai trimis un al treilea rând de soli, dar și aceștia au prorocit. Atunci Saul s-a aprins de mânie și s-a dus el însuși la Rama și a mers până la izvorul ariei din Soco; și a întrebat, zicând: «Unde sunt Samuel și David?». Și i-au spus: «Iată, în Naiotul Ramei». Și de acolo s-a dus la Naiotul Ramei. Și Duhul lui Dumnezeu a venit peste el și a mers prorocind până ce a ajuns în Naiotul Ramei. Și și-a dezbrăcat hainele și a profețit în fața lor; și a șezut, dezbrăcat, toată ziua aceea și toată noaptea”* (I Regi 19,18-24).

„Și Samuel a murit. Și tot Israelul s-a adunat și l-a jelit. Și l-au îngropat în casa lui din Rama” (I Regi 25,1).

„În zilele acelea s-au adunat filistenii cu oștile lor ca să se bată cu Israel. Atunci a zis Achiș către David: «Să știi negreșit că vei merge cu mine să te bați, tu și oamenii tăi». Iar David a zis către Achiș: «Așa vei afla acum ce va face robul tău». Atunci Achiș a zis către David: «Așa că te voi face mai-mare peste paza mea de corp pe toată durata războiului». Samuel însă murise, și tot Israelul l-a plâns; și l-au îngropat în Rama, cetatea sa. Saul îi izgonise din țară pe cei ce cheamă morții și pe ghicitori. Filistenii s-au adunat și au venit și și-au așezat tabăra la Șunem. Iar Saul i-a adunat pe toți ostașii lui Israel și și-a așezat tabăra

la Ghelboa. Saul a văzut tabăra filistenilor și s-a înfricoșat; tare i s-a tulburat inima. Atunci Saul l-a întrebat pe Domnul, dar Domnul nu i-a răspuns prin vise, nici prin arătări și nici prin profeți. Și a zis Saul către slujitorii săi: «Căutați-mi o femeie care cheamă morții, iar eu mă voi duce la ea și o voi întreba». Iar slujitorii i-au zis: «Iată, în Endor se află o femeie care cheamă morții». Atunci Saul și-a schimbat înfățișarea și s-a îmbrăcat în alte haine și s-a dus, însoțit de doi bărbați, și a ajuns la femeie noaptea și i-a zis: «Te rog, ghicește-mi prin grăirea cu morții și scoală-mi pe cine îți voi spune eu!». Și a zis femeia: «Iată, tu știi ce a făcut Saul, cum a stârpit el din țară pe cei ce cheamă morții și pe vrăjitori; și atunci, de ce-i întinzi tu sufletului meu un laț ca să-l nimicești?». Atunci Saul i s-a jurat pe Domnul, zicând: «Viu este Domnul, dacă vei avea tu de suferit ceva rău din această pricină!». Și femeia i-a zis lui Saul: «Pe cine să ți-l scol?». Iar el a zis: «Să mi-l scoli pe Samuel». Și femeia l-a văzut pe Samuel și a strigat cu glas mare. Și a zis femeia către Saul: «De ce m-ai înșelat? Că tu ești Saul!». Atunci regele i-a zis: «Nu te teme; spune pe cine ai văzut!». Iar femeia i-a zis: «Am văzut dumnezei ridicându-se din pământ». Iar el i-a zis: «Ce-ai văzut?». Ea i-a răspuns: «Un bărbat ridicându-se drept din pământ, îmbrăcat în mantie». Atunci Saul a știut că acesta era Samuel și s-a aruncat cu fața la pământ și i s-a închinat. Iar Samuel a zis: «De ce m-ai tulburat, așa ca eu să mă ridic?». Și Saul a zis: «Sunt foarte necăjit, căci filistenii se războiesc împotriva mea, iar Dumnezeu S-a îndepărtat de mine și nu m-a mai ascultat - nici prin mâna profeților și nici prin vise; iar acum te-am chemat pe tine, ca să-mi arăți ce să fac». Și a zis Samuel: «De ce mă întrebi tu pe mine, de vreme ce Dumnezeu S-a îndepărtat de tine și a trecut de partea aproapelui tău? Domnul ți-a făcut așa cum a grăit prin mine; Domnul îți va lua regatul din mână și i-l va da aproapelui tău David, pentru că tu n-ai ascultat de glasul Domnului și nu ai

dus până la capăt aprinderea mâniei Lui împotriva lui Amalec; de aceea ți-a făcut Domnul acestea astăzi. Domnul îl va da pe Israel - cu tine cu tot - în mâinile filistenilor; tu și fiii tăi veți cădea mâine, iar oastea lui Israel o va da Domnul în mâinile filistenilor»” (I Regi 28,1-19).

Cuvintele lui Samuel s-au împlinit întocmai, căci în ziua următoare, într-o luptă cu filistenii la muntele Ghilboa, cei trei fii ai lui Saul: Ionatan, Aminadab și Melchișua au fost omorâți, iar regele rănit, pentru a nu cădea viu în mâinile inamicilor, „și-a luat sabia și s-a aruncat în ea. Iar scutierul, văzând că Saul era mort, s-a aruncat și el în sabia lui și a murit cu el. Așa a murit Saul, și cei trei fii ai săi și scutierul său, toți în aceeași zi deodată” (I Regi 31,4-6).

Sfântul Proroc Samuel este pomenit în calendarul creștin în ziua de 20 august.

Regele David

„David a fost cel de-al doilea rege al evreilor, fiind cel mai plin de succes și mai popular monarh pe care l-au avut vreodată fiii lui Israel. El a fost regele și cărmuitorul arhetipal, astfel că, după mai mult de două mii de ani de la moartea sa, evreii considerau domnia lui drept o epocă de aur”¹. Acesta a domnit între anii 1010-970 î.Hr.

David s-a născut în cetatea Betleem, fiind cel de-al optulea și totodată cel din urmă fiu al lui Iesei și făcea parte din seminția lui Iuda. El era păstor la oi.

În Sfânta Scriptură doar fiul lui Iesei poartă acest nume.

După ce Saul, cel dintâi rege al evreilor, a nesocotit cuvântul lui Dumnezeu, a fost părăsit de Domnul, care i-a poruncit prorocului Samuel să se ducă în casa lui Iesei, pentru a unge pe unul dintre fiii acestuia rege peste Israel. *„Iesei a adus pe șapte dintre fiii lui să treacă prin fața lui Samuel. Dar Samuel a zis către Iesei: «Pe niciunul dintre aceștia nu l-a ales Domnul!». Și a zis Samuel către Iesei: «Aceștia sunt oare toți fiii tăi?». Iar Iesei a zis: «Mai este cel mai mic; acela paște oile». Și a zis Samuel către Iesei: «Trimite și adu-l, că nu vom sta la masă până când el nu va veni aici». Și a trimis și l-a adus și era bălan, cu ochi frumoși și plăcut înaintea Domnului. Și a zis Domnul către Samuel: «Scoală-te și unge-l pe David, căci el este bun!». Atunci Samuel a luat cornul cu untdelemn și l-a uns în mijlocul fraților săi; și Duhul Domnului a venit năprasnic peste David, din ziua aceea și de atunci înainte. Apoi Samuel s-a ridicat și a plecat la Rama”* (I Regi 16,10-13).

¹ **Ibidem**, p. 72.

„Iar Duhul Domnului s-a îndepărtat de Saul; și un duh rău de la Domnul îl înăbușea. Atunci slujitorii lui Saul i-au zis: «Iată, duh rău de la Domnul te înăbușă. Grăiască acum slujitorii tăi înaintea ta și să caute ei pentru stăpânul nostru un om iscusit în a cânta la harpă; și când duhul cel rău va fi peste tine, el va cânta la harpă, iar tu te vei simți bine și te vei putea odihni». Și a zis Saul către slujitorii săi: «Căutați-mi acum un om iscusit în cântare și aduceți-l la mine!». Și, răspunzând unul din slujitorii săi, a zis: «Iată, am văzut pe un fiu al lui Iesei Betleemitul, care știe să cânte; este om cuminte, războinic și înțelept în cuvânt; omul are chip încuviințat, iar Domnul este cu el». Atunci Saul a trimis soli la Iesei, zicând: «Trimite-l la mine pe fiul tău David, cel de la turma ta!». Iar Iesei a luat o sarcină de pâine și un burduf cu vin și un ied dintre capre și i le-a trimis lui Saul prin mâna fiului său David. Iar David a intrat la Saul și i s-a înfățișat; iar acesta l-a plăcut mult și l-a făcut purtătorul său de arme. Și a trimis Saul vorbă la Iesei, zicând: «Lasă-l pe David să fie în slujba mea, de vreme ce a dobândit bunăvoință în ochii mei!». Și ori de câte ori venea asupra lui Saul duhul cel rău, David lua harpa și cânta cu ea; atunci Saul răsufla mai ușor și se simțea bine, iar duhul cel rău se îndepărta de la el» (I Regi 16,14-23).

La scurt timp după ce David a ajuns scutierul regelui s-a iscat război între evrei și filisteneni, încât Saul a plecat la luptă, iar David s-a întors în Betleem, la tatăl său, fiind prea tânăr ca să ia parte la luptă.

Întrucât trei dintre frații lui David au plecat la război, Iesei și-a trimis mezinul la aceștia, să vadă cum sunt și să le ducă ceva de mâncare. Pe când David se afla în tabăra de luptă, „din oastea filistenilor a ieșit un bărbat puternic, al cărui nume era Goliat, din Gat; înălțimea lui era de patru coți și o palmă. Și s-a oprit și a strigat către oastea lui Israel, zicându-le: «De ce-ați venit și v-ați rânduie împotriva noastră în linii de bătaie?»

Oare nu sunt eu filistean și nu sunteți voi evrei de-ai lui Saul? Alegeți pentru voi un bărbat, iar acela să se coboare la mine; și dacă va fi în stare să se bată cu mine și mă va ucide, atunci noi vom fi robii voștri; dar dacă eu voi birui și-l voi ucide, atunci voi veți fi robii noștri și ne veți sluji!». Și a zis filisteanul: «Iată, eu am ocărât astăzi oastea lui Israel; dați-mi un om, și ne vom bate în doi!». Iar Saul și întregul Israel au auzit aceste cuvinte ale filisteanului și s-au înspăimântat, și au fost cuprinși de o mare frică. Atunci David a zis către Saul: «Inima stăpânului meu să nu se mâhnească într-însul; robul tău va merge și se va bate cu filisteanul». Dar Saul a zis către David: «Cu niciun chip nu vei fi tu în stare să mergi împotriva filisteanului, ca să te bați cu el, de vreme ce tu ești un copilandru, pe când el este războinic din tinerețile lui». Iar David i-a zis lui Saul: «Robul tău păștea oile tatălui său; și când un leu sau un urs venea și lua vreo oaie din turmă, atunci alergam după el și-l loveam și-i scoteam oaia din gură; iar dacă se ridica împotriva mea, atunci îl apucam de gât și-l loveam și-l omoram. Robul tău îl bătea și pe leu, și pe urs; acest filistean netăiat împrejur va fi ca unul din ei; oare nu voi merge eu și-l voi bate și voi ridica astăzi ocară din Israel? La urma urmelor, cine-i acest netăiat împrejur care a ocărât oștirea lui Dumnezeu cel viu? Domnul, Cel ce m-a scos din gheara leului și din gheara ursului, El mă va scoate din mâna acestui filistean netăiat împrejur». Atunci Saul a zis către David: «Du-te, și Domnul să fie cu tine!». Saul l-a îmbrăcat pe David cu tunică de război și i-a pus pe cap un coif de aramă; și l-a încins cu sabia sa peste tunica lui de război. Dar David a ostenit umblând cu ele o dată și încă o dată. Și i-a zis David lui Saul: «Nu voi putea să merg cu astea, că nu-s deprins cu ele». Atunci le-au scos de pe el. Și și-a luat el toiagul în mână și și-a ales cinci pietre netede din pârâu și le-a pus în traista ciobănească pe care o purta de

obicei. Și, cu praștia în mână, s-a apropiat de bărbatul filistean. Filisteanul venea și el apropiindu-se de David, iar purtătorul lui de arme îi mergea înainte. Filisteanul l-a văzut pe David și a râs de el, fiindcă acesta era doar un copilandru, bălan și cu ochi frumoși. Și a zis filisteanul către David: «Sunt eu oare un câine, că vii împotriva mea cu bătă și cu pietre?». Iar David a zis: «Ba mai rău decât un câine!». Atunci filisteanul l-a blestemat pe David în numele dumnezeilor săi. Și a zis filisteanul către David: «Vino tu la mine și-ți voi da trupul păsărilor cerului și fiarelor pământului!». Dar David i-a zis filisteanului: «Tu vii spre mine cu sabie, cu sulită și cu pavază; eu însă voi merge spre tine în numele Domnului Celui Atotputernic, Dumnezeul oastei lui Israel, pe care tu ai ocărât-o astăzi. El, Domnul, te va da astăzi în mâna mea și te voi omorî și-ți voi lua capul, iar trupul tău și trupurile oștirii filistene le voi da chiar astăzi păsărilor cerului și fiarelor pământului; și tot pământul va cunoaște că este un Dumnezeu în Israel. Și toată adunarea va cunoaște că nu cu sabie și cu sulită mântuiește Domnul - căci al Domnului este războiul - și Domnul vă va da în mâinile noastre». Atunci filisteanul s-a ridicat și a venit în întâmpinarea lui David. Iar David, vârându-și mâna în traistă, a luat o piatră, a pus-o în praștie, a aruncat-o și l-a lovit pe filistean în frunte; piatra i-a pătruns în frunte prin viziera coifului, iar el a căzut cu fața la pământ. Așa l-a biruit David pe filistean: cu praștia și cu piatra; și l-a lovit pe filistean și l-a omorât. Sabie nu era în mâna lui David. Atunci David a alergat și s-a oprit deasupra lui și i-a smuls sabia și l-a ucis tăindu-i capul. Iar filistenii, văzând că viteazul lor a murit, au luat-o la fugă. Iar bărbații lui Israel și ai lui Iuda s-au ridicat și au dat strigăt și i-au fugărit până la intrarea în Gat și până la poarta Ascalonului; iar răniții filistenilor au căzut pe calea ce duce deopotrivă la Gat și la Ecron. Iar bărbații lui Israel, la

întoarcerea lor din urmărirea filistenilor, prădau taberele acelora. Iar David, luând capul filisteanului, l-a dus în Ierusalim și armele aceluia și le-a pus în cortul său” (I Regi 17,4; 8-11 și 32-54).

„Atunci au ieșit dănțuitoarele din toate cetățile lui Israel să-l întâmpine pe David cu timpane și cu veselie și cu țimbale. Și cântau femeile și ziceau: «Saul a biruit mii, iar David zeci de mii!». Aceasta însă nu i-a plăcut lui Saul și el a zis: «Lui David i s-au dat zeci de mii, iar mie numai mii?». Și din ziua aceea, de-a lungul timpului, Saul s-a uitat la David cu un ochi invidios. A doua zi, un duh rău de la Dumnezeu l-a apucat pe Saul în mijlocul casei sale, iar el vorbea în dodii. Atunci David, ca și în celelalte zile, cânta la harpă. Saul însă avea în mână o lance. Și Saul a aruncat lancea, zicând: «Îl voi pironi pe David de perete!». David însă s-a ferit de două ori de Saul. Și Saul era neliniștit din pricina lui David; și l-a îndepărtat de la el și l-a făcut căpetenie peste o mie, cea care ieșea și intra în fruntea poporului. David însă era înțelept în toate căile sale, iar Domnul era cu el. Iar Saul vedea că era foarte înțelept și se temea de el. Și întregul Israel și Iuda îl iubeau pe David, de vreme ce el intra și ieșea în fruntea poporului” (I Regi 18,6-16).

În această perioadă David a legat o foarte frumoasă prietenie cu Ionatan, fiul regelui, iar Micol, una dintre fiicele lui Saul, s-a îndrăgostit de David, iar regele a fost de acord să i-o dea de soție, cu condiția ca viitorul ginere să omoare o sută de filistenii, el fiind convins că David nu va reuși aceasta, ci din contră, el va fi răpus în încercarea de a ucide atâția vrăjmași.

„Atunci David s-a ridicat și s-a dus, el și oamenii săi, și au ucis dintre filistenii o sută de bărbați și a devenit ginerele regelui, iar Saul i-a dat-o de soție pe Micol, fiica sa. Iar Saul vedea că Domnul este cu David și că tot Israelul îl iubea. Și tot mai mult se temea de David” (I Regi 18,27-29).

Saul socotea că David vrea să-i uzurpe tronul, mai ales după ce prorocul Samuel i-a spus: „*De vreme ce tu ai lepădat cuvântul Domnului, și Domnul te va lepăda pe tine, să nu mai fii rege peste Israel. Astăzi ți-a sfâșiat Domnul din mână regatul lui Israel și i-l va da aproapelui tău, celui ce este mai bun decât tine*” (I Regi 15,23 și 28). Din acest motiv Saul căuta să-l omoare pe David, încât acesta a trebuit să se refugieze de la fața regelui.

Saul a pornit în urmărirea lui David, care a strâns o mică armată, formată din rudeniile și apropiații săi.

În această perioadă a încetat din viață prorocul Samuel, care i-a uns regi atât pe Saul, cât și pe David.

În timp ce Saul îl urmărea pe David, fiul lui Iesei a avut de două ori ocazia să-l omoare pe rege, însă nu a vrut să-și ridice mâna asupra unsului lui Dumnezeu, ci i-a cruțat viața.

Acum David a luat-o de soție pe Abigail (I Regi 25,42) și pe Ahinoam (I Regi 25,43).

După un an și patru luni petrecuți de David și oamenii lui în ținuturile regelui Achiș, filistenii au năvălit asupra armatei conduse de Saul, la Ghilboa, provocându-i mari pierderi. În această luptă au căzut trei fii ai regelui, printre care și Ionatan, iar Saul, care era împresurat de dușmani, „*i-a zis scutierului său: «Scoate-ți sabia și străpunge-mă cu ea, ca să nu vină acești netăiați împrejur și să mă străpungă să-și bată joc de mine!*». Dar scutierul n-a vrut, căci îi era teamă; așa că Saul și-a luat sabia și s-a aruncat în ea” (I Regi 31,4).

După aceea David s-a stabilit în Hebron „*și au venit bărbații Iudeii și l-au uns pe David rege peste casa lui Iuda*” (II Regi 2,4).

„*Dar Abner, căpetenia oștilor lui Saul, l-a luat pe Ișboșet, fiul lui Saul, și l-a suit din tabără la Mahanaim și l-a făcut rege peste ținutul Galaad și peste Așer și peste Izreel și peste Efraim și peste Veniamin și peste întregul Israel*” (II Regi 2,8-9).

„Îndelungată vreme a fost război între casa lui Saul și casa lui David; dar casa lui David înainta și se întărea, în timp ce casa lui Saul scădea și slăbea” (II Regi 3,1).

Pe când era rege în Hebron, David și-a mai luat încă patru soții, pe Maacha, Haghita, Abitala și Eglă, iar *„lui David i s-au născut în Hebron șase fii” (II Regi 3,2).*

După *„șapte ani și șase luni de domnie a lui David în Hebron, peste casa lui Iuda” (II Regi 2,11)*, Ișboșet și Abner au fost uciși. *„Atunci toate semințiile lui Israel au venit la David în Hebron și i-au zis: Iată, noi suntem os din oasele tale și carne din carnea ta. Încă din vremea când Saul domnea peste noi tu erai călăuza lui Israel. Atunci a zis Domnul către tine: «Tu îl vei paște pe poporul Meu Israel și tu vei fi cârmuitorul poporului Meu Israel». Și acolo, în Hebron, regele David a făcut cu ei legământ înaintea Domnului. Și l-au uns pe David rege peste tot Israelul” (II Regi 5,1-3).*

După ce a ajuns rege peste toți fiii lui Israel, *„David propășea, devenind tot mai mare, iar Domnul Atotțiitorul era cu el” (II Regi 5,10)*. În această perioadă evreii au cucerit Ierusalimul de la iebusei și capitala țării a fost mutată aici. *„Atunci Hiram, regele Tirului, i-a trimis lui David soli și lemn de cedru și dulgheri și meșteri ziditori în piatră, iar aceștia i-au zidit lui David o casă. Și David a cunoscut că Domnul îl rânduiise rege peste Israel și că regatul său s-a ridicat de dragul poporului Său Israel. David și-a mai luat femei și fiitoare, din Ierusalim, după ce a venit din Hebron; și i s-au mai născut lui David fii și fiuce” (II Regi 5,11-13).*

Întrucât capitala țării se găsea acum la Ierusalim, regele a poruncit ca și chivotul legii să fie adus aici, *„acesta fiind cea mai prețioasă relictă religioasă a israeliților și simbolul unității lor. David a așezat chivotul legii în propriul său oraș, sub protecția*

tronului și a armatei sale”¹. „Mutând chivotul la Ierusalim David a consfințit religios statutul capitalei sale”².

Sub conducerea lui David, fiii lui Israel i-au înfrânt pe filistenii, moabiții, sirieni, idumei, deci pe toți dușmanii. Aceasta s-a datorat faptului că înainte de a pleca la luptă, regele Îl întreba pe Dumnezeu ce să facă. Voi da în acest sens doar două exemple: „*Filistenii au venit și s-au adunat în valea Refaim. Atunci David L-a întrebat pe Domnul, zicând: «Mă voi ridica împotriva filistenilor? Îi vei da în mâinile mele?»*. Iar Domnul a zis către David: «*Ridică-te, căci negreșit îi voi da pe filistenii în mâinile tale*». Atunci s-a dus David la Baal-Perașim, și acolo i-a lovit pe filistenii. Și a zis David: «*Domnul i-a rupt pe dușmanii filistenii de dinaintea mea așa cum rup apele*». De aceea s-a numit locul acela Rupturile de Sus. Acolo și-au lăsat filistenii idolii, iar David și oamenii săi i-au luat și a poruncit să-i ardă cu foc. Filistenii însă s-au ridicat din nou și s-au adunat în valea Refaim. Iar David L-a întrebat pe Domnul, zicând: «*Mă voi ridica împotriva filistenilor? Îi vei da în mâinile mele?»*. Dar Domnul i-a zis: «*Nu te ridica să-i întâmpini; ocolește-i prin spate și-i vei întâlni aproape de locul Plângerii. Și atunci când vei auzi freacă de crengi din pădurea Plângerii să te năpustești asupra lor, fiindcă atunci îți va ieși Domnul înainte să-i prăpădească în luptă pe filistenii*». Iar David a făcut așa cum i-a poruncit Domnul și i-a lovit pe filistenii de la Gabaon până la Ghezer. Iar Domnul l-a păzit pe David pretutindeni pe unde a fost” (II Regi 5,18-25 și 8,14).

După ce și-a biruit toți vrăjmașii, „*regele a zis către profetul Natan: «Iată, eu trăiesc într-o casă de cedru, în timp ce chivotul Domnului locuiește în mijlocul unui cort»*” (II Regi 7,2), având

¹ **Ibidem**, p. 75.

² **Ibidem**, p. 76.

în gând să construiască un templu în Ierusalim, în care să fie păstrat la loc de cinste chivotul Domnului.

În ziua următoare prorocul Natan a venit la David și l-a înștiințat despre o descoperire pe care i-a făcut-o Dumnezeu, spunându-i că nu el, ci unul dintre urmașii săi va ridica templul la care se gândea regele. Cu acest prilej, Dumnezeu i-a transmis lui David să nu se întristeze pentru aceasta, ci să fie conștient cât l-a mărit, zicându-i: *„Te-am luat de la stâna oilor ca să fii îndrumător peste poporul Meu, peste Israel. Și am fost cu tine peste tot pe unde ai umblat, iar pe vrăjmașii tăi i-am nimicit dinaintea feței tale și te-am făcut renumit după renumele celor mari de pe pământ”* (II Regi 7,8-9).

În această perioadă David a avut o relație cu Batșeba, soția lui Urie Heteul și aceasta a rămas însărcinată, iar regele a poruncit ca Urie să fie omorât, după care s-a căsătorit cu Batșeba, care i-a născut un fiu.

Prorocul Natan l-a muștrat pe rege pentru păcatele sale, iar copilul născut de Batșeba a murit la șapte zile după naștere.

David s-a căit cu amar pentru păcatele sale, *„a ținut post aspru și a rămas toată noaptea culcat pe pământ”* (II Regi 12,16), iar în această perioadă a scris renumitul Psalm 50.

„Iar David a alinat-o pe Batșeba, femeia sa, și a intrat la ea și s-a culcat cu ea, iar ea i-a născut un fiu, căruia i-a pus numele Solomon” (II Regi 12,24).

Datorită păcatelor lui David acesta a avut mai multe încercări în propria familie. Astfel, Amnon, întâiul său născut, a necinstit-o pe Tamara, sora lui, iar Abesalom, alt fiu al regelui, l-a ucis pe Amnon, după care s-a refugiat *„la Talmai, fiul lui Amihud, regele Gheșurului, unde a rămas vreme de trei ani”* (II Regi 13,37-38), apoi s-a întors acasă, pentru că tatăl său l-a iertat.

După o perioadă de timp, Abesalom s-a răzvrătit împotriva tatălui său și s-a autoproclamat rege în Hebron, fiind recunoscut în această demnitate de numeroși fii ai lui Israel, iar David și slujitorii săi fideli au părăsit Ierusalimul.

Abesalom, cu oamenii săi, a plecat în urmărirea lui David, iar lupta dintre cele două tabere rivale s-a dat în pădurea Efraim, unde Abesalom și-a găsit sfârșitul, încât David a revenit la Ierusalim.

Pe când David era foarte în vârstă, Adonia, unul dintre fiii săi, a vrut să se proclame rege, însă tatăl său l-a desemnat ca succesor la tron pe Solomon, fiul lui cu Batșeba, acesta fiind uns rege la Ghihon de către preotul Țadoc și prorocul Natan.

Chiar dacă David nu s-a bucurat de cinstea de a ridica templul Legii Vechi, din cauză că *„a fost om războinic și a vărsat sânge”* (I Paralipomena 28,3), totuși el a cumpărat terenul viitorului templu, unde a construit un jertfelnic (II Regi 24,24-25), a elaborat planurile templului, a donat numeroase materiale pentru ridicarea acestuia, a rânduit slujirea preoților și a leviților în cete diferite și a lăsat dispoziții precise legate de buna funcționare a templului.

„Și a adormit David laolaltă cu părinții săi; și a fost îngropat în cetatea lui David. Iar zilele în care David a domnit peste Israel au fost patruzeci de ani; șapte ani a domnit în Hebron și treizeci și trei de ani în Ierusalim. Solomon s-a așezat pe tronul lui David, tatăl său, iar regatul său s-a întărit foarte” (III Regi 2,10-12).

Pe lângă domnia lui îndelungată și bogată în evenimente cruciale pentru istoria poporului ales, regele David s-a mai remarcat și ca proroc, poet și psalmist.

Conform Dicționarului explicativ al limbii române „psalmul este o compunere poetică biblică, specifică vechilor evrei, care o

cântau cu acompaniament de harpă”¹. „Cei o sută cincizeci și unu de psalmi din Vechiul Testament sunt reuniți în colecția numită «Psaltire», termen preluat din grecescul «ψαλτήριον» (psaltirion), care a însemnat la început un instrument muzical cu coarde, apoi o cântare acompaniată de un instrument de acest fel”².

„Sfântul Atanasie cel Mare a scris despre Psaltire că ea este ca o grădină de flori, care cuprinde toate fructele celorlalte cărți”³.

Principalul autor al Psaltirii este regele David, însă există și psalmi compuși de alte persoane.

În cartea Psalmilor sunt foarte multe profeții referitoare la Mesia, dintre care le voi prezenta pe cele mai importante.

Despre închinarea magilor citim: „*Regii Tarsisului și insulele vor aduce daruri, daruri vor aduce regii arabilor și cei din Saba; și Lui I se vor închina toți regii pământului*” (Psalmul 71,10).

Realizarea acestei prorocii ne-o prezintă Sfântul Evanghelist Matei: „*Iar dacă în zilele regelui Irod S-a născut Iisus în Betleemul Iudeii, iată magii de la Răsărit au venit în Ierusalim, întrebând: «Unde este Cel ce S-a născut rege al Iudeilor? Că în Răsărit I-am văzut steaua și am venit să I ne închinăm». Și auzind acestea, regele Irod s-a tulburat, și tot Ierusalimul împreună cu el. Și adunând pe toți arhieriei și cărturarii poporului, i-a întrebat: «Unde este să Se nască Hristos?». Iar ei i-au zis: «În Betleemul Iudeii, că așa este scris prin profetul: Și tu, Betleeme din pământul lui Iuda, nicicum nu ești mai mic între căpeteniile lui Iuda, căci din tine va ieși Cărmuitorul Care-l va păstori pe poporul Meu Israel». Atunci*

¹ *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 2016, p. 865.

² **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda**, *Op. cit.*, p. 284.

³ **Ibidem**, p. 287.

Irod i-a chemat în taină pe magi și a aflat limpede de la ei vremea când li se arătase steaua. Și trimițându-i la Betleem, le-a zis: «Mergeți și cercetați cu de-amănuntul despre Prunc și dacă-l veți afla, dați-mi și mie de veste, pentru ca să vin și eu și să mă închin Lui». Iar ei, ascultându-l pe rege, au plecat; și iată, steaua pe care o văzuseră în Răsărit mergea înaintea lor, până ce a venit și a stat deasupra locului unde era Pruncul. Și văzând ei steaua, s-au bucurat cu bucurie mare foarte. Și intrând în casă, L-au văzut pe Prunc împreună cu Maria, mama Sa; și căzând la pământ, I s-au închinat; și deschizându-și vistieriile, I-au adus daruri: aur, tămâie și smirnă. Dar luând prin vis înștiințare să nu se mai întoarcă la Irod, pe altă cale s-au dus în țara lor” (Matei 2,1-12).

În psalmul 2 citim: „Zis-a Domnul către Mine: Fiul Meu ești Tu, Eu astăzi Te-am născut” (Psalmul 2,7).

Împlinirea acestei prorocii sau mai degrabă confirmarea acestei afirmații o avem la botezul Domnului Hristos în râul Iordan, când Dumnezeu Tatăl a grăit: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit!” (Matei 3,17). Cuvinte repetate întocmai și la schimbarea la față a Mântuitorului în muntele Tabor (Matei 17,5).

În alt psalm regele David a scris: „Juratu-S-a Domnul și nu-I va părea rău: «Tu ești preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec»!” (Psalmul 109,4).

Sfântul Apostol Pavel preia și lămurește această profecie când afirmă că „Hristos, nu El Și-a dat Lui slava de a deveni Arhiereu, ci Acela Care I-a grăit: Fiul Meu ești Tu, Eu astăzi Te-am născut, așa cum în alt loc El zice: Tu ești preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec. El este Cel ce, în vremea viețuirii Sale în trup, pe pământ, cu strigăt tare și cu lacrimi a adus cereri și rugăciuni către Cel care putea să-L mântuiască din moarte; și a fost ascultat, de dragul evlaviei Sale. Și cu toate că era Fiu, din

cele ce a pătit a învățat ascultarea și, odată devenit desăvârșit, tuturor celor ce-L ascultă le-a devenit pricină de mântuire veșnică, numit de Dumnezeu Arhiereu după rânduiala lui Melchisedec” (Evrei 5,5-10).

În altă parte psalmistul David vorbește în numele Domnului Hristos: *„În parabole îmi voi deschide gura, voi rosti lucruri umbrite din cele ce au fost de la început” (Psalmul 77,2).*

În Noul Testament Mântuitorul Însuși le-a spus Sfinților Săi Apostoli: *„De aceea le vorbesc iudeilor în parabole, că ei văd fără să vadă și aud fără să audă și nici nu înțeleg” (Matei 13,13).*

Într-un psalm David I-a mărturisit lui Dumnezeu: *„Râvna casei Tale m-a mâncat și ocările celor ce pe Tine Te ocărăsc au căzut asupra mea” (Psalmul 68,9).*

Venind odată Domnul Hristos de Paști la Ierusalim *„a găsit șezând în templu pe cei ce vindeau boi și oi și porumbei și pe schimbătorii de bani. Și făcând un bici de ștreanguri, i-a scos pe toți afară din templu, și oile, și boii, iar schimbătorilor le-a vărsat banii și le-a răsturnat mesele; și celor care vindeau porumbei le-a zis: «Luați acestea de aici! Nu faceți casa Tatălui Meu casă de neguțătorie!». Și ucenicii Săi și-au adus aminte că este scris: Râvna casei Tale m-a mâncat” (Ioan 2,17).*

În psalmul 117 citim *„Bindecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului” (Psalmul 117,26).*

La intrarea triumfală a Domnului Hristos în Ierusalim, *„mulți își așterneau hainele în cale, iar alții așterneau ramuri, pe care le tăiau de prin grădini. Iar cei ce mergeau înaintea și cei ce veneau în urmă strigau: «Osana! Bindecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului!»” (Marcu 11,8-9), redând întocmai cuvintele scrise de regele David în psalm.*

În alt psalm, cel de-al doilea rege al evreilor Îi zice Mântuitorului: *„Din gura pruncilor și a celor ce sug Ți-ai pregătit*

laudă, din pricina vrăjmașilor Tăi, ca să-i nimicești pe dușman și pe răzbunător” (Psalmul 8,2).

După intrarea triumfală a Domnului Hristos în Ierusalim, *„au venit la El în templu orbi și șchiopi și i-a vindecat. Și văzând arhieriei și cărturarilor lucrurile minunate pe care le-a făcut și pe copiii care strigau în templu și ziceau: «Osana Fiului lui David!», s-au mâniat și I-au zis: «Tu auzi ce zic aceștia?». Iar Iisus le-a zis: «Da. Oare niciodată n-ați citit că din gura pruncilor și a celor ce sug Ți-ai pregătit laudă?»” (Matei 21,14-16).*

Într-un psalm David vorbește în numele Domnului Hristos: *„Prin rele m-au răsplătit pentru bune și mi-au secătuit sufletul. Să nu se bucure de mine cei ce mă dușmănesc pe nedrept, cei ce fără pricină mă urăsc și-și fac semne cu ochiul” (Psalmul 34,11 și 18).*

Mântuitorul le-a spus Sfinților Apostoli în cuvântarea de despărțire: *„De nu aș fi făcut între ei lucruri pe care nimeni altul nu le-a făcut, păcat nu ar avea; dar acum au și văzut și M-au urât și pe Mine și pe Tatăl Meu, dar aceasta, pentru ca să se împlinească cuvântul cel scris în legea lor: M-au urât pe nedrept” (Ioan 15,24-25).*

În alt psalm David vorbește din nou în numele Domnului Hristos: *„Chiar omul cu care eram în pace, cel în care îmi puneam nădejdea, cel ce a mâncat din pâinea mea, chiar el și-a ridicat călcâiul împotriva mea” (Psalmul 40,9).*

Despre aceasta citim în Noul Testament că *„Juda Iscarioteanul, unul din cei doisprezece, s-a dus la arhieriei ca să li-L dea pe Iisus în mână. Și auzind ei, s-au bucurat și au fâgăduit să-i dea bani. Și el căuta cum să-L dea în mâna lor la un prilej potrivit. Iar făcându-se seară, a venit cu cei doisprezece. Și pe când ședeau la masă și mâncau, Iisus a zis: «Adevăr vă grăiesc că unul dintre voi, care mănâncă împreună cu Mine, Mă va vinde». Ei au început să se întristeze și să-I zică unul câte unul: «Nu cumva sunt eu?». Iar El le-a zis: «Unul din cei doisprezece,*

care întinge cu mine în blid. Că Fiul Omului merge cum este scris despre El; dar vai acelu om prin care Fiul Omului este vândut! Bine era de omul acela dacă nu s-ar fi născut! Nu despre voi toți grăiesc; Eu îi știu pe cei pe care i-am ales; ci ca să se plinească Scriptura: Cel ce mănâncă pâinea cu Mine a ridicat călcâiul împotriva mea»” (Marcu 14,10-11; 17-21 și Ioan 13,18).

În altă parte regele David vorbește încă o dată în numele Mântuitorului: „Predat am fost și n-am putut să scap” (Psalmul 87,9).

Când Iuda a venit cu o trupă de ostași și cu slujitori de la arhieriei și de la farisei pentru a-L aresta pe Domnul Hristos în grădina Ghetsimani, „Iisus le-a zis: «Ca la un tâlhar ați ieșit, cu săbii și ciomege, ca să Mă prindeți. În fiecare zi eram la voi în templu, învățând, și nu M-ați prins. Dar acestea sunt ca să se îplinească Scripturile»” (Marcu 14,48-49).

În alt psalm regele David a scris în numele Domnului Hristos: „Tuturor vrăjmașilor mei m-am făcut de ocară, mai mult, și vecinilor mei și frică cunoscuților mei, iar cei ce mă vedeau pe-afară fugeau de mine” (Psalmul 30,11).

Pe când Mântuitorul se afla cu Sfinții Săi Apostoli în grădina Ghetsimani, „a venit Iuda, unul din cei doisprezece, și împreună cu el o gloată mare cu săbii și cu ciomege, trimiși de arhieriei și de bătrânii poporului. În ceasul acela Iisus a zis către gloată: «Ca la un tâlhar ați ieșit, cu săbii și ciomege, ca să Mă prindeți. În fiecare zi ședeam învățând în templu și n-ați pus mâna pe Mine. Dar toate acestea s-au făcut ca să se îplinească Scripturile profeților». Atunci toți ucenicii L-au lăsat și au fugit” (Matei 26,47 și 55-56).

Încă într-un psalm David vorbește în numele Domnului Hristos: „Martori mincinoși s-au ridicat și de ceea ce nu știam m-au întrebat” (Psalmul 34,11).

După ce ostașii L-au arestat, „L-au dus pe Iisus la arhierie; și s-au adunat toți arhieriei și bătrânii și cărturarii. Arhieriei și

tot sinedriul căutau mărturie împotriva lui Iisus, ca să-L omoare, dar nu găseau. Că mulți mărturiseau mincinos împotriva Lui, dar mărturiile nu se potriveau. Și ridicându-se unii, au dat mărturie mincinoasă împotriva Lui, zicând: «Noi l-am auzit spunând așa: Voi dărâma acest templu făcut de mână și în trei zile voi clădi altul, nefăcut de mână». Dar nici așa, mărturia lor nu era la fel» (Marcu 14,53 și 55-59).

În alt loc psalmist David a scris în numele Mântuitorului: „Am auzit cârtirea multora din cei ce locuiesc în preajmă, când se adunau laolaltă împotriva mea sfātuindu-se să-mi ia sufletul” (Psalmul 30,13).

Această profeție s-a împlinit a doua zi după ce Domnul Hristos a fost arestat, căci „făcându-se dimineață, toți arhierii și bătrânii poporului au ținut șfat împotriva lui Iisus, ca să-L omoare” (Matei 27,1).

Regele David, inspirat de Dumnezeu, continuă să vorbească în numele Domnului Hristos: „Peste măsură se sileau cei ce-mi căutau mie sufletul; cei ce căutau să-mi facă rău grăiau deșertăciuni și vicleșuguri toată ziua cugetau. Eu însă ca un surd nu auzeam și ca un mut ce nu-și deschide gura; și m-am făcut ca un om ce nu aude și nu are în gura lui muștrări” (Psalmul 37,12-14).

Vineri dimineața „arhierii Îl învinuiau pe Iisus de multe. Și Pilat L-a întrebat, zicând: «Nu răspunzi nimic? Vezi câte spun ei împotriva ta». Dar Iisus n-a mai răspuns nimic, așa încât Pilat se mira” (Marcu 15,3-5).

În alt psalm regele David vorbește din nou în numele Mântuitorului: „Mulțime de câini m-a înconjurat, adunarea celor vicleni m-a împresurat, mâinile și picioarele mi le-au străpuns” (Psalmul 21,16), referindu-se la pironirea Lui pe cruce, despre care Sfântul Evanghelist Luca a scris: „Și când au ajuns la locul ce se cheamă Al-Căpățanii, L-au răstignit acolo” (Luca 23,33).

Referindu-se în continuare la patimile Domnului Hristos, psalmistul vorbește încă o dată în numele Lui: „*Împărțit-au hainele mele loruși, iar pentru cămașa mea au aruncat sorți*” (Psalmul 21,20).

Despre această întâmplare Sfântul Evanghelist Ioan a scris: „*După ce L-au răstignit pe Iisus, ostașii I-au luat hainele și le-au făcut patru părți, fiecărui ostaș câte o parte, și cămașa. Dar cămașa era fără cusătură, de sus țesută în întregime. Deci au zis între ei: «Să n-o sfâșiem, ci să aruncăm sorții pentru ea, a cui să fie»; ca să se împlinescă Scriptura care zice: Împărțit-au hainele Mele loruși, și pentru cămașa Mea au aruncat sorți*” (Ioan 19,23-24).

În următorii psalmi David vorbește, în numele Domnului Hristos, despre patimile Acestuia: „*Toți cei ce m-au văzut, m-au batjocorit, grăind cu buzele, clătînându-și capul: «A nădăjduit în Domnul; acum să-l izbăvească; să-l mântuiască pentru că îl vrea»*” (Psalmul 21,7-8).

Aceste cuvinte s-au împlinit întocmai când Domnul Hristos era răstignit pe cruce, „*iar cei care treceau pe-acolo Îl defăimau, clătînându-și capetele și zicând: «Huo! Tu, cel ce dărâmi templul și-n trei zile îl zidești, mântuiește-Te pe Tine Însuși coborându-Te de pe cruce!»*. Tot așa și arhierii, batjocorindu-L între ei împreună cu cărturarii, ziceau: «*Pe alții i-a mântuit, dar pe Sine nu poate să Se mântuiască; Hristos, regele lui Israel, coboară-Se acum de pe cruce, ca să vedem și să credem. S-a încrezut în Dumnezeu: să-L scape acum, dacă-L vrea; că a zis: Sunt Fiul lui Dumnezeu»*” (Marcu 15,29-32 și Matei 27,43).

„*Pentru Tine am suferit ocară, batjocura mi-a acoperit obrazul*” (Psalmul 68,9).

Profeția a fost împlinită când „*Îl ocărau tâlharii cei răstigniți împreună cu El*” (Matei 27,44).

„*Tăria mi s-a uscat ca un hârb, limba mi s-a lipit de cerul gurii. Tu m-ai pogorât în țărâna morții*” (Psalmul 21,16).

Când era răstignit pe cruce, „știind Iisus că de-acum toate s-au săvârșit, ca să se împlinească Scriptura, a zis: «Mi-e sete». Și era acolo un vas plin cu oțet; atunci ei, punând în jurul unei ramuri de isop un burete plin cu oțet, I l-au dus la gură” (Ioan 19,28-29).

„Ca hrană mi-au dat fiere și întru setea mea mi-au dat să beau oțet” (Psalmul 68,25).

După ce Domnul Hristos a fost condamnat la moarte de către Ponțiu Pilat, „venind la locul numit Golgota, care înseamnă Locul Căpățânii, I-au dat să bea vin amestecat cu fiere; și gustând, n-a voit să bea. Și unul dintre ei, alergând îndată și luând un burete, umplându-l cu oțet și punându-l într-o trestie, Îi da să bea” (Matei 27,33-34 și 48).

„În loc să mă iubească mă cleveteau, iar eu mă rugam” (Psalmul 108,3).

„Și când au ajuns la locul ce se cheamă Al-Căpățânii, L-au răstignit acolo, pe El și pe făcătorii de rele, unul de-a dreapta și altul de-a stânga. Iar Iisus a zis: «Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac!»” (Luca 23,33-34).

„Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, ia aminte la mine, pentru ce m-ai părăsit?” (Psalmul 21,1).

Când și-a dat duhul pe cruce, Mântuitorul a strigat cu glas mare: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?” (Matei 27,46).

„În mâinile Tale îmi voi da duhul meu” (Psalmul 30,5).

După șase ore de chin pe cruce, „Iisus, strigând cu glas mare, a zis: «Părinte, în mâinile Tale încredințez duhul Meu». Și aceasta zicând, Și-a dat duhul” (Luca 23,46).

„Domnul păzește toate oasele lor, niciunul din ele nu va fi zdrobit” (Psalmul 33,19).

„Mi-au străpuns mâinile și picioarele. Mi-au numărat toate oasele, iar ei priveau și se uitau la mine” (Psalmul 21,18-19).

„Judeii, fiindcă era vineri, ca să nu rămână trupurile sâmbăta pe cruce, că era mare ziua acelei sâmbete, l-au rugat pe Pilat să le zdrobească fluierile picioarelor și să-i ridice. Deci au venit ostașii și au zdrobit fluierile celui dintâi și pe ale celuiilalt, care erau răstigniți împreună cu El. Dar venind la Iisus, dacă au văzut că de-acum murise, nu l-au zdrobit fluierile, ci unul din ostași l-a împuns coasta cu sulița și îndată a ieșit sânge și apă. Și s-au făcut acestea ca să se împlinească Scriptura: Niciun os nu l se va zdrobi. Și iarăși altă Scriptură ce zice: Vor privi la Acela pe Care l-au străpuns” (Ioan 19,31-34 și 36-37).

Prorocul David I se adresează lui Dumnezeu Tatăl, în numele Domnului Hristos, referitor la învierea Lui din morți: *„Nu-Mi vei lăsa sufletul în iad, nici nu îl vei da pe cel cuvios al Tău să vadă stricăciunea” (Psalmul 15,10).* În altă parte psalmistul a scris: *„Dumnezeu va izbăvi sufletul meu din mâna iadului atunci când mă va lua” (Psalmul 48,16).*

Această profeție s-a împlinit atunci când îngerul de la mormântul Mântuitorului le-a spus femeilor mironosițe: *„Nu vă înpăimântați! Pe Iisus Nazarineanul Îl căutați, pe Cel răstignit. A înviat! Nu este aici. Iată locul unde l-au pus. Mergeți însă și spuneți-le ucenicilor Săi și lui Petru că va merge mai înainte de voi în Galileea; acolo Îl veți vedea, așa cum v-a spus” (Marcu 16,6-7).*

La pogorârea Sfântului Duh în Ierusalim, Sfântul Apostol Petru le-a spus celor prezenți că *„David fiind profet și știind că Dumnezeu i S-a jurat cu jurământ să-i așeze pe tron pe cineva din rodul coapsei sale, mai înainte văzând, a vorbit despre învierea lui Hristos, că sufletul Său n-a fost lăsat în iad și nici trupul Său n-a văzut stricăciune, căci Dumnezeu l-a înviat pe Acest Iisus, Căruia noi toți Îi suntem martori” (Faptele Apostolilor 2,30-31).*

Psalmistul David a prorocit și despre înălțarea Domnului Hristos cu trupul la cer și șederea de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl, când a scris: „*Zis-a Domnul către Domnul meu: «Șezi de-a dreapta Mea până ce-i voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale»*” (Psalmul 109,1).

Această profeție s-a realizat în momentul în care Mântuitorul, „*după ce a vorbit cu ucenicii Săi, S-a înălțat la cer și a șezut de-a dreapta lui Dumnezeu*” (Marcu 16,19).

Aceasta o confirmă Sfântul Arhidiacon Ștefan, care, „*fiind plin de Duh Sfânt și privind la cer, a văzut slava lui Dumnezeu și pe Iisus stând de-a dreapta lui Dumnezeu și a zis: «Iată, văd cerurile deschise și pe Fiul Omului stând de-a dreapta lui Dumnezeu!»*” (Faptele Apostolilor 7,55-56).

Sfântul Apostol Pavel a scris și el, în mai multe rânduri, despre Domnul Hristos care șade de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl: „*Așadar, dacă ați înviat împreună cu Hristos, pe cele de sus căutați-le, acolo unde este Hristos șezând de-a dreapta lui Dumnezeu*” (Coloseni 3,1). „*Dumnezeu L-a sculat pe Hristos din morți și L-a așezat de-a dreapta Sa întru cele cerești*” (Efeseni 1,20). „*Iisus Hristos după ce a săvârșit curățirea păcatelor noastre a șezut de-a dreapta slavei întru cele preainalte*” (Evrei 1,3). „*Lucrul cel mai de seamă este acela că noi avem un Arhiereu Care a șezut de-a dreapta tronului slavei în ceruri*” (Evrei 8,1). Iisus Hristos „*după ce a adus o singură jertfă pentru păcate S-a așezat pentru totdeauna de-a dreapta lui Dumnezeu*” (Evrei 10,12).

Regele David este pomenit de Biserică în Duminica Sfinților Strămoși după trup ai Domnului și în Duminica după Nașterea Domnului.

Divizarea Regatului evreiesc

Pentru a avea o înțelegere corectă și completă a activității profeților Vechiului Testament voi face o scurtă incursiune în istoria poporului ales.

Despre Saul și David, primii regi ai evreilor, am vorbit până acum. După ce David a încetat din viață, acesta a fost urmat la tron de Solomon, fiul său cu Batșeba, care a adus jertfă lui Dumnezeu pe înălțimea de pe Gabaon. „În noaptea aceea i s-a arătat Dumnezeu lui Solomon și i-a zis: «Cere: ce să-ți dau?». Iar Solomon I-a zis lui Dumnezeu: «Tu ai făcut mare milă cu David, părintele meu, iar pe mine m-ai făcut rege în locul său. Și acum, Doamne, Dumnezeule: credincios să rămână numele Tău asupra lui David, părintele meu, de vreme ce Tu m-ai făcut rege peste un popor numeros ca țărâna pământului. Acum, dă-mi înțelepciune și pricepere ca să ies și să intru în fața acestui popor; căci cine oare îl va judeca pe acest mare popor al Tău?». Și a zis Dumnezeu către Solomon: «De vreme ce aceasta a fost în inima ta, și n-ai cerut multă bogăție, nici slavă, nici viața vrăjmașilor, și nici zile multe n-ai cerut, ci ai cerut înțelepciune și pricepere ca să-l judeci pe poporul Meu, peste care te-am pus rege, înțelepciunea și pricepera ți le dau; și-ți voi da bogăție și avuții și slavă, așa cum niciun rege de dinaintea ta n-a mai avut, și cum nici nu va mai avea după tine»” (II Paralipomena 1,7-12).

„Înțelepciunea lui Solomon era mai multă decât a tuturor celor din vechime și mai presus decât a tuturor înțelepților Egiptului. El era mai înțelept decât toți ceilalți oameni; mult mai înțelept chiar decât Etan Ezhraiteanul, decât Heman și decât

Calcol și Darda, fiii lui Mahol; și numele lui era slăvit de toate popoarele dimprejur. Solomon a rostit trei mii de proverbe; și cântările lui au fost o mie și cinci. El a vorbit despre copaci, de la cedrii cei din Liban până la isopul de pe ziduri; a vorbit și despre animale, despre păsări, despre târătoare și despre pești. La el veneau toate neamurile să asculte înțelepciunea lui Solomon, și toți regii pământului care auzeau de înțelepciunea lui, pentru că regele Solomon a întrecut pe toți regii pământului în bogăție și în înțelepciune. Și toți regii de pe pământ căutau să vadă pe Solomon, ca să-i asculte înțelepciunea pe care i-o pusese Dumnezeu în inima lui” (III Regi 4,30-34 și 10,23-24).

„Iar regina de Saba, auzind de numele lui Solomon și de numele Domnului, a venit să-l pună pe Solomon la încercare prin cuvinte cu subînțelesuri. Și a venit în Ierusalim cu foarte mare slavă și cu cămile care purtau mirodenii și foarte mult aur și pietre scumpe; și a intrat la Solomon și i-a spus tot ce avea pe inimă. Iar Solomon i-a dat răspunsuri la toate întrebările ei; n-a fost întrebare pe care regele să n-o cunoască și la care să nu-i dea răspuns. Regina de Saba a văzut atunci toată înțelepciunea lui Solomon, casa pe care el o zidise, și mâncărurile lui Solomon și locuința slugilor lui și rânduiala slujitorilor săi și îmbrăcămintea lui și pe paharnicii săi și arderile de tot pe care el le aducea în casa Domnului; și a rămas cu totul uimită. Și a zis către regele Solomon: «Adevărat este tot ceea ce eu am auzit în țara mea despre tine și despre înțelepciunea ta. Și nu i-am crezut pe cei ce-mi povesteau, până când eu am venit și până când ochii mei au văzut; și, iată, nici pe jumătate nu mi se spusese; tu ai înțelepciune și bogăție mult mai mare decât am auzit eu»” (III Regi 10,1-7).

„Solomon a devenit un monarh din Orientul Apropiat de o abilitate extraordinară. Dar reputația înțelepciunii lui se baza pe înclinația lui spre neîndurare. A fost cooptat ca rege în

timpul domniei tatălui său, dar, când a devenit singurul cârmuitor în urma morții lui David, a marcat schimbarea regimului și a orientării prin eliminarea foștilor miniștri ai tatălui, pe unii omorându-i”¹.

„De asemenea, Solomon a introdus munca forțată pentru soldații din zonele canaanite și din partea de nord a regatului, Iuda fiind exceptat. Ca formă de serviciu militar național, munca forțată era mai puțin onorabilă decât serviciul în cadrul armatei și mult mai dură, prin urmare mai detestabilă. Solomon a folosit-o pe scară largă în programele sale de construcții. Bazându-se pe documente oficiale, cartea întâi a Regilor spune că la carieră munceau 80.000 de bărbați, conduși și supravegheați de 3.300 de ofițeri; 70.000 de bărbați aruncau piatra în locurile de depozitare, iar 30.000 de bărbați, trimiși prin rotație în echipe de 10.000 fiecare, se duceau în Liban să taie cherestea pentru grinzi. Munca de construcție includea lărgirea și glorificarea planului destul de rudimentar conceput de David de a transforma Ierusalimul într-un centru regal național-religios. Dar cuprindea și construirea a trei noi orașe fortărețe regale în diferite părți ale țării: *«Acesta a fost birul (munca forțată) pe care regele Solomon l-a rânduit spre a zidi templul Domnului, casa Milo, zidul Ierusalimului, precum și cetățile Hațor, Meghiddo și Ghezer»* (III Regi 9,15)”².

„Aceste trei orașe din urmă, așezate strategic, au fost practic reconstruite de Solomon din temelii, folosindu-i pe israeliți pentru muncile grele, dar importând zidari pentru muncile calificate. Săpăturile demonstrează un nivel net superior de măiestrie față de tot ce făcuseră evreii până atunci; de asemenea, dezvăluie faptul că scopul principal al orașelor era cel militar, de a oferi baze pentru noua armată de care de luptă a lui Solomon. David nu avusese niciodată o armată dotată cu care de luptă, semnul

¹ Paul Johnson, *Op. cit.*, p. 78.

² *Ibidem*.

puterii supreme în acea vreme. Solomon avea aproximativ 1.500 de care și 4.000 de cai în diferite grajduri”¹.

„Regele a împărțit țara în douăsprezece regiuni de impozitare, impunând o taxă suplimentară pentru a face rost de proviziile necesare întreținerii orașelor care adăposteau carele de luptă și alte depozite regale. Dar resursele regatului nu erau îndestulătoare. Astfel că Solomon a raționalizat cuceririle tatălui său, retrăgându-se din Damasc - apărarea acestuia era prea costisitoare - și cedând alte teritorii în nord-vest lui Hiram, regele Tirului, care a devenit aliatul lui de nădejde și de la care a primit în schimb meseriași pricepuți și provizii. În același timp, el a extins comerțul, făcând negoț pe propria socoteală, prin intermediul «negustorilor regelui», și încurajând comercianții, atât interni, cât și externi, să-i folosească drumurile, pentru a le putea impune impozite”².

„Economia Orientului Apropiat intra de-acum pe deplin în epoca fierului - cam din această perioadă datează primele pluguri de fier - și lumea se îmbogățea. Solomon n-a întârziat să se asigure, prin activitățile sale, că din această nouă prosperitate va primi o parte princiară pentru casa lui regală. El a extins comerțul, căsătorindu-se cu fiicele tuturor prinților vecini, fluturând sloganul «comerțul urmează mireasa». S-a înrudit cu faraonul Egiptului, luând-o de soție pe fiica acestuia, și astfel a obținut orașul Ghezer. Sfânta Scriptură menționează și alte alianțe matrimoniale, căci în afară de fata lui Faraon, *«el și-a luat multe femei străine: moabite, amonite, edomite, idumee și hetite, adică din acele neamuri de la care Domnul îi oprise pe fiii lui Israel, zicând: Nu veți intra la ele, și nici ele să intre la voi, ca nu cumva ele să vă abată inima spre idoli lor. De acestea s-a alipit Solomon cu iubire, încât avea șapte sute de soții și trei sute de fiitoare»*

¹ **Ibidem**, pp. 78-79.

² **Ibidem**, pp. 79-80.

(III Regi 11,1-3). Diplomația și comerțul se împleteau strâns, prin urmare, vizita reginei din Saba, venită din Arabia de Sud, a avut ca scop negoțul, căci Solomon controla comerțul arab, în special mirtul, tămâia și mirodeniile. Iosif Flaviu ne spune că Solomon organiza concursuri de ghicitori cu Hiram din Tir, un alt mare monarh care se ocupa de comerț. În epoca timpurie a fierului nu era neobișnuită o asemenea formă de schimb diplomatic, care implica punerea în joc a mari sume de bani - uneori chiar orașe - și care făcea parte din procesul de schimb în natură. Solomon și Hiram stăpâneau în comun o flotilă de corăbii care navigau din Ețion-Gheber până în Ofir, cum numeau ei Africa de Răsărit. Cei doi regi făceau negoț cu păsări și animale rare, lemn de santal și fildeș. În plus, Solomon făcea comerț și cu arme. Cumpăra cai din Cilicia pe care îi vindea în Egipt în schimbul carelor de luptă, pe acestea, la rândul lor, revânzându-le regatelor vecine din nord. În fapt, Solomon era furnizorul de arme pentru o mare parte din Orientul Apropiat. În apropierea portului de la Ețion-Gheber al lui Solomon, arheologul american Nelson Glueck a descoperit rafinăria de cupru construită de rege pe insula Hirbet el-Kheleife, unde vânturile puternice alimentau cu aer coșurile de tiraj ale furnalelor primitive. Acolo se rafina nu numai cupru, ci și fier, și se produceau obiecte finite”¹.

„Mare parte din averea pe care o obținea Solomon din comerț și impozite era vărsată în bugetul regal. Și-a construit astfel un palat regal somptuos, cu o sală impunătoare, al cărei acoperiș din lemn de cedru se sprijinea pe 48 de pilaștri enormi, din lemn, după modelul palatelor faraonice din Memfis, Luxor și din alte părți, ceea ce în Sfânta Scriptură este numit «casa de lemn din Liban». Un palat separat a fost construit pentru soția lui principală, egipteanca, deoarece ea își păstrase credința păgână. Palatul, curtea regală, cazărmile și fortificațiile interioare se aflau

¹ **Ibidem**, p. 80.

în apropierea unei alte construcții sfinte, a Templului, și toate erau cuprinse în orașul lui David, prin extinderea acestuia cu aproximativ 250 de metri spre răsărit”¹.

„Schimbările făcute de Solomon, metodele sale absolutiste și birurile impuse au făcut din regatul unit întemeiat de tatăl său o țară de neguvernare în viitor. Ceea ce i-a păstrat unitatea au fost abilitatea și succesul lui Solomon, dar semnele tensiunii s-au făcut simțite încă din ultimii lui ani de guvernare. Israelii, pentru care trecutul era foarte real, considerau odios sistemul muncii forțate, deoarece le amintea de robia din Egipt. În mintea lor, libertatea și religia erau de nedespărțit. Prin ridicarea templului din Ierusalim, în care se săvârșeau toate serviciile religioase importante din regat, monarhul a minimalizat importanța locurilor sfinte din nord, precum Sichemul, legat de numele lui Avraam, sau Betelul, de cel al lui Iacob. Prin urmare, evreii din nord îl percepeau tot mai mult pe Solomon ca pe un distrugător spiritual și, în același timp, ca pe un opresor profan”².

De asemenea, Solomon trăia într-o opulență care contrasta izbitor cu traiul zilnic al evreilor de rând.

Despre aceasta citim în cărțile istorice ale Vechiului Testament: „*Hrana zilnică a curții lui Solomon era: treizeci de măsururi de făină de grâu și șaiszeci de măsururi de alte preparate de făină; zece viței îngrășați, douăzeci de boi din pășune și o sută de oi, în afară de cerbi, căprioare și păsări îndopate*” (III Regi 4,22-23). „*Toate vasele lui Solomon erau de aur; de argint nu era nimic făcut; căci argintul nu era luat în seamă în zilele lui Solomon, pentru că regele a făcut în așa fel încât argintul și aurul era în Ierusalim tot atât de prețuit ca pietrele de rând; iar cedrii se aflau în Iudeea ca duzii care cresc în neștire pe câmp*” (III Regi 10,21 și II Paralipomena 1,15).

¹ **Ibidem**, pp. 80-81.

² **Ibidem**, p. 83.

Birurile grele impuse de Solomon și luxul de la curtea regală i-au nemulțumit pe evrei, iar Ieroboam, unul dintre generalii săi, s-a refugiat în Egipt, de unde întreprindea acțiuni de sabotare a curții regale de la Ierusalim.

Regele Solomon a murit în anul 933 î.Hr. Poporul a răsuflat ușurat la moartea lui.

La conducerea regatului a urmat Roboam, fiul lui Solomon, iar „locuitorii din nord i-au refuzat o încoronare unică în Ierusalim, insistând ca el să se ducă în nord, la Sichem pentru a fi încoronat acolo ca rege al lor”¹.

După ce Roboam a devenit rege, bătrânii poporului s-au prezentat în fața lui și i-au cerut să ușureze birurile excesive puse de tatăl lui asupra evreilor și să desființeze munca forțată. Roboam s-a consultat cu sfetnicii săi, care erau toți tineri, ca și el. Aceștia doreau să se desfăteze într-o viață de lux, de aceea l-au sfătuit pe rege să nu-și plece urechea la cererile poporului. Când bătrânii au venit după un răspuns, Roboam le-a zis: „*Tatăl meu a pus jug greu peste voi; eu însă și mai greu voi face jugul vostru; tatăl meu v-a bătut cu bice, eu însă vă voi bate cu scorpioane*” (III Regi 12,14) (scorpioanele erau bice cu niște bucăți de metal în vârf).

„Această judecată eronată a distrus unitatea regatului. Roboam nu dispunea de mijloacele militare și de abilitatea de a-l ține unit prin forță”², astfel încât zece dintre cele douăsprezece seminții ale lui Israel s-au declarat împotriva domniei lui Roboam și s-au desprins de el, „întemeindu-și propria lor casă regală și, într-o epocă a imperiilor în expansiune - babilonienii, urmați de asirieni -, ambele regate mici au pornit-o pe calea pieirii, independent unul de celălalt”³.

¹ **Ibidem**, pp. 83-84.

² **Ibidem**, p. 84.

³ **Ibidem**.

Din acest moment vor exista două regate evreiești, unul în nord, numit Israel sau Efraim, condus de Ieroboam, cu capitala întâi la Tirța, apoi la Samaria, iar celălalt în sud, numit Iuda, aflat sub conducerea lui Roboam, cu capitala la Ierusalim. Cele două regate se vor afla într-un conflict permanent.

Regatul de Nord

„Într-o primă etapă, Regatul de Nord a înflorit. Era mult mai populat decât cel din sud, avea pământ mai fertil și era situat mai aproape de centrele de negoț ale vremii. Scăpat de jugul sudului, a prosperat și, paradoxal, a urmat modelul de evoluție constituțională și religioasă pe care Solomon o considerase necesară și pe care o respinseseră când fusese impusă de cei din sud. Asemenea Casei lui David, Casa regală din nord a devenit centralistă, imitând modelele politice și religioase care se bucuraseră de succes în statele învecinate”¹.

În cele ce urmează voi da lista regilor din Regatul de Nord și datele între care au domnit, pe care le-am preluat din Dicționarul biblic: „Ieroboam I (931-910), Nadab (910-909), Bașa (909-886), Elah (886-885), Zimri (885-884), Tibni (885-884), Omri (885-874), Ahab (874-853), Ahazia (853-852), Ioram (852-841), Iehu (841-814), Ioahaz (814-798), Ioaș (798-782), Ieroboam al II-lea (782-753), Zaharia (753-752), Șalum (752), Menahem (752-742), Pecahia (742-740), Pecah (740-732), Osea (732-722)”².

„În anul 745 î.Hr., crudul Tiglatpileser al III-lea a ajuns pe tronul asirian, preschimbând poporul său războinic într-o națiune de imperialiști. El a inaugurat politica deportărilor în masă pe teritoriile cucerite. În 740 î.Hr., cronică lui regală consemnează: «Cât despre Menahem, regele lui Israel, l-a copleșit spaima, a

¹ **Ibidem.**

² *Dicționar biblic...*, pp. 294-295.

fugit și mi-a lăsat argint, veșminte colorate din lână și veșminte de în. Le-am luat drept tributul plătit de el». În 734 î.Hr. armata lui Tiglatpileser a reușit să ajungă până la țărnm, apoi a luat-o de-a lungul lui până la «Izvorul Egiptului» din Regatul de Nord. Toată elita, bogătașii, negustorii, meșteșugarii, precum și soldații au fost transportați în Asiria și obligați să se stabilească acolo; în locul lor au fost aduse triburile caldeene și aramaice din Babilonia. Apoi Tiglatpileser a înaintat în interiorul regiunii. Măcinat intern de conflicte religioase și sociale, Regatul de Nord al lui Israel nu avea cum să reziste presiunii externe. În 734-733 î.Hr., Tiglatpileser a cucerit Galileea și Transiordania, fără a invada Samaria. Tiglatpileser a murit în 727 î.Hr., dar succesorul său, Salmanasar al V-lea, a cucerit Samaria în iarna lui 722-721 î.Hr., iar în anul următor, succesorul acestuia, Sargon al II-lea, a desăvârșit distrugerea Regatului de Nord, dislocând întreaga elită și aducând în loc coloniști: «Am asediat și am cucerit Samaria», consemnează Sargon în Cronica lui Khorsabad, «ducând cu noi 27.290 de captivi dintre cei care locuiau acolo». Cartea a IV-a a Regilor relatează cu durere: «Și a fost strămutat Israel din pământul său în Asiria, unde se află până în ziua de astăzi. Iar regele asirienilor a adus oameni din Babilon, din Cuta, din Ava, din Hamat și din Sefarvaim și i-a așezat în cetățile Samariei, în locul fiilor lui Israel; aceștia au moștenit Samaria și s-au așezat în cetățile ei» (IV Regi 17,23-24). Documentele arheologice confirmă din plin această catastrofă. În Samaria, curtea regală a fost distrusă în totalitate. Meghido a fost făcut una cu pământul și reconstruit, clădiri de tip asirian fiind înălțate pe molozul vechiului oraș. Zidurile Hatzorului au fost dărâmate. Sichem a dispărut complet. La fel și Tirța¹.

„Aceasta a fost prima mare tragedie în masă din istoria evreilor. O tragedie nealinată de renașterea ulterioară. Dispersarea

¹ Paul Johnson, *Op. cit.*, p. 89.

poporului lui Israel din Regatul de Nord a fost definitivă. Forțate să împlinescă ultima lor călătorie în Asiria, cele zece triburi din nord au ieșit din istorie și au devenit un mit. Au continuat să trăiască în legendele evreiești de mai târziu, dar, în realitate, ele au fost pur și simplu asimilate de populația aramaică ce le înconjură, pierzându-și credința și limba; iar răspândirea limbii aramaice spre vest, ca limbă comună a Imperiului Asirian, a contribuit la mascarea dispariției lor. În Samaria, țărani și meșteșugarii israeliți au rămas la casele lor și s-au căsătorit cu nou-veniții. Capitolul 17 din Cartea a IV-a a Regilor, care consemnează aceste evenimente triste, spune că, în vreme ce elita exilată în Asiria continua să se închine lui Iahve, un preot de-al lor a fost trimis înapoi în Betel pentru a-i păstori pe cei rămași fără conducător spiritual. Însă adaugă: «*Dar localnicii și-au făcut, fiecare, dumnezeii lor și i-au așezat în capiștile de pe înălțimi, pe care le făcuseră samarineni*» (IV Regi 17,29)¹.

Regatul de Sud

„Regatul Iuda era mai sărac decât nordul, mai rural”² și avea o populație mai mică, fiind alcătuit doar din două seminții.

În cele ce urmează voi da lista regilor din Regatul de Sud și datele între care au domnit, pe care le-am preluat din Dicționarul biblic: „Roboam (931-913), Abia (913-911), Asa (911-870), Iosafat (870-848), Ioram (848-841), Ahazia (841), Atalia (841-835), Ioasă (835-796), Amazia (796-767), Ozia (767-740), Iotam (740-732), Ahaz (732-716), Iezechia (716-687), Manase (687-642), Amon (642-640), Iosia (640-609), Ioahaz (609), Ioiachim (609-597), Iehonia (597). În anul 597 î.Hr. Ierusalimul a fost cucerit de regele babilonian Nabucodonosor al II-lea, Iehonia și mulți evrei au fost duși în exil, dar Regatul de Sud și-a continuat

¹ **Ibidem**, pp. 89-90.

² **Ibidem**, p. 91.

existența sub conducerea lui Sedechia (597-587)”¹, un vasal al babilonienilor.

„Suferințele Regatului lui Iuda nu s-au sfârșit aici. Sub domnia lui Sedechia, guvernatorul israelit investit de babilonieni, cărora le jurase supunere, locuitorii Ierusalimului s-au răsculat; drept urmare, a fost din nou asediat”².

„În 587/586, zidurile Ierusalimului au fost străpunse și orașul înfometat s-a predat. Într-o scenă apocaliptică, Sedechia a fost martor la uciderea propriilor săi copii, după care el însuși a fost supus torturii, fiindu-i scoși ochii, pedeapsa obișnuită pentru un vasal care și-a călcat jurământul. Templul a fost distrus, zidurile dărâmate, clădirile mărețe ale orașului au fost făcute una cu pământul și vechiul oraș Milo, care data dinainte de a fi fost cucerit de către David, a căzut în ruină”³, iar „regele Nabucodonosor al II-lea a dus în captivitate un număr imens de prizonieri evrei”⁴.

„Există totuși o mare diferență între cucerirea Regatului lui Iuda de către babilonieni și năvălirea asirienilor asupra Regatului de Nord. Babilonienii au fost mai puțin nemiloși. Ei nu au colonizat. Niciun trib străin nu a fost strămutat în aceste locuri dinspre est, pentru a acoperi Pământul Făgăduinței cu locuri sfinte de-ale păgânilor. Populația săracă a rămas fără un conducător, dar putea - de bine, de rău - să-și practice în continuare religia. Mai mult, veniaminenii, care, din câte se pare, s-au supus în 588 î.Hr., nu au fost trimiși în exil, iar orașele lor, Ghibeon, Mițpa și Betel, au rămas intacte. Cu toate acestea, națiunea s-a împrăștiat în mare măsură. Există o diasporă, ca și

¹ *Dicționar biblic...*, pp. 294-295.

² **Paul Johnson**, *Op. cit.*, p. 98.

³ **Ibidem**.

⁴ **Ovidiu Drimba**, *Istoria culturii și civilizației*, volumul I, Ediție definitivă, Editurile SAECULUM I.O. și Vestala, București, 1998, p. 83.

un exil, căci mulți s-au refugiat în nord, în Samaria, sau în Edom și Moab. Unii s-au stabilit în Egipt”¹.

„În 12 octombrie 539, oastea regelui persan Cyrus al II-lea a cucerit Babilonul”². „În următorii ani, Cyrus al II-lea și succesorii lui au cucerit cel mai mare imperiu care a existat vreodată în Orientul Mijlociu. Imperiul Persan se întindea pe 4.200 de kilometri, din Egipt, la vest, până la Bactriana, în est, și, la nord, până în Europa”³.

„Prin atitudinea sa față de lidieni, babilonieni și iudei, Cyrus al II-lea a pus bazele politicii de toleranță, care a caracterizat, cu doar puține excepții, întreaga perioadă ahenenidă. Prin înțelepciune, diplomație și toleranță, Cyrus a reușit să alăture într-un spațiu politic și economic unitar aproape toate vechile culturi ale Orientului antic asiatic”⁴.

Spiritul de toleranță al lui Cyrus al II-lea față de evreii deportați în Babilon s-a manifestat prin îngăduința de a se întoarce în Israel. Astfel, în Sfânta Scriptură citim că „*în primul an al lui Cyrus, regele perșilor, ca să se împlinească cuvântul Domnului cel rostit prin gura lui Ieremia, Domnul a stârnit duhul lui Cyrus, regele perșilor, iar acesta a poruncit să se vestească în toată țara, ba încă chiar în scris, zicând: «Așa grăiește Cyrus, regele perșilor: Domnul, Dumnezeuul cerului, mi-a dat mie toate regatele pământului și mi-a poruncit să-I zidesc casă în Ierusalim, adică în Iudeea. Cine dintre voi face parte din poporul Său? Cu el fie Dumnezeuul său și să se ducă în Ierusalim, adică în Iudeea și să*

¹ Paul Johnson, *Op. cit.*, pp. 98-99.

² Constantin Daniel, *Civilizația asiro-babiloniană*, Editura Sport-Turism, București, 1981, p. 399.

³ *Enciclopedia lumii antice*, traducere de Anca Ferche, Editura Aquila, 2006, p. 40.

⁴ Paul Brusanowski, *Istorie și civilizație iraniană până la cucerirea arabă*, Presa Universitară Clujeană, 2008, p. 29.

zidească templul Dumnezeului lui Israel; Acela este Dumnezeul Ce se află în Ierusalim»” (Ezdra 1,1-3).

Cirus al II-lea „le-a retrocedat evreilor și vasele de cult pe care le răpise regele Nabucodonosor al II-lea, acordându-le și alte ajutoare materiale (Ezdra 1,5-6 și 6,4). Din motive economice, cea mai mare parte a iudeilor a rămas în Babilon. Doar aproximativ 42.000 de evrei au decis să părăsească exilul. Aceștia erau conduși de Șeșbațar, numit de Cyrus «cârmuitor», adică prefect sau guvernator al provinciei lui Iuda, aflată în satrapia Babilonului și în regiunea Samaria”¹.

„Cu toate că Cyrus, în anul 538 î.Hr., le-a acordat fiilor lui Israel tot sprijinul pentru a se întoarce acasă, evreii săraci care fuseseră lăsați în urmă s-au opus și, uniți cu samarinenii, edomiții și arabii, i-au împiedicat pe coloniști să ridice ziduri. O a doua tentativă, susținută deplin de regele Darius, fiul lui Cyrus, a avut loc în anul 520 î.Hr., Zorobabel fiind conducătorul oficial al evreilor, a cărui autoritate, ca descendent al lui David, a fost reconfirmată prin numirea lui în funcția de guvernator persan al lui Iuda. Sfânta Scriptură consemnează că, împreună cu el, s-au întors numeroși exilați, incluzând un număr mare de preoți și scribi”².

Astfel, Regatul de Sud, cu capitala la Ierusalim, și-a continuat pe mai departe existența, în sânul evreilor de aici urmând să Se nască, la plinirea vremii, Mântuitorul lumii.

¹ **Ibidem**, p. 62.

² **Paul Johnson**, *Op. cit.*, p. 105.

Regele Iezechia

Iezechia a domnit în Regatul de Sud. Despre acesta citim în Vechiul Testament că „în cel de-al treilea an al domniei lui Osea, fiul lui Ela, regele lui Israel, peste Iuda a devenit rege Iezechia, fiul lui Ahaz. Acesta avea douăzeci și cinci de ani când a început să domnească; și a domnit în Ierusalim vreme de douăzeci și nouă de ani. Mama lui se numea Abia, și era fiica lui Zaharia. El a făcut ceea ce este drept în ochii Domnului, cum făcuse și David, părintele său; el a desființat înălțimile, a sfărâmat toți stâlpii cu pisaniile idolești și a stricat șarpele de aramă pe care-l făcuse Moise, pentru că, până la vremea aceea, fiii lui Israel îi aduceau arderi de tămâie. El s-a încrezut în Domnul, Dumnezeul lui Israel; ca el n-a mai fost altul între regii lui Iuda, nici înainte, și nici după; că s-a lipit de Domnul și nu s-a abătut de la El și I-a păzit poruncile, cele pe care i le poruncise lui Moise. Și Domnul era cu el; și era înțelept în tot ceea ce făcea; și s-a îndepărtat de regele Asiriei și nu i-a mai slujit. El i-a bătut pe filistenii până la Gaza” (IV Regi 18,1-8).

„În cel de al paisprezecelea an al domniei lui Iezechia s-a ridicat Sanherib, regele Asiriei, împotriva puternicelor cetăți ale Iudeii și le-a luat. Iar Iezechia, regele lui Iuda, a trimis soli la regele Asiriei, în Lachiș, zicând: «Am greșit; îndepărtează-te de mine; orice povară vei pune asupra mea, o voi duce». Iar regele asirienilor a pus asupra lui Iezechia, regele lui Iuda, un bir de trei sute de talanți de argint și treizeci de talanți de aur. Iezechia a dat tot argintul care s-a găsit în templul Domnului și în vistieria casei domnești. În vremea aceea a ras Iezechia aurul de pe ușile templului și de pe stâlpii pe care-i aurise Iezechia însuși, și i l-a dat regelui Asiriei. Regele Asiriei i-a trimis din Lachiș pe Tartan,

pe Rabsaris și pe Rabșache spre regele Iezechia, cu o oaste mare împotriva Ierusalimului. Atunci regele și-a sfâșiat hainele și s-a îmbrăcat în sac și s-a dus în templul Domnului. Și i-a trimis pe Eliachim, căpetenia curții domnești, pe Șebna grămăticul și pe bătrânii preoților, îmbrăcați în sac, la profetul Isaia, fiul lui Amos. Aceștia i-au zis: «Așa grăiește Iezechia: Ziua de azi este o zi de necaz, de certare și de mânie: pruncii sunt aproape să iasă din pântecele mamelor și ele nu pot naște. Poate că Domnul, Dumnezeul tău, va auzi cuvintele lui Rabșache, pe care regele asirienilor, stăpânul său, l-a trimis să-L ocărăscă pe Dumnezeul Cel viu, și anume să-L ocărăscă chiar cu vorbele pe care Domnul, Dumnezeul tău, le-a auzit; așadar, roagă-te Domnului, Dumnezeului tău, pentru aceștia care au rămas. Iar Isaia le-a zis: «Așa să-i spuneți regelui vostru: Așa grăiește Domnul: Să nu te temi de cuvintele pe care le-ai auzit, cu care M-au ocărat slugile regelui asirienilor. Iată, Eu voi trimite în el un duh și va auzi o veste și se va întoarce în țara sa; și acolo, în propria lui țară, îl voi lovi Eu cu sabia» (IV Regi 18,13-17; 19,1-7).

„Când Rabșache s-a întors l-a găsit pe regele Asiriei luptând împotriva Libnei căci auzise că acesta a plecat din Lachiș de îndată ce a auzit despre Tîrhaca, regele etiopienilor, spunând: «Iată, vine să te izbească». Așa că s-a întors și a trimis soli la Iezechia, zicând: «Așa îi veți grăi lui Iezechia, regele lui Iuda: Să nu te amăgească Dumnezeul tău, în care te încrezi, spunând: Ierusalimul nu va fi dat în mâna regelui asirienilor! Oare tu n-ai auzit despre tot ceea ce regii asirienilor au făcut în toate țările, cum le-au nimicit? Iar tu crezi că o să scapi? Oare dumnezeii neamurilor pe care părinții mei le-au nimicit au fost în stare să scape Gozanul, Haranul și Rețeful și pe fiii lui Eden care erau în Telasar? Unde este regele Hamatului? Unde este regele Arpadului? Și unde este regele cetății Sefarvaim, al Inei și al Hevei?». Iar Iezechia a luat scrisoarea din mâna solilor și a citit-o; și s-a suit în templul Domnului; și acolo, înaintea

Domnului, a deschis-o și a zis: «Doamne, Dumnezeuul lui Israel, Tu, Cel ce șezi pe heruvimi, doar Tu ești Dumnezeu în toate împărățiile pământului; Tu ești Cel ce ai făcut cerul și pământul. Pleacă-Ți, Doamne, auzul și ia aminte; deschide-Ți, Doamne, ochii și vezi; și auzi cuvintele lui Sanherib, pe care le-a trimis ca să-L ocărăscă pe Dumnezeuul Cel viu. Căci, într-adevăr, Doamne, regii asirienilor au pustiit neamurile și pe dumnezeii lor i-au aruncat în foc; pentru că aceia nu sunt dumnezei, ci lucru făcut de mâini omenești, din lemn și din piatră; și i-au nimicit. Dar acum, Doamne, Dumnezeuul nostru, scapă-ne din mâinile lor; pentru ca fiecare împărăție de pe pământ să aibă cunoștință că Tu singur ești Dumnezeu!». Iar Isaia, fiul lui Amos, a trimis vorbă la Iezechia și i-a zis: «Așa grăiește Domnul, Dumnezeuul puterilor, Dumnezeuul lui Israel: Am auzit rugăciunea cu care Mi te-ai rugat împotriva lui Sanherib, regele asirienilor. Acesta este cuvântul pe care Domnul l-a grăit despre el: Fiica Sionului te-a disprețuit și te-a batjocorit; fiica Ierusalimului și-a râs de tine dând din cap. Pe Cine ai ocărăț tu și L-ai întărâțat? Împotriva Cui ți-ai înălțat tu glasul și ți-ai ridicat ochii spre înălțimi? Împotriva Sfântului lui Israel. Că prin soli L-ai ocărăț pe Domnul, fiindcă ai zis: Cu mulțimea carelor de luptă m-am ridicat eu pe înălțimea munților, pe coamele Libanului și i-am tăiat vârful cedrilor și mândrețea chiparoșilor și am intrat până în inima codrului Carmelului și m-am răcorit bând ape străine, și cu urma piciorului meu am secat toate râurile. N-ai auzit tu oare de aceste lucruri pe care din vechime le-am făcut? Din vremuri de demult am rânduit, dar numai acum Mi-am arătat Eu planul ca tu să pustiești cetățile. Celor ce locuiau în cetăți întărite le-am slăbit mâinile, iar ei s-au veștejit; ca iarba uscată pe acoperișuri au devenit, cum este troscotul s-au făcut. Dar acum, de vreme ce te-ai mâniat împotriva Mea și trufia ta a ajuns până la urechile Mele, îți voi pune belciugul Meu în nări și îți voi pune o zăbală în buze și te voi întoarce în calea pe care ai venit. Apoi prorocul Isaia a

continuat: Așa grăiește Domnul despre regele asirienilor: El nu va intra în cetatea aceasta, nici nu va arunca săgeți în ea, nu se va apropia de ea cu scut și nici nu o va împresura cu șanț; ci pe drumul pe care a venit pe acela se va întoarce și în cetatea aceasta nu va intra, zice Domnul. Eu voi ocroti cetatea aceasta». În noaptea aceea a venit îngerul Domnului și a ucis din tabăra asirienilor o sută optzeci și cinci de mii de soldați. Când s-au trezit dimineața cei ce au scăpat, au văzut că peste tot erau numai trupuri moarte. Iar Sanherib, regele asirienilor, a plecat la Ninive. Și în timp ce el se închina în templul lui Nisroc, dumnezeul său, Adramelec și Șarețer, fiii săi, l-au ucis cu sabia și au fugit în țara Araratului; iar în locul lui a domnit Asarhadon, fiul său” (IV Regi 19,8-26; 28 și 32-37).

„În vremea aceea Iezechia s-a îmbolnăvit de moarte. Iar profetul Isaia, fiul lui Amos, a venit la el și i-a zis: «Așa grăiește Domnul: Pune-ți casa în rânduială, că vei muri». Iar Iezechia s-a întors cu fața la perete și I s-a rugat Domnului, zicând: «Adu-ți aminte, Doamne, cum am umblat eu în fața Ta într-adevăr - cu inimă plină - și cum am făcut eu ceea ce este bun în ochii Tăi!». Și a plâns Iezechia cu plângere mare. Și în timp ce Isaia se afla în curtea cea din mijloc, a fost cuvântul Domnului către el, zicându-i: «Întoarce-te și spune-i lui Iezechia, cărmuitorul poporului Meu: Așa grăiește Domnul, Dumnezeul lui David, părintele tău: Ți-am auzit rugăciunea, ți-am văzut lacrimile, și iată că Eu te voi face sănătos. Peste trei zile te vei sui în templul Domnului și Eu voi adăuga vieții tale cincisprezece ani. Și te voi izbăvi, pe tine și cetatea aceasta, din mâna regelui asirienilor». Atunci Isaia i-a zis regelui: «Să ia slujitorii tăi o turtă de smochine și să ți-o pună pe rană și te vei însănătoși». Iar Iezechia a zis către Isaia: «Care este semnul că Domnul mă va vindeca și că peste trei zile mă voi sui în templul Domnului?». Iar Isaia i-a zis: «Acesta este semnul de la Domnul: umbra ceasului de soare se va muta cu zece trepte înainte, sau se va întoarce cu zece trepte

înapoi». Și a zis Iezechia: «Este ușor ca umbra să se întindă cu zece trepte înainte! Mai bine să se întoarcă cu zece trepte înapoi!». Atunci Isaia a strigat către Domnul, iar umbra ceasului de soare s-a întors cu zece trepte înapoi pe cadran” (IV Regi 20,1-11).

„Iezechia a avut avere și foarte multă slavă; și-a făcut vistierii pentru aur, pentru argint, pentru pietre prețioase, ca și pentru mirodenii; de asemenea, magazii pentru arme și pentru vase de mare preț și hambare pentru roadele de grâu, de vin și de untdelemn, precum și grajduri și țarcuri pentru tot felul de vite, și stâne pentru turme; și cetăți, pe care și le-a zidit pentru sine, și agonisită de oi și de mulți boi, că i-a dat Domnul foarte multă avuție. În vremea aceea, Merodac Baladan, fiul lui Baladan, regele Babilonului, auzind că Iezechia fusese bolnav, i-a trimis acestuia o scrisoare și un dar. Iar Iezechia, bucurându-se de venirea solilor, le-a arătat toată casa în care își ținea mirodeniile, argintul, aurul, aromatele, uleiul cel scump, cămara odoarelor și tot ce se afla în vistieriile lui. Nimic n-a fost în casa lui sau în ceea ce se afla în stăpânirea sa pe care el, Iezechia, să nu le fi arătat solilor. Iar profetul Isaia a venit la regele Iezechia și l-a întrebat: «Ce-au spus oamenii aceștia? Și de unde au venit ei la tine?». Iar Iezechia a răspuns: «Au venit la mine tocmai din Babilon». Atunci Isaia a zis: «Ce-au văzut ei în casa ta?». Iar regele a zis: «Au văzut tot ce este în casa mea și în vistieriile mele». Atunci Isaia a zis către Iezechia: «Ascultă cuvântul Domnului: Iată, vor veni zile când vor fi duse în Babilon toate câte se află în casa ta și tot ceea ce părinții tăi au strâns până în ziua de astăzi. Și fiii tăi, cei născuți din tine, vor fi luați și vor deveni eunuci în casa regelui Babilonului». Iar Iezechia a zis către Isaia: «Să fie pace în zilele mele!». Și a adormit Iezechia și a fost îngropat în cetatea lui David, iar în locul lui a devenit rege Manase, fiul său” (II Paralipomena 32,27-29 și IV Regi 20,12-19 și 21).

Regele Iezechia este pomenit de Biserică în ziua de 28 august.

Regele Iosia

Regele Iosia a domnit tot în Regatul de Sud. Acesta „avea opt ani când a devenit rege; și a domnit în Ierusalim vreme de treizeci și unu de ani. Pe mama sa o chema Iedida, și era fiica lui Adafia din Boțcat. El a făcut ceea ce este drept în ochii Domnului și a umblat întru totul pe calea lui David, părintele său, fără să se abată nici la dreapta, nici la stânga. În cel de al optsprezecelea an al regelui Iosia, în luna a opta, regele l-a trimis la templul Domnului pe grămăticul Șafan, fiul lui Ațalia, fiul lui Meșulam, zicându-i: «Du-te la arhiereul Hilchia pentru ca el să socotească banii aduși la templul Domnului, banii adunați de la popor, și să-i dea în mâinile celor puși să facă lucrările la templul Domnului». Iar acela i-a dat lucrătorilor de la templul Domnului, ca să repare stricăciunile templului: dulgherilor, pietrarilor și zidarilor, ca și la cumpărarea lemnăriei și a pietrei cioplite pentru repararea stricăciunilor de la templu. Acestora însă nu li se cerea socoteală pentru banii ce le fuseseră încredințați, fiindcă erau cu desăvârșire cinstiți. Iar arhiereul Hilchia a zis către grămăticul Șafan: «Am găsit în templul Domnului Cartea legii». Și Hilchia i-a dat lui Șafan Cartea, iar el a citit-o. Și a intrat la regele Iosia și i-a spus: «Robii tăi au luat banii ce s-au găsit în templu și i-au dat în mâna celor puși să facă lucrările în templul Domnului». Iar grămăticul Șafan i-a mai spus regelui: «Arhiereul Hilchia mi-a dat o Carte». Și Șafan a citit-o în fața regelui. Și după ce regele a auzit cuvintele din Cartea legii, și-a sfâșiat hainele. Apoi regele a poruncit arhiereului Hilchia și lui Ahicam, fiul lui Șafan, și lui Achor, fiul lui Miheia, și lui Șafan grămăticul, și lui Asaia, slujitorul regelui,

zicând: «Duceți-vă și întrebați-L pe Domnul pentru mine și pentru tot poporul și pentru întregul Iuda despre cuvintele acestei Cărți care a fost găsită; că tare s-a aprins mânia Domnului asupra noastră, deoarece părinții noștri nu au ascultat de cuvintele acestei Cărți, ca să facă tot ceea ce s-a scris pentru noi». Așa că arhiereul Hilchia, Ahicam, Acbor, Șafan și Asaia s-au dus la prorocița Hulda, soția lui Șalum veșmântarul, fiul lui Țicva, fiul lui Harhas, care locuia în Ierusalim, în partea lui cea nouă și i-au vorbit. Iar ea le-a zis: «Așa grăiește Domnul, Dumnezeul lui Israel: Spuneți-i omului care v-a trimis la mine: Iată, Eu voi aduce rele asupra acestui loc și asupra celor care-l locuiesc, după toate cuvintele Cărții pe care regele lui Iuda a citit-o; aceasta pentru că ei M-au părăsit și au adus jertfe unor dumnezei străini, ca să-Mi stârnească mânia în toate faptele mâinilor lor; așadar, mânia Mea se va aprinde asupra acestui loc și nu se va stinge. Iar regelui lui Iuda, care v-a trimis să-L întrebați pe Domnul, spuneți-i acestea: Așa grăiește Domnul, Dumnezeul lui Israel: Despre cuvintele pe care tu le-ai auzit: De vreme ce inima ta s-a mâhnit, iar tu te-ai smerit în fața Domnului de îndată ce ai auzit ceea ce Eu am grăit despre locul acesta și despre cei care-l locuiesc, că vor fi nimiciți și blestemați, de vreme ce ți-ai sfâșiat hainele și ai plâns în fața Mea, Eu am auzit, zice Domnul; de aceea te voi adăuga la părinții tăi și vei fi pus în pace în mormântul tău, și ochii tăi nu vor vedea relele pe care Eu le voi aduce peste locul acesta». Și i-au spus regelui răspunsul” (IV Regi 22,1-20).

„Atunci regele a trimis și i-a adunat la el pe toți bătrânii din Iuda și din Ierusalim. Și a intrat regele în templul Domnului, și împreună cu el fiecare om din Iuda și toți locuitorii Ierusalimului și preoții și prorocii și întregul popor, de la mic la mare; și în auzul lor a citit toate cuvintele din Cartea legii, cea care fusese găsită în templul Domnului. Și a șezut regele pe scaunul

de judecată și a făcut legământ în fața Domnului că vor umbla după Domnul și cu toată inima și cu tot sufletul Îi vor păzi poruncile și mărturiile și rânduielile și vor împlini cuvintele acestui legământ, cele ce sunt scrise în Cartea aceasta. Și tot poporul a stat întru legământ. Regele i-a poruncit arhierelui Hilchia și preoților să scoată din templul Domnului toate obiectele care fuseseră făcute pentru Baal și le-au ars în afara Ierusalimului, în valea Cedrilor, iar cenușa au dus-o la Betel. Și a isprăvit cu preoții idolatri pe care regii lui Iuda îi puseseră să ardă tămâie pe înălțimi și în cetățile lui Iuda și împrejurul Ierusalimului; de asemenea, cu cei care-i ardeau tămâie lui Baal, soarelui, lunii și stelelor. Și a dărâmat casa de desfrâu care se afla lângă templul Domnului. Și i-a adus pe toți preoții idolatri din cetățile lui Iuda și a profanat înălțimile unde ei arseseră tămâie, de la Gheba până la Beer-Șeba; și a stricat și casa porților, care se afla lângă ușa porții lui Iosua, mai-marele cetății, adică pe partea stângă de cum intra omul pe poarta cetății. Preoții idolatri însă nu se suiau la jertfelnicul Domnului în Ierusalim, ci doar mâncau azimă în mijlocul fraților lor. Și a profanat locul de jertfă din valea fiului lui Hinom, pentru ca nimeni să nu-și mai treacă fiul sau fiica prin foc, ca jertfă lui Moloh. Și a isprăvit cu caili pe care regii lui Iuda îi așezaseră în cinstea soarelui la intrarea templului Domnului, aproape de camera eunucului Netan-Melec, cea din Parvarim, iar carul soarelui l-a ars. Iar jertfelnicele de pe acoperișul foișorului lui Ahaz, pe care le făcuseră regii lui Iuda, precum și jertfelnicele pe care le făcuse Manase în amândouă curțile templului Domnului le-a dărâmat regele și le-a dus de acolo, aruncându-le molozul în pârâul Cedrilor. Regele a profanat și casa din fața Ierusalimului, în dreapta Muntelui Măslinilor, pe care Solomon, regele lui Israel, i-o zidise Astartei, idolul sidonienilor, și lui Chemoș, idolul Moabului, și lui Milcom, idolul amoniților; a

sfârâmat stâlpii idolești, iar locul lor l-a umplut cu oase omenești. De asemenea, altarul cel înalt din Betel, făcut de Ieroboam, fiul lui Nabat, cel care-l făcuse pe Israel să păcătuiască, l-a dărâmat și i-a sfârâmat pietrele făcându-le praf. Și, întorcându-se Iosia, a văzut mormintele ce se aflau acolo, în cetate; și a trimis de au luat oasele din morminte și le-a ars pe altar și l-a profanat, după cuvântul pe care Domnul îl grăise prin omul lui Dumnezeu la vremea când Ieroboam ședea lângă altar, la sărbătoare; apoi, întorcându-se, și-a ridicat ochii la mormântul omului lui Dumnezeu care prevestise aceste lucruri și a întrebat: «Ce este movila aceea de acolo pe care o văd?». Iar oamenii cetății i-au răspuns: «Aici este mormântul omului lui Dumnezeu care a venit din Iuda și a prevestit ceea ce faci tu cu altarul din Betel». Iar regele a zis: «Lăsați-l! Nimeni să nu se atingă de oasele lui!». Așa că osemintele lui au fost cruțate. De asemenea, Iosia a dărâmat și toate capiștile idolești din cetățile Samariei, pe care regii lui Israel le făcuseră ca să-L mânie pe Domnul, și a făcut cu ele ceea ce făcuse în Betel. Și i-a înjunghiat acolo, pe altare, pe toți preoții idolatri și a ars pe ele oase omenești și s-a întors la Ierusalim. După aceea, regele i-a poruncit întregului popor, zicând: «Sărbătoriți Paștile Domnului, Dumnezeului vostru, așa cum este scris în Cartea acestui legământ!». Căci un Paște ca acesta nu mai fusese sărbătorit din vremea judecătorilor care-l judecau pe Israel, și nici cât au domnit regii lui Israel și regii lui Iuda; iar în cel de al optsprezecelea an al domniei lui Iosia, Paștile a fost sărbătorit în Ierusalim. Mai mult, Iosia i-a alungat pe cei ce cheamă morții, și vrăjitoarele și idolii și toate urâciunile ce-și făcuseră sălaș în țara lui Iuda și în Ierusalim, pentru ca astfel să se împlinescă cuvintele Legii, cele scrise în Cartea pe care arhiereul Hilchia o aflase în templul Domnului. Asemenea lui Iosia nu a mai fost niciun rege înainte de el, care să se fi întors către Domnul cu

toată inima sa și cu tot sufletul său și cu toată tăria sa pe potrivea întregii legi a lui Moise, și nici după el nu s-a ridicat un altul care să-i semene” (IV Regi 23,1-5 și 7-25).

„În zilele lui Iosia s-a ridicat faraonul Neco, regele Egiptului, împotriva regelui asirienilor, la râul Eufratului. Iosia i-a ieșit în întâmpinare, iar Neco, când l-a văzut, l-a ucis la Meghiddo. Iar slujitorii săi l-au ridicat, mort, din Meghiddo și l-au adus în Ierusalim și l-au îngropat în mormântul său, în cetatea lui David” (IV Regi 23,29-30).

Regele Iosia este pomenit în calendarul creștin în Duminica Sfinților Strămoși după trup ai Domnului.

Profetismul și prorocii

„Profetismul este o instituție religioasă specifică poporului Israel. Această instituție a fost făgăduită încă în Deuteronom 17,15-22. A început a se dezvolta odată cu Samuel și a durat până în timpul lui Neemia (mijlocul secolului al V-lea)”¹.

„Profeții au îndeplinit un rol deosebit în viața poporului ales”². „Termenul grecesc «προφήτης» (profitis), derivat din «πρόφημ» (profimi), se traduce prin «prezicere», «a zice, a spune dinainte»³, „dar înseamnă și «a vorbi pentru altul, în locul altuia, a fi interpret al cuvintelor altuia»”⁴.

„Prima consemnare a cuvântului profet este redată prin termenul ebraic «nabi», la plural «nebiim» = «profeți». Nabi poate fi privit ca o formă pasivă de la rădăcina «naba» și înseamnă: «acela căruia i se vorbește», adică «acela care aude un glas lăuntric»”⁵.

„Interpretarea autentică a cuvântului nabi o întâlnim în Ieșire 7,1-2 și 4,16. În Ieșire 7,1, Dumnezeu îi zice lui Moise: «Iată, Eu i te dau lui faraon pe tine drept Dumnezeu, iar Aaron, fratele tău, va fi prorocul tău. Așadar, tu îi vei grăi lui Aaron toate câte îți voi porunci Eu, iar Aaron, fratele tău, va vorbi către faraon, ca să-i lase pe fiii lui Israel să iasă din țara lui». Iar în Ieșire 4,16, se spune: «Aaron este cel ce va grăi către popor în

¹ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 188.

² *Ibidem*.

³ *Viețile sfinților proroci...*, p. 9.

⁴ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 188.

⁵ *Ibidem*.

locul tău, așa că el va fi gura ta, iar tu vei fi pentru el ceea ce este Dumnezeu pentru tine»¹.

„Deci, după această explicație, profetul este gura lui Dumnezeu față de oameni. El le vestește oamenilor ceea ce Domnul îi spune. Prorocul este, așadar, nu atât prezicător al viitorului, cât, mai ales, vestitor al vocii lui Dumnezeu”².

„Sfântul Grigorie cel Mare a afirmat că prorocia are trei timpuri: trecutul, prezentul și viitorul. Și vedem aceasta în mod lămurit atunci când cercetăm Sfânta Scriptură. Aici aflăm prorocii privitoare la viitor: *«Iată, Fecioara va purta în pântece și va naște fiu și-L vor chema cu numele de Emanuel»* (Isaia 7,14). Profeții cu referire la trecut: *«La început a făcut Dumnezeu cerul și pământul»* (Facere 1,1); aici, un om vorbește despre o vreme când nu existau oameni pe fața pământului. O prorocie privitoare la prezent este cea în care Sfântul Apostol Pavel a afirmat: *«Dacă toți ar proroci și ar intra vreun necredincios sau vreun neștiutor, el este dovedit de toți, judecat de toți, cele ascunse ale inimii lui se dau pe față și astfel, căzând el cu fața la pământ, I se va închina lui Dumnezeu mărturisind că Dumnezeu este într-adevăr întru voi»* (I Corinteni 14,24-25). Atunci când spune *«cele ascunse ale inimii lui se dau pe față»* Apostolul neamurilor nu se referă la faptul că Duhul Sfânt descoperă ceva ce se va întâmpla în viitor, ci că scoate la iveală ceea ce este acum. Așadar cum se va numi duhul profetic care nu dezvăluie un eveniment viitor, ci se referă la ceva din prezent? În cazul acesta trebuie să fim cu luare aminte la ceea ce se vorbește în prorocie nu ca și cum s-ar referi la întâmplări viitoare, ci pentru că descoperă adevăruri ascunse”³.

¹ **Ibidem**, pp. 188-189.

² **Ibidem**, p. 189.

³ *Viețile sfinților proroci...*, pp. 9-10.

„Cine erau prorocii? Potrivit Sfântului Vasile cel Mare, darul profetic strălucea limpede în sufletele curate și spălate de toată necurăția. Într-o oglindă murdară nu poți vedea bine ce imagine anume se reflectă; tot așa, un suflet prins de grijile acestei vieți și întunecat de patimile cele fără de saț ale trupului nu poate să primească lumina Duhului Sfânt. Sfântul Antonie cel Mare a susținut și el că, în general vorbind, viziunile și descoperirile sunt date numai sfinților și, de obicei, în munți și prin pustietăți”¹.

„Prorocii mărturiseau ceea ce au auzit sau au văzut. Dar urechea profetică nu este de la om, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, căci nu ca oameni auzeau ei, ci ca proroci. Profetul Isaia a scris în acest sens: «*Domnul Dumnezeu Mi-a dat Mie limbă învățătoare, ca să știu când este bine să spun un cuvânt. El mi-a dat ureche ca să aud învățătura Domnului. El îmi deschide urechile, iar eu nu mă împotrivesc și nici nu întorc vorba*» (Isaia 50,4-5)”².

„Prorocia este o lucrare a lui Dumnezeu pe care diavolii nu pot să o imite oricât de mult s-ar strădui și și-ar da silința. Căci, în privința minunilor, ei pot să ne amăgească; însă în ceea ce ține de prezicerea exactă a viitorului și de prorocie, aceasta ține numai de Dumnezeu; astfel, dacă diavolii dau uneori impresia că pot face aceasta, ei izbutesc să-i amăgească doar pe cei slabi în credință, câtă vreme prevestirile lor sunt ușor a fi vădite de minciună”³.

„În Sfânta Scriptură întâlnim și alte denumiri pentru bărbații cei luminați de Duhul lui Dumnezeu. Aceste denumiri arată sau chipul cum primesc ei descoperirile divine, sau desemnează funcțiile lor speciale. Astfel, numele de «ro’eb» = «văzător» și «hoze» = «privitor», sunt expresii care arată felul de a percepe

¹ **Ibidem**, p. 10.

² **Ibidem**.

³ **Ibidem**, pp. 10-11.

lucruri ascunse, prin viziuni. Uneori profetul se numește «omul lui Dumnezeu», după raportul intim ce-l are cu divinitatea. Alteori prorocul se numește «îngerul Domnului» (malab Iahve), «solul», «trimisul lui Dumnezeu». Prin această numire se arată că el are cunoștințele sale de la Dumnezeu și că are misiunea de a le vesti oamenilor. Profeții mai sunt numiți apoi «păștori», «paznici» sau «vegheatori», întrucât ei arată necontenit calea cea dreaptă pe care trebuie să umble neîncetat poporul și să vegheze la observarea Legii lui Dumnezeu”¹.

„Din toate aceste expresii și din privirea activității lor, putem formula următoarea definiție: profeții Vechiului Testament au fost cei mai de seamă învățători ai poporului biblic, care, ca trimiși extraordinari ai lui Dumnezeu, adică reprezentanți autentici ai religiei celei adevărate, au păstrat, au apărat și au cultivat monoteismul Vechiului Testament, pregătindu-i astfel pe fiii lui Israel pentru Testamentul cel Nou și desăvârșit, încheiat de Mântuitorul lumii, Domnul nostru Iisus Hristos”².

„În dramatica istorie a fiilor lui Israel, de-a lungul multor secole, șubrezenia monoteismului, contaminarea cu practicile idolatre, adoptarea luxului, dezvoltarea corupției, încurajarea îmbogățirilor nedrepte pe seama sărmanilor, carențele de autoritate ale castei preoțești (ea însăși autoare a relativismului religios și abuzului social), toate acestea determină perioada de criză în care Dumnezeu, de altfel pururea veghetor, se simte îndatorat să intervină energetic. Așa se naște instituția profetismului. La urma urmelor, viciile enumerate mai sus erau tot atâtea încălcări ale legământului dintre Dumnezeu și Israel; încălcarea se cerea sancționată, dar nu înaintea unor muștrări și avertismente menite să trezească conștiințele, să facă pocăința posibilă cu un ceas mai

¹ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 189.

² *Ibidem*.

devreme și să evite astfel dezastrele. Rolul acesta, pe cât de măreț pe atât de ingrat, și-l asumă, prin voia și chemarea lui Dumnezeu, profeții. Șirul lor, ca personaje ale profetismului instituțional, începe cu Natan și se încheie aproape zece veacuri mai târziu, cu Sfântul Ioan Botezătorul”¹.

„Dacă, în general, dicționarele îl definesc pe «profet» (sau, în varianta slavonă, «proroc») drept persoana care reprezintă voința lui Dumnezeu și este înzestrată cu capacitatea de a prezice viitorul, e bine să se știe că, în lumina Vechiului Testament, funcția prevestitoare a profetului, deși pare cea mai uimitoare și mai spectaculoasă, nu constituia însușirea de prim-plan a acestuia. În esență, profetul era conștiința lucidă și responsabilă a poporului său în momentele de criză religioasă și morală. El era un om mai mult sau mai puțin obișnuit până în clipa când intervenea chemarea. Aceasta se producea direct, fără mijlocitori: Dumnezeu îi vorbea și îi încredința misiunea, el asculta și, de obicei, răspundea imediat (precum Isaia) sau după oarecare șovăială (precum Ieremia). Odată angajat, el devenea «robul Domnului» și I se supunea necondiționat. Profetul era, mai întâi de toate, purtătorul de cuvânt al lui Dumnezeu printre semenii săi, pe toată întinderea scării sociale, de la rege până la omul de rând. Expresia: «Așa grăiește Domnul» este mai mult decât o sintagmă a limbajului profetic: este un simbol al autorității divine care se rostește prin gura profetului, o autoritate indiscutabilă, ce nu poate fi pusă sub semnele îndoielii. Prorocul era perfect conștient de sine și de misiunea lui. Principalul său instrument de lucru era cuvântul viu, rostit direct, răspicat; profetul era, prin excelență, un predicator. Deseori însă predicatorul era dublat de scriitor (direct sau prin tahigraf); el era un poet care folosea cu mare îndemânare metafora, comparația, parabola, hiperbola, metonimia, stilul direct sau indirect, lamentația, avertismentul, ironia,

¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 886.

sarcasmul, amenințarea și, nu arareori, invectiva. El era conștiința critică a ceea ce ar fi trebuit să fie societatea contemporană, o conștiință aspră și necruțătoare, care se adresa în primul rând clasei de la conducere. Adresarea se făcea în numele unui Dumnezeu universal și atotputernic, drept, dar și milostiv, gata să pedepsească, dar și să-i primească pe cei ce se căiesc și se îndreaptă. În numele Aceluiași Dumnezeu, condamna abaterea de la credință, dar și in justiția socială. Toți oamenii sunt egali în fața Domnului. Regii nu au dreptul să facă ce vor. Profetii au instaurat un cod moral independent de autoritatea politică: legea nu a fost dată de aceasta, ci de o autoritate care o transcede. A fost pentru prima oară când între religie și morală s-a instituit o legătură indisolubilă, cu consecințe până în zilele noastre”¹.

„Așadar, profetul era, mai întâi de toate, un erou al timpului său, menit să zguduie și să trezească conștiințele adormite. El însă era învestit nu numai cu porunca de a vesti, ci și cu darul de a prevesti. Profetul era un vizionar. Inspirat de Duhul Sfânt, el avea capacitatea de a-și depăși epoca și de a străpunge viitorul printr-un fascicul de lumină revelatoare. El «vedea» evenimente viitoare, la distanță de săptămâni, luni, ani, secole, și chiar milenii, pe care uneori le relata prin verbe la timpul trecut, ca și cum ele s-ar fi întâmplat. Relatarea mergea adeseori până la amănunt: conturul, durata și semnificația evenimentului, contextul istoric, spații și termene, nume simbolice sau reale. Dacă s-a spus, pe bună dreptate, că Noul Testament nu poate fi înțeles decât prin cel Vechi, aceasta se datorează, în cea mai mare măsură, profetiiilor, îndeosebi celor mesianice, fiecare în parte alcătuiind un arc peste timp”².

„Profetismul a fost cea mai veche instituție a fiilor lui Israel și esențială din punctul lor de vedere, atâta vreme cât, într-

¹ **Ibidem**, pp. 886-887.

² **Ibidem**, p. 887.

o teocrație ca a lor, instrumentul prin intermediul căruia Dumnezeu își transmitea poruncile, profetul, ocupa un loc central în societate”¹.

„Totuși, în societatea israelită, profetul era mai mult decât un om care intra în stare de extaz și prezicea viitorul. Prorocii îndeplineau în același timp tot felul de funcții spirituale. Erau judecători religioși, precum Moise. Formau colegii care funcționau în preajma altarelor, precum cel din Șilo, unde a fost dus pruncul Samuel de către mama sa, prorocița Ana”².

Vocația și misiunea profeților

„Potrivit rolului de mijlocitori între Dumnezeu și poporul său, toți prorocii au fost chemați la misiunea lor direct de Dumnezeu. Așadar, slujirea profetică n-au întemeiat-o profeții pe autodeterminare, ci pe o trimitere specială din partea lui Dumnezeu. Cu alte cuvinte, ei au perceput în chip tainic vocea lui Dumnezeu. Profeții au simțit vocația supranaturală pe care unii au descris-o în scrierile lor. Momentul chemării li s-a imprimat adânc în conștiință și le-a rămas pururea viu în memorie. Vocația profetică este descrisă în chip plastic mai ales în Isaia, capitolul 5, Ieremia, capitolul 1, și Iezechiel, capitolele 1-3”³.

„Darul profetic a fost întotdeauna un privilegiu personal, special, acordat de Dumnezeu. El nu era întemeiat pe vreun titlu ereditar, cum era preoția. Nu-și avea originea în vreo dispoziție naturală sau vreo pregătire școlară. Îndeplinirea oficiului profetic și durata sau felurile lui manifestări nu erau lăsate numai pe seama inițiativei profetului, ci porneau dintr-o inspirație divină, căreia prorocii i se supuneau fără să se opună. Acest fapt îl

¹ Paul Johnson, *Op. cit.*, p. 68.

² *Ibidem*, p. 69.

³ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 189.

desprindem din mărturia lui Amos 3,8: «*A răcnit leul: cine nu tresare? A grăit Domnul Dumnezeu: cine nu va profeti?*». În tot cazul, profeții acceptau chemarea divină în chip liber”¹.

„Darul profetic prezintă două aspecte: 1. Mai întâi profetul percepe solia divină, comunicată lui, de cele mai multe ori, de o voce interioară care-l face să asculte cuvinte tainice. De aceea prorocii își încep cuvântările lor, de regulă, prin propoziția: «*Cuvântul Domnului a fost către mine*» (ex. Ieremia 1,2; Iezechiel 1,3). 2. Un mijloc mai puțin obișnuit al comunicării cu Dumnezeu era viziunea. Foarte rar se amintește visul. Primind revelația de la Dumnezeu, profeții nu erau numai niște instrumente receptive, pur pasive. Fiecare proroc își avea individualitatea sa personală, care conlucra cu acțiunea divină în așa fel încât sugestiile divine se amestecau cu ideile și sentimentele fiecăruia. Aceste idei și sentimente difereau după timpul lor și după caracterul fiecărui bărbat inspirat. În felul acesta, solia divină, asimilată personal, era transmisă în chip obișnuit prin cuvântări. Profeții au fost mai întâi vorbitori, predicatori și apoi scriitori. Unii au rămas numai vorbitori. De multe ori profeții își însoțeau cuvântările lor cu acte simbolice, pentru a le face mai impresionante”².

„Misiunea profetică nu era o stare permanentă, continuă, așa cum era preoția, după cum am spus mai sus. Nici nu era legată de un anumit trib, de o anumită stare socială. Astfel Amos era un simplu păstor din Tecoa. Dumnezeu l-a chemat la misiunea profetică de lângă turma de oi (Amos 7,14-15). Isaia aparținea unei familii nobile și printr-o viziune măreață, avută în templu, a auzit vocea lui Dumnezeu și i-a urmat numaidecât (Isaia 6,8-9). Ieremia, fiu de preot din Anatot, a fost chemat la profetie din pântecul maicii sale (Ieremia 1,5). Asemenea și Iezechiel a fost

¹ **Ibidem**, pp. 189-190.

² **Ibidem**, p. 190.

fiu de preot și a primit misiunea de a rosti voia lui Dumnezeu în mijlocul evreilor exilați în Babilon (Iezechiel 2,1-6)¹.

„Darul profetic a fost împărțit și unor femei, de ex: Hulda (IV Regi 22,14). Uneori chemarea profetică era însoțită de un semn extern. Așa se amintește despre ungerea ca profet (III Regi 19,16) sau despre acte simbolice, cum a fost jocul lui Ilie pentru Elisei (IV Regi 2,13-14)².

„Chemarea prorocilor poate fi numită: extraordinară, dacă o privim după chipul cum era acordată și îndeplinită; și ordinară, dacă o privim ca autoritate supremă de învățământ la poporul Israel, orânduită fiind pentru un timp anumit, când succesiunea profețiilor a fost neîntreruptă. De la Samuel și până la Maleahi, adică timp de aproape 700 ani, niciodată n-au lipsit profeții³.

Numărul și deosebirea prorocilor

„Sfânta Scriptură ne-a păstrat un număr relativ mic de profeți care au activat în Israel. Desigur, prorocii au fost destul de numeroși. Este imposibil să stabilim numărul și numele lor. Prin urmare, este arbitrară orice încercare de a fixa un număr anumit de profeți. Astfel, evreii numărau 48 de proroci și 8 profetese (Seder Olam 21). Șirul profețiilor începe cu Moise și continuă până în vremea profetului Maleahi. În acest timp Dumnezeu n-a încetat de a-i trimite pe profeții Săi. Într-un înțeles mai larg, proroci au fost numiți și Adam, Enoh, Lameh, Noe, Avraam, Isaac și Iacob. Au fost unele epoci când cuvântul profetic era rar. Astfel, în timpul judecătorilor «*cuvântul Domnului era scump și nicio vedenie nu era limpede*» (I Regi 3,1)⁴.

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem.**

³ **Ibidem.**

⁴ **Ibidem**, pp. 190-191.

„De obicei, profeții se împart în două categorii, după activitatea și misiunea lor: proroci care nu și-au scris cuvântările, numiți și profeți vechi, și proroci scriitori, numiți și profeți noi. Cu toate că toți profeții erau aleși și instituiți de Dumnezeu ca interpreți ai vocii divine, totuși unii dintre ei, adică cei mai vechi, până în timpul regelui Ozia (secolul VIII), aveau misiunea de a-i îndrepta numai pe contemporanii lor. Cei mai noi aveau sarcina de a-i instrui pe contemporani, dar și pe urmașii lor, de aceea ei erau obligați să-și scrie cuvântările. Dintre profeții mai vechi care au îndeplinit misiuni importante în cadrul lucrării lui Dumnezeu, îi amintim pe Samuel (secolul XI), pe Gad și Natan, contemporani cu regele David. În timpul dezbinării regatului, după moartea lui Solomon, este amintit Ahia din Șilo, care a avut de îndeplinit o misiune specială în vestirea aceluia eveniment (III Regi 11,29-36). Mai târziu este amintit numele profeților Șemaia, Iddo, Azaris, fiul lui Obed, Hanani, Ehu, Miha, fiul lui Șimla ș. a.”¹.

„Un rol deosebit au îndeplinit profeții Ilie și Elisei, care au avut misiunea de a-i feri pe contemporanii lor de idolatrie și de a apăra monoteismul. Predica lor înfocată era însoțită, adeseori, de minuni și preziceri care se împlineau curând. Prin acestea ei îi impresionau adânc pe ascultători și se bucurau de o mare autoritate în fața lor. Despre Mântuitorul și împărăția Sa ei nu au anunțat nimic”².

„Profeții mai noi, care și-au fixat în scris profețiile, pentru posteritate, sunt în număr de 16, dintre care 4 sunt numiți mari, iar 12 sunt numiți mici. În Biblia ebraică sunt numărați numai 15 profeți: Isaia, Ieremia, Iezechiel și 12 profeți mici. Cartea lui Daniel este trecută între aghiografe (Chetubim). Biserica l-a numărat întotdeauna pe Daniel între cei patru profeți mari.

¹ **Ibidem**, p. 191.

² **Ibidem**.

Deosebirea între prorocii mari și mici se face din cauza dimensiunii scrierilor unora, prin comparare cu ale altora”¹.

Pe lângă prorocii chemați de Dumnezeu la această misiune au existat numeroși profeți mincinoși, după cum a scris prorocul Ieremia: „*Atunci Domnul mi-a zis: «Profeții profetesc minciuni în numele Meu; nu Eu i-am trimis, nu Eu le-am poruncit și nu Eu le-am vorbit; ci ei vă profetesc vedenii mincinoase și ghicituri și vrăji și după pofta inimii lor. De aceea, așa zice Domnul: Prorocii care profetesc minciuni în numele Meu n-au fost trimiși de Mine. Și dacă ei zic: Sabie și foamete nu vor fi pe pământul acesta, ei bine, cu moarte cumplită vor muri, de foamete se vor topi profeții! Iar poporul căruia ei îi profetesc de sabie și de foamete vor fi lepădați pe ulițele Ierusalimului; și nimeni nu va fi care să-i îngroape, nici pe femeile lor, nici pe fiii și fiicele lor; propriile lor răutăți le voi vărsa peste ei»* (Ieremia 14,14-16). În altă parte prorocul Ieremia a scris: „*Iată, zice Domnul Dumnezeu, Eu sunt împotriva profeților care-Mi fură cuvintele, fiecare de la vecinul său. Eu sunt împotriva prorocilor care scornesc vorbe profetice. Eu sunt împotriva profeților care profetesc vise mincinoase și, povestindu-le, Îmi înșală poporul cu minciunile și rătăcirile lor pentru că nu Eu i-am trimis și nu Eu le-am poruncit; ca atare, ei nu îi vor fi acestui popor de niciun folos*” (Ieremia 23,30-32).

În capitolul 13 al cărții sale și prorocul Iezechiel vorbește despre profeții mincinoși.

Ordinea cronologică a profeților

„Prorocii scriitori se împart, de regulă, după epoca în care și-au desfășurat activitatea, astfel: în epoca asiriană au activat Isaia cu cei 7 profeți mici de la început. Ieremia, Iezechiel,

¹ **Ibidem.**

Daniel, Avacum și Sofonie au activat în epoca haldaică, iar Agheu, Zaharia și Maleahi au activat în epoca persană¹.

„Epoca asiriană. Avdie este socotit, după unii, ca primul profet scriitor în ordine cronologică (secolul IX sau VIII î.Hr.). În tot cazul, timpul în care a scris prorocul este controversat. Iona a activat cam pe la 780. De asemenea, timpul în care a fost scrisă cartea Iona este discutabil. Amos a activat pe la 760, Osea pe la 750, Ioil în secolul al VIII-lea î.Hr., fără a se putea stabili mai de aproape data scrierii. Isaia și-a desfășurat activitatea între anii 740-700. Miheia între 734 și 700. Naum, după 761 și înainte de 612. Avacum a activat cam pe la 630-610. Sofonie este privit drept contemporan cu Avacum².

„Epoca haldaică. Ieremia a activat între 627 și 586. Nu se știe precis până când a trăit profetul după 586. Iezechiel a activat între 598 și 570. Daniel între 605-536³.

„Epoca persană. Agheu a activat pe la 520, Zaharia i-a fost contemporan, iar Maleahi și-a desfășurat activitatea pe la 450⁴.

„Alți cercetători biblici înșiră profeții scriitori astfel: prorocii anteexilici, până la anul 586, profeții exilici și prorocii postexilici, după anul 538⁵.

Prorocul Natan

După ce regele David a mutat capitala țării la Ierusalim, „*Hiram, regele Tirului, i-a trimis lui David soli și lemn de cedru și dulgheri și meșteri ziditori în piatră, iar aceștia i-au zidit lui*

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, pp. 191-192.

³ **Ibidem**, p. 192.

⁴ **Ibidem.**

⁵ **Ibidem.**

David o casă” (II Regi 5,11). Regele a poruncit să fie adus chivotul legii în Ierusalim, unde a fost așezat într-un cort (II Regi 6,17).

După ce și-a biruit toți vrăjmașii, „*David a zis către profetul Natan: «Iată, eu trăiesc într-o casă de cedru, în timp ce chivotul Domnului locuiește în mijlocul unui cort»*” (II Regi 7,2), având în gând să construiască un templu în Ierusalim, în care să fie păstrat la loc de cinste chivotul Domnului.

„*Iar Natan a zis către rege: «Du-te și fă tot ceea ce ai în inima ta, căci Domnul este cu tine». Și în noaptea aceea a fost cuvântul Domnului către Natan, zicând: «Du-te și spune-i robului Meu David: Așa grăiește Domnul: Tu nu-Mi vei zidi Mie casă în care să locuiesc; că Eu nu am locuit într-o casă din ziua în care i-am scos pe fiii lui Israel din Egipt până în ziua aceasta, ci am umblat din popas în popas și în cort. Oriunde am umblat, în tot Israelul, am spus Eu oare vreunei seminții din Israel, căreia îi poruncisem să-l pască pe poporul Meu Israel, zicând: De ce nu Mi-ați zidit o casă de cedru? Și acum, așa îi vei grăi robului Meu David: Așa grăiește Domnul Atotțiitorul: Te-am luat de la stâna oilor ca să fii îndrumător peste poporul Meu, peste Israel. Și am fost cu tine peste tot pe unde ai umblat, iar pe vrăjmașii tăi i-am nimicit de dinaintea ta și te-am făcut renumit după renumele celor mari de pe pământ. Și voi rândui un loc pentru poporul Meu Israel și îi voi răsădi și vor locui ei între ei și nu vor mai fi neliniștiți, iar fiul nedreptății nu-i va mai umili ca atunci, la început, din zilele când am pus judecători peste poporul Meu Israel; și-ți voi da odihnă din partea vrăjmașilor tăi, iar Domnul îți vestește când I se va zidi Lui casă. După ce se vor sfârși zilele tale și tu vei dormi împreună cu părinții tăi, Eu îl voi ridica pe urmașul tău de după tine, din chiar coapsa ta, și voi rândui regatul său. Acesta va zidi casă numelui Meu, iar Eu îi voi întări tronul până în veac. Eu îi voi fi lui Tată, iar el Îmi va fi Mie fiu. Și de se va întâmpla să greșească, atunci îl voi certa cu toiagul*

bărbaților și cu loviturile fiilor oamenilor. Iar mila Mea nu o voi îndepărta de la el așa cum am îndepărtat-o de la cei pe care i-am lepădat de la fața Mea. Casa lui va fi neclintită, regatul său va rămâne veșnic înaintea Mea, iar tronul său în veac va fi întărit». Așa i-a vorbit Natan lui David” (II Regi 7,3-17).

În această perioadă David a avut o relație cu Batșeba, soția lui Urie Heteul și aceasta a rămas însărcinată, iar regele a poruncit ca Urie să fie omorât, după care s-a căsătorit cu Batșeba, care i-a născut un fiu.

„Atunci Domnul l-a trimis la David pe profetul Natan. Acesta a intrat la el și i-a zis: «Într-o cetate erau doi oameni: unul bogat și altul sărac. Cel bogat avea foarte multe turme și cirezi, iar cel sărac nu avea nimic, în afară de o mielușea mică, pe care o cumpărase și pe care a ținut-o și a hrănit-o; și ea a crescut laolaltă cu el și copiii lui: mânca din pâinea lui și bea din paharul lui și dormea la sânul lui și îi era ca o fiică. La omul bogat a poposit un călător, dar el nu s-a îndurat să ia din turmele lui și din cirezile lui ca să gătească pentru călătorul care venise la el, ci a luat mielușeaua omului sărac și a gătit-o pentru oaspetele său». Atunci David s-a mâniat cumplit asupra aceluia om ; și a zis David către Natan: «Viu este Domnul: este vinovat de moarte omul care a făcut aceasta; de șapte ori va plăti mielușeaua, de vreme ce a făcut o faptă ca aceasta și n-a avut milă!». Atunci Natan a zis către David: «Tu ești omul care a făcut aceasta! Așa grăiește Domnul, Dumnezeul lui Israel: Eu sunt Cel ce te-a uns rege peste Israel; tot Eu sunt Cel ce te-a scăpat din mâna lui Saul și ți-am dat casa domnului tău și pe femeile domnului tău și ți-am dat casa lui Israel și pe a lui Iuda; iar dacă aceasta este puțin, îți voi da mai mult. De ce ai nesocotit tu cuvântul Domnului, ca să faci ceea ce este rău în ochii Lui? I-ai luat soția lui Urie Heteul ca să-ți fie ție femeie, iar pe el l-ai ucis cu sabia fiilor lui Amon. Și acum: Sabia nu se va îndepărta

niciodată din casa ta, de vreme ce tu M-ai nesocotit pe Mine și ai luat-o pe soția lui Urie Heteul ca să-ți fie ție femeie. Așa grăiește Domnul: Iată, Eu voi ridica împotriva ta rău chiar din casa ta și pe femeile tale le voi lua de dinaintea ochilor tăi și le voi da aproapelui tău, iar el se va culca cu femeile tale la lumina zilei; căci tu ai făcut această faptă pe ascuns, dar Eu voi face lucrul acesta în văzul întregului Israel». Atunci David a zis către Natan: «Am păcătuit împotriva Domnului». Iar Natan a zis către David: «Domnul ți-a îndepărtat păcatul și nu vei muri. Dar pentru că tu, prin fapta aceasta, le-ai dat vrăjmașilor Domnului un mare prilej de întărâtare, fiul care ți s-a născut va muri». Natan s-a întors la casa lui, iar Domnul a lovit pruncul pe care femeia lui Urie Heteul i-l născuse lui David, iar acela s-a îmbolnăvit și a murit” (II Regi 12,1-15).

„Iar David a alinat-o pe Batșeba, femeia sa, și a intrat la ea, iar ea i-a născut un fiu, căruia i-a pus numele Solomon. Atunci Dumnezeu l-a trimis pe profetul Natan și acesta i-a pus numele Iedida, adică «Cel iubit de Domnul»” (II Regi 12,24-25).

Când David a îmbătrânit foarte mult, Adonia, fiul regelui și al Haghitei, s-a autoproclamat rege fără știrea tatălui său. „Atunci Natan a grăit către Batșeba, mama lui Solomon, zicând: «Oare n-ai auzit că Adonia, fiul Haghitei, s-a făcut rege fără ca David, domnul nostru, să știe ceva? Acum o să-ți dau un sfat ca să-ți scapi viața, pe a ta și pe a fiului tău Solomon: Vino și intră la regele David și spune-i: O, rege, domnul meu, oare nu tu i te-ai jurat roabei tale, zicând: Solomon, fiul tău, va domni după mine și va ședea pe tronul meu? Atunci, de ce domnește Adonia? Și în timp ce tu încă vei grăi cu regele, voi intra și eu după tine și ți voi adevăra cuvintele». Așa că Batșeba a intrat la rege în odaie, iar regele era foarte bătrân. Batșeba s-a plecat și i s-a închinat regelui; iar acesta i-a zis: «Ce doriți ai?». Iar ea a zis: «O, rege, domnul meu, oare nu tu i te-ai jurat roabei tale pe

Domnul, Dumnezeuul tău, zicând: Fiul tău Solomon va domni după mine și va ședea pe tronul meu? Cu toate acestea, iată că Adonia este cel ce domnește, în timp ce tu, o rege, domnul meu, n-o știi. El a jertfit viței și miei și oi din belșug și i-a chemat pe toți fiii regelui și pe preotul Abiatar și pe Ioab, căpetenia oștirii, dar pe Solomon, robul tău, nu l-a chemat. Iar tu, o rege, domnul meu, spre tine se îndreaptă ochii întregului Israel, să le spui cine va ședea pe tronul domnului meu, regele, după el. Și atunci când domnul meu, regele, va dormi laolaltă cu părinții săi, eu și fiul meu Solomon vom fi învinuiți». Și în timp ce ea încă-i mai vorbea regelui, a intrat profetul Natan. Și i s-a spus regelui: «Iată, profetul Natan!». Iar acesta i s-a înfățișat regelui și i s-a prosternat cu fața la pământ. Și a zis Natan: «O, rege, domnul meu, ai zis tu cumva: Adonia va domni după mine și el va ședea pe tronul meu? Că el s-a coborât astăzi și a jertfit viței și miei și oi din belșug și i-a chemat pe toți fiii regelui și pe căpeteniile oștirii și pe preotul Abiatar; și, iată, ei beau și mănâncă în fața lui și zic: Trăiască regele Adonia! Dar pe mine, robul tău, și pe preotul Țadoc și pe Benaia, fiul lui Iehoiada, și pe Solomon, robul tău, nu ne-a chemat. Oare lucrul acesta s-a petrecut cu voia domnului meu, regele, fără ca el să-i fi spus robului tău cine va ședea pe tronul stăpânului meu, regele, după el?». Atunci regele David, răspunzând, a zis: «Chemați-o la mine pe Batșeba!». Și ea a intrat în fața regelui și a stat înaintea lui. Iar regele s-a jurat, zicând: «Pe Domnul-Cel-Viu, Cel ce mi-a scăpat sufletul din orice necaz: Precum ți-am jurat eu ție pe Domnul, Dumnezeuul lui Israel, zicând: Solomon, fiul tău, va domni după mine, și el va ședea pe tronul meu în locul meu, așa voi face astăzi!». Atunci Batșeba s-a plecat cu fața la pământ și i s-a închinat regelui și i-a zis: «În veci să trăiască domnul meu, regele David!». Iar regele David a zis: «Chemați-i la mine pe preotul Țadoc, pe profetul Natan și pe Benaia, fiul lui Iehoiada!», Iar aceștia au

venit în fața regelui. Iar regele le-a zis: «Luați-i cu voi pe slujitorii domnului vostru și puneți-l pe fiul meu Solomon călare pe catârul meu și coborâți-l la Ghihon. Acolo preotul Țadoc și profetul Natan să-l ungă rege peste Israel; și să sunați din trâmbiță și să ziceți: Trăiască regele Solomon! Și el se va așeza pe tronul meu și va domni în locul meu; eu sunt cel ce a poruncit ca el să fie mai-mare peste Israel și Iuda». Atunci Benaia, fiul lui Iehoiada, i-a răspuns regelui, zicând: «Așa să fie! Dumnezeuul domnului meu, regele, s-o adeverească! Așa cum a fost Dumnezeu cu domnul meu, regele, întocmai să fie și cu Solomon și să-i preamărească tronul mai mult decât pe al domnului meu, regele David!». După aceea preotul Țadoc, profetul Natan și Benaia, fiul lui Iehoiada, și cheretienii și peletienii s-au coborât și l-au pus pe Solomon pe catârul regelui David și l-au adus la Ghihon. Iar preotul Țadoc a luat din sfântul locaș cornul cu untdelemn și l-a uns pe Solomon; și a sunat din trâmbiță și întregul popor a strigat: «Trăiască regele Solomon!». Iar Solomon s-a așezat pe tronul regatului” (III Regi 1,11-39 și 46).

Prorocul Natan a scris o carte despre faptele regelui David (I Paralipomena 29,29) și una despre viața lui Solomon (II Paralipomena 9,29) dar ambele s-au pierdut¹.

Prorocul Natan este pomenit în calendarul creștin în Duminica Sfinților Strămoși după trup ai Domnului.

Sfântul Proroc Ioad

Numele acestui profet nu este menționat în Sfânta Scriptură, dar îl cunoaștem din Sfânta Tradiție. El a activat în Regatul de Nord, în timpul regelui Ieroboam.

Despre acesta citim că „la vremea când Ieroboam stătea în Betel la jertfelnic ca să aducă jertfă, un om al lui Dumnezeu din Iuda a venit la el, din porunca Domnului. Și a grăit cuvântul

¹ Gherasim Timuș, *Op. cit.*, p. 644.

Domnului înaintea jertfelnicului, zicând: «O, jertfelnicule, așa găiește Domnul: În casa lui David se va naște un fiu, anume Iosia; el îi va aduce deasupra ta ca jertfă pe preoții idolatri, pe cei care jertfesc acum înaintea ta, și va arde pe tine oase de oameni». Și în ziua aceea Dumnezeu a dat și un semn, fiindcă prorocul a zis: «Acesta este cuvântul pe care Domnul l-a grăit: Iată, jertfelnicul acesta se va despica, iar grăsimea de pe el se va vărsa». Când regele Ieroboam a auzit cuvântul omului lui Dumnezeu și-a întins mâna de la jertfelnic, zicând: «Prindeți-l!». Și, iată, mâna pe care și-o întinsese împotriva aceluia s-a uscat, așa că nu a mai putut să și-o tragă înapoi. Iar jertfelnicul s-a despicat și grăsimea de pe el s-a vărsat, după cuvântul Domnului spus prin omul Lui. Atunci regele a zis către omul lui Dumnezeu: «Roagă-te în fața Domnului, Dumnezeului tău, să-mi vindece mâna». Omul lui Dumnezeu s-a rugat în fața Domnului, iar mâna regelui s-a tămăduit. Și a zis regele către omul lui Dumnezeu: «Intră cu mine în casă și prânzește și îți voi oferi daruri». Însă omul lui Dumnezeu i-a zis regelui: «Chiar de mi-ai da și jumătate din casa ta, eu tot nu voi intra cu tine, nu voi sta la masă și nici nu voi bea apă din locul acesta; căci așa mi-a poruncit mie Domnul: Să nu mănânci pâine, să nu bei apă și să nu te întorci pe drumul pe care ai venit». Și s-a dus el pe altă cale, neîntorcându-se pe drumul pe care venise la Betel. În Betel locuia un profet bătrân. Fiii săi au venit și i-au povestit toate lucrurile pe care omul lui Dumnezeu le făcuse în ziua aceea în Betel, precum și cuvintele pe care i le spusese regelui. Atunci tatăl lor le-a zis: «Pe ce cale s-a dus?». Iar fiii săi i-au arătat calea pe care plecase omul lui Dumnezeu. Și prorocul le-a zis fiilor săi: «Puneți-mi șaua pe asină!». Și i-au pus șaua pe asină, iar el a încălecat pe ea. Și a mers după omul lui Dumnezeu și l-a aflat șezând sub un stejar; și i-a zis: «Oare tu ești omul lui Dumnezeu, cel ce a ieșit din Iuda?». Iar acela a răspuns: «Eu». Și i-a zis: «Vino cu mine

și mănâncă pâine!». Acela însă i-a răspuns: «Nicidecum nu voi putea să mă întorc cu tine, nici nu voi mânca pâine și nici nu voi bea apă în locul acesta, de vreme ce așa mi-a poruncit mie Domnul: Acolo să nu mănânci pâine, să nu bei apă și să nu te întorci pe calea pe care ai mers». Dar bătrânul i-a zis: «Și eu sunt profet, ca și tine, și un înger mi-a grăit cuvântul Domnului, zicând: Întoarce-l la tine, în casa ta, unde să mănânce pâine și să bea apă». El însă l-a mințit. Și l-a întors înapoi, iar acela a mâncat pâine și a băut apă în casa lui. Și în timp ce el ședea la masă, a fost cuvântul Domnului către profetul care-l adusese înapoi, iar acesta a grăit către omul lui Dumnezeu, cel care venise din Iuda, zicând: «Așa grăiește Domnul: Pentru că tu nu te-ai supus cuvântului Domnului și n-ai păzit porunca pe care ți-a poruncit-o Domnul, Dumnezeul tău, ci te-ai întors și ai mâncat pâine și ai băut apă în locul acesta despre care ți-am grăit, zicând: Să nu mănânci pâine și nici să bei apă, trupul tău nu va intra în mormântul părinților tăi». Și după ce a mâncat el pâine și a băut apă, bătrânul i-a pus șaua pe asinul său, iar acela a pornit la drum, dar pe cale a dat peste un leu care l-a ucis. Trupul său zăcea în drum, iar asinul și leul ședeau lângă trup. Niște oameni care treceau prin preajmă au văzut stârvul și pe leu șezând lângă acesta; și au venit și au spus cele văzute în cetatea unde locuia profetul cel bătrân. Cel care îl întorsese pe profetul din Iuda din cale a auzit și a zis: «Acesta este omul lui Dumnezeu, care a nesocotit cuvântul Domnului și pe care Domnul l-a dat leului care l-a sfâșiat și l-a ucis, după cuvântul pe care Domnul i l-a grăit». Și le-a spus fiilor săi: «Puneți-mi șaua pe asin!». Iar ei au pus-o. Și s-a dus și a aflat trupul zăcând, iar pe asin și pe leu stând lângă trup. Leul nu mâncase trupul omului lui Dumnezeu și nici nu sfâșiasse asinul. Atunci profetul a luat trupul omului lui Dumnezeu și l-a pus pe asin; și s-au întors în cetate, ca să-l îngroape. Și i-a pus trupul în propriul său mormânt și l-a plâns, după care le-a

grăit fiilor săi, zicând: «Când va fi să mor, îngropați-mă în acest mormânt în care a fost îngropat omul lui Dumnezeu; puneți-mă alături de osemintele lui, căci, negreșit, cuvântul pe care el l-a grăit despre jertfelnicul din Betel și despre capiștile cele înalte din Samaria, acela se va împlini» (III Regi 13,1-32).

Profeția rostită de Ioad înaintea regelui Ieroboam în Betel s-a împlinit întocmai, pentru că Regatul de Sud a ajuns să fie condus de un rege numit Iosia, „care a dărâmat altarul cel înalt din Betel, zidit de Ieroboam și i-a sfărâmat pietrele, făcându-le praf. Și, întorcându-se Iosia, a văzut mormintele ce se aflau acolo, în cetate; și a trimis de au luat oasele din morminte și le-a ars pe altar și l-a profanat, după cuvântul pe care Domnul îl grăise prin omul lui Dumnezeu la vremea când Ieroboam ședea lângă altar, la sărbătoare; apoi, întorcându-se, și-a ridicat ochii la mormântul omului lui Dumnezeu care prevestise aceste lucruri și a întrebat: «Ce este movila aceea de acolo pe care o văd?». Iar oamenii cetății i-au răspuns: «Aici este mormântul omului lui Dumnezeu care a venit din Iuda și a prevestit ceea ce faci tu cu altarul din Betel». Iar regele a zis: «Lăsați-l! Nimeni să nu se atingă de oasele lui!». Așa că osemintele lui au fost cruțate. De asemenea, Iosia a dărâmat și toate capiștile înălțimilor din cetățile Samariei, pe care regii lui Israel le făcuseră ca să-L mânie pe Domnul, și a făcut cu ele ceea ce făcuse în Betel. Și i-a înjunghiat acolo, pe altare, pe toți preoții idolatri și a ars pe ele oase omenești și s-a întors la Ierusalim” (IV Regi 23,15-20).

Sfântul Proroc Ioad este pomenit în calendarul creștin în ziua de 30 martie.

Sfânta Prorociță Hulda

Această prorociță a activat în Regatul de Sud, în timpul regelui Iosia, despre care Sfânta Scriptură consemnează că „avea

opt ani când a devenit rege; și a domnit în Ierusalim vreme de treizeci și unu de ani. Pe mama sa o chema Iedida, și era fiica lui Adaiia din Boțcat. El a făcut ceea ce este drept în ochii Domnului și a umblat întru totul pe calea lui David, părintele său, fără să se abată nici la dreapta, nici la stânga. În cel de al optsprezecelea an al regelui Iosia, în luna a opta, regele l-a trimis la templul Domnului pe grămăticul Șafan, fiul lui Ațalia, fiul lui Meșulam, zicându-i: «Du-te la arhiereul Hilchia pentru ca el să socotească banii aduși la templul Domnului, banii adunați de la popor, și să-i dea în mâinile celor puși să facă lucrările la templul Domnului». Iar acela i-a dat lucrătorilor de la templul Domnului, ca să repare stricăciunile templului: dulgherilor, pietrarilor și zidarilor, ca și la cumpărarea lemnăriei și a pietrei cioplite pentru repararea stricăciunilor de la templu. Acestora însă nu li se cerea socoteală pentru banii ce le fuseseră încredințați, fiindcă erau cu desăvârșire cinstiți. Iar arhiereul Hilchia a zis către grămăticul Șafan: «Am găsit în templul Domnului Cartea legii». Și Hilchia i-a dat lui Șafan Cartea, iar el a citit-o. Și a intrat la regele Iosia și i-a spus: «Robii tăi au luat banii ce s-au găsit în templu și i-au dat în mâna celor puși să facă lucrările în templul Domnului». Iar grămăticul Șafan i-a mai spus regelui: «Arhiereul Hilchia mi-a dat o Carte». Și Șafan a citit-o în fața regelui. Și după ce regele a auzit cuvintele din Cartea legii, și-a sfâșiat hainele. Apoi regele a poruncit arhiereului Hilchia și lui Ahicam, fiul lui Șafan, și lui Acbor, fiul lui Miheia, și lui Șafan grămăticul, și lui Asaia, slujitorul regelui, zicând: «Duceți-vă și întrebați-L pe Domnul pentru mine și pentru tot poporul și pentru întregul Iuda despre cuvintele acestei Cărți care a fost găsită; că tare s-a aprins mânia Domnului asupra noastră, deoarece părinții noștri nu au ascultat de cuvintele acestei Cărți, ca să facă tot ceea ce s-a scris pentru noi». Așa că arhiereul Hilchia, Ahicam, Acbor, Șafan și Asaia s-au dus la prorocița Hulda, soția lui Șalum veșmântarul, fiul lui

Țicva, fiul lui Harhas, care locuia în Ierusalim, în partea lui cea nouă și i-au vorbit. Iar ea le-a zis: «Așa grăiește Domnul, Dumnezeul lui Israel: Spuneți-i omului care v-a trimis la mine: Iată, Eu voi aduce rele asupra acestui loc și asupra celor care-l locuiesc, după toate cuvintele Cărții pe care regele lui Iuda a citit-o; aceasta pentru că ei M-au părăsit și au adus jertfe unor dumnezei străini, ca să-Mi stârnească mânia în toate faptele mâinilor lor; așadar, mânia Mea se va aprinde asupra acestui loc și nu se va stinge. Iar regelui lui Iuda, care v-a trimis să-L întrebați pe Domnul, spuneți-i acestea: Așa grăiește Domnul, Dumnezeul lui Israel: Despre cuvintele pe care tu le-ai auzit: De vreme ce inima ta s-a mâhnit, iar tu te-ai smerit în fața Domnului de îndată ce ai auzit ceea ce Eu am grăit despre locul acesta și despre cei care-l locuiesc, că vor fi nimiciți și blestemați, de vreme ce ți-ai sfâșiat hainele și ai plâns în fața Mea, Eu am auzit, zice Domnul; de aceea te voi adăuga la părinții tăi și vei fi pus în pace în mormântul tău, și ochii tăi nu vor vedea relele pe care Eu le voi aduce peste locul acesta». Și i-au spus regelui răspunsul” (IV Regi 22,1-20).

„Mormintele regilor care au domnit la Ierusalim și ale acestei prorocițe sunt singurele care s-au bucurat de înaltul privilegiu de a fi în mijlocul cetății”¹.

Sfânta Prorociță Hulda este pomenită în calendarul creștin în ziua de 10 aprilie.

Sfântul Proroc Azaria

Prorocul Azaria era fiul lui Obed și și-a desfășurat activitatea în Regatul de Sud, în timpul regelui Asa (911-870 î.Hr.). „Numele acestui profet nu este pomenit în vreo altă parte a Vechiului Testament”² în afară de II Paralipomena, unde citim că „*Duhul*

¹ **Ibidem**, p. 670.

² *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 490, nota c.

Domnului a fost peste Azaria, fiul lui Obed. Acesta a ieșit înaintea lui Asa și a întregului Iuda și a lui Veniamin și a zis: «Ascultați-mă pe mine! Domnul este cu voi în timp ce voi sunteți cu El; dacă voi Îl veți căuta, El vi Se va descoperi, dar dacă-L veți părăsi, El vă va părăsi. Multă vreme va fi Israel fără Dumnezeu cel adevărat, fără preot-învățător și fără lege; dar când ei se vor întoarce spre Domnul, Dumnezeu lui Israel, și-L vor căuta, El li Se va descoperi. În vremea aceea nu va fi pace nici pentru cel care iese, nici pentru cel care intră, căci spaima Domnului se va afla peste toți locuitorii țărilor; un neam se va lupta cu altul și o cetate împotriva alteia, căci Dumnezeu i-a înspăimântat cu tot felul de necazuri. Voi însă fiți tari, iar mâinile voastre să nu slăbească: pentru lucrul vostru există o răsplată». Și dacă Asa a auzit aceste cuvinte și profeția lui Azaria profetul, a prins curaj și a azvârlit toate urâciunile din toată țara lui Iuda și a lui Veniamin și din cetățile pe care le stăpânise Ieroboam în muntele lui Efraim; și a înnoit jertfelnicul Domnului, cel ce se afla în fața templului Domnului. Și i-a adunat pe cei din triburile lui Iuda și Veniamin, ca și pe străinii care locuiau cu ei în Efraim și în Manase și în Simeon, căci mulți din Israel i se alăturaseră când au văzut că Domnul, Dumnezeu său este cu el. Și s-au adunat în Ierusalim în luna a treia din cel de al cincisprezecelea an al domniei lui Asa; și în ziua aceea I-au adus Domnului jertfe din prăzile pe care le aduseseră: șapte sute de viței și șapte mii de oi. Și s-au legat între ei să-L caute pe Domnul, Dumnezeu părinților lor; cu toată inima lor și cu tot sufletul lor; iar cel care nu-L va căuta pe Domnul, Dumnezeu lui Israel, acela trebuie să moară, fie că-i tânăr sau bătrân, fie că-i bărbat sau femeie. Și I s-au jurat Domnului cu glas mare și cu trâmbițe și cu buciume; și întregul Iuda s-a veselit de acest jurământ, căci din toată inima s-au jurat și cu întreaga lor dorință L-au căutat, iar El li S-a descoperit. Și le-a dat Domnul odihnă din toate părțile” (II Paralipomena 15,1-15).

Nu cunoaștem nimic despre viața acestui profet, însă în sinaxar este menționat faptul că el a murit în pace.

Sfântul Proroc Azaria este pomenit în calendarul creștin în ziua de 3 februarie.

Sfântul și slăvitul Proroc Ilie Tesviteanul

Sfântul și slăvitul Proroc Ilie Tesviteanul s-a născut într-o familie preotească din Tesva Galaadului, de unde i se trage și numele de Tesviteanul și și-a desfășurat activitatea în Regatul de Nord, în timpul regelui Ahab (874-853 î.Hr.), care s-a căsătorit cu prințesa feniciană Izabela, fiica lui Etbaal I, preotul rege al Tirului și Sidonului.

Izabela era foarte devotată religiei sale și, având o influență covârșitoare asupra soțului său, l-a determinat să renunțe la propria lui credință și să treacă la politeism. În urma acestui fapt, în Regatul de Nord au fost aduși sute de preoți idolatri, în Samaria a fost construit un templu în cinstea lui Baal (cel mai important zeu din panteonul canaanit) și în întreaga țară au fost ridicate numeroase capiști idolești, în timp ce altarele închinatے Dumnezeului Celui adevărat au fost dărâmate, iar preoții Legii Vechi au fost persecutați și chiar omorâți, motiv pentru care cei mai mulți evrei au devenit politeiști.

Prorocul Ilie a fost trimis de Dumnezeu ca să-l mustre pe regele apostat și să-i întoarcă pe evrei la credința cea adevărată. Ajungând în fața lui Ahab, Ilie i-a adus aminte de prima poruncă din Decalog, în care Dumnezeu le-a zis evreilor: *„Eu sunt Domnul, Dumnezeu tău, Cel ce te-a scos din țara Egiptului, din casa robiei. Să nu ai alți dumnezei în afară de Mine”* (Ieșire 20,2-3). Apoi i-a mai spus: *„Viu este Domnul, Dumnezeul puterilor, Dumnezeul lui Israel, Căruia eu Îi slujesc: În acești ani nu va fi nici rouă și nici ploaie decât numai când voi zice eu”* (III Regi 17,1).

Cuvintele profetului reprezentau o provocare majoră la adresa regelui, fiindcă în concepția lui, preluată de la canaaneni, Baal era zeul care aducea ploaia și roua pe pământ și tot el producea tunetele și fulgerele, iar Sfântul Ilie i-a spus că acesta nu are nicio putere, pentru că rouă și ploaie vor mai fi doar atunci când va spune el, robul adevăratului Dumnezeu.

Cunoscând prea bine faptul că regele Ahab va dori să se răzbune pe profet pentru afirmația sa, „*a fost cuvântul Domnului către Ilie: «Du-te de aici, îndreaptă-te spre răsărit și ascunde-te la pârâul Cherit, care este în fața Iordanului. Apă vei bea din acel pârâu, iar eu le voi porunci corbilor să te hrănească acolo».* Iar Ilie a făcut după cuvântul Domnului și s-a așezat la pârâul Cherit, în fața Iordanului. Corbii îi aduceau pâine dimineața și carne seara, iar apă bea din pârâu” (III Regi 17,2-6).

Corbii erau considerați de către evrei drept păsări necurate. Dumnezeu a hotărât ca tocmai aceste zburătoare să-l hrănească pe proroc, pentru a arăta starea decadentă în care se afla poporul Său.

„*După o vreme pârâul a secat, nefiind ploaie pe pământ. Atunci a fost cuvântul Domnului către Ilie, zicând: «Ridică-te și du-te la Sarepta Sidonului; iată, eu i-am poruncit unei femei văduve să te hrănească»*” (III Regi 17,7-9).

„*Iar Ilie s-a ridicat și s-a dus la Sarepta și a ajuns la poarta cetății; și, iată, acolo era o femeie văduvă adunând vreascuri; iar Ilie a chemat-o și i-a zis: «Adu-mi puțină apă într-un vas, ca să beau!».* Ea a plecat ca să-i aducă, dar Ilie a strigat-o și i-a zis: «Adu-mi în mână și o bucată de pâine!». Dar femeia i-a zis: «Viu este Domnul, Dumnezeul tău, că nu am nicio azimă, ci doar o mână de făină într-un vas și puțin untdelemn într-un urcior; iată, adun câteva vreascuri și mă duc să o gătesc pentru mine și pentru copiii mei și vom mânca și vom muri». Atunci Ilie i-a zis: «Nu te teme; intră și fă așa cum ai zis; dar de acolo să faci mai

întâi pentru mine o azimă mică și să mi-o aduci; iar pentru tine și copiii tăi vei face la urmă. Căci așa grăiește Domnul: Făina din vas nu va scădea și untdelemnul din urcior nu se va împuțina până în ziua când Domnul va da ploaie pe pământ». Iar femeia s-a dus și a făcut întocmai; și au mâncat, ea, el și copiii ei; și făina din vas nu a scăzut și untdelemnul din urcior nu s-a împuținat, după cuvântul pe care Domnul îl grăise prin gura lui Ilie” (III Regi 17,10-16).

Prin prezența profetului Ilie în casa văduvei din Sarepta Sidonului Dumnezeu a salvat-o pe aceasta și pe copiii ei de la o moarte sigură, datorită lipsei hranei.

„După o vreme s-a îmbolnăvit fiul femeii, stăpâna casei; iar boala lui a fost atât de grea, încât n-a mai rămas în el suflare. Atunci ea a zis către Ilie: «Ce ai avut cu mine, omul lui Dumnezeu? Ai venit la mine să-mi pomenești păcatele și să-mi omori fiul?». Iar Ilie i-a zis femeii: «Dă-mi-l pe fiul tău!». Și i l-a luat din brațe și l-a urcat în odaia în care locuia el și l-a întins pe pat. Și a strigat Ilie și a zis: «O, Doamne, Tu, martorul femeii la care locuiesc, Tu i-ai făcut rău omorându-i fiul!». Și a suflat de trei ori asupra copilului și l-a chemat pe Domnul, zicând: «O, Doamne, Dumnezeul meu, să se întoarcă sufletul acestui copil în el!». Și a ascultat Domnul glasul lui Ilie, și copilul a înviat; iar el l-a coborât în casă din odaia de deasupra și i l-a dat mamei sale. Și a zis Ilie: «Vezi, fiul tău trăiește». Iar femeia a zis către Ilie: «Iată, acum știu că ești un om al lui Dumnezeu și cu adevărat cuvântul lui Dumnezeu este în gura ta»” (III Regi 17,17-24).

Aceasta a fost prima înviere din morți din istorie.

După trei ani și jumătate de la discuția dintre proroc și rege, timp în care nu a plouat deloc în țară, Dumnezeu i-a poruncit lui Ilie să se ducă la Ahab să-i spună că El va aduce ploaie pe pământ, ca să-i arate regelui că este adevăratul Dumnezeu.

„Când Ahab l-a văzut pe Ilie, i-a zis: «Tu ești cel care aduce nenorocire peste Israel?». Dar Ilie a zis: «Nu eu aduc nenorocire peste Israel, ci tu și casa tatălui tău, prin aceea că L-ai părăsit pe Domnul, Dumnezeul vostru, și ai mers după baali. Și acum, trimite și adună la mine întregul Israel pe muntele Carmel, și pe cei patru sute cincizeci de profeți nerușinați ai lui Baal și pe cei patru sute de profeți ai tufișurilor, care mănâncă la masa Izabelei!». Și a trimis Ahab pe toți fiii lui Israel și a luat pe toți profeții în muntele Carmel. Iar Ilie s-a apropiat de ei toți. Și le-a zis Ilie: «Până când veți șchiopăta din amândouă gleznele? Dacă Domnul este Dumnezeu, mergeți după El; dar dacă este Baal, mergeți după el!». Dar poporul n-a răspuns nimic. Și a zis Ilie către popor: «Eu singur am rămas profet al Domnului; profeții lui Baal sunt patru sute cincizeci, iar profeții tufișurilor sunt patru sute. Dați-ne doi boi: ei să-și aleagă unul, să-l taie în bucăți și să-l așeze deasupra lemnelor, dar foc să nu pună; iar eu îl voi rândui pe celălalt bou, dar foc nu voi pune. Voi să strigați numele dumnezeilor voștri, iar eu voi chema numele Domnului Dumnezeului meu. Și Dumnezeul care va răspunde cu foc, Acela este Dumnezeu». Și întregul popor a răspuns, zicând: «Bun e cuvântul pe care l-ai grăit!». Iar Ilie le-a zis profeților rușinii: «Alegeți-vă un bou și jertfiți voi întâi - fiindcă sunteți mulți! - și chemați numele dumnezeului vostru; dar foc să nu puneți!». Iar aceia au luat un bou și au făcut așa și de dimineața până la amiază au chemat numele lui Baal, zicând: «Auzi-ne, Baale, auzi-ne!». Și nici glas nu a fost și nici auz. Și alergau bezmetici în jurul jertfelnicului pe care-l făcuseră. Iar pe la amiază Ilie Tesviteanul își bătea joc de ei, zicând: «Strigați cât vă ține gura, că el este Dumnezeu; poate că meditează, ori s-a apucat de vreo treabă oarecare, ori poate că doarme, ca să se trezească». Iar ei strigau cu glas mare și - după obiceiul lor - se tăiau cu cuțitele până ce le dădea sângele. Și au tot strigat

până seara, la vremea jertfei; și nici glas nu a fost și nici auz. Atunci Ilie Tesviteanul a grăit către profeții urâciunilor, zicând: «Dați-vă acum la o parte, ca să-mi aduc și eu jertfa!». Iar ei s-au dat de-o parte, mai încolo. Iar Ilie a zis către popor: «Apropiati-vă de mine». Și întregul popor s-a apropiat de el. Atunci Ilie a luat douăsprezece pietre, după numărul semințiilor lui Israel și a zidit pietrele întru numele Domnului și a refăcut jertfelnicul care fusese dărâmat; iar împrejurul jertfelnicului a săpat un șanț în care ar fi încăput două măsuri de sămânță; și a îngrămadit lemnele pe jertfelnicul pe care-l făcuse și a tăiat bucățile de carne menite arderii-de-tot și le-a așezat deasupra lemnelor și le-a rânduit pe jertfelnic. Și a zis: «Aduceți-mi patru vedre de apă și vărsați-le peste jertfă și peste lemne!». Și au făcut așa. Și a zis: «Faceți-o a doua oară!». Și au făcut-o a doua oară. Și a zis: «Faceți-o a treia oară!». Iar ei au făcut-o a treia oară, iar șanțul se umpluse de apă. Ilie și-a ridicat atunci glasul către cer și a zis: «Doamne, Dumnezeul lui Avraam, al lui Isaac și al lui Israel, auzi-mă, Doamne, și răspunde-mi astăzi cu foc, ca să cunoască tot poporul că Tu ești Domnul, Dumnezeul lui Israel, și că eu sunt robul Tău și că de dragul Tău am făcut eu lucrurile acestea! Auzi-mă, Doamne, auzi-mă cu foc, ca să cunoască acest popor că Tu ești Domnul Dumnezeu și că Tu ai întors la Tine inima acestui popor!». Atunci a coborât foc din cer de la Domnul și a mistuit jertfa și lemnele și apa care era în șanț. Și întregul popor a văzut și a căzut cu fața la pământ și a zis: «Cu adevărat, Domnul este Dumnezeu; Domnul Acesta este Dumnezeu!». Și a zis Ilie către popor: «Prindeți-i pe profeții lui Baal, încât niciunul dintre ei să nu scape!». Și i-au prins, iar Ilie i-a dus la pârâul Chișonului și acolo i-a înjunghiat. După aceea i-a zis Ilie lui Ahab: «Du-te și mănâncă și bea, că se aude vuiet de ploaie!». Și s-a dus Ahab să mănânce și să bea. Iar Ilie s-a urcat pe Carmel și, plecându-se la pământ, și-a pus fața între genunchi și i-a zis

slujitorului său: «Ridică-te și uită-te spre mare!». Slujitorul s-a uitat și a zis: «Nu este nimic». Și i-a zis Ilie: «Du-te și fă-o de șapte ori!». Iar acela s-a dus de șapte ori. Și a șaptea oară, iată, un norișor cât urma unui picior de om scotea apă din mare. Iar Ilie i-a zis: «Du-te și spune-i lui Ahab: - Înhamă-ți caii la căruță și du-te la vale, ca să nu te prindă ploaia!». Și între timp cerul s-a înnegrit de nori și de vânt; și a fost ploaie mare. Iar Ahab a înhamat și s-a dus la Izreel. Și mâna Domnului era peste Ilie. Acesta, încingându-și mijlocul, a alergat înaintea lui Ahab în Izreel” (III Regi 18,17-46).

Ajungând acasă, „Ahab i-a spus Izabelei, femeia sa, tot ceea ce făcuse Ilie, și cum îi omorâse pe profeți cu sabia. Atunci Izabela a trimis la Ilie și a zis: «Tu ești Ilie, iar eu sunt Izabela: așa să-mi faci mie dumnezeu - ba încă mai mult - dacă mâine la vremea aceasta nu voi face cu viața ta ceea ce ai făcut tu cu viața fiecăruia dintre ei!». Iar Ilie s-a temut și s-a ridicat să-și scape viața și a venit la Beer-Șeba, în țara lui Iuda, unde și-a lăsat slujitorul. Și a mers în pustie, cale de o zi; și a venit și s-a așezat sub un ienupăr și-și ruga moartea, zicând: «Destul îmi este acum! Ia-mi, Doamne, viața, că nu sunt eu mai bun decât părinții mei!». Și s-a culcat și a adormit acolo, sub copac. Și, iată, cineva S-a atins de el și i-a zis: «Scoală-te și mănâncă!». Ilie s-a uitat și, iată, lângă căpătâiul său era o azimă de orz și un urcișor cu apă. Și s-a sculat și a mâncat și a băut și a adormit din nou. Iar îngerul Domnului s-a întors și l-a atins din nou și i-a zis: «Scoală-te și te hrănește, că lungă îți este calea!». Iar el s-a sculat și a mâncat și a băut; și în puterea acelei hrane a mers patruzeci de zile și patruzeci de nopți până la muntele Horeb. Acolo a intrat în peșteră și a locuit în ea. Și, iată, cuvântul Domnului a fost către el și i-a zis: «Ce faci aici, Ilie?». Iar Ilie a zis: «Mare râvnă am avut pentru Domnul Atotțiitorul, de vreme ce fiii lui Israel Te-au părăsit și Ți-au dărâmat jertfelnicele, iar

pe profeții Tăi i-au ucis cu sabia; eu singur am rămas, iar ei caută să-mi ia viața». Iar El a zis: «Să ieși mâine și să stai în fața Domnului în munte. Și, iată, Domnul va trece; și înaintea Domnului va fi vijelie năprasnică ce va despica munții și va sfărâma stâncile, dar nu în vijelie va fi Domnul; după vijelie va fi cutremur, dar nu în cutremur va fi Domnul; și după cutremur va fi foc, dar nu în foc va fi Domnul; și după foc va fi adiere de vânt lin, și într-însa va fi Domnul». Și dacă Ilie a auzit, și-a acoperit fața cu cojocul și a ieșit și a stat lângă peșteră. Și a auzit un glas care i-a zis: «Ce faci aici, Ilie?». Iar Ilie a zis: «Mare râvnă am avut pentru Domnul Atotțiitorul, de vreme ce fiii lui Israel au părăsit legământul Tău și Ți-au dărâmat jertfelnicile, iar pe profeții Tăi i-au ucis cu sabia; eu singur am rămas, iar ei caută să-mi ia viața». Și a zis Domnul către el: «Du-te, întoarce-te pe calea ta și mergi pe calea din pustia Damascului; și te vei duce și-l vei unge pe Hazael rege peste Siria. Pe Iehu, fiul lui Nimși, îl vei unge rege peste Israel; iar pe Elisei, fiul lui Șafat din Abel-Mehola, îl vei unge profet în locul tău. Și cel ce va scăpa de sabia lui Hazael, pe acela îl va ucide Iehu; iar cel ce va scăpa de sabia lui Iehu, pe acela îl va ucide Elisei. Eu însă voi păstra în Israel șapte mii de bărbați: toți genunchii care nu i s-au plecat lui Baal și toate gurile care nu l-au cinstit». Iar el a plecat de acolo și l-a aflat pe Elisei, fiul lui Șafat, care ara cu boii: douăsprezece perechi de boi erau înaintea lui, iar el în urma celei de a douăsprezecea; și a mers Ilie la el și și-a aruncat cojocul asupra lui. Atunci Elisei a lăsat boii și a alergat după Ilie și a zis: «Îți voi săruta pe tatăl meu și pe mama mea și voi veni după tine!». Iar Ilie i-a zis: «Întoarce-te, că am treabă cu tine!». Iar Elisei a plecat de lângă el și a luat o pereche de boi și i-a înjunghiat și i-a fript cu jugurile boilor și i-a dat poporului; aceia au mâncat, iar el s-a ridicat și a mers după Ilie și-i slujea” (III Regi 19,1-21).

„Nabot Izreeliteanul avea o vie lângă aria lui Ahab, regele Israelului. Și a grăit Ahab către Nabot, zicând: «Dă-mi via ta, ca să-mi fac o grădină de legume, fiindcă este aproape de casa mea; iar eu îți voi da în schimb o altă vie, mai bună decât aceasta; sau, dacă-ți convine mai bine, îți voi plăti via cu bani, iar ea îmi va fi grădină de legume». Dar Nabot i-a zis lui Ahab: «Ferească-mă Dumnezeu să-ți dau eu moștenirea părinților mei!». Atunci sufletul lui Ahab s-a tulburat; el s-a culcat pe patul său și și-a acoperit fața și n-a mâncat. Iar Izabela, femeia sa, a intrat la el și i-a zis: «De ce-ți este sufletul tulburat și nu mănânci?». Iar el i-a zis: Fiindcă i-am vorbit lui Nabot Izreeliteanul și i-am zis: «Dă-mi via ta pe bani; sau, dacă vrei, în schimbul ei îți voi da o altă vie». Dar el mi-a răspuns: «Nu-ți voi da moștenirea părinților mei!». Atunci Izabela, femeia sa, i-a zis: «Așa faci tu acum, tu, rege peste Israel? Scoală-te și mănâncă și fii stăpân pe tine: eu îți voi da via lui Nabot Izreeliteanul!». Ea a făcut o scrisoare în numele lui Ahab și a pecetluit-o cu pecetea lui și a trimis-o la bătrânii și la frunțașii care locuiau în aceeași cetate cu Nabot. Iar în scrisoare se spunea: «Vestiți tuturor să postească și puneți-l pe Nabot să șadă printre frunțașii poporului. Și-n preajma lui puneți să șadă doi oameni netrebnci care să mărturisească împotriva lui, zicând: - Ai defăimat pe Dumnezeu și pe rege! Apoi să-l scoată afară, să-l ucidă cu pietre, și așa să moară». Iar bătrânii și frunțașii care locuiau în aceeași cetate cu el au făcut așa cum le poruncise Izabela și cum se spunea în scrisorile pe care ea le trimisese. Au ținut post și l-au pus pe Nabot să șadă printre frunțașii poporului. Și au venit doi oameni netrebnci și au șezut în preajma lui. Iar oamenii netrebnci au dat mărturie împotriva lui Nabot, zicând: «Ai defăimat pe Dumnezeu și pe rege!». Atunci l-au scos afară din cetate și l-au ucis cu pietre. Și au trimis vorbă la Izabela, zicând: «Nabot a fost ucis cu pietre». Și atunci când Izabela a auzit aceasta, a zis către

Ahab: «Scoală-te și pune stăpânire pe via lui Nabot Izreeliteanul, cel care n-a vrut să ți-o vândă, căci Nabot nu mai este viu, ci a murit». Și dacă Ahab a auzit că Nabot Izreeliteanul este mort, și-a sfâșiat hainele și s-a îmbrăcat în pânză de sac. Și după aceea s-a sculat Ahab și s-a coborât la via lui Nabot Izreeliteanul ca s-o ia în stăpânire. Atunci a grăit Domnul către Ilie Tesviteanul, zicând: «Scoală-te și te coboară să-l întâlnești pe Ahab, regele Israelului, cel din Samaria; el se află în via lui Nabot, unde s-a dus s-o ia în stăpânire. Și vei grăi către el, zicând: Așa grăiește Domnul: De vreme ce tu ai ucis și ai luat în stăpânire, de aceea așa grăiește Domnul: În locul unde porcii și câinii au lins sângele lui Nabot, acolo vor linge câinii sângele tău». Și a zis Ahab către Ilie: «M-ai aflat, vrăjmașule, și aici?». Iar acesta a zis: «Te-am aflat, fiindcă tu te-ai aruncat nebunește să faci ce este rău în fața Domnului, ca să-I stârnești mânia. Așa grăiește Domnul: Iată, Eu voi aduce peste tine necazuri, și foc voi aprinde în urma ta și voi nimici tot ceea ce este parte bărbătească din Ahab, fie rob, fie liber în Israel. Și voi face din casa ta ceea ce am făcut din casa lui Ieroboam, fiul lui Nabat, și din casa lui Baesa, fiul lui Ahia, pentru fărădelegile cu care M-ai mâniat și cu care l-ai făcut și pe Israel să păcătuiască». Domnul a grăit și despre Izabela, zicând: «Câinii o vor mânca lângă zidul Izreelului. Cei din neamul lui Ahab: câinii îl vor mânca pe cel mort în cetate, păsările cerului îl vor mânca pe cel mort în câmp. Nimeni însă nu este ca Ahab, prin aceea că el s-a încumetat să facă ce este rău în ochii Domnului, la îndemnul Izabelei, femeia sa. Urât s-a făcut el prin urâciunile pe care le-a urmat, cele săvârșite de amorii pe care Domnul i-a nimicit din fața fiilor lui Israel». Și, din pricina acestui cuvânt, Ahab s-a pătruns de mâhnire în fața Domnului și a prins a plânge și și-a sfâșiat hainele și și-a încins trupul cu sac și a postit; cu sac se îmbrăcase și în ziua în care a fost ucis Nabot Izreeliteanul. Cuvântul Domnului a fost atunci

în gura robului său Ilie asupra lui Ahab; și a zis Domnul: «Ai văzut cum s-a pătruns Ahab de mâhnire în fața Mea? Nu în zilele lui voi aduce necazurile, ci în zilele fiului său le voi aduce»” (III Regi 21,1-29).

„Ahab, regele lui Israel - și Iosafat, regele lui Iuda, împreună cu el - s-a ridicat împotriva Ramot-Galaadului. Iar regele lui Israel a zis către Iosafat, regele lui Iuda: «Eu mă voi ascunde sub altă îmbrăcămintă și voi merge la război, iar tu să pui pe tine îmbrăcămintea mea». Așa că regele lui Israel și-a ascuns înfățișarea sub altă îmbrăcămintă și s-a dus la război. Iar regele Siriei le-a poruncit celor treizeci și doi de căpitani peste carele lui de luptă, zicând: «Nu vă bateți cu cel mic sau cu cel mare, ci numai împotriva regelui lui Israel!». Și atunci când căpitaniii carelor de război l-au văzut pe Iosafat, regele lui Iuda, au zis: «Acesta este regele lui Israel!». Și l-au înconjurat să se bată cu el; dar Iosafat a strigat. Și atunci când căpitaniii carelor de luptă au văzut că acesta nu era regele lui Israel, s-au întors dinspre el. Dar unul și-a întins arcul și l-a lovit din întâmplare pe regele lui Israel între plămâni și coșul pieptului. Iar acela i-a zis conducătorului carului său: «Întoarce și scoate-mă din luptă, căci sunt rănit». În ziua aceea a încetat războiul, iar regele a stat în carul său, în fața sirienilor; de dimineața până seara; timp în care sângele îi curgea din rană pe fundul carului; și a murit până seara. Când apunea soarele, vestitorul oastei a stat în tabără și a zis: «Fiecare să se întoarcă în cetatea sa și pe moșia sa, căci regele a murit». Iar ei au venit în Samaria și acolo, în Samaria, l-au îngropat pe rege. Și au spălat carul la fântâna Samariei; și porcii și câinii lingeau sângele, după cuvântul pe care Domnul îl grăise. Ahab a adormit împreună cu părinții lui, iar în locul său a domnit Ohozia, fiul său. Și a domnit peste Israel, în Samaria, vreme de doi ani. El a făcut ceea ce este rău în ochii Domnului, umblând în calea lui Ahab, tatăl său, și în calea

Izabelei, mama sa, și în păcatele casei lui Ieroboam, fiul lui Nabat, care l-a făcut pe Israel să păcătuiască. El le-a slujit baalilor și li s-a închinat și L-a mâniat pe Domnul, Dumnezeul lui Israel, așa cum făcuseră toți cei de dinaintea lui” (III Regi 22,29-38; 40 și 52-54).

„După moartea lui Ahab, Moabul s-a răzvrătit împotriva lui Israel. Iar Ohozia a căzut printre gratiile foișorului său, cel din Samaria, și s-a îmbolnăvit; și a trimis soli și le-a zis: «Duceți-vă și întrebați-l pe Baal-Zebub, dumnezeul Ecronului: Mă voi ridica eu oare din această boală?». Iar aceia s-au dus să-l întrebe. Atunci îngerul Domnului a grăit către Ilie Tesviteanul, zicând: «Ridică-te și ieși în întâmpinarea solilor lui Ohozia, regele Samariei, și spune-le: - Oare de aceea mergeți voi să-l întrebați pe Baal-Zebub, dumnezeul Ecronului, că nu este Dumnezeu în Israel? Dar nu va fi așa! Căci așa grăiește Domnul: Din patul în care te-ai suit, nu te vei coborî, ci negreșit vei muri». Și s-a dus Ilie și le-a spus. Atunci solii s-au întors, iar Ohozia le-a zis: «De ce v-ați întors?». Iar ei i-au zis: «Un om ne-a ieșit înainte și ne-a zis: Întoarceți-vă la regele care v-a trimis și spuneți-i: Așa grăiește Domnul: Că nu este Dumnezeu în Israel, de aceea mergi tu să-l întrebi pe Baal-Zebub, dumnezeul Ecronului? Dar nu va fi așa! Din patul în care te-ai suit, nu te vei coborî, ci negreșit vei muri». Iar regele le-a zis: «Ce înfățișare avea omul care v-a ieșit înainte și care v-a grăit cuvintele acestea?». Ei au răspuns: «Era un om păros și încins peste mijloc cu o curea». Iar el a zis: «Acela este Ilie Tesviteanul!». Și a trimis la el un căpitan peste cincizeci de oameni, împreună cu cei cincizeci de oameni ai lui. Ei s-au dus și au ajuns la el; și, iată, Ilie ședea pe vârful muntelui. Atunci căpitanul i-a grăit, zicând: «Omule al lui Dumnezeu, te cheamă regele; coboară!». Iar Ilie, răspunzând, i-a zis căpitanului: «Dacă eu sunt omul lui Dumnezeu, atunci să se pogoare foc din

cer și să te mistuie pe tine și pe cei cincizeci de oameni ai tăi!». Și s-a pogorât foc din cer și i-a mistuit, pe el și pe cei cincizeci de oameni ai lui. Atunci regele a trimis la el, pentru a doua oară, un căpitan și pe cei cincizeci de oameni ai lui. Iar căpitanul celor cincizeci i-a grăit, zicând: «Omule al lui Dumnezeu, așa grăiește regele: Coboară-te degrab!». Și răspunzând Ilie, i-a zis: «Dacă eu sunt omul lui Dumnezeu, atunci să se pogoare foc din cer și să te mistuie, pe tine și pe cei cincizeci de oameni ai tăi!». Și s-a pogorât foc din cer și i-a mistuit, pe el și pe cei cincizeci de oameni ai lui. Atunci regele a mai trimis, a treia oară, un căpitan, cu cei cincizeci de oameni ai lui. Iar cel de al treilea căpitan a venit și i-a căzut lui Ilie în genunchi și i s-a rugat și i-a grăit, zicând: «Omule al lui Dumnezeu, să aibă preț în ochii tăi viața mea și viața acestor cincizeci de oameni, robii tăi! Iată, foc s-a pogorât din cer și i-a mistuit pe primii doi căpitani și pe cei cincizeci de oameni ai fiecăruia din ei; acum, însă, să aibă preț în ochii tăi viața robilor tăi!». Atunci îngerul Domnului a grăit către Ilie, zicând: «Coboară-te, nu-ți fie teamă de ei!». Iar Ilie s-a ridicat și a coborât cu ei la rege. Și i-a grăit Ilie acestuia, zicând: «Așa grăiește Domnul: De vreme ce tu ai trimis soli să întrebe pe Baal-Zebub, dumnezeul Ecronului, ca și cum în Israel n-ar fi Dumnezeu, ca să-I ceri cuvântul, de aceea din patul în care te-ai suit nu te vei mai coborî, ci negreșit vei muri». Și a murit, după cuvântul pe care Domnul îl grăise către Ilie. Iar Ioram, fiul lui Ahab, a domnit peste Israel, în Samaria, vreme de doisprezece ani; el a făcut ceea ce este rău în ochii Domnului, însă nu ca frații săi, și nici ca mama sa. El a îndepărtat stâlpii lui Baal, pe care îi făcuse tatăl său, și i-a rupt în bucăți; numai că s-a lipit de păcatele casei lui Ieroboam, fiul lui Nabat, cel ce l-a făcut pe Israel să păcătuiască, și nu s-a îndepărtat de ele” (IV Regi 1,1-17 și 19-20).

După ce Sfântul proroc Ilie și-a încheiat misiunea pe pământ „*un car de foc și cai de foc l-au ridicat pe Ilie în vârtej de vânt la cer*” (IV Regi 2,11).

Sfântul Ilie l-a văzut pe Domnul Hristos în slavă pe Muntele Taborului. Despre aceasta citim în Noul Testament că Mântuitorul „*i-a luat Iisus cu Sine pe Petru, pe Iacov și pe Ioan și i-a dus într-un munte înalt; și S-a schimbat la față înaintea lor; și a strălucit fața Lui ca soarele, iar veșmintele I s-au făcut albe ca lumina. Și Ilie li s-a arătat împreună cu Moise; și vorbeau cu Iisus despre sfârșitul Său pe care avea să-l îplinească în Ierusalim. Și Petru l-a zis lui Iisus: «Învățătorule, bine ne este să fim aici; dacă vrei, voi face aici trei colibe: Ție una și lui Moise una și lui Ilie una». În timp ce el încă vorbea, iată un nor luminos i-a umbrat pe ei; și iată glas din nor, zicând: «Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit; de Acesta să ascultați!». Și auzind, ucenicii au căzut cu fața la pământ și s-au înspăimântat foarte*” (Marcu 9,2; Matei 17,2; Marcu 9,4; Luca 9,31 și Matei 17,4-6).

Sfântul Proroc Ilie se bucură de o cinstită deosebită din partea Bisericii, 20 iulie, ziua prăznuirii sale fiind marcată în calendar cu cruce roșie, însemnare care nu apare la niciun alt proroc din Vechiul Testament.

Sfântul Proroc Elisei

Sfântul Proroc Elisei a fost fiul lui Șafat, un proprietar de pământ din Abel-Mehola. Acesta și-a desfășurat activitatea în Regatul de Nord, în timpul regilor: Ahab, Ohozia, Ioram, Iehu, Ioahaz și Ioaș.

Pe când Sfântul Proroc Ilie se afla în muntele Horeb, Dumnezeu i-a poruncit: „*Mergi pe calea din pustia Damascului, iar pe Elisei, fiul lui Șafat din Abel-Mehola, să-l ungi profet în locul tău. Iar el a plecat de acolo și l-a aflat pe Elisei, fiul lui*

Șafat, care ara cu boii: douăsprezece perechi de boi erau înaintea lui, iar el în urma celei de a douăsprezecea; și a mers Ilie la el și și-a aruncat cojocul asupra lui. Atunci Elisei a lăsat boii și a alergat după Ilie și a zis: «Îți voi săruta pe tatăl meu și pe mama mea și voi veni după tine!». Iar acela i-a zis: «Întoarce-te, că am treabă cu tine!». Iar acesta a plecat de lângă el și a luat o pereche de boi și i-a înjunghiat și i-a fript cu jugurile boilor și i-a dat poporului; aceia au mâncat, iar el s-a ridicat și a mers după Ilie și-i slujea» (III Regi 19,15-16 și 19-21).

Înainte de a fi ridicat în car și cai de foc la cer, „Ilie i-a zis lui Elisei: «Cere ceea ce vrei să fac pentru tine mai înainte ca eu să fiu răpit de la tine». Iar Elisei a zis: «Duhul care este în tine să fie îndoit peste mine». Iar Ilie a zis: «Greu lucru ai cerut: dar dacă mă vei vedea când voi fi răpit de la tine, așa îți va fi; dar dacă nu mă vei vedea, nu-ți va fi așa». Și în timp ce mergeau și vorbeau, iată, un car de foc și cai de foc i-au despărțit unul de altul, și Ilie s-a înălțat la cer într-un vârtej de vânt. Iar Elisei privea și striga: «Părinte, părinte, carul lui Israel, și călărețul lui!». Și nu l-a mai văzut. Și, apucându-și hainele, le-a sfâșiat în două. Apoi a ridicat cojocul lui Ilie, care căzuse de la acesta asupra lui Elisei. Și s-a întors Elisei și a stat pe malul Iordanului; și a luat cojocul lui Ilie, cel ce căzuse asupra lui, și a lovit apa, dar ea nu s-a despărțit. Și a zis: «Unde este acum Dumnezeuul lui Ilie?». Și a lovit apa, ea s-a despărțit într-o parte și în alta, iar Elisei a trecut» (IV Regi 2,9-14).

Elisei s-a dus în Ierihon, iar „oamenii cetății i-au zis: «Iată, așezarea cetății noastre este bună, așa cum domnul nostru vede, dar apele sunt rele și pământul este sterp». Atunci Elisei le-a zis: «Aduceți-mi o oală nouă și puneți în ea sare!». Și i-au adus-o. Iar Elisei a ieșit la izvoarele apelor și a aruncat acolo sarea și a zis: «Așa grăiește Domnul: Eu am însănoșit aceste ape; de acum înainte nu va mai fi aici moarte și nici pământ sterp». Și

sănătoase au rămas apele până în ziua de azi, după cuvântul pe care-l grăise Elisei” (IV Regi 2,19-22).

Sfântul Apostol Pavel le-a atras atenția hulitorilor lui Dumnezeu atunci când a scris: „Nu vă amăgiți: Dumnezeu nu Se lasă batjocorit; căci ce va semăna omul, aceea va și secera” (Galateni 6,7), iar Dumnezeu poartă de grijă și de slujitorii Săi, de aceea este foarte relevantă întâmplarea cu profetul Elisei, despre care citim că „s-a dus la Betel. Și-n timp ce urca drumul, niște copii au ieșit din cetate și-și băteau joc de el, zicând: «Urcă, chelule, urcă!». Iar el s-a întors cu fața spre ei și i-a văzut și i-a blestemat în numele Domnului. Și, iată, din pădure au ieșit doi urși și au sfâșiat dintre ei patruzeci și doi de copii” (IV Regi 2,23-24).

Într-o zi soția unui proroc i-a zis lui Elisei: „«Robul tău, soțul meu, a murit; tu știi că robul tău era om temător de Dumnezeu; creditorul a venit să mi-i ia pe amândoi feciorii, ca să-i fie robi». Iar Elisei a zis: «Ce să fac eu pentru tine? Spune-mi, ce ai în casă?». Ea i-a răspuns: «Roaba ta n-are nimic în casă, în afară de ceva untdelemn cu care să mă ung». Iar el i-a zis: «Du-te pe la toți vecinii și cere să-ți dea vase goale, dar nu puține. Apoi intră și închide ușa după tine și după feciorii tăi; și toarnă din untdelemn în toate aceste vase, iar pe cele pline le vei pune deoparte». Iar ea a plecat de la el și a făcut așa; și a închis ușa după ea și după feciorii săi; ei îi aduceau vasele aproape, iar ea a turnat din untdelemn în ele până ce vasele s-au umplut. Atunci ea le-a zis feciorilor ei: «Mai aduceți-mi un vas!». Dar ei i-au zis: «Nu mai este niciun vas». Și untdelemnul s-a oprit. Ea a venit și i-a spus omului lui Dumnezeu. Iar Elisei a zis: «Du-te și vinde untdelemnul și plătește-ți datoriile; iar tu și feciorii tăi veți trăi din untdelemnul care va rămâne»” (IV Regi 4,1-7).

„Într-o zi, Elisei trecea prin Sunem. Acolo era o femeie bogată, care l-a poftit la masă. Și ori de câte ori trecea prin cetate, se ducea să mănânce la ea. Și a zis femeia către bărbatul ei: «Iată, acum știu că omul acesta care trece întotdeauna pe la noi este un om sfânt al lui Dumnezeu. Hai să-i facem deasupra casei un foișor, și să-i punem acolo pat, masă, scaun și sfeșnic; ca să stea acolo când va veni la noi». Elisei, întorcându-se la Sunem, s-a dus în foișor și a dormit în el. Și a zis către Ghehazi, slujitorul său: «Cheam-o la mine pe această sunamiteancă!». Acela a chemat-o, iar ea a stat în fața lui. Și Elisei i-a zis lui Ghehazi: «Spune-i: Iată, tu ai făcut atâtea pentru noi; dar eu ce pot face pentru tine? Nu cumva ai nevoie de o vorbă pe lângă rege sau pe lângă căpetenia oștirii?». Iar ea a zis: «Eu mă bucur de pace în mijlocul poporului meu». Atunci el a zis către Ghehazi: «Ce să fac pentru ea?». Iar Ghehazi, slujitorul său, a zis: «Dacă este ceva, ea nu are niciun copil, iar bărbatul ei este bătrân». Atunci el i-a zis: «La anul pe vremea aceasta vei ține în brațe un fiu». Dar ea a zis: «Nu, domnul meu, n-o amăgi pe roaba ta!». Și femeia a zămislit și a născut un fiu la vremea și în ceasul pe care i le spusese Elisei. Și copilul a crescut. Și într-o zi, când el s-a dus la tatăl său, la secerători, i-a zis tatălui său: «Capul meu, capul meu!». Iar acela i-a spus unei slugi: «Du-l la mama lui!». Slujitorul l-a luat și l-a dus la mama lui; iar el a dormit pe genunchii ei până la amiază, și a murit. Ea l-a urcat și l-a așezat pe patul omului lui Dumnezeu, apoi a încuiat casa și a ieșit și a venit la Elisei pe muntele Carmel și s-a prins de picioarele lui și i-a spus: «Am cerut eu fiu de la domnul meu? Dimpotrivă, am zis: Nu mă amăgi!» Atunci Elisei s-a ridicat și a mers după ea, a intrat în casă; și, iată, copilul era așezat, mort, pe patul lui. Elisei a încuiat ușa după el și I s-a rugat Domnului. Și s-a suit pe pat și s-a culcat pe copil și și-a pus gura pe gura lui și ochii pe

ochii lui și palmele pe palmele lui; și s-a plecat peste el, iar trupul copilului s-a încălzit. Sculându-se apoi, Elisei a umblat prin casă încoace și încolo; și s-a așezat peste copil până de șapte ori, iar copilul și-a deschis ochii. Elisei a strigat către Ghehazi, slujitorul său, și i-a zis: «Cheam-o pe sunamiteanca aceea!». Acela a chemat-o, ea a intrat la el, iar Elisei i-a zis: «Ia-ți copilul!». Atunci femeia a intrat și i-a căzut la picioare și i s-a închinat până la pământ; și și-a luat copilul și a ieșit” (IV Regi 4,8-21; 27-28; 30 și 32-37).

„Elisei s-a întors la Ghilgal. Și era foamete în țară, iar fiii profeților ședeau în fața lui. Și a zis Elisei către slujitorul său: «Pune căldarea cea mare și fă o fiertură pentru fiii profeților!». Acela a intrat în țarină să adune verdețuri și a găsit în țarină o viță și a cules de pe ea tărtăcuțe sălbaticice, o poală plină, și a venit și le-a aruncat în căldarea de fiertură, fără să le cunoască. Și le-a turnat oamenilor să mănânce. Și pe când mâncau ei din fiertură, iată că au strigat și au zis: «Omul lui Dumnezeu, în căldare este moartele!». Și n-au putut să mănânce. Atunci el a zis: «Luați făină și aruncați-o în căldare!». Și a zis Elisei către slujitorul său: «Toarnă-i poporului, și să mănânce!». Și în căldare nu a mai fost nimic vătămător” (IV Regi 4,38-41).

„Și a venit acolo un om din Baal-Șalișa și i-a adus omului lui Dumnezeu, din pârgă, douăzeci de pâini de orz, precum și turte de smochine. Și i-a zis: «Dă-le poporului, și să mănânce!». Dar slujitorul său i-a zis: «Cum o să pun eu astea înaintea a o sută de oameni?». Dar el a zis: «Dă-i poporului să mănânce, căci așa grăiește Domnul: Vor mânca și va rămâne». Și au mâncat și a mai și rămas, după cuvântul Domnului” (IV Regi 4,42-44).

„Neeman, căpetenia oștirii Siriei, era om de seamă în fața regelui său și tare prețuit, fiindcă prin el dăduse Domnul biruință Siriei; dar omul acesta, plin de putere, era lepros. La vremea când din Siria ieșeau la jaf pâlcuri mici, ușor înarmate, au robii

din țara lui Israel o copilă, care acum era slujnica femeii lui Neeman. Aceasta i-a zis stăpânei sale: «Dacă stăpânul meu s-ar afla în fața profetului lui Dumnezeu, cel din Samaria, atunci l-ar curăți de lepră». Acea a intrat la bărbatul ei și i-a spus: «Așa și așa a grăit fata din țara lui Israel». Iar regele Siriei a zis către Neeman: «Du-te! Eu voi trimite o scrisoare către regele lui Israel». Iar acela s-a dus, luând cu sine zece talanți de argint, șase mii de galbeni de aur și zece rânduri de haine. Și i-a adus regelui lui Israel scrisoarea, în care se spunea: «Împreună cu această scrisoare va ajunge la tine Neeman, slujitorul meu, să-l vindeci de lepră». Când a citit regele lui Israel scrisoarea și-a sfâșiat hainele și a zis: «Sunt eu oare cumva Dumnezeu, să omor și să dau viață, de trimite el la mine un om ca să-l vindec de lepră? Cunoașteți dar și vedeți că el îmi caută pricină de dușmănie!». Când însă a auzit Elisei, omul lui Dumnezeu, că regele lui Israel și-a sfâșiat hainele, a trimis la regele lui Israel, zicând: «De ce ți-ai sfâșiat hainele? Neeman să vină la mine, și va cunoaște că în Israel se află un profet». Așa că Neeman a venit, cu cal și trăsură, și a stat la ușa casei lui Elisei. Iar Elisei a trimis la el pe sluga lui să-i zică: «Du-te și te spală de șapte ori în Iordan, și trupul ți se va înnoi și va fi curat». Neeman însă s-a mâniat și a plecat și a zis: «Iată, eu îmi ziceam că el va ieși la mine și va sta la rugăciune și va chema numele Domnului, Dumnezeului său, și-și va pune mâna pe locul bolnav și va curăți lepra. Oare Abana și Farfar, râurile Damascului, nu sunt ele mai bune decât toate apele lui Israel? Nu puteam eu oare să mă scald în ele și să mă curăț?». Și s-a întors și s-a dus mânios. Dar slugile lui s-au apropiat de el și i-au zis: «Stăpâne, dacă profetul ți-ar fi cerut să faci un lucru mare, oare nu l-ai fi făcut? Cu atât mai ușor, acum, că el nu ți-a spus decât: Spală-te și te curăță!». Atunci Neeman s-a coborât și s-a afundat de șapte ori în Iordan, după cum îi spusese Elisei; și trupul i s-a înnoit ca trupul unui

prunc, și s-a curățit. Și s-a întors la Elisei, el și tot alaiul său. Și a venit și a stat în fața lui și a zis: «Iată, acum știu că-n tot pământul nu este Dumnezeu, decât în Israel. Și acum, primește un semn de mulțumire de la robul tău!». Elisei însă a zis: «Viu este Domnul, în fața Căruia stau eu, dacă voi primi!». Acela însă îl silea să primească, dar el n-a vrut» (IV Regi 5,1-16).

După ce a îmbătrânit „Elisei era bolnav, iar Ioaș, regele lui Israel, a coborât la el și a plâns deasupra-i și a zis: «Părinte, părinte, carul lui Israel și călărețul lui!». Iar Elisei i-a zis: «Ia un arc și săgeți!». Și i s-au adus un arc și săgeți. Și i-a zis regelui: «Pune-ți mâna pe arc!». Ioaș și-a pus mâna pe arc, iar Elisei și-a pus mâinile lui peste mâinile regelui. Și i-a zis: «Deschide fereastra dinspre răsărit!». El a deschis-o, iar Elisei i-a zis: «Săgetează!». Și el a săgetat. Și a zis Elisei: «Săgeata mântuirii Domnului și săgeata mântuirii de Siria! Îi vei bate pe sirieni la Afec până-i vei mistui». Și i-a zis Elisei: «Ia un arc!». Acela a luat, iar el i-a zis regelui lui Israel: «Bate în pământ!». Regele a bătut de trei ori și s-a oprit. Atunci omul lui Dumnezeu s-a supărat pe el și i-a zis: «Dacă ai fi bătut de cinci sau șase ori, atunci ai fi bătut Siria până ai fi mistuit-o; acum însă o vei bate numai de trei ori». Și a murit Elisei; și l-au îngropat» (IV Regi 13,14-20).

„La începutul anului următor au intrat în țară cete de moabiți. Și în timp ce unii îngropau un mort, au văzut una din aceste cete și au aruncat mortul în mormântul lui Elisei; și de îndată ce acela s-a atins de oasele lui Elisei, a înviat și s-a ridicat în picioare» (IV Regi 13,20-21). Prin această minune ni se arată marea putere a sfințelor moaște sau, mai degrabă, lucrarea minunată a lui Dumnezeu prin trupurile sfinților adormiți în Domnul.

Sfântul Proroc Elisei este pomenit în calendarul creștin în ziua de 14 iunie.

Sfântul Proroc Avdie

„Avdie este primul profet scriitor în ordine cronologică”¹.

În limba greacă acesta este numit „Αβδιός” (Avdios), dar mai este cunoscut și sub numele de Obadia.

„El s-a născut la Bethacharam în ținutul Sichem. Conform tradiției iudaice și opiniei Sfântului Nicolae Velimirovici profetul Avdie a fost mai-marele curții lui Ahab (874-853 î.Hr.), cel de-al optulea rege din Regatul de Nord”², deci el a fost contemporan cu Sfântul Proroc Ilie.

Regele Ahab s-a căsătorit cu prințesa feniciană Izabela, fiica lui Etbaal I, preotul rege al Tirului și Sidonului.

Izabela era foarte devotată religiei sale și, având o influență covârșitoare asupra soțului său, l-a determinat să renunțe la propria lui credință și să treacă la politeism. În urma acestui fapt, în Regatul de Nord au fost aduși sute de preoți idolatri, în Samaria a fost construit un templu în cinstea lui Baal (cel mai important zeu din panteonul canaanit) și în întreaga țară au fost ridicate numeroase capiști idolești, în timp ce altarele închinatelor Dumnezeului Celui adevărat au fost dărâmate, iar preoții Legii Vechi au fost persecutați și chiar omorâți, motiv pentru care cei mai mulți evrei au devenit politeiști.

Prorocul Ilie a fost trimis de Dumnezeu ca să-l mustre pe regele apostat și să-i întoarcă pe evrei la credința cea adevărată. Ajungând în fața lui Ahab, Ilie i-a spus: „*Viu este Domnul, Dumnezeul puterilor, Dumnezeul lui Israel, Căruia eu îi slujesc: În acești ani nu va fi nici rouă și nici ploaie decât numai când voi zice eu*” (III Regi 17,1), ceea ce s-a întâmplat întocmai.

¹ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 191.

² *Viețile sfinților proroci...*, p. 32.

Cunoscând prea bine faptul că regele va dori să se răzbune pe profet pentru afirmația sa, acesta s-a dus lângă pârauul Cherit, iar după ce acesta a secat, a plecat în Sarepta Sidonului.

După trei ani și jumătate de la discuția dintre Sfântul Ilie și regele Ahab „era foamete cumplită în Samaria. Atunci a fost cuvântul Domnului către Ilie, zicând: «Du-te și înfățișează-te înaintea lui Ahab, iar Eu voi aduce ploaie pe fața pământului». Ilie a plecat să i se înfățișeze lui Ahab. Iar Ahab l-a chemat pe Avdie, mai-marele curții (acest Avdie era foarte temător de Dumnezeu; când Izabela îi ucidea pe preoții Domnului, Avdie a luat o sută de preoți și i-a ascuns, câte cincizeci, în două peșteri, și îi hrănea cu pâine și apă). Și i-a zis Ahab lui Avdie: «Vino să umblăm prin țară pe la izvoarele apelor și pe la toate pâraiele, că poate vom găsi ceva iarbă ca să ținem în viață caii și catârii, așa ca ei să nu piară». Atunci și-au împărțit între ei calea pe care s-o cutreiere fiecare: Ahab a apucat singur pe un drum, iar Avdie a apucat, tot singur, pe un altul. Când Avdie era pe drum; i-a ieșit înaintea Ilie. Atunci Avdie a căzut cu fața la pământ și a zis: «Domnul meu, Ilie, oare tu ești?». Iar Ilie i-a zis: «Eu sunt. Du-te și spune-i stăpânului tău: - Iată, Ilie este aici!». Atunci Avdie a zis: «Ce păcat am făcut eu ca să-l dai pe robul tău în mâinile lui Ahab să mă omoare? Viu este Domnul, Dumnezeul tău: Nu este neam sau regat la care stăpânul meu să nu fi trimis să te caute. Și dacă-i spuneau: nu se află aici, atunci el dădea foc regatului și ținuturilor lui, numai pentru că n-a dat de tine. Iar acum tu zici: du-te și spune-i stăpânului tău: iată, Ilie este aici! Când eu voi pleca de lângă tine, pe tine te va duce Duhul Domnului într-un loc pe care eu nu-l știu, și voi intra să-i spun lui Ahab, iar el nu te va afla, atunci el mă va ucide. Robul tău însă se teme de Domnul încă din tinerețile lui. Domnul meu, oare nu ți s-a spus ce am făcut eu când Izabela îi ucidea pe preoții Domnului? Cum am ascuns eu o sută dintre preoții Domnului,

câte cincizeci într-o peșteră, și cum i-am hrănit cu pâine și apă? Iar acum tu îmi zici: du-te și spune-i stăpânului tău: iată-l pe Ilie, iar el mă va ucide». Ilie însă a zis: «Viu este Domnul Puterilor, în fața Căruia stau eu: astăzi mă voi arăta în fața lui!». Atunci Avdie a plecat să-l întâlnească pe Ahab; și i-a spus, iar Ahab a alergat în mare grabă și s-a dus să-l întâmpine pe Ilie” (III Regi 18,1-16).

„După moartea regelui, Avdie a părăsit curtea regală și s-a alăturat lui Ilie, a fost și el proroc și a răposat în pace”¹.

„Cartea profetului Avdie este cea mai scurtă din Vechiul Testament. Ea constă din 21 de versete și cuprinde o profecie amenințătoare împotriva Edomului”².

„Se știe că Edom era un alt nume al lui Isav, fiul lui Isaac, și că între el și fratele său Iacob, care avea să se mai numească și Israel, se instalase o ură crâncenă, care s-a perpetuat și la urmașii lor, crescând în intensitate, de-a lungul generațiilor. Când nu atacau direct Regatul din Sud, edomiții se aliau cu adversarii lui Iuda, lovindu-i prin spate. Ceea ce însă iudeii suportau mai greu era trufia vecinilor lor, o semeție legitimată oarecum prin prezența înțelepților, dar care contrasta cu primitivismul traiului de fiece zi”³.

„Potrivit lui Avdie, Dumnezeu Se răzbună cumplit pe adversarii poporului Său, dar o face în virtutea spiritului de dreptate. El pedepsește îndeosebi trufia, păcatul capital din care se ivesc toate celelalte. Nu lipsește legea talionului. În cele din urmă, odată vrăjmașii zdrobiți, Domnul Își va întemeia împărăția”⁴.

Avdie este autorul cărții care îi poartă numele.

¹ **Ibidem**, p. 36.

² **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, Op. cit.**, p. 236.

³ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1166.

⁴ **Ibidem**.

Sfântul Proroc Avdie este pomenit de Biserică în ziua de 19 noiembrie.

Sfântul Proroc Iona

„Profetul Iona, al cărui nume îl poartă cartea a cincea din colecția canonică a profeților mici, este numit fiul lui Amitai. Conținutul cărții nu ne mai dă alte referințe despre locul natal sau despre timpul în care a trăit profetul”¹.

„Cu toate acestea, în cea de a patra carte a Regilor (14,25), care este o operă istorică, se amintește faptul că robul lui Dumnezeu, Iona, «fiul lui Amitai, profetul din Gat-Hefer», o localitate din teritoriul lui Zabulon, i-a transmis lui Ieroboam al II-lea, regele din Samaria, un anume mesaj din partea lui Dumnezeu. Un «Iona, fiul lui Amitai» este pomenit și în scrierea de față, ceea ce înseamnă că cei doi sunt una și aceeași persoană”².

„Cartea lui Iona este o prezență cu totul singulară între operele profetice ale Vechiului Testament și, în felul ei, ciudată. Ea nu cuprinde nicio profeție, ci se rezumă la a fi o istorisire asupra unui personaj care-și spune Iona, care vorbește la persoana a treia și despre care nu există niciun indiciu intratextual că ar fi și autorul scrierii”³.

„Ce se întâmplă cu acest Iona? Dumnezeu îl trimite în cetatea Ninive, capitala Asiriei, să-i îndemne pe locuitori la pocăință. Incapabil să priceapă că dreptul la mântuire îl au și alte popoare în afara Israelului, Iona se sustrage poruncii divine și se imbarcă pe o corabie, cu intenția de a se refugia în Tarsis, tocmai la capătul lumii. Se iscă însă o furtună, corabia stă să se scufunde.

¹ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 238.

² *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1169.

³ *Ibidem*.

Spre a-i împlânzi pe zei, corăbierii îl aruncă pe Iona în mare, dar acesta este înghițit de un chit, în al cărui pântece stă trei zile și trei nopți, după care este scuipat pe țarm. Ajuns în Ninive, profetul anunță o catastrofă iminentă, dar locuitorii - și regele însuși - se pocăiesc, Dumnezeu îi iartă, Iona se întristează, Dumnezeu îl mustără¹.

„Scrisă de un mare meșter al condeiului, cartea lui Iona stă și astăzi sub semnul controverselor: este ea o relatare istorică, sau o operă de ficțiune? Piatra de poticnire o constituie, desigur, episodul chitului, pe care însă Domnul Hristos îl va cita ca pe un fapt real și, totodată, simbolic”².

Deși cartea profetului Iona nu cuprinde nicio profeție, ci doar o amenințare a lui Dumnezeu la adresa locuitorilor din Ninive, care nu s-a concretizat datorită pocăinței acestora, Iona însuși este un simbol mesianic al morții și învierii Domnului Hristos, prin petrecerea celor trei zile în pântecel chitului, despre care Mântuitorul le-a spus evreilor: „*Neam viclean și desfrânat cere semn, dar semn nu i se va da, în afară de semnul lui Iona profetul. Că precum a fost Iona în pântecel chitului trei zile și trei nopți, tot așa va fi și Fiul Omului în inima pământului trei zile și trei nopți*” (Matei 12,39-40).

Sfântul Proroc Iona este pomenit în calendarul creștin în ziua de 21 septembrie.

Sfântul Proroc Amos

Sfântul Proroc Amos s-a născut în satul Tecoa. „Această localitate, care-și păstrează numele până astăzi, este situată la vreo 16 km. de Ierusalim, și cam la 8 km. de Betleem. Localitatea se află într-o regiune muntoasă și astăzi nu este decât un

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem.**

sat mic și sărăcăcios, format din câteva căsuțe în mijlocul unui câmp de ruine”¹.

„Ca origine, Amos aparținea Regatului de Sud. Probabil meseria sa de păstor îl făcea să schimbe așezarea din timp în timp. Lucrul acesta îl putem deduce din amănuntul arătat de el (7,14), de unde se vede că Amos se îndeletnicea și cu strângerea de sicomore (sicomorul este un arbore care crește și se dezvoltă la o anumită altitudine; în localitatea Tecoa, care este așezată la 850 m deasupra nivelului mării, arborele acesta nu crește). De bună seamă, Amos cobora cu turmele sale în regiunea mult mai joasă și mai caldă de lângă Marea Moartă”². „Semnificația acestei informații este că Amos nu a fost pregătit ca profet; el nu s-a considerat pe sine proroc, nici nu a fost educat în școli profetice (7,14 ș.urm.)”³.

„Nimic din viața lui Amos nu anunță un profet. Chemarea lui s-a petrecut dintr-o dată, pe nepregătite, când Dumnezeu i-a poruncit să-și părăsească ținutul de baștină, Regatul lui Iuda, și să se strămute în Regatul de Nord, cu deosebire în orașul Betel, devenit centru al idolatriei de care fuseseră contaminați fiii lui Israel”⁴.

„Timpul când a activat el este sigur. Anul chemării îl indică exact: *«În zilele lui Ozia, regele lui Iuda, și în zilele lui Ieroboam, fiul lui Ioaș, regele lui Israel, cu doi ani înainte de cutremur»* (Amos 1,1). Astăzi nu mai putem ști în care an a avut loc acel cutremur, amintit de profet. Nu greșim însă dacă fixăm începutul activității lui Amos pe la 760 î.Hr.”⁵.

¹ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 232.

² *Ibidem*.

³ *Dicționar biblic...*, p. 34.

⁴ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1139.

⁵ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 232.

„Amos a trăit în timpul domniei lui Ozia, regele lui Iuda (779-740 î.Hr.) și a lui Ieroboam al II-lea, regele Samariei (783-743 î.Hr.). Ozia și Ieroboam al II-lea au domnit în paralel timp de 36 de ani (779-743)”¹.

„Cronologic, potrivit tuturor datelor de care dispune istoriografia biblică, Amos este primul dintre profetii propriu-ziși ai Vechiului Testament, adică dintre aceia care au lăsat, sub numele lor, opere scrise. Singular, în semnificația lui, este și faptul că, spre deosebire de ceilalți, oameni cu o zestre culturală mai bogată sau mai modestă, Amos era un simplu păstor”².

„Regele Ieroboam al II-lea reîntregise țara și-i conferise o situație din cele mai prospere. Dar, așa cum se întâmplă mai întotdeauna în viața popoarelor, progresul material atrage după sine decadența morală; regele, curtenii și nobilii se îmbogățesc, își construiesc palate și încep să ducă o viață de lux, îmbuibare și desfrâu, vicii care alungă simțul responsabilității și anulează prevederea pentru ceea ce se poate întâmpla mâine. Or, tocmai acesta este mesajul lui Amos: să atragă atenția, în numele și din împuternicirea lui Dumnezeu, că declinului moral îi va urma, neapărat, o catastrofă generală, dacă lucrurile nu vor reintra, între timp, pe făgașul lor normal”³.

„Miezul propovăduirii lui Amos este acela că, într-adevăr, Dumnezeu pedepsește - deseori foarte aspru, prin foame, sete, sabie și exil - nestatornicia în credință și comportament a poporului Său, dar că El o face numai din iubire, o iubire care suferă și care, în cele din urmă, îi lasă speranței o poartă deschisă”⁴.

¹ *Dicționar biblic...*, p. 34.

² *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1139.

³ **Ibidem.**

⁴ **Ibidem.**

Conform sinaxarului Bisericii noastre, profetul Amos a fost ucis pentru că i-a muștrătat pe evrei fiindcă s-au abătut de la închinarea la adevăratul Dumnezeu.

Prorocul Amos a prezis eclipsa de soare din timpul răstignirii Domnului Hristos. Astfel, el a scris că „în ziua aceea, zice Domnul Dumnezeu, voi apune soarele în miezul zilei și voi întuneca pământul în plină zi” (Amos 8,9).

Despre împlinirea acestei profeții citim în Evanghelia după Matei că în timp ce Mântuitorul era răstignit pe cruce „s-a făcut întuneric mare peste tot pământul de la ceasul al șaselea, până la ceasul al nouălea” (Matei 27,45).

Sfântul Proroc Amos este pomenit de Biserică în 15 iunie.

Sfântul Proroc Osea

„Prorocul Osea era fiul lui Beerî. Nu știm din care trib și din care regat se trăgea profetul. În tot cazul, el s-a născut pe la începutul secolului al VIII-lea și, întrucât și-a desfășurat misiunea profetică în Regatul de Nord, este firesc să admitem că el era originar de acolo”¹.

„Este cunoscut faptul că Dumnezeu le impune unor profeți anumite gesturi sau acte simbolice. Povara biografică a lui Osea însă are un caracter cu totul insolit, ceea ce a dat naștere multor comentarii și ipoteze. Dumnezeu, pur și simplu, îi poruncește să se căsătorească cu o prostituată, un mariaj din care vor rezulta trei copii”²: „un băiat, Izreel; o fată, Lo-Ruhama, al cărei nume se traduce prin «Cea neîubită»; și încă un băiat, Lo-Ami, al cărui nume înseamnă «Nu este poporul Meu»”³.

¹ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 225.

² *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1126.

³ *Viețile Sfinților Proroci...*, p. 122.

„Această căsătorie este menită să anunțe prăbușirea regatului și a suveranilor lui (ceea ce, într-adevăr, se va întâmpla în 721 î.Hr.). Ca și cum aceasta nu ar fi fost de-ajuns, profetul primește poruncă să contracteze o a doua căsătorie, tot cu o femeie de moravuri ușoare. Prin aceste două experiențe de viață, Osea devine primul profet care lansează alegoria mariajului dintre Iahve și fiii lui Israel; aceștia din urmă, prostituându-se cu «dumnezei străini», adică cu zeitățile cultelor idolatre, stârnesc o adevărată și cumplită gelozie a Soțului înșelat, care Se mânie, Se răzbună, pedepsește, avertizează, suferă și așteaptă, dar al cărui singur sentiment adevărat și constant este marea Sa iubire față de soția infidelă. Această temă va fi preluată de către urmașii lui Osea și va face o carieră strălucită în marea literatură profetică. De altfel, stăruința cu care el abordează iubirea face din Osea un precursor al Sfântului Evanghelist Ioan”¹.

„Epoca activității lui Osea poate fi fixată pe baza examinării cărții sale. El a început a profeti pe la sfârșitul domniei lui Ieroboam al II-lea, fiul lui Ioasă IV, rege din dinastia lui Iehu, deci pe la 750 î.Hr. După începutul cărții (1,1), durata activității profetului ar fi fost îndelungată sub regii Ozia, Iotam, Ahaz, Iezechia din Regatul Iuda și sub Ieroboam al II-lea, suveranul Regatului de Nord. Cartea lui Osea nu amintește și nici nu face aluzie la căderea Samariei. Astfel, activitatea profetului s-a întins cam până pe la 730 î.Hr. Osea a profetit numai în Regatul de Nord, din moment ce îl numește pe monarhul din Israel «*regele nostru*» (7,5). De asemenea, prorocul vorbește adesea despre cetățile nordice, fără să amintească vreodată de Ierusalim”².

„Din cauza păcatelor fiilor lui Israel, profetul și-a văzut țara mergând de la culmea gloriei, cu pași repezi, spre prăbușire. Prorocul

¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1126.

² **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, Op. cit.**, p. 225.

a avut misiunea de a arăta poporului că pedeapsa lui Dumnezeu este justă și că trebuie primită cu încredere și resemnare”¹.

„În timpul lui Ieroboam al II-lea Regatul de Nord se afla într-o situație prosperă. Hotarele țării se întindeau de la Hamat până la Marea Deșertului. Mai marii poporului însă se dedau la vicii, îi apăsau pe cei săraci și trăiau în desfrâu. După moartea lui Ieroboam al II-lea s-au iscat tulburări interne, care au sfâșiat regatul și l-au dus la ruină. Nu o dată profetul face aluzie la astfel de dezordini: evreii îi depuneau pe regi și nu-L mai consultau pe Dumnezeu, își numeau regi noi, care nu erau după voia lui Dumnezeu. De aceea prorocul primește sarcina să anunțe ruinarea regatului și a regilor, precum și judecata universală. Domnul va cerceta necredinșia poporului Său, însă în așa chip că, după pedeapsă, El nu va uita milostivirea și îl va recunoaște din nou pe poporul Său”².

„Citind cartea profetului Osea înțelegem că necredinșia lui Israel și păcatele lui atât de grave au provocat judecata și pedeapsa divină, dar îndurarea fără margini a lui Dumnezeu și credinșia Lui, în ținerea promisiunilor, invită poporul la căință. Dumnezeu îi va ierta pe păcătoșii pocăiți”³.

Prorocul Osea a vorbit, în numele lui Dumnezeu Tatăl, despre Fiul Său întrupat, spunând: „*Prunc a fost Israel și Eu l-am iubit și din Egipt L-am chemat pe fiul Meu*” (Osea 11,1).

Această prorocie s-a împlinit după plecarea magilor, când „*îngerul Domnului i s-a arătat în vis lui Iosif, zicând: «Ridică-te, ia Pruncul și pe maica Sa și fugi în Egipt și stai acolo până când îți voi spune eu, fiindcă Irod vrea să caute Pruncul ca să-L omoare». Și ridicându-se Iosif, i-a luat în timpul nopții pe Prunc și pe maica Sa și a plecat în Egipt. Și au stat acolo până la*

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem.**

³ **Ibidem**, p. 226.

moartea lui Irod, ca să se împlinească cuvântul spus de Domnul prin profetul ce zice: Din Egipt L-am chemat pe Fiul Meu. După moartea lui Irod, îngerul Domnului i s-a arătat în vis lui Iosif, în Egipt, zicându-i: «Ridică-te, ia Pruncul și pe maica Sa și mergi în țara lui Israel, căci au murit cei ce căutau viața Pruncului». Iar el, ridicându-se, a luat Pruncul și pe maica Sa și a venit în țara lui Israel» (Matei 2,13-15 și 19-21).

Profetul Osea a vorbit și în numele Domnului Hristos despre faptul că evreii nu l-au ascultat cuvintele, despre răscumpărarea neamului omenesc din robia diavolului și despre iudeii care au depus mărturie mincinoasă împotriva Lui: „*Vai de ei, ticăloșii, că s-au abătut de la Mine și au păcătuit împotriva Mea! Eu i-am răscumpărat, dar ei au grăit minciuni împotriva Mea*” (Osea 7,13).

Despre prima parte a profeției Sfântul Evanghelist Ioan a scris că Mântuitorul „*întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit*” (Ioan 1,11). Odată Domnul Hristos le-a spus iudeilor: „*Cercetați Scripturile, de vreme ce socotiți că în ele aveți viață veșnică; și ele sunt cele ce mărturisesc despre Mine; dar voi nu vreți să veniți la Mine ca să aveți viață!*” (Ioan 5,39-40).

Despre împlinirea celei de-a doua părți a profeției Mântuitorul Însuși a afirmat că „*Fiul Omului n-a venit să l se slujească, ci ca El să slujească și să-Și dea viața răscumpărare pentru mulți*” (Matei 20,28), iar Sfântul Apostol Pavel a scris că „*la plinirea vremii Dumnezeu L-a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub lege, ca pe cei de sub lege să-i răscumpere, ca să dobândim înfierea*” (Galateni 4,4-5).

Ultima parte a prorociei s-a realizat după arestarea Domnului Hristos, când „*arhiereii și tot sinedriul căutau mărturie împotriva lui Iisus, ca să-L omoare, dar nu găseau. Că mulți mărturiseau mincinos împotriva Lui, dar mărturiile nu se potriveau*” (Marcu 14,55-56).

Prorocul Osea a mai vorbit în numele Mântuitorului despre sufletele dreptilor Vechiului Testament pe care Acesta le va elibera din robia iadului, precum și despre biruirea morții, atunci când a scris: „*Din mâna iadului îi voi scoate, din moarte îi voi mântui. Moarte, unde-ți este biruința? Iadule, unde-ți este boldul?*” (Osea 13,14).

Despre biruirea definitivă a stăpânirii morții, la cea de-a doua venire în lume a Fiului lui Dumnezeu întrupat, în calitate de Judecător al acesteia, Sfântul Apostol Pavel a scris: „*Pe aceasta însă v-o spun eu vouă, fraților: Carnea și sângele nu pot moșteni împărăția lui Dumnezeu, nici stricăciunea nu moștenește nestricăciunea. Căci trebuie ca ființa aceasta stricăcioasă să se îmbrace în nestricăciune și ființa aceasta muritoare să se îmbrace în nemurire. Iar când ființa aceasta stricăcioasă se va îmbrăca în nestricăciune și ființa aceasta muritoare se va îmbrăca în nemurire, atunci va fi cuvântul care este scris: Moartea a fost înghițită întru biruință. Moarte, unde-ți este biruința? Moarte, unde-ți este boldul? Iar boldul morții este păcatul, iar puterea păcatului este legea. Dar să-I dăm mulțumire lui Dumnezeu, Care ne-a dat biruința prin Domnul nostru Iisus Hristos!*” (I Corinteni 15,50 și 53-57).

Profetul Osea a vorbit despre timpul petrecut de sufletul Mântuitorului în iad și, în numele sufletelor dreptilor Vechiului Testament care se aflau în temnițele iadului a afirmat: „*După două zile ne va vindeca, iar în ziua a treia ne vom ridica și vom fi vii înaintea feței Sale ca Să-L cunoaștem*” (Osea 6,2-3).

Despre împlinirea acestei profeții Sfântul Apostol Petru a scris că „*Hristos a suferit moartea pentru păcate, El, Cel drept pentru cei nedrepți, ca să ne aducă pe noi la Dumnezeu, omorât în trup, dar viu făcut în duh, întru care duh pogorându-Se, le-a propovăduit și sufletelor ținute în temniță*” (I Petru 3,18-19), iar Sfântul Apostol Pavel a afirmat „*că prin El și unii și alții într-un singur Duh avem calea deschisă spre Tatăl*” (Efeseni 2,18).

Sfântul Proroc Osea este pomenit în calendarul creștin în ziua de 17 octombrie.

Sfântul Proroc Ioil

Sfântul Profet Ioil, după cum singur afirmă în cartea lui, era „*fiul lui Petuel*” (Ioil 1,1).

„Numele de Ioil era foarte întrebuițat între iudei. Fiul cel mai mare al prorocului Samuel se numea Ioil (I Regi 8,2)”¹.

„Despre viața profetului Ioil nu știm nimic”². „Se presupune doar că era originar din Regatul de Sud (Iuda) și că acolo și-a desfășurat activitatea”³. „Ioil se adresează mai ales locuitorilor din Ierusalim. Aceasta rezultă din felul cum le vorbește preoților și face aluzie la sacrificii și la ritualuri sfinte”⁴.

„Nici despre epoca în care a trăit Ioil nu avem niciun fel de informație. Datorită faptului că, în canonul Vechiului Testament, cartea sa a fost așezată între Miheia și Avdie, o seamă de biografii îl situează în secolul al VIII-lea î.Hr. Nu lipsesc însă și alte ipoteze”⁵.

„Cartea profetului Ioil este una dintre cele mai scurte și totuși una dintre cele mai tulburătoare și iscoditoare cărți ale Vechiului Testament”⁶. „Deși orizontul vizionar al lui Ioil se mărginește la Iuda și Ierusalim, opera sa (redușă, și ea, la numai patru capitole) are o certă deschidere spre universalitate”⁷.

„Cartea prorocului Ioil cuprinde două cuvântări. Prima descrie invazia unei mari mulțimi de lăcuste, care pricinuieste o

¹ **Ibidem**, p. 228.

² **Ibidem**.

³ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1160.

⁴ **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda**, *Op. cit.*, p. 228.

⁵ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1160.

⁶ *Dicționar biblic...*, p. 593.

⁷ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1160.

mare calamitate pentru popor. Profetul îndeamnă poporul să se căiască, pentru ca să scape de suferință”¹. „Invasia lăcustelor a putut fi un eveniment real, dar, așa cum se petrece în istoria sacră, evenimentul real capătă o încărcătură simbolică atunci când este proiectat în perspectiva profetică. El poate fi interpretat alegoric, ca prevestind invazia unor neamuri păgâne, dar și apocaliptic, ca o succesiune de catastrofe, umane și cosmice, ce vor preceda eshatonul”².

„În a doua cuvântare profetul anunță, celor ce se căiesc, nu numai abundență în bunuri materiale, ci și prisosință în daruri spirituale”³.

„Nestemata operei lui Ioil rămâne prevestirea revărsării Duhului lui Dumnezeu peste toate categoriile de oameni, ceea ce înseamnă prezența și lucrarea harului divin în Biserica universală a lui Iisus Hristos. Prin aceasta, Ioil este numit, pe drept cuvânt, «profetul Cincizecimii», așa cum îl va invoca Apostolul Petru în prima sa cuvântare de după pogorârea Duhului Sfânt”⁴.

Prorocia făcută de Dumnezeu prin gura profetului Ioil este următoarea: „*În zilele acelea Eu voi turna din Duhul Meu peste tot trupul; și fiii voștri și fiucele voastre vor profeți, bătrânii voștri vise vor visa și tinerii voștri vedenii vor vedea. Și în zilele acelea Eu voi revărsa din Duhul Meu peste robi și peste roabe; și voi face minuni sus în cer și semne jos pe pământ: sânge și foc și fumegare de fum; soarele se va schimba în întuneric și luna în sânge înainte de a veni ziua Domnului cea mare și năprasnică; și oricine va chema numele Domnului, se va mântui. Că în muntele Sion și în*

¹ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 229.

² *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1160.

³ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 229.

⁴ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1160.

Ierusalim va fi cel mântuit, așa cum a zis Domnul, și binevestitorii pe care Domnul i-a chemat" (Ioil 3,1-5).

Despre această profecie Sfântul Apostol Petru a vorbit la Pogorârea Sfântului Duh, în Ierusalim, zicând: „*Bărbați iudei, și toți cei ce locuiți în Ierusalim, fie-vă cunoscută aceasta și luați aminte la cuvintele mele; că aceasta este ceea ce s-a spus prin profetul Ioil: În zilele din urmă, zice Dumnezeu, Eu voi turna din Duhul Meu peste tot trupul; și fiii voștri și fucele voastre vor profeti și tinerii voștri vedenii vor vedea și bătrânii voștri vise vor visa. Și în zilele acelea Eu voi revărsa din Duhul Meu peste robi și peste roabe și ei vor profeti, și voi face minuni sus în cer și semne jos pe pământ: sânge, foc și fumegare de fum; soarele se va schimba în întuneric și luna în sânge, înainte de a veni ziua Domnului cea mare și năprasnică; și va fi că tot cel ce va chema numele Domnului se va mântui*" (Faptele Apostolilor 2,14 și 16-21)

Sfântul Proroc Ioil este pomenit de Biserică în 19 octombrie.

Sfântul Proroc Isaia

„Profetul Isaia este unul dintre cei patru proroci mari (alături de Ieremia, Iezechiel și Daniel), numiți astfel nu doar pentru valoarea operelor lor, ci și pentru că scrierile lor sunt mai extinse. Cartea lui Isaia este cea de a treia ca lungime din Sfânta Scriptură, cuprinzând șaiszeci și șase de capitole, fiind depășită doar de Psaltire și de cartea profetului Ieremia”¹.

„Profetul Isaia era fiul lui Amos (altul decât profetul cu același nume) și, potrivit tradiției rabinice, făcea parte din nobilimea lui Iuda, din chiar neamul regesc al acestuia”². „Conform tradiției Talmudului babilonian el era nepotul regelui Amazia

¹ *Viețile sfinților proroci...*, p. 147.

² *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 887.

al regatului Iuda”¹, „acesta fiind fratele tatălui său. Acest lucru însă nu se poate verifica. Știm doar că personalitatea lui Isaia era atât de impozantă și raporturile sale cu regii erau atât de pline de demnitate, încât se pare că el le vorbea de la egal la egal. Aceasta denotă, în orice caz, originea și educația aleasă a profetului, sau poate chiar și înrudirea lui cu familia regală”².

„Nu știm nimic despre familia profetului, despre cercurile în care a trăit și despre tinerețea lui. El ne comunică doar că era căsătorit, avea doi copii”³ și a trăit în Ierusalim (Isaia 7,1-3 și 37,2).

„Domnia lui Ozia poate fi descrisă drept cea mai prosperă perioadă pe care a cunoscut-o Iuda din vremea dezbinării regatului după moartea lui Solomon. În timpul domniei lui Ozia și Iotam prosperitatea și luxul au fost abundente în Iuda; această stare de lucruri este reflectată în Isaia 2-4”⁴.

„Chemarea profetului Isaia la misiune a avut loc în anul morții lui Ozia, iar el și-a desfășurat misiunea profetică pe o durată de 40 de ani, adică din 740, când a fost chemat, până în 700, când a murit”⁵.

„Primul verset al cărții profetului menționează domnia regilor Ozia, Iotam, Ahaz și Iezechia drept epocă a activității sale”⁶.

„Isaia a trăit într-un timp când marea putere asiriană și-a atins culmea sa, întinzându-și dominația peste țările occidentale vecine, ajungând până la hotarele Egiptului. Mai mulți regi din

¹ Paul Johnson, *Op. cit.*, p. 94.

² Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 195.

³ *Ibidem*.

⁴ *Dicționar biblic...*, p. 617.

⁵ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 887.

⁶ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 196.

această epocă: Tiglatpileser al III-lea, Salmanasar al V-lea, Sargon al II-lea și Sanherib au influențat direct mersul celor două state mici israelite. Ei au dat lovituri grele Regatului de Nord, care s-au terminat cu prăbușirea și desființarea lui (722 î.Hr.). Pentru regatul lui Iuda acest timp a fost foarte greu, dar deznodământul n-a fost atât de crud și atât de curând. Nu este de mirare că aceste evenimente au avut repercusiuni și asupra cărții lui Isaia. Profetul n-a trăit în umbră și retras. În toate nenorocirile care s-au abătut asupra țării sale, el s-a situat pe primul plan, îndemnându-i, încurajându-i, muștrându-i, rând pe rând, pe compatrioții săi. Rolul său, atât religios, cât și politic, a fost considerabil. El se bucura de o mare autoritate. Influența lui era resimțită. Este drept că uneori sfatul lui nu era luat în considerare, așa cum s-a întâmplat, de pildă, pe timpul lui Ahaz. Acest rege incapabil, slab și de rea credință, se opunea sfaturilor profetului și nu ținea seama de sugestiile lui. Sub domnia acestui monarh, regatul Iuda a trebuit să facă față coaliției a doi regi: regele Rezin din Damasc și Pechah din Samaria (Israel). Cei doi aliați și-au pus în gând să cucerească Ierusalimul și întreg regatul lui Iuda, spre a-l supune dominației lor. Situația era foarte critică. Acum a intervenit Isaia, plin de curaj și încredere în puterea lui Dumnezeu, și a îndemnat regele și poporul la rezistență, recomandând încredere neclintită în Dumnezeu și vestind că în curând cei doi regi, care erau pe cale să asedieze cetatea Ierusalimului, se vor prăbuși. Ahaz însă, în acest timp, a crezut că este mai bine să recurgă la ajutorul Asiriei. Regele Tiglatpileser al III-lea a folosit momentul potrivit pentru a interveni în afacerile interne ale statelor mici mediteraneene, cu gândul de a-și întinde dominația peste aceste țări și a-și face drum spre Egipt. Cu acest prilej, el a pus capăt regatului sirian din Damasc, iar regatul Israel a fost pus deocamdată în situația de stat vasal. Ahaz, în loc să-și dobândească un prieten și un

ocrotitor, și-a găsit un stăpân, căruia a trebuit să-i aducă omagii de supunere în Damasc. Isaia a condamnat cu totul această politică a lui Ahaz, care era contrară principiilor proclamate de profet. Isaia propovăduia supunere exclusivă doar față de Dumnezeu și punerea sub ocrotirea Lui. Urmașul lui Ahaz, Iezechia, a avut o atitudine cu totul diferită față de profet, arătându-i stimă și bunăvoință. Totuși, din punct de vedere politic, Iezechia avea o concepție deosebită de a profetului. Ca și Ahaz, urmașul său, Iezechia, s-a orientat spre ajutorul străin. De aceea Isaia s-a opus mai departe acestei politici. Spre deosebire de tatăl său, Iezechia și-a îndreptat privirile spre Egipt, de unde nădăjduia salvarea țării. Isaia a dezaprobat punctul de vedere al lui Iezechia și l-a mustrat pentru gestul prin care regele i-a primit cu mare pompă pe trimișii regelui din Babilon. De altfel, Isaia s-a arătat întotdeauna binevoitor față de regele Iezechia și i-a fost un bun sfătuitor în multe momente din viață, mai ales cu prilejul invaziei teritoriului iudaic din 701 î.Hr., de către armata condusă de regele Sanherib. Isaia a avut un rol excepțional, în clipele cele mai grele. El a ridicat moralul regelui și al poporului. Țara era pustiită, cetățile cucerite, Ierusalimul asediat, iar regele umilit, fiind obligat să plătească un tribut foarte mare. În acest timp, când părea că totul este pierdut, Isaia a vestit, cu mare încredere și curaj, că armata asiriană și regele Sanherib se vor întoarce pe calea pe unde au venit. Această precizie s-a realizat curând”¹.

„Profetul Isaia a fost un bărbat de stat remarcabil, dar, în domeniul religios, importanța lui a fost și mai mare. Aici și-a îndeplinit el misiunea profetică, în sensul înalt al cuvântului. În latura religioasă, Isaia a îndeplinit un rol nu numai pentru timpul său, dar și pentru vremurile de mai târziu. Prin puterea

¹ *Ibidem*, pp. 196-197.

convingerilor sale și prin activitatea lui, el a înnoit și a întărit viața religioasă a poporului său”¹.

„După o veche tradiție iudaică, Isaia ar fi trăit până la începutul domniei lui Manase și ar fi fost ucis din ordinul acestui rege idolatru, fiind tăiat cu un fierăstrău. La această tradiție se pare că se referă Apostolul neamurilor în Epistola către Evrei (11,37)”².

„Printre sulurile descoperite la Qumran după cel de-al Doilea Război Mondial s-a aflat și un sul de piele, lung de șapte metri, redând tot textul lui Isaia în limba ebraică, în cincizeci de coloane, fiind cel mai bine păstrat și mai lung manuscris antic al Sfintei Scripturi aflat în posesia noastră”³.

„Încă din vechime Isaia a fost considerat cel mai mare dintre profeții Vechiului Testament. El a fost numit «vulturul între profeți», «Evanghelistul Vechiului Testament» etc. Cartea lui nu numai că are un stil și o concepție înaltă, ci este de asemenea bogată în conținut spiritual”⁴ și are foarte multe profeții mesianice.

„Fericitul Ieronim a scris despre Isaia că a fost mai mult Evanghelist decât unul dintre proroci, pentru că el a prezentat numeroase evenimente din viața Domnului Hristos încât cineva ar putea crede că în scrierile lui el nu vorbește despre fapte din viitor, ci mai degrabă că alcătuiește o istorie a faptelor trecute”⁵.

„În Noul Testament există 89 de citate din profetul Isaia, preluate întocmai, aluziv sau prin parafrază, ceea ce înseamnă că, după Psalmi, cartea prorocului Isaia este cea mai puternică legătură dintre cele două Testamente”⁶.

¹ **Ibidem**, p. 197.

² **Ibidem**, p. 196.

³ **Paul Johnson**, *Op. cit.*, p. 94.

⁴ *Dicționar biblic...*, p. 620.

⁵ *Viețile sfinților proroci...*, p. 146.

⁶ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 888.

Dintre profețiile lui Isaia le voi reda pe cele mai importante, precum și realizarea lor în Noul Testament.

„Iată, Fecioara va purta în pântece și va naște fiu și-L vor chema cu numele de Emanuel, care înseamnă «Cu noi este Dumnezeu»” (Isaia 7,14).

Această prorocie a fost împlinită atunci când *„îngerul Gavriil a fost trimis de la Dumnezeu într-o cetate din Galileea, al cărei nume era Nazaret, la o fecioară logodită cu un bărbat care se chema Iosif, din casa lui David; iar numele fecioarei era Maria. Și intrând îngerul la ea, i-a zis: «Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Bindecuvântată ești tu între femei!». Iar ea, văzându-l, s-a tulburat de cuvântul lui și cugeta: «Ce fel de închinare poate fi aceasta?». Și îngerul i-a zis: «Nu te teme, Marie, fiindcă ai aflat har la Dumnezeu. Și iată vei zămisli în pântece și vei naște Fiul și numele Lui îl vei chema Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui-Preaînalt Se va chema și Domnul Dumnezeu Îi va da tronul lui David, părintele Său, și va împărăți peste casa lui Iacob în veci și împărăția Lui nu va avea sfârșit». Și a zis Maria către înger: «Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat?». Și răspunzând îngerul, i-a zis: «Duhul Sfânt Se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfântul Care Se va naște din tine Fiul lui Dumnezeu Se va chema. Și iată, Elisabeta, rudenia ta, a zămislit și ea fiu la bătrânețea ei, și aceasta este a șasea lună pentru ea, cea numită stearpă. Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință». Iar Maria a zis: «Iată, roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!». Și îngerul a plecat de la ea” (Luca 1,26-38).*

Despre realizarea acestei profeții citim și în Sfânta Evanghelie după Matei: *„Iar nașterea lui Iisus Hristos așa a fost: Maria, mama Lui, fiind logodită cu Iosif, fără să fi fost ei înainte împreună, s-a aflat având în pântece de la Duhul Sfânt. Iosif, logodnicul ei, drept fiind și nevrând s-o vădească, a vrut s-o lase*

în ascuns. Și cugetând el acestea, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis, grăind: «Iosife, fiul lui David, nu te teme s-o iei pe Maria, logodnica ta, că ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt. Ea va naște Fiu și vei chema numele Lui: Iisus, căci El va mântui pe poporul Său de păcatele lui. Acestea toate s-au făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul prin prorocul care zice: Iată, Fecioara va avea în pântece și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel, care se tâlcuiește: Cu noi este Dumnezeu». Și deșteptându-se din somn, Iosif a făcut așa precum i-a poruncit îngerul Domnului și a luat-o la sine pe logodnica sa. Și fără să fi cunoscut-o pe ea Iosif, Maria a născut pe Fiul ei Cel Întâi-Născut, Căruia I-a pus numele Iisus” (Matei 1,1-25).

În altă parte prorocul Isaia a scris: „Că Prunc ni S-a născut, Fiu, și ni S-a dat, a Cărui stăpânire Și-o poartă pe umăr; și numele Lui se cheamă: «Înger de mare sfat», «Sfetcnic minunat», «Dumnezeu tare, biruitor», «Domn al păcii», «Părinte al veacului ce va să fie»; că Eu voi aduce pace peste domni și sănătate Lui. Mare va fi stăpânirea Lui și pacea Lui nu va avea hotar. Pe tronul lui David va ședea și peste împărăția Sa, ca s-o cârmuiască întru fericire și s-o apere prin judecată și dreptate, de acum și până-n veac. Râvna Domnului Atotțitorului va face acestea” (Isaia 9,5-6).

Despre stăpânirea Fiului lui Dumnezeu întrupat peste tronul lui David arhanghelul Gavriil i-a spus Sfintei Fecioare Maria la Buna Vestire: „Acesta va fi mare și Fiul Celui-Preaînalt Se va chema și Domnul Dumnezeu Îi va da tronul lui David, părintele Său, și va împărăți peste casa lui Iacob în veci și împărăția Lui nu va avea sfârșit” (Luca 1,32).

O prorocie aproape identică cu cea prezentată până acum, dar la care a adăugat un amănunt foarte important, a făcut Isaia atunci când a scris: „Toiag din rădăcina lui Iesei se va ivi și floare

din rădăcina lui se va ridica și Duhul lui Dumnezeu se va odihni peste El” (Isaia 11,1-2).

Atât în genealogia Mântuitorului de la Sfântul Evanghelist Matei, cât și în cea de la Luca, printre strămoșii după trup ai Pruncului Iisus este menționat regele David, fiul lui Iesei (Matei 1,6 și Luca 3,31-32).

Referitor la cea de-a doua parte a profeției lui Isaia, aceasta s-a realizat când Domnul Hristos a fost botezat de Sfântul Ioan Botezătorul în râul Iordan. Despre aceasta Sfântul Evanghelist Matei a scris: „*Și după ce a fost botezat, Iisus a ieșit din apă, și îndată cerurile s-au deschis și Duhul lui Dumnezeu s-a văzut pogorându-Se ca un porumbel și venind peste El. Și iată, glas din ceruri grăind: «Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit!»*” (Matei 3,16-17).

Cei mai mulți cititori ai Noului Testament au impresia falsă că Sfântul Duh a pogorât peste Domnul Hristos la botez, după care a plecat. Sfântul Maxim Mărturisitorul însă a afirmat că „îndumnezeirea firii omenești în Iisus Hristos constă în înălțarea acesteia, prin har, și pătrunderea ei de către energiile dumnezeiești necreate ori în faptul că Sfântul Duh, Care Se odihnește din veci asupra Fiului lui Dumnezeu, Se odihnește de acum și asupra omenității Sale”. Dovada că Sfântul Duh nu L-a părăsit pe Domnul Hristos în urma botezului o avem în faptul că îndată după aceea „*Iisus, plin de Duhul Sfânt, S-a întors de la Iordan și a fost dus de Duhul în pustie timp de patruzeci de zile. Și în acele zile El n-a mâncat nimic; și când ele s-au încheiat, El a flămânzit. Și apropiindu-se ispititorul, I-a zis: «Dacă ești Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pâini». Iar El, răspunzând, i-a zis: «Scris este: Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu». Atunci diavolul L-a dus în Sfânta Cetate și L-a pus pe aripa templului și I-a zis: «Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te jos, că scris*

este: Îngerilor Săi le va porunci pentru Tine și ei Te vor ridica pe mâini, ca nu cumva piciorul Tău să Ți-l izbești de piatră». Iisus i-a zis: «Dar mai este scris: Să nu-L ispitești pe Domnul Dumnezeuul tău». Diavolul L-a mai dus pe un munte foarte înalt și I-a arătat toate împărățiile lumii și slava lor și I-a zis: «Pe acestea toate Ți le voi da Ție dacă vei cădea înaintea mea și mi Te vei închina». Atunci Iisus i-a zis: «Mergi înapoia Mea, Satano, că scris este: Domnului Dumnezeuului tău să I te închini și numai Lui să-I slujești!». Atunci diavolul L-a lăsat; și iată, îngerii s-au apropiat de El și-I slujeau” (Luca 4,1-2 și Matei 4,2-11).

După ce Mântuitorul l-a biruit pe Satana în pustia Carantaniei, Sfântul Duh era cu El, pentru că în Sfânta Scriptură citim că „Iisus S-a întors cu puterea Duhului în Galileea; și vestea despre El a ieșit în tot ținutul dimprejur” (Luca 4,14).

Profetul Isaia a scris și despre Înaintemergătorul Domnului Hristos: „Glasul celui ce strigă în pustie: Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Dumnezeului nostru! Toată valea să se umple și tot muntele și dealul să se micșoreze; cele strâmbe se vor face drepte și căile colțuroase vor fi netede. Și slava Domnului se va arăta și orice trup va vedea mântuirea lui Dumnezeu, căci Domnul a spus-o” (Isaia 40,3-5).

Aceste cuvinte s-au împlinit întocmai, conform celor consemnate de Sfântul Evanghelist Luca: „În al cincisprezecelea an de domnie a cezarului Tiberiu, pe când Ponțiu Pilat era procurator al Iudeii, Irod, tetrarh al Galileii, și Filip, fratele său, tetrarh al Itureii și al ținutului Trahonitidei, și Lisanius, tetrarh al Abilenei, în vremea arhierilor Anna și Caiafa, a fost cuvântul lui Dumnezeu către Ioan, fiul lui Zaharia, în pustie. Și a venit el în tot ținutul dimprejurul Iordanului, propovăduind botezul pocăinței, spre iertarea păcatelor. Precum este scris în cartea cuvintelor lui Isaia profetul: Glasul celui ce strigă în pustie:

Gătiți calea Domnului, drepte faceți-I cărările. Orice vale se va umple și fiecă munte și deal se va micșora; cele strâmbe se vor face drepte și căile colțuroase vor fi netede. Și orice trup va vedea mântuirea lui Dumnezeu” (Luca 3,1-6).

Despre activitatea Domnului Hristos în Galileea prorocul Isaia a scris: *„Treci repede la faptă, tu, țară a Zabulonului, țară a Neftalimului și voi, ceilalți care locuiți pe calea mării și dincolo de Iordan, Galileea neamurilor! Poporul cel ce umbla în întuneric a văzut lumină mare; voi, cei ce locuiți în latura și în umbra morții, lumină va străluci peste voi! Mulțimea poporului pe care ai adus-o întru veselia Ta în fața Ta se va veseli, precum cei ce se veselesc la seceriș și precum cei ce-și împart prăzile” (Isaia 9,1-2).*

Aceste cuvinte s-au împlinit când *„Iisus a auzit că Ioan Botezătorul a fost întemnițat și a plecat în Galileea. Și părăsind Nazaretul, a venit și a locuit în Capernaum, lângă mare, în hotarele lui Zabulon și ale lui Neftalim, ca să se împlinească ceea ce s-a spus prin Isaia profetul care zice: Pământul lui Zabulon și pământul lui Neftalim, spre calea mării, dincolo de Iordan, Galileea neamurilor; poporul ce stătea în întuneric a văzut lumină mare, și celor ce ședeau în latura și în umbra morții lumină le-a răsărit” (Matei 4,12-16).*

Profetul Isaia a scris despre minunile pe care le va săvârși Mântuitorul: *„Atunci ochii orbilor se vor deschide și urechile surzilor vor auzi. Atunci va sări șchiopul ca cerbul și limpede va fi limba gângavilor” (Isaia 35,5-6).*

Prorocia lui Isaia s-a împlinit când *„Ioan Botezătorul, care era în închisoare, a auzit despre faptele lui Hristos și trimițând la El pe doi dintre ucenicii săi, I-a zis: «Tu ești Cel ce trebuie să vină, sau să așteptăm pe altul?». Și Iisus, răspunzând, le-a zis: «Duceți-vă și spuneți-i lui Ioan cele ce auziți și vedeți: orbii văd și șchiopii umblă, leproșii se curățesc și surzii aud, morții învie*

și săracilor li se binevestește; și fericit este acela care nu se va poticni întru Mine»” (Matei 11,2-5).

În altă parte prorocul Isaia a scris în numele Domnului Hristos: *„Duhul Domnului este peste Mine, pentru că El M-a uns; El M-a trimis să le binevestesc săracilor, să-i vindec pe cei zdrobiți la inimă, robilor să le vestesc libertate și orbilor vedere, să vestesc anul bineprimit al Domnului și ziua răsplătirii, să-i mângâi pe toți cei ce plâng” (Isaia 61,1-2).*

Aceste cuvinte s-au împlinit când *„Iisus a venit în Nazaret, unde fusese crescut; și după obiceiul Său a intrat în ziua sâmbetei în sinagogă și S-a ridicat să citească. Și I s-a dat cartea profetului Isaia. Și deschizând El cartea, a găsit locul unde era scris: Duhul Domnului este peste Mine, pentru că El M-a uns; El M-a trimis să le binevestesc săracilor, să-i vindec pe cei zdrobiți la inimă, robilor să le vestesc libertate și orbilor vedere, pe cei asupriți să-i trimit în libertate și să vestesc anul bineprimit al Domnului. Și închizând cartea și dând-o slujitorului, a șezut; iar ochii tuturor celor din sinagogă erau ațintiți asupra Lui. Și a început să le spună: «Astăzi s-a împlinit această scriptură în urechile voastre». Și toți Îl încuviințau și se mirau de cuvintele harului ce ieșeau din gura Lui” (Luca 4,16-22).*

Inspirat, profetul Isaia I se adresează Mântuitorului în numele lui Dumnezeu Tatăl: *„Mergi și spune-i acestui popor: Cu auzul veți auzi, dar nu veți înțelege, și cu privirea veți privi, dar nu veți vedea. Că inima acestui popor s-a împietrit, urechile lor greu aud și ochii lor s-au închis, ca nu cumva cu ochii să vadă și cu urechile să audă și cu inima să înțeleagă și să-și revină și Eu să-i vindec” (Isaia 6,9-10).*

Aceste cuvinte s-au împlinit când Domnul Hristos a rostit pilda semănătorului, *„și apropiindu-se ucenicii, I-au zis: «De ce le vorbești în parabole?». Iar El, răspunzând, le-a zis: «Pentru că vouă vi s-a dat să cunoașteți tainele împărăției cerurilor, dar*

acestora nu li s-a dat. Căci celui ce are i se va da și îi va prisosi, dar de la cel ce nu are se va lua și ceea ce are. De aceea le vorbesc în parabole, că ei văd fără să vadă și aud fără să audă și nici să înțeleagă. Și se împlinește cu ei profeția lui Isaia care zice: Cu auzul veți auzi, dar nu veți înțelege, și cu privirea veți privi, dar nu veți vedea. Căci inima acestui popor s-a împietrit și urechile lor greu aud și ochii lor s-au închis, ca nu cumva cu ochii să vadă și cu urechile să audă și cu inima să înțeleagă și să-și revină și Eu să-i vindec. Pe toate acestea le-a grăit Iisus mulțimilor în parabole, și fără parabole nimic nu le grăia, ca să se împlinească ceea ce s-a spus prin profetul care zice: În parabole îmi voi deschide gura, le voi spune pe cele ascunse de la întemeierea lumii” (Matei 13,10-15 și 34-35).

Prorocul Isaia a vorbit în numele Mântuitorului: „*Spatele Mi l-am dat spre bătăi și obrajii Mei spre palmuiri și fața nu Mi-am întors-o dinspre rușinea scuipărilor” (Isaia 50,6).*

Această profeție s-a împlinit după arestarea Domnului Hristos, când a fost dus la arhiereul Caiafa, unde „*unii au început să-L scuipe și să-I acopere fața și să-L bată cu pumnii și să-I zică: «Profețește!».* Și slugile Îl băteau cu palmele peste obraz” (Marcu 14,65). De asemenea, a doua zi dimineața, după ce Mântuitorul a fost predat guvernatorului Ponțiu Pilat, „*ostașii L-au dus înlăuntrul curții, adică în pretoriu, și au adunat toată cohorta și L-au îmbrăcat în purpură; și împletind o cunună de spini, I-au pus-o pe cap. Și au început să I se închine, zicând: «Bucură-te, împăratul Iudeilor!».* Și-L băteau peste cap cu o trestie și-L scuipeau și, punându-I-se în genunchi, I se închinau” (Marcu 15,16-19).

Profetul Isaia a profețit despre Mântuitorul „*că a fost chinuit, dar S-a supus și nu și-a deschis gura Sa; ca un miel la junghiere s-a adus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, așa nu și-a deschis gura Sa” (Isaia 53,7).*

Această profeție a fost realizată în Vinerea Patimilor, în pretoriul din Ierusalim, când „*la învinuirile ce I se aduceau de către arhierii și bătrâni, Iisus nu răspundea nimic. Atunci Pilat I-a zis: «Tu nu-i auzi câte mărturisesc ei împotriva ta?». Și nu i-a răspuns lui niciun cuvânt, așa încât guvernatorul se mira foarte»* (Matei 27,12-14)

Isaia a mai profețit că Mântuitorul nu v-a fi crezut, ci va fi disprețuit și neluat în seamă: „*Doamne, cine i-a dat crezare auzului nostru? Și cui i s-a descoperit brațul Domnului? Disprețuit era și cel din urmă dintre oameni; om al durerilor și cunoscător al suferinței, unul înaintea căruia să-ți acoperi fața; disprețuit și nebăgat în seamă»* (Isaia 53,1 și 3).

Despre împlinirea acestor cuvinte Sfântul Evanghelist Ioan a scris: „*Și cu toate că El a făcut atâtea minuni în fața lor, ei tot nu credeau în El. Ca să se împlinească cuvântul profetului Isaia, pe care l-a zis: Doamne, cine i-a dat crezare auzului nostru? Și cui i s-a descoperit brațul Domnului?»* (Ioan 12,37-38).

Despre realizarea celei de-a doua părți a profeției lui Isaia citim că „*Iisus întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit*” (Ioan 1,11). La începutul activității Sale publice Domnul Hristos s-a dus în Nazaret și după ce a citit în sinagogă un pasaj din Vechiul Testament, le-a zis celor de față: „*Adevăr vă spun Eu vouă că niciun profet nu este bine primit în patria sa. Și adevăr vă spun că multe văduve erau în Israel în vremea lui Ilie, când s-a închis cerul trei ani și șase luni, încât a fost foamete mare în tot pământul, și la niciuna dintre ele n-a fost trimis Ilie, ci numai în Sarepta Sidonului, la o femeie văduvă (deci la o păgână). Și mulți leproși erau în Israel în vremea profetului Elisei, dar niciunul dintre ei nu s-a curățit, ci numai Neeman Sirianul (tot un păgân). Și auzind acestea, toți cei din sinagogă s-au umplut de mânie. Și sculându-se, L-au scos afară din cetate și L-au dus până pe sprânceana muntelui pe care le era zidită cetatea, ca*

să-L arunce jos. Dar El, trecând prin mijlocul lor, S-a dus” (Luca 4,24-30). Sfântul Evanghelist Matei a consemnat și el că „la sărbătoarea Paștilor, guvernatorul avea obiceiul să-i elibereze mulțimii un întemnițat, pe care-l voiau ei. Și aveau atunci un întemnițat vestit, care se numea Baraba. Deci, adunați fiind ei, Pilat le-a zis: «Pe care vreți să vi-l eliberez: pe Baraba, sau pe Iisus căruia i se spune Hristos?». Fiindcă știa că din invidie i L-au dat în mână. Și pe când ședea Pilat în scaunul de judecată, femeia lui a trimis la el vorbă, zicând: «Nimic să nu-I faci Dreptului Aceluia, că astăzi mult am pățimit în vis din pricina Lui». Iar arhierii și bătrânii au înduplecat mulțimile să-l ceară pe Baraba, iar pe Iisus să-L piardă. Iar guvernatorul, răspunzând, le-a zis: «Pe care din cei doi vreți voi să vi-l eliberez?». Iar ei au răspuns: «Pe Baraba!». Și Pilat le-a zis: «Dar ce să fac eu cu Iisus căruia i se spune Hristos?». Toți au răspuns: «Să fie răstignit!». Pilat a zis din nou: «Dar ce rău a făcut?». Ei însă mai tare strigau, zicând: «Să fie răstignit!». Și văzând Pilat că nimic nu folosește, ci mai mare tulburare se face, luând apă și-a spălat mâinile în fața mulțimii, zicând: «Nevinovat sunt eu de sângele Dreptului Acestuia. De acum, pe voi vă privește!». Iar tot poporul, răspunzând, a zis: «Sângele Lui asupra noastră și asupra copiilor noștri!». Atunci le-a eliberat pe Baraba; iar pe Iisus, după ce L-a biciuit, L-a dat să fie răstignit” (Matei 27,15-26).

Profetul Isaia a scris despre Mântuitorul că „sufletul Său a fost dat spre moarte și cu cei fără de lege a fost socotit” (Isaia 53,12).

Această prorocie s-a realizat după condamnarea Domnului Hristos la moarte, pentru că „împreună cu El au răstignit doi tâlhari, unul de-a dreapta Lui și altul de-a stânga și s-a împlinit Scriptura care zice: Cu cei fără de lege a fost socotit” (Marcu 15,27-28).

În altă parte Isaia a scris despre Mântuitorul că „*El a fost străpuns pentru păcatele noastre și pentru fărădelegile noastre a pățimit. El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră și prin rănilor Lui noi toți ne-am vindecat*” (Isaia 53,5).

Despre împlinirea acestei profeții Sfântul Apostol Pavel a scris că „*în timp ce noi eram încă neputincioși, la vremea cuvenită Hristos a murit pentru cei nelegiuiți. Căci cu greu va muri cineva pentru un drept; dar pentru cel bun poate că îndrăznește cineva să moară. Dar Dumnezeu Își arată iubirea față de noi prin aceea că Hristos a murit pentru noi pe când noi eram încă păcătoși*” (Romani 5,6-8).

Profetul Isaia a vorbit despre moartea Mântuitorului, coborârea Lui cu sufletul la iad și eliberarea sufletelor dreptilor Vechiului Testament din temnițele iadului: „*Moartea a biruit și om a înghițit, dar Dumnezeu a șters lacrimile de pe toate fețele. Ocară poporului Său a luat-o de pe tot pământul, căci gura Domnului a grăit acestea. Și în ziua aceea vor zice: «Iată-L pe Dumnezeul nostru în Care am nădărduit, și El ne va mântui; Acesta este Domnul, noi L-am așteptat, ne-am bucurat și întru mântuirea noastră ne vom veseli»*” (Isaia 25,8-9).

Sfântul Proroc Isaia este pomenit de Biserică în ziua de 9 mai.

Sfântul Proroc Miheia

„Profetul Miheia era originar din Moreșet Gat, localitate așezată în șesul maritim Șefela, nu departe de cetatea filisteană Gat, înspre sud-vest de Ierusalim”¹.

„Miheia a fost contemporan cu Isaia și a profețit în Regatul de Sud. El a activat sub regii Iotam, Ahaz și Iezechia”². „Spre

¹ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 242.

² *Ibidem.*

deosebire de Isaia, care făcea parte din clasa nobiliară și și-a rostit mesajul în păturile de sus ale societății, Miheia aparținea clasei țărănești, iar orizontul mesajului său îi cuprindea pe cei umiliți și obidiți”¹.

„Deoarece Miheia a prorocit în același timp și împreună cu Isaia, este explicabilă asemănarea mare care se observă între unele texte ale acestor doi profeți”².

„Sensibil la suferințele semenilor săi, prorocul a protestat adeseori cu un limbaj violent împotriva îmbogățitorilor care își asupreau semenii, a judecătorilor care se lasă mituiți, a preoților, a profeților mincinoși. Miheia a fost, prin excelență, un justițiar. Dumnezeu său este un Dumnezeu al milei și al iertării, dar îndurarea vine numai după ce s-a făcut dreptate. În același fel va vedea lucrurile, peste șapte secole, Sfântul Ioan Botezătorul, nedumerit că în Iisus lucrează doar Mielul, nu și securea, dar care va afla că securea rămâne ultima soluție, și foarte îndepărtată, după ce Dumnezeu Își va fi epuizat toate resursele așteptării”³.

„Cu toate acestea, ar fi greșit să vedem în Miheia doar pe profetul social și să nu observăm larga lui deschidere spre universalitate. După consumarea mâniei divine și a pedepselor răzbunătoare, va avea loc reșezarea Ierusalimului în vechea sa splendoare, Sionul devenind centrul spre care se vor îndrepta toate popoarele să-L caute și să-L afle pe Dumnezeul cel adevărat, în perspectiva împărăției ce va să vină. Miheia este singurul profet care a vizualizat, cu multă limpezime, locul unde se va naște Mântuitorul lumii: Betleemul”⁴.

¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1151.

² **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda**, *Op. cit.*, pp. 242-243.

³ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1151.

⁴ **Ibidem.**

Astfel, Miheia a scris: „*Iar tu, Betleeme Efrata, deși ești mic între miile lui Iuda, din tine va ieși Stăpânitor peste Israel, iar obârșia Lui este dintru început, din zilele veșniciei*” (Miheia 5,1).

Această profeție conține două idei, pe de o parte se arată că Mesia, Fiul lui Dumnezeu, este născut din veci din Tatăl, după cum a scris Sfântul Evanghelist Ioan că „*la început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul. Acesta era dintru început la Dumnezeu. Toate prin El s-au făcut și fără El nimic nu s-a făcut din ceea ce s-a făcut*” (Ioan 1,1-3).

Pe de altă parte, prorocul vestește locul în care se va naște Mântuitorul lumii.

Despre împlinirea acestei profeții Sfântul Evanghelist Luca a scris că „*în zilele acelea a ieșit poruncă de la cezarul August să se înscrie toată lumea. Această înscriere s-a făcut pe când Quirinus guverna în Siria. Și se duceau toți să se înscrie, fiecare în cetatea sa. Și Iosif s-a suit și el din Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David, care se numește Betleem, pentru că el era din casa și din seminția lui David, ca să se înscrie împreună cu Maria, cea logodită cu el, care era însărcinată. Iar pe când erau ei acolo, s-au împlinit zilele ca ea să nască. Și L-a născut pe Fiul ei Cel Întâi-Născut și L-a înfășat și L-a culcat în iesle, fiindcă pentru ei nu era loc la han*” (Luca 2,1-7).

Regele Irod avea cunoștință despre această prorocie, pentru că atunci când au venit cei trei magi din Răsărit și au întrebat „*Unde este Cel ce S-a născut rege al Iudeilor? Că în Răsărit I-am văzut steaua și am venit să I ne închinăm, regele Irod s-a tulburat, și tot Ierusalimul împreună cu el. Și adunând pe toți arhierii și cărturarii poporului, i-a întrebat: «Unde este să Se nască Hristos?»*». Iar ei i-au zis: „*În Betleemul Iudeii, că așa este scris prin profetul: Și tu, Betleeme din pământul lui Iuda,*

nicidecum nu ești mai mic între căpeteniile lui Iuda, căci din tine va ieși Cărmuitorul Care-l va păstori pe poporul Meu Israel» (Matei 2,2-6).

Sfântul Proroc Miheia este pomenit în calendarul creștin în ziua de 14 august.

Sfântul Proroc Naum

Prorocul Naum s-a născut în Elcoș (Naum 1,1).

„În 722-721 î.Hr. regele asirian Salmanasar al V-lea a cucerit Samaria, iar succesorul său la tron, Sargon al II-lea, a deportat majoritatea populației de aici și a adus în locul fiilor lui Israel coloniști din Babilon, Cuta, Ava, Hamat și Sefarvaim, prefăcând Regatul de Nord în provincie asiriană, sub numele de Samerina; amintire dureroasă, ca o rană veșnic deschisă în sufletul unui popor, care le hrănea resentimentele evreilor”¹.

Între anii 670-664 î.Hr., asirienii, conduși de Esarhaddon (681-669 î.Hr.) și Assurbanipal (669-627 î.Hr.), au cucerit Egiptul și l-au transformat în provincie asiriană, numind guvernatori în principalele orașe.

„Teba sau No-Amon, capitala Egiptului Superior, a fost cucerită și distrusă de către asirieni în 663 î.Hr., eveniment care este menționat în cartea profetului Naum”².

„Ninive, capitala Asiriei, era pentru fiii lui Israel un simbol al opresiunii seculare, iar prorocul Naum a profețit în cartea sa, jubilând, că acest oraș va fi nimic, fapt care s-a petrecut în anul 612, când forțele armate reunite ale mezilor și babilonienilor, sub dubla comandă a lui Cinaxar și Nabopolassar au capturat și distrus capitala Asiriei”³.

Căderea Ninivei este singura profeția din cartea lui Naum.

¹ **Ibidem**, p. 1173.

² **Ibidem**.

³ **Ibidem**.

Ținând cont de cele două evenimente (relatarea căderii Tebei și profeția nimicirii Ninivei), „prorocul Naum și-a scris cartea după 663 și înainte de 612”¹.

„Cartea profetului Naum este socotită o capodoperă poetică. Comparațiile prorocului sunt izbitoare, descrierile sunt când pitorești, când tragice. Scenele cuceririi Ninivei sunt foarte vii și precise. Frazele scurte, dramatice, parcă sunt niște lovituri de sabie. Profetul știe să fie la început magnific și solemn, iar în restul cărții plin de suplețe și vigoare. Pe drept cuvânt cartea prorocului Naum poate fi socotită printre cele mai strălucite opere ale literaturii ebraice”².

Sfântul Proroc Naum este pomenit de Biserică la 1 decembrie.

Sfântul Proroc Avacum

„Numele Avacum este cu totul singular în Sfânta Scriptură”³.

„Se cunosc atât de puține lucruri despre prorocul Avacum încât tot ce se scrie despre el este ipotetic sau bazat pe dovezi preluate din cartea scrisă de profet”⁴.

„Din cauza notelor muzicale amintite în capitolul 3 (3,3; 9 și 13) al cărții prorocului unii au tras concluzia că Avacum a fost cântăreț și conducător de cor. Avacum este numit profet în titlul primului capitol al cărții sale și la începutul capitolului 3 (3,1). De aici putem bănuși că autorul a vrut să indice, prin aceasta, că el n-a fost chemat la misiunea profetică de la o altă îndeletnicire, ca de exemplu Amos, ci a fost destinat de

¹ **Ibidem.**

² **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 248.**

³ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1178.

⁴ *Dicționar biblic...*, p. 513.

Dumnezeu special pentru oficiul profetic, pentru care s-a pregătit din tinerețe”¹.

„Despre Avacum se păstrează mai multe legende, create de imaginația poporului. După unii rabini, el ar fi fost fiul sunamitencei, cel înviat de prorocul Elisei; după alții ar fi fost sentinela așezată de profetul Isaia ca să observe căderea Babilonului (Isaia 21,6). După Pseudo-Epifanie și Teofilact, Avacum ar fi fost originar din regiunea Betzoche, din seminția lui Simeon”².

„Cartea prorocului Avacum are numai trei capitole, însă este construită cu multă grijă, de un cunoscător al artei poetice. Primele două capitole cuprind un dialog între profet și Dumnezeu; fiecărei plângeri din partea prorocului i se răspunde printr-o «vedenie», care însă nu este o viziune propriu-zisă”³. „Dialogul începe prin plângerea profetului împotriva nelegiuirilor conducătorilor evreilor, făcând apel la Dumnezeu pentru ajutor. Dumnezeu răspunde, anunțând că îi va trimite ca pedeapsă pe caldeii, instrumentul judecății Sale”⁴. „Caldeii erau recunoscuți ca nelegiuți, cruzi, asupritori și sângeroși, numele acestui neam având o rezonanță sinistră în conștiința fiilor lui Israel. Partea a treia a cărții este un preafrumos imn pe care profetul l-a înălțat lui Dumnezeu”⁵.

„Cartea lui Avacum a avut un puternic ecou în conștiința nouotestamentară, mai ales prin textul din 2,4: «*Dreptul din credință va fi viu*», pe care Sfântul Apostol Pavel îl citează de trei ori în epistolele sale (Romani 1,17; Galateni 3,11 și Evrei

¹ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 250.

² *Ibidem*.

³ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1178.

⁴ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 251.

⁵ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1178.

10,38), în următoarea construcție teologică: Principalul temei al relației dintre Dumnezeu și om este credința; aceasta, la rândul ei, implică atât încrederea cât și credincioșia. Pe de o parte, Dumnezeu îi rămâne credincios omului prin aceea că-Și ține făgăduințele pe care i le-a făcut; pe de alta, omul drept are încredere că Dumnezeu Își ține întotdeauna cuvântul dat și, în consecință, Îi rămâne fidel, în ciuda tuturor încercărilor la care poate fi supus”¹.

„Apostolul neamurilor, în cuvântarea sa din Antiohia Pisidiei, lansează un avertisment printr-un citat preluat din prorocul Avacum «*Vedeți, voi, cei ce disprețuiți, minunați-vă și pieriți, căci în zilele voastre Eu fac o lucrare pe care nu o veți crede dacă v-ar istorisi-o cineva*» (Faptele Apostolilor 13,41; Avacum 1,5), pentru a-i atenționa pe cei ce nu sunt dispuși să dea crezare cuvintelor lui Dumnezeu”².

„Cartea lui Avacum nu este lipsită nici de un anume dramatism dilematic. Prin revelație, profetul este conștient că, în speță, caldeii nu sunt altceva decât instrumentul prin care Dumnezeu pedepsește nelegiuirile lui Israel - și nu numai pe ale lui. Întrebare: De ce Dumnezeu pedepsește un popor nelegiuit prin altul și mai nelegiuit? Răspuns: Instrumentul pedepsitor va fi și el, la rândul lui, pedepsit și nimic, dar nu pentru că a lucrat, inconștient, voia lui Dumnezeu, ci pentru că el poartă asupra lui păcatul capital al trufiei (Avacum 2,5)”³.

Sfântul Proroc Avacum este pomenit în calendarul creștin în ziua de 2 decembrie.

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem.**

³ **Ibidem.**

Sfântul Proroc Sofonie

„Spre deosebire de alți profeți, Sofonie și-a menționat la începutul cărții sale ascendenții până la gradul 4: «*Sofonie fiul lui Cuși, fiul lui Ghedalia, fiul lui Amaria, fiul lui Iezechia*» (Sofonie 1,1)”¹. „Citarea unei genealogii de patru generații sugerează o origine nobiliară”², „de aceea se bănuiește că stră-străbunicul prorocului din partea tatălui ar fi fost chiar regele Iezechia (716-687 î.Hr.). Omiterea apoziției «regele lui Iuda», care se pune, de regulă, după numele regilor, s-ar putea explica prin faptul că profetul menționează o persoană prea bine cunoscută și deci nu era cazul să se facă confuzie cu o altă persoană. Prorocul nu ar fi amintit despre o persoană dintr-o patra generație dacă nu ar fi avut o importanță istorică. S-ar putea obiecta că Biblia vorbește doar despre Manase ca fiu al lui Iezechia, acesta urmându-i la tron (IV Regi 21,1 și II Paralipomena 32,33). Se știe însă din altă parte (IV Regi 20,18) că Iezechia a avut și alți fii, ale căror nume nu se cunosc. Sofonie ar fi așadar, probabil, de neam regesc, înrudit cu regele Iosia, sub domnia căruia și-a exercitat misiunea profetică”³.

„Iosia s-a urcat pe tron la vârsta de 8 ani (640 î.Hr.) și a fost influențat în mare măsură de arhiereul Hilchia. Se poate presupune că Sofonie l-a influențat de asemenea în bine pe regele Iosia. În al 18-lea an al domniei sale, tânărul rege a poruncit renovarea templului, în cursul căreia a fost găsită «cartea Legii lui Iahve». Când a fost citită înaintea regelui și a locuitorilor Ierusalimului, această carte a produs reformarea felului de viață al poporului”⁴.

¹ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 254.

² *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1184, nota a.

³ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 254.

⁴ *Dicționar biblic...*, p. 1318.

„Severitatea cu care profetul înfiează decadența poporului iudeu, în frunte cu cârmuitorii săi, duce la concluzia că opera sa a fost scrisă înainte de reforma religioasă introdusă de regele Iosia, adică înainte de 622 î.Hr., la vremea când prorocul Ieremia se afla încă la începutul activității sale; de aici, există o seamă de similitudini între operele celor doi profeți”¹.

„Cartea prorocului Sofonie este alcătuită din trei părți: Ziua Domnului; amenințări asupra neamurilor păgâne; muștrări, dar și făgăduințe făcute regatului lui Iuda”².

„Ziua Domnului va fi, în fapt, ziua mâniei lui Dumnezeu, temă care în Evul Mediu îi va furniza imaginației creștine apusene celebra Dies irae, parte a misei catolice, copios exploatată de numeroși compozitori. Profetul o înfățișează în culori sumbre, ca pe o revărsare a urgiei divine asupra unor cugete înnebunite de spaimă. Este perioada purificării generale, un proces care implică ardere, decantări, nimicire și salvare. Ea însă nu va veni înainte ca Domnul să-Și fi isprăvit muștrările, avertismentele și amenințările. Aceasta, nu de dragul de a înspăimânta, ci pentru a le oferi păcătoșilor șansa de a se îndrepta înainte de dezastru și, pe de altă parte, spre a-i face pe nelegiuții să priceapă că în ziua judecării finale nu vor avea nicio scuză; este ceea ce Domnul Hristos Însuși va rosti asupra acestui soi de oameni: *«De n-aș fi venit și nu le-aș fi grăit, păcat n-ar avea; dar acum ei nu au cuvânt de dezvinovățire pentru păcatul lor»* (Ioan 15,22)”³.

„Se cădea așadar ca fiii lui Israel - și îndeosebi locuitorii Ierusalimului - să nu fie cruțați de asprimea muștrărilor lui Dumnezeu, începând cu demnitarii și cârmuitorii spirituali. Prorocul numește căpeteniile lei înfometate, pe judecători îi consideră lupi răpitori, profeții sunt niște simpli «cărători de

¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1183.

² **Ibidem.**

³ **Ibidem.**

vânt», iar preoții au ajuns profanatori. Decadența și lipsa pocăinței vor stârni mânia Domnului și vor grăbi sfârșitul, dar îndurarea divină și, mai mult, iubirea lui Dumnezeu față de om vor face ca cei puțini și drepecți, celebra «rămășiță a lui Israel» să constituie nucleul regenerării universale. Din acest punct de vedere, cartea prorocului Sofonie este dăătoare de speranță și anunță apropiatul revirement spiritual pe care-l va aduce domnia de maturitate a regelui Iosia”¹.

„Cartea profetului Sofonie este bogată în perspective și idei mesianice. Persoana lui Mesia însă nu apare în viziunea lui Sofonie, ci numai lucrarea Lui mesianică este redată în trăsăturile ei principale. Prin activitatea sa profetică, Sofonie, împreună cu Ieremia, contemporanul său, a lucrat, desigur, la pregătirea reformei religioase pe care a îndeplinit-o zelosul rege Iosia”².

Sfântul Proroc Sofonie este pomenit de Biserică în ziua de 3 decembrie.

Sfântul Proroc Ieremia

„Avem mai multe date despre Ieremia decât despre oricare alt autor biblic dinainte de exil, deoarece el și-a dictat învățacelului său, scribul Baruh, toate predicile și biografia. Viața lui s-a împletit strâns cu istoria tragică a țării sale. El făcea parte din seminția lui Veniamin, trăgându-se dintr-o familie sacerdotală”³.

„Tatăl lui Ieremia se numea Hilchia. Familia lor își avea originea în Anatot, astăzi Anata, situată cam la 4 km nord-est de Ierusalim, localitate așezată în teritoriul lui Veniamin. Anatot este trecută în lista cetăților preotești (Iosua 21,18). Arhieriul Abiatar poseda acolo pământ (III Regi 2,26). După moartea lui David,

¹ **Ibidem.**

² **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 257.**

³ **Paul Johnson, *Op. cit.*, p. 96.**

Solomon l-a exilat pe Abiatar în acea localitate. Locuitorii din Anatot manifestau sentimente dușmănoase față de profetul Ieremia (Ieremia 11,21-23)¹.

„Ieremia a fost ales pentru misiunea profetică înainte de nașterea sa (Ieremia 1,5). Se pare că prorocul locuia când în Anatot, când în Ierusalim. El n-a fost căsătorit niciodată, pentru că Dumnezeu i-a poruncit aceasta (Ieremia 16,1-2). Profetul și-a inaugurat oficiul său profetic în al treisprezecelea an al domniei lui Iosia, cam pe la 627-626 î.Hr. (Ieremia 1,1 și 25,3). Chemat fiind la îndeplinirea misiunii profetice, el s-a scuzat că este prea tânăr pentru această sarcină de mare răspundere. De aici putem trage concluzia că profetul era pe atunci un bărbat tânăr, poate în jurul vârstei de 20 ani”².

„Activitatea sa a durat până la dărâmarea Ierusalimului, deci după anul 586 î.Hr. El a activat, prin urmare, peste 40 de ani sub domniile succesive a cinci regi: sub Iosia 17 ani, sub Ioahaz 3 luni, sub Ioiachim 11 ani, sub Iehonia 3 luni și sub Sedechia 11 ani. După dărâmarea Ierusalimului, Ieremia a fost martorul străduințelor lui Godolia, guvernatorul instalat de stăpânitorii babilonieni peste locuitorii rămași în patrie”³.

„Dintre toți profeții Vechiului Testament, Ieremia a avut, fără îndoială, rolul cel mai ingrat: acela de a duce o politică defetistă în mijlocul unui popor amenințat, care aștepta mai degrabă încurajare și îndemn la rezistență. Dintr-o anumită perspectivă, Ieremia este un personaj tragic”⁴.

„Contextul său istoric se definește prin decadența Imperiului Asirian, pe de o parte, și ascensiunea Imperiului Babilonian, pe

¹ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 204.

² *Ibidem*, pp. 204-205.

³ *Ibidem*, p. 205.

⁴ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 966.

de alta. Acesta din urmă s-a revigorat prin regele Nabopolasar (626-605 î.Hr.) care, împreună cu Cinaxar, regele mezilor, a cucerit (în 612 î.Hr.) capitala Ninive și a dărâmat-o până-n temelii. Printr-o nouă victorie asupra adversarilor, în 609 î.Hr., el a pus capăt Imperiului Asirian, care a ieșit astfel din istorie”¹.

„Când Dumnezeu l-a chemat la misiune pe Ieremia, regele Iosia introdusese deja reforme religioase (II Paralipomena 34,4-7). Dar abia în anul 621 î.Hr. a inițiat reforma religiei și a moralei în Iuda (IV Regi 23). Îmboldul pentru reformă a fost generat de descoperirea importantă a «cărții Legii lui Iahve», găsită de arhiereul Hilchia în templu. Ieremia era pe atunci profet de 5 ani. În cartea sa, profetul a scris că înainte de reformele principale făcute de Iosia, poporul era corupt și incorigibil, insensibil la oferta de iertare a lui Dumnezeu și nepăsător față de amenințarea unui dușman invincibil. În anul 609 î.Hr. regele a fost omorât la Meghido (IV Regi 23,29) într-o încercare nereușită de a se opune faraonului Neco. Cum este și firesc, Ieremia a deplâns moartea prematură a lui Iosia, pe care îl aprecia”².

„După moartea tragică a acestui rege, a ajuns la domnie Ioahaz, fiul lui Iosia, care s-a menținut pe tron numai trei luni. *«El a făcut ceea ce este rău în ochii Domnului, pe potriva a tot ceea ce făcuseră părinții lui. Faraonul Neco l-a mutat în Ribla, în ținutul Hamat, ca să nu mai domnească în Ierusalim, și a pus pe țară un bir de o sută de talanți de argint și o sută de talanți de aur. Apoi l-a luat pe Ioahaz și l-a dus în Egipt, unde a murit»* (IV Regi 23,32-34)”³.

¹ **Ibidem.**

² *Dicționar biblic...*, pp. 552-553.

³ **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, Op. cit.**, p. 206.

„Fratele și urmașul lui Ioahaz la domnie a fost Ioiachim, care a fost ridicat pe tron de faraonul Neco”¹. „Ioiachim a fost un rege corupt, cinic, avar, crud și oportunist. În timpul lui influențele religioase păgâne au devenit tot mai pregnante, idolatria s-a infiltrat tot mai mult în rândurile poporului, peste tot pluteau incertitudinea și spectrul anarhiei. Ieremia a făcut tot ce a putut ca să-l trezească pe rege, dar fără să izbutască. La un moment dat, Dumnezeu i-a poruncit să-și scrie profețiile într-o carte, ceea ce Ieremia a făcut prin mijlocirea discipolului și tahigrafului său, Baruh. Cartea a ajuns la curte, mai întâi la dregători și apoi la rege, dar acesta, ascultând-o, a ars-o cu sânge rece, filă cu filă, până la ultima pagină. Profetul i-a dictat-o din nou lui Baruh, din memorie, și a refăcut-o aidoma, chiar cu unele completări, așa cum a fost transmisă posterității”².

„În timpul domniei lui Ioiachim (607-597 î.Hr.) a avut loc un eveniment de o deosebită semnificație politică, bătălia de la Carchemiș din anul 605 î.Hr., în care egiptenii conduși de Neco au fost zdrobiți de babilonienii aflați sub conducerea lui Nabucodonosor al II-lea. Din punct de vedere politic acest eveniment a fost foarte însemnat, deoarece a marcat transferul hegemoniei în Orientul Apropiat către Babilon. Prin urmare, bătălia de la Carchemiș a avut o importanță considerabilă și pentru regatul lui Iuda. Întrucât toate drumurile către granița egipteană erau acum sub controlul lui Nabucodonosor, era inevitabil ca întregul Orient Mijlociu să ajungă sub stăpânirea lui. De aceea, începând din acel moment, Ieremia a devenit un promotor al acceptării de către Iuda a suzeranității babiloniene. În anul 604 î.Hr. Nabucodonosor a atacat și a jefuit Ascalonul”³.

¹ **Ibidem.**

² *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 966.

³ *Dicționar biblic...*, p. 553.

„Jeremia a anticipat că de la Ascalon Nabucodonosor avea să vină împotriva lui Iuda, dar atitudinea profetului era contrară politicii lui Ioiachim, care avea prea puțin respect față de persoana prorocului sau pentru mesajul lui. Politica lui oscilantă de alianță cu Egiptul, apoi cu Babilonul, probabil că s-a datorat faptului că rezultatul luptei de la Migdol din 601 î.Hr., dintre Babilon și Egipt a fost unul neconvingător. Peste patru ani regele s-a răzvrătit împotriva Babilonului, dar eșecul său nu a făcut decât să-l aducă mai deplin sub jugul babilonian și faptul acesta a exacerbat suferința fiilor lui Israel. Ieremia i-a muștrat pe rege, pe profeți și pe preoți, iar ostilitatea pe care a cauzat-o această muștrare este oglindită în profețiile sale. El a fost persecutat, s-a complotat împotriva lui, a fost aruncat în închisoare și a fost declarat vrednic de moarte”¹.

„În 597 î.Hr. Iehonia l-a succedat pe Ioiachim la tron și a cules ceea ce semănase tatăl său. Tânărul imatur, în vârstă de 18 ani, a domnit numai trei luni (IV Regi 24,8), pentru că răzvrătirea tatălui său față de Babilon l-a determinat pe Nabucodonosor să asedieze Ierusalimul, iar tânărul rege al lui Iuda s-a predat (IV Regi 24,12). El, împreună cu majoritatea aristocrației lui Iuda, meșteșugarii și soldații, au fost exilați în Babilon, iar templul a fost jefuit”².

„Sedechia, noul rege instalat de Nabucodonosor pe tronul lui Iuda, era fiul cel mai tânăr al lui Iosia (Ieremia 1,3) și unchiul lui Iehonia (IV Regi 24,17 și II Paralipomena 36,10). Domnia lui (597-587 î.Hr.) a pecetluit soarta lui Iuda. El a fost un rege slab și oscilant, iar funcționarii săi de stat erau oameni dintr-o categorie socială modestă. Întrucât ajunseră mai sus decât aristocrații exilați, îi priveau acum pe aceștia cu dispreț”³.

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem.**

³ **Ibidem.**

„Sedechia a fost un rege slab, nestatornic, sensibil la lingușirile curtenilor și la uneltirile poftitorilor de putere. Sub el s-a consumat de fapt adevărata dramă a lui Ieremia. Cu opt ani înainte, încă sub Ioiachim, la începutul domniei lui Nabucodonosor, Ieremia profetise captivitatea babilonică a poporului evreu (25,11), care avea să dureze 70 de ani (calculată de la 597, când a avut loc prima deportare). Așadar, dezordinei morale din interior i se adăuga problema unei politici externe care să pună țara și poporul la adăpost de pericolul nimicirii totale. Ca de obicei, Egiptul rămânea puterea rivală a Babilonului, iar dregătorii faraonilor nu osteneau să-i incite pe fiii lui Israel împotriva amenințării din nord. Din biruință în biruință, Babilonul devenea simbol al iminenței, un pericol din fața căruia micuțul stat iudeu nu avea cum să se sustragă. O alianță cu un astfel de inamic era de neconceput, o încercase regele Ahaz cu Imperiul Asirian de sub Tiglatpileser al III-lea, iar rezultatul s-a văzut: aliatul s-a trezit vasal”¹.

„Principala problemă era aceea de a opta între confruntare și un mod de viață. O confruntare nu putea fi realizată pe cont propriu, ci numai în alianță cu Egiptul, marele dușman al Babilonului. Aceasta era opinia - și poziția - regelui Sedechia, a curtenilor și a generalilor săi, a preoților și a o bună parte din popor. O trâmbiță de război ar fi mobilizat toate conștiințele. Nu aceasta însă era și poziția lui Ieremia. După el, Babilonul învingea oricum, Egiptul fiind mult prea slab și mult prea măcinat de lupte interne spre a oferi certitudinea unei victorii. În fața lui Nabucodonosor, dilema era alta: a opta între ocupație și deportare. Orice mișcare de rezistență presupunea, neapărat, dărâmarea cetății și a templului, calea exilului, depopularea țării și, eventual, colonizarea ei cu triburi străine, așa cum se întâmplase în Samaria; cu alte cuvinte, dispariția lui Iuda ca stat.

¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, pp. 966-967.

Dimpotrivă, o supunere de bună voie și un sistem de colaborare cu ocupantul îi oferea poporului șansa de a rămâne în propria lui țară, de a-și cultiva propriile pământuri (chiar dacă ocupantul urma să fie marele profitor al recoltelor), de a-și păstra limba și datinile și, mai ales, de a-și păstra templul din Ierusalim, centrul vieții cultice a întregului Israel; firește, toate acestea cu prețul unui tribut din tezaurul mândriei naționale și al binelui general. Ieremia era militantul, prin excelență, al compromisului; mesajul său, în numele lui Dumnezeu, era fără echivoc: *«Iată, Eu v-am pus înaintea calea vieții și calea morții. Cel ce rămâne în cetatea aceasta va muri de foamete și de robie; iar cel ce va ieși și se va duce la babilonienii care v-au împresurat, acela va trăi; viața îi va fi ca o pradă, dar va trăi»* (Ieremia 21,8-9). Desigur, într-un asemenea context Ieremia a rămas o voce singulară, demnă de îndoială și dispreț, cu atât mai mult cu cât în fața lui se ridicau vocile populiste ale falșilor profeți care îndemneau la rezistență, luptă, demnitate și eroism. Realismul politic al lui Ieremia a fost perceput mai degrabă ca o stare de demență sau - și mai grav - de trădare. De aici putem înțelege dramatismul vieții lăuntrice a profetului”¹.

„Ieremia însă nu este doar un personaj care participă la desfășurarea și definirea unei istorii perceptibile. El este depozitar al revelației divine și, prin aceasta, el percepe istoria pe dinlăuntru, în rațiunile ei ascunse. Schema este relativ simplă: Poporul lui Iuda, în frunte cu regele, demnitarii și preoții săi, și-a trădat din nou Dumnezeu, rupând legământul și dedându-se la practici idolatre. Pedagogia divină impune o pedeapsă severă, care însă nu trebuie să ducă la nimicire, ci la îndreptare. Omul prin care Dumnezeu instrumentează această pedeapsă este Nabucodonosor, devenit astfel «robul Domnului». În consecință, cine i se împotrivesc lui Nabucodonosor I se

¹ **Ibidem**, p. 967.

împotrivește lui Dumnezeu, iar cel ce i se supune, lui Dumnezeu I se supune. Este adevărat, supușenia contrariază simțul comun și efectele politice imediate, dar ea, în ultimă instanță, înseamnă o strategie pe termen lung, menită să pună la adăpost valorile perene ale poporului”¹.

„La începutul domniei sale, regele Sedechia a arătat stimă față de profetul Ieremia”², „dar mai târziu cei doi au intrat în conflict, pentru că în cel de-al patrulea an al domniei sale, regele, în conspirație cu statele învecinate, a planificat o revoltă împotriva lui Nabucodonosor, iar profetul s-a opus cu tărie. Sedechia a reușit să înlăture suspiciunile lui Nebucodonosor cu privire la acest plan prin faptul că a făcut o vizită la Babilon chiar în anul acela”³.

„Însă, în cele din urmă, în anul al șaptelea și al optulea al domniei sale, Sedechia s-a compromis în mod irevocabil în ochii lui Nebucodonosor prin faptul că a dus tratative cu faraonul Hofra, acțiune care a fost privită ca o trădare. Zarurile au fost aruncate și în anul al nouălea al domniei lui Sedechia (589 î.Hr.) babilonienii au asediat Ierusalimul pentru a doua oară. Dar înainte de asediu și în cursul acestuia, Ieremia a avut un singur mesaj pentru Sedechia - să se predea în fața babilonienilor, deoarece Ierusalimul trebuie să cadă în mâinile lor”⁴.

„Datorită șovăielii lașe a lui Sedechia, profetul a fost maltratată atât de rău de dușmanii săi în timpul asediului încât a încercat disperat să-și scape viața. Fiind arestat sub acuzația că ar fi dezertat la dușman, a fost aruncat într-o închisoare subterană, dar mai târziu a fost mutat într-o închisoare a gărzii

¹ **Ibidem.**

² **Pr. Prof. Vladimir Prelipean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 207.**

³ *Dicționar biblic...*, p. 553.

⁴ **Ibidem**, pp. 553-554.

curții, aproape de palat. După aceea a fost acuzat de trădare și a fost aruncat într-un rezervor de apă abandonat plin de nămol, unde ar fi murit dacă nu ar fi intervenit Ebed-Melec. Mai târziu a fost transferat în închisoarea curții regale, unde regele se sfătuia cu el pe ascuns”¹.

După cucerirea Ierusalimului din 587 î.Hr. „Sedechia a încercat să fugă din cetate, dar a fost prins și dus înaintea lui Nabucodonosor, care i-a ucis copiii, apoi i-a scos ochii. Așa s-a sfârșit regatul lui Iuda și Ierusalimul, care n-au ascultat de muștrările profetului Ieremia și de sfaturile sale cele înțelepte”².

„Nabucodonosor l-a tratat pe Ieremia cu bunăvoință și când l-a numit pe Godolia guvernator al țării lui Iuda, Ieremia i s-a alăturat la Mițpa. Omorârea lui Godolia a urmat la scurtă vreme după aceasta și rămășița de la Mițpa a hotărât să fugă în Egipt, în ciuda protestelor vehemente ale lui Ieremia care, împreună cu secretarul său Baruh, a fost obligat să-i însoțească. Ultima scenă din propovăduirea bătrânului Ieremia îl prezintă la Tahpanhes, în Egipt, unde a continuat să fie inflexibil. El a profetizat cucerirea Egiptului de către Nabucodonosor (Ieremia 43,8-13) și a criticat închinarea idolatră a evreilor care locuiau în Egipt (Ieremia 44,1 ș.urm.)”³.

„Profetul a fost ucis cu pietre de către fiii lui Israel care se refugiaseră în Egipt”⁴.

„La porunca lui Nabucodonosor, generalul Nabuzaradan a dărâmat templul de pe muntele Sion, după ce l-a jefuit de toate

¹ *Ibidem*, p. 554.

² Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 207.

³ *Dicționar biblic...*, p. 554.

⁴ *Viețile sfinților proroci...*, p. 384.

odoarele, a dăruțat zidurile cetății și i-a deportat în Babilon pe cei rămași în viață”¹.

„Mesajul profetului Ieremia nu a fost receptat în dimensiunea lui interioară. Libertatea omului a ales, dezastrul s-a produs; bunătatea - pasiunea pentru om - a lui Dumnezeu își va propune, de acum, un alt obiectiv: oricât de lung ar fi exilul, din poporul deportat va trebui să supraviețuiască un «rest», celebra «rămășiță a lui Israel», menită să revină în patrie și să reînnoade firul istoriei. În virtutea acestui plan, profeții Daniel și Iezechiel se aflau deja captivi în Babilon, cu umerii grei de sarcină divină. Cartea lui Ieremia se cere citită așa cum este: opera unui crainic al dialogului dintre slăbiciunea lui Dumnezeu pentru om și neliniștea omului sub nemărginirea Creatorului său”².

„Viața lui Ieremia a fost o tragedie zguduitoare. Peste 40 de ani, cu credință neclintită, el și-a servit poporul și țara. Cu toate că a fost vrăjmășit și maltratată, cu toate că a avut mult de suferit, n-a încetat nicio clipă să-și iubească poporul și să intervină pentru el, în rugăciunile sale, la Dumnezeu”³.

„Contemporanii profetului nu l-au înțeles și nici nu și-au dat silința să înțeleagă punctul de vedere politic al profetului. Abia generațiile următoare și-au dat seama despre măreția persoanei profetului martir. Calitatea cea mai distinsă a lui Ieremia a fost tăria de caracter, neclintirea sa în fața primejdiilor și înfruntarea lor cu mare curaj. El nu se temea de amenințările care-i pândeau persoana și nu se pleca în fața influențelor din afară. Ieremia a avut de purtat zi de zi o luptă atât de înverșunată cu o lume ostilă și îndărătnică, încât viața lui a fost o permanentă tragedie. Lovit

¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 966.

² *Ibidem*, pp. 967-968.

³ **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 207.**

de cei mari, ca și de cei mici, vrăjmășit de mai-marii preoților, deși era de neam preoțesc, prigonit de regi și mereu în conflict cu profeții mincinoși, așa a trăit Ieremia. În această luptă el a fost singur numai cu credința lui puternică în Dumnezeu și cu conștiința vie a misiunii sale. Cine citește viața lui zbuciumată, în neconținută războire pentru adevăr și dreptate, acela este cuprins de o adâncă admirație pentru noblețea sufletească și pentru înălțimea morală la care s-a ridicat profetul Ieremia”¹.

Profetul Ieremia a scris două cărți, prima îi poartă numele, iar a doua se numește „Plângerile lui Ieremia”.

„Ieremia este veriga de legătură între Osea și Domnul Hristos. Este semnificativ faptul că Ieremia a împrumutat citate din Osea, iar Mântuitorul a citat cel mai adesea din acești doi profeți”². „De pildă, atunci când i-a alungat din templu pe cei ce cumpărau și vindeau, Domnul Hristos le-a spus: «*Scris este: Casa Mea, casă de rugăciune se va chema; dar voi ați făcut-o peșteră de tâlhari*» (Matei 21,13, preluat din Ieremia 7,11)”³.

Prorocul Ieremia a făcut trei profeții mesianice: „*Iată, vin zilele - zice Domnul - când îi voi ridica lui David o Odraslă îndreptățită; un Rege va domni și va înțelege și va face judecată și dreptate pe pământ*” (Ieremia 23,5).

Atât în genealogia Domnului Hristos de la Sfântul Evanghelist Matei, cât și în cea de la Luca, printre strămoșii după trup ai Pruncului Iisus este menționat regele David (Matei 1,6 și Luca 3,31).

Profetul Ieremia a scris despre pruncii din Betleem și împrejurimi uciși la porunca regelui Irod: „*Glas în Rama s-a auzit, plângere, tânguire și jale: Rahela își plânge copiii și nu vrea să*

¹ **Ibidem.**

² *Dicționar biblic...*, p. 556.

³ **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, Op. cit.**, p. 211.

se mângâie, pentru că nu mai sunt” (Ieremia 31,15). Spre lămurire menționz faptul că în apropiere de Betleem se găsea orașelul Rama, în vecinătatea căruia se afla mormântul Rahelei, soția patriarhului Iacob, strămoașa triburilor Efraim și Manase.

Cei trei magi, Gașpar, Melchior și Baltazar, I s-au închinat Pruncului Iisus în Betleem și I-au adus daruri de aur, smirnă și tămâie și, *„luând prin vis înștiințare să nu se mai întoarcă la Irod, pe altă cale s-au dus în țara lor. Iar Irod, văzând că fusese amăgit de magi, s-a mâniat foarte și, trimițând, i-a ucis pe toți pruncii care erau în Betleem și în toate hotarele lui, de doi ani și mai în jos, după timpul pe care îl aflase de la magi. Atunci s-a împlinit cuvântul spus prin Ieremia profetul: Glas în Rama s-a auzit, plângere și tânguire multă, Rahela își plânge copiii și nu vrea să se mângâie, pentru că nu mai sunt”* (Matei 2,12 și 16-18).

Ieremia este, de asemenea, primul profet care vestește încheierea unui nou legământ, care îl va înlocui pe cel încheiat de Dumnezeu cu Moise în muntele Sinai: *„Iată, vin zile - zice Domnul - când voi face un nou legământ cu casa lui Israel și cu casa lui Iuda; nu după legământul pe care l-am făcut cu părinții lor în ziua când i-am luat de mână ca să-i scot din țara Egiptului; pentru că ei n-au rămas în legământul Meu, de aceea și Eu i-am părăsit - zice Domnul. Că acesta este legământul Meu pe care-l voi face cu casa lui Israel după acele zile - zice Domnul: voi pune legile Mele în cugetul lor și-n inima lor le voi scrie și le voi fi lor Dumnezeu și ei Îmi vor fi Mie popor. Și nu va mai învăța fiecare pe vecinul său și fiecare pe fratele său, zicând: «Cunoaște-L pe Domnul!», fiindcă toți Mă vor cunoaște, de la cel mai mic al lor până la cel mai mare; că milostiv voi fi cu nedreptățile lor, iar de păcatele lor nu-Mi voi mai aduce-aminte”* (Ieremia 31,31-34).

Împlinirea acestei profeții a făcut-o Domnul Hristos la Cina cea de Taină înaintea Sfinților Săi Apostoli, „căci pe când mâncau ei, Iisus, luând pâine și binecuvântând, a frânt și le-a dat ucenicilor, zicând: «Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu». Și luând paharul și mulțumind, le-a dat, zicând: «Beți dintru acesta toți, că acesta este Sângele Meu, al Legii celei Noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor»” (Matei 26,26-28).

Despre aceasta Sfântul Apostol Pavel a scris că „Arhiepiscopul nostru a dobândit o slujire cu atât mai înaltă cu cât El este și Mijlocitor al unui testament mai bun, care a fost întemeiat pe făgăduințe mai bune. Căci dacă acel prim testament ar fi fost fără cusur, nu s-ar fi căutat loc pentru un al doilea. Or, ceea ce le zice le-o zice muștrându-i: Iată vin zile, zice Domnul, când voi face un nou legământ cu casa lui Israel și cu casa lui Iuda; nu după legământul pe care l-am făcut cu părinții lor în ziua când i-am luat de mână ca să-i scot din țara Egiptului; pentru că ei n-au rămas în legământul Meu, de aceea și Eu i-am părăsit - zice Domnul. Că acesta este legământul pe care-l voi face cu casa lui Israel după acele zile - zice Domnul: voi pune legile Mele în cugetul lor, și-n inima lor le voi scrie, și le voi fi lor Dumnezeu și ei Îmi vor fi Mie popor. Și nu va mai învăța fiecare pe vecinul său și fiecare pe fratele său, zicând: Cunoaște-L pe Domnul! Fiindcă toți Mă vor cunoaște, de la cel mai mic al lor până la cel mai mare; că milostiv voi fi cu nedreptățile lor, iar de păcatele lor nu-Mi voi mai aduce-aminte. Dar zicând nou, l-a învechit pe cel dintâi. Iar ceea ce se învechește și îmbătrânește, este aproape de piere” (Evrei 8,6-13).

Sfântul Proroc Ieremia este pomenit în calendarul creștin în ziua de 1 mai.

Sfântul Proroc Baruh

„Baruh a fost fiul lui Neria (Ieremia 36,4) și frate cu Seraia, intendentul regelui Sedechia (Ieremia 51,59). El a fost un slujitor credincios al profetului Ieremia, a scris prorociile stăpânului său (Ieremia 36,4 și 32) și le-a citit poporului (Ieremia 36,14-15). El a fost martor când prorocul întemnițat a cumpărat proprietatea familiei sale din Anatot (Ieremia 32). După cucerirea și jefuirea Ierusalimului din 587 î.Hr. el a locuit împreună cu Ieremia la Mițpa, dar după omorârea lui Godolia a fost arestat pentru că ar fi influențat plecarea lui Ieremia. A fost dus împreună cu Ieremia în Egipt (Ieremia 43,6) unde, potrivit unei tradiții, ar fi murit împreună cu Ieremia. Iosif Flaviu, însă, dă de înțeles că amândoi au fost duși prizonieri în Babilon după ce Nabucodonosor a invadat Egiptul”¹.

„În introducerea cărții sale (Baruh 1,1-14), autorul vorbește despre activitatea sa în Babilon și istorisește misiunea sa la Ierusalim. În Babilon, autorul zice despre sine că a citit în anul al V-lea, după dărâmarea Ierusalimului, scrierea sa regelui Iehonia și celorlalți iudei exilați. Impresionați de cuprinsul ei, au trimis-o, însoțită de o epistolă și mai multe daruri, la iudeii rămași în Ierusalim. Baruh a fost însărcinat să ducă această colecție în fruntea unei delegații”².

„Originalul ebraic al scrierii s-a pierdut; traduceri moderne folosesc versiunea Septuagintei”³.

„Cartea Baruh nu a făcut niciodată parte din canonul Vechiului Testament. Deși, din cauza îndoielilor istorice, cartea se numără printre cele necanonice, totuși ea a fost mult prețuită de Sfinții Părinți din cauza cuprinsului moral și edificator.

¹ *Dicționar biblic...*, p. 135.

² **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda**, *Op. cit.*, p. 340.

³ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1209.

Îndeosebi este frumoasă rugăciunea pentru iertarea păcatelor (Baruh 3,1-8)¹.

„Cartea lui Baruh ni se prezintă ca un ecou al doctrinei lui Ieremia despre cauzele suferințelor, care se datorează necredinței și păcatelor poporului. Sfinții Părinți citează, adeseori, ca profeție despre întruparea Fiului lui Dumnezeu, textul: «*Apoi El pe pământ S-a arătat și împreună cu oamenii a locuit*» (Baruh 3,38)².

Sfântul Proroc Baruh este pomenit de Biserică în ziua de 28 septembrie.

Sfântul Proroc Iezechiel

„Iezechiel era fiul lui Buzi (Iezechiel 1,3). Acesta a fost căsătorit, dar nu sunt menționați copii ai lor³. „Deși prorocul a avut cunoștințe amănunțite despre templul din Ierusalim și ritualurile lui, nu există nicio dovadă că el ar fi slujit la templu⁴.

În anul 597 î.Hr. Nabucodonosor a asediat Ierusalimul, iar acesta s-a predat și majoritatea aristocrației lui Iuda, meșteșugarii și soldații au fost exilați în Babilon. Nabucodonosor l-a instalat ca rege al evreilor pe Sedechia.

„În lungul convoi al surghiuniților iudei care pleca spre Babilon se afla și Iezechiel. Contemporan cu profetul Ieremia, dar mult mai tânăr decât el, acesta nici pe departe n-ar fi bănuțit că ar putea să aibă o chemare asemănătoare și să devină astfel un rob special al lui Dumnezeu⁵.

¹ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 341.

² *Ibidem.*

³ *Dicționar biblic...*, p. 432.

⁴ *Ibidem.*

⁵ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1045.

„Ajuns la capătul drumului, Iezechiel s-a instalat în colonia iudaică de pe țărmul râului Chebar, nu prea departe de Babilon, și a trecut prin fazele acomodării la noul său fel de viață. Exilații au cunoscut în el un preot desăvârșit, care știa totul despre legea lui Moise și aplicarea ei în viața cultică”¹.

„În cel de al cincilea an al surghiunului său, Iezechiel a fost chemat la misiunea de profet, probabil la vârsta de 30 de ani (Iezechiel 1,1). Aceasta s-a făcut printr-o viziune grandioasă asupra slavei Domnului. Mandatul său a durat 22 de ani, adică din 592 î.Hr. până în 570 î.Hr., când este datată ultima sa profeție”². „Întreaga activitate profetică a lui Iezechiel s-a desfășurat în exil”³.

„Iezechiel ocupă un loc deosebit între ceilalți profeți ai Vechiului Testament. El a fost chemat de Dumnezeu la misiunea de proroc în acel timp în care statul antic teocratic era pe punctul de a se prăbuși. Fiind în țară străină, el avea misiunea de a-i pregăti pe exilați pentru întemeierea unui stat nou”⁴.

În urma revoltei organizate de regele Sedechia împotriva babilonienilor, „în anul 587 î.Hr. Nabucodonosor a cucerit Ierusalimul, a jefuit templul, l-a dărâmat, la fel a procedat și cu zidurile cetății și a deportat populația de aici în Babilon”⁵.

„Soția lui Iezechiel a murit cu puțin timp înainte de dărâmarea Ierusalimului (Iezechiel 24,18)”⁶.

„Cucerirea Ierusalimului și distrugerea lui totală a avut asupra lui Iezechiel și asupra anturajului său o influență

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem.**

³ **Ibidem.**

⁴ **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 214.**

⁵ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1045.

⁶ **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 213.**

hotărâtoare. Această dată împarte activitatea profetului în două părți distincte. Până la această dată, Iezechiel era privit de compatrioții săi, deportați, cu neîncredere și dispreț, din cauza viziunilor și acțiunilor simbolice și a cuvântărilor sale pesimiste. Vestea catastrofei din 587 î.Hr. a produs o schimbare în atitudinea deportaților față de profetul care era în mijlocul lor. Ei s-au convins de adevărul celor afirmate de proroc. Pentru Iezechiel însuși s-a produs o modificare sensibilă în condițiile activității sale și în felul de a concepe prezentul și viitorul”¹.

„Pe când înainte de 587 î.Hr., Iezechiel întâmpina numai indiferență și adversitate, catastrofa din 587 î.Hr. a produs, firește, un sentiment profund. Nu mai putea fi vorba despre negarea evidenței. Iezechiel nu i-a înșelat pe deportați. Pentru proroc a început, cel puțin în aparență, o fază de încredere și popularitate. A fost înțeles, a fost ascultat și compatrioții lui au constatat că acesta vorbește bine. Și totuși reforma sufletelor, pe care o predica, era încă departe de a se realiza. El trebuia deci să persevereze, să nu se lase abătut de descurajare, când vedea în jurul lui această descurajare a compatrioților (Iezechiel 37,11)”².

„Împreună cu conaționali săi, Iezechiel a trăit nu numai drama exilului, ci și conștiința sfâșietoare că regele păgân Nabucodonosor n-ar fi izbutit să dărâme templul dacă Dumnezeu nu Și-ar fi părăsit dinainte locașul, scârbit până la dezgust și mânie de pornirile idolatre ale poporului ales”³. „Iezechiel avea să țină trează speranța unui viitor mai bun, între exilați, după distrugerea regatului antic și a templului din Ierusalim. El avea să demonstreze poporului că Dumnezeu este credincios întru promisiunile

¹ **Ibidem**, p. 214.

² **Ibidem**.

³ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1045.

sale, cu tot dezastrul ce s-a abătut asupra poporului. Pentru acest rol al său, Iezechiel a fost numit profetul «fidelității divine»¹.

„Rolul său a fost ca, pe de o parte, să-i facă pe exilați să înțeleagă și să accepte că dezastrul din 587 î.Hr. a fost consecința grelelor și repetatelor păcate ale lor și ale părinților lor”².

Evreii au respins învățătura Fiului lui Dumnezeu întrupat, pentru că El „întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit” (Ioan 1,11) și au cerut răstignirea Lui, de aceea ei au pierdut calitatea de popor ales al lui Dumnezeu. Întrucât în Noul Testament ortodoxii păstrează credința cea adevărată revelată de Domnul Hristos, propovăduită de Sfinții Apostoli și de succesorii acestora, și stabilită la Sinoadele Ecumenice și la cele locale, ei sunt, pe bună dreptate, poporul ales al Noului Legământ. Din această cauză, când un popor dreptmăritor, în decursul istoriei, a fost înfrânt și a avut multe de suferit din partea păgânilor, a avut conștiința că aceasta se datorează păcatelor proprii. În acest sens voi da două exemple.

„Tătarii au căzut asupra rușilor ca un trăznet din senin. Au apărut brusc în 1223, în Rusia de sud-est și i-au măcelărit pe ruși și pe cumani într-o luptă lângă râul Kalka, iar apoi au dispărut în stepă”³.

În 1237, „după înfrângerea unei armate ruse, mongolii au asediat orașul Riazan și l-au capturat după cinci zile de lupte grele. Întreaga populație a fost masacrată”⁴. În 1237-1238, tătarii au atacat zona Suzdal, cu capitala Vladimir. „Marele cneaz însuși și armata lui au pierit în lupta decisivă de pe râul Sit. Astfel, în doar câteva luni, mongolii au reușit să cucerească cea mai

¹ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 214.

² *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1045.

³ Nicholas V. Riasanovsky, *O istorie a Rusiei*, traducere de Areta Voroniuc, Institutul European, Iași, 2000, p. 81.

⁴ *Ibidem*, p. 84.

puternică parte a țării. În plus, ei și-au atins obiectivele în lunile de iarnă, într-o campanie în care cavaleria mongolă se deplasa cu mare viteză pe râurile înghețate - aceasta fiind singura invazie de iarnă reușită din istoria Rusiei”¹.

„În 1240, mongolii au asediat Kievul, au exterminat populația și au distrus întregul oraș. Aceeași soartă au avut-o și alte orașe din zonă, ai căror locuitori au murit sau au devenit sclavi. După Kiev, mongolii au trecut rapid prin cnezatele sud-vestice ale Galiției și Volâniei, lăsând în urmă un dezastru”², dar impunându-și stăpânirea asupra unor teritorii foarte întinse.

„Dominația mongolă asupra Rusiei consta în aceea că domitorii ruși se recunoșteau drept supuși ai mongolilor, care îl investeau pe marele cneaz în funcție. Acesta trebuia să meargă la cartierul general mongol și să jure supunere umilă suzeranului său. De asemenea, mongolii colectau tribut de la ruși, iar din când în când, rușii trebuiau să trimită detașamente militare în sprijinul armatei mongole”³.

„În ceea ce-i privește pe mongoli, aceștia apar în literatura rusă într-un singur fel, ei au fost considerați de ruși pedeapsa lui Dumnezeu pentru păcatele lor”⁴.

În 29 mai 1453, Constantinopolul, capitala Imperiului Bizantin, a căzut în mâinile cotropitorilor otomani.

Împăratul Constantin al IX-lea a murit în luptă, iar trupul nu i-a fost identificat, întrucât „își aruncase însemnele imperiale”⁵.

Cotropitorii au năvălit în oraș, „ucigând pe cine întâlneau în cale, bărbați, femei și copii, fără deosebire. Sângele curgea

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, p. 85.

³ **Ibidem.**

⁴ **Ibidem**, p. 89.

⁵ **Steven Runciman**, *Căderea Constantinopolului 1453*, traducere de Alexandru Elian, Editura Nemira, București, 2011, p. 198.

șiroaie pe străzi la vale. Curând însă pofta de a ucide s-a potolit. Soldații și-au dat seama că prizonierii, ca și lucrurile de preț, le pot aduce un folos mai mare”¹, de aceea au început să prade și să-i robească pe toți cei care le ieșeau în cale.

Niște soldați turci au intrat în Sfânta Sofia, unde se săvârșea Sfânta Liturghie. Credincioșii din catedrală au fost luați robi. „Preoții s-au retras, slujind, spre altar, până ce au fost și ei prinși. Dar, în ultima clipă - așa spuneau credincioșii - câțiva preoți, apucând odoarele cele mai venerate, s-au îndreptat spre zidul dinspre miazăzi al altarului. Zidul s-a deschis și i-a înghițit, și acolo au să rămână până ce clădirea cea sfințită va fi iarăși biserică”².

Jefuirea orașului a durat aproape întreaga zi. „Peste șazeci de mii de locuitori ai Constantinopolului au fost duși din oraș în tabăra turcilor sau pe vase, schimbați ori vânduți și risipiți în îndepărtata robie, prin provinciile Imperiului Otoman”³.

„La ora opt seara, sultanul însuși trecu triumfător prin poarta Sfântului Roman. El era înconjurat de viziri, pașale și ostașii din garda sa. Îvingătorul privi cu satisfacție și uimire la straniul și splendidul aspect al domurilor și palatelor, atât de diferite de stilul arhitecturii orientale. La poarta principală a Sfintei Sofii, sultanul coborî de pe cal și intră în catedrală. Din ordinul său, metropola Bisericii de Răsărit a fost transformată în moschee. De la Sfânta Sofia, sultanul a purces spre augustul dar pustiul palat ce fusese reședința a o sută de succesori ai împăratului Constantin cel Mare, dar care, în câteva ceasuri, fusese despuiat de fastul regalității. O reflecție

¹ **Ibidem**, p. 206.

² **Ibidem**, p. 207.

³ **Edward Gibbon**, *Istoria declinului și a prăbușirii Imperiului Roman*, vol. III, traducere de Dan Hurmuzescu, Editura Minerva, București, 1976, p. 255.

melancolică asupra vicisitudinilor măreției omenești îi veni în minte și el repetă versul persan: «Păianjenul și-a țesut pânza în palatul imperial și cucuveaua și-a cântat cântecul pe turnurile Afrasiabului»¹.

Mehmed al II-lea „a păstrat pentru sine toți prizonierii care aparțineau marilor familii ale Bizanțului și pe înalții dregători care rămăseseră în viață. De îndată le-a slobozit pe cele mai multe femei de neam ales, multora dându-le și bani, ca să-și poată răscumpăra familiile. Pe cei mai frumoși dintre tinerii lor, fii și fiice, i-a oprit însă pentru seraiul său. Multor altor tineri le-a oferit libertatea și posturi în armata sa, cu condiția să-și lepede credința. Puțini dintre ei au apostaziat; cei mai mulți au preferat mai degrabă să sufere pedepse, dar să rămână credincioși lui Hristos”², fiind convingși de faptul că această „cucerire a Constantinopolului de către necredincioși, care însemna desființarea Imperiului Bizantin, nu putea însemna decât că Dumnezeu îi părăsise pentru păcatele lor”³.

Revenind acum la profetul Iezechiel, trebuie să menționez faptul că cel de-al doilea rol al activității acestuia a fost acela de a-i mângâia pe fiii lui Israel exilați „cu speranța că, într-o bună zi, Dumnezeu nu-Și va lăsa poporul să piară cu desăvârșire, ci-l va întoarce - chiar la dimensiunile unei «rămășițe» - în țara lui, sub semnul unui nou început de istorie”⁴.

„Pentru realizarea primului obiectiv, profetul nu a încetat să denunțe, să avertizeze, să amenințe și să stârneasă spaimă: monoteismul este supremul bun al poporului ales; orice formă de alienare atrage după sine gelozia, mânia, urgia și răzburarea

¹ **Ibidem**, pp. 258-259.

² **Steven Runciman**, *Op. cit.*, p. 209.

³ *Epoca imperiilor*, editor Robert Aldrich, traducere de Gabriel Tudor, Editura ALL, București, 2008, p. 26.

⁴ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1045.

Domnului. Sub pana niciunui alt profet sprânceana lui Dumnezeu nu a fost mai încruntată decât sub aceea a lui Iezechiel. El a avut de înfruntat opoziția falșilor profeți care căutau să întrețină un optimism ieftin, necontrolat și fără acoperire, precum și neîncrederea deportaților care, ca și în cazul lui Ieremia la Ierusalim, erau dispuși să vadă în el mai degrabă un defetist, decât nu de-a dreptul un trădător”¹.

„Pentru atingerea celui de al doilea obiectiv, profetul Iezechiel a prefigurată mai mult decât o restaurare a stării de dinainte de exil: o nouă împărțire a teritoriului palestinian între triburile lui Israel (alta decât cea din vremea lui Iosua Navi), construcția unui nou Ierusalim (altul decât vechea capitală a lui David) și zidirea unui nou templu (altul decât acela al lui Solomon, conceput după cu totul alte criterii și slujit de o preoțime perfectă, alta decât aceea din vremea lui Aaron)”².

„În fine, capitolele 40-48 din cartea profetului promovează imaginea viitorului stat israelit. Deși această imagine pare o pură fantezie, ea se cere citită prin cheia simbolurilor pe care este structurată; pe de altă parte, ea pare să acrediteze ideea că dacă vechiul Israel, vechiul Ierusalim, vechiul templu și vechea preoție au putut deveni obiect al distrugerii, cele noi sunt menite eternității; în ultimă instanță, ele prefigurează Biserica lui Hristos”³.

„Cât a mai trăit Iezechiel după ce a ținut ultima cuvântare în anul al 27-lea al captivității sale, nu știm. O tradiție iudaică, acceptată de Sfinții Părinți ai Bisericii, afirmă că profetul ar fi fost ucis în Babilon de către un judecător al poporului Israel, pentru că l-ar fi muștrat din pricina idolatriei”⁴.

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem.**

³ **Ibidem**, pp. 1045-1046.

⁴ **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, Op. cit.**, pp. 213-214.

„Iezechiel se numără printre marile personalități religioase din Israel. Lui i se datorează faptul că deportații din Babilon nu au fost absorbiți de păgânism. În fața cultului seducător al babilonienilor, el a insistat viguros pentru observarea cultului mozaic, alături de îndeplinirea legilor morale”¹.

Iezechiel a făcut mai multe profeții.

Astfel, el a scris că *„ușa aceasta va fi încuiată; ea nu se va deschide și nimeni nu va trece prin ea, căci Domnul Dumnezeu lui Israel va intra prin ea, și ea va fi încuiată”* (Iezechiel 44,2). Această prorocie se referă la pururea fecioria Maicii Domnului: înainte de naștere, prorocită și de profetul Isaia 7,14, confirmată de Sfânta Fecioară Maria la Buna Vestire în discuția purtată cu arhanghelul Gavriil (Luca 1,26-38), dar și de Dreptul Iosif, logodnicul Maicii Domnului, care văzând-o că este însărcinată a vrut s-o lase în ascuns (Matei 1,18-25); în timpul nașterii Pruncului Iisus, dar și după nașterea Acestuia).

În altă parte prorocul Iezechiel a scris în numele lui Dumnezeu Tatăl: *„Eu Îmi voi mântui oile Mele, și ele nu vor mai fi pradă, și voi judeca între oaie și oaie. Și Păstor voi ridica peste ele, și le va paște robul Meu David, și El le va fi păstor”* (Iezechiel 34,22-23).

Domnul Hristos, Care Se trăgea din neamul lui David, a preluat acest text când a spus: *„Eu sunt Păstorul cel bun. Păstorul cel bun își pune sufletul său pentru oi”* (Ioan 10,11).

Profetul Iezechiel a avut o viziune despre învierea cea de obște de la sfârșitul veacurilor. Despre aceasta a scris: *„Mâna Domnului a fost peste mine; și m-a scos Domnul în duh și m-a așezat în mijlocul câmpului; iar acela era plin de oase omenești. Și m-a purtat de jur-împrejurul lor: și, iată, erau foarte multe pe fața câmpului, uscate de tot. Și mi-a zis: «Fiul omului, oare vor învia oasele acestea?». Iar eu am zis:*

¹ **Ibidem**, p. 214.

«Doamne, Doamne, aceste lucruri Tu le știi!». Și mi-a zis: *«Fiul omului, profețește asupra acestor oseminte! Și le vei spune: Voi, oase uscate, auziți cuvântul Domnului: Așa grăiește Domnul către oasele acestea: Iată, Eu voi aduce întru voi duh de viață și nervi voi aduce pe voi și carne voi pune pe voi și pielea voi întinde pe voi și duhul Meu îl voi pune întru voi și veți învia și veți cunoaște că Eu sunt Domnul».* Și am profețit așa cum îmi poruncise Domnul. Și atunci când am profețit, iată, cutremur s-a făcut, iar oasele s-au apropiat, fiecare la încheietura lui. Și m-am uitat; și, iată, nervi și carne creșteau pe ele, și pielea se întindea peste ele, dar duh în ele nu era. Iar El mi-a zis: *«Profețește-i duhului, profețește, fiul omului, și spune-i duhului: Așa grăiește Domnul: Vino, duhule, din cele patru vânturi, și suflă asupra acestor morți, iar ei să învie!».* Și am profețit așa cum îmi poruncise Domnul; și duhul a intrat în ei, iar ei au înviat și au stat pe picioarele lor, mulțime multă foarte. Și a grăit Domnul către mine, zicând: *«Fiul omului, oasele acestea sunt toată casa lui Israel. Ei zic: Oasele ni s-au uscat, nădejdea ne-a pierit, noi ne-am stins. De aceea, profețește și zi: Așa grăiește Domnul: Iată, Eu voi deschide mormintele voastre și vă voi scoate afară din mormintele voastre și vă voi duce în pământul lui Israel. Și veți cunoaște că Eu sunt Domnul atunci când Eu voi deschide mormintele voastre ca să-l scot din morminte pe poporul Meu. Și duhul Meu îl voi pune întru voi și veți învia; iar Eu vă voi așeza în țara voastră și veți cunoaște că Eu sunt Domnul; Eu am grăit, Eu o voi face!»* zice Domnul” (Iezechiel 37,1-14).

Această prorocie încă nu s-a realizat, însă despre învierea morților Sfântul Apostol Pavel le-a scris romanilor că Dumnezeu, „Cel ce L-a înviat pe Iisus Hristos din morți, va face vii și trupurile voastre cele muritoare, întrucât carnea și sângele nu pot să moștenească împărăția lui Dumnezeu, nici stricăciunea

nu moștenește nesticăciunea” (Romani 8,11 și I Corinteni 15,50). Acest lucru se va întâmpla la a doua venire a Domnului Hristos, „pentru că *Însuși Domnul, întru poruncă, la glasul arhanghelului și întru trâmbița lui Dumnezeu, Se va pogori din cer, și cei morți întru Hristos vor învia întâi. Și vor ieși cei ce au făcut cele bune spre învierea vieții și cei ce au făcut cele rele spre învierea osândirii. După aceea, noi cei vii, care vom fi rămas până la venirea Domnului, nu o vom lua înaintea celor adormiți, dar toți ne vom schimba, deodată, într-o clipeală de ochi la trâmbița cea de apoi. Căci trâmbița va suna și morții vor învia nesticăcioși, iar noi ne vom schimba. Căci trebuie ca acest trup stricăcios să se îmbrace în nesticăciune și acest trup muritor să se îmbrace în nemurire. Iar când acest trup stricăcios se va îmbrăca în nesticăciune și acest trup muritor se va îmbrăca în nemurire, atunci va fi cuvântul care este scris: «Moartea a fost înghițită de biruință. Unde îți este, moarte, biruința? Unde îți este, moarte, boldul?»» (I Tesaloniceni 4,16; Ioan 5,29; I Tesaloniceni 4,15 și I Corinteni 15,50-55), iar moartea va fi biruită pentru totdeauna.*

Sfântul Proroc Iezechiel este pomenit în calendarul creștin în ziua de 21 iulie.

Sfântul Proroc Daniel

„Regele babilonian Nabucodonosor al II-lea a ajuns la Ierusalim în anul 597 î.Hr., l-a asediat, l-a cucerit, l-a dărâmat, iar pe regele Iehonia l-a capturat și l-a deportat în Babilon împreună cu câteva mii de iudei, printre care se găsea și tânărul Daniel”¹, „fiul unei familii nobile”².

¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1103.

² **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, Op. cit.**, p. 219.

„După mărturia lui Berosus, un scriitor babilonian din epoca elenistică, soarta prizonierilor nu era grea. Astfel, Nabucodonosor i-a ales pe unii tineri nobili evrei ca să-i crească și să-i instruiască la curtea regală, în limba aramaică și în științe, pentru ca apoi să devină funcționari de stat. Între cei aleși se afla și Daniel, împreună cu trei prieteni ai săi: Anania, Misael și Azaria”¹.

„Potrivit cu obiceiul din vremea aceea”², „tuturor li s-au schimbat numele. Lui Daniel i s-a zis Beltșațar, iar celorlalți trei: Șadrac, Meșac și Abed-Nego. Daniel și prietenii săi erau întru totul credincioși legilor părintești, de aceea Dumnezeu le-a dăruit înțelepciune și ei au făcut mari progrese în știință”³.

„Datorită cuminenței și a înțelepciunii sale, fiind iluminat de Dumnezeu, Daniel a reușit să explice un vis al lui Nabucodonosor și i-a prezis viitorul. Pentru acest fapt, Daniel a fost numit loțitor regal, iar prietenii săi au fost numiți administratori ai provinciei Babiloniei. Tot timpul cât a domnit Nabucodonosor, Daniel și-a păstrat această funcție”⁴.

După ce Nabucodonosor a murit, tronul său a fost ocupat, succesiv, de mai mulți regi, până când a ajuns să domnească Nabonide. „Cirus, regele Persiei, a pornit război împotriva lui Nabonide, care s-a refugiat în Borsipa, lăsându-l pe Baltazar, fiul și moștenitorul său, să apere cetatea Babilonului. În timpul asediului, Baltazar a făcut un ospăț mare cu comandanții săi și atunci a fost informat, printr-o scriere miraculoasă, explicată de Daniel, că cetatea va cădea în mâinile atacatorilor. După ce Babilonul a fost capturat, Baltazar a fost ucis, iar guvernator

¹ **Ibidem.**

² *Dicționar biblic...*, p. 318.

³ **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 219.**

⁴ **Ibidem.**

al orașului a rămas Darius Medul, care este probabil identic cu Ugbaru”¹.

„Darius Medul a hotărât să pună peste regat o sută douăzeci de satrapi, ca să fie ei în tot regatul său. Iar peste ei, trei guvernatori, între care Daniel; aceasta, pentru ca satrapii să le dea lor socoteală și să nu-l supere pe rege. Iar Daniel era peste ei, căci duh nemaipomenit se afla întru el; iar regele l-a rânduit peste regatul său. Atunci guvernatorii și satrapii căutau să afle un oarecare prilej împotriva lui Daniel; dar nu au aflat niciun prilej împotriva lui, și nicio vină sau greșeală, căci era credincios. Și au zis guvernatorii: «Nu vom afla un prilej împotriva lui Daniel, în afară de rânduielele Dumnezeului său». Atunci guvernatorii și satrapii au stat în fața regelui și i-au zis: «O, rege Darius, să trăiești în veci! Toți cei ce stau la cârma regatului tău: comandanții de oști, satrapii, guvernatorii și ispravnicii au făcut sfat ca printr-o anume rânduială regească să fie întărită următoarea poruncă: timp de treizeci de zile, oricine va cere ceva de la un alt dumnezeu sau om în afară de tine, să fie aruncat în groapa cu lei. Și acum, o, rege, rostește poruncă și trimite-o în scris, pentru ca legea perșilor și a mezilor să nu sufere sminteață». Atunci regele Darius a poruncit ca opreliștea să fie dată în scris. Iar Daniel, când a cunoscut că opreliștea fusese poruncită, a intrat în casa lui; ferestrele însă erau deschise în foisorul ce dădea spre Ierusalim; și de trei ori pe zi, plecându-și genunchii, se ruga, așa cum obișnuia să facă și mai înainte. Atunci oamenii aceia l-au pândit și l-au aflat pe Daniel rugându-se Dumnezeului său. Și au venit și i-au spus regelui: «O, rege, oare n-ai dat tu poruncă scrisă ca, timp de treizeci de zile, oricine va cere ceva de la un alt dumnezeu sau om în afară de tine să fie aruncat în groapa cu lei?”. Iar regele a zis: «Adevărat este cuvântul: peste legea perșilor și a mezilor nu se va trece!». Atunci

¹ Ibidem.

ei, răspunzând, au zis în fața regelui: «Daniel, cel dintre fiii robimii din Iudeea, nu s-a supus poruncii tale, ci de trei ori pe zi înalță cereri către Dumnezeuul său». Atunci regele, când a auzit cuvântul acesta, foarte s-a întristat în sinea lui pentru Daniel, și mult s-a străduit să-l scape; până seara s-a străduit să-l scape. Atunci oamenii aceia au zis către rege: «Să știi, o, rege, că legea mezilor și a perșilor nu îngăduie ca noi să schimbăm ceva din ceea ce regele a rânduit prin poruncă sau legiuire». Atunci regele a poruncit și l-au adus pe Daniel; și l-au aruncat în groapa cu lei. Dar regele i-a zis lui Daniel: «Dumnezeul tău, Căruia tu Îi slujești fără încetare, El te va scăpa!». Și au adus o piatră și au pus-o pe gura gropii; iar regele a pecetluit-o cu inelul său și cu inelul sfetnicilor săi; aceasta, ca nu cumva să se pună la cale vreun vicleșug asupra lui Daniel. Atunci regele s-a dus în palatul său și s-a culcat lăsându-și cina deoparte; și bucate nu i s-au adus, iar somnul nu s-a lipit de el. Iar Domnul a închis gurile leilor și nu l-au vătămat pe Daniel. Și sculându-se regele dis-de-diminează, a venit în grabă la groapa cu lei. Și, apropiindu-se de groapă, l-a strigat cu glas mare pe Daniel: «Daniele, tu, robul Dumnezeuului Celui viu, oare Dumnezeuul tău, Căruia tu Îi slujești fără încetare, a fost El în stare să te scoată din groapa cu lei?». Iar Daniel, răspunzând, i-a zis regelui: «O, rege, în veci să trăiești! Dumnezeuul meu l-a trimis pe îngerul Său și a închis gurile leilor, iar ei nu m-au sfâșiat: că întru mine s-a aflat dreptate față de El. Dar nici față de tine, o, rege, n-am făcut greșală». Atunci regele s-a bucurat mult pentru el și a poruncit ca Daniel să fie scos afară din groapă. Și Daniel a fost scos afară din groapă și nicio vătămare nu s-a aflat pe el, căci el crezuse în Dumnezeuul său. Iar regele a poruncit și i s-au adus oamenii care-l pârâseră pe Daniel și i-a aruncat în groapa cu lei, pe ei și pe copiii lor și pe femeile lor; și n-au ajuns în fundul gropii, că leii i-au și sfâșiat și le-au mărunțit oasele. Atunci regele Darius

a scris către toate popoarele și triburile și limbile care locuiau pe întregul pământ: «Pacea să vi se înmulțească! Poruncă s-a dat din partea mea în fiecare stăpânie a regatului meu, ca fiecare să se cutremure și să se teamă de fața Dumnezeului lui Daniel, fiindcă Acesta este Dumnezeul Cel viu și veșnic, a Cărui împărăție nu va fi nimicită și a cărui stăpânire va fi pentru totdeauna, Cel ce apără și izbăvește și face semne și minuni în cer și pe pământ, El, Cel ce l-a scos pe Daniel din groapa cu lei»» (Daniel 6,2-28).

„După aceea Daniel a fost întărit, din nou, în funcția sa”¹.

În anul 538 î.Hr. regele Cyrus a cucerit Babilonul, „iar Daniel a viețuit împreună cu regele și i-a întrecut în cinste pe toți prietenii săi. Babilonienii aveau un idol pe care-l chema Bel; pentru el se cheltuiau zilnic douăsprezece măsuri de făină de grâu, patruzeci de oi și șase vedre de vin. Regele avea evlavie la el și venea în fiecare zi să i se închine. Daniel însă l se închina Dumnezeului său. Regele i-a zis: «Tu de ce nu i te închini lui Bel?»; la care acesta i-a răspuns: «Pentru că eu nu cred în idolii făcuți de mână, ci numai în Dumnezeu Cel Viu, Cel ce a făcut cerul și pământul și are stăpânire peste fiecare trup». Iar regele i-a zis: «Cum de ți se pare ție că Bel nu este un dumnezeu viu? Nu vezi cât de mult mănâncă și bea în fiecare zi?». Atunci Daniel a zâmbit și a zis: «O, rege, nu te amăgi; fiindcă acesta este făcut pe dinlăuntru din lut și pe dinafară din aramă, și niciodată nu mănâncă și nu bea nimic». Iar regele s-a mâniat, i-a chemat pe preoții lui și le-a zis: „Dacă nu-mi veți spune cine mănâncă jertfele acestea veți muri; dar dacă-mi veți arăta că Bel este cel ce le mănâncă, atunci va muri Daniel, de vreme ce l-a hulit pe Bel!». Iar Daniel a zis către rege: «Fie după cuvântul tău!». Iar preoții lui Bel erau șaptezeci, în afară de femei și de copii. Și a venit regele împreună cu Daniel în capîștea lui Bel. Iar preoții

¹ **Ibidem.**

lui Bel au zis: «Iată, noi ieșim afară, iar tu, o, rege, pune bucatele și vinul, închide ușa și pecetluiește-o cu inelul tău; iar mâine-diminează, când vei veni, dacă nu vei găsi că Bel a mâncat totul, noi să fim dați morții; dar dacă va fi altfel, atunci, Daniel să fie dat morții, ca unul care a spus minciuni împotriva noastră». Dar ei ziceau aceasta pentru că făcuseră pe sub masă o intrare tainică prin care întotdeauna veneau și mâncau ce era acolo. Și după ce au ieșit și după ce regele a pus bucatele înaintea lui Bel, Daniel le-a poruncit slugilor sale să aducă cenușă; și au presărat-o în toată capiștea, de față fiind doar regele. Apoi au ieșit, au închis ușa, au pecetluit-o cu inelul regelui și s-au dus. Iar preoții, așa cum făceau de obicei, au venit noaptea împreună cu femeile și cu copiii lor și au mâncat tot și au băut. Iar dimineața a venit regele, și Daniel împreună cu el. Și a zis regele: «Întregi sunt pecețile, Daniele?». Iar el a zis: «Da, stăpâne, sunt întregi». Și, de îndată ce ușa a fost deschisă, regele s-a uitat pe masă și a strigat cu glas mare: «Mare ești, Bel, și nicio înșelăciune nu este la tine!». Dar Daniel a zâmbit, l-a oprit pe rege să nu intre înlăuntru și a zis: «Uită-te acum pe jos și bagă de seamă ale cui sunt urmele acestea!». Iar regele a zis: «Văd că sunt urme de bărbați, de femei și de copii». Atunci regele a fost cuprins de mânie și i-a adus pe preoți și pe femeile și pe copiii lor, iar aceia i-au arătat ușile cele ascunse prin care intrau și mâncau ceea ce era pe masă. Regele i-a ucis, iar pe Bel l-a dat în puterea lui Daniel, care l-a sfârâmat, pe el și capiștea lui. Tot acolo era și un balaur mare, la care se închinau babilonienii. Iar regele a zis către Daniel: «Nu vei putea spune că acesta nu e un dumnezeu viu; așadar, închină-te la el!». Iar Daniel a zis: «Eu mă voi închina Domnului, Dumnezeului meu, căci El este Dumnezeu Cel viu. Iar tu, o, rege, dă-mi îngăduință și eu voi ucide balaurul fără sabie sau toiağ». Iar regele a zis: «Ești liber s-o faci». Atunci Daniel a luat rășină

și seu și păr, le-a fiert împreună, a făcut bulgări și i-a aruncat în gura balaurului; iar balaurul, mâncând, a plesnit. Și a zis Daniel: «Iată la ce vă închinați voi!». Și dacă au auzit babilonienii, tare s-au mâhnit și s-au pornit împotriva regelui, zicând: «Regele s-a făcut iudeu; pe Bel l-a nimicit, pe balaur l-a ucis, iar pe preoți i-a omorât». Și au venit la rege și i-au zis: «Dă-ni-l nouă pe Daniel; dacă nu, te vom ucide, pe tine și casa ta!». Și dacă regele a văzut că erau tare porniți împotriva lui, și neavând încotro, l-a dat pe Daniel în puterea lor. Iar ei l-au aruncat în groapa cu lei, în care el a stat șase zile. În groapă erau șapte lei, cărora li se dădeau zilnic de mâncare doi sclavi și două oi; acum însă nu li s-au dat, cu gândul că-l vor mânca pe Daniel. Pe atunci trăia în Iudeea un profet, anume Avacum. Acesta gătise fiertură, dumericase pâine într-o covată și mergea la câmp să le ducă secerătorilor. Iar un înger al Domnului a zis către Avacum: «Prânzul pe care-l ai, du-l în Babilon, la Daniel, care se află în groapa cu lei». Dar Avacum a zis: «Doamne, eu niciodată n-am văzut Babilonul, și nici nu știu unde se află groapa». Atunci îngerul Domnului l-a prins de creștet și, ținându-l de păr, în repeziciunea duhului său, l-a așezat în Babilon, deasupra gropii. Și a strigat Avacum: «Daniele! Daniele! Ia mâncarea pe care ți-a trimis-o Dumnezeu!». Iar Daniel a zis: «O, Dumnezeule, Ți-ai adus aminte de mine și nu i-ai părăsit pe cei ce Te caută și Te iubesc!». Și s-a sculat Daniel și a mâncat; iar îngerul Domnului l-a dus de îndată pe Avacum acolo de unde-l luase. În cea de a șaptea zi, regele s-a dus să-l plângă pe Daniel; și a ajuns la groapă și s-a uitat înlăuntru și, iată, Daniel ședea! Atunci regele a strigat cu glas mare, zicând: «Mare ești Tu, Doamne, Dumnezeul lui Daniel, și nu este altul în afară de Tine!». Și l-a scos afară pe Daniel, iar pe cei care-i voiseră pieirea i-a aruncat în groapă; și, chiar în fața lui, au fost mâncați de îndată” (Bel și balaurul 1,2-42).

„După cucerirea Babilonului (538 î.Hr.), când se împlineau cei 70 de ani preziși de prorocul Ieremia, Cyrus le-a dat iudeilor permisiunea de a se întoarce în țara lor și de a-și rezidi templul. Daniel însă nu s-a întors cu deportații în patrie, fiind înaintat în vârstă. Ultima lui viziune a avut loc în anul al III-lea al lui Cyrus (535 î.Hr.). Despre sfârșitul vieții profetului nu se știe nimic sigur”¹.

„Daniel a avut de îndeplinit o misiune dublă. Pe de o parte, el îi îndruma pe compatrioții săi să împlinească legea cu credincioșie și energie, fiind el însuși, prin viața sa, un exemplu de urmat. Pe de altă parte, el îi mângâia prin viziunile sale, dar în același timp făcea cunoscute păgânilor puterea și slava lui Dumnezeu”².

„Daniel nu și-a îndeplinit misiunea sa de profet ca și ceilalți proroci, prin cuvântări. Aceasta era imposibil, el fiind ocupat cu afacerile publice ale statului. Viața lui și a prietenilor săi, conformă cu preceptele legilor părintești, era ca o cuvântare extraordinară pentru cei din jurul său. Atât iudeii exilați, cât și păgânii, vedeau în tăria credinței lui Daniel și a prietenilor săi, precum și în minunile care se săvârșeau prin ei, că Dumnezeu nu Și-a părăsit poporul și n-a uitat de promisiunile Sale. Dar și păgânii, în același timp, au luat cunoștință despre puterea cea mare a lui Dumnezeu, pe care ei Îl credeau un zeu național”³.

„Desfășurându-și activitatea la curtea regală, Daniel a avut misiunea să arate, prin minuni și profeții, puterea și majestatea Dumnezeului celui adevărat. Astfel, prin activitatea sa, Daniel a contribuit la cunoașterea adevăratului Dumnezeu în regatul babilonian și în cel persan. Pentru acest fapt, Daniel este numit pe drept cuvânt «profetul popoarelor». Întrucât însă întreaga carte

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, pp. 219-220.

³ **Ibidem**, p. 220.

a lui Daniel este o glorificare a majestății divine, Daniel poate fi numit și «prorocul majestății divine»¹.

„Daniel este autorul cărții care îi poartă numele. El a scris această carte în două limbi: ebraică și aramaică. Nu este de mirare că un om ca el, instruit la curtea regală, le cunoștea perfect pe amândouă și că, mai ales în condițiile exilului, folosea și o altă limbă pe lângă cea maternă”².

„Opera lui Daniel este cea mai teologică din întreaga literatură profetică. Teologia lui Daniel este de o mare densitate și finețe, cu nuanțări neîntâlnite la alți profeti”³.

„Toată această teologie este atât de coerentă și se leagă atât de organic cu întreaga revelație a Sfintei Scripturi, încât nu fără dreptate s-a spus că opera lui Daniel este puntea cea mai transparentă între Vechiul și Noul Testament. Domnul Hristos Însuși l-a citat (Matei 24,15 și Marcu 13,14), atestându-l astfel ca pe un profet autentic, cu mesaj eshatologic”⁴.

„Oricum, trebuie avută în vedere mai întâi viziunea lui Daniel asupra istoriei. Spre deosebire de marii săi colegi, el nu urmărește - chiar retroactiv - istoria lui Israel, ci numai pe aceea a marilor imperii păgâne ale Orientului, în formule de extremă lapidaritate; o mare campanie militară a unui rege, de pildă, pe care un cronicar ar prezenta-o pe zeci sau sute de pagini, este expediată aici într-o singură frază: «*Se va aduna împotriva lui cu care de luptă și cu călăreți și cu multe corăbii și va intra în țară și va zdrobi și se va duce*» (Daniel 11,40). Daniel este convins că, lipsită de adevărul credinței și de norme morale, istoria nu este altceva decât o vânzoleală a răului din lume, un vâlmășag de orgolii, patimi, interese și nebulie, totul prefăcându-se într-o

¹ **Ibidem.**

² *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1103.

³ **Ibidem.**

⁴ **Ibidem**, p. 1104.

imensă panoramă a suferinței și deșertăciunii. Istoria este un mers în jos al popoarelor, care nu face altceva decât să le arate cum ele se degradează. Cele patru imperii succesive (din Daniel capitolul 2) sunt simbolizate printr-o uriașă statuie cu capul de aur, cu pieptul și brațele de argint, cu pânțele și coapsele de aramă, cu pulpele de fier, dar cu picioarele de lut. Timpul nu fortifică, ci degradează; nu este de mirare că namila este doborâtă de o mică piatră desprinsă din munte în chip supranatural, ceea ce trimite la minusculul grăunte de muștar al Evangheliei Domnului Hristos, din care va crește, uriașă, împărăția lui Dumnezeu (Matei 13,31-32)”¹.

Daniel a făcut mai multe profeții mesianice. În primul rând el a anunțat timpul nașterii lui Mesia: „*Șaptezeci de săptămâni de ani au fost rânduite pentru poporul tău și pentru cetatea ta cea sfântă până ce se va sfârși fărădelegea, se va pecetlui păcatul și se va curăți nedreptatea, până ce dreptatea cea veșnică va veni, se vor pecetlui vedenia și prorocia și se va unge Sfântul Sfinților*” (Daniel 9,24).

Porocul Daniel a vorbit și despre lucrarea lui Antihrist, când a scris că la sfârșitul lumii „*se vor ridica zece regi, iar după ei se va ridica un altul, care-i va întrece pe toți cei de dinainte cu răutățile lui și va subjuga trei regi*” (Daniel 7,24). Acest moment a fost profețit și în cartea Apocalipsei, unde citim că „*zece regi sunt împreună cu fiara. Aceștia au un singur gând și tăria și puterea lor i-o dau fiarei*” (Apocalipsa 17,12-13). Din aceste profeții înțelegem că zece conducători ai unor țări vor accepta de bunăvoie ca Antihrist să preia conducerea întregii lumi, pe când trei vor refuza, însă Antihrist îi va înfrânge prin puterea armelor.

Unii părinți înduhovniciți ai Bisericii au spus că după ce va deveni singurul conducător al lumii întregi, Antihrist va convoca

¹ **Ibidem.**

la Ierusalim o adunare generală a tuturor religiilor, cu scopul de a le uni într-una singură, sub călăuzirea sa ca unic îndrumător spiritual. Impresionați de calitățile sale de excepție, dar mai ales de falsele minuni săvârșite, reprezentanții religiilor vor fi de acord cu aceasta. Atunci Antihrist, „*omul nelegiuirii, fiul pierzării, potrivnicul, se va înălța mai presus de tot ce se numește Dumnezeu sau e făcut pentru închinare, așa încât să se așeze el în templul lui Dumnezeu, dându-se pe sine drept Dumnezeu*” (II Tesaloniceni 2,3-4), pentru că va porunci ca în toate bisericile, sinagogile, templele, moscheile, lăcașurile de cult și casele de adunare din lume să-i fie așezat chipul, iar oamenii să-i aducă închinare ca lui Dumnezeu. De asemenea, va fi interzisă oficierea oricărui serviciu religios, în afara celui în cinstea lui Antihrist, încât Sfânta Liturghie și celelalte slujbe ale Bisericii nu se vor mai putea săvârși.

În cartea Apocalipsei citim că „*i se va insufla duh chipului fiarei, pentru ca chipul fiarei să și grăiască și să facă în așa fel ca toți cei ce nu se vor închina chipului fiarei să fie uciși*” (Apocalipsa 13,15). Părinții Bisericii identifică acest idol sau statuie vorbitoare a lui Antihrist cu „urâciunea pustiirii”, despre care au vorbit prorocul Daniel și Domnul Hristos.

Profetul Daniel a scris în acest sens „*că batjocoritorul se va mânia împotriva legământului celui sfânt; și va avea înțelegere față de cei ce părăsesc sfântul legământ. Și oști trimise de el vor pângări sfântul locaș și vor da la o parte jertfa de fiecare zi și vor pune în loc urâciunea pustiirii. Și nelegiuiții vor aduce un legământ pe căi înșelătoare*” (Daniel 11,30-32)

Mântuitorul le-a atras luarea aminte oamenilor zilelor de pe urmă cu privire la această acțiune a lui Antihrist: „*Când veți vedea ceea ce s-a spus prin profetul Daniel, urâciunea pustiirii stând în locul cel sfânt, atunci cei din Iudeea să fugă în munți; cel ce va fi pe casă să nu se coboare ca să-și ia lucrurile din*

casă; iar cel din țarină să nu se întoarcă înapoi ca să-și ia haina. Dar vai de cele însărcinate și de cele ce alăptează în zilele acelea! Rugați-vă însă ca fuga voastră să nu fie iarna, nici sâmbăta. Că mare necaz va fi atunci, cum n-a mai fost de la începutul lumii până acum, și nici nu va mai fi. Și vor fi semne în soare, în lună și în stele, iar pe pământ spaimă întru neamuri și nedumerire din pricina vuietului mării și al valurilor. Și oamenii își vor da duhul de frică și de așteptarea celor ce vor să vină peste lume; că puterile cerurilor se vor clătina” (Matei 24,15-21 și Luca 21,25-26).

Transformarea Bisericii lui Dumnezeu, trupul tainic al lui Hristos, într-un loc de închinare adusă lui Antihrist constituie o „urâciune” înaintea lui Dumnezeu, iar aceasta pustiește sufletele oamenilor, care ajung să fie lipsite de prezența Duhului Sfânt.

Prorocul Daniel a profetizat că „*de la vremea când va înceta jertfa cea necontenită, când se va așeza urâciunea pustirii: o mie două sute și nouăzeci de zile*” va dura cărmuirea lui Antihrist (Daniel 12,11). Despre aceasta citim și în cartea Apocalipsei: „*Și i s-a dat fiarei gură să grăiască vorbe mari și blasfemii; și putere i s-a dat să lucreze timp de patruzeci și două de luni. Și gura și-a deschis-o spre blasfemii împotriva lui Dumnezeu, să-I blasfemieze numele și locuința, pe cei ce locuiesc în cer. Și i s-a dat să facă război asupra sfinților și să-i biruie; și i s-a dat ei stăpânire peste toată seminția și poporul și limba și neamul. Și i se vor închina ei toți cei ce locuiesc pe pământ, ale căror nume nu sunt de la întemeierea lumii scrise în cartea vieții Mielului înjunghiat” (Apocalipsa 13,5-8). Din cele două profetii menționate înțelegem că guvernarea mondială a lui Antihrist va dura timp de trei ani și jumătate.*

Profetul Daniel a avut însă o viziune și despre biruirea lui Antihrist de către Fiul Omului, cum Îi plăcea Domnului Hristos să Se numească, scriind în acest sens: „*M-am uitat până*

ce au fost așezate scaunele; iar Cel vechi de zile a șezut; îmbrăcăminte Lui era albă ca zăpada, iar părul capului Său era ca lâna curată; tronul Său era pară de foc, roșile Lui erau foc arzător. Râu de foc curgea ieșindu-I de dinainte; mii de mii Îi slujeau și mii de miriade Îi stăteau în preajmă. Judecătorul S-a așezat, cărțile s-au deschis. M-am uitat atunci din pricina glasului vorbelor mari pe care le grăia cornul acela, până când fiara a fost ucisă și nimicită, iar trupul ei a fost dat să fie ars în foc. Stăpânirea le-a fost luată și celorlalte fiare; dar o prelungire de viață li s-a dat pentru un oarecare timp. Am văzut în vedenie de noapte; și, iată, pe norii cerului venea Cineva ca Fiul Omului și a venit la Cel vechi de zile și a fost adus în fața Acestuia. Și Lui I s-a dat stăpânirea și cinstea și împărăția; Lui Îi vor sluji toate popoarele și triburile și limbile; iar stăpânirea Lui este veșnică, stăpânire care nu se va trece, iar împărăția Lui nu va fi nimicită” (Daniel 7,9-14).

Prorocul Daniel a profețit și despre învierea morților când a scris că „*cei ce dorm în țărâna pământului se vor trezi: unii la viață veșnică, iar alții la ocară și rușine veșnică*” (Daniel 12,2).

Sfântul Profet Daniel este pomenit în calendarul creștin în ziua de 17 decembrie.

Sfinții trei tineri: Anania, Azaria și Misail

După ce regele babilonian Nabucodonosor al II-lea a cucerit Ierusalimul, în anul 597 î.Hr., deportând mare parte a populației în Babilon, printre cei exilați s-au numărat și trei frați, numiți Anania, Misael și Azaria, buni prieteni cu profetul Daniel, care și el a fost deportat în Babilon.

„Anania, Misael și Azaria erau din sfânta cetate a Ierusalimului. Tatăl lor se numea Iezechia, iar mama lor Caligona”¹.

¹ *Viețile Sfinților de peste tot anul*, Editura Biserica Ortodoxă Alexandria, 2003, p. 184.

„Și regele i-a spus lui Așpenaz, mai marele eunucilor lui, să-i aducă dintre fiii înrobiți ai lui Israel și dintre băștinașii regatului și dintre cei de neam bun tineri neprihăniți, frumoși la chip și iscușiți în toată înțelepciunea, cunoscători în știință și deprinși cu buna cugetare, ca să poată sta în casă în fața regelui și să învețe scrisul și limba babilonienilor. Regele le-a rânduit porție zilnică de la masa regală și din vinul pe care el îl bea; și a poruncit să-i hrănească vreme de trei ani, după care să stea în fața regelui. Dintre fiii lui Iuda se aflau printre ei Daniel, Anania, Misael și Azaria. Iar mai-marele eunucilor le-a dat nume: lui Daniel, Beltșatar; lui Anania, Șadrac; lui Misael, Meșac; și lui Azaria, Abed-Nego. Dar Daniel a socotit în inima lui să nu se pângărească cu masa regelui, și nici cu vinul din băuturile acestuia; și i-a cerut voie mai marelui eunucilor să nu se pângărească. Iar Dumnezeu l-a adus pe Daniel în mila și bunăvoința mai marelui eunucilor. Și a zis mai marele eunucilor către Daniel: «Mă tem de stăpânul meu, regele, care v-a rânduit mâncare și băătură, ca nu cumva să vadă că chipul vostru este mai subțirel decât al tinerilor ce vă sunt deopotrivă; așa că voi îmi puneți capul în primejdie din partea regelui». Iar Daniel a zis către Amelsad, pe care mai marele eunucilor îl pusese peste Daniel, Anania, Misael și Azaria: «Pune-i pe slujitorii tăi la încercare timp de zece zile; să ni se dea din semințele pământului; din ele să mâncăm, și să bem apă; chipurile noastre să ți se arate ție, ca și chipurile tinerilor care mănâncă din masa regelui; și după cum vei vedea, așa să faci cu slujitorii tăi». Iar el i-a ascultat și i-a pus la încercare timp de zece zile. Și la sfârșitul celor zece zile erau chipurile lor mai frumoase și trupurile lor mai puternice decât ale tinerilor ce mâncau din masa regelui. Așa că Amelsad le lua mâncarea de mâncat și vinul de băut și le dădea semințe. Și acestor patru tineri le-a dat Dumnezeu înțelegere și cunoaștere și minte iscusită în orice fel de meșteșug al scrierii. Iar după ce

au trecut zilele la sfârșitul cărora spusesese regele să-i aducă înlăuntru, mai marele eunucilor i-a adus în fața lui Nabucodonosor. Și a stat regele de vorbă cu ei; și dintre ei toți nu s-a aflat niciunul ca Daniel, Anania, Misael și Azaria; și au stat ei în fața regelui. Și în tot ceea ce privea cunoașterea și învățătura despre care i-a întrebat regele, acesta i-a aflat de zece ori mai înțelepți decât toți descântătorii și vrăjitorii din tot regatul său” (Daniel 1,3-20).

„Pentru că Daniel a reușit să explice un vis al lui Nabucodonosor și i-a prezis viitorul, acesta a fost numit locțiitor regal, iar prietenii săi au fost numiți administratori ai provinciei Babiloniei”¹.

„În al optsprezecelea său an de domnie, regele Nabucodonosor a făcut un chip de aur, înalt de șaiszeci de coți și lat de șase coți și l-a pus în câmpia Dura, în țara Babilonului. Și a trimis să-i adune pe guvernatori și pe comandanții de oști și pe ispravnici și pe dregători și pe tirani și pe cârmuitorii și pe toți nobilii țării, ca să vină la sfințirea chipului. Și s-au adunat ispravnicii și guvernatorii și comandanții de oști și dregătorii și tiranii cei mari și cârmuitorii și toți nobilii țării la sfințirea chipului ridicat de regele Nabucodonosor; și au stat înaintea chipului. Și crainicul a strigat cu glas mare: «Vouă vi se poruncește, popoare, triburi, limbi: La ceasul în care veți auzi glasul trâmbiței și al flautului și al chitarei, al harpei și al cimpoiului și al psaltirii și al oricărui fel de instrument muzical, veți cădea și vă veți închina la chipul cel de aur pe care l-a ridicat regele Nabucodonosor. Iar cel ce nu va cădea și nu se va închina, în chiar ceasul acela va fi aruncat în cuptorul ce arde cu foc». Și după ce toate popoarele au auzit glasul trâmbiței și al flautului și al chitarei și al harpei și al cimpoiului și al psaltirii și al

¹ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 219.

oricărui alt fel de cântare, toate popoarele și triburile și limbile au căzut și s-au închinat la chipul de aur pe care-l ridicase regele Nabucodonosor. Atunci s-au apropiat câțiva caldei care i-au pârât pe iudei la regele Nabucodonosor, zicând: «O, rege, să trăiești în veci! Tu, rege, ai poruncit ca fiecare om care va auzi glasul trâmbiței și al flautului și al chitarei și al harpei și al cimpoiului și al psaltirii și al oricărui alt fel de cântare și nu va cădea și nu se va închina la chipul de aur pe care tu l-ai ridicat, să fie aruncat în cuptorul ce arde cu foc. Sunt aici niște oameni iudei pe care tu i-ai pus peste treburile țării Babilonului: Șadrac, Meșac și Abed-Nego, care nu s-au supus poruncii tale, o, rege; ei nu le slujesc dumnezeilor tăi și nu se închină la chipul pe care tu l-ai ridicat». Atunci Nabucodonosor, cuprins de tulburare și de mânie, a poruncit să fie aduși Șadrac, Meșac și Abed-Nego; și au fost aduși în fața regelui. Și răspunzând regele Nabucodonosor, le-a zis: «Șadrac, Meșac și Abed-Nego, adevărat este că voi nu le slujiți dumnezeilor mei și că nu vă închinați la chipul pe care eu l-am ridicat? Acum dar, dacă sunteți gata, când veți auzi glasul trâmbiței și al flautului și al harpei și al cimpoiului și al psaltirii și al armoniei simfonice și al oricărui alt fel de cântare, veți cădea și vă veți închina la chipul de aur pe care eu l-am ridicat; dar dacă nu vă închinați, în chiar ceasul acela veți fi aruncați în cuptorul ce arde cu foc; și cine este dumnezeul care să vă scoată pe voi din mâinile mele?». Și răspunzând Șadrac, Meșac și Abed-Nego, i-au zis regelui Nabucodonosor: «Nu e nevoie să-ți răspundem la așa ceva. Căci Dumnezeul nostru, Căruia noi Îi slujim, este în ceruri și El poate să ne scape din cuptorul ce arde cu foc și să ne izbăvească, o, rege, din mâinile tale. Dar dacă nu, să-ți fie cunoscut, o, rege, că noi nu vom sluji dumnezeilor tăi, și nici nu ne vom închina la chipul pe care tu l-ai ridicat». Atunci Nabucodonosor s-a umplut de mânie și și-a schimbat înfățișarea feței asupra lui Șadrac, Meșac și Abed-Nego.

Și a zis: «Încingeți cuptorul de șapte ori mai mult, până ce se va înroși!». Și le-a poruncit câtorva oameni vânjoși să-i lege pe Șadrac, Meșac și Abed-Nego și să-i arunce în cuptorul ce arde cu foc. Atunci i-au legat pe bărbații aceia, așa cum erau, cu mantiile lor, cu încălțămintele lor, cu pălăriile lor și cu toată îmbrăcămintea lor, și i-au aruncat în mijlocul cuptorului ce ardea cu foc. Și fiindcă porunca regelui era grabnică și cuptorul era foarte încins, oamenii care i-au aruncat pe Șadrac, Meșac și Abed-Nego în cuptor au fost arși de văpaia focului ce răzbătea primprejur. Cei trei bărbați, Șadrac, Meșac și Abed-Nego, au căzut legați în mijlocul cuptorului ce ardea cu foc, dar îngerul Domnului se coborâse în cuptor deodată cu Azaria și cu prietenii săi și a îndepărtat văpaia din cuptor; mijlocul cuptorului l-a făcut ca și cum ar fi fost o adiere răcoroasă, un foșnet de rouă, în așa fel încât focul nu i-a mai atins și nu le-a pricinuit nici dureri, nici teamă, și umblau ei prin mijlocul văpăii, cântând laudă lui Dumnezeu și binecuvântând pe Domnul. Iar Nabucodonosor i-a auzit cântând laude; și s-a mirat și degrabă s-a sculat și le-a zis dregătorilor săi: «N-am aruncat noi în mijlocul focului trei oameni legați?». Și i-au răspuns regelui: «Adevărat, o, rege!». Și a zis regele: «Eu văd acum patru oameni dezlegați, mergând prin mijlocul focului fără ca ceva să-i vatăme; iar chipul celui de al patrulea este asemenea fiului lui Dumnezeu». Atunci Nabucodonosor s-a apropiat de gura cuptorului ce ardea cu foc și a zis: «Șadrac, Meșac și Abed-Nego, voi, robii Dumnezeului Celui Preaînalt, ieșiți afară și veniți aici!», iar Șadrac, Meșac și Abed-Nego au ieșit din mijlocul focului. Și s-au strâns satrapii și comandanții de oști și ispravnicii și dregătorii regali și i-au văzut pe bărbați și că focul nu le arsese trupul, că părul de pe cap nu le era pârlit, că hainele le erau neschimbate și că nici măcar nu miroseau a foc. Iar regele Nabucodonosor a zis: «Binecuvântat este Dumnezeul lui Șadrac, Meșac și Abed-Nego,

Cel ce l-a trimis pe îngerul Său și i-a eliberat pe robii Săi, pentru că ei au nădărdit în El și n-au ascultat de porunca regelui și și-au dat trupurile să fie arse, numai ca să nu slujească și nici să se închine la fiecare dumnezeu, fără numai Dumnezeului lor. De aceea, eu izvodesc poruncă: Fiecare popor, trib sau limbă care va grăi cuvânt de defăimare a Dumnezeului lui Șadrac, Meșac și Abed-Nego va fi dat pierzării și casele lor vor fi date jafului; pentru că nu este un alt Dumnezeu Care poate să izbăvească așa!». Atunci regele Babilonului i-a reșezat în slujbele lor pe Șadrac, Meșac și Abed-Nego în țara Babilonului și i-a înzestrat cu vrednicia de a cârmui peste toți iudeii care se aflau în regatul său” (Daniel 3,1-23; Cântarea celor trei tineri 1,25-26 și Daniel 3,24-30).

Alte amănunte despre viața și sfârșitul celor trei frați Anania, Azaria și Misail nu se cunosc.

„Unii spun că după moartea lui Nabucodonosor și a celorlalți regi de după el, care îi cinsteau pe Daniel, Anania, Azaria și Misail, s-a ridicat un alt rege cu numele Atic. Acesta i-a cercetat pe cei patru evrei, care l-au înfruntat, iar regele a poruncit să li se taie capetele. Când a fost tăiat capul lui Misail, Azaria și-a întins haina și i-a prins capul; la fel și Anania a prins capul tăiat al lui Azaria, iar Daniel și-a întins haina și a prins capul lui Anania. În urmă i s-a tăiat și lui capul. Se spune că după tăiere, capetele lor s-au lipit de trupuri, iar un înger al Domnului i-a luat și i-a dus în muntele Gheval, unde i-a pus sub o stâncă. După ce Domnul Hristos a fost răstignit pe cruce, «strigând cu glas mare, Și-a dat duhul. Și iată, catapeteasma templului s-a sfâșiat în două, de sus până jos, și pământul s-a cutremurat și pietrele s-au despiciat; mormintele s-au deschis și multe trupuri ale sfinților adormiți au înviat, și ieșind din morminte după învierea Lui, au intrat în Sfânta Cetate și s-au arătat multora» (Matei 27,50-53). Unii spun că printre cei

înviați erau și Anania, Azaria și Misail, care ulterior iarăși au adormit în Domnul”¹.

Cei trei tineri: Anania, Azaria și Misail sunt pomeniți de Biserică în ziua de 17 decembrie, împreună cu Sfântul Proroc Daniel.

Sfântul Proroc Agheu

„Cu prorocul Agheu se deschide ultima etapă a erei profetice a Vechiului Testament, anume cea postexilică. Exegeții apreciază că dacă la profeții preexilici domina tema pedepsei, dacă la exilici accentul cădea pe mângâiere, ultimii trei proroci (Agheu, Zaharia și Maleahi) anunță și încurajează restaurarea”².

„Iată, pe scurt, istoricul restaurării statului iudeu după captivitatea babilonică. În 538 î.Hr., în urma decretului de eliberare dat de regele Cyrus, o primă ceată dintre iudeii din captivitate s-a întors la Ierusalim, sub conducerea lui Șesbațar - Zorobabel și a arhierelui Iosua. Din această ceată făceau parte iudeii cei mai zeloși pentru Legea lui Moise, purificați prin exil și necazuri. Între ei se aflau «*capi de familie din Iuda și Veniamin, preoți și leviți, toți cei al căror duh a fost stârnit de Dumnezeu*» (Ezdra 1,5). Numărul exilaților care s-au repatriat, fără îndoială, în mai multe caravane, este evaluat la 50.000, după cartea lui Ezdra (2,64)”³. „Se presupune că printre aceștia se afla și Agheu, născut în exil, dar chemat de Dumnezeu la lucrarea Lui când a fost nevoie”⁴.

„Numele de Agheu nu a mai fost purtat de nicio altă persoană în Sfânta Scriptură”⁵.

¹ *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 184.

² *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1188.

³ **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, Op. cit.**, pp. 258-259.

⁴ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1188.

⁵ **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, Op. cit.**, p. 258.

„Despre originea familiei, educația și chemarea la misiunea profetică a lui Agheu nu se știe nimic. Din Agheu 2,1 se poate conchide că prorocul nu făcea parte din neamul preoțesc”¹.

„Mulți dintre iudeii instalați în Babilon, având o situație materială bună și bucurându-se de regimul blând al lui Cirus, au preferat să rămână acolo, decât să împărtășească privațiunile și nesiguranța unei vieți noi în țara lor”².

„O parte dintre repatriați s-a instalat în Ierusalim, altă parte în împrejurimi. Situația lor însă nu era strălucită. Ei își aflaseră casele în ruină și ogoarele necultivate. Evreii rămași în țară, ca și imigranții străini, le ocupară proprietățile și nu-i vedeau cu ochi buni pe noii sosiți. La șase luni după sosirea lor, ei au construit altarul arderilor de tot, iar în anul următor au pus fundamentul templului”³.

„Samarinenii au cerut să participe și ei la lucrările de reconstrucție, ca închinători ai lui Iahve, dar au fost refuzați. Repatriații au renunțat la ajutorul lor fiindcă îi considerau nedemni de a lua parte la cult și deci s-au separat de ei. Nemulțumiți fiind, și în dorința lor de a se răzbuna, samarinenii i-au împiedicat pe cei întorși din exil să continue lucrarea începută, prin diferite intrigi la curtea persană. Intrigile acestea au făcut ca lucrările de reconstruire a templului să fie întrerupte timp de 17 ani, până sub domnia lui Darius I (522-486 î.Hr.). În timpul ultimilor ani de domnie ai lui Cirus și sub întreaga domnie a lui Cambise (530-522 î.Hr.), nu s-au putut relua lucrările începute. Dezinteresul era foarte mare și între evrei”⁴, „pentru că cei mai mulți dintre noii veniți erau preocupați, în primul rând, să-și recupereze pământurile din mâna celor ce se înstăpâniseră pe

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, p. 259.

³ **Ibidem.**

⁴ **Ibidem.**

durata celor aproape șaptezeci de ani; iar cei ce au izbutit să-și refacă averile se gândeau prioritar la interesele proprii”¹, „încât cei bogați și-au construit case de lux în loc să pună la dispoziție mijloacele necesare pentru continuarea lucrărilor templului (Agheu 1,4). Așadar, nu numai greutățile întâmpinate din cauza samarinenilor dușmănoși, dar și lipsa de zel a celor repatriați a făcut ca să fie neglijate lucrările de ridicare a templului un timp atât de îndelungat”².

„Spre a trezi conștiințele, Dumnezeu a trimis o secetă, dar și pe profeții Agheu și Zaharia, care au îndemnat poporul să se mobilizeze în jurul celor doi cârmuitori (prințul Zorobabel și arhiereul Iosua) și să porceadă la rezidirea casei Domnului. În acest scop, Agheu a rostit patru scurte cuvântări, pe care și le datează cu foarte mare exactitate, în perioada dintre sfârșitul lui august și mijlocul lui decembrie 520 î.Hr.”³. „Prin cuvântările sale, Agheu a muștrătat comunitatea din Ierusalim pentru lipsa de zel față de cele sfinte. În sfârșit, sub Darius I, ale cărui dispoziții binevoitoare aminteau de cele ale lui Cirus, Zorobabel, împreună cu arhiereul Iosua, au reluat lucrările în anul 520 î.Hr. și le-au dus la bun sfârșit în anul 515 î.Hr.”⁴. „Noul templu nu a mai avut strălucirea celui de altădată, dar a fost menit să prefigureze Ierusalimul cel Nou”⁵.

„Cartea lui Agheu, care conține patru cuvântări, a avut drept obiectiv reluarea activă a lucrărilor templului”⁶.

¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1188.

² **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda**, *Op. cit.*, p. 259.

³ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1188.

⁴ **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda**, *Op. cit.*, p. 259.

⁵ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1188.

⁶ **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda**, *Op. cit.*, p. 259.

„În prima cuvântare, profetul s-a adresat prințului Zorobabel și arhiereului Iosua. El a combătut părerea care circula în popor, că încă «*nu a venit vremea să zidim casa Domnului*» (Agheu 1,2). Prorocul le-a reproșat sever iudeilor, în numele lui Dumnezeu, că ei își zidesc case luxoase, pe când templul Domnului este în ruină. Egoismul și neglijența, precum și indiferența au fost pedepsite de Dumnezeu cu secetă și lipsă de recoltă. Dacă ei vor ca Dumnezeu să-Și arate îndurarea, să-și dea toată silința ca să-I zidească templul”¹.

„În urma acestei cuvântări profetice, Zorobabel, Iosua și tot poporul au luat la inimă îndemnul lui Agheu și au început în curând lucrările la ridicarea templului”².

„În a doua cuvântare, profetul s-a adresat din nou lui Zorobabel, lui Iosua și poporului, pentru a-i încuraja la lucru. El i-a îndemnat să nu se lase abătuți de faptul că templul cel nou, care se zidește, va fi mai mic decât cel al lui Solomon. Cu acest prilej, prorocul a rostit o importantă profeție mesianică. El a anunțat, prin mijlocirea unor imagini potrivite cu situația de atunci a evreilor, slava viitoare a templului celui nou. Acel sărman templu, pe care ei atunci îl zideau, va fi într-o zi atât de strălucit, cum n-a fost niciodată templul lui Solomon”³, referindu-se la faptul că Mesia va intra în el.

„A treia cuvântare a avut din nou scopul de a-i încuraja pe lucrători în munca lor. Profetul a făcut aluzie, ca și în prima profeție, la suferințele și lipsurile îndurate de popor. Acum însă, din momentul în care templul a început să fie zidit, totul se va schimba în bine în viața fiilor lui Israel”⁴.

¹ **Ibidem**, p. 260.

² **Ibidem**.

³ **Ibidem**.

⁴ **Ibidem**.

„Prorocul le-a pus preoților o întrebare, la care ei au răspuns. Ideea care s-a desprins de aici a fost aceea că sfințenia nu se transmite prin atingerea de un obiect sfânt, precum se întâmplă cu întinarea, care se transmite obiectului pe care îl atinge. Aplicând acest principiu la popor, profetul a arătat că acesta nu a fost binecuvântat până atunci de Dumnezeu fiindcă a fost preocupat doar de interesele personale, lăsând templul în ruină”¹.

„Cea de-a patra cuvântare i-a fost adresată lui Zorobabel, în calitate de moștenitor al tronului lui David, din seminția căruia se va naște Mesia. În mijlocul prăbușirii generale a națiunilor, Zorobabel va fi pus sub ocrotirea lui Dumnezeu. Ultimele cuvinte din această cuvântare ne fac să întrezărim domnia lui Mesia”².

Sfântul Proroc Agheu este pomenit în calendarul creștin în ziua de 16 decembrie.

Sfântul Proroc Zaharia

„Profetul Zaharia era fiul lui Berechia și nepotul lui Ido, o persoană bine cunoscută, care aparținea unei familii preoțești”³.

„Zaharia s-a născut în exil. La începutul misiunii sale era un bărbat tânăr. Demnitatea sa preoțească explică râvna pe care a avut-o întotdeauna pentru templu și pentru cult. Despre viața lui Zaharia nu cunoaștem nimic sigur, în afară de cartea sa”⁴.

„Zaharia a devenit proroc în al doilea an al domniei regelui Darius (520 î.Hr.), după cum reiese din Zaharia 1,1 și a profetizat în același timp cu Agheu. Prima sa profeție a fost ținută în luna a VIII-a, între a doua și a treia prorocie a lui Agheu”⁵.

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem.**

³ **Ibidem**, p. 262.

⁴ **Ibidem.**

⁵ **Ibidem.**

„Zaharia era mai cult decât Agheu, posedând o zestre literară mult mai bogată și mai nuanțată. Cei doi au în comun contextul istoric și geografic, precum și motivația mesajului; dar și aici Zaharia se evidențiază prin aceea că obiectivul profetismului său nu se reduce la rezidirea templului, ci are un orizont mult mai larg: restaurarea orânduirii teocratice și, prin aceasta, prefigurarea împărăției mesianice. Templului i se acordă o dimensiune simbolică, dar profetul-sacerdot nu trece cu ușurință peste însemnătatea cultului”¹.

„Vrednice de reținut sunt principalele elemente ale mesajului prorocului: Domnul eliberează Ierusalimul și Se înstăpânește asupra-i ca Suveran absolut; dușmanii sunt zdrobiți fără cruțare, cetatea își redobândește sfințenia și strălucirea, împărăția mesianică este aproape. Puterea politică și cea religioasă - în speță, Zorobabel și Iosua - vor conlucra într-o perfectă armonie. Mesia va fi urmaș al lui David, dar El va veni smerit, călare pe asin, și va suferi batjocură din partea oamenilor. Va fi o judecată finală; cei mai mulți vor pieri, dar totul se va reface printr-o «rămășiță», nu numai a lui Israel, ci și a tuturor neamurilor. Noul Ierusalim va fi plin de strălucirea divină”².

„Cartea profetului Zaharia, fără a se ridica sub raport doctrinar la înălțimea scrierilor lui Isaia, Ieremia sau Iezechiel, prezintă unele particularități interesante. Viziunile pun într-o lumină vie providența divină, care conduce destinele omenirii și, în special, ale lui Israel. Dumnezeu este stăpânul necontestat al neamurilor, iar pentru a intra în legătură cu oamenii, Dumnezeu cel transcendent se servește de mijlocitori, de îngeri, care îndeplinesc voia Sa pe pământ și îi împărtășesc profetului învățăturile. Deci anghelologia, care apare la prorocii din exil: Iezechiel și Daniel, ocupă un loc important și în cartea lui Zaharia. Acești soli

¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1191.

² **Ibidem.**

cerești îndeplinesc funcții care îi aparțin lui Dumnezeu, după exprimarea profețiilor anteriori. Alături de acești mesageri credincioși ai lui Dumnezeu apare și Satana, ca adversar al lui Dumnezeu, dar puterea lui răufăcătoare este supusă puterii absolute a lui Dumnezeu”¹.

Prorocul Zaharia a făcut mai multe profeții mesianice.

Inspirat de Dumnezeu, prorocul a vorbit în numele Domnului Hristos: „*Dacă socotiți cu cale, dați-Mi prețul; dacă nu, nu Mi-l dați! Iar ei au dat prețul Meu: treizeci de arginți*” (Zaharia 11,12).

Această profeție s-a împlinit când „*unul din cei doisprezece, cel numit Iuda Iscarioteanul, ducându-se la arhierei le-a zis: «Ce vreți să-mi dați, și eu vi-L voi da în mână?»*. Iar ei i-au dat *treizeci de arginți*” (Matei 26,14-15).

Zaharia a prorocit intrarea triumfală a Mântuitorului în Ierusalim când a scris: „*Bucură-te foarte, tu, fiica Sionului, veseleşte-te, tu, fiica Ierusalimului, căci iată, Împăratul tău vine la tine drept și biruitor; smerit și călare pe asin, pe mânzul asinei*” (Zaharia 9,9).

Cuvintele profetului s-au împlinit a doua zi după ce Domnul Hristos l-a înviat din morți pe prietenul Său, Lazăr, iar Mântuitorul și Sfinții Săi Apostoli „*s-au apropiat de Ierusalim. Iar la Betfaghe și Betania, lângă Muntele Măslinilor, Domnul a trimis pe doi dintre ucenicii Săi și le-a zis: «Mergeți în satul care este în fața voastră și, intrând în el, îndată veți afla un mânz legat, pe care niciun om n-a șezut până acum. Dezlegați-l și aduceți-l. Iar de vă va zice cineva: De ce faceți aceasta, spuneți-i: Domnul are trebuință de el. Și îndată îl va trimite aici*». Deci s-au dus și au găsit mânzul legat la drum în fața unei porți și l-au dezlegat. Și unii din cei ce ședeau acolo le-au zis: «Ce faceți? De

¹ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, pp. 262-263.

ce dezlegați mînzul?». Iar ei le-au răspuns așa cum le spusese Iisus; și aceia i-au lăsat. Și au adus mînzul la Iisus și și-au pus hainele pe mînz și Iisus a șezut deasupra. Și mulți își așterneau hainele în cale, iar alții așterneau ramuri tăiate din cîmp. Iar cei ce mergeau înainte și cei ce veneau în urmă strigau: «Osana! Binecuvîntat este Cel ce vine întru numele Domnului! Binecuvîntată este împărăția care vine, a părintelui nostru David! Osana întru cei de sus!». Și a intrat Iisus în Ierusalim și în templu; și după ce S-a uitat la toate de jur-împrejur, fiind vremea spre seară a ieșit spre Betania împreună cu cei doisprezece» (Marcu 11,1-11).

Prorocul Zaharia a vorbit despre părăsirea Domnului Hristos de către Sfinții Săi Apostoli când a scris: „*Voi bate păstorul și se vor risipi oile*” (Zaharia 13,7).

După încheierea Cinei celei de Taină, Mântuitorul și ucenicii Săi „*au cântat imnuri și au ieșit la Muntele Măslinilor. Atunci Iisus le-a zis: «În această noapte voi toți vă veți poticni întru Mine, că scris este: Bate-voi păstorul și se vor risipi oile turmei»*” (Matei 26,31). Aceste cuvinte s-au împlinit foarte curînd, pentru că imediat după arestarea Sa „*toți ucenicii L-au lăsat și au fugit*” (Matei 26,56).

Referindu-se la pironirea pe cruce a Domnului Hristos și la oamenii din Ierusalim care L-au plîns, profetul Zaharia a vorbit în numele Mântuitorului: „*Locuitorii Ierusalimului vor privi la Mine, la Cel pe Care ei L-au străpuns; și vor plînge pentru Mine ca pentru cel iubit, și cu durere se vor văita, ca pentru un întâi născut. În ziua aceea, va fi plîngere foarte mare în Ierusalim. Va plînge țara pe seminții și seminții: neamul casei lui David, de-o parte, și femeile lor, de-o parte; neamul casei lui Natan, de-o parte, și femeile lor, de-o parte; neamul casei lui Levi, de-o parte, și femeile lor, de-o parte; neamul casei lui Șimei, de-o parte, și*

femeile lor, de-o parte; toate neamurile rămase, fiecare neam de-o parte, și femeile lor, de-o parte” (Zaharia 12,10-14).

Despre împlinirea primei părți a acestei profeții, Sfântul Evanghelist Ioan a scris: „*Apoi iudeii, fiindcă era vineri, ca să nu rămână trupurile sâmbăta pe cruce, că era mare ziua acelei sâmbete, l-au rugat pe Pilat să le zdrobească fluierile picioarelor și să-i ridice. Deci au venit ostașii și au zdrobit fluierile celui dintâi și pe ale celuiilalt, care erau răstigniți împreună cu El. Dar venind la Iisus, dacă au văzut că de-acum murise, nu l-au zdrobit fluierile, ci unul din ostași l-a împuns coasta cu sulița și îndată a ieșit sânge și apă. Și cel ce a văzut a mărturisit, și adevărată este mărturia lui; și el știe că spune adevărul, pentru ca și voi să credeți. Căci s-au făcut acestea ca să se îplinească Scriptura: Niciun os nu l se va zdrobi. Și iarăși altă Scriptură: Vor privi la Acela pe Care l-au străpuns” (Ioan 19,31-37).*

Despre realizarea celei de a doua părți a acestei prorocii, Sfântul Evanghelist Luca a consemnat: „*Și pe când Îl duceau pe Iisus ca să-L răstignească, după El venea mulțime multă de popor și de femei, care se băteau în piept și Îl plâneau. Și întorcându-Se către ele, Iisus le-a zis: «Fiice ale Ierusalimului, nu Mă plângeți pe Mine, ci pe voi plângeți-vă și pe copiii voștri. Că iată, vin zile în care vor zice: Fericite sunt cele sterpe și pântecele care n-au născut și sânii care n-au alăptat! Atunci vor începe să spună munților: Cădeți peste noi, și dealurilor: Acoperiți-ne! Că dacă fac acestea cu lemnul verde, cu cel uscat ce va fi?»” (Luca 23,26-31).*

Ultima profeție făcută de Zaharia se referă la țarina olarului cumpărată din prețul vânzării Domnului Hristos. Despre aceasta prorocul a scris: „*Atunci Domnul a grăit către Mine: «Aruncă-i olarului prețul acela cu care Eu am fost prețuit de ei». Iar eu am luat cei treizeci de arginți și i-am aruncat în vistieria templului Domnului, pentru olar” (Zaharia 11,13).*

Despre împlinirea acestei prorocii Sfântul Evanghelist Matei a scris: „*După ce Iuda, cel care-L vânduse pe Iisus, văzând că Acesta a fost osândit la moarte și cuprins fiind de căință, le-a înapoiat arhierilor și bătrânilor cei treizeci de arginți, zicând: «Am greșit vânzând sânge nevinovat». Iar ei i-au zis: «Ce ne privește pe noi? De acum este treaba ta!».* Și el, aruncând arginții în templu, a plecat de acolo; și ducându-se, s-a spânzurat. Iar arhierii, luând arginții, au zis: «Nu se cuvine să-i punem în vistieria templului, deoarece sunt preț de sânge». Și ținând sfat, au cumpărat cu ei Țarina Olarului, pentru îngroparea străinilor. Pentru aceea i s-a spus acelei țarine, până în ziua de astăzi, Țarina Sângelui” (Matei 27,3-8).

Sfântul Proroc Zaharia este pomenit în calendarul creștin în ziua de 8 februarie.

Sfântul Proroc Maleahi

„În Vechiul Testament nu mai întâlnim o altă persoană cu numele de Maleahi, cu care se încheie canonul profetic”¹.

„Sfântul Proroc Maleahi era din seminția lui Levi și s-a născut în satul Sofes, din ținutul lui Zabulon, după întoarcerea din robia babilonică. Cronologic vorbind, el este ultimul dintre prorocii mici. După Maleahi nu a mai fost niciun profet în Israel până la Sfântul Ioan Botezătorul. Încă de tânăr Maleahi a dus o viață duhovnicească, săvârșind numeroase fapte bune. El s-a învrednicit să poarte numele de Maleahi, care în limba ebraică înseamnă «înger», din două motive: pentru că era frumos la înfățișare și vesel; și pentru că toate cele prorocite de către el se împlineau de îndată, chiar în ziua aceea, prin mijlocirea îngerului lui Dumnezeu care se făcea văzut și întărea cuvintele profetului”².

¹ **Ibidem**, pp. 267-268.

² *Viețile sfinților proroci...*, p. 689.

„Cu toate acestea, numai cei vrednici puteau vedea chipul îngerului; dar toți, chiar și cei nevrednici, puteau să-i audă glasul dând mărturie. Îngerul îl însoțea pe proroc și adeseori vorbea cu acesta așa cum stă de vorbă un om cu prietenul său. Profetul și-a încredințat sufletul în mâinile lui Dumnezeu pe când era încă tânăr”¹.

„Cartea lui Maleahi nu ne dă date precise despre timpul în care a trăit profetul. Toți exegeții sunt de acord în a determina compunerea cărții după restaurarea iudaică ce a urmat întoarcerii din captivitatea babilonică. Această opinie comună a exegeților este întemeiată atât prin indicațiile interne ale cărții, cât și prin locul care i s-a dat profetului în canon. Așadar, Maleahi și-a ținut cuvântările în perioada postexilică, însă mult mai târziu decât Agheu și Zaharia. Nu numai că templul era de mult zidit, dar a fost suficient timp și pentru a se ajunge la neglijență în celebrarea cultului, precum și pentru răcirea zelului față de cele sfinte. Carențele religios-morale din această carte sunt deosebite de cele descrise de Agheu și Zaharia și sunt similare cu cele amintite de Ezdra și Neemia, care au activat pe la jumătatea secolului al V-lea (458-433 î.Hr.). Mare asemănare arată starea poporului, descrisă de Maleahi, cu cele ce citim în cartea lui Neemia (capitolul 13). Atât Maleahi, cât și Neemia combat căsătoriile cu femei străine (Neemia 13,23). Și unul și altul vorbesc despre sacrificiile și zeciuielile insuficiente (Maleahi 1,7 și Neemia 13,10). În timpul lui Maleahi sărăcia era cumplită, iar cei din pătura de jos erau exploatați de mai marii poporului (Maleahi 2,17; 3,5-8 și 14,15). Aceeași situație o întâlnim și la Neemia (capitolul 5)”².

La Maleahi citim că „preoții au devenit superficiali, actele rituale s-au degradat și moravurile poporului au decăzut. Jertfele

¹ **Ibidem.**

² **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 268.**

erau o simplă obligație de serviciu. Mai mult, prin faptul că preoții acceptau animale betege totul devenise derizoriu. Legea era ocolită, ignorată, căsătoriile mixte s-au înmulțit: încât până la reinstaurarea idolatriei nu mai era decât un pas”¹.

„Așadar, ne aflăm într-un nou moment de criză morală în istoria fiilor lui Israel, ceea ce-L determină pe Dumnezeu să intervină printr-un nou profet. Acesta poartă o seamă de dialoguri cu contemporanii săi, pe care apoi le transpune, stilizate, într-o operă scurtă, de numai patru capitole. Ca de obicei în demersurile profetice, intervin mai întâi muștrările, apoi făgăduințele. Aceeași pedagogie divină: omul trebuie avertizat, ca să știe ce-l poate aștepta, dar trebuie și încurajat, ca să știe că, în ciuda tuturor motivelor de sminteală, Dumnezeu își iubește creatura”².

Din toate acestea tragem concluzia că „profetul Maleahi și-a scris cartea, cu mare probabilitate, între anii 450-430 î.Hr.”³.

„Cartea lui Maleahi poate fi împărțită în două părți: cea dintâi cuprinde muștrări, a doua este alcătuită din promisiuni. Profetul urmărește să arate poporului motivele suferințelor: propriile lui păcate. Prin aceasta el voia să-l determine la o reformă a moravurilor”⁴.

„Cartea se încheie cu îndemnul ca poporul să-și aducă aminte de Legea lui Moise, cu scopul de a o împlini”⁵.

„Profetul Maleahi este citat de mai multe ori în Noul Testament”⁶.

¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1204.

² **Ibidem.**

³ **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, Op. cit.**, p. 269.

⁴ **Ibidem.**

⁵ *Dicționar biblic...*, p. 794.

⁶ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1204.

La Maleahi întâlnim și o profeție mesianică, în care prorocul vorbește în numele Domnului Hristos: „*Iată, Eu îl trimit pe îngerul Meu, și el va pregăti calea înaintea feței Mele; și Domnul pe Care voi Îl căutați va veni de îndată în templul Său, Îngerul legământului pe Care voi Îl voiți; iată, vine! Zice Domnul Atotțiitorul*” (Maleahi 3,1).

În această prorocie Maleahi, ultimul profet din canonul Vechiului Testament, anunță activitatea următorului proroc al lui Dumnezeu din Israel, care a fost Înaintemergătorul și Botezătorul Domnului Hristos.

Despre împlinirea acestei profeții citim în Noul Testament: „*În zilele acelea a venit Ioan Botezătorul propovăduind în pustia Iudeii și zicând: «Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor!».* Iar acest Ioan avea îmbrăcămintea din păr de cămilă, și cingătoare de piele împrejurul mijlocului, iar hrana lui erau lăcuste și miere sălbatică. Atunci au ieșit la el Ierusalimul și toată Iudeea și toată împrejurimea Iordanului. Și se botezau de către el în râul Iordan, mărturisindu-și păcatele. Și chemând Ioan pe doi din ucenicii săi, i-a trimis la Domnul, zicând: «Tu ești Cel ce va să vină, sau să așteptăm pe altul?». Și venind la El, bărbații I-au zis: «Ioan Botezătorul ne-a trimis la tine, zicând: Tu ești Cel ce va să vină, sau să așteptăm pe altul?». Și în ceasul acela El pe mulți i-a vindecat de boli și de răni și de duhuri rele și multor orbi le-a dăruit vederea. Și răspunzându-le, le-a zis: «Duceți-vă și spuneți-i lui Ioan cele ce-ați văzut și-ați auzit: Orbii văd, șchiopii umblă, leproșii se curățesc, surzii aud, morții învie și săracilor li se binevestește; și fericit este acela care nu se va poticni întru Mine». Iar după ce trimișii lui Ioan au plecat, El a început să le vorbească mulțimilor despre Ioan: «Ce-ați ieșit să vedeți în pustie? O trestie clătinată de vânt? Dar ce-ați ieșit să vedeți? Om îmbrăcat în haine moi? Iată, cei ce sunt în haine scumpe și petrec în desfătări sunt în casele regilor. Dar ce-ați

ieșit să vedeți? Un profet? Da, v-o spun Eu vouă, și mai mult decât un profet. Acesta este cel despre care s-a scris: Iată, Eu îl trimit înaintea feței Tale pe îngerul Meu, care-Ți va pregăti calea de dinaintea Ta»” (Matei 3,1-2; 4-6 și Luca 7,19-27).

Sfântul Proroc Maleahi este pomenit în calendarul creștin în ziua de 3 ianuarie.

Sfântul și Dreptul Iov, mult răbdătorul

Dreptul Iov a scris cartea care-i poartă numele, dar „pe el nu-l cunoaștem decât din opera însăși. După toate probabilitățile, este vorba de un iudeu locuitor al Palestinei, a cărui bogată cultură a fost sporită prin călătorii în străinătate, mai cu seamă în Egipt. El cunoștea Legea lui Moise, la care însă s-a referit foarte rar și doar aluziv”¹.

„Asupra timpului când a fost scrisă cartea, părerile sunt împărțite. În general, bibliștii protestanți și o parte din cei catolici se pronunță pentru perioada post-exilică, adică după anul 538 î. Hr. Școala biblică românească însă optează pentru o perioadă pre-exilică, adică anterioară anului 587 î.Hr.”².

„S-a pus și întrebarea dacă eroul cărții, Iov, este un personaj fictiv sau a avut o existență istorică. Puțini însă sunt cei ce cred în ficțiune. Existența sa istorică este atestată mai întâi de profetul Iezechiel, care îl menționează printre cei trei mari drepti ai Vechiului Testament, alături de Noe și Daniel (Iezechiel 14,14). Isus fiul lui Sirah îl citează ca pe «*cel ce a ținut bine toate căile dreptății*» (Ecclesiasticul 49,10), iar Sfântul Apostol Iacob îl dă drept exemplu de răbdare (Iacob 5,11)”³.

„Autorul cărții Iov tratează una dintre problemele cele mai chinuitoare din viața noastră pământească: pentru ce suferă omul drept aici pe pământ. Deci scopul principal al autorului este, după foarte mulți exegeți, dezlegarea problemei suferinței”⁴.

¹ **Ibidem**, p. 553.

² **Ibidem**.

³ **Ibidem**.

⁴ **Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, Op. cit.**, p. 294.

„Ca scop secundar, putem crede că autorul sacru a intenționat să ofere cititorilor săi, în persoana lui Iov, un frumos model de răbdare în suferință. Se pare, apoi, că autorul a mai dorit să combată acea curiozitate trufașă care-l mână pe om cu atâta ușurință să scruteze planurile Providenței divine”¹.

Conținutul cărții lui Iov, pe scurt, este următorul: „În părțile Răsăritului a trăit cândva bogatul, puternicul, neprihănitul și dreptul Iov, un adevărat principe al ținutului Uz, regiune situată la hotarul dintre Idumeea și Arabia. Fiind binecuvântat de Dumnezeu cu o familie numeroasă și iubitoare, cu pământuri, turme, cirezi, curți și palate, cu o viață tihnită și cumpătată, și bucurându-se de prețuirea și respectul semenilor, de recunoștința săracilor pe care-i ajută din belșug, Iov are toate motivele să se creadă și să fie fericit. Fericirea însă I-o datorează lui Dumnezeu, pe care-L cinstește și față de Care se străduiește, zi și noapte, să fie drept și fără prihană, cunoscându-I și împlinindu-I poruncile, aducându-I jertfe atât pentru el, cât și pentru copiii săi. Iov este omul cu conștiința curată și împăcat cu Dumnezeu”².

„Iată însă că, din senin, asupra lui Iov se năpustesc o seamă de nenorociri ce se rostogolesc una după alta, ca într-o cascadă amețitoare: focul și tâlharii îl lipsesc de turme, cirezi și herghelii; cei zece copii ai săi, băieți și fete, mor de năprasună sub dărâmtăturile casei în care se ospătau. Izbit în tot ce are, Iov găsește tăria de a nu se descumpăni; el nu numai că nu-L blestemă pe Dumnezeu, așa cum ar fi făcut oricare altul, ci, dimpotrivă, îl binecuvintează, ca pe Unul ce are puterea de a lua ceea ce a dat, rostind înțeleptele și memorabilele cuvinte pline de credință și răbdare: «*Domnul a dat, Domnul a luat; cum I-a plăcut Domnului, așa s-a făcut; fie numele Domnului binecuvântat!*» (Iov 1,21). Nenorocirile însă nu se opresc aici; Iov se pomenește lovit

¹ **Ibidem.**

² *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 552.

de o boală grea și impură, având trupul plin de bube dezgustătoare, ceea ce-l obligă să se izoleze de societate și să-și îndure suferința undeva în afara cetății, pe o grămadă de gunoi, aproape gol, răzându-și puroiul cu ajutorul unui ciob. Dar, cu toate că însăși soția sa îl îndeamnă să-L blesteme pe Dumnezeu, Iov se abține și de data aceasta”¹.

„După o vreme, trei dintre prietenii săi, auzind de cele întâmplate, vin de departe să-l vadă și să-l mângâie: Elifaz din Teman, Bildad din Șuah și Țofar din Naamah. Adepți ai înțelepciunii tradiționale, potrivit căreia Dumnezeu îi dă fiecăruia după faptele sale, adică pe cel drept răsplătindu-l cu viață fericită și moarte senină, iar nedreptului plătindu-i pe măsura nedreptății lui, cei trei sunt departe de a-l consola pe nefericitul lor prieten; în fapt, ei se străduiesc să-l convingă că starea lui de acum trebuie să fie consecința unui oarecare păcat pe care el nu-l mărturisește sau, eventual, nu-l cunoaște. La rândul său, Iov se apără cu îndârjire, susținându-și nevinovăția; și iată-ne astfel în plină dramă a conflictului dintre starea ideală și cea reală: prezumția că omul drept este răsplătit cu binele - și viceversa - este contrazisă de evidența nenumăratelor cazuri în care dreptul este merit să sufere, în timp ce nelegiuitul, prin propria sa neleguire, se bucură de viață îmbelșugată și moarte liniștită. Suferința omului drept, iată principala temă a procesului pe care Iov i-L deschide lui Dumnezeu. Suferința sa este nu numai fizică, ci și morală; în ultimă instanță, el nu se plânge de suferință, ci de faptul că nu o înțelege, că ea se consumă sub semnul absurdului în atotputernicia unui Dumnezeu Care nu poate fi decât rațional. Suprema lui întrebare: De ce? Rămâne fără răspuns, un răspuns pe care nu i-l pot da nici înțelepții prin logica lor sofisticată, dar nici Dumnezeu Care, deocamdată, Se mulțumește să tacă”².

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem.**

„Pe neașteptate, intervine un al patrulea prieten, Elihu; plecând de la unele afirmații oarecum hazardate ale lui Iov la adresa măreției și dreptății lui Dumnezeu, el încearcă să-i inculce acestuia măcar o urmă de vinovăție, însă nu izbutește; osânditul continuă să-și susțină inocența, dar fără să rostească vreun cuvânt blasfemiator”¹.

„În cele din urmă, Dumnezeu rupe tăcerea și-i vorbește lui Iov din mijlocul norului. Rostirea Sa este menită să-i aducă aminte omului de propria sa fragilitate și nimicnicie în raport cu eternitatea și puternicia Creatorului. Folosind imagini strivitoare, ce se succed ca o cascadă de fulgere, recurgând deseori la un limbaj al ironiei divine și al verdictului fără replică, Dumnezeu trece prin fața ochilor lui Iov o seamă de minuni ale creației, precum crearea lumii, splendoarea zorilor, nemărginirea mării și a pământului, tainele luminii, măreția fenomenelor naturii, frumusețea cerului și a constelațiilor, dar și rațiunile ascunse ce zac în comportamentul unor animale ca antilopa, asinul sălbatic, struțul, calul dresat pentru război. Copleșit, lui Iov nu-i mai rămâne decât să tacă, dar Atotputernicul îi mai pune în față două dintre făpturile Sale redutabile, hipopotamul și leviatanul, înfățișate cu o mare încregătură de amănunte, menite să-i demonstreze omului că el, dacă nu are acces nici la cunoașterea creaturii, cu atât mai puțin va avea acces la cunoașterea Creatorului. Iov se resemnează; el recunoaște atotputernicia discreționară a lui Dumnezeu, pe Care mai înainte doar Îl auzise, dar pe Care acum L-a și văzut. La rândul Său, Dumnezeu îi muștră pe cei trei interlocutori ai lui Iov pentru superficialitatea mărturiei lor și-l laudă pe erou pentru cutezanța de a-și fi rostit adevărurile, chiar cu riscul, zicem noi, de a fi depășit hotarul atât de subțire dintre revoltă și blasfemie. Ca urmare, el va fi repus în drepturile

¹ **Ibidem.**

sale depline, se va însănătoși, își va redobândi averile, va avea alți copii și va trăi liniștit până la adânci bătrânețe”¹.

„Iov însă va muri fără să știe - nici el, nici prietenii săi - că episodul nenorocirilor sale, oricât ar părea de absurd, nu-și are originea nici în vreun păcat pe care el l-ar fi săvârșit, nici în întâmplarea oarbă, nici în ceea ce anticii numeau destin, ci într-o anumită lucrare a lui Dumnezeu. Episodul începuse nu pe pământ, ci în cer, și anume în cursul unei convorbiri dintre Dumnezeu și Satana. Venind vorba de neprihănitul și credinciosul Iov, pe care Domnul îl laudă, Satana pretinde că devotamentul acestuia nu este un act gratuit, ci interesat, că el durează doar atâta vreme cât Iov beneficiază în schimb de bogății imense și familie numeroasă. Spre a-l convinge de contrariu, Dumnezeu îi permite diavolului să se atingă mai întâi de bunurile și copiii dreptului, apoi și de sănătatea trupului său. Așadar, nenorocirile lui Iov nu sunt lucrarea directă a lui Dumnezeu, ci sunt doar îngăduite de El, pentru ca prin ele să se demonstreze ceva, anume că devotamentul omului față de Creatorul său, chiar subțiat până la limita de jos, poate fi expresia unei relații directe și dezinteresate, independentă de orice factor contingent”².

Din discuția purtată între Dumnezeu și diavolul ispititor înțelegem că vrăjmașul nu se poate atinge de om fără încuviințarea lui Dumnezeu. Astfel, demonul i-a zis lui Dumnezeu: „*Întinde-ți mâna și atinge-te de tot ce are Iov, și să vedem dacă nu Te va blestema în față! Atunci Domnul i-a zis diavolului: «Iată, toată avuția lui o dau pe mâna ta; numai de el să nu te atingi»*” (Iov 1,11-12). Cu toate că a pierdut tot ce avea, inclusiv cei zece copii, Iov nu l-a blestemat pe Dumnezeu. Atunci vrăjmașul l-a zis din nou lui Dumnezeu: „*Întinde-ți mâna și atinge-te de osul și de carnea lui Iov, și vezi dacă nu Te va blestema în față! Domnul*

¹ **Ibidem**, pp. 552-553.

² **Ibidem**, p. 553.

i-a zis diavolului: «Iată, ți-l dau ție pe mână; numai de viața lui să nu te atingi!»» (Iov 2,5-6).

„Aceasta este Cartea lui Iov, în 42 de capitole, capodopera poetică a Vechiului Testament și una dintre cele mai tulburătoare ale literaturii universale. Poemul propriu-zis, în versuri, este cuprins între un prolog și un epilog, ambele în proză. Ca arhitectură, el este structurat în trei mari secțiuni. Partea întâi este alcătuită din amplul dialog dintre Iov și cei trei prieteni; primul său cuvânt este urmat de două cicluri de cuvântări, fiecare interlocutor vorbind câte o dată și primind câte un răspuns, și de un al treilea ciclu, cu numai două cuvântări și două răspunsuri. Partea a doua cuprinde cuvântarea lui Elihu, iar cea de a treia înfățișează cuvântul lui Dumnezeu, întrerupt de o scurtă intervenție a lui Iov și urmat de finalul concluziv al acestuia”¹.

„Pe lângă marea ei frumusețe literară, cartea lui Iov prezintă și un deosebit interes teologic, mai ales prin textele inspirate care aruncă lumini timpurii asupra perspectivei eshatologice: credința în nemurirea sufletului și putința acestuia de a-L vedea pe Dumnezeu; învierea trupului și o înviere obștească; omul înviat este una și aceeași persoană cu cel care a trăit pe pământ. De asemenea, mijește ideea unui Mântuitor, precum și aceea a unui martor ceresc, identificat în teologia ortodoxă ca fiind Maica Domnului”².

„Desigur, întrebarea esențială (și, practic, unică) a cărții: Pentru ce trebuie să sufere omul nevinovat? Rămâne fără răspuns. Iahve i Se descoperă eroului drept Dumnezeu Care copleșește prin putere și măreție, dar asupra urletului acestuia păstrează tăcere. Poate că, pentru vârsta de atunci a înțelegerii umane, ar fi fost și destul de complicat, deoarece problema nu este deloc simplă. Relația faptă-răsplată era abordată juridic;

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, pp. 553-554.

așa face diavolul, așa fac cei trei prieteni ai eroului. Singur cel de al patrulea, Elihu, avansează presupunerea că suferința va fi având și o funcție purificatoare. Vor trebui să treacă secole până ce întrebarea va fi pusă de ucenicii Domnului Hristos asupra orbului din naștere: «*Cine a păcătuit, el sau părinții lui, de s-a născut orb? Nici el n-a păcătuit, nici părinții lui - a fost răspunsul -, ci pentru ca să se arate în el lucrările lui Dumnezeu*» (Ioan 9,2-3). Așadar, în spatele oricărei suferințe inexplicabile și care, aparent, cade sub incidența absurdului, se află rațiunea ascunsă a lui Dumnezeu, Care întotdeauna știe ce face. Și tot atunci, prin Mântuitorul, se va descoperi că, pe lângă suferința născută din păcat există și o suferință născută din iubire, a cărei supremă expresie avea să fie jertfa de pe cruce a Fiului lui Dumnezeu întrupat¹.

„Acestea însă au fost descoperiri târzii, pe care opera noastră le ignoră. Și poate că tocmai de aceea cartea lui Iov, prin extraordinarul ei autor, este și rămâne un poem al excelenței literare: marea poezie este făcută să pună întrebări, nu să dea răspunsuri”².

Sfântul și Dreptul Iov, mult răbdătorul, este pomenit de Biserică în ziua de 6 mai.

¹ **Ibidem**, p. 554.

² **Ibidem**.

Sfinții șapte frați Mucenici Macabei
(Avim, Antonie, Gurie, Eleazar, Evsevona,
Ahim și Marcel, mama lor, Solomononia,
și dascălul lor Eleazar, preotul)

„Palestina a fost în mod repetat teatrul luptelor pentru putere dintre succesorii lui Alexandru cel Mare. Unul dintre rezultate a fost formarea în Iudeea a unei grupări pro-siriene și a unei grupări pro-egiptene. Tensiunea dintre aceste două grupări a avut o influență inevitabilă asupra politicii interne a statului evreu. Conflictul care a rezultat a atras după sine intervenția decisivă a Siriei. Regele seleucid Antioh al IV-lea Epifanes (175-164 î.Hr.) a vândut slujba de mare preot al evreilor lui Menelaus, care a oferit mai mulți bani decât ceilalți pretendenți, însă el nu era deloc calificat pentru această slujbă. După ce, în anul 168 î.Hr., Menelaus a fost alungat de iudei, Antioh și-a trimis armata ca să prade Ierusalimul și să-iucidă pe locuitorii lui”¹.

„Curând după aceea, regele Siriei a dezlănțuit o persecuție religioasă de o cruzime fără precedent. Ținerea Sabatului și tăierea împrejur au fost interzise sub amenințarea cu moartea, în templu au fost introduse jertfele păgâne și prostituția; iar evreii care respectau Legea au fost supuși defăimării și brutalității”².

De asemenea, Antioh „a luat decizia ca fiii lui Israel să consume carne de porc, animal socotit necurat de Legea lui Moise (Levitic 11,7-8)”³.

¹ *Dicționar biblic...*, p. 782.

² **Ibidem.**

³ *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 464.

În această situație, oamenii regelui „l-au silit pe Eleazar, unul din cărturarii de seamă ai evreilor, om înaintat în vârstă și foarte plăcut la înfățișare, să-și deschidă gura și să mănânce carne de porc. Dar el, mai degrabă dorindu-și o moarte slăvită decât o viață spurcată, se îndrepta de bunăvoie spre chin după ce a scuipat totul, așa cum ar trebui să facă cei ce, din dragoste de viață, au curajul de a nu se atinge de ceea ce le este oprit să guste. Cum însă cei ce purtau grija acestui ospăț idolesc, oprit de lege, îl cunoșteau demult pe acest om, l-au luat deoparte și l-au rugat să aducă de la el alte cărnuri, care îi erau îngăduite și pe care el însuși le gătise, și apoi să se prefacă a mânca din carnea jertfită, așa cum poruncise regele; făcând aceasta, el ar fi scăpat de la moarte, pe temeiul vechii sale prietenii cu ei. Dar el, luând o slăvită hotărâre, vrednică de vârsta sa, de cinstea bătrânețelor sale, de părul său alb-strălucitor, de desăvârșita lui purtare încă de când era copil, dar mai ales de legile cele sfinte, rânduite de Însuși Dumnezeu, a răspuns pe potrivă, spunând că pot să-l trimită fără întârziere în locuința morților: «Nu se cuvine la vârsta mea să fiu fățarnic, ca nu cumva o mulțime de tineri, presupunând că Eleazar, la cei nouăzeci de ani ai săi, s-a dat de partea năravurilor străine, să se înstrăineze ei înșiși prin greșeala mea, a celui ce m-am fățarnicit ca să-mi scap un crâmpei de viață, și astfel să-mi spurc și să-mi întinez bătrânețele. Și chiar dacă acum aș scăpa de pedeapsa oamenilor, nici viu și nici mort nu voi scăpa din mâinile Celui Atotputernic. Iată de ce, părăsind acum viața în chip destoinic, mă voi arăta vrednic de bătrânețele mele, iar tinerilor le voi lăsa o pildă de vitejie dacă voi muri de o moarte frumoasă, de bunăvoie și cu dăruire, pentru cinstitele și sfintele legi». Și, zicând acestea, și-a îndreptat pașii către locul de chin. Iar cei care-l duceau și-au schimbat atunci bunăvoința pe care i-o arătaseră cu puțin timp înainte în reavoință; aceasta, din pricina cuvintelor pe care

el le rostise și pe care ei le socoteau nebunie. Și în timp ce el își dădea duhul sub lovituri, a zis printre gemete: «Vădit Îi este Domnului - Celui ce are sfânta știință - că, putând eu să scap de moarte, sub bice îndur cumplite suferințe în trupul meu, dar că în suflet le rabd cu bucurie din frica pe care o am față de El». Așadar, în acest chip a murit Eleazar, prin moartea lui lăsându-le nu numai tinerilor, ci întregului popor, o pildă de vitejie și amintirea a ceea ce este bun în om” (II Macabei 6,18-32).

„Și s-a mai întâmplat cu șapte frați, ce se aflau sub pază împreună cu mama lor, că regele, chinuindu-i sub lovituri de bici și de vână de bou, îi silea să mănânce carne de porc. Iar unul din ei, vorbind în numele tuturor, a zis: «Ce vrei tu să întrebi sau să știi de la noi? Noi suntem gata ca mai degrabă să murim decât să călcăm legile părinților noștri». Înnebunit de furie, regele a poruncit să înfierbânte tigăi și căldări. Și dacă acelea au fost înfierbântate, a poruncit să i se taie limba celui ce vorbise în numele lor, apoi să-i jupoaie pielea de pe cap și să-i ciopârțească mâinile și picioarele, sub ochii celorlalți frați ai săi și ai mamei sale. Și după ce l-au schilodit de tot, a poruncit să fie adus la foc și să fie fript de viu în tigaie. Și în timp ce aburul din tigaie se răspândea până departe, ceilalți se îndemneau unii pe alții, împreună cu mama lor, să moară vitejește; și ziceau: «Domnul Dumnezeu vede, și fără îndoială că are milă de noi, potrivit cu ceea ce Moise a spus limpede în cântarea sa: El Se va pleca spre robii Săi». Și dacă cel dintâi a părăsit viața în acest fel, l-au adus la chinuri pe cel de al doilea și, după ce i-au jupuit pielea de pe cap, cu păr cu tot, l-au întrebat: «Vrei să mănânci carne de porc înainte ca trupul să-ți fie ciopârțit bucată cu bucată?». Iar el, răspunzând în limba părinților săi, a răspuns: «Nu!». Pentru aceasta, și el a îndurat, pe rând, aceleași chinuri ca și cel dintâi. Și, înainte de a-și da duhul, a zis: «Tu, nelegiuitule, tu ne azvârli din viața de acum, dar Împăratul lumii ne va învia spre a ne da

o viață veșnică, nouă, celor ce murim de dragul legilor Lui». După acesta l-au chinuit pe cel de al treilea; el și-a scos limba de îndată ce i s-a cerut, și-a întins curajos mâinile și a zis cu vitejie: «De la Cer am aceste mădulare, și de dragul legilor lui Dumnezeu le disprețuiesc, și de la El nădăjduiesc să le recapăt» în așa fel încât însuși regele și cei ce se aflau cu el au fost mirați de curajul acestui tânăr, pentru care suferințele nu însemnau nimic. Părăsind și el viața, l-au supus tot astfel pe cel de al patrulea la chin și sfârtecure. Când era să moară, acesta a spus: «Este de dorit să părăsești viața prin mâna oamenilor când aștepti nădejdea dată de Dumnezeu că prin El vei învia: căci pentru tine nu va fi înviere spre viață». Îndată după aceea l-au adus pe cel de al cincilea și l-au chinuit. Dar el, uitându-se drept în ochii regelui, a zis: «Deși ești supus stricăciunii, ai putere asupra oamenilor și faci ceea ce vrei; să nu crezi însă că neamul nostru va fi părăsit de Dumnezeu. În ce te privește, ai răbdare și vei vedea măreția puterii Lui și cum te va chinui, pe tine și pe urmașii tăi». După el l-au adus pe cel de al șaselea care, înainte de a-și da duhul a zis: «Nu te amăgi în zadar; căci noi chiar din pricina noastră suferim aceasta, de vreme ce am păcătuit împotriva Dumnezeului nostru: de aici ni se trag aceste întâmplări de necrezut; tu, însă, nu te gândeai că vei rămâne nepedepsit, după ce te-ai apucat să faci război împotriva lui Dumnezeu». Iar mama lor a fost de-a dreptul minunată, cu mult deasupra tuturor; sprijinită pe nădejdele ei în Domnul, a îndurat cu mare curaj să-i vadă pe cei șapte fii ai ei murind într-o singură zi. Pe fiecare îl încuraja în limba părinților ei; clocotind de simțăminte viteze și învigorându-și sufletul de femeie cu inimă de bărbat, le zicea: «Nu știu cum v-ați zămislit voi în pântecul meu; nu eu sunt aceea care v-a dăruit duhul și viața, și cu atât mai puțin sunt aceea care a izvodit alcătuirea fiecăruia din voi, ci, fără îndoială, Făcătorul lumii, Care a zidit omul dintru început

și Care a plăsmuit obârșia tuturor lucrurilor, El, în mila Lui, vă va da și duhul, și viața, de vreme ce astăzi vă disprețuiți pe voi înșivă de dragul legilor Lui». Antioh se credea defăimat și presupunea că aceste cuvinte îl ocărau pe el. Și, cum cel mai tânăr era încă în viață, nu numai că-l îndemna prin cuvinte, dar și prin jurăminte căuta să-l încredințeze că-l va face bogat și fericit dacă se leapădă de obiceiurile părinților săi; mai mult, că-l va face prieten al său și-i va încredința dregătorii obștești. Dar, cum tânărul nu lua aminte la acestea, regele a chemat-o pe mamă și i-a cerut să-l sfătuiască pentru a scăpa cu viață. După nenumărate îndemnuri ale acestuia, ea s-a învoit să-și sfătuiască fiul. Dar, aplecându-se spre el și luându-l în bătaie de joc pe crudul tiran, a rostit astfel în limba părinților ei: «Fiule, ai milă de mine, cea care te-am purtat nouă luni în pântecele meu, care te-am alăptat vreme de trei ani, care te-am hrănit, care te-am adus până la această vârstă și m-am îngrijit de creșterea ta. Te rog, fiule, ridică-ți ochii spre cer și spre pământ, vezi-le pe toate câte se află în ele și cunoaște că Dumnezeu nu le-a făcut din cele ce erau și că tot așa a fost făcut și neamul omenesc. Nu te teme de acest călău, ci arată-te vrednic de frații tăi și primește moartea, pentru ca, prin mila lui Dumnezeu, să te redobândesc împreună cu frații tăi». Nu-și isprăvisese bine vorba când tânărul a zis: «Ce mai așteptați? Eu nu ascult de porunca regelui, ci de porunca legii care le-a fost dată părinților noștri prin Moise. Cât despre tine, cel ce ai născocit tot felul de rele împotriva evreilor, nu vei scăpa din mâinile lui Dumnezeu. Căci noi, din pricina păcatelor noastre suferim; dacă, pentru muștrarea și îndreptarea noastră, Domnul nostru Cel Viu S-a mâniat vremelnic pe noi, El din nou Se va împăca cu robii Săi. Dar tu, necredinciosule și cel mai ticălos dintre toți oamenii, nu te umfla în propria-ți nebulie, amăgindu-te cu zadarnice nădejdi și ridicându-ți mâna împotriva copiilor Cerului; că încă n-ai scăpat de judecata Atotțiitorului

Dumnezeu, Care vede totul. Căci frații mei, după ce au îndurat o durere de scurtă durată, beau acum din izvorul cel nesecat al vieții, de dragul legământului lui Dumnezeu; dar tu, prin judecata lui Dumnezeu, vei fi cu dreptate pedepsit pentru semeția ta. Cât despre mine, ca și frații mei, îmi dau trupul și sufletul pentru legile părinților mei, rugându-L pe Dumnezeu să fie grabnic milostiv neamului nostru, iar pe tine, prin chinuri și plăgi, să te facă să mărturisești că El este singurul Dumnezeu. Și poate că în mine și în frații mei se va opri mânia Celui Atotputernic, pe drept dezlănțuită asupra neamului nostru întreg». Spumegând de furie, regele l-a chinuit pe acesta din urmă cu mult mai multă cruzime decât pe ceilalți, simțind gustul amar al bătăii de joc. Așa că și acesta a părăsit viața în toată curăția, cu desăvârșită încredere în Domnul. Mama lor a murit cea din urmă, după fiii ei” (II Macabei 7,1-41).

Sfinții șapte frați Mucenici Macabei: Avim, Antonie, Gurie, Eleazar, Evsevona, Ahim și Marcel, mama lor, Solomonia, și dascălul lor Eleazar, preotul, sunt pomeniți de Biserică la 1 august.

Sfinții și Dreptii dumnezeiești Părinți Ioachim și Ana

Cu toate că Sfinții Ioachim și Ana nu sunt menționați în paginile Sfintei Scripturi, întrucât ei sunt părinții Sfintei Fecioare Maria, din care S-a întrupat Fiul lui Dumnezeu, deci ei sunt bunicii Domnului Hristos, voi vorbi și despre aceștia, încheind în acest fel șirul sfinților Vechiului Testament.

Tatăl Sfintei Fecioare Maria se numea Ioachim și se trăgea din Betleem, din neamul lui David.

Ana, mama Sfintei Fecioare Maria, „se trăgea din neamul lui Levi și era fiica cea mai mică a preotului Matan și a soției sale, Maria. Matan și Maria au avut trei fete, pe Maria, Sovi și Ana. Maria s-a căsătorit la Betleem și a născut-o pe Salomeea, care avea să fie moașă. Sovi s-a căsătorit tot la Betleem și a avut o fiică, numită Elisabeta, care va fi mama Sfântului Ioan Botezătorul. Ana s-a căsătorit cu Ioachim”¹ și cei doi s-au stabilit în Ierusalim.

„Din veniturile lor, Ioachim și Ana ofereau o treime templului, o altă treime o dădeau văduvelor, orfanilor și săracilor, iar din ce le rămânea trăiau ei. Pentru aceasta, ei erau apreciați și iubiți de conaționali lor”².

Cu toate că Ioachim și Ana își doreau foarte mult un copil, anii treceau, dar dorința lor nu se împlinea.

Evreii știau prea bine că din poporul lor se va naște Mesia, de aceea ei aveau numeroși copii, cu gândul că unul dintre ei va

¹ **Ibidem**, pp. 457-458.

² **Calinic Botoșăneanul**, *Maica Domnului în lumina Sfintei Scripturi și a Sfintei Tradiții*, Editura Pars pro toto, Iași, 2014, p. 27.

fi Mântuitorul lumii sau cel puțin un predecesor al acestuia. Din acest motiv, familiile fără copii erau considerate uitate sau chiar blestemate de Dumnezeu, fiind disprețuite și uneori ironizate.

Ioachim și Ana erau oameni cu frica lui Dumnezeu, rugători, postitori și milostivi, dar cu toate că săvârșeau numeroase fapte bune, dorința lor cea mai fierbinte, de a avea un copil, nu se realiza.

Cu prilejul praznicului înnoirii templului, cei doi au dus la templul din Ierusalim un dar, însă arhiereul Ruben a refuzat să-l primească, spunându-le că din moment ce ei sunt deja în vârstă și nu au niciun copil, Dumnezeu nu se va bucura de jertfa lor.

Rușinați și răniți profund pentru ceva de care nu erau vinovați, cei doi soți au plecat spre casă. Pe drum însă, Ioachim i-a spus Anei că el se va retrage o perioadă de timp pentru post și rugăciune mai intensă în peștera de la Hozeva, în care proorocul Ilie a fost hrănit de corbi, îndemnând-o și pe soția lui să-și sporească faptele de milostenie, postul și rugăciunea, în speranța că Dumnezeu îi va asculta și pe ei și îi va binecuvânta cu un urmaș.

Avându-i în minte pe Avraam și pe Sarra, precum și pe alții care au trăit aceeași experiență nefericită ca și a lor, dar în cele din urmă au dobândit un copil, cei doi soți și-au înmulțit rugăciunea, făgăduindu-I lui Dumnezeu că dacă vor avea un copil Îl vor închina Lui.

Văzând credința, răbdarea și perseverența lui Ioachim și a Anei, Dumnezeu i-a trimis fiecăruia dintre cei doi câte un înger, care le-a vestit că rugăciunea le-a fost ascultată și că vor avea o fiică, pe care să o numească Maria.

Cei doi s-au revăzut plini de bucurie în casa lor din Ierusalim, iar la scurt timp Ana a zămislit.

Conform tradiției bisericești, în ziua de 8 septembrie s-a născut Sfânta Fecioară Maria, oferind negrăită bucurie nu doar

părinților ei, ci întregii umanități, pentru că opera de răscumpărare a omenirii din robia diavolului era tot mai aproape, numărându-se de acum în ani.

Se crede că Ioachim și Ana aveau o casă în apropierea scăldătorii Vitezda din Ierusalim, unde s-a născut și și-a petrecut primii ani ai vieții Sfânta Fecioară Maria.

În faptul că Ana a fost stearpă, Sfântul Ioan Damaschin vede sterilitatea sau lipsa harului dumnezeiesc din întreaga umanitate în urma păcatului strămoșesc și a celor personale săvârșite de toți oamenii, conform celor afirmate de psalmistul David: „*Domnul a privit din cer spre fiii oamenilor să vadă dacă este cineva care înțelege sau care-L urmează pe Dumnezeu, dar toți s-au abătut, împreună netrebnici s-au făcut, nu-i nimeni care să facă binele, nu, nici măcar unul nu este!*” (Psalmul 13,2-3). Odată cu izbăvirea Anei de sterpiciune, manifestată prin zămisirea și nașterea Sfintei Fecioare Maria, s-a dovedit că harul dumnezeiesc a început să lucreze din nou în umanitate, chiar dacă într-un mod nedeplin.

Ioachim și Ana și-au numit fiica Maria, după cum le spusese îngerul care le-a vestit nașterea ei.

Întrucât surorile Maria, Sovi și Ana au avut fiecare câte o fiică, „Salomeea, Elisabeta și Sfânta Fecioara Maria, Născătoarea de Dumnezeu erau verișoare”¹.

Timp de trei ani, Sfinții Ioachim și Ana s-au bucurat de fiecare moment trăit alături de fiica lor, însă după cum Îi promisese lui Dumnezeu, când aceasta a împlinit vârsta de trei ani, au dus-o la templul din Ierusalim și I-au închinat-o Domnului. Dacă în urmă cu câțiva ani de zile darul celor doi nu a fost acceptat de preoții de aici, de această dată Sfânta Fecioară Maria a fost primită cu multă bucurie la templu, unde ea s-a pregătit să devină templu viu, adică cea în care se va sălășlui după Buna

¹ **Ibidem**, p. 458.

Vestire Fiul lui Dumnezeu, asumându-Și din ea firea cea omenească pentru a o îndumnezei.

După ce și-au dus fiica la templul din Ierusalim, Sfinții Ioachim și Ana „și-au petrecut ultima parte a vieții în post, rugăciune și fapte bune și cu pace s-au săvârșit în Domnul”¹.

Sfinții Ioachim și Ana sunt pomeniți de Biserică în ziua de 9 septembrie, iar adormirea Sfintei Ana, maica Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, este comemorată în 25 iulie.

¹ **Ibidem.**

Sfinți din Noul Testament

Sfântul Proroc Zaharia și Dreapta Elisabeta, părinții Sfântului Ioan Botezătorul

Zaharia și Elisabeta erau descendenți din neamul lui Aaron. „Zaharia era fiul preotului Varahia”¹, fiind el însuși preot. Elisabeta era verișoara Sfintei Fecioare Maria.

Despre Zaharia și Elisabeta citim în Sfânta Scriptură că *„în zilele lui Irod, regele Iudeii, era un preot cu numele Zaharia, din ceata preoțească a lui Abia; iar femeia lui era din fiicele lui Aaron și numele ei era Elisabeta. Și amândoi erau drepti înaintea lui Dumnezeu, umblând fără prihană în toate poruncile și rânduielile Domnului. Și nu aveau copii, deoarece Elisabeta era stearpă și amândoi erau înaintați în zilele lor. Și a fost că pe când Zaharia slujea înaintea lui Dumnezeu în rândul cetei sale, după rânduiala preoției i-au ieșit sorții să intre în templul Domnului și să tămâieze. Iar la ceasul tămâierii toată mulțimea poporului era afară, rugându-se. Și îngerul Domnului i s-a arătat stând de-a dreapta altarului tămâierii. Și, văzându-l, Zaharia s-a tulburat și frică a căzut peste el. Iar îngerul i-a grăit: «Nu te teme, Zaharia, fiindcă rugăciunea ți-a fost ascultată și Elisabeta, femeia ta, îți va naște un fiu și-i vei pune numele Ioan. Și îți va fi el bucurie și veselie, și mulți se vor bucura de nașterea lui. Că mare va fi el înaintea Domnului; nici vin și nici băutură tare nu va bea, și încă din pântecetele mamei sale se va umple de Duh Sfânt; și pe mulți din fiii lui Israel îi va întoarce la Domnul, Dumnezeul lor; și Lui Îi va merge el înainte cu duhul și cu puterea lui Ilie, ca să întoarcă inimile părinților spre copii și pe cei*

¹ **Ibidem**, p. 13.

neascultători la înțelepciunea dreptilor, ca să-i gătească Domnului un popor pregătit». Și a zis Zaharia către înger: «După ce voi cunoaște aceasta? Că eu sunt bătrân, iar femeia mea este înaintată în zilele ei». Și răspunzând îngerul, i-a zis: «Eu sunt Gavriil, cel ce stă în fața lui Dumnezeu. Și sunt trimis să grăiesc către tine și să-ți binevestesc acestea. Și pentru că n-ai crezut în cuvintele mele, care se vor împlini la vremea lor, iată vei fi mut și nu vei putea vorbi până în ziua când vor fi acestea». Și poporul îl aștepta pe Zaharia și se mira că întârzie în templu. Și când a ieșit, nu putea să vorbească. Și ei au înțeles că a văzut vedenie în templu; și el le făcea semne și a rămas mut. Și când s-au împlinit zilele slujirii sale, s-a dus la casa lui. Iar după aceste zile, Elisabeta, femeia lui, a zămislit; și vreme de cinci luni s-a tăinuit, zicându-și: «Că așa mi-a făcut mie Domnul în zilele în care a socotit să-mi ridice ocară de printre oameni». Iar Elisabetei i s-a împlinit vremea să nască și a născut un fiu. Și au auzit vecinii și rudele ei că Domnul Și-a mărit mila față de ea; și se bucurau împreună cu ea. Și a fost că în ziua a opta au venit să-l taie împrejur pe prunc; și voiau să-l numească Zaharia, cu numele tatălui său. Și răspunzând, mama sa a zis: «Nu! Ci Ioan se va chema». Și au zis către ea: «În rudenia ta nu este nimeni care să se cheme cu numele acesta». Și i-au făcut semn tatălui său, cum ar vrea el să fie numit. Și cerând o tăbliță, el a scris: «Numele lui este Ioan». Și toți s-au mirat. Și îndată gura și limba i s-au deschis; și vorbea, binecuvântând pe Dumnezeu. Și frică i-a cuprins pe toți vecinii lor; și despre lucrurile acestea s-a vorbit în tot ținutul muntos al Iudeii. Și toți cei ce le-au auzit le puneau în inima lor, zicând: «Ce va fi oare copilul acesta?». Că mâna Domnului era cu el. Și Zaharia, tatăl lui, s-a umplut de Duh Sfânt și a profetisat, zicând: «Binecuvântat este Domnul, Dumnezeul lui Israel, că Și-a cercetat poporul și l-a răscumpărat; și putere mântuitoare ne-a ridicat din casa lui David, slujitorul

Său, așa cum a grăit prin gura sfinților Săi profeți din veac, mântuire de vrăjmașii noștri și din mâna tuturor celor ce ne urăsc, să facă milă cu părinții noștri și să-Și amintească de legământul Său cel sfânt, de jurământul cu care i S-a jurat lui Avraam, părintele nostru; fiind noi astfel izbăviți din mâna vrăjmașilor, să ne dea nouă ca, fără frică, în fața Lui să-I slujim în sfințenie și în dreptate în toate zilele vieții noastre. Iar tu, pruncule, proroc al Celui Preaînalt te vei chema, că vei merge înaintea feței Domnului ca să-I gătești căile, să-i dai poporului Său cunoștința mântuirii întru iertarea păcatelor lor, prin milostivirea milei Dumnezeuului nostru, cu care Răsăritul cel de Sus ne-a cercetat. Ca să-i lumineze pe cei ce șed în întuneric și în umbra morții și să îndrepte picioarele noastre pe calea păcii» (Luca 1,5-25 și 57-80).

„Dacă în zilele regelui Irod S-a născut Iisus în Betleemul Iudeii, trei magi de la Răsărit au venit în Ierusalim, întrebând: «Unde este Cel ce S-a născut rege al iudeilor? Că în Răsărit I-am văzut steaua și am venit să I ne închinăm». Atunci Irod i-a chemat în taină pe magi și a aflat limpede de la ei vremea când li se arătase steaua. Și trimițându-i la Betleem, le-a zis: «Mergeți și cercetați cu de-amănuntul despre Prunc și dacă-L veți afla, dați-mi și mie de veste, pentru ca să vin și eu și să mă închin Lui». Iar ei, ascultându-l pe rege, au plecat; și iată, steaua pe care o văzuseră în Răsărit mergea înaintea lor, până ce a venit și a stat deasupra locului unde era Pruncul. Și intrând în casă, L-au văzut pe Prunc împreună cu Maria, mama Sa; și căzând la pământ, I s-au închinat; și deschizându-și vistieriile, I-au adus daruri: aur, tămâie și smirnă. Dar luând prin vis înștiințare să nu se mai întoarcă la Irod, pe altă cale s-au dus în țara lor. Iar după ce au plecat ei, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis lui Iosif, zicând: «Ridică-te, ia Pruncul și pe maica Sa și fugi în Egipt și stai acolo până când îți voi spune eu, fiindcă Irod vrea

să caute Pruncul ca să-L omoare». Și ridicându-se Iosif, i-a luat în timpul nopții pe Prunc și pe maica Sa și a plecat în Egipt. Și au stat acolo până la moartea lui Irod. Iar Irod, văzând că fusese amăgit de magi, s-a mâniat foarte și, trimițând, i-a ucis pe toți pruncii care erau în Betleem și în toate hotarele lui, de doi ani și mai în jos, după timpul pe care îl aflase de la magi” (Matei 2,1-2 și 7-16).

Irod aflase despre Sfântul Ioan Botezătorul, care se născuse cu șase luni înaintea Pruncului Iisus, și voia să-l omoare, dar „Elisabeta l-a ascuns într-o peșteră”¹.

„Regele și-a trimis ostașii la tatăl lui Ioan, la preotul Zaharia, care slujea la altar. Când au ajuns, soldații l-au întrebat: «Unde ți-ai ascuns fiul?». Zaharia a răspuns: «Eu sunt preot al lui Dumnezeu și slujitor al altarului. Stau mereu în templul Domnului. Nu știu unde este fiul meu». Ostașii s-au dus la Irod și i-au spus aceste cuvinte. Regele s-a înfuriat și a spus: «Nu cumva fiul lui Zaharia va ajunge să fie rege în Israel?». Atunci Irod și-a trimis din nou ostașii la Zaharia, ca să-l întrebe: «Spune drept, unde stă ascuns fiul tău? Știi bine că viața ta este în mâinile mele». Zaharia a răspuns: «Dacă regele vrea să-mi ia viața eu voi fi mucenic al Domnului. Dumnezeu Îmi va primi sufletul, pentru că voi ați vărsat sânge nevinovat în templu». Soldații l-au omorât pe Zaharia în templu, la intrarea altarului, în zorii zilei, așa încât poporul să nu știe”² (Matei 23,35).

În cele din urmă soldații au aflat unde se ascundeau Elisabeta și Ioan și au plecat ca să-l omoare pe copil. Văzând ostașii, Elisabeta a luat pruncul în brațe și, rugându-se lui Dumnezeu, s-a întors cu fața spre muntele din spatele ei. În acel

¹ **Ibidem.**

² *Viața Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioara Maria*, traducere din limba engleză de monahia Theodora Videscu și Constantin Fădur, Editura Doxologia, Iași, 2013, p. 235.

moment stânca s-a deschis. Elisabeta a intrat acolo cu copilul, iar peretele s-a închis în urma lor. Așa a scăpat Sfântul Ioan Botezătorul de mânia lui Irod. Locul în care s-a petrecut această minune există și astăzi și oricine merge în Țara Sfântă poate să-l vadă.

Elisabeta a murit la patruzeci de zile după soțul ei.

Sfinții Zaharia și Elisabeta sunt pomeniți de Biserică în 24 iunie și 5 septembrie.

Sfânta Fecioară Maria

Nașterea Sfintei Fecioare Maria face legătura dintre Vechiul și Noul Testament, punând capăt etapei promisiunilor și a așteptării și inaugurând vremea harului și a mântuirii prin Domnul nostru Iisus Hristos, pentru că așa cum a afirmat Sfântul Ioan Botezătorul, „*Legea prin Moise s-a dat, dar harul și adevărul au venit prin Iisus Hristos*” (Ioan 1,17).

Sfânta Fecioară Maria nu a fost aleasă la voia întâmplării să devină Maica Domnului, ci pe lângă faptul că ea făcea parte din poporul ales și din casa lui David, ea se număra printre succesorii lui Set, cel de-al treilea copil al lui Adam și al Evei, la nașterea căruia mama sa a exclamat: „*Mi-a dat Dumnezeu un alt fiu în locul lui Abel, pe care din invidie l-a ucis Cain*” (Facere 4,25). La fel s-a petrecut și cu Fiul lui Dumnezeu întrupat, care Și-a asumat firea umană din Sfânta Fecioară Maria, dar curățită de păcatul strămoșesc la Buna Vestire, în locul firii întinate de păcat a lui Adam, pe care, din invidie, l-a ucis diavolul, începătorul răutății.

În cartea Facerii citim despre „*fiii lui Dumnezeu*” (Facere 6,2 și 4). Întrucât Abel a fost omorât de tânăr, nu a avut copii. Descendenții lui Cain cu siguranță că nu puteau purta numele de „*fii ai lui Dumnezeu*”. Ceilalți fii și celelalte fiice ale proto-părinților (Facere 5,4) nu sunt pomeniți cu numele. Tot în Geneză

este consemnat că „*lui Set i s-a născut un fiu și i-a pus numele Enos. De atunci au început oamenii să cheme numele Domnului Dumnezeu*” (Facere 4,26). Întrucât Set și Enos au fost oameni credincioși, cercetătorii Sfintei Scripturi au tras concluzia că „fiii lui Dumnezeu” menționați în cartea Facerii nu pot fi decât urmașii lui Set. Așadar, Set este începutul neamului fiilor lui Dumnezeu și o prefigurare a învierii, deci dintre descendenții acestuia a făcut parte Sfânta Fecioară Maria, din care S-a născut Fiul lui Dumnezeu întrupat.

Pentru ca Dumnezeu să poată mântui omenirea era nevoie de o persoană în care dreptatea și curăția să fie prezente la un nivel care să permită întruparea Fiului Său, fiindcă Dumnezeu nu vine acolo unde este răutate, păcat și necredință. Conform mărturiei fericitului Ieronim, toți sfinții au luat de la Dumnezeu câte unul sau mai multe daruri, în timp ce Sfânta Fecioară Maria a fost plinirea tuturor darurilor dumnezeiești. Sfânta Fecioară Maria este jertfa de curățire a umanității înainte ca jertfa supremă a Domnului Hristos pe cruce să ne împace desăvârșit cu Dumnezeu Tatăl.

Sfânta Fecioară Maria este primul om care prin viața ei curată, dedicată în întregime lui Dumnezeu, a arătat ce este de fapt natura umană veritabilă. Ceea ce dovedește că suntem oameni adevărați este iubirea deplină față de Dumnezeu și de semenii. Deși născută cu păcatul strămoșesc, Sfânta Fecioară Maria a stat de la începutul vieții ei împotriva răului și a păcatului, păstrându-se curată și oferind lui Dumnezeu firea umană în frumusețea ei neîntinată cu păcate personale. Numai așa Fiul lui Dumnezeu a putut să Se întrupeze din pântecul ei.

Opera întrupării Fiului lui Dumnezeu nu este doar lucrarea Sfintei Treimi, ci și rodul credinței și voinței Sfintei Fecioara Maria, deoarece Fiul lui Dumnezeu nu-și putea alege de mamă decât pe cea mai înaltă dintre toate ființele umane,

cea în care să se vadă scopul pentru care Dumnezeu a creat natura umană, anume ca să existe o ființă omenească în stare să slujească scopului dumnezeiesc, acela de a face posibilă întruparea Fiului Său.

Sfinții Părinți, vorbind despre legătura dintre Maica Domnului și Fiul ei, adeseori o aseamnă cu legătura dintre aurora dimineții și soare. Deși aurora este produsă de soare, totuși soarele răsare din ea. Tot așa, din pântecul Sfintei Fecioare Maria S-a născut Însuși Creatorul ei. Și precum aurora, încă înainte de răsăritul soarelui, oglindește și revarsă în lume o parte din frumusețea și strălucirea soarelui, tot așa și Fiul lui Dumnezeu a purtat de grijă ca, încă înainte de nașterea Sa în lume, râuri de har și de sfințenie să se reverse în sufletul aceleia ce avea să-I fie Maică. Pentru aceasta Dumnezeu a curățit-o și a sfințit-o la Buna Vestire, învrednicind-o astfel să-L primească spre întrupare pe Fiul lui Dumnezeu.

Prin nașterea Fiului lui Dumnezeu din pântecul preacurat al Sfintei Fecioare Maria s-a arătat o „lume nouă” și un „rai străin”, din care s-a zămislit un nou Adam, Care îl replămădește pe vechiul Adam și înnoiește lumea. Era nevoie de o „nouă rădăcină” în mijlocul umanității, de un „om nou” care să poată îndrepta iarăși libertatea noastră spre Dumnezeu. Această rădăcină nouă și acest om nou este Dumnezeu-Omul Iisus Hristos, Care Se întrupează, devenind astfel pentru omenire noua rădăcină, noul început, „aluatul cel nou”.

Prin nașterea Fiului lui Dumnezeu din Sfânta Fecioară Maria s-a pregătit pe pământ o „carte” uimitoare, care este vrednică să poarte nu numai întipărirea unor cuvinte, ci în chip negrăit pe Însuși Cuvântul viu, născut înainte de veci din Dumnezeu Tatăl, și Care poate să-i mântuiască pe cei ce se apropie de El.

Astfel, Maica Domnului este cea care recheamă firea noastră ce-și pierduse „floarea” și care căzuse din locul „neveștejit al desfătării din grădina Edenului”. Ea este cea care o readuce la bună-înflorire, și dăruindu-i înflorire veșnică, prin Fiul ei o duce în rai.

Maica Domnului este un cer însuflețit care Îl poartă în brațele ei pe Soarele dreptății, ca să-i lumineze și să-i încălzească pe credincioșii care aleargă la ajutorul ei. Ea este ca un nor dătător de ploaie mântuitoare, purtând în pânțele ei dumnezeiasca ploaie care udă și adapă pământurile cele cuvântătoare. Ea este ca o masă având pe ea pâinea vieții, din care mâncând credincioșii cu vrednicie vor trăi în veac. Ea este ca o vie care poartă strugurele ce îi adapă cu vinul cel dulce pe credincioși. Ea este ca o mieluşea preanevinovată care Îl poartă pe mielul „Cel ce ridică păcatul lumii”.

Dacă Domnul Hristos este expresia desăvârșită a iubirii lui Dumnezeu, Maica Domnului este prefigurarea acestei iubiri.

Fecioara Maria și-a dedicat întreaga viață lui Dumnezeu, încât nu a avut păcate personale, tot gândul fiindu-i înălțat numai la Domnul, de aceea Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat din pânțele ei preacurat, ea fiind cea mai sfântă femeie care a trăit vreodată pe pământ. Dacă inițiativa întrupării îi aparține lui Dumnezeu, Sfânta Fecioară Maria este vasul ales pe care omenirea i l-a pregătit și oferit Fiului lui Dumnezeu pentru întrupare, este răspunsul dat de întreaga umanitate la chemarea lui Dumnezeu de a conlucra la mântuire. Iisus Hristos numai pentru că avea pe Dumnezeu ca Tată din veci, s-a putut face și Fiu al unei Maici omenești Fecioară. Numai fiindcă era Fiu al unui Tată ceresc, n-avea nevoie de un tată pământesc, ori s-a putut face fiu omenesc al unei Maici Fecioară și, ca atare, ne-a putut mântui. Paternității Tatălui din sfera divină îi corespunde maternitatea Născătoarei

de Dumnezeu în sfera omenească. Dacă Sfântul Duh întruchipează sfințenia divină, Fecioara Maria întruchipează sfințenia umană.

Sfânta Fecioară Maria s-a născut la Ierusalim. Tatăl ei se numea Ioachim și se trăgea din Betleem, din neamul lui David. Ana, mama ei, era din același neam, ea fiind fiica preotului Matan și a soției sale, Maria.

„Sfânta Scriptură ne oferă puține informații despre Maria, Fecioara care a luat în pântece și L-a născut pe Iisus Hristos”¹, Fiul lui Dumnezeu întrupat.

„Mulți cercetători moderni au remarcat faptul că Sfânta Fecioară Maria apare atât de puțin în secțiunile din Evangheliile care au în prim plan rolurile Domnului Hristos din timpul activității Sale publice. Dacă Sfinții Părinți au vorbit despre taina care înconjoară nu doar persoana Sfintei Fecioare Maria, ci și întruparea Fiului lui Dumnezeu, comentatorii mai moderni au sugerat, cu aceeași plauzibilitate, că Evangheliștii sunt relativ tăcuți în privința Sfintei Fecioare Maria în aceste pasaje din Evangheliile fiindcă se axează pe evoluția evenimentelor din viața Mântuitorului”².

Pentru că Sfinții Ioachim și Ana au dobândit-o pe Sfânta Fecioară Maria la bătrânețe, în urma a numeroase fapte bune și rugăciuni, ei au promis că o vor închina lui Dumnezeu, ceea ce au și făcut când fiica lor avea trei ani, ducând-o la templul din Ierusalim.

„În acea vreme, templul avea nouăzeci de camere dispuse pe trei paliere, adică acele încăperi în care într-o parte locuiau fecioarele date spre slujba lui Dumnezeu până la o vreme, iar în cealaltă parte văduvele, cele care făgăduiseră să trăiască în

¹ **Mary B. Cunningham**, *Învățătura ortodoxă despre Maica Domnului*, traducere din limba engleză de Dragoș Dâscă, Editura Doxologia, Iași, 2017, p. 7.

² **Ibidem**, pp. 40-41.

curățenie până la sfârșitul vieții, precum prorocița Ana, fiica lui Fanel. Într-o altă parte aveau locuințele bărbații și, în sfârșit, într-o latură diferită locuiau pelerinii săraci, care veneau de departe pentru închinare. În locașul fecioarelor a fost rânduită și prunca Maria”¹.

„Scrierile apocrife relatează că Sfânta Fecioară Maria petrecea mereu în rugăciuni și că înfățișarea ei era frumoasă și plină de slavă, încât cu greu putea cineva să o privească în față. Ea se îndeletnicea cu lucrul de mână, torcând și împletind lână; și toate cele pe care nicio femeie bătrână nu era în stare să le facă, ea, la o vârstă fragedă, izbutea să le ducă la bun sfârșit”².

„Sfânta Fecioară Maria s-a legat pe ea însăși să își închine întreaga viață lui Dumnezeu, trăind în feciorie, socotind un sacrilegiu ca un bărbat să se facă stăpân peste sfintele daruri ale lui Dumnezeu. Așa stând lucrurile și la iudei neexistând monahismul, preoții de la templu au hotărât să o dea în căsătorie pe Sfânta Fecioară Maria cuiva care să îi păzească fecioria”³.

Pe când Sfânta Fecioară Maria avea cincisprezece ani, vârsta la care legea o obliga să părăsească templul, „în luna septembrie a fost o sărbătoare mare, la care mulți dintre oamenii de seamă din Ierusalim și din ținuturile învecinate se întâlneau la templu. Arhiereul a hotărât să le ceară sfatul, pentru a ști ce are de făcut cu Sfânta Fecioară”⁴.

„Când toți s-au adunat să se sfătuiască, preoții au socotit că cel mai bun lucru este să ceară îndrumarea lui Dumnezeu și i-au spus preotului Zaharia, soțul Elisabetei, care era rudă cu Sfânta Fecioară Maria: «Tu, care stai înaintea altarului Domnului și intri în Sfânta Sfintelor, cere-I lui Dumnezeu să-ți descopere

¹ Calinic Botoșăneanul, *Op. cit.*, p. 35.

² *Viața Preasfintei Născătoare de Dumnezeu...*, p. 61.

³ *Ibidem*, p. 69.

⁴ *Ibidem*, p. 70.

ce să facem cu Maria și orice-ți va face cunoscut, aceea trebuie să împlinim»¹.

„Punându-se preoții la rugăciune, Zaharia a intrat în Sfânta Sfintelor, purtând hoșenul judecății, pentru a vedea care este voia lui Dumnezeu (Ieșire 28,15-29). După ce s-a rugat pentru Sfânta Fecioară Maria, i s-a arătat un înger care i-a spus: «Zaharia, mergi și cheamă bărbații vrednici din cele douăsprezece seminții ale lui Israel care au rămas văduvi, și fiecare dintre ei să vină cu toiagul său. Iar acela prin al cărui toiag Dumnezeu va arăta semn, va avea grijă de Fecioara Maria»².

Auzind aceste cuvinte, „Abiatar, unul dintre preoți, s-a ridicat în picioare și a spus: «Ascultați-mă, o, fii ai lui Israel, și primiți cuvintele mele în urechile voastre. Din vremea în care Solomon a ridicat acest templu, aici au fost primite fecioare, fiice ale regilor, ale profeților, ale arhierilor și ale preoților, toate alese și vrednice de toată cinstea. Dar când fecioarele au ajuns la vârsta potrivită, au fost date în căsătorie, urmând calea celor care au fost mai înaintea lor; și prin aceasta au plăcut lui Dumnezeu. Singură Fecioara Maria a găsit un nou chip de viață, făgăduind să rămână fecioară înaintea lui Dumnezeu. De aceea, prin cuvintele rostite de înger lui Zaharia vom ști în grija cui trebuie să o încredințăm»³.

„Aceste cuvinte au fost bine primite de toată adunarea. Sortii au fost aruncați de preoți pentru cele douăsprezece seminții, iar aceștia au căzut pe seminția lui Iuda. Atunci arhierul a vestit ca toți bărbații văduvi din casa lui Iuda să se adune, spunând: «Fiecare bărbat care nu are soție să vină aici, cu toiagul său în

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem.**

³ **Ibidem**, pp. 70-71.

mână». Crainicii au mers prin tot Israelul, iar cei chemați s-au dus la Ierusalim”¹.

„Printre aceștia se găsea și bătrânul Iosif din Nazaret, din seminția lui Iuda și din casa regească a lui David. După patruzeci de ani de căsătorie el rămăsese văduv de curând. Acesta a lăsat deoparte uneltele de tâmplar, din care își câștiga pâinea, și a venit și el la templu, cu toiagul în mână, așezându-se în rândul celorlalți bărbați văduvi din seminția sa”².

„Prima lui soție, evlavioasa și temătoarea de Dumnezeu Salomeea, îi născuse șapte copii, patru fii, pe: Iacob, Iuda, Simon și Iosia; și trei fiice: Salomeea (cea care avea să fie mama Sfinților Apostoli Iacob și Ioan), Estera și Tamara”³.

„Toiegele bărbaților au fost apoi predate arhiereului, care a adus jertfă de ardere de tot lui Dumnezeu, rugându-L să-i arate ce are de făcut. Atunci un înger al Domnului i-a descoperit să ducă toate toiegele în Sfânta Sfintelor și să le lase acolo până a doua zi, când bărbații aveau să le primească înapoi. Semnul care urma să-l arate pe văduvul ales să-i poarte de grijă Sfintei Fecioare Maria și să îi fie logodnic, era ca toiagul lui să înmugurească”⁴.

„În ziua următoare, dis-de-dimineată, arhiereul, preoții și bărbații văduvi s-au adunat la templu. Arhiereul a intrat în Sfânta Sfintelor și a adus toiegele. Când acestea au fost împărțite, nu s-a văzut niciun semn. Atunci arhiereul și-a îmbrăcat veșmântul, a adus jertfă de ardere de tot lui Dumnezeu și, pe când stătea cufundat în rugăciune, un înger i s-a arătat și i-a spus: «Aici se află un toiag mai scurt, pe care nu l-ai luat în seamă. Când îl vei scoate afară și îl vei da celui al căruia este, se va arăta semnul despre care ți-am vorbit». Acela era tocmai toiagul lui Iosif.

¹ **Ibidem**, p. 71.

² **Ibidem**.

³ **Ibidem**.

⁴ **Ibidem**.

Bătrânul văduv, cunoscându-și vârsta înaintată și rușinându-se, nu și-a cerut toiagul înapoi, pentru că se temea să îi fie încredințată lui tânăra fecioară¹.

„Pe când Iosif stătea în urma tuturor bărbaților văduvi, arhiereul, văzându-l fără toiag, a strigat către el: «Iosife, vino și ia-ți toiagul» Atunci Iosif a pășit în față, înfricoșat că arhiereul strigase la el. De îndată ce și-a luat toiagul în mână, în vârful lui a răsărit un mugure și a înflorit².

Văzând cu toții acel semn, Sfânta Fecioară Maria a fost logodită cu Dreptul Iosif, iar cei doi s-au mutat în Nazaret, unde locuia bătrânul văduv.

În cele ce urmează voi prezenta textele din Noul Testament care vorbesc despre Sfânta Fecioară Maria.

La câteva luni după ce Dreptul Iosif și Sfânta Fecioară Maria s-au logodit, Sfântul Arhanghel Gavriil „a fost trimis de la Dumnezeu într-o cetate din Galileea, al cărei nume era Nazaret, la o fecioară logodită cu un bărbat care se chema Iosif, din casa lui David; iar numele fecioarei era Maria. Și intrând îngerul la ea, i-a zis: «Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei!». Iar ea, văzându-l, s-a tulburat de cuvântul lui și cugeta: «Ce fel de închinare poate fi aceasta?». Și îngerul i-a zis: «Nu te teme, Marie, fiindcă ai aflat har la Dumnezeu. Și iată vei zămisli în pântece și vei naște Fiu și numele Lui îl vei chema Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt Se va chema și Domnul Dumnezeu Îi va da tronul lui David, părintele Său, și va împărăți peste casa lui Iacob în veci și împărăția Lui nu va avea sfârșit». Și a zis Maria către înger: «Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat?». Și răspunzând îngerul, i-a zis: «Duhul Sfânt Se va pogori peste tine și puterea Celui-Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfântul

¹ **Ibidem**, p. 72.

² **Ibidem**.

Care Se va naște din tine Fiul lui Dumnezeu Se va chema. Și iată, Elisabeta, rudenia ta, a zămislit și ea fiu la bătrânețea ei, și aceasta este a șasea lună pentru ea, cea numită stearpă. Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință». Iar Maria a zis: «Iată, roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!». Și îngerul a plecat de la ea» (Luca 1,26-38).

Din cuvintele Sfintei Fecioare Maria adresate îngerului: „Iată, roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!” vedem că Preacurata „este, mai presus de orice, o persoană care s-a supus cuvântului lui Dumnezeu, devenind astfel - chiar înainte ca Pruncul Iisus să Se nască - primul ucenic al lui Hristos”¹.

După Buna Vestire, „Maria s-a dus în grabă în ținutul muntos, într-o cetate a lui Iuda, și a intrat în casa lui Zaharia și i s-a închinat Elisabetei. Iar când a auzit Elisabeta închinarea Mariei, a săltat pruncul în pântecele ei și s-a umplut Elisabeta de Duh Sfânt, și a strigat cu glas mare și a zis: «Bindecuvântată ești tu între femei și bindecuvântat este rodul pântecelei tale. Și de unde mie aceasta, să vină la mine maica Domnului meu? Că iată, de cum a ajuns glasul închinării tale în urechile mele, a săltat pruncul de bucurie în pântecele meu. Și fericită este aceea care a crezut că se vor împlini cele spuse ei de la Domnul». Și a zis Maria: «Mărește, suflete al meu, pe Domnul, și să se bucure duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu, că El a căutat spre smerenia roabei Sale; că, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile; că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic - și sfânt este numele Lui - și mila Lui în neam și în neam spre cei ce se tem de El. A făcut faptă tare cu brațul Său, i-a risipit pe cei mândri în cugetul inimii lor; i-a coborât pe cei puternici de pe tronuri și i-a înălțat pe cei smeriți, pe cei flămânzi i-a umplut de bunătați, iar pe cei bogați i-a scos afară cu mâinile goale. L-a sprijinit pe Israel, sluga Sa, ca să-I pomenească mila, așa cum le-a grăit

¹ Mary B. Cunningham, *Op. cit.*, p. 42.

părinților noștri, lui Avraam și seminției lui până în veac». Și a rămas Maria împreună cu Elisabeta ca la trei luni; apoi s-a întors la casa ei” (Luca 1,39-56).

În anul 64 î.Hr. Palestina a fost cucerită de armata generalului roman Pompei, devenind prin aceasta provincie romană. În anul nașterii Domnului Hristos împăratul Octavian Augustus a dispus efectuarea unui recensământ în întregul imperiu, pentru a cunoaște cu exactitate numărul locuitorilor acestuia, încât să poată fi stabilite fără greșală taxele pe care le avea de plătit fiecare provincie către vistieria imperială. Pentru a nu se crea nicio eroare de numărare a populației, împăratul a poruncit ca fiecare cetățean din imperiu să fie înregistrat în localitatea lui de baștină. Sfânta Scriptură relatează desfășurarea acestui recensământ: „În zilele acelea a ieșit poruncă de la Cezarul August să se înscrie toată lumea. Această înscriere, cea dintâi, s-a făcut pe când Quirinius ocârmuia Siria. Și se duceau toți să se înscrie, fiecare în cetatea sa. Și Iosif s-a suit și el din Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David, care se numește Betleem, pentru că el era din casa și din seminția lui David, ca să se înscrie împreună cu Maria, cea logodită cu el, care era însărcinată” (Luca 2,1-5). Din pricina mulțimii călătorilor sosiți în Betleem, pentru a se înscrie la recensământ, toate hanurile și casele de oaspeți erau ocupate, de aceea Dreptul Iosif și Fecioara Maria s-au adăpostit într-o peșteră de la marginea orașului. „Iar pe când erau ei acolo, s-au împlinit zilele ca ea să nască, și L-a născut pe Fiul ei Cel Întâi Născut și L-a înfășat și L-a culcat în iesle. Și în ținutul acela erau păstori care stăteau pe câmp și-și păzeau turma făcând noaptea de strajă. Și iată, îngerul Domnului a stat lângă ei și slava Domnului a strălucit împrejurul lor și ei s-au înfricoșat cu frică mare. Dar îngerul le-a zis: «Nu vă temeți. Că, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru

tot poporul; că în cetatea lui David vi s-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul. Și acesta vă va fi semnul: Veți găsi un Prunc înfășat și culcat în iesle». Și, deodată, împreună cu îngerul s-a văzut mulțime de oaste cerească lăudându-L pe Dumnezeu și zicând: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!»» (Luca 2,6-14). După ce îngerii au plecat, păstorii s-au dus „și au aflat pe Maria, pe Iosif și pe Prunc culcat în iesle. Și văzându-L, au vestit cuvântul ce li se grăise despre Copilul Acesta. Și toți cei ce au auzit se mirau de cele ce le spuneau păstorii. Iar Maria păstra toate cuvintele acestea, punându-le în inima ei” (Luca 2,16-19).

„Și când s-au împlinit opt zile, ca să-L taie împrejur, I-au pus numele Iisus, așa după cum fusese numit de înger mai înainte de a Se fi zămislit El în pântece” (Luca 2,21).

Pe când Maica Domnului cu Pruncul Iisus și Dreptul Iosif se aflau la Betleem, au venit trei magi de la Răsărit, Gașpar, Melchior și Baltazar, și I-au adus Pruncului daruri de aur, smirnă și tămâie. Întrucât regele Irod fusese înștiințat de magi că ei au văzut o stea aparte, care le-a vestit nașterea unui rege și au fost călăuziți de astru până la Ierusalim, și a aflat de la arhierei și cărturari că Mesia urma să se nască în Betleem, „Irod și-a trimis ostașii, care i-au ucis pe toți pruncii din Betleem și din hotarele lui, de doi ani și mai în jos, după timpul pe care îl aflase de la magi” (Matei 2,16).

Înainte însă ca acest episod sângeros să aibă loc, „îngerul Domnului i s-a arătat în vis lui Iosif, zicând: «Ridică-te, ia Pruncul și pe maica Sa și fugi în Egipt și stai acolo până când îți voi spune eu, fiindcă Irod vrea să caute Pruncul ca să-L omoare». Și ridicându-se Iosif, i-a luat în timpul nopții pe Prunc și pe maica Sa și a plecat în Egipt. Și au stat acolo până la moartea lui Irod. După moartea lui Irod, îngerul Domnului i s-a

arătat în vis lui Iosif, în Egipt, zicându-i: «Ridică-te, ia Pruncul și pe maica Sa și mergi în țara lui Israel, căci au murit cei ce căutau viața Pruncului». Iar el, ridicându-se, a luat Pruncul și pe maica Sa și a venit în țara lui Israel. Și auzind că Arhelau domnește în Iudeea, în locul lui Irod, tatăl său, s-a temut să meargă acolo și, luând poruncă prin vis, s-a dus în părțile Galileii. Și a venit și a locuit în orașul numit Nazaret” (Matei 2,13-15 și 19-23).

„Și când s-au împlinit zilele curățirii Mariei, după Legea lui Moise, L-au dus pe Prunc la Ierusalim ca să-L pună înaintea Domnului, precum este scris în Legea Domnului, că orice întâi născut de parte bărbătească să fie închinat Domnului și să dea jertfă, precum s-a zis în Legea Domnului, o pereche de turturele sau doi pui de porumbel. Și când au săvârșit toate cele după legea Domnului, s-au întors în Galileea, în cetatea lor Nazaret” (Luca 2,22-24 și 39).

Dreptul Iosif și Maica Domnului „mergeau în fiecare an la Ierusalim de sărbătoarea Paștilor. Iar când Iisus era de doisprezece ani, s-au suit la Ierusalim după obiceiul sărbătorii. Și dacă s-au sfârșit zilele, în timp ce ei se întorceau, Copilul Iisus a rămas în Ierusalim; și părinții Lui nu știau. Dar ei, socotind că El este printre călători, au mers cale de o zi; și L-au căutat printre rude și cunoscuți. Și, negăsindu-L, s-au întors la Ierusalim căutându-L. Și după trei zile L-au aflat în templu, stând în mijlocul învățătorilor, ascultându-i și întrebându-i. Și toți cei ce-L auzeau se minunau de priceperea și de răspunsurile Lui. Și, văzându-L, au rămas uimiți, iar mama Sa I-a zis: «Fiule, de ce ne-ai făcut una ca asta? Iată, tatăl Tău și eu Te-am căutat îngrijorați». Și El le-a zis: «Cum se face că Mă căutați? Oare nu știați că în cele ale Tatălui Meu trebuie să fiu?». Dar ei n-au înțeles cuvântul pe care l-a grăit către ei. Și a coborât cu ei și

a venit în Nazaret și le era supus. Iar mama Sa păstra toate lucrurile acestea în inima ei” (Luca 2,41-51).

La începutul activității publice a Domnului Hristos „s-a făcut nuntă în Cana Galileii; și mama lui Iisus era acolo. Și a fost chemat și Iisus la nuntă, precum și ucenicii Săi. Și sfârșindu-se vinul, mama lui Iisus a zis către El: «Nu mai au vin». Și Iisus i-a zis: «Ce ne privește, femeie, pe Mine și pe tine? Ceasul Meu încă n-a venit». Mama Sa le-a zis slujitorilor: «Orice vă va spune El, faceți!». Și erau acolo șase vase de piatră, puse pentru curățirea iudeilor, în care încăpeau câte două sau trei vedre. Iisus le-a zis: «Umpleți vasele cu apă!». Și le-au umplut până sus. Și le-a zis: «Scoateți acum și duceți-i nunului!» Iar ei i-au dus. Și după ce nunul a gustat apa care se făcuse vin - și el nu știa de unde este, ci doar slujitorii care scosese apă știa - l-a chemat nunul pe mire și i-a zis: «Orice om pune întâi vinul cel bun și, când se amețesc, pe cel mai slab; dar tu ai ținut vinul cel bun până acum». Acest început al minunilor l-a făcut Iisus în Cana Galileii și Și-a arătat slava Sa; și au crezut în El ucenicii Săi” (Ioan 2,1-11).

Din moment ce Mântuitorul nu mai săvârșise nicio minune până acum, Maica Domnului L-a rugat să-i ajute pe cei doi miri știind prea bine că El nu este un om oarecare, ci Fiul lui Dumnezeu întrupat, iar Domnul Hristos a ascultat de Maica Sa, cu toate că a mărturisit inițial că ceasul Lui încă n-a sosit.

Cuvintele adresate de Maica Domnului slujitorilor de la această nuntă: „Orice vă va spune El, faceți!” reprezintă un îndemn al Sfintei Fecioare Maria către toți oamenii de a asculta de Domnul Hristos și, întrucât acestea sunt singurele cuvinte rostite de Maica Domnului și consemnate în paginile Noului Testament, în afara discuției purtate cu Sfântul Arhanghel Gavriil la Buna Vestire, acest îndemn este cunoscut sub numele de „predica Maicii Domnului”.

În timpul activității publice a Domnului Hristos Maica Domnului este prea puțin menționată de cei patru evangheliști. Cu toate acestea, în urma condamnării la moarte a Mântuitorului, de către Ponțiu Pilat, pe când Acesta era răstignit între doi tâlhari, „*lângă crucea Lui stăteau mama Sa și sora mamei Sale, Maria lui Cleopa, și Maria Magdalena. Atunci Iisus, văzând pe mama Sa și pe ucenicul pe care-l iubea stând alături, i-a zis mamei Sale: «Femeie, iată, fiul tău!». Apoi i-a zis ucenicului: «Iată, mama ta!». Și din ceasul acela ucenicul a luat-o la sine»* (Ioan 19,25-27).

„După înălțarea Domnului Hristos cu trupul la cer și după pogorârea Sfântului Duh Sfintele Evanghelii nu mai vorbesc nimic despre Maica Domnului. Doar cartea Faptele Apostolilor (1,14) face referire la prezența Maicii Domnului în Ierusalim, alături de Sfinții Apostoli, la frângerea pâinii. Iată ce spune Sfântul Evanghelist Luca, autorul cărții Faptele Apostolilor: «*Apostolii, într-un cuget stăruiau în rugăciune împreună cu femeile și cu Maria, mama lui Iisus, și cu frații Lui*» (Faptele Apostolilor 1,14)”¹.

Întrucât Maica Domnului îi fusese încredințată de Domnul Hristos, când Se afla pe cruce, Sfântului Apostol Ioan, acesta „a avut-o în grijă și nu a putut părăsi Ierusalimul până după moartea ei”².

După ce Sfântul Arhidiacon Ștefan a fost omorât de către evrei, „*s-a făcut prigoană mare asupra Bisericii din Ierusalim. Și toți, în afară de Apostoli, s-au împrăștiat prin ținuturile Iudeii și ale Samariei*” (Faptele Apostolilor 8,1).

„Odată cu declanșarea prigoanei, Sfântul Apostol Ioan a socotit că este mai prudent să părăsească Ierusalimul, luând-o și

¹ Calinic Botoșăneanu, *Op. cit.*, p. 102.

² Prof. Dr. L. G. Munteanu, *Viața Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan*, ediția a II-a, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2004, p. 31.

pe Maica Domnului cu el. Astfel, cei doi au părăsit Ierusalimul și au mers la Efes, căci acolo îi căzuse Apostolului sorțul să propovăduiască, unde au petrecut multă vreme”¹.

„Sfânta Tradiție arată că Născătoarea de Dumnezeu l-a vizitat și pe Sfântul Ignatie, în Antiohia. Acest lucru este dovedit de o scrisoare trimisă de Sfânt către ea”².

„După ce a petrecut o vreme în Efes și Antiohia, Maica Domnului s-a întors din nou la Ierusalim și a locuit iarăși în casa Sfântului Ioan Evanghelistul. Atotputernica mână a Domnului a ocrotit-o pe Maica Sa de toate vicleniile evreilor”³.

„Născătoarea de Dumnezeu a rămas la Ierusalim pentru o perioadă îndelungată. Pe atunci, Sfântul Lazăr, cel pe care Mântuitorul îl înviase din morți, trăia în insula Cipru. Sfântul Apostol Pavel și Barnaba îl hirotoniseră episcop”⁴.

„Sfântul Lazăr dorea foarte mult să o revadă pe Născătoarea de Dumnezeu, căci nu o mai văzuse de multă vreme. Dar se temea să meargă la Ierusalim, de frica iudeilor, care căutau încă să îlucidă. Aflând despre aceasta, Maica Domnului i-a scris câteva cuvinte de mângâiere, cerând să îi trimită o corăbioară, care să o transporte în Cipru și a adăugat că nu-i poate cere lui să vină la Ierusalim doar de dragul ei. Când Sfântul Lazăr a citit scrisoarea, s-a umplut de bucurie și, în același timp, s-a minunat de multa smerenie a Maicii Domnului. Fără a întârzia, i-a trimis corăbioara, dimpreună cu o scrisoare de răspuns. Astfel, Născătoarea de Dumnezeu, dimpreună cu ucenicul cel iubit al lui Hristos, Ioan, și alții care i-au însoțit cu evlavie, au pornit pe mare. Se spune că

¹ *Viața Preasfintei Născătoare de Dumnezeu...*, p. 375.

² **Ibidem.**

³ **Ibidem**, p. 377.

⁴ **Ibidem**, p. 378.

Maica Domnului i-a țesut ea însăși Sfântului Lazăr un omofor cu mânecute, pe care să i le ducă în dar. Era atunci anul 52 d.Hr.”¹.

„Născătoarea de Dumnezeu și însoțitorii ei au pornit la drum. După ce corabia s-a îndepărtat de țărm, Maica Domnului s-a rugat Atotputernicului ei Fiu să le îndrepte calea după voia Sa. După o vreme, marea a început să fie zbuciumată de furtună, schimbând cursul corabiei. După ce furtuna a încetat, călătorii au văzut că pluteau în apropierea Muntelui Athos”².

„La vremea aceea, în Athos sălășluiau triburi păgâne. Dar, în timpurile străvechi, acolo petreceau tinere fecioare, închinat slujirii zeiței Diana și pregătite spre a deveni preotese la templele idolești din Grecia. Pentru aceasta, fetele erau trimise în acel loc din toate părțile Greciei, iar bărbaților le era interzis să intre acolo, sub pedeapsa cu moartea”³.

„Agapie Criteanul menționează că atunci când corabia care o purta pe Maica Domnului s-a apropiat de Athos, statuia lui Jupiter, aflată pe vârful Muntelui, a căzut și s-a spart în bucăți, făcând un zgomot asurzitor. Prezența acelei statui este menționată în istoria antică. Plutarh, Anaximandru și alții menționează că pe vârful Muntelui Athos era o statuie mare a lui Jupiter, din fildeș aurit, care în loc de ochi avea două giuvaere, ce străluceau ca stelele, iar luminile lor în timpul nopții erau asemenea unor faruri, ajutând corăbierii să se orienteze în jurul Muntelui Athos”⁴.

„Născătoarea de Dumnezeu și însoțitorii ei au coborât la țărm în apropiere de actuala Mănăstire Ivron, care este situată deasupra unui golf pitoresc din partea nord-estică a peninsulei. Oprindu-se acolo ca să se odihnească un timp și privind frumusețea locului, Fecioara Maria s-a rugat Domnului Hristos să-i

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, pp. 378-379.

³ **Ibidem**, p. 379.

⁴ **Ibidem.**

dea ei Muntele, în ciuda faptului că era locuit la acea vreme de păgâni. Atunci s-a auzit un glas, spunându-i: «Iată, locul acesta să îți fie moștenire și grădină, rai al izbăvirii pentru cei care vor dori să se mântuiască». Astfel a fost închinat Muntele ca moștenire și grădină a Maicii Domnului, primind numele de Sfântul Munte, pentru că Născătoarea de Dumnezeu l-a ales și l-a luat sub ocrotirea ei”¹.

„În clipa aceea s-a cutremurat tot Muntele și toate statuile păgâne s-au prăbușit la pământ, spărgându-se în bucăți, ba încă și copacii s-au plecat înaintea Născătoarei de Dumnezeu, ca și cum și-ar fi arătat cinstirea față de stăpâna lor”².

„În Athos se găsea pe atunci și un templu închinat lui Apollo, unde se săvârșeau o mulțime de lucrări diavolești, cum ar fi ghicirea viitorului, farmece și vrăjitorie. Toți păgânii cinsteau foarte mult acel loc, ca pe unul ales de zei, adunându-se de pretutindeni pentru a se închina și a primi răspuns la întrebările lor. Dar atunci când Maica Domnului a intrat în port și toți idoli au căzut, sfărâmându-se, în tot Muntele s-au auzit vaiete și strigăte: «Oameni ai lui Apollo, mergeți cu toții în portul Clemeș și întâmpinați-o pe Maria, Maica Marelui Dumnezeu, Iisus Hristos!». Astfel, toți demonii care sălășluiau în idoli, siliți de puterea lui Dumnezeu, împotriva voinței lor, au rostit adevărul”³.

„Drept urmare, toți locuitorii Athosului s-au grăbit să ajungă în port și să o întâmpine pe Născătoarea de Dumnezeu. Primind-o cu cinste, au condus-o pe ea, pe Sfântul Ioan și pe ceilalți însoțitori ai lor până în casa întâlnirilor. Acolo au întrebat-o pe Maica Domnului: «Pe care Dumnezeu L-ai născut tu, și care este numele Lui?». Fecioara a vorbit mulțimii, arătând cu de-

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, p. 380.

³ **Ibidem.**

amănuntul toate cele despre Hristos, răspunzând la întrebările lor cu privire la taina întrupării. Și toți se minunau cum de o femeie evreică le vorbește în limba greacă. Văzând toate întâmplările minunate petrecute la sosirea ei, locuitorii Athosului au crezut în cele spuse de ea și toți au primit credința creștină. Maica Domnului a făcut multe minuni în Sfântul Munte Athos. După ce locuitorii au fost botezați, le-a numit și un păstor duhovnicesc dintre cei care călătoreau cu ea”¹.

„După ce s-a rugat pentru noua turmă a lui Hristos din Sfântul Munte, Născătoarea de Dumnezeu și cei care o însoțeau s-au înapoiat pe corabie plini de bucurie și au pornit către Cipru. Ajungând acolo, Fecioara Maria l-a găsit pe Sfântul Lazăr foarte întristat din pricina întârzierii ei, căci nu știa că, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, zăbovise în Muntele Athos. Dar sosirea ei i-a schimbat iute întristarea în bucurie. Născătoarea de Dumnezeu i-a dat atunci darurile, omoforul și mânecutele pe care le lucrase pentru el, și i-a povestit tot ce se petrecuse la Ierusalim și în Muntele Athos. Apoi au înălțat mulțumiri lui Dumnezeu pentru toate”².

„Zăbovind puțină vreme în Cipru și mângâindu-i pe creștinii de acolo, Maica Domnului s-a înapoiat la Ierusalim”³.

„Născătoarea de Dumnezeu ajunsese la o vârstă înaintată. Dacă socotim că s-a născut în jurul anilor 20 î.Hr., pe când regele Irod începea renovarea templului, și că Sfântul Dionisie Areopagitul a venit să o viziteze și a primit binecuvântare de la ea în anul 52 d.Hr., ajungem la concluzia că Maica Domnului trebuie să fi avut acum vârsta de aproape șaptezeci de ani”⁴.

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, pp. 382-383.

³ **Ibidem**, p. 383.

⁴ **Ibidem**, p. 391.

„Așa cum știm, ea a petrecut mulți ani printre primii creștini, căci Domnul nostru Iisus Hristos a dorit ca ucenicii Lui, având mereu alături prezența ei preasfântă, să primească putere, har și întărire duhovnicească în toate necazurile, supărările și greutatea vieții. Astfel, prin însăși înfățișarea ei, prin cuvintele ei pline de dulceață și sfințenie, Sfinții Apostoli au primit cu adevărat întărire și mângâiere, cinstind-o, slăvind-o și binecuvântând-o, la rândul lor. Odată cu sporirea tinerei Biserici, Născătoarea de Dumnezeu se bucura, văzând cum milostivirea nemăsurată a Fiului ei se revărsa peste toți credincioșii, și mai ales peste aceia care păstrau cuvenita frică de Dumnezeu”¹.

„Cu toate acestea, dorința ei fierbinte și neîncetată era să părească viața în trup, pentru a fi împreună cu iubitul ei Fiu și Dumnezeu, și a-I vedea mereu dulcea față. Ea vărsa lacrimi multe, rugându-L pe Domnul Hristos să o mute din această viață trecătoare în sălașurile cele de sus”².

„Maicii Domnului nu îi era teamă de moarte și nici nu dorea să o ocolească. Știa că moartea fusese biruită de Fiul și Dumnezeul ei. O istorisire din Tradiția Bisericii spune că Preacurata I-a cerut Domnului Hristos un singur lucru: să nu vadă ceata demonilor celor josnici și murdari. Căci este firesc pentru cei curați și smeriți să se ferească de orice apropiere de aceia care sunt plini de necurăție, nerușinare și obraznicie”³.

„O altă tradiție relatează următoarele: Fecioara Maria și-a adus aminte de cuvintele Fiului ei, pe care i le-a spus înainte de patimile Sale, atunci când Îl întrebase și despre plecarea ei de pe acest pământ. Atunci Îl rugase și acestea: «O, preaiubitul meu Fiu, mă rog Ție ca atunci când sufletul meu se va despărți de trup, să mă vestești cu trei zile mai înainte. Iar Tu, iubitul meu Fiu, cu

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem.**

³ **Ibidem.**

îngerii Tăi, să îmi primești sufletul, adunând și pe toți Apostolii la plecarea mea»¹.

„Domnul Hristos a răspuns rugăciunilor iubitei Sale Maici, spunând: «O, palat și templu al Dumnezeului Celui Viu, Maică binecuvântată, împărăteasa tuturor sfinților, cinstită mai presus decât toate femeile, tu cunoști că și mai înainte să Mă fi purtat în pântecele tău te-am păzit întotdeauna, hrănindu-te în fiecare zi cu pâine îngerească. Cum aş putea să te părăsesc pe tine, care M-ai purtat și M-ai hrănit, care M-ai ocrotit, fugind în Egipt, și ai îndurat atâtea greutăți pentru Mine? Cunoaște, aşadar, că îngerii Mei te-au păzit mereu și te vor păzi până la plecarea ta de pe pământ. După ce voi suferi pentru oameni, așa cum este scris, și voi învia a treia zi, înălțându-Mă după patruzeci de zile la cer, trecând ceva vreme, îl vei vedea pe Arhanghelul Gavriil venind la tine cu o ramură pe care Eu ți-o voi trimite din cer. Să știi atunci că voi veni curând la tine, împreună cu ucenicii Mei, cu îngerii, cu toți sfinții și cu fecioarele. Să știi atunci, cu încredințare, că sufletul tău va fi despărțit de trup, iar Eu îl voi lua la cer, unde nu este nici durere, nici întristare, nici suspin». Așadar, Născătoarea de Dumnezeu s-a bucurat, binecuvântând pe Ziditorul cerului și al pământului, Care a învrednicit-o de un asemenea dar, prin Iisus Hristos, Fiul ei»².

„La vremea aceea, Sfânta Fecioară Maria locuia încă în casa Sfântului Ioan Teologul, pe Muntele Sion, din Ierusalim. Deseori mergea pe Muntele Măslinilor, în locul de unde Se înălțase Fiul ei la cer. Acolo, în singurătate, se ruga fierbinte Domnului să o ia mai repede la El, în împărăția cerurilor. Odată, pe când se ruga astfel, iată că s-a arătat înaintea ei Arhanghelul Gavriil, cel care o ocrotise mereu și o slujise din copilăria ei, hrănind-o în Sfânta Sfintelor și vestind-o apoi că Îl va naște pe

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, pp. 391-392.

Hristos. Cu chip strălucitor, trimisul ceresc i-a dezvăluit Născătoarei de Dumnezeu următoarele: «Așa a grăit Fiul tău: Este aproape ziua când o voi lua la Mine pe Maica Mea. Astfel, Maică Precurată, Unul Născut, Fiul tău, m-a trimis să-ți vestesc că te cheamă la El, în împărăția Lui, în slava Lui neasemănată, ca să stai de-a dreapta tronului Său. El te așteaptă. Prin urmare, nu te tulbura de aceste cuvinte, ci primește-le cu bucurie, căci vei fi mutată la viața veșnică»¹.

„Maica Domnului auzind aceste cuvinte mult dorite, s-a umplut cu adevărat de multă bucurie. Arhanghelul i-a spus apoi: «Fiul tău și Dumnezeu nostru, dimpreună cu toate puterile cerești și cu sufletele dreptilor te vor primi pe tine, Maica Domnului, în împărăția cerurilor, ca să fii alături de El, în veci»².

Când Domnul s-a hotărât să o ia la Sine pe Maica Lui cea Precurată, a anunțat-o printr-un înger de acest fapt înainte cu trei zile de adormirea ei. Sfânta Fecioară s-a bucurat mult pentru că va sta lângă Fiul ei cel iubit și s-a urcat pe Muntele Măslinilor pentru a înălța de acolo rugăciune lui Dumnezeu. Întoarsă acasă și-a pregătit toate cele pentru îngropare, și-a împărțit hainele pe care le avea unor femei sărace, promițând că se va ruga Fiului ei pentru toată lumea și și-a petrecut ultimele ei trei zile de pe acest pământ în rugăciune. Apostolii, care propovăduiau cuvântul Evangheliei până la marginile lumii, au venit pe nori și au fost de față la ultimele momente din viața Maicii Domnului. „Sfinților Apostoli li s-au adăugat Sfântul Apostol Pavel, Sfântul Dionisie Areopagitul, Sfântul Ierotei, Sfântul Iacob, ruda Domnului; femeile mironosițe și mulțime de popor»³.

¹ **Ibidem**, p. 392.

² **Ibidem**.

³ **Calinic Botoșăneanul**, *Op. cit.*, pp. 103-104.

Înainte de a se muta din această viață trecătoare, Sfânta Fecioară Maria s-a așezat pe un pat, i-a binecuvântat pe toți cei de față și și-a dat sufletul în mâinile Fiului ei.

Dacă la moartea oamenilor cu viață sfântă vin îngerii să le petreacă sufletele în împărăția lui Dumnezeu, așa cum s-a întâmplat cu săracul Lazăr din Evanghelie, care „*a fost dus de către îngeri în sânul lui Avraam*” (Luca 16,22), la adormirea Maicii Domnului Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, înconjurat de cetele îngerești și de sfinți, a venit și a luat sufletul Maicii Preacurate pentru a-l duce aproape de El în rai. În icoana adormirii Maicii Domnului, lângă patul pe care este întins trupul Sfintei Fecioare, se găsește Mântuitorul, ținând în brațe sufletul Maicii Sale, sub forma unui prunc înfășat. Mâinile Domnului Hristos sunt acoperite cu propriul veșmânt, în semn de dragoste și respect pe care le poartă Maicii Sale Preacurate.

Legătura strânsă dintre Maică și Prunc, arătată în aproape toate icoanele Maicii Domnului care Îl ține în brațe pe Mântuitorul lumii, se găsește aici inversată. Fiul ei, Adam cel Nou, apare în slavă înconjurat de sfinții îngeri. El ține în mâini sufletul Maicii Sale care va lua asupra sa după câteva zile trupul înduhovnicit. Noua Evă ne-o ia înainte în procesul de îndumnezeire. Este răspunsul ei la chemarea puternică a lui Dumnezeu, Care s-a făcut om, pentru ca omul să devină dumnezeu.

„Preasfânta Născătoare de Dumnezeu L-a întrebat atunci pe Fiul ei dacă poate să meargă să vadă și ea iadul, acolo unde El Însuși a coborât, ca să-i elibereze pe dreptii adormiți din veac (I Petru 3,19). Îngeri luminoși au însoțit sufletul ei în acel loc”¹.

Cu stâlپări în mâini și cu cântări alese, Sfinții Apostoli și mulțime multă de creștini au petrecut-o pe Maica Domnului spre mormânt.

¹ *Viața Preasfintei Născătoare de Dumnezeu...*, p. 417.

Un preot evreu numit Atonie (sau Iefonias), care nu credea că Domnul Hristos este Fiul lui Dumnezeu, văzând cinstea acordată Maicii Preacurate s-a umplut de invidie și s-a repezit să răstoarne patul pe care era așezat trupul Sfintei Fecioare. Un înger l-a lovit însă cu orbire și i-a tăiat mâinile, care au rămas lipite de pat. Toți cei de față s-au înfricoșat văzând aceasta. Lui Atonie însă, tăierea mâinilor și orbirea trupească i-au fost de folos, pentru că i-au pus capăt orbirii sufletești, căci s-a căit de ceea ce a făcut și a crezut în dumnezeirea lui Iisus Hristos, mărturisind că Sfânta Fecioară Maria este Maica Lui cea Preacurată. În urma acestei mărturisiri și-a redobândit vederea, iar mâinile i-au fost lipite la loc, rămânând doar o dungă roșie acolo unde fuseseră tăiate de sabia îngerului.

„După ce a fost prohodit cu cântări sfinte, trupul Maicii Domnului a fost așezat de Sfinții Apostoli într-un mormânt din Grădina Ghetsimani”¹.

„Autorii apocrifi au menționat faptul că după înmormântarea trupului Maicii Domnului trei zile neconținut s-au auzit vocile îngerilor, căci multe cete îngerești îi aduceau cântări de laudă. Apoi s-a arătat un nor luminos, a cărui strălucire nu avea asemănare, și a învăluit mormântul, sub privirile Sfinților Apostoli”².

Apostolul Toma, care predica tocmai în India, din rânduială dumnezeiască nu a fost de față la înmormântare. El a venit tot pe norii cerului, dar cu o întârziere de trei zile. A vrut și el s-o vadă pentru ultima dată pe Maica Domnului, dar când a fost deschis mormântul, cu toții au constatat că trupul Sfintei Fecioare Maria nu mai era acolo și au înțeles atunci că a fost ridicată cu trupul la cer de către Fiul său, pentru că nu putea Domnul Hristos s-o lase pe Maica Vieții să putrezească în mormânt.

¹ Calinic Botoșăneanul, *Op. cit.*, p. 104.

² *Ibidem*.

„Potrivit Tradiției Bisericii, Maica Domnului a fost înviată de Fiul ei și înălțată, prin puterea Lui, cu trupul la cer”¹.

„Unii teologi afirmă că acest eveniment reprezintă o anticipare a învierii morților de la sfârșitul veacurilor. Maica Domnului este primul om înviat după învierea Domnului Hristos din morți”².

Când Sfântul Apostol Toma s-a întors pe nori în India, pentru a-și continua propovăduirea, Maica Domnului i-a aruncat din cer brâul, ca o mărturie că ea este în împărăția lui Dumnezeu.

Maica Domnului este pomenită de mai multe ori în calendarul creștin. Astfel, în 9 decembrie avem zămislirea Sfintei Fecioare Maria de către Sfânta Ana, în 8 septembrie sărbătorim Nașterea ei, în 21 noiembrie este praznicul Intrării ei în biserică, în 25 martie avem Buna Vestire, în 15 august sărbătorim Adormirea Maicii Domnului, în 26 decembrie avem Soborul Maicii Domnului, iar la 1 octombrie Acoperământul Maicii Domnului.

Sfântul Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare Maria

Sfântul Iosif era fiul lui Eli (Luca 3,23). El s-a născut în Betleem și făcea parte din seminția lui Iuda și din casa regească a lui David.

În tinerețe Iosif s-a mutat în Nazaret, unde lucra ca dulgher. El s-a căsătorit cu Salomeea, care i-a născut șapte copii, patru fii, pe: Iacob, Iuda, Simon și Iosia; și trei fiice: Salomeea (cea care avea să fie mama Sfinților Apostoli Iacob și Ioan), Estera și Tamara.

¹ **Ibidem**, p. 108.

² **Remus Rădulescu**, *Mari sfinți ai Ortodoxiei*, Editura Meteor Press, București, 2015, p. 13.

După patruzeci de ani de căsnicie cu Iosif, Salomeea a murit. Atunci când Sfânta Fecioară Maria trebuia să plece de la templul din Ierusalim pentru că împlinise vârsta de cincisprezece ani, Iosif a fost rânduit să-i poarte de grijă, cei doi logodindu-se, pentru ca în acest fel Sfânta Fecioară Maria să-și poată închina întreaga viață lui Dumnezeu.

În realitate Sfântul Iosif a fost ocrotitorul Sfintei Fecioare Maria după ce aceasta a plecat de la templu, dar și al Pruncului Iisus.

În Noul Testament Dreptul Iosif și Sfânta Fecioară Maria sunt prezentați întotdeauna împreună, încât nu are rost să repetăm întâmplările prin care au trecut cei doi, din moment ce le-am consemnat când am vorbit despre Maica Domnului.

Cu toate acestea, există un episod relatat de Sfântul Evanghelist Matei, în care Dreptul Iosif era pe punctul de a-și părăsi logodnica. În acest sens citim că *„Maria fiind logodită cu Iosif, fără să fi fost ei înainte împreună, ea s-a aflat pe sine având în pântece de la Duhul Sfânt. Iar Iosif, logodnicul ei, drept fiind și nevrând s-o dea el în vileag, a vrut s-o lase în ascuns. Și cugetând el acestea, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis, grăind: «Iosife, fiul lui David, nu te teme s-o iei pe Maria drept femeia ta, fiindcă ceea ce s-a zămislit în ea este de la Duhul Sfânt. Ea va naște Fiu, Căruia tu Îi vei pune numele Iisus, căci El va mântui pe poporul Său de păcatele lor». Iar acestea toate s-au făcut ca să se îplinească ceea ce s-a spus de Domnul prin profetul care zice: Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște Fiu și-L vor chema cu numele de Emanuel, care se tâlcuiește: Cu noi este Dumnezeu. Și trezindu-se Iosif din somn, a făcut așa cum i-a poruncit îngerul Domnului și a luat-o la sine pe logodnica sa”* (Matei 1,18-24).

Ultimul eveniment relatat în paginile Sfintei Scripturi în care Dreptul Iosif apare alături de Sfânta Fecioară Maria și de

Copilul Iisus este când s-au dus de sărbătoarea Paștilor la Ierusalim, iar Iisus, pe atunci în vârstă de doisprezece ani, a rămas în templu, ceea ce înseamnă că între acest moment și începerea activității publice de către Domnul Hristos, Sfântul Iosif a încetat din viață.

Din toate relatările Sfintei Scripturi legate de Dreptul Iosif constatăm că acesta era un om ascultător și smerit, care și-a luat în serios rolul de ocrotitor al Sfintei Fecioare Maria și al Pruncului Iisus.

Sfântul Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare Maria, este pomenit de Biserică în Duminica Sfinților Strămoși după trup ai Domnului și în Duminica după Nașterea Domnului.

Sfântul și Dreptul Simeon, primitorul de Dumnezeu

„Canonul Scripturii iudaice s-a format treptat, astfel că acele cărți despre a căror origine divină a fost încredințat poporul iudeu au fost adunate de către preoți și au fost păstrate în Sfânta Sfințelor din cortul mărturieii, iar ulterior în templul din Ierusalim, alături de chivotul Legii. Începutul acestei colecții s-a făcut cu cărțile lui Moise”¹.

„Astăzi, în general, este adoptată părerea probabilă că încheierea canonului iudaic s-a făcut în timpul reorganizării politice și religioase a poporului iudeu, după întoarcerea lui din robia babilonică (538 î.Hr.), și că această lucrare de încheiere a săvârșit-o bărbatul providențial al acelor timpuri: Ezdra”².

„Din însăși mărturia Scripturii rezultă că organizarea politică și religioasă a poporului, după întoarcerea din robie, au făcut-o Ezdra și Neemia. Această reorganizare, în partea ei religioasă, nu se poate să nu se fi extins și la colecția cărților

¹ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Op. cit.*, p. 37.

² *Ibidem*, p. 38.

sfinte, deoarece toată viața poporului, nu numai cea religioasă, ci și cea politică și civilă, era normată de dispozițiile divine cuprinse în cărțile sfinte”¹.

În 5 noiembrie 332 î.Hr., la Issos, armata lui Alexandru cel Mare a biruit-o pe cea a lui Darius al III-lea, iar tânărul rege macedonean a devenit faraonul Egiptului. Acesta a organizat din punct de vedere administrativ țara, iar în anul 332 î.Hr. a întemeiat orașul Alexandria, care va deveni noua capitală a Egiptului.

„Succesorii lui Alexandru cel Mare au întemeiat dinastia ptolemeilor (305-30 î.Hr.), în timpul căreia Alexandria a devenit metropola cea mai bogată și mai importantă a lumii antice. Alături de bogăția arhitectonică și economică a Alexandriei, orașul era considerat centrul cultural al lumii cunoscute. De asemenea, orașul întemeiat de Alexandru Macedon a devenit cel mai important centru comercial din lumea antică”², încât foarte mulți evrei au emigrat aici, constituind o comunitate foarte puternică. „Cu timpul, evreii din diaspora, deși și-au păstrat credința și obiceiurile lor religioase, au uitat limba ebraică”³, însușindu-și limba greacă, utilizată în zona în care locuiau, dar și în fostele teritorii cucerite de Alexandru cel Mare.

Ca să ne facem o idee, „mărimea diasporei iudaice în timpul Domnului Hristos era estimată la peste patru milioane de evrei, în comparație cu o populație palestiniană iudaică de cel mult o jumătate de milion. Aceasta ne poate da o idee asupra extensiunii migrației iudaice, care a fost stimulată de tentația condițiilor de viață mai favorabile din marile cetăți comerciale ale Levantului și de frecvența incidență a foametei în Palestina”⁴.

¹ **Ibidem.**

² *Enciclopedia Egiptului Antic*, Editura Aquila, 2007, p. 328.

³ *Istoria bisericească universală*, vol. I, Editura Basilica, București, 2021, p. 61.

⁴ **Joachim Jeremias**, *Op. cit.*, p. 166.

Faraonul Ptolemeu al II-lea (285-246 î.Hr.) a înființat la Alexandria cea mai mare bibliotecă din antichitate.

Întrucât evreii din Egipt nu cunoșteau limba ebraică, în jurul anului 250 î.Hr. bibliotecarul șef din Alexandria l-a rugat pe faraon să organizeze traducerea cărților Vechiului Testament din ebraică în greacă, pentru a avea și ei în bibliotecă faimoasa carte sfântă a evreilor. La pretențiile regelui, la reputația acelei biblioteci și la prețuirea de care se bucura în întreaga lume, nici nu se concepea ca o astfel de carte să lipsească din rafturile ei.

La porunca faraonului, responsabilii bibliotecii au luat legătura cu arhierul și cu preoții templului din Ierusalim, făcându-le cunoscută intenția lor, iar aceștia au fost de acord, ținând prea bine minte faptul că în anul 332 î.Hr. Alexandru cel Mare capturase în mod pașnic orașul lor. Pentru traducere au fost desemnați șaptezeci de învățați evrei, care cunoșteau bine limba greacă. După ce au ajuns în Egipt, aceștia au fost găzduiți pe o insulă, și fiecăruia dintre ei i s-a repartizat câte un fragment din Vechiul Testament pentru a-l traduce.

Cartea profetului Isaia i-a revenit preotului Simeon. Acesta a început să traducă textul și a ajuns la prorocia: „*Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște fiu și-L vor chema cu numele de Emanuel*” (Isaia 7,14), care se referă la zămisirea fără sămânță bărbătească a Fiului lui Dumnezeu de către Sfânta Fecioară Maria. Când a ajuns la acest pasaj, Simeon s-a gândit că o fecioară nu poate rămâne însărcinată și a tradus: „tânăra femeie va lua în pântece”. A doua zi a vrut să-și continue munca de traducere și a constatat că în textul grecesc în loc să scrie „tânăra femeie”, așa cum tradusese el, era scris „fecioara”. A șters „fecioara” și a trecut din nou „tânăra femeie”. Ziua următoare, când s-a uitat la text, a descoperit cu consternare că era scris tot „fecioara va lua în pântece”. A vrut iarăși să traducă după cum gândea el, dar Dumnezeu l-a trimis la el pe arhanghelul Gavriil,

care l-a prins de mână și i-a spus că așa este textul corect: „fecioara va lua în pântece” și pentru ca să se încredințeze de aceasta, nu va muri până când nu Îl va vedea pe Mesia născut dintr-o Fecioară.

Când traducerea Vechiului Testament în limba greacă s-a încheiat a fost numită „Septuaginta”, după numărul traducătorilor.

Cei șaptezeci de învățați evrei s-au întors acasă, și cu trecerea anilor au încetat din viață unul după altul. Simeon îmbătrânise foarte mult, dar nu murea și aștepta împlinirea făgăduinței lui Dumnezeu făcută lui prin înger.

Când Pruncul Iisus a fost adus la templul din Ierusalim pentru a fi închinat Domnului, așa cum cerea tradiția iudaică, bătrânul Simeon a venit și el la templu, din îndemnul lui Dumnezeu. Bătrânul l-a văzut pe Dreptul Iosif, care era înaintat în vârstă și pe Sfânta Fecioară Maria, care era foarte tânără și a înțeles că Pruncul Iisus fusese zămislit fără sămânță bărbătească, așa cum prorocise Isaia.

Despre ce s-a petrecut în ziua aceea la Ierusalim Sfântul Evanghelist Luca a consemnat: *„În Ierusalim era un om cu numele Simeon; și omul acesta era drept și temător de Dumnezeu, așteptând mângâierea lui Israel; și Duhul Sfânt era peste el. Și i se vestise de către Duhul Sfânt că nu va vedea moartea până ce nu-L va vedea pe Hristosul Domnului. Și din îndemnul Duhului a venit la templu; și când părinții L-au adus înlăuntru pe Pruncul Iisus, ca să facă pentru El după obiceiul legii, el L-a primit în brațele sale și a binecuvântat pe Dumnezeu și a zis: «Acum slobozește în pace pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, că văzură ochii mei mântuirea Ta pe care ai gătit-o înaintea feței tuturor popoarelor; Lumină spre descoperirea neamurilor și slavă poporului Tău Israel». Iar tatăl și mama Sa se mirau de cele ce se grăiau despre El. Și i-a binecuvântat Simeon și i-a zis Mariei,*

mama Sa: «Iată, Acesta este pus spre căderea și spre ridicarea multora din Israel și spre semn de împotrăvire - și chiar prin sufletul tău va trece sabie - pentru ca gândurile din multe inimi să se descopere»» (Luca 2,25-35).

Noul Testament nu consemnează ce s-a întâmplat în continuare cu Sfântul Simeon, dar de vreme ce acesta era foarte bătrân și chiar L-a rugat pe Dumnezeu să-l slobozească din legăturile trupului, cu siguranță că la scurt timp după ce L-a văzut pe Mesia în templul din Ierusalim s-a mutat din această viață.

Sfântul și Dreptul Simeon, primitorul de Dumnezeu, este pomenit de Biserică în ziua de 3 februarie.

Sfânta Prorociță Ana

În timp ce Sfântul Simeon L-a binecuvântat pe Pruncul Iisus în templul din Ierusalim, era de față și „o văduvă bătrână, numită Ana. La fel ca și Simeon, aceasta făcea parte din rămășița care «aștepta mângâierea lui Israel»”¹. Despre această prorociță Sfântul Evanghelist Luca a scris că „*era fiica lui Fanuel, din seminția lui Așer; ajunsă la adânci bătrânețe și care trăise cu bărbatul ei șapte ani după fecioria ei. Ea era văduvă, în vârstă de optzeci și patru de ani, și nu se depărta de templu, slujind noaptea și ziua în post și rugăciuni. Și venind și ea în chiar ceasul acela, Îi mulțumea lui Dumnezeu și le grăia despre Prunc tuturor celor ce așteptau mântuire în Ierusalim*” (Luca 2,36-38). În sinaxar citim că prorocița Ana le-a spus celor aflați în templu „că Acest Prunc este Domnul, Cel ce a întărit cerul și pământul. Acesta este Hristos despre care au prorocit toți profeții”.

Sfânta Prorociță Ana este pomenită în calendarul creștin în ziua de 3 februarie și în 28 august.

¹ *Dicționar biblic...*, p. 36.

Sfântul Proroc Ioan Botezătorul și Înaintemergătorul Domnului

„Sfântul Ioan Botezătorul este ultimul profet al Vechiului Testament și singurul care L-a cunoscut pe Mesia”¹.

Sfântul Ioan Botezătorul este fiul preotului Zaharia și a soției sale Elisabeta. Cu toate că părinții Sfântului erau bine plăcuți înaintea lui Dumnezeu, au ajuns la o vârstă înaintată fără să poată avea copii. Într-o zi, pe când preotul Zaharia se afla în templu, Sfântul Arhanghel Gavriil i-a vestit faptul că soția lui va naște un fiu și i-a spus să-l numească Ioan.

La Buna Vestire Sfântul Arhanghel Gavriil a înștiințat-o pe Sfânta Fecioară Maria că Elisabeta, rudenia sa, era însărcinată, de aceea Maica Domnului a vizitat-o pe Elisabeta, iar când cele două s-au întâlnit, pruncul din pântecul Elisabetei a săltat, recunoscând cu duhul pe Pruncul Iisus din pântecul Sfintei Fecioare Maria.

„Când Elisabetei i s-a împlinit vremea să nască a născut un fiu. Și au auzit vecinii și rudele ei că Domnul Și-a mărit mila față de ea; și se bucurau împreună cu ea. Și în ziua a opta au venit să-l taie împrejur pe prunc; și voiau să-l numească Zaharia, cu numele tatălui său. Și răspunzând, mama sa a zis: «Nu! Ci Ioan se va chema». Și au zis către ea: «În rudenia ta nu este nimeni care să se cheme cu numele acesta». Și i-au făcut semn tatălui său, cum ar vrea el să fie numit. Și cerând o tăbliță, el a scris: «Numele lui este Ioan». Și toți s-au mirat. Și îndată gura și limba i s-au deschis; și vorbea, binecuvântând pe Dumnezeu. Și frică i-a cuprins pe toți vecinii lor; și despre lucrurile acestea s-a vorbit în tot ținutul muntos al Iudeii” (Luca 1,57-65).

Sfânta Scriptură nu menționează locul în care s-a născut Sfântul Ioan Botezătorul, ci doar faptul că părinții lui locuiau „în ținutul muntos, într-o cetate a seminției lui Iuda” (Luca 1,39), de

¹ Remus Rădulescu, *Op. cit.*, p. 19.

aceea există trei variante în acest sens: cetatea Orini, orașul Hebron și, cea mai plauzibilă, localitatea Ein Karem, situată la 7 kilometri vest de Ierusalim, unde există biserica Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul și izvorul Maicii Domnului, din care se presupune că aceasta ar fi băut apă când s-a dus să-i viziteze pe Zaharia și Elisabeta.

La jumătate de an după nașterea Sfântului Ioan Botezătorul regele Irod a poruncit să fie omorâți „*toți pruncii care erau în Betleem și în toate hotarele lui, de doi ani și mai în jos*” (Matei 2,16), cu gândul de a-L pierde pe Mesia. Aflând despre această poruncă Elisabeta s-a ascuns cu fiul ei într-o peșteră. Soldații regelui au auzit unde se ascundeau cei doi și au plecat ca să-l omoare pe copil. Văzând ostașii, Elisabeta a luat pruncul în brațe și, rugându-se lui Dumnezeu, s-a întors cu fața spre muntele din spatele ei. În acel moment stânca s-a deschis. Elisabeta a intrat acolo cu copilul, iar peretele s-a închis în urma lor. Așa a scăpat Sfântul Ioan Botezătorul de porunca lui Irod.

Preotul Zaharia a fost omorât de soldații lui Irod pentru că nu a vrut să le spună unde se ascundea fiul lui, iar Elisabeta a murit pe când Sfântul Ioan avea în jur de trei ani.

Prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, copilul Ioan a crescut în pustiul Iudeii, unde a postit, s-a rugat și a privegheat, pregătindu-se prin toate acestea pentru misiunea care îl aștepta, iar Sfântul Evanghelist Luca a scris, la fel ca și despre Domnul Hristos (Luca 2,40), că Ioan „*creștea și se întărea cu duhul. Și a fost în pustie până în ziua arătării lui către Israel*” (Luca 1,80).

În Evanghelia după Matei citim că Sfântul Ioan Botezătorul „*avea îmbrăcămintea din păr de cămilă, și cingătoare de piele împrejurul mijlocului*” (Matei 3,4). Conform afirmațiilor unor cercetători ai Sfintei Scripturi, îmbrăcămintea austeră confecționată din păr de cămilă constituia vestimentația tradițională a profeților Vechiului Testament.

Vorbind despre Înaintemergătorul Domnului Hristos, Sfântul Evanghelist Matei a scris că „hrana lui erau lăcuste și miere sălbatică” (Matei 3,4). În regiunea în care s-a nevoit Sfântul Ioan Botezătorul cresc anumiți arbori care rodesc o păstaie comestibilă, cu gust dulce. În limba greacă, în care a fost scris Noul Testament, această păstaie este numită „acrida”, termen care înseamnă și „lăcustă”. Cu aceste păstăi se hrănea Înaintemergătorul Domnului, iar nu cu insecte, care pe de o parte nu sunt comestibile, iar pe de altă parte nu sunt întâlnite atât de des încât să asigure hrana permanentă a unui om. Pe lângă acride, Sfântul Ioan se hrănea și cu miere sălbatică.

Din îmbrăcămintea și hrana Sfântului Ioan Botezătorul ne dăm seama cât de austeră era viața acestuia, care a crescut în pustiu, fără a cunoaște confortul unei case de locuit și gustul mâncării gătite.

Pe când Sfântul Ioan avea în jur de treizeci de ani, „*în al cincisprezecelea an de domnie a cezarului Tiberiu, pe când Ponțiu Pilat era procurator al Iudeii, Irod, tetrarh al Galileii, și Filip, fratele său, tetrarh al Itureii și al ținutului Trahonitidei, și Lisanius, tetrarh al Abilenei, în vremea arhierilor Anna și Caiafa, a fost cuvântul lui Dumnezeu către Ioan, fiul lui Zaharia, în pustie*” (Luca 3,1-2).

„*Și a venit Ioan Botezătorul propovăduind în pustia Iudeii și zicând: «Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor!».* El este cel despre care s-a spus prin profetul Isaia ce zice: *Glasul celui ce strigă în pustie: Gătiți calea Domnului, drepte faceți-I cărările. Atunci au ieșit la el Ierusalimul și toată Iudeea și toată împrejurimea Iordanului. Și se botezau de către el în râul Iordan, mărturisindu-și păcatele. Dar văzând Ioan pe mulți farisei și saducheii venind la botezul său, le-a zis: «Pui de vipere, cine v-a învățat să fugiți de mânia ce va să fie? Așadar, faceți roadă vrednică de pocăință. Și să nu vă amăgiți grăind în*

sinea voastră: *Părinte îl avem pe Avraam, căci v-o spun eu vouă că și din pietrele acestea poate Dumnezeu să-i ridice fii lui Avraam. Iată, securea stă la rădăcina pomilor, și tot pomul care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc. Eu vă botez cu apă spre pocăință, dar Cel ce vine după mine este mai puternic decât mine, Căruia eu nu sunt vrednic să-I duc încălțăminte; Acesta vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc; a Cărui lopată este în mâna Lui, și El Își va curăți aria și-Și va aduna grâul în hambarul Său, iar pleava o va arde în foc nestins». Și mulțimile îl întrebau, zicând: «Așadar, ce să facem?». Iar el, răspunzând, le zicea: «Cel ce are două haine să dea celui ce nu are, și cel ce are bucate să facă la fel». Și au venit și vameșii să se boteze și i-au zis: «Învățătorule, noi ce să facem?». Iar el le-a spus: «Să nu faceți nimic mai mult decât vă este rânduit». Îl întrebau însă și ostașii, zicând: «Dar noi ce să facem?». Și le-a zis: «Să nu asuprați pe nimeni, să nu învinuiți pe nimeni pe nedrept și să vă mulțumiți cu lefurile voastre»” (Matei 3,1-3; 5-12 și Luca 3,10-14).*

Cel dintâi om din istorie care și-a botezat semenii a fost Înaintemergătorul Domnului Hristos, motiv pentru care și este cunoscut sub numele de Sfântul Ioan Botezătorul.

Sfântul Ioan Botezătorul avea o autoritate foarte mare între fiii lui Israel, încât „*toți se întrebau în inimile lor: «Nu cumva el este Hristosul?»*” (Luca 3,15). Iudeii nu au mai gândit așa ceva despre niciunul dintre prorocii Vechiului Testament, nici măcar despre Ilie, care înviase pe fiul văduvei din Sarepta Sidonului (III Regi 17,17-23) și făcuse și alte mari minuni înaintea lor.

„*Când iudeii din Ierusalim au trimis la el preoți și leviți să-l întrebe: «Tu cine ești?», el n-a tăgăduit și a mărturisit: «Nu eu sunt Hristosul». Și ei l-au întrebat: «Dar cine ești? Ești Ilie?». El a zis: «Nu sunt». «Ești profetul?». Și a răspuns: «Nu». Deci i-au zis: «Cine ești, ca să dăm răspuns celor ce ne-au trimis; ce spui tu despre tine însuși?». El a zis: «Eu sunt glasul celui ce*

strigă în pustie: Îndreptați calea Domnului, precum a spus profetul Isaia». Și trimișii erau dintre farisei. Și l-au întrebat și i-au zis: «Dacă nu ești tu Hristosul, nici Ilie, nici profetul, atunci de ce botezi?». Ioan le-a răspuns, zicând: «Eu botez cu apă; dar în mijlocul vostru Se află Acela pe Care voi nu-L știți, Cel ce vine după mine, Care înainte de mine a fost și Căruia eu nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțăminteii; Acela vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc». Acestea se petreceau în Betabara, dincolo de Iordan, unde boteza Ioan» (Ioan 1,19-27; Matei 3,11 și Ioan 1,28). Prin cuvintele sale pline de smerenie Sfântul Ioan Botezătorul a arătat marea diferență dintre Creator și creatură, fiindcă Domnul Hristos era Fiul lui Dumnezeu făcut Om, pe când Sfântul Ioan Botezătorul deși avea mult har era totuși un om, deci creatura lui Dumnezeu.

Sfântul Ioan L-a botezat și pe Mântuitorul, pentru că „Iisus a venit din Galileea la Ioan ca să fie botezat de către acesta. Ioan însă Îl oprea, zicând: «Eu sunt cel ce are trebuință să fie botezat de Tine, și Tu vii la mine?». Și răspunzând Iisus, i-a zis: «Lasă acum, că astfel se cuvine ca noi să împlinim toată dreptatea». Atunci L-a lăsat. Și după ce a fost botezat, Iisus a ieșit îndată din apă, și iată cerurile I s-au deschis; și Ioan a văzut Duhul lui Dumnezeu pogorându-Se ca un porumbel și venind peste El. Și iată, glas din ceruri grăind: «Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit!»» (Matei 3,13-17).

Sfântul Ioan Botezătorul a fost și Înaintemergătorul Domnului Hristos, dând mărturie înaintea evreilor că El este Fiul lui Dumnezeu. Despre aceasta Sfântul Evanghelist Ioan a scris că „a doua zi după ce L-a botezat, Ioan L-a văzut pe Iisus venind către el și a zis: «Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii! Acesta este Cel despre Care eu spuneam: După mine vine un bărbat Care a fost înainte de mine, fiindcă mai înainte de mine era. Și eu nu-L cunoșteam; dar pentru ca

El să-i fie arătat lui Israel, de aceea am venit eu botezând cu apă». Și Ioan a mărturisit, zicând: «Am văzut Duhul coborându-Se, din cer, ca un porumbel și cum a rămas peste El. Și eu nu-L cunoșteam, dar Cel ce m-a trimis să botez cu apă, Acela mi-a zis: Cel peste care vei vedea Duhul pogorându-Se și rămânând peste El, Acela este Cel ce botează cu Duh Sfânt. Și eu am văzut și am mărturisit că Acesta este Fiul lui Dumnezeu»” (Ioan 1,29-34).

Sfântul Ioan Botezătorul a avut mai mulți ucenici, printre care s-au numărat „*Andrei, fratele lui Simon Petru*” (Ioan 1,40) și probabil Filip, care amândoi au devenit ulterior Apostoli ai Domnului Hristos.

Întrucât regele Irod Antipa a divorțat de prima sa soție, Phasaelis, fiica regelui nabatean Aretas al IV-lea și s-a căsătorit cu Irodiada, fosta soție a fratelui său, Filip, dar și pentru alte rele săvârșite, a fost muștrat de Sfântul Ioan Botezătorul, motiv pentru care monarhul l-a aruncat în închisoare.

La început, Înaintemergătorul Domnului a avut un regim de detenție mai ușor, pentru că „*Irod se temea de el, știindu-l bărbat drept și sfânt, și-l ocrotea. Și, ascultându-l, rămânea îndelung pe gânduri și îl asculta bucuros*” (Marcu 6,20), iar ucenicii săi îl puteau vizita.

Fiind conștient de faptul că misiunea lui pe pământ s-a încheiat și că nu va ieși viu din temniță, Sfântul Ioan Botezătorul și-a trimis doi dintre ucenici la Mântuitorul, pentru a se convinge despre adevărul mărturiei lui că El este Fiul lui Dumnezeu întrupat. „*Și venind la Iisus, bărbații I-au zis: «Ioan Botezătorul ne-a trimis la tine, zicând: Tu ești Cel ce va să vină, sau să așteptăm pe altul?»*. Și în ceasul acela El pe mulți i-a vindecat de boli și de răni și de duhuri rele și multor orbi le-a dăruit vederea. Și răspunzându-le, le-a zis: «*Duceți-vă și spuneți-i lui Ioan cele ce-ați văzut și-ați auzit: Orbii văd, șchiopii umblă,*

leproșii se curățesc, surzii aud, morții învie și săracilor li se binevestește»” (Luca 7,20-22).

Sfântul Ioan Botezătorul nu avea nevoie de confirmarea faptului că Domnul Hristos este Fiul lui Dumnezeu întrupat, Mesia cel făgăduit, din moment ce L-a recunoscut din pânțele maicii sale, a văzut Duhul Sfânt coborându-Se peste El, în chip de porumbel, atunci când L-a botezat în Iordan și a auzit glasul lui Dumnezeu Tatăl din cer grăind: „*Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit!*” (Matei 3,13-17), ci el și-a trimis ucenicii la Mântuitorul pentru ca aceștia să se încredințeze că Domnul Hristos este Mesia. De aceea, după ce Mântuitorul a săvârșit înaintea lor mai multe minuni, le-a citat din prorocul Isaia, care referindu-se la vremurile mesianice, a scris inspirat de Dumnezeu că „*atunci ochii orbilor vor vedea și urechile surzilor vor auzi. Atunci va sări șchiopul ca cerbul și limpede va fi limba gângavilor*” (Isaia 35,5-6).

Mântuitorul l-a considerat pe Sfântul Ioan Botezătorul ultimul proroc, de aceea a afirmat: „*Legea și profetii au fost până la Ioan; de atunci încoace se binevestește împărăția lui Dumnezeu*” (Luca 16,16).

Pe când Sfântul Ioan Botezătorul se afla în temniță, Domnul Hristos a afirmat că acesta nu este „*o trestie clătinată de vânt, nici un om îmbrăcat în haine moi*” (Matei 11,7-8), indicând astfel caracterul puternic și de neclintit, precum și modul de trai auster al celui care Îi era Înaintemergător.

De asemenea, Mântuitorul a vorbit și despre înălțimea morală și duhovnicească a Sfântului Ioan Botezătorul, când a spus că „*între cei născuți din femei nu s-a ridicat unul mai mare decât Ioan Botezătorul*” (Matei 11,11). Dacă ne gândim la faptul că activitatea acestui bărbat de excepție a fost prorocită în Vechiul Testament, că zămislirea, nașterea și rolul său unic în istoria mântuirii lumii au fost anunțate de un înger, care a spus și cum

se va numi, că el a trăit întreaga lui viață în feciorie și în pustiu, fiind un mare ascet, învățător, proroc, Înaintemergător și Botezător al Mântuitorului și și-a încheiat viața ca un martir, ne dăm seama de adevărul afirmației făcute de Domnul Hristos.

Cu toate că Sfântul Ioan Botezătorul era întemnițat și nu mai putea înfiera în mod public păcatul regelui și al soției sale, Irodiada era nemulțumită, pentru că „*îl ura și voia să-l omoare, dar nu putea, fiindcă Irod se temea de Ioan, știindu-l bărbat drept și sfânt, și-l ocrotea*” (Marcu 6,19-20).

Aici însă a intervenit diavolul, pentru că „*întâmplându-se o zi cu bun prilej, când Irod la ziua sa de naștere le-a făcut ospăț dregătorilor săi și căpeteniilor oștirii și fruntașilor din Galileea, intrând fiica Irodiadei și jucând, a plăcut lui Irod și celor ce ședeau la masă cu el. Iar regele i-a zis fetei: «Cere de la mine orice vei vrea și-ți voi da». Și s-a jurat: «Orice vei cere de la mine îți voi da, până la jumătate din regatul meu». Și ea a ieșit și a întrebat-o pe maică-sa: «Ce să cer?». Iar aceea i-a zis: «Capul lui Ioan Botezătorul». Și îndată intrând cu grabă la rege, i-a cerut, zicând: «Vreau să-mi dai chiar acum, pe tipsie, capul lui Ioan Botezătorul». Și regele s-a întristat mult, dar din pricina jurământului și a celor ce ședeau la masă cu el, n-a vrut să spună nu. Și regele a trimis numaidecât un temnicer cu porunca de a-i aduce capul. Și ducându-se acela, i-a tăiat lui Ioan capul în temniță, l-a adus pe tipsie și l-a dat fetei; iar fata i l-a dat mamei sale” (Marcu 6,21-28).*

În literatura duhovnicească este consemnat faptul că luând capul Sfântului Ioan Botezătorul, Irodiada i-a împuns cu un ac mare limba, cu care acesta o muștrase pentru păcatul ei. Temându-se că prin îngroparea trupului și a capului Sfântului împreună acesta va învia, la porunca Irodiadei, capul a fost îngropat în curtea casei acesteia, la mare adâncime. „*Și auzind ucenicii lui Ioan, au venit, i-au ridicat trupul și l-au pus în mormânt și s-au*

după să-I dea de știre lui Iisus. Și auzind Iisus, a plecat de acolo cu corabia la loc singuratic” (Matei 14,12-13).

Văzând unde a fost îngropat capul Sfântului Ioan Botezătorul, „*Ioana, femeia lui Huza, un dregător al lui Irod*” (Luca 8,3), care, împreună cu femeile mironosițe, L-a urmat de mai multe ori pe Domnul Hristos, l-a luat de acolo, l-a pus într-un vas de lut și l-a îngropat pe Muntele Măslinilor, lângă Ierusalim.

În urma păcatului strămoșesc, după moarte, sufletele tuturor urmașilor lui Adam și ai Evei, fie drepti, fie păcătoși, mergeau în iad, unde se aflau în stăpânirea diavolului, sub care a intrat întregul neam omenesc prin neascultarea protopărinților din rai.

Sfinții Părinți spun că de aceea Dumnezeu a îngăduit ca Sfântul Ioan Botezătorul să moară înaintea Domnului Hristos, pentru a merge în iad, ca Înaintemergător al Mântuitorului, pentru a le vesti celor de acolo că Mesia își desfășoară activitatea pe pământ și, în scurt timp, va coborî cu sufletul în iad, pentru a elibera de acolo sufletele tuturor dreptilor Vechiului Testament, cu care va intra în rai.

Faima Sfântului Ioan Botezătorul era așa de mare, încât auzind regele Irod despre minunile săvârșite de Domnul Hristos „*zicea că Ioan Botezătorul s-a sculat din morți, și de aceea se fac minuni prin el*” (Marcu 6,14). Credința că Domnul Hristos ar fi fost Sfântul Ioan Botezătorul înviat din morți era răspândită printre evrei, pentru că „*venind Iisus în părțile Cezareii lui Filip, i-a întrebat pe ucenicii Săi: «Cine zic oamenii că sunt Eu, Fiul Omului?»*. Iar ei au răspuns: «*Unii, Ioan Botezătorul; alții, Ilie; alții, Ieremia sau unul dintre profeți*»” (Matei 16,13-14).

Sfântul Ioan Botezătorul a fost ultimul proroc al Vechiului Testament și pecetea celor două Testamente, fiindcă el nu doar că L-a recunoscut și a vorbit despre Domnul Hristos, dar L-a și văzut și L-a botezat, fiindu-i Înaintemergător și Botezător.

Sfântul Ioan Botezătorul a fost un adevărat înger pământesc și om ceresc, mare ascet, fierbinte rugător către Dumnezeu, precursor al vieții monastice și al celei pustnicești.

Biserica a rânduit ca ziua de marți a fiecărei săptămâni să fie închinată Întemernicului Domnului Hristos.

De asemenea, Sfântul Ioan Botezătorul este cinstit de Biserică prin șase zile de pomenire în decursul anului bisericesc, dintre care trei sunt însemnate cu roșu în calendar: 7 ianuarie - Soborul Sfântului Proroc Ioan Botezătorul, 24 iunie - Nașterea Sfântului Proroc Ioan Botezătorul și 29 august - Tăierea capului Sfântului Proroc Ioan Botezătorul. La acestea se adaugă: 23 septembrie - zămisirea Sfântului Proroc Ioan Botezătorul, 24 februarie - întâia și a doua aflare a capului Sfântului Proroc Ioan Botezătorul și 25 mai - a treia aflare a capului Sfântului Proroc Ioan Botezătorul (ultimele trei fiind însemnate cu negru în calendar).

După Maica Domnului, Sfântul Ioan Botezătorul este cel mai mare dintre sfinți, iar în icoana Deisis, cei doi sunt reprezentați rugându-se împreună Domnului Hristos pentru toți creștinii.

Sfinții Evangheliști

Sfântul Evanghelist Matei a scris că Domnul Hristos Și-a ales doisprezece Apostoli, *„iar numele celor doisprezece sunt acestea: Simon, cel numit Petru, apoi Andrei, fratele lui; Iacob al lui Zevedeu și Ioan, fratele lui; Filip și Bartolomeu, Toma și Matei vameșul, Iacob al lui Alfeu și Levi ce se zice Tadeu; Simon Canaaneanul și Iuda Iscarioteanul, cel ce L-a și vândut”* (Matei 10,2-4).

Întrucât Sfinții Apostoli Matei și Ioan au scris câte o Evanghelie, Sfântul Evanghelist Ioan este autorul Apocalipsei și a două epistole în canonul Noului Testament, iar Sfântul Apostol Petru a alcătuit două epistole, în cele ce urmează voi vorbi întâi despre cei patru Evangheliști, și abia apoi despre ceilalți Sfinți Apostoli, în ordinea consemnată de Sfântul Evanghelist Matei în Evanghelie.

Cuvântul „Evanghelie” se traduce literal prin „veste bună”, termenul fiind preluat în limba română din grecescul „εὐαγγέλιον” (evangelion). Acesta este compus din particula „εὐ” (ev), care înseamnă „bine” și verbul „αγγέλλω” (anghelo), care se tâlcuiește prin „a vesti”, „a face cunoscut”. Domnul nostru Iisus Hristos a fost Cel care le-a revelat oamenilor Evanghelia sau vestea cea bună a mântuirii, Sfinții Apostoli și ucenicii acestora fiind doar cei care au răspândit-o în lume, împlinind prin aceasta porunca Mântuitorului: *„Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura. Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi”* (Marcu 16,15-16). Întrucât învățătura Domnului Hristos este una singură, niciodată nu se folosește expresia: „Evanghelia lui Matei”, „Evanghelia lui

Marcu” etc., ci „Evanghelia după Matei”, „Evanghelia de la Marcu” etc., pentru că cei patru Evangheliști au fost autorii inspirați care au așternut în scris faptele și învățătura Mântuitorului, iar nu învățătura lor proprie, astfel încât Noul Testament nu cuprinde patru Evanghelii (patru învățături ale Domnului Hristos), ci una singură, prezentată de cei patru Evangheliști: Matei, Marcu, Luca și Ioan.

Sfinții Evangheliști au prezentat o parte din învățătura Mântuitorului și câteva dintre minunile săvârșite de Acesta, de aceea Sfântul Evanghelist Ioan își încheie Evanghelia prin cuvintele: „*Sunt încă și multe altele pe care le-a făcut Iisus, care, dacă s-ar fi scris una câte una, socotesc că lumea aceasta nu ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris*” (Ioan 21,25).

Sfântul Apostol și Evanghelist Matei

Sfântul Matei, viitorul Apostol și Evanghelist, „s-a născut în Capernaum sau împrejurimi, într-o familie săracă”¹, primind numele de Levi. „Sfântul Evanghelist Marcu ne spune că tatăl lui Levi se numea Alfeu (Marcu 2,14)”².

În anul 64 î.Hr. Palestina a fost cucerită de oștile romane conduse de generalul Pompei, devenind provincie a Imperiului Roman. Stăpânitorii colectau de la evrei taxele pentru vistieria imperială prin vameși.

„Între evrei funcția de vameș era disprețuită. Conducătorii vămilor erau străini de neamul iudeu, însă funcționarii de rând, încasatorii care intrau în contact direct cu poporul erau angajați din rândul evreilor. Foarte greu un iudeu se angaja vameș. Trebuia

¹ **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfinților Apostoli Matei, Iacob Alfeu, Iuda Tadeul, Andrei, Iacob al lui Zevedeu, Filip, Bartolomeu, Toma, Simon Zelotul, Iuda Iscarioteanul și Matia*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Clujului, Cluj-Napoca, 1945, p. 10.

² **Ibidem**, p. 9.

să fi ajuns la sapă de lemn pentru a râvni la meseria hulită de vameș sau să fie un om lipsit de conștiință. Toată ura, întreg disprețul poporului față de stăpânirea străină se întorcea împotriva micilor slujbași de la vamă”¹. „În popor se spunea: «Nu vă mărițați fiicele cu mici negustori, cu luntrași, cu cămilari, cu bărbieri și nici cu vameși, căci acestea sunt îndeletniciri de hoți»”². „Vameșii iudei erau alungați din mijlocul comunității, ei reprezentând cea mai joasă decădere umană, ultima treaptă a păcătoșeniei. Vameșul evreu era socotit un trădător de neam, un necredincios și disprețuitor al lui Dumnezeu și al Legii. Vameșul era ocolit ca un leproș, el era considerat necurat pentru societate. Odată format acest renume, nimeni nu-și mai dădea silința să facă deosebire de la om la om. Și dacă unii dintre vameșii evrei, oameni fără conștiință, își făceau din această funcție un izvor de îmbogățire, jupuindu-și conaționalii, alții ajunseseră din sărăcie în această funcție, câștigându-și existența în mod cinstit”³.

Sărăcia l-a îmboldit pe Levi să lucreze la vamă, iar „cunoașterea limbii materne și a celei grecești i-au dat posibilitatea de a ajunge vameș în Capernaum”⁴.

Levi „nu l-a urmat Domnului Hristos de la începutul activității Sale publice”⁵. La câțva timp după ce și-a ales primii Apostoli, „Mântuitorul a trecut prin preajma punctului de vamă din apropierea orașului Capernaum, situat în locul în care râul Iordan se varsă în Marea Tiberiadei. Acolo se găsea Levi, fiul lui Alfeu”⁶. „*Văzându-l șezând la vamă, Iisus i-a zis: «Urmează-Mi!».* Și lăsând totul, acesta s-a ridicat și l-a urmat” (Luca 5,27-28).

¹ **Ibidem**, pp. 10-11.

² **Pr. Prof. Dr. Grigorie Marcu**, *Sfântul Matei vameșul - apostol*, articol publicat în „Telegraful Român”, nr. 7-10, 1982, p. 7.

³ **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfinților Apostoli...*, p. 11.

⁴ **Ibidem**, p. 10.

⁵ **Ibidem**, p. 7.

⁶ **Pr. Prof. Dr. Grigorie Marcu**, *Art. cit.*, p. 7.

„De bucurie, noul Apostol”¹ „a făcut un ospăț mare în casa lui. Și pe când ședea Iisus la masă în casa lui Levi, mulți vameși și păcătoși ședeau la masă cu Iisus și cu ucenicii Săi, că mulți erau aceștia și-I urmau. Dar fariseii și cărturarii murmurau și ziceau către ucenicii lui Iisus: «De ce mâncați și beți cu vameși și cu păcătoșii?». Și Iisus, răspunzând, le-a zis: «Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi. Eu n-am venit să-i chem pe cei dreapți, ci pe cei păcătoși la pocăință»” (Luca 5,29-32 și Marcu 2,15).

„Pentru Levi, ziua chemării la apostolat a fost cea mai fericită din viața lui, căci i-a fost ziua mântuirii”².

„Devenind Apostol, Levi a vrut s-o rupă cu trecutul, care i-a adus atâta suferință”³. „La cererea lui, Domnul Hristos i-a schimbat și numele, din Levi în Matei”⁴.

„Obiceiul la evrei de a-și lua alt nume la schimbarea ocupației îl întâlnim adeseori. Însuși Mântuitorul îl practică față de unii dintre Apostolii Săi. Acesta este cazul lui Simon”⁵, căruia Domnul Hristos i-a spus: „Tu ești Simon, fiul lui Iona, tu te vei numi Chefa, ce se tâlcuieste: Petru” (Ioan 1,42).

De când a fost chemat să-I urmeze Domnului Hristos, Matei a stat mereu alături de Mântuitorul, împreună cu ceilalți Apostoli, la toate momentele importante din timpul activității Sale publice, până la Cina cea de Taină. Când Acesta a fost arestat de ostașii conduși de Iuda, în grădina Ghetsimani, Matei L-a părăsit, asemenea celorlalți Apostoli, în afară de Petru și Ioan.

După învierea Domnului Hristos din morți, Matei era împreună cu ceilalți Apostoli atunci când li s-a arătat Mântuitorul,

¹ *Ibidem*, p. 7.

² **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfinților Apostoli...*, p. 12.

³ *Ibidem*, p. 8.

⁴ **Pr. Prof. Dr. Grigorie Marcu**, *Art. cit.*, p. 7.

⁵ **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfinților Apostoli...*, p. 9.

până la înălțarea Acestuia cu trupul la cer, la care a fost și el martor. De asemenea, Matei a fost prezent la alegerea lui Matia în locul lui Iuda, la pogorârea Sfântului Duh, a fost aruncat în temnița din Ierusalim cu ceilalți Apostoli, dar un înger i-a eliberat (Faptele Apostolilor 5,18-20), a fost bătut împreună cu ceilalți Apostoli (Faptele Apostolilor 5,40), a participat la alegerea și hirotonirea celor șapte diaconi (Faptele Apostolilor 6,2-6), și a luat parte la Sinodul Apostolic din Ierusalim (Faptele Apostolilor 15,6-21).

Asemenea celorlalți Apostoli, Sfântul Matei a ajutat la organizarea comunității creștine din Ierusalim și a propovăduit cuvântul Evangheliei în Țara Sfântă.

„La rugămintea evreilor din Palestina convertiți la creștinism, în anul 44 Sfântul Apostol Matei a scris o Evanghelie în limba aramaică”¹. „În preajma anului 65, Apostolul Matei a tradus această Evanghelie în greacă, limba în care, practic, circula întreaga cultură a Imperiului Roman”². „Prin cartea scrisă de Sfântul Evanghelist Matei se începe canonul Noului Testament”³.

„Dintre toate scrierile Noului Testament, Evanghelia alcătuită de Sfântul Matei este singura care nu s-a păstrat în limba ei originală”⁴.

„Dintre cele patru Evanghelii din canonul Noului Testament, primele trei, scrise de Matei, Marcu și Luca, se numesc «sinoptice», ele având asemănări atât de mari, încât pot fi puse pe trei coloane paralele și privite simultan. Acestea au același plan general, același tip și aproape aceeași succesiune a evenimentelor, același vocabular și aceeași viziune asupra învățaturii Domnului Hristos. Cu toate acestea, fiecare Evanghelie are

¹ **Gherasim Timuș**, *Op. cit.*, p. 599.

² *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1459.

³ **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfinților Apostoli...*, p. 25.

⁴ **Ibidem**, p. 83.

propriile ei particularități, care fac din ea o operă distinctă și inconfundabilă”¹.

În anul 44, Irod Agrippa I, regele Iudeii (41-44), a declanșat o prigoană împotriva Bisericii, în timpul căreia Sfântul Apostol Iacob a fost condamnat la moarte și executat.

„Începând cu anul 44, Apostolul Matei a cutreierat Siria, Persia, Etiopia, Macedonia și alte țări”², pentru a răspândi printre locuitorii acestora învățătura Domnului Hristos.

„Se pare că Sfântul Apostol Matei și-a încheiat viața ca martir, în Tir sau în Beritus, fiind una dintre victimele ilustre ale sângeroasei persecuții declanșate de împăratul Nero (54-68)”³.

Conform altor surse, Sfântul Apostol Matei ar fi fost ars pe rug la porunca lui Fulvian, guvernatorul Etiopiei.

Sfântul Apostol și Evanghelist Matei este pomenit în calendarul creștin în 16 noiembrie și 30 iunie, când este prăznuit soborul Sfinților Apostoli.

Sfântul Evanghelist Marcu

Sfântul Marcu s-a născut în Cirene sau la Ierusalim, într-o familie de evrei bogăți, din seminția lui Levi. Acesta purta două nume, „Ioan și Marcu, după obiceiul vremii, ca iudeii să-și ia un al doilea nume, grecesc sau roman”⁴.

Părinții și-au educat copilul în cultura greacă și ebraică.

Dacă familia lui Marcu a locuit o vreme la Cirene, ulterior s-a stabilit în Ierusalim, unde a avut o relație bună cu Domnul Hristos și cu Sfinții Apostoli. Ioan Marcu „era nepotul lui Barnaba”⁵, unul dintre cei șaptezeci de ucenici ai Mântuitorului,

¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1459.

² **Pr. Prof. Dr. Grigorie Marcu**, *Art. cit.*, p. 7.

³ **Ibidem**, p. 7.

⁴ **Ioannis Karavidopoulos**, *Evanghelia după Marcu*, traducere de drd. Sabin Preda, Editura Bizantină, București, 2007, p. 27.

⁵ **Ibidem**.

iar unii scriitori bisericești au afirmat că și el făcea parte dintre ucenicii Domnului Hristos.

Marcu „era numit ciunt la degete, fie pentru că avea degetele disproporționate față de trup, fie pentru că și-a tăiat el însuși un deget de la o mână, când a devenit creștin, pentru a nu fi socotit vrednic să-și îndeplinească îndatorirea de levit”¹ la templul iudaic din Ierusalim.

Potrivit Sfintei Tradiții, Domnul Hristos și Sfinții Apostoli au servit Cina cea de Taină în casa familiei lui Marcu.

La câteva ore după aceasta, Mântuitorul a fost arestat, „iar un tânăr mergea după El, învelit într-un cearșaf pe trupul gol; și l-au prins, dar el, lăsând cearșaful, a fugit gol” (Marcu 14,51-52). Întrucât acest episod este consemnat numai în Evanghelia după Marcu, numeroși interpreți ai Sfintei Scripturi sunt de părere că tânărul era însuși viitorul Evanghelist, martor ocular al evenimentului.

După moartea pe cruce a Domnului Hristos, tot în casa familiei lui Marcu s-au adăpostit Sfinții Apostoli. „Și fiind încuiate ușile, acolo unde erau adunați ucenicii de frica iudeilor, a venit Iisus și a stat în mijloc și le-a zis: «Pace vouă!». Și zicând acestea, le-a arătat mâinile și coasta Sa. Deci s-au bucurat ucenicii văzându-L pe Domnul. Atunci Iisus le-a zis iarăși: «Pace vouă! Așa cum Tatăl M-a trimis pe Mine, tot astfel și Eu vă trimit pe voi». Și zicând acestea, a suflat asupra lor și le-a zis: «Luați Duh Sfânt, căroră le veți ierta păcatele, li se vor ierta; căroră le veți ține, vor fi ținute»” (Ioan 20,19-23).

În aceeași casă i s-a arătat Mântuitorul, peste opt zile, lui Toma, care nu fusese prima dată împreună cu ceilalți Apostoli și tot aici a avut loc pogorârea Sfântului Duh peste Sfinții Apostoli.

¹ **Ibidem.**

De asemenea, „Maria, mama lui Marcu, a pus la dispoziția creștinilor din Ierusalim încăpătoarea ei casă, pentru adunările lor”¹, aceasta devenind prima biserică din lume.

În anul 44, Irod Agrippa I, regele Iudeii (41-44), a declanșat o prigoană împotriva Bisericii, în timpul căreia Sfântul Apostol Iacob a fost decapitat, iar Sfântul Petru a fost aruncat în temniță, regele „*vrând să-l scoată în fața poporului, după Paști*” (Faptele Apostolilor 12,4). Pe când Sfântul Petru era în închisoare, creștinii din Ierusalim s-au adunat în casa familiei lui Ioan Marcu, rugându-se pentru izbăvirea Apostolului. Un înger l-a eliberat pe Sfântul Petru din temniță, iar acesta „*a venit la casa Mariei, mama lui Ioan, cel numit și Marcu, unde mulți erau adunați și se rugau. Și bătând Petru la poartă, o slujnică cu numele Rodi s-a dus să asculte. Și cunoscând ea vocea lui Petru, de bucurie n-a deschis ușa, ci a alergat înlăuntru și a spus că Petru stă în fața porții. Iar ei au zis: «Ai înnebunit». Dar ea stăruia că așa este. Iar ei ziceau: «Este îngerul lui». Dar Petru bătea mereu în poartă. Și deschizându-i, l-au văzut și au rămas uimiți. Și făcându-le semn cu mâna să tacă, le-a istorisit cum l-a scos pe el Domnul din temniță*” (Faptele Apostolilor 12,12-17).

Sfântul Marcu l-a însoțit pe Sfântul Apostol Pavel în prima sa călătorie misionară, împreună cu unchiul său, Barnaba. Aceștia au pornit din Antiohia Siriei și au răspândit Evanghelia împărăției lui Dumnezeu în Atalia, Seleucia, Salamina, Pafos și Perga Pamfiliei, unde Marcu „s-a despărțit de Pavel și Barnaba și s-a întors la Ierusalim”².

În jurul anului 50 a avut loc Sinodul Apostolic din Ierusalim. Întrucât Sfinții Pavel și Barnaba au luat parte la acest sinod, iar Sfântul Marcu era la Ierusalim în perioada respectivă, cu siguranță că și Evanghelistul a participat la acest sinod.

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem.**

Sfinții Marcu și Barnaba au pornit împreună cu Sfântul Apostol Pavel în cea de-a doua călătorie misionară a acestuia, dar la scurt timp unchiul și nepotul s-au despărțit de Apostolul neamurilor și s-au dus să propovăduiască învățătura creștină în Cipru¹.

În timp ce era întemnițat la Roma, Sfântul Pavel i-a scris lui Timotei: „*Ia-l pe Marcu și adu-l cu tine, că tare-mi este de folos în slujire*” (II Timotei 4,11). Evanghelistul s-a supus voii Apostolului neamurilor și a plecat la Roma, pentru că acesta le-a scris apoi colosenilor: „*Vă îmbrățișează Aristarh, cel întemnițat împreună cu mine, și Marcu*” (Coloseni 4,10).

O perioadă de timp Sfântul Marcu a răspândit Evanghelia împărăției lui Dumnezeu alături de Sfântul Apostol Petru, fiind „secretarul acestuia”². În prima sa epistolă, Sfântul Apostol Petru le-a scris celor cărora li se adresa: „*Vă îmbrățișează Biserica cea aleasă din Babilon, precum și Marcu, fiul meu*” (I Petru 5,13).

Sfântul Marcu „a înființat Biserica din Aquilea”³, apoi a răspândit învățătura creștină în Libia, Pentapole (Cirene, Arsinoe, Berenice, Ptolemais și Apollonia) și Egipt. „Tradiția bisericească îl socotește pe Sfântul Marcu întemeietorul și primul episcop al Bisericii din Alexandria Egiptului”⁴.

Întrucât Sfântul Marcu nu a propovăduit Evanghelia împărăției lui Dumnezeu numai în Alexandria, l-a așezat ca episcop al acestei cetăți pe Anian, primul lui convertit din acest oraș.

Sfântul Marcu a scris cea de-a doua Evangheligie din canonul Sfintei Scripturi. Se crede că Sfântul Apostol Petru, pe când era încă în viață, a citit și a avizat acest text.

¹ **Ibidem.**

² **Francis J. Moloney**, *The Gospel of Mark: a commentary*, Hendrickson Publishers, Peabody, Massachusetts, 2002, p. 11.

³ *Proloagele*, volumul II, Editura Bunavestire, Bacău, 1999, p. 702.

⁴ **Ioannis Karavidopoulos**, *Op. cit.*, p. 28.

Sfântul Evanghelist Marcu a alcătuit o Sfântă și Dumnezeiască Liturghie, care-i poartă numele.

Dumnezeu l-a binecuvântat pe Evanghelist cu darul facerii de minuni încă din timpul vieții.

În 24 aprilie 68, în ziua de Paști, pe când Sfântul Marcu săvârșea Sfânta Liturghie într-o biserică din Alexandria, mai mulți păgâni au dat buzna în lăcașul de cult, au intrat în Sfântul Altar, l-au prins pe Evanghelist și i-au legat o funie de gât, apoi l-au târât pe străzile orașului până la închisoare.

A doua zi, păgânii l-au scos pe Sfântul Marcu din temniță, „l-au legat cu funii și l-au târât pe străzi, prin tot orașul, roșindu-se pietrele drumului de sângele lui, până când și-a dat duhul”¹. „Pretutindenii se vedeau bucăți din carnea lui, dar el nu înceta a-L binecuvânta pe Dumnezeu și a-I mulțumi pentru că l-a învrednicit să pătimească pentru slava numelui Său”².

Mulțimea însetată de sânge nu a fost mulțumită de moartea Sfântului, dorind să-i ardă trupul. Păgânii au adunat în grabă lemnele pentru rug, iar când se pregăteau să aprindă focul, s-a pornit o furtună năprasnică, încât toți au fugit de acolo înspăimântați.

Creștinii din oraș au venit în acel loc și au luat trupul Sfântului, îngropându-l cu mare cinste.

Pomenirea Sfântului Marcu se face în 25 aprilie, ziua în care Evanghelistul și-a încredințat sufletul în mâinile lui Dumnezeu, dar și în 27 aprilie, în 30 octombrie și în 4 ianuarie, la soborul sfinților șaptezeci de ucenici ai Domnului Hristos.

Sfântul Evanghelist Luca

Sfântul Luca s-a născut în Antiohia Siriei, într-o familie păgână. Cu siguranță acesta nu era evreu, pentru că atunci

¹ *Proloagele...*, p. 702.

² **Gherasim Timuș**, *Op. cit.*, p. 572.

când Sfântul Apostol Pavel îi enumeră pe cei care l-au ajutat în răspândirea cuvântului lui Dumnezeu, menționând faptul că „*aceștia sunt singurii dintre cei tăiați împrejur care au lucrat împreună cu mine pentru împărăția lui Dumnezeu*” (Coloseni 4,11), numele Sfântului Luca nu este amintit de Apostolul neamurilor.

În vremea copilăriei și a tinereții Sfântului Luca, în Antiohia Siriei „se găseau cele mai renumite școli din Asia, care dădeau profesori iscusiți în toate artele și științele”¹.

Luca a studiat filosofia, arta și medicina.

În Epistola către Coloseni, Sfântul Apostol Pavel vorbește despre „*Luca, doctorul cel iubit*” (Coloseni 4,14), iar specialiștii care i-au cercetat scrierile au afirmat că „limbajul folosit de Sfântul Luca în Evanghelie și Faptele Apostolilor este cel al unui medic”².

După ce și-a încheiat cu succes studiile în orașul său natal, viitorul Evanghelist „și-a perfecționat cunoștințele în Grecia și în Egipt”³, încât „cu siguranță că a ajuns să cunoască toată știința medicală a epocii sale”⁴.

Tânărul medic a călătorit la Ierusalim, unde „a devenit prozelit al credinței iudaice”⁵.

¹ **Sfântul Chiril al Alexandriei**, *Comentar la Sfânta Evanghelie de la Luca*, traducere din limba franceză de diacon Gheorghe Băbuț, Editura Pelerinul Român, Oradea, 1998, p. 3.

² **William Hendriksen**, *New Testament Commentary, exposition of the Gospel according to Luke*, Baker Book House, Grand Rapids, Michigan, 1978, p. 4.

³ **Sfântul Chiril al Alexandriei**, *Op. cit.*, p. 3.

⁴ **Mircea Gelu Buta**, *Sfântul Evanghelist Luca, modelul medicului creștin*, articol publicat în volumul „Credință și viață în Hristos - Anuarul Episcopiei Sălajului”, Editura Episcopiei Sălajului, Zalău, 2016, p. 309.

⁵ **William Hendriksen**, *Op. cit.*, p. 10.

Întrucât a petrecut perioade îndelungate de timp în diferite țări, viitorul Evanghelist cunoștea limbile: greacă, egipteană, precum și aramaică.

Unii Sfinți Părinți și scriitori bisericești consideră că Sfântul Luca L-a cunoscut pe Domnul Hristos la începutul activității Sale publice, „fiind unul dintre cei șaptezeci de ucenici”¹. Deoarece în prologul Evangheliei sale, Luca a afirmat: „*că mulți au încercat să alcătuiască o istorisire a faptelor lui Iisus ce s-au adevărit printre noi, așa cum ni le-au predat cei care dintru început le-au văzut și au fost slujitori ai Cuvântului*” (Luca 1,1-2), unii cercetători au tras concluzia că medicul din Antiohia „a devenit ucenic al Mântuitorului doar cu câțva timp înainte de patima Acestuia”².

După ce Domnul Hristos a înviat din morți li s-a arătat lui Luca și Cleopa, care călătoreau la Emaus (Luca 24,13-35). Cu toate că numele medicului din Antiohia nu este menționat în pericopa evanghelică în care este relatat evenimentul respectiv, întrucât discuția dintre Mântuitorul și cei doi este consemnată numai în Evanghelia a treia, este unanim recunoscut faptul că Luca a fost cel de-al doilea interlocutor al Domnului Hristos pe drumul Emausului.

În urma pogorării Sfântului Duh peste Sfinții Apostoli, Sfântul Luca s-a reîntors în orașul natal, pentru a răspândi acolo Evanghelia împărăției lui Dumnezeu „și în Antiohia s-au numit ucenicii, pentru întâia oară, creștini” (Faptele Apostolilor 11,26).

Sfântul Pavel a pornit în cele trei călătorii misionare ale sale din Antiohia Siriei și primele două le-a încheiat în același oraș.

¹ **Sfântul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei**, *Tâlcuire la Evanghelia cea de la Luca*, Editura Pelerinul Român, Oradea, 1999, p. 6.

² **Sfântul Chiril al Alexandriei**, *Op. cit.*, p. 4.

Sfântul Luca l-a însoțit pe Apostolul neamurilor o perioadă de timp, fiind amintit de mai multe ori în epistolele acestuia. De pildă, Sfântul Pavel le-a scris colosenilor: „*Vă îmbrățișează Luca, precum și Dimas*” (Coloseni 4,14).

Apostolul neamurilor mărturisește câte a avut de suferit pentru că a propovăduit credința creștină între evrei și păgâni: „*De la iudei, de cinci ori am primit patruzeci de lovituri de bici fără una; de trei ori am fost bătut cu vergi; o dată am fost bătut cu pietre; de trei ori s-a sfărâmat corabia cu mine; o noapte și o zi am petrecut în largul mării*” (II Corinteni 11,24-25). Sfântul Luca scrie și el că, în Listra, „*mulțimile l-au lovit pe Pavel cu pietre; și l-au târât afară din cetate, crezând că a murit*” (Faptele Apostolilor 14,19). Ținând cont de câte a avut de pățimit Apostolul neamurilor, Sfântul Luca „l-a însoțit pe acesta și în calitate de medic”¹.

În timpul celei de-a doua călătorii misionare a Sfântului Pavel, Luca a rămas în Filipi.

În cea de-a treia călătorie misionară, „în jurul anului 56, Sfântul Apostol Pavel i-a trimis pe Luca și pe Tit la Corint”².

„Luca era considerat de Apostoli un om al cărui nume era renumit în toate Bisericile”³, de aceea Sfântul Pavel a scris că „*lauda lui întru Evanghelie este în toate Bisericile*” (II Corinteni 8,18).

Apostolul neamurilor a fost arestat în Ierusalim, întemnițat și, fiindcă era cetățean roman, a fost trimis la Roma, „la judecata Cezarului”⁴, iar Sfântul Luca i-a fost alături. De acolo, Sfântul Pavel i-a scris lui Filimon: „*Te îmbrățișează Epafras cel închis*

¹ William Hendriksen, *Op. cit.*, p. 10.

² Sfântul Chiril al Alexandriei, *Op. cit.*, p. 6.

³ *Ibidem*, pp. 6-7.

⁴ *Proloagele*, volumul I, Editura Bunavestire, Bacău, 1999, p. 168.

împreună cu mine pentru Hristos Iisus, Marcu, Aristarh, Dimas și Luca, cei împreună-lucrători cu mine” (Filimon 1,23-24).

La Roma, timp de doi ani, Apostolul neamurilor a locuit într-o casă închiriată, sub supravegherea unui soldat, având dreptul să primească pe oricine. Sfântul Luca însă era liber și a propovăduit în voie cuvântul lui Dumnezeu, chiar și printre cei din palatul imperial, încât Sfântul Pavel le-a scris filipenilor: „*Vă îmbrățișează toți sfinții, mai ales cei din casa Cezarului*” (Filipeni 4,22).

În anul 63, Apostolul neamurilor a fost judecat și eliberat, iar Sfântul Luca l-a însoțit în Creta, Efes, Nicopole și probabil în Spania, răspândind împreună cuvântul lui Dumnezeu.

După câțiva ani, Sfântul Pavel a fost arestat din nou și trimis la Roma. Sfântul Luca a fost și de această dată alături de el. Apostolul i-a scris în acest sens lui Timotei: „*Pe Tihic l-am trimis la Efes. Dimas m-a lăsat și s-a dus la Tesalonic; Crescent, în Galatia; Tit, în Dalmația. Numai Luca este cu mine*” (II Timotei 4,10-12).

Sfântul Luca a stat în preajma Apostolului neamurilor până când acesta a fost condamnat la moarte și executat, după care a propovăduit Evanghelia împărăției lui Dumnezeu în Italia, Dalmația, Macedonia, Grecia, Libia și Egipt.

Sfântul Luca a scris cea de-a treia Evanghelie din canonul Sfintei Scripturi, precum și Faptele Apostolilor.

Ambele cărți scrise de medicul din Antiohia îi sunt „adreseate lui Teofil, proaspăt convertit sau în curs de convertire la creștinism, căruia Luca îi oferă o «viață» a lui Iisus la nivelul exigențelor unui intelectual autentic”¹. „Teofil era un important funcționar roman, senator, proconsul”² sau patrician. „Dedicația

¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1518.

² **Dmitri Merejkovski**, *Evanghelia necunoscută*, Editura Contemporanul, București, 2014, p. 94.

către Teofil este un model de artă literară străveche, în care autorul încearcă să-i imite pe părinții istoriei universale, Tucidide și Polybius”¹.

Dacă nu a fost alături de Domnul Hristos de la începutul activității Sale publice, Sfântul Luca s-a documentat în ceea ce privește viața Acestuia, precum i-a scris lui Teofil: „După ce pe toate le-am urmărit de la început cu de-amănuntul, m-am gândit că este bine să ți le scriu pe rând” (Luca 1,3).

De asemenea, aghiograful „a consemnat faptele Mântuitorului după ce a stat de vorbă cu martori oculari la acestea”². „Printre cei care i-au furnizat relatări orale Sfântului Luca, pot fi identificate mai multe persoane, precum ucenici ai Sfântului Ioan Botezătorul, Apostolul Ioan sau ucenicii direcți ai acestuia, sfințele femei care-L însoțiseră pe Domnul Hristos din Galileea la Ierusalim, Maria Magdalena, Ioana, Suzana, cele două surori ale lui Lazăr și, mai presus de toate, Maica Domnului însăși”³.

Faptul că dintre toți Evangheliștii numai Sfântul Luca menționează convorbirea dintre Sfânta Fecioară Maria și arhanghelul Gavriil, la Bunavestire, precum și vizita acesteia la Elisabeta, mama Sfântului Ioan Botezătorul, reprezintă o dovadă incontestabilă că Maica Domnului i-a relatat cele două evenimente.

„Acești martori, care au fost părtași la faptele istorisite, dau relatării sale cel mai înalt grad de autoritate”⁴.

Nu trebuie să uităm nici faptul că Sfântul Luca și-a alcătuit scrierile „povățuit de Sfântul Duh”⁵, pentru că „aghiografii sunt instrumente ale Sfântului Duh”⁶.

¹ **Mircea Gelu Buta**, *Art. cit.*, p. 319.

² **Sfântul Chiril al Alexandriei**, *Op. cit.*, p. 5.

³ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1518.

⁴ **Sfântul Chiril al Alexandriei**, *Op. cit.*, p. 5.

⁵ **Ibidem**.

⁶ **Ibidem**, p. 6.

Medicul din Antiohia Siriei a fost singurul autor al Sfintei Scripturi care nu a fost evreu. „Cele două cărți ale sale, scrise în limba greacă, sunt opera unui om foarte instruit, cu o bogată cultură generală și înzestrat cu arta de a scrie frumos, într-o limbă literară pe care nu o egalează niciun alt autor nou testamentar”¹.

Sfântul Luca este considerat fondatorul iconografiei, pentru că el a pictat mai multe icoane ale Maicii Domnului cu Pruncul în brațe și o icoană a Sfinților Apostoli Petru și Pavel. Sfântul Chiril al Alexandriei pomenește de „șapte icoane zugrăvite de Sfântul Luca”².

În ceea ce privește sfârșitul vieții pământești a Sfântului Luca, există mai multe versiuni. Unii părinți ai Bisericii afirmă că Evanghelistul a murit de bătrânețe, pe când alții susțin că păgânii l-au supus la cazne și apoi l-au spânzurat de un măslin, în orașul Teba din Grecia, în Bitinia sau în Efes.

Sfântul Evanghelist Luca este pomenit în calendarul creștin în ziua de 18 octombrie.

Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan

Sfântul Ioan Evanghelistul, „asemenea tuturor celorlalți Apostoli ai Domnului Hristos, în afară de Sfântul Pavel, era de obârșie galileeană”³. Acesta s-a născut în Betsaida, pe malul Mării Tiberiadei, „prin anii 6-7 d.Hr.”⁴, fiind fiul lui Zevedeu și Salomeea și avându-l ca frate mai mare pe Iacob, viitorul Apostol al Mântuitorului.

„Dacă se admite că Salomeea menționată la Marcu 15,40 este una și aceeași persoană cu «mama fiilor lui Zevedeu» (Matei

¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1518.

² *Sfântul Chiril al Alexandriei, Op. cit.*, p. 3.

³ **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfântului Apostol...*, p. 5.

⁴ **Preot I. Pănoiu**, *Sfântul Apostol Ioan*, articol publicat în „Glasul Bisericii”, nr. 3-4, 1962, p. 250.

27,56), atunci ea făcea parte din ceata sfințelor femei mironosițe care i-au însoțit pe Domnul Hristos și pe Apostolii Lui din Galileea până în Ierusalim, slujindu-le, și care au fost de față la răstignirea lui Iisus”¹.

Zevedeu era pescar, iar după ce au crescut, „Iacov și Ioan îl ajutau la pescuit”².

„Înainte de a deveni Apostolul Mântuitorului, Sfântul Ioan a fost ucenicul Sfântului Ioan Botezătorul”³.

La începutul activității Sale publice, „pe când umbla pe lângă Marea Galileii” (Matei 4,18), Domnul Hristos „a văzut doi frați, pe Iacob al lui Zevedeu și pe Ioan, fratele lui, în corabie cu Zevedeu, tatăl lor, dregându-și mrejele, și i-a chemat. Iar ei, îndată lăsându-și corabia și pe tatăl lor, au mers după El” (Matei 4,21-22).

„Se crede că Sfântul Ioan avea în jur de douăzeci și cinci de ani când a fost chemat de Mântuitorul la apostolat”⁴, „fiind cel mai tânăr dintre Sfinții Apostoli”⁵.

Domnul Hristos „le-a pus lui Iacob al lui Zevedeu și lui Ioan, fratele lui Iacob, numele de Boanerges, adică Fiii Tunetului” (Marcu 3,17) „pentru firea lor înflăcărată”⁶.

Sfântul Ioan, „ucenicul pe care îl iubea Iisus” (Ioan 21,20), s-a aflat în permanență în preajma Mântuitorului, făcând parte din grupul restrâns al Acestuia, împreună cu Iacob, fratele lui, și cu Apostolul Petru. În prezența lor, Domnul Hristos a înviat-o pe fiica lui Iair (Marcu 5,37-43), S-a schimbat la față în Muntele Taborului (Matei 17,1-9) și S-a rugat în grădina

¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1555.

² **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfântului Apostol...*, p. 8.

³ **Sfântul Ioan Gură de Aur**, *Comentar la Evanghelia de la Ioan*, Editura Pelerinul Român, Oradea, 2005, p. 2.

⁴ **Gherasim Timuș**, *Op. cit.*, p. 437.

⁵ **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfântului Apostol...*, p. 8.

⁶ **Ibidem**.

Ghetsimani, înainte de a fi arestat, judecat și condamnat la moarte (Matei 26,37-46).

Legătura strânsă dintre Sfântul Ioan și Mântuitorul s-a văzut și la Cina cea de Taină, unde Apostolul „*ședea la masă rezemat de pieptul lui Iisus*” (Ioan 13,23).

După ce Domnul Hristos a fost arestat în grădina Ghetsimani, „*toți ucenicii L-au lăsat și au fugi*” (Matei 26,56), numai Apostolii Petru și Ioan L-au urmat. Întrucât Sfântul Ioan „*îi era cunoscut arhiereului, a intrat împreună cu Iisus în curtea arhiereului, iar Petru a stat la poartă, afară. Deci a ieșit celălalt ucenic, care-i era cunoscut arhiereului, și a vorbit cu portăreasa și l-a băgat pe Petru înlăuntru*” (Ioan 18,15-16).

În curtea arhiereului, Apostolul Petru s-a lepădat de trei ori de Domnul Hristos, încât „numai Sfântul Ioan a rămas martor ocular la judecarea Mântuitorului”¹ și la evenimentele care au urmat.

În urma condamnării la moarte a Domnului Hristos de către Ponțiu Pilat, pe când Acesta era răstignit între doi tâlhari, „*lângă crucea Lui stăteau mama Sa și sora mamei Sale, Maria lui Cleopa, și Maria Magdalena. Atunci Iisus, văzând pe mama Sa și pe ucenicul pe care-l iubea stând alături, i-a zis mamei Sale: «Femeie, iată, fiul tău!».* Apoi i-a zis ucenicului: «Iată, mama ta!». Și din ceasul acela ucenicul a luat-o la sine” (Ioan 19,25-27).

După ce Mântuitorul a murit pe cruce, trupul Acestuia a fost îngropat de Iosif din Arimateea și de Nicodim, într-un mormânt din apropiere, dar a treia zi a înviat. „*Iar în ziua cea dintâi a săptămânii, Maria Magdalena a venit la mormânt dis-de-diminează, fiind încă întuneric, și a văzut piatra ridicată de pe mormânt. Atunci a alergat și a venit la Simon Petru și la celălalt ucenic, cel pe care-l iubea Iisus, și le-a zis: «L-au luat pe Domnul din mormânt și nu știm unde L-au pus».* Deci a ieșit

¹ **Preot I. Pănoiu**, *Art. cit.*, p. 253.

Petru și celălalt ucenic și veneau la mormânt. Și alergau amândoi împreună, dar celălalt ucenic alerga înainte mai repede decât Petru și a sosit cel dintâi la mormânt. Și, aplecându-se, a văzut giulgiurile, dar n-a intrat. A venit și Simon Petru, urmându-i, și a intrat în mormânt și a văzut giulgiurile, și mahrama care fusese pe capul Lui nu se afla împreună cu giulgiurile, ci, înfășurată, într-un loc deoparte. Atunci a intrat și celălalt ucenic, care sosise întâi la mormânt, și a văzut și a crezut. Fiindcă ei încă nu știau Scriptura, că El trebuia să învieze din morți” (Ioan 20,1-9).

Din acest text constatăm că Sfântul Ioan a fost primul dintre Apostoli care a văzut mormântul gol al Domnului Hristos, precum și giulgiurile și mahrama cu care Acesta fusese îngropat.

Sfântul Ioan a fost prezent, alături de ceilalți Apostoli, la înălțarea Mântuitorului cu trupul la cer, la alegerea lui Matia în locul lui Iuda, precum și la Pogorârea Sfântului Duh.

De asemenea, Evanghelistul l-a însoțit pe Sfântul Apostol Petru când acesta a vindecat un olog din naștere la ușa templului (Faptele Apostolilor 3,1-8), a fost întemnițat împreună cu același Apostol, după care cei doi au fost înfățișați înaintea sinedriului (Faptele Apostolilor 4,3-21), a fost aruncat în temnița din Ierusalim cu ceilalți Apostoli, dar un înger i-a eliberat (Faptele Apostolilor 5,18-20), a fost bătut împreună cu ceilalți Apostoli (Faptele Apostolilor 5,40), a participat la alegerea și hirotonirea celor șapte diaconi (Faptele Apostolilor 6,2-6), a fost trimis, pentru o scurtă perioadă de timp, în Samaria, împreună cu Sfântul Petru, pentru a împărtăși Sfântul Duh celor botezați de diaconul Filip (Faptele Apostolilor 8,14-17) și a luat parte la Sinodul Apostolic din Ierusalim (Faptele Apostolilor 15,6-21).

„Sfântul Ioan, având-o în grijă pe Maica Domnului, nu a putut părăsi Ierusalimul până după moartea ei”¹, însă „a luat parte,

¹ **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfântului Apostol...*, p. 31.

alături de Sfântul Petru, la înjghebarea și organizarea primei comunități creștine din acest oraș¹. „Numai mutarea la ceruri a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu i-a dat Sfântului Apostol Ioan posibilitatea de a părăsi Cetatea Sfântă”².

În anul 70, în timpul asediului Ierusalimului de către armata romană, condusă de generalul Titus, „Sfântul Ioan s-a dus la Pella, dincolo de Iordan, unde a organizat comunitatea creștină”³.

Din Pella, Evanghelistul a pornit spre Asia Mică, iar „în apropierea Efesului, pe când era gata să debarce, corabia în care se afla a suferit un naufragiu”⁴, însă, cu ajutorul lui Dumnezeu, Apostolul a scăpat viu și nevătămat.

În perioada respectivă Efesul era un oraș foarte important. „Ceea ce era Ierusalimul pentru Palestina și Siria, Alexandria pentru Egipt și Roma pentru Italia, aceea era Efesul pentru Asia Mică”⁵.

„În Efes, Apostolul a găsit o comunitate creștină puternică, întemeiată, întărită și organizată de Sfântul Pavel”⁶, pe care o conducea episcopul Timotei, ucenicul Apostolului neamurilor.

Sfântul Ioan s-a stabilit în Efes, însă el propovăduia cuvântul lui Dumnezeu pe o arie geografică mult mai întinsă, „întemeind numeroase dintre Bisericile Asiei”⁷.

„Gnosticii, primii eretici creștini, aveau în Efes un cuib de propagandă. Cu aceștia a dus Sfântul Ioan o luptă dâră și neînfricată. Pe când se găsea în Efes, Apostolul a vrut să intre odată într-o baie publică. Când a fost anunțat că înăuntru era

¹ **Ibidem**, p. 25.

² **Preot I. Pănoiu**, *Art. cit.*, p. 255.

³ **Ibidem**, p. 256.

⁴ **Ibidem**.

⁵ **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfântului Apostol...*, p. 33.

⁶ **Ibidem**, p. 32.

⁷ **Sfântul Ioan Gură de Aur**, *Op. cit.*, p. 4.

și Cerint, un cunoscut gnostic al timpului, Sfântul Ioan s-a întors imediat din cale, zicând: «Să plecăm de aici, ca nu cumva să se prăbușească baia peste noi, căci acolo se află Cerint, dușmanul adevărului»¹.

Împăratul roman Domițian (81-96) i-a persecutat pe creștini, iar la porunca acestuia, Sfântul Ioan, ultimul Apostol al Domnului Hristos rămas în viață, a fost arestat și dus la Roma. Aici, „Sfântul a fost aruncat într-o căldare cu ulei încins, dar a rămas nevătămat, după care, în prezența împăratului, a trebuit să bea o cupă cu otravă, care însă nu i-a făcut niciun rău. Văzând acestea, Domițian l-a exilat pe Sfântul Ioan în insula Patmos”², unde acesta „a trăit într-o peșteră”³.

Apostolul a răspândit cuvântul lui Dumnezeu pe insulă, iar de aici „supraveghea și întărea în credință Bisericele din Asia Mică”⁴.

În Patmos, Sfântul Ioan „a avut marea descoperire dumnezeiască pe care a consemnat-o în Apocalipsă”⁵, după cum singur a mărturisit: „*În zi de duminică am fost în duh, și în urma mea am auzit un glas mare ca de trâmbiță, care zicea: «Ceea ce vezi scrie într-o carte și trimite-o celor șapte Biserici: la Efes, Smirna, Pergam, Tiatira, Sardes, Filadelfia și Laodiceea»*” (Apocalipsa 1,10-11).

Cu toate că revelația i-a fost făcută Apostolului de către Domnul Hristos Însuși, în preajma Căruia stătuse trei ani și jumătate, Sfântul Ioan nu L-a recunoscut, pentru că Acesta i-a apărut schimbat de cum Îl cunoscuse în tinerețe. Apostolul relatează în acest sens: „*M-am întors să văd glasul care vorbea*

¹ Prof. Dr. L. G. Munteanu, *Viața Sfântului Apostol...*, pp. 33-34.

² Preot I. Pănoiu, *Art. cit.*, p. 261.

³ *Ibidem*, p. 263.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Prof. Dr. L. G. Munteanu, *Viața Sfântului Apostol...*, p. 37.

cu mine. Și întorcându-mă, am văzut șapte sfeșnice de aur; și în mijlocul sfeșnicelor, pe Cineva asemenea cu Fiul Omului, îmbrăcat în veșmânt lung până în pământ și încins pe sub piept cu cingătoare de aur. Capul Său și părul Său erau albe ca lâna albă, ca zăpada; și ochii Săi, ca para focului; și picioarele Lui erau asemenea bronzului lămurit în cuptor; și glasul Său era ca vuietul apelor multe; în mâna Lui cea dreaptă avea șapte stele; și din gura Lui ieșea o sabie ascuțită, cu două tăișuri; iar fața Sa era ca soarele când strălucește în puterea lui. Și când L-am văzut, am căzut la picioarele Lui ca mort. Și El Și-a pus mâna dreaptă peste mine, zicând: «Nu te teme; Eu sunt Cel-dintâi și Cel-de-pe-urmă și Cel-Viu. Mort am fost, și iată, sunt viu în vecii vecilor, și am cheile morții și pe ale iadului. Scrie deci cele ce-ai văzut și cele ce sunt și cele ce-au să fie după acestea»” (Apocalipsa 1,12-19).

În urma acestei viziuni, Domnul Hristos este reprezentat uneori în iconografia ortodoxă ca „Cel vechi de zile”, având părul și barba albe.

„Apocalipsa este cartea care încheie revelația divină cuprinsă în Sfânta Scriptură”¹.

După ce Domițian a fost asasinat, în 18 septembrie 96, tronul imperial a fost ocupat de Nerva (96-98), iar „Sfântul Ioan s-a întors în Efes, în mijlocul fiilor săi duhovnicești”², „conducând cu mare autoritate duhovnicească Bisericile din Asia Mică”³.

În această perioadă, „Sfântul Ioan l-a rânduit pe Sfântul Policarp episcop în Smirna”⁴.

¹ **Ibidem**, p. 55.

² **Preot I. Pănoiu**, *Art. cit.*, p. 263.

³ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1555.

⁴ **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfântului Apostol...*, p. 126.

Tot acum, „episcopii din Asia Mică l-au rugat pe Apostolul Ioan să scrie o Evangheliie, ca unul care l-a cunoscut mai bine decât oricine pe Domnul Hristos”¹.

„Urmându-I de la început Mântuitorului, Sfântul Ioan a fost martorul întregii Lui activități”². Evanghelistul „a fost mereu alături de Domnul Hristos, în toate împrejurările și îndeosebi atunci când ceilalți Apostoli, temându-și viața, L-au părăsit”³, de aceea a și scris în prima sa epistolă: „*Ceea ce era de la început, ceea ce noi am auzit, ceea ce cu ochii noștri am văzut, ceea ce am privit și ceea ce mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul Vieții - și viața s-a arătat, și noi am văzut-o și mărturisim, și vă vestim viața de veci care era la Tatăl și care ni s-a arătat nouă - ceea ce am văzut și ceea ce am auzit, aceea vă vestim și vouă, pentru ca și voi să aveți părtășie cu noi; iar părtășia noastră, din parte-ne, este cu Tatăl și cu Fiul Său Iisus Hristos. Și pe acestea vi le scriem, pentru ca bucuria noastră să fie deplină*” (I Ioan 1,1-4).

„Evangheliia alcătuită de Sfântul Ioan completează cu elemente foarte importante pentru învățătura creștină Evangheliile sinoptice, scrise de Matei, Marcu și Luca”⁴.

„La adânci bătrânețe, nemaiputând rosti cuvântări lungi, Sfântul Ioan le spunea creștinilor doar: «Fiilor, iubiți-vă unii pe alții». Plini de mirare, ascultătorii îl întrebau de ce tot repetă aceste cuvinte, iar el le răspundea: «Aceasta este învățătura Domnului Hristos și de o veți păzi, numai prin aceasta vă veți mântui»”⁵.

¹ **Ibidem**, p. 63.

² **Ibidem**, p. 14.

³ **Ibidem**, p. 19.

⁴ **Preot I. Pănoiu**, *Art. cit.*, p. 263.

⁵ **Sfântul Ioan Gură de Aur**, *Op. cit.*, p. 4.

Acestea nu erau simple vorbe goale rostite de Apostol, pentru că „Evanghelia Sfântului Ioan este «Evanghelia iubirii», iar viața și învățătura lui se rezumă la iubire”¹.

Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan a trăit mai mult de o sută de ani și, pe când se afla în Efes, în mijlocul turmei sale cuvântătoare, „anii vieții sale pământești s-au încheiat în cea mai desăvârșită liniște”².

Evanghelistul a fost înmormântat în Efes și, „în fiecare an, în ziua de 8 mai, din mormântul lui izvora o pulbere albă, pe care creștinii o numeau mană. Credincioșii care se ungeau cu ea se tămăduiau de toate neputințele sufletești și trupești”³.

Pe lângă Evanghelia și Apocalipsă, Sfântul Ioan a mai scris trei epistole, care fac parte din canonul Sfintei Scripturi.

Datorită profunzimii cugetării lui, dintre toți autorii inspirați ai Sfintei Scripturi, numai Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan a dobândit supranumele de „Teologul”.

Pomenirea Sfântului Apostol Ioan se face în 8 mai, zi în care vreme îndelungată a izvorât mană din mormântul său și în 26 septembrie, ziua în care acesta s-a mutat la Domnul.

¹ **Preot I. Pănoiu**, *Art. cit.*, p. 264.

² **Ibidem**, p. 263.

³ *Proloagele*, volumul II..., p. 734.

Sfinții Apostoli

La începutul activității Sale publice, Domnul Hristos și-a ales doisprezece Apostoli, după numărul semințiilor lui Israel, pentru a-i învăța tainele împărăției lui Dumnezeu, iar după moartea, învierea, înălțarea Lui cu trupul la cer și pogorârea Sfântului Duh aceștia au continuat misiunea începută de El pe pământ.

Termenul „ἀπόστολος” (apostolos) în limba greacă vine de la verbul „ἀποστέλλω” (apostelo), care înseamnă „a trimite departe” și definește foarte bine rolul Sfinților Apostoli în lume.

Mântuitorul și-a desfășurat întreaga activitate numai în sânul poporului ales, după cum singur a afirmat: „*Nu sunt trimis decât la oile cele pierdute ale casei lui Israel*” (Matei 15,24).

De asemenea, „când Iisus i-a trimis pe cei doisprezece Apostoli la propovăduire, le-a poruncit acestea: «*În calea păgânilor să nu mergeți și în cetate de samarineni să nu intrați; ci mai degrabă mergeți la oile cele pierdute ale casei lui Israel*»” (Matei 10,5-6).

Fiindcă „*întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit*” (Ioan 1,11), după învierea Sa din morți, Domnul Hristos le-a spus Sfinților Săi Apostoli: „*Așa cum Tatăl M-a trimis pe Mine, tot astfel vă trimit și Eu pe voi. Drept aceea, mergeți și învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă*” (Ioan 20,21 și Matei 28,19-20).

În aceste cuvinte vedem scopul alegerii Sfinților Apostoli de către Mântuitorul, și anume, trimiterea lor în lume. Prin

întrupare, viața de ascultare, moartea pe cruce, învierea Sa din morți și înălțarea cu trupul la cer, Domnul Hristos și-a îndeplinit misiunea de Mântuitor al lumii. Porțile împărăției cerurilor sunt deschise acum pentru toți oamenii, iar datoria Sfinților Apostoli și a succesorilor acestora, care au fost îmbrăcați cu putere de sus, este aceea de a-i atrage pe toți oamenii de la căile lor cele rătăcite și de a le arăta calea spre rai.

Așadar, „termenul Apostol indică un mandat divin ce trebuie dus la îndeplinire în numele și în locul Celui ce a împuternicit cu el. Apostolii, prin împuternicirile, slujirile și harismele ce li s-au dat sunt executorii acestui mandat și purtătorii buneii vestiri a Noului Testament”¹.

Biserica a fost întemeiată de Domnul Hristos pe temelia Apostolilor, de aceea se numește apostolească, după cum mărturisim în Simbolul Credinței: „Cred într-una sfântă, sobornicească și apostolească Biserică”. Sfântul Apostol Pavel le-a scris efesenilor: „*Voi sunteți împreună cetățeni cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu, zidiți pe temelia Apostolilor și a prorocilor; piatra cea din capul unghiului fiind Însuși Iisus Hristos*” (Efeseni 2,19-20). „Apostolii nu și-au luat de la ei slujba aceasta, ci de la Hristos”². Mântuitorul le-a și spus: „*Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi și v-am rânduit să mergeți și roadă să aduceți, și roada voastră să rămână*” (Ioan 15,16). Sfântul Apostol Pavel mărturisește că el este „*rob al lui Iisus Hristos, chemat de El Apostol, rânduit pentru vestirea Evangheliei lui Dumnezeu*” (Romani 1,1). Sfinții Apostoli au fost cei care au

¹ **Pr. Dr. Ion Sorin Bora**, *Cei Șaptezeci de ucenici (Luca 10,1-24): istoria exegezei; tradiții creștine*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2013, p. 39.

² **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică Ortodoxă pentru Institutele teologice*, vol. II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1978, p. 292.

răspândit în lume învățătura Mântuitorului, pentru că ei „nu au mărturisit și nu au vorbit despre ei, ci despre Domnul Hristos”¹.

Biserica este apostolească pentru că păstrează neschimbata învățătura dată ei de Mântuitorul prin Sfinții Apostoli. „Domnul Hristos nu a vorbit despre Sine în mod continuu unor mari mulțimi, căci ascultătorii din preajma Lui se schimbau tot timpul. Mulțimile nu ar fi putut reține în mod necesar și sigur conținutul comunicat lor, neputând sta în permanență lângă El. Mulțimea nu ar fi putut reține întregimea înțelegerii ferme a persoanei și operei Lui unice, ci ar fi rămas cu anumite frânturi, care nu ar fi putut fi integrate într-o unitate. De aceea El Și-a ales un mic grup de oameni, cărora li S-a imprimat în întregimea autentică a persoanei și operei Sale, care să poată fi reținută de ei și transmisă nu numai în mod general și aproximativ tuturor celor ce vor crede în viitor, ci și în mod special și exact unor grupuri de urmași ai lor, care să mențină aceeași înțelegere integrală și autentică a persoanei și operei Lui de-a lungul timpurilor. Domnul Hristos nu a ales nici o singură persoană devotată căreia să i se destăinuie în întregimea Sa, ci unui grup care, primind în mod unitar aceeași imagine integrală și autentică a persoanei și operei Sale, să o poată transmite în mod unitar urmașilor, având și ei și urmașii lor, în primirea și transmiterea unitară a imaginii lui Hristos, asigurarea primirii și transmiterii ei integrale și adevărate. Un singur ucenic al Mântuitorului nu ar fi putut primi toată profunzimea și bogăția persoanei lui Hristos, a învățăturii și faptelor Sale, nu ar fi fost în stare să țină minte și nu ar fi dat asigurarea obiectivă ascultătorilor despre adevărul propovăduit. Cei doisprezece au trebuit să fie egali, pentru ca unitatea propovăduirii lor să nu fie strâmbată unilateral de autoritatea unuia singur dintre ei”². „Dacă

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, pp. 292-293.

Domnul Hristos S-ar fi adresat unei mulțimi schimbătoare și nu ar fi făcut din grupul Apostolilor o temelie statornică, Biserica nu ar fi putut lua ființă și nu ar fi putut continua. Biserica este astfel apostolică, întrucât prin Apostoli Îl cunoaște ea pe Hristos în mod deplin și autentic și de la ei a moștenit credința în El și certitudinea învierii Lui”¹.

„Când porneau într-o călătorie misionară Sfinții Apostoli aplicau următoarea strategie: aceștia pregăteau și trimiteau mai mulți ucenici prin cetățile și locurile în care intenționau să ajungă, pentru ca aceștia să culeagă informații, să instituie contacte, să identifice locuințe sigure de popas și să evalueze condițiile în care predica Apostolilor trebuia să aibă succes. Odată obținute aceste date, ucenicii reveneau și le relatau Apostolilor cele constatate. Tactica se adapta în funcție de situație și nu întotdeauna cei care făceau primii pași în necunoscut erau ucenicii Apostolilor. Un alt aspect important al unei călătorii misionare era următorul: Apostolii plecau dintr-un teritoriu în care sămânța Evangheliei fusese semănată întotdeauna după ce localnicii avansați în înțelegerea învățaturii Domnului Hristos erau hirotoniți diaconi, preoți sau chiar episcopi, cu scopul de a continua răspândirea Evangheliei. De aceea, misiunea Apostolilor într-o regiune era una de durată și tot din același motiv, pe urmele primilor evanghelizatori care ajungeau într-o zonă, veneau și alți Apostoli. De asemenea, nu de puține ori, cei care întemeiau o Biserică veneau, după un timp, să evalueze activitatea celor hirotoniți de ei”² și să impulsioneze viața duhovnicească a comunității creștine.

¹ **Ibidem**, p. 294.

² **Dumitru Manolache**, *Sfântul Apostol Andrei la Dunărea de Jos*, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2001, pp. 53-54.

Sfântul Apostol Petru

Sfântul Petru era fiul lui Iona (Matei 16,17), fiind originar din cetatea Betsaida (Ioan 1,44), era pescar (Matei 4,18) și locuia în Capernaum (Marcu 1,29), împreună cu soția sa (fiica lui Aristobul, care era frate cu Sfântul Barnaba). Conform tradiției, cei doi au avut o fiică, numită Petronilla sau Maya.

În casa Sfântului Petru locuiau atât soacra lui, cât și fratele acestuia, Sfântul Andrei.

Înainte de a-L cunoaște pe Domnul Hristos, Sfântul Andrei a fost ucenic al Sfântului Ioan Botezătorul. După ce L-a întâlnit pe Mântuitorul, i-a zis lui „*Simon, fratele său: L-am aflat pe Mesia (care se tâlcuiește: Hristos). Și l-a adus la Iisus. Iisus, privind la el, i-a zis: «Tu ești Simon, fiul lui Iona; tu te vei numi Chefa» (ce se tâlcuiește: Petru)*” (Ioan 1,41-42).

Sfântul Evanghelist Matei relatează alegerea de către Domnul Hristos a celor dintâi Apostoli: „*Și pe când umbla Iisus pe lângă Marea Galileii, a văzut doi frați, pe Simon cel ce se numește Petru și pe Andrei, fratele său, care aruncau mreaja în mare, că erau pescari, și le-a zis: «Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni!».* Iar ei, îndată lăsându-și mrejele, au mers după El” (Matei 4,18-20).

Sfântul Petru a luat parte la toate momentele importante din timpul activității publice a Domnului Hristos, de la prima Sa minune, săvârșită în Cana Galileii, până la înălțarea Sa cu trupul la cer și a făcut parte din grupul de Apostoli apropiați ai Mântuitorului, format din el, Iacob și Ioan, în fața cărora Domnul Hristos a înviat-o pe fiica lui Iair și S-a schimbat la față în muntele Taborului.

Mântuitorul a săvârșit o minune chiar în casa Apostolului, pentru că „*venind Iisus în casa lui Petru, a văzut-o pe soacra acestuia zăcând, prinsă de friguri. Și S-a atins de mâna ei și*

au lăsat-o frigurile și ea s-a ridicat și Îi slujea” (Matei 8,14-15 și Marcu 1,31).

Sfântul Petru era cel mai vârstnic dintre Sfinții Apostoli, de aceea lua mereu primul cuvântul, fie în numele lui, fie în numele celorlalți Apostoli, pentru că la evreii din vechime exista un mare respect pentru bătrâni. De asemenea, Sfântul Petru avea o fire foarte năvalnică, după cum vom vedea din mai multe exemple prezentate.

După ce Domnul Hristos a înmulțit cinci pâini și doi pești, cu care a săturat „ca la cinci mii de bărbați, afară de femei și de copii, îndată Iisus i-a silit pe ucenici să intre în corabie și să treacă înaintea Lui pe țărmul celălalt, până ce El va da drumul mulțimilor. Și dând drumul mulțimilor, S-a suit în munte, ca să Se roage singur. Și făcându-se seară, era singur acolo. Iar corabia era la multe stadii departe de țărm, fiind învăluită de valuri, căci vântul era împotrivă. Iar la a patra strajă din noapte, Iisus a venit la ei umblând pe mare. Văzându-L umblând pe mare, ucenicii s-au înspăimântat, zicând că este nălucă, și de frică au strigat. Dar El le-a vorbit îndată, zicând: «Îndrăzniți, Eu sunt; nu vă temeți!». Iar Petru, răspunzând, a zis: «Doamne, dacă ești Tu, poruncește să vin la Tine pe apă». El i-a zis: «Vino!». Iar Petru, coborându-se din corabie, a mers pe apă și a venit la Iisus. Dar văzând vântul puternic, s-a înfricoșat și, începând să se scufunde, a strigat, zicând: «Doamne, scapă-mă!». Iar Iisus, întinzându-și îndată mâna, l-a apucat și i-a zis: «Puțin credinciosule, de ce te-ai îndoit?». Și suindu-se ei în corabie, vântul s-a potolit. Iar cei din corabie l-au închinat, zicând: «Cu adevărat, Tu ești Fiul lui Dumnezeu!»” (Matei 14,21-33).

„Și venind Iisus în părțile Cezareii lui Filip, i-a întrebat pe ucenicii Săi, zicând: «Cine zic oamenii că sunt Eu, Fiul Omului?». Iar ei au răspuns: «Unii, Ioan Botezătorul; alții, Ilie; alții, Ieremia sau unul dintre profeți». Și le-a zis: «Dar voi, voi

cine ziceți că sunt?». Răspunzând Simon Petru, a zis: «Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu-Cel-Viu!». Iar Iisus, răspunzând, i-a zis: «Fericit ești, Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-au descoperit aceasta, ci Tatăl Meu Cel din ceruri. Și Eu îți spun ție că tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui. Și-ți voi da cheile Împărăției cerurilor; și orice vei lega pe pământ va fi legat și în ceruri, și orice vei dezlega pe pământ va fi dezlegat și în ceruri». Atunci le-a poruncit ucenicilor să nu spună nimănui că El este Hristosul. De atunci a început Iisus să le arate ucenicilor Săi că El trebuie să meargă la Ierusalim și să pătimească multe de la bătrâni și de la arhierei și de la cărturari și să fie omorât și a treia zi să învie. Și Petru, luându-L deoparte, a început să-L dojenească, zicându-I: «Fie-Ți milă de Tine, Doamne, asta să nu Ți se întâmple!». Iar El, întorcându-Se, i-a zis lui Petru: «Mergi înapoia Mea, Satano; piatră de poticnire-Mi ești, că nu le cugești pe cele ale lui Dumnezeu, ci pe cele ale oamenilor!»» (Matei 16,13-23).

„Iisus le-a spus ucenicilor Săi: «Adevăr vă grăiesc că sunt unii din cei ce stau aici care nu vor gusta moartea până ce nu vor vedea împărăția lui Dumnezeu venind întru putere». Și după șase zile i-a luat Iisus cu Sine pe Petru și pe Iacob și pe Ioan și i-a dus într-un munte înalt; și S-a schimbat la față înaintea lor. Și veșmintele Lui s-au făcut strălucitoare, albe foarte, ca zăpada, așa cum înălătorul nu poate înălbi pe pământ. Și Ilie li s-a arătat împreună cu Moise; și vorbeau cu Iisus. Și răspunzând Petru, I-a zis lui Iisus: «Învățătorule, bine ne este să fim aici; să facem trei colibe: Ție una și lui Moise una și lui Ilie una». Că nu știa ce să spună, fiindcă erau înspăimântați. Și s-a făcut un nor care-i umbrea; și din nor a venit un glas, zicând: «Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit, pe Acesta să-L ascultați!». Și de îndată privind ei împrejur, n-au

mai văzut pe nimeni, ci numai pe Iisus singur cu ei. Și pe când se coborau din munte, El le-a poruncit să nu spună nimănui ceea ce văzuseră, decât atunci când Fiul Omului va învia din morți. Iar ei au păzit cuvântul, întrebându-se între ei: «Ce înseamnă a învia din morți?»» (Marcu 9,1-10).

„Venind Iisus cu ucenicii Săi în Capernaum, s-au apropiat de Petru cei ce strâng dajdia și i-au zis: «Învățătorul vostru nu plătește dajdia?». «Ba da», a zis el. Și intrând în casă, Iisus i-a luat-o înaintea, zicând: «Ce părere ai, Simone? Regii pământului de la cine iau dajdie sau bir, de la fiii lor, sau de la străini?». El I-a zis: «De la străini». Iar Iisus i-a zis: «Iată dar că fiii sunt scutiți. Dar ca să nu le fim lor piatră de poticnire, mergi la mare, aruncă undița, ia peștele care va ieși întâi și, deschizându-i gura, vei găsi un statir. Pe acela luându-l, dă-l lor, pentru Mine și pentru tine»» (Matei 17,24-27).

Odată Mântuitorul vorbea despre bogăție. „Atunci Petru, răspunzând, I-a zis: «Iată, noi pe toate le-am lăsat și Ți-am urmat Ție. Deci, nouă ce ne va fi?». Iar Iisus le-a zis: «Adevăr vă spun că voi, cei ce Mi-ați urmat Mie, la nașterea din nou a lumii, când Fiul Omului va ședea pe tronul slavei Sale, veți ședea și voi pe douăsprezece tronuri, judecând pe cele douăsprezece seminții ale lui Israel. Și oricine a lăsat frați sau surori sau tată sau mamă sau femeie sau țarini sau case pentru numele Meu, însutit va primi și viața veșnică va moșteni. Și mulți dintre cei dintâi vor fi la urmă, și cei de la urmă vor fi întâi»» (Matei 19,27-30).

„Înainte de sărbătoarea Paștilor, făcându-se Cină, S-a ridicat Iisus de la Cină, S-a dezbrăcat de haine și, luând un ștergar, S-a încins cu el. După aceea a turnat apă în vasul de spălat și a început să spele picioarele ucenicilor și să le șteargă cu ștergarul cu care era încins. A venit deci la Simon Petru. Acesta I-a zis: «Doamne, oare Tu să-mi speli mie picioarele?». Iisus i-a răspuns, zicând: «Ceea ce fac Eu, tu nu știi acum, dar

vei înțelege după aceasta». Petru I-a zis: «Niciodată nu-mi vei spăla Tu mie picioarele!». Iisus i-a răspuns: «Dacă nu te voi spăla, nu ai parte cu Mine». I-a zis Simon Petru: «Doamne, nu numai picioarele, ci și mâinile și capul». Iisus i-a zis: «Cel ce s-a îmbăiat nu are nevoie să-i fie spălate decât picioarele, căci este curat tot. Și voi sunteți curați, dar nu toți». Că-l știa pe cel ce avea să-L vândă; de aceea a zis: «Nu toți sunteți curați». Deci, după ce le-a spălat picioarele și Și-a luat hainele, S-a așezat iar la masă și le-a zis: «Înțelegeți ce am făcut Eu cu voi?». Voi Mă numiți pe Mine Învățătorul și Domnul, și bine ziceți, fiindcă sunt. Deci dacă Eu, Domnul și Învățătorul, v-am spălat vouă picioarele, și voi sunteți datori să vă spălați picioarele unii altora; că pildă v-am dat, ca și voi să faceți așa cum am făcut Eu cu voi. Adevăr, adevăr vă spun: Nu este sluga mai mare decât stăpânul ei, nici solul mai mare decât cel ce l-a trimis. De vreme ce știți acestea, fericiți veți fi de le veți face. Nu despre voi toți grăiesc; Eu îi știu pe cei pe care i-am ales; ci ca să se îplinească Scriptura: Cel ce mănâncă pâinea cu Mine a ridicat călcâiul asupra-Mi. Eu v-o spun de pe acum, înainte de a se săvârși, pentru ca atunci când se va săvârși să credeți că Eu sunt. Adevăr, adevăr vă spun: Cel ce primește pe cel pe care Eu îl voi trimite, pe Mine Mă primește; iar cel ce Mă primește pe Mine Îl primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine». Iisus S-a tulburat cu duhul și a mărturisit și a zis: «Adevăr, adevăr vă spun că unul dintre voi Mă va vinde». Atunci ucenicii se uitau unii la alții, nepricepând despre cine vorbește. Iar unul din ucenicii Săi, cel pe care Iisus îl iubea, ședea la masă rezemat de pieptul lui Iisus. Deci Simon Petru i-a făcut acestuia semn și i-a zis: «Întreabă-L, cine este cel despre care vorbește?». Și aplecându-se acesta pe pieptul lui Iisus, I-a zis: «Doamne, cine este?». Iisus i-a răspuns: «Acela este, căruia Eu, întingând îmbucătura de pâine, i-o voi da». Și întingând îmbucătura de

pâine, a luat-o și i-a dat-o lui Iuda, fiul lui Simon Iscarioteanul” (Ioan 13,4-26).

„Atunci Iisus le-a zis ucenicilor Săi: «În această noapte, voi toți vă veți poticni întru Mine, că scris este: Bate-voi păstorul și se vor risipi oile turmei. Dar după ce voi învia, voi merge mai înaintea voastră în Galileea». Iar Petru, răspunzând, I-a zis: «Dacă toți se vor poticni întru Tine, eu niciodată nu mă voi poticni». I-a zis Iisus: «Adevăr îți spun că în această noapte, mai înainte de a cânta cocoșul, tu de trei ori te vei fi lepădat de Mine». Petru I-a zis: «Chiar de-ar trebui să mor împreună cu Tine, de Tine nu mă voi lepăda». Și toți ucenicii au zis la fel” (Matei 26,31-35).

„Și după ce au cântat imnuri, au ieșit la Muntele Măslinilor. Atunci Iisus a mers împreună cu ei într-un loc numit Ghetsimani și le-a zis ucenicilor: «Ședeți aici, până ce Mă voi duce acolo ca să Mă rog». Și luând cu Sine pe Petru și pe cei doi fii ai lui Zevedeu, a prins a se întrista și a se mâhni. Atunci le-a zis: «Întristat de moarte Îmi este sufletul. Rămâneți aici și privegheați împreună cu Mine». Și mergând puțin mai înainte, a căzut cu fața la pământ, rugându-Se și zicând: «Părintele Meu, de este cu puțință, treacă pe-alături de Mine paharul acesta! Dar nu cum voiesc Eu, ci cum voiești Tu». Și a venit la ucenici și i-a găsit dormind și i-a zis lui Petru: «Așa, un ceas n-ați fost în stare să privegheați împreună cu Mine! Privegheați și vă rugați, ca să nu intrați în ispită. Că duhul este osârduitor, dar trupul, neputincios». Ducându-Se iarăși, a doua oară, S-a rugat, zicând: «Părintele Meu, de nu-i cu puțință să treacă pe-alături de Mine acest pahar, ca să nu-l beau, facă-se voia Ta!». Și venind iarăși, i-a aflat dormind, că le erau ochii îngreuiți. Și lăsându-i, iarăși S-a dus și S-a rugat a treia oară, spunând aceleași cuvinte. Apoi a venit la ucenici și le-a zis: «De-acum dormiți și odihniți-vă! Iată, ceasul s-a apropiat și Fiul Omului Se va da în mâinile

păcătoșilor. Sculați-vă să mergem; iată, s-a apropiat cel care Mă vinde». Și pe când El încă vorbea, iată, a venit Iuda, unul din cei doisprezece, și împreună cu el o gloată mare cu săbii și cu ciomege, trimiși de arhierii și de bătrânii poporului. Iar Simon Petru, având sabie, a scos-o și a lovit pe sluga arhierelui și i-a tăiat urechea dreaptă; iar numele slugii era Malhus. Atunci Iisus i-a zis lui Petru: «Bagă-ți sabia în teacă! Oare nu voi bea paharul pe care Tatăl Mi l-a dat? Sau crezi cumva că nu pot să-L rog pe Tatăl Meu și să-Mi trimită acum mai mult de douăsprezece legiuni de îngeri? Dar cum se vor împlini Scripturile, că așa trebuie să fie?». Și atingându-Se de urechea aceuia, l-a vindecat” (Matei 26,30, 36-47 și 53-54; Ioan 18,10-11 și Luca 22,51).

După ce Domnul Hristos a fost arestat, „toți ucenicii L-au părăsit și au fugit, iar cohorta, tribunul și slujitorii iudeilor L-au prins pe Iisus, L-au legat” (Marcu 14,50 și Ioan 18,12) și L-au dus la arhierul Anna, socrul lui Caiafa.

Cu toate că Apostolii au fugit de lângă Mântuitorul când a fost arestat, temându-se pentru viața lor, Sfinții Petru și Ioan „L-au urmat de departe” (Luca 22,54). Sfântul Ioan Evanghelistul relatează în acest sens: „Iar Simon Petru și celălalt ucenic mergeau după Iisus. Iar ucenicul acela îi era cunoscut arhierelui și a intrat împreună cu Iisus în curtea arhierelui. Iar Petru a stat la poartă, afară. Deci a ieșit celălalt ucenic, care-i era cunoscut arhierelui, și a vorbit cu portăreasa și l-a băgat pe Petru înlăuntru. Iar slugile și slujitorii, făcând foc, stăteau și se încălzeau, că era frig; și era cu ei și Petru, stând și încălzindu-se” (Ioan 18,15-16 și 18).

„Și pe când Petru era jos în curte, a venit una din slujnicele arhierelui și văzându-l pe Petru încălzindu-se, s-a uitat la el și i-a zis: «Și tu erai cu Iisus Nazarineanul!». El însă a tăgăduit, zicând: «Nici că știu, nici că înțeleg ce spui»” (Marcu 14,66-68). „Iar după puțin, apropiindu-se cei ce stăteau acolo, i-au zis lui

Petru: «Cu adevărat, și tu ești dintre ei, că și graiul tău te vădește». Atunci el a început a se blestema și a se jura: «Nu-l cunosc pe omul acesta!»» (Matei 26,73-74). „Una din slugile arhierelui, care era rudă cu cel căruia Petru îi tăiasе urechea, a zis: «Nu te-am văzut eu în grădină cu el?». Atunci Petru din nou s-a lepădat; și îndată a cântat cocoșul” (Ioan 18,26-27). „Și întorcându-Se Iisus, a privit spre Petru; și Petru și-a adus aminte de cuvântul Domnului, că-i spusese: «Mai înainte de a cânta cocoșul astăzi, tu de trei ori te vei fi lepădat de Mine». Și, ieșind afară, a plâns cu amar” (Luca 22,61-62).

În urma răstignirii Domnului Hristos și a îngropării trupului Lui lângă Golgota, „în ziua cea dintâi a săptămânii, Maria Magdalena a venit la mormânt dis-de-dimineată, fiind încă întuneric, și a văzut piatra ridicată de pe mormânt. Atunci a alergat și a venit la Simon Petru și la celălalt ucenic - cel pe care-l iubea Iisus - și le-a zis: «L-au luat pe Domnul din mormânt și nu știm unde L-au pus». Deci a ieșit Petru, ca și celălalt ucenic, și veneau la mormânt. Și alergau amândoi împreună, dar celălalt ucenic alerga înainte mai repede ca Petru și a sosit cel dintâi la mormânt. Și, aplecându-se, a văzut giulgiurile puse jos, dar n-a intrat. A venit și Simon Petru, urmându-i, și a intrat în mormânt și a văzut giulgiurile puse jos; și mahrama care fusese pe capul Său nu era pusă împreună cu giulgiurile, ci, înfășurată, într-un loc deoparte. Atunci a intrat și celălalt ucenic, care venise întâi la mormânt, și a văzut și a crezut” (Ioan 20,1-8).

După ce Domnul Hristos Cel înviat li s-a arătat Sfinților Săi Apostoli, Toma fiind împreună cu ei, „Iisus li S-a arătat din nou ucenicilor la Marea Tiberiadei. Li S-a arătat așa: Erau împreună Simon Petru și Toma, cel numit Geamănul, și Natanael, cel din Cana Galileii, și fiii lui Zevedeu și alți doi din ucenicii Săi. Simon Petru le-a zis: «Mă duc să pescuiesc». Și ei i-au zis: «Venim și noi cu tine». Și au ieșit și s-au suit în corabie, dar în

noaptea aceea n-au prins nimic. Iar dacă s-a făcut dimineață, Iisus a stat pe țărm, dar ucenicii nu știau că este Iisus. Atunci le-a zis Iisus: «Fiilor, nu cumva aveți ceva de mâncare?». Ei I-au răspuns: «Nu». Iar El le-a zis: «Aruncați mreaja în partea dreaptă a corăbiei și veți afla». Deci ei au aruncat-o, și nu mai puteau s-o tragă de mulțimea peștilor. Atunci ucenicul acela pe care-l iubea Iisus i-a zis lui Petru: «Domnul este!». Deci Petru, auzind că este Domnul, și-a încins haina, că era dezbrăcat, și s-a aruncat în mare. Și ceilalți ucenici au venit cu corabia, că nu erau departe de țărm, ca la două sute de coți, trăgând mreaja cu pești. Deci, când au ieșit la țărm, au văzut jărătic jos și pește pus deasupra, și pâine. Iisus le-a spus: «Aduceți din peștii pe care i-ați prins acum!». Simon Petru s-a suit în corabie și a tras mreaja la țărm, plină de pești mari, o sută cincizeci și trei, și, atâția fiind, mreaja nu s-a rupt. Iisus le-a zis: «Veniți de prânziți!». Și niciunul dintre ucenici nu îndrăznea să-L întrebe: «Cine ești Tu?», știind că este Domnul. A venit Iisus și a luat pâinea și le-a dat; și, de asemenea, și peștele. Aceasta este acum a treia oară când Iisus li S-a arătat ucenicilor după ce S-a sculat din morți. Așadar, după ce au prânzit, i-a zis Iisus lui Simon Petru: «Simone, fiul lui Iona, Mă iubești tu mai mult decât aceștia?». El I-a zis: «Da, Doamne, Tu știi că Te iubesc». Zisu-i-a lui: «Paște mieluseii Mei!». Iisus i-a zis din nou, a doua oară: «Simone, fiul lui Iona, Mă iubești?». El i-a zis: «Da, Doamne, Tu știi că Te iubesc». Zisu-i-a lui: «Păstorește oile Mele!». Iisus i-a zis a treia oară: «Simone, fiul lui Iona, Mă iubești?». Petru s-a întristat că i-a zis a treia oară: «Mă iubești?», și I-a zis: «Doamne, Tu pe toate le știi, Tu știi că Te iubesc». Iisus i-a zis: «Paște oile Mele! Adevăr, adevăr îți spun: Când erai mai tânăr te încingeai singur și umblai unde voiai; dar când vei îmbătrâni îți vei întinde mâinile și altul te va încinge și te va duce unde tu nu vrei». Iar aceasta a zis-o însemnând cu ce

moarte Îl va preamări el pe Dumnezeu. Și spunând aceasta, i-a zis: «Urmează-Mă!»» (Ioan 21,1-29).

Înainte de înălțarea Domnului Hristos cu trupul la cer, Sfântul Petru, împreună cu ceilalți zece Apostoli, au tras sorți pentru a vedea cine va lua locul lui Iuda, care se spânzurase, „și sorțul a căzut pe Matia; și el s-a rânduit împreună cu cei unsprezece Apostoli” (Faptele Apostolilor 1,26).

La Pogorârea Sfântului Duh Apostolul Petru le-a vorbit celor adunați în Ierusalim, și „s-au botezat atunci ca la trei mii de suflete” (Faptele Apostolilor 2,41).

Sfântul Apostol Petru a săvârșit mai multe minuni. Astfel, el a vindecat un olog care cerșea la poarta templului din Ierusalim (Faptele Apostolilor 3,1-8), l-a tămăduit pe Enea din Lida, care era paralytic (Faptele Apostolilor 9,32-34), a înviat-o pe Tavita din Ioppe (Faptele Apostolilor 9,36-41). Sfântul Luca, autorul cărții Faptele Apostolilor, a scris că „prin mâinile Apostolilor se făceau multe semne și minuni în popor, încât scoteau pe cei bolnavi în ulițe și-i puneau pe paturi și pe târgi pentru ca, atunci când vine Petru, măcar umbra lui să umbrească pe vreunul din ei. Și se aduna și mulțimea din cetățile dimprejurul Ierusalimului, aducând bolnavi și bântuiți de duhuri necurate, și toți se vindecau” (Faptele Apostolilor 5,12 și 15-16).

Sfântul Petru a fost aruncat în temnița din Ierusalim, dar un înger l-a eliberat (Faptele Apostolilor 12,4-17), el l-a botezat pe sutașul Corneliu și pe cei dimpreună cu el (Faptele Apostolilor 10,48) și a luat parte la Sinodul Apostolic din Ierusalim din anul 50.

Pe lângă propovăduirea Evangheliei împărăției lui Dumnezeu între evrei, Sfântul Petru a mai răspândit învățătura Domnului Hristos în Antiohia, Pont, Galatia, Capadocia și Bitinia.

Sfântul Apostol Petru a scris două epistole, care sunt cuprinse în canonul Noului Testament.

Apostolul și-a încredințat sufletul în mâinile lui Dumnezeu în ziua de 29 iunie, probabil în anul 67, în timpul persecuției anticreștine declanșate de împăratul Nero, fiind răstignit cu capul în jos.

Prăznuirea Sfântului Apostol Petru se face în ziua de 29 iunie.

Sfântul Apostol Andrei

„Sfântul Apostol Andrei s-a născut în cetatea Betsaida, de lângă Marea Galileii și făcea parte din seminția lui Zabulon. Numele «Betsaida» înseamnă «casa vânătorii» sau «casa pescuitului», iar locuitorii ei trăiau din această îndeletnicire”¹.

„Sfântul Andrei era frate cu Simon, viitorul Apostol Petru, iar tatăl lor, pe nume Iona, îi învățase pe amândoi meșteșugul pescuitului. La o dată incertă, cei doi frați s-au mutat la Capernaum. Sfântul Petru s-a căsătorit cu fiica lui Aristobul, fratele Apostolului Barnaba. Andrei a preferat să trăiască în feciorie și locuia în casa fratelui său”².

„Sfântul Andrei s-a numărat printre ucenicii Sfântului Ioan Botezătorul, ascultând timp îndelungat predicile marelui ascet în pustiul Iordanului. De la acesta a auzit Andrei cuvintele: «*Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii!*» (Ioan 1,29). Alături de alți ucenici, Sfântul Andrei a fost martor la botezul Domnului Hristos în râul Iordan”³. „*A doua zi stătea Ioan și doi dintre ucenicii săi; și privindu-L pe Iisus, Care trecea, a zis: «Iată*

¹ **A. Pascu**, *Viața Sfântului Apostol Andrei, între realitate și poveste*, Editura Meteor Publishing, București, 2015, p. 9.

² **Ibidem**, p. 9.

³ **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Sfinți daco-romani și români*, Ediție electronică, Apologeticum, 2006, p. 12.

Mielul lui Dumnezeu!». Și cei doi ucenici l-au auzit când a spus acestea și l-au urmat lui Iisus. Iar Iisus, întorcându-Se și văzându-i că-L urmează, le-a zis: «Ce căutați?». Iar ei l-au zis: «Rabbi, care se tâlcuiește: Învățătorule, unde locuiești?». El le-a zis: «Veniți și veți vedea». Au mers așadar și au văzut unde locuiește; și au rămas la El în ziua aceea. Unul dintre cei doi care au auzit de la Ioan și l-au urmaseră lui Iisus era Andrei, fratele lui Simon Petru” (Ioan 1,35-40), „iar această invitație laconică, «Veniți și veți vedea», este o primă chemare la apostolat”¹.

„Andrei l-a întâlnit pe Simon, fratele său, și i-a zis: «Noi l-am aflat pe Mesia, ce se tâlcuiește: Hristos»; și l-a adus la Iisus. Privind la el, Iisus i-a zis: «Tu ești Simon, fiul lui Iona; tu te vei numi Chefa», ce se tâlcuiește: Petru” (Ioan 1,41-42).

„Umblând pe lângă Marea Galileii, Iisus a văzut doi frați, pe Simon cel ce se numește Petru și pe Andrei, fratele său, care aruncau mreaja în mare, că erau pescari. Și le-a zis: «Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni!». Iar ei, îndată lăsându-și mrejele, au mers după El” (Matei 4,18-20). „Acest episod este considerat de Sfântul Ioan Gură de Aur o a doua chemare la apostolat”².

„În calitate de membru al primului grup de Apostoli ai Domnului Hristos, Sfântul Andrei a participat alături de Acesta și de Maica Domnului la nunta din Cana Galileii, fiind martor la prima minune săvârșită de Mântuitorul: prefacerea apei în vin”³.

„Sfântul Apostol Andrei este menționat în Evanghelia după Ioan, la înmulțirea pâinilor și a peștilor, el fiind cel care l-a înștiințat pe Mântuitorul că în mulțime era «un băiat care avea cinci pâini de orz și doi pești» (Ioan 6,8-9)”⁴.

¹ A. Pascu, *Op. cit.*, p. 10.

² *Ibidem*, pp. 12-13.

³ Dumitru Manolache, *Op. cit.*, p. 65.

⁴ Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Op. cit.*, p. 12.

De asemenea, Sfântul Andrei este pomenit în aceeași Sfântă Evanghelie atunci când „*niște elini, dintre cei ce se suiseră la sărbătoare să se-nchine, au venit la Filip și l-au rugat, zicând: «Doamne, vrem să-L vedem pe Iisus». Filip a venit și i-a spus lui Andrei; și Andrei și Filip au venit și l-au spus lui Iisus. Iar Iisus le-a răspuns, zicând: «A venit ceasul ca Fiul Omului să fie preamărit. Adevăr, adevăr vă spun: Dacă bobul de grâu care cade-n pământ nu moare, rămâne singur; dar dacă moare, aduce roadă multă. Cel ce-și iubește viața, o va pierde; dar cel ce-și urăște viața în lumea aceasta, o va păstra pentru viața veșnică. Dacă-Mi slujește cineva, să-Mi urmeze; și unde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu. Dacă-Mi slujește cineva, Tatăl Meu îl va cinsti. Acum sufletul Meu este tulburat, și ce voi zice? Izbăvește-Mă, Părinte, de ceasul acesta? Dar Eu pentru aceasta am venit în ceasul acesta! Părinte, preamărește-Ți numele!»*. Atunci a venit glas din cer, zicând: «L-am și preamărit, și iarăși îl voi preamări!»” (Ioan 12,20-28).

„Acești elini, fie că este vorba despre greci sau despre evrei din diaspora, au auzit în ținuturile lor despre Domnul Hristos și despre Evanghelia propovăduită de El și au dorit să-L cunoască mai bine, să-I audă cuvântul, să stea cu El «față către față»”¹.

„Sfântul Andrei l-a însoțit pe Mântuitorul pe drumurile Țării Sfinte, a fost martor la minunile pe care le-a săvârșit, a ascultat cuvintele Sale de învățătură și parabolele pe care le-a rostit în fața mulțimilor, a fost trimis de probă la propovăduire, împreună cu ceilalți Apostoli, a luat parte la Cina cea de Taină, a suferit alături de ceilalți Apostoli atunci când Domnul Hristos a fost prins, judecat, chinuit și răstignit pe cruce; s-a bucurat alături de ei când a aflat de minunea învierii din morți și L-a văzut pe Mântuitorul înviat”². De asemenea, Sfântul Andrei a fost prezent,

¹ Dumitru Manolache, *Op. cit.*, p. 25.

² Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Op. cit.*, p. 12.

alături de ceilalți Apostoli, la înălțarea Domnului Hristos cu trupul la cer (Faptele Apostolilor 1,9-11), la alegerea lui Matia în locul lui Iuda (Faptele Apostolilor 1,15-26), la pogorârea Sfântului Duh (Faptele Apostolilor 2,1-4), a fost aruncat în temnița din Ierusalim cu ceilalți Apostoli, dar un înger i-a eliberat (Faptele Apostolilor 5,18-20), a fost bătut împreună cu ceilalți Apostoli (Faptele Apostolilor 5,40) și a participat la alegerea și hirotonirea celor șapte diaconi (Faptele Apostolilor 6,2-6).

După învierea Sa din morți, Domnul Hristos le-a spus Sfinților Săi Apostoli: „*Mi s-a dat toată puterea în cer și pe pământ. Drept aceea, mergeți și învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă*” (Matei 28,18-20), iar în urma pogorârii Sfântului Duh peste Sfinții Apostoli, aceștia au tras sorti, pentru a ști fiecare unde i-a rânduit Dumnezeu să propovăduiască.

Sfântul Andrei a început răspândirea cuvântului lui Dumnezeu în Asia Mică.

„Sfântul Andrei a propovăduit cuvântul lui Dumnezeu în Niceea”¹. „Aici, Apostolul, care purta în mână un toiag de fier sub formă de cruce, a alungat un diavol de pe o stâncă și a exorcizat doi tâlhari. Fiind impresionați de aceasta, toți cei opt răufăcători care își aveau sălașul în pădurea Lohus s-au botezat și i s-au alăturat Sfântului. Conform Tradiției, Sfântul Andrei a rămas la Niceea doi ani și l-a hirotonit episcop pe Dracontie, care a fost ulterior martirizat”².

„La Catzapos, Apostolul a alungat alte duhuri necurate și a zdrobit statuia zeiței Artemis, așezând în locul acesteia Sfânta Cruce, gest pe care Sfântul îl săvârșea oriunde biruia credința

¹ A. Pascu, *Op. cit.*, p. 34.

² Dumitru Manolache, *Op. cit.*, pp. 73-74.

în Domnul Hristos”¹. „De aici, Apostolul a plecat la Nicomidia, unde l-a înviat pe Callistos, care fusese ucis de un diavol și a dezlegat felurite farmece. A traversat apoi golful și a ajuns la Calcedon, în Bitinia, unde a stat puțină vreme. De la Calcedon s-a dus la Heraclea Pontică, unde și-a făcut câțiva ucenici, ca după aceea, să ajungă, tot pe mare, la Amastris. De aici, străbătând satele mai mari și orașele, a călătorit în susul râului Partenios, până la Harax, de unde a plecat la Sinope”², „cetate în care Sfântul Petru a venit să se întâlnească cu fratele său. Răspândirea credinței creștine în acest oraș nu s-a realizat fără împotriviri. Înainte de Sfântul Andrei, aici a sosit Apostolul Matia și a fost aruncat în temniță. Aflând despre aceasta, Sfântul Andrei s-a rugat și lanțurile Sfântului Matia și ale celor închiși cu el s-au desfăcut, iar aceștia au ieșit din închisoare. Auzind despre această minune, locuitorii cetății au dat foc casei unde era găzduit Sfântul Andrei și l-au bătut cu cruzime, scoțându-l, într-un final, afară din oraș. În noaptea aceea, Domnul Hristos i S-a arătat Apostolului, l-a încurajat și i-a vindecat rănille, inclusiv un deget rupt. A doua zi, Sfântul Andrei s-a întors în Sinope, iar locuitorii au rămas uimiți să-l vadă sănătos. După ce Apostolul l-a înviat din morți pe singurul fiu al unei femei văduve, inimile oamenilor din cetate s-au înmuiat și au început să creadă în Iisus Hristos”³.

„Sfântul Andrei a propovăduit apoi Evanghelia împărăției lui Dumnezeu la Amisos, Trapezunt, Neocezareea și Samosata, cetate vestită pentru filosofii ei greci”⁴, „cu care Apostolul a avut o confruntare”⁵. „Sfântul s-a dus după aceea la Ierusalim, unde a

¹ **Ibidem**, p. 73.

² **Ibidem**, p. 74.

³ **A. Pascu**, *Op. cit.*, pp. 34-35.

⁴ **Ibidem**, p. 36.

⁵ **Dumitru Manolache**, *Op. cit.*, p. 75.

luat parte, împreună cu ceilalți Apostoli, la sinodul din anul 50 (Faptele Apostolilor 15,6-21)¹.

„Sfântul Andrei a plecat apoi în Antiohia, împreună cu Sfinții Apostoli: Petru, Ioan, Filip și Bartolomeu și cu diaconul Filip. După ce i-au hirotonit episcopi pe Marcian și Pangratie, Sfinții Apostoli s-au separat, iar Andrei și Ioan au mers în Efes”².

„La Efes, Mântuitorul i S-a arătat Sfântului Andrei și i-a poruncit să ajungă cât mai degrabă în Bitinia, spunându-i: «Sunt cu tine oriunde vei merge, dar Scythia te așteaptă». Acesta este momentul în care propovăduirea în Scythia devine obligatorie, de aceea, Sfântul Andrei, după ce i-a relatat vedenia Sfântului Apostol Ioan, și-a luat rămas bun de la el și, împreună cu ucenicii săi, s-a îndreptat spre Scythia”³.

Înainte de a ajunge în Scythia Minor (Dobrogea de astăzi), pe când se afla încă în sudul Dunării, „Sfântul Apostol Andrei l-a hirotonit pe Amplie (Ampliat), unul dintre cei șaptezeci de ucenici ai Domnului Hristos, episcop de Odessos (Varna). Acesta este amintit de Sfântul Apostol Pavel în una dintre epistolele sale (Romani 16,8)”⁴.

Sfântul Andrei a propovăduit învățătura creștină și în Scythia Minor sau Dobrogea de astăzi, iar în urma activității sale desfășurate aici „există câteva numiri de ape și locuri, ca: «Pârâiașul Sfântului Andrei», «Apa Sfântului» sau «Peștera Sfântului Andrei», care atestă trecerea Apostolului prin aceste părți. De asemenea, Sfântul Andrei este pomenit într-o serie de colinde, legende și obiceiuri, atât din Dobrogea, cât și din Basarabia”⁵.

¹ A. Pascu, *Op. cit.*, p. 36.

² Dumitru Manolache, *Op. cit.*, pp. 58-59.

³ *Ibidem*, p. 59.

⁴ Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Op. cit.*, p. 13.

⁵ *Ibidem*.

„În anul 62, când a fost scrisă «Epistola către coloseni», învățătura creștină era deja răspândită în Scythia, pentru că Sfântul Pavel îi menționează pe sciți ca pe unii care au îmbrățișat credința în Domnul Hristos (Coloseni 3,11)”¹.

Conform tradiției bisericești, „Peștera Sfântului Andrei” este prima biserică de la noi din țară.

„Ca o consecință firească a activității Sfântului Apostol Andrei în Dobrogea, cea dintâi Episcopie de pe teritoriul actual al țării noastre a fost înființată la Tomis, Constanța de astăzi”².

Din Dobrogea, Sfântul Andrei și-a continuat activitatea în nordul Mării Negre. „În Herson el a întâlnit o populație influențabilă, schimbătoare, mincinoasă și nesupusă niciunei autorități, încât numai după câteva zile a pornit cu corabia spre Sinope, unde l-a hirotonit episcop pe Filologos”³, unul dintre cei șaptezeci de ucenici ai Domnului Hristos. Filologos este menționat în Epistola către romani a Apostolului neamurilor (Romani 16,15).

„Apostolul Andrei a plecat din Sinope la Arghiropolis. În această cetate l-a rânduit episcop pe Stahis, unul dintre cei șaptezeci de ucenici ai Mântuitorului”⁴. Stahis este amintit într-una din epistolele Sfântului Apostol Pavel (Romani 16,9).

„Sfântul Andrei și-a continuat drumul spre Bizanț, unde a propovăduit cuvântul lui Dumnezeu și a ridicat o biserică închinată Maicii Domnului”⁵, motiv pentru care „Patriarhia Ecu-
menică din Constantinopol îl socotește ca întemeietor al acestui scaun episcopal apostolic”⁶.

„Din Bizanț, Apostolul s-a dus în Macedonia. Aici l-a hirotonit episcop pe Urban, unul dintre cei șaptezeci de ucenici

¹ Dumitru Manolache, *Op. cit.*, p. 78.

² Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Op. cit.*, p. 14.

³ Dumitru Manolache, *Op. cit.*, p. 76.

⁴ *Ibidem*.

⁵ A. Pascu, *Op. cit.*, p. 36.

⁶ Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Op. cit.*, p. 14.

ai Domnului Hristos. Și Urban este menționat de Sfântul Apostol Pavel în una dintre epistolele sale (Romani 16,9)¹.

Sfântul Andrei a plecat apoi în Tesalia. „Într-una din nopți, i S-a arătat Mântuitorul și i-a spus: «Ia-ți crucea și urmează-Mi degrabă în Patras, căci curând vei trece din această viață». După ce s-a trezit din somn, Apostolul le-a relatat ucenicilor viziunea avută, și au pornit cu toții spre Patras². „Sfântul a intrat în cetate și a tras la un om numit Sosie, care de multă vreme era bolnav la pat. A fost suficient ca Apostolul să-l atingă, iar acesta s-a tămăduit³.

„În Patras, Sfântul Andrei a săvârșit mai multe minuni⁴. Astfel, „unor orbi le-a redat vederea și pe malul mării a vindecat un lepros, iar acesta, de bucurie, a alergat gol prin oraș, strigând: «Dumnezeule, Îți mulțumesc că mi-ai trimis pe omul Tău. Îți mulțumesc Ție, Care m-ai miluit pe mine, cel despre care toți și-au pierdut nădejdea, iar Tu singur Te-ai îndurat⁵».

„Un sclav al proconsulului roman Egeatus era chinuit de o boală grea și își aștepta sfârșitul, părăsit de toți, între gunoaiile cetății. Sfântul l-a tămăduit și robul s-a întors în casa proconsulului, relatându-i minunea stăpânei sale, Maximila, care și ea era grav bolnavă, iar doctorii nu aveau ce să-i facă. Femeia a trimis după Apostol și, de îndată ce omul lui Dumnezeu s-a atins de ea, Maximila s-a însănătoșit⁶.

„În timpul acesta, proconsulul Egeatus nu era în cetate, ci la Roma, cu treburi, și l-a lăsat înlocuitor pe fratele lui, Stratocles. Acesta avea un sclav preferat, numit Alcman, posedat de ceva vreme de un duh necurat, care îl chinuia atât de rău,

¹ A. Pascu, *Op. cit.*, p. 27.

² Dumitru Manolache, *Op. cit.*, p. 152.

³ A. Pascu, *Op. cit.*, p. 37.

⁴ Άγιος Ανδρέας, Πάτρας, 1998, p. 22.

⁵ Dumitru Manolache, *Op. cit.*, p. 153.

⁶ A. Pascu, *Op. cit.*, pp. 37-38.

încât trebuia legat. La sfatul Maximilei, Stratocles a trimis după Apostol, iar de îndată ce acesta a intrat în casă, duhul cel rău a ieșit din Alcman. Uimiți de puterea lui Dumnezeu care se revărsa prin Sfântul Andrei, Maximila și Stratocles au crezut în Domnul Hristos și s-au botezat, devenind printre cei mai buni ucenici ai Apostolului”¹.

„Sfântul Andrei a săvârșit numeroase minuni în Patras, vindecând paralitici, orbi și leproși, care au îmbrățișat credința creștină. Cei nou botezați erau foarte entuziași, încât au distrus idolii din cetate, iar unii dintre ei și-au vândut averile și cu banii obținuți i-au ajutat pe cei săraci și au început să construiască o biserică în oraș”².

„Întorcându-se de la Roma, Egeatus a aflat că soția și fratele lui au devenit creștini și a fost cuprins de mânie, poruncind ca Apostolul să fie aruncat în temniță”³.

„Supunându-se unor mari riscuri, Stratocles și Maximila s-au furișat în închisoare la Sfântul Andrei și i-au cerut mai multe sfaturi duhovnicești. Se crede că acolo Apostolul l-a uns pe Stratocles episcop”⁴.

„Gestul proconsulului a produs tulburare în rândul locuitorilor cetății, care au început să strige că Sfântul Andrei nu a greșit cu nimic și au cerut să fie eliberat din închisoare. Temându-se de mulțime, Egeatus i-a cerut Apostolului să se lepede de Hristos și să jertfească zeilor, pentru a-l putea elibera, dar întrucât acesta a refuzat”⁵, „a poruncit să fie bătut și apoi răstignit pe o cruce din lemn de măslin. Pentru ca supliciul să dureze cât mai mult, proconsulul le-a ordonat soldaților ca mâinile

¹ **Ibidem**, pp. 38-39.

² **Ibidem**, p. 38.

³ **Dumitru Manolache**, *Op. cit.*, p. 153.

⁴ **A. Pascu**, *Op. cit.*, p. 39.

⁵ **Dumitru Manolache**, *Op. cit.*, p. 153.

și picioarele celui condamnat la moarte să nu fie pironite pe cruce, ci doar legate cu niște frânghii”¹.

Aflând prin ce fel de moarte Îl va slăvi pe Dumnezeu, „Sfântul Andrei s-a considerat nevrednic de a pătimi pe o cruce ca cea a Domnului Hristos, de aceea i-a rugat pe ostași să-i facă o cruce în formă de X”² și să-l răstignească cu capul în jos.

„Apostolul a fost dus pe malul mării”³, „acolo s-a dezbrăcat de hainele sale, pe care le-a dăruit soldaților, apoi a fost întins pe pământ și bătut, după care mâinile și picioarele i-au fost legate cu frânghii de lemnul crucii în formă de X”⁴, „care este numită până astăzi «Crucea Sfântului Andrei»”⁵.

„Timp de o zi și o noapte, Apostolul și-a rostit de pe cruce ultima sa predică”⁶. „Impresionată și îndurerată de nedreptatea făcută, o mulțime de oameni s-a îndreptat spre palatul proconsulului și a făcut presiuni asupra lui, ca să-l coboare de pe cruce pe Sfântul Andrei. Egeatus s-a temut de mulțime și s-a dus el însuși să-l dezlege pe cel pe care îl condamnase la moarte, dar Apostolul nu a fost de acord să renunțe la martiriu, când era atât de aproape de a se întâlni cu Domnul Hristos și nimeni din cei de față nu a reușit să-i desfacă funiile, fiindcă mâinile le amorțeau când se apropiau de Sfânt”⁷.

Simțind că sfârșitul îi este aproape, „Sfântul Andrei s-a rugat foarte intens lui Dumnezeu și a fost învăluit de o lumină strălucitoare, ca cea a fulgerului, care, timp de o jumătate de oră,

¹ A. Pascu, *Op. cit.*, p. 39.

² *Ibidem*, p. 41.

³ *Άγιος Ανδρέας...*, p. 22.

⁴ Dumitru Manolache, *Op. cit.*, pp. 153-154.

⁵ Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Op. cit.*, p. 14.

⁶ Dumitru Manolache, *Op. cit.*, p. 154.

⁷ A. Pascu, *Op. cit.*, pp. 39-40.

i-a orbit pe toți cei prezenți. Când lumina a dispărut, Apostolul și-a încredințat sufletul în mâinile lui Dumnezeu”¹.

„Sfântul Andrei a fost martirizat în ziua de 30 noiembrie, dar nu se cunoaște cu exactitate anul în care el a pățimit. Unii istorici presupun că martiriul acestuia a avut loc între anii 64-67, în timpul persecuției declanșate de împăratul Nero, alții, că ar fi avut loc mai târziu, în timpul prigoanei lui Domițian (81-96). Sunt scrieri care afirmă că Sfântul Andrei avea în jur de 80 de ani când a fost răstignit și sunt autori care spun că el a fost martirizat în anul 87, la vârsta de 90 de ani”².

„Trupul Apostolului a fost coborât de pe cruce de Stratocles și Maximila și îngropat cu cinste și evlavie. La mormântul Sfântului s-au săvârșit numeroase vindecări ale unor oameni suferinzi”³.

„Pe Egeatus au pus stăpânire mai multe duhuri necurate, care l-au chinuit până când l-au făcut să se urce pe o înălțime și să se arunce în gol, trupul fiindu-i zdrobit. Stratocles a păstorit ca episcop o perioadă îndelungată, așezând în biserica ridicată în Patras, spre cinstire, trupul Sfântului Apostol Andrei. Maximila și-a vândut averea și din banii obținuți a construit două așezăminte monahale, unul de bărbați și altul de femei, unde a trăit și ea până la sfârșitul zilelor sale”⁴.

Ținând cont de faptul că Sfântul Apostol Andrei a fost cel dintâi care a propovăduit învățătura creștină pe teritoriul țării noastre, „în anul 1995 Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a decis să acorde o cinstire mai mare Sfântului Andrei și a trecut data de 30 noiembrie cu roșu în calendar. În 1997, Sfântul Andrei a fost declarat Ocrotitorul României, iar în 2001,

¹ **Ibidem**, p. 40.

² **Ibidem**, pp. 40-41.

³ **Dumitru Manolache**, *Op. cit.*, p. 156.

⁴ **A. Pascu**, *Op. cit.*, p. 40.

Sfântul Sinod al Bisericii noastre a hotărât ca ziua de 30 noiembrie să devină sărbătoare bisericească națională¹.

„Pentru că din tradiția Bisericii se știe că Sfântul Apostol Andrei a fost martirizat în 30 noiembrie, pomenirea lui în calendarul creștin se face în această zi”².

Sfântul Apostol Iacob (al lui Zevedeu)

La începutul activității Sale publice, „pe când umbla pe lângă Marea Galileii, Iisus a văzut doi frați, pe Iacob al lui Zevedeu și pe Ioan, fratele lui, în corabie cu Zevedeu, tatăl lor, dregându-și mrejele, și i-a chemat. Iar ei, îndată lăsându-și corabia și pe tatăl lor, au mers după El” (Matei 4,18 și 21-22).

„Sfântul Iacob era din Betsaida Galileii, dintr-o familie de pescari. A fost supranumit Iacob cel Mare, pentru a putea fi deosebit de Sfântul Apostol Iacob, fiul lui Alfeu, și de Sfântul Iacob cel Drept, primul episcop al Ierusalimului, care era cunoscut și sub numele de Iacob, fratele Domnului Hristos”³.

Sfântul Iacob era fiul Salomeei, fiica Sfântului Iosif, care înainte de a fi logodit cu Sfânta Fecioară Maria a fost căsătorit și a avut șapte copii, care sunt numiți frații și surorile Domnului Hristos.

Mântuitorul „le-a pus lui Iacob și lui Ioan, fratele lui Iacob, numele de «Boanerges», adică «Fiii Tunetului» (Marcu 3,17) „pentru firea lor înflăcărată”⁴.

Sfinții Iacob și Ioan, „împreună cu Sfântul Petru, au format cercul intim de trei Apostoli ai Domnului Hristos, fiind prezenți la învierea fiicei lui Iair, la Schimbarea la față a Domnului Hristos

¹ **Ibidem**, p. 70.

² **Ibidem**, pp. 40-41.

³ *Proloagele*, vol. II..., p. 712.

⁴ **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfântului Apostol...*, p. 8.

în Muntele Taborului și la agonia Mântuitorului din grădina Ghetsimani, la care ceilalți Apostoli nu au fost de față”¹.

La sfârșitul activității Sale publice Domnul Hristos „a trimis vestitori înaintea Sa. Și mergând ei, au intrat într-un sat de samarineni, ca să-I pregătească totul. Dar ei nu L-au primit, pentru că El Se îndrepta spre Ierusalim. Și văzând aceasta, ucenicii Iacob și Ioan I-au zis: «Doamne, vrei să zicem să se coboare foc din cer să-i mistuie, cum a făcut și Ilie?». Iar El, întorcându-Se, i-a certat și le-a zis: «Nu știți ai Cărui Duh sunteți? Că Fiul Omului n-a venit să piardă sufletele oamenilor, ci să le mântuiască»” (Luca 9,52-55), „dându-le de înțeles că împotriva păcătoșilor nu trebuie întrebuințate alte arme decât blândețea și răbdarea”².

După ce Mântuitorul Și-a anunțat pentru cea de-a treia oară patimile înaintea Sfinților Săi Apostoli, „au venit la El Iacob și Ioan, fiii lui Zevedeu, zicându-I: «Învățătorule, voim să ne faci ceea ce-ți vom cere». Iar El le-a zis: «Ce voiți să vă fac?». Iar ei I-au zis: «Dă-ne să ședem unul de-a dreapta Ta și altul de-a stânga Ta, întru slava Ta». Dar Iisus le-a răspuns: «Nu știți ce cereți. Puteți să beți paharul pe care îl beau Eu și să vă botezați cu botezul cu care Mă botez Eu?». Iar ei I-au zis: «Putem». Și Iisus le-a zis: «Într-adevăr, paharul pe care Eu îl beau îl veți bea și cu botezul cu care Eu Mă botez vă veți boteza, dar a ședea de-a dreapta Mea sau de-a stânga Mea nu este al Meu a da, ci celor pentru care s-a pregătit». Și auzind cei zece Apostoli, s-au supărat pe Iacob și pe Ioan. Și Iisus, chemându-i la Sine, le-a zis: «Știți că cei ce se socotesc conducători ai neamurilor domnesc peste ele și cei mari ai lor le stăpânesc; dar între voi să nu fie așa, ci cel ce va vrea să fie mare între voi, să fie slujitorul vostru, și cel ce va vrea să fie întâiul între voi,

¹ Dicționar biblic..., p. 538.

² Gherasim Timuș, *Op. cit.*, p. 379.

să le fie tuturor slugă; că nici Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci să slujească și să-Și dea viața răscumpărare pentru mulți»” (Marcu 10,35-45).

„Sfântul Epifanie de Salamina a scris că Sfântul Apostol Iacob a trăit în feciorie și în cea mai mare cumpătare. El nu consuma carne, nici măcar pește, purta haine simple și tot comportamentul lui era ziditor de suflet”¹.

„O tradiție foarte veche afirmă că Sfântul Iacob a propovăduit cuvântul lui Dumnezeu în Spania”².

În anul 44, Irod Agrippa I, regele Iudeii (41-44), a declanșat o prigoană împotriva Bisericii. „Când acuzatorul Sfântului Iacob a auzit că acesta a fost condamnat la moarte, s-a cutremurat și a mărturisit că și el crede în Domnul Hristos, încât amândoi au fost duși să fie omorâți. Pe drum, acuzatorul i-a cerut iertare Apostolului, iar Sfântul Iacob l-a sărutat și l-a binecuvântat, zicându-i: «Pace ție»”³. La porunca regelui, „*Iacob, fratele lui Ioan, a fost ucis cu sabia*” (Faptele Apostolilor 12,2). Astfel, „Sfântul Apostol Iacob, fiul lui Zevedeu și fratele Sfântului Evanghelist Ioan, a fost primul Apostol care și-a dat viața pentru credința în Domnul Hristos”⁴.

„În unele versiuni ale vieții Sfântului Apostol Iacob se afirmă că după ce acesta a fost omorât, ucenicii săi, luându-i trupul, l-au dus în Spania, unde până astăzi, la mormântul lui, oamenii sunt tămăduiți de diverse boli”⁵.

Sfântul Apostol Iacob (al lui Zevedeu) este pomenit de Biserică în 30 aprilie.

¹ **Ibidem**, p. 380.

² **Ibidem**.

³ **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfinților Apostoli Matei...*, p. 187.

⁴ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1599, nota e.

⁵ *Istoria bisericească universală...*, p. 83.

Sfântul Apostol Filip

„Filip a fost chemat să-I urmeze Domnului Hristos a doua zi după chemarea Sfinților Andrei și Petru (Ioan 1,43)”¹.

El „era din Betsaida, cetatea natală a lui Andrei și Petru”² și a fost o vreme ucenicul Sfântului Ioan Botezătorul.

Din Tradiția Bisericii știm că Filip a studiat de mic Vechiul Testament, în special profețiile despre Mesia.

Unii exegeți ai Noului Testament au afirmat că Filip „era căsătorit”³.

„Filip l-a găsit pe Natanael și i-a zis: «Noi L-am aflat pe Acela despre Care au scris Moise în lege și profeții, pe Iisus, fiul lui Iosif din Nazaret». Și i-a zis Natanael: «Din Nazaret poate fi ceva bun?». Filip i-a zis: «Vino și vezi!». Iisus l-a văzut pe Natanael venind către El și a zis despre el: «Iată într-adevăr israelit întru care nu este vicleșug!». Natanael l-a zis: «De unde mă cunoști?». Iisus a răspuns și i-a zis: «Mai înainte ca Filip să te fi chemat, te-am văzut când erai sub smochin». Natanael l-a răspuns: «Rabbi, Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Tu ești Regele lui Israel!». Iisus a răspuns și i-a zis: «Pentru că ți-am spus că te-am văzut sub smochin, de aceea crezi? Mai mari decât acestea vei vedea»” (Ioan 1,45-50)”⁴.

„Filip s-a numărat printre Apostolii care au luat parte la nunta din Cana Galileii”⁵.

Pe lângă lista Apostolilor Mântuitorului în care este consemnat numele Sfântului Filip, acesta mai este menționat în Noul Testament de trei ori.

¹ *Dicționar biblic...*, p. 457.

² **Ibidem.**

³ **Gherasim Timuș**, *Op. cit.*, p. 313.

⁴ *Proloagele*, vol. I..., pp. 244-245.

⁵ **Gherasim Timuș**, *Op. cit.*, p. 314.

Odată „Iisus S-a dus dincolo de Marea Galileii, adică a Tiberiadei. Și L-a urmat mulțime multă, pentru că vedeau minunile pe care le făcea cu cei bolnavi. Și S-a suit Iisus în munte și a șezut acolo cu ucenicii Săi. Iar Paștile, sărbătoarea iudeilor, erau aproape. Deci ridicându-Și Iisus ochii și văzând că mulțime multă vine la El, a zis către Filip: «De unde vom cumpăra pâine ca să mănânce aceștia?». Dar pe aceasta i-o spunea ca să-l încerce, că El știa ce avea să facă. Filip I-a răspuns: «De două sute de dinari nu va ajunge pâinea ca să ia fiecare câte puțin». Și I-a zis unul dintre ucenicii Săi, Andrei, fratele lui Simon Petru: «Este aici un băiat care are cinci pâini de orz și doi pești. Dar ce sunt ele la atâția?». Și a zis Iisus: «Faceți-i pe oameni să se așeze». Și era iarăși multă în acel loc. Deci s-au așezat bărbații, în număr ca la cinci mii. Și Iisus a luat pâinile și, mulțumind, a dat ucenicilor; iar ucenicii, celor ce ședeau; asemenea și din pești, cât au vrut aceștia. Iar după ce s-au săturat, le-a zis ucenicilor Săi: «Adunați fărâmiturile care au rămas, ca să nu se piardă ceva». Deci au adunat și au umplut douăsprezece coșuri de fărâmituri care au rămas din cele cinci pâini de orz de la cei ce mâncaseră. Iar oamenii, văzând minunea pe care a făcut-o, ziceau: «Acesta este într-adevăr Profetul care va să vină în lume!». Cunoscând deci Iisus că au să vină și să-L ia cu de-a sila ca să-L facă rege, S-a dus iarăși în munte, numai El” (Ioan 6,1-15).

După intrarea triumfală a Domnului Hristos în Ierusalim „erau acolo niște elini, din cei ce se suiseră la sărbătoare să se închine. Aceștia au venit la Filip, care era din Betsaida Galileii, și l-au rugat, zicând: «Vrem să-L vedem pe Iisus». Filip a venit și i-a spus lui Andrei; și Andrei și Filip au venit și I-au spus lui Iisus” (Ioan 12,20-22).

În cuvântarea de despărțire Mântuitorul le-a spus Sfinților Săi Apostoli: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine

la Tatăl decât prin Mine. Dacă M-ați fi cunoscut pe Mine, și pe Tatăl Meu L-ați fi cunoscut; dar de acum Îl cunoașteți, și L-ați și văzut». Filip I-a zis: «Doamne, arată-ni-L nouă pe Tatăl și ne este de ajuns». Iisus i-a zis: «De atâta vreme sunt cu voi, Filipe, și nu M-ai cunoscut? Cel ce M-a văzut pe Mine L-a văzut pe Tatăl; și cum de zici tu: Arată-ni-L nouă pe Tatăl? Nu crezi că Eu sunt întru Tatăl și că Tatăl este întru Mine? Cuvintele pe care Eu vi le grăiesc, nu de la Mine le grăiesc, ci Tatăl - Cel ce rămâne întru Mine - Își face lucrările Sale. Credeți-Mă că Eu sunt întru Tatăl și Tatăl întru Mine; iar de nu, credeți-Mă pentru lucrările acestea. Adevăr, adevăr vă spun: Cel ce crede în Mine va face și el lucrările pe care le fac Eu; și mai mari decât acestea va face, că Eu mă duc la Tatăl Meu. Și orice veți cere în numele Meu, aceea voi face, pentru ca Tatăl să se preamărească în Fiul. Dacă veți cere ceva în numele Meu, Eu îl voi face. De Mă iubiți, păziți-Mi poruncile! Și Eu Îl voi ruga pe Tatăl, și alt Mângâietor vă va da vouă, pentru ca în veac să rămână cu voi, Duhul Adevărului, pe Care lumea nu-L poate primi, pentru că nu-L vede și nici nu-L cunoaște; voi Îl cunoașteți, de vreme ce rămâne la voi și va fi întru voi. Nu vă voi lăsa orfani; voi veni la voi. Încă puțină vreme și lumea nu Mă va mai vedea; voi însă Mă veți vedea, pentru că Eu trăiesc și voi veți trăi. În ziua aceea veți cunoaște că Eu sunt întru Tatăl Meu și voi întru Mine și Eu întru voi. Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este cel ce Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine, iubit va fi de Tatăl Meu și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui» (Ioan 14,6-21).

Prin cuvintele: „Încă puțină vreme și lumea nu Mă va mai vedea; voi însă Mă veți vedea” Domnul Hristos Și-a anunțat arătările de după învierea Sa din morți.

După pogorârea Sfântului Duh Apostolul Filip a propovăduit Evanghelia împărăției lui Dumnezeu în Țara Sfântă, iar în Galileea, unde s-a născut, a înviat un copil.

„Apostolul Filip a predicat apoi Evanghelia, timp de douăzeci de ani, în Sciția. Fiind prins de autorități, a fost dus înaintea statuii zeului Marte și obligat să aducă jertfă acestui idol. În acel moment de sub statuie a ieșit un demon care l-a ucis pe fiul preotului păgân care întreținea focul sacrificiului și pe doi tribuni, ai căror soldați îl țineau pe Apostol în lanțuri. De asemenea, diavolul le-a produs suferință celor de față. La îndemnul Sfântului Filip, idolul a fost răsturnat și distrus, fiind așezată în locul acestuia o cruce. Demonul a fost trimis de Apostol în pustiu, morții au fost înviați și bolnavii tămăduiți. Persecutorii au cerut îndurare, iar Sfântul Filip, timp de un an, i-a învățat adevărurile credinței creștine. În urma prediciei Sfântului Filip, au crezut cu toții și s-au botezat. Apostolul a hirotonit acolo preoți, diaconi și chiar un episcop”¹.

„Apostolul Filip, precum ne spun istoricii Teodoret de Cir și Eusebiu al Cezareii, a predicat Evanghelia în cele două Frigii din Asia Mică. A străbătut, mai întâi, Siria și Asia Mică și, întâlnindu-se cu Sfântul Apostol Bartolomeu, au propovăduit împreună cuvântul lui Dumnezeu. Au fost însoțiți și de Sfânta Mariamna, sora Apostolului Filip, care le slujea. În Lidia păgânii i-au primit cu dușmănie, i-au întemnițat, i-au bătut cu toiege și i-au împroșcat cu pietre, încercând să-i ucidă. Apostolii au scăpat cu viață doar datorită unui bărbat numit Ir, pe care l-au botezat și care, în numele Domnului Hristos, a săvârșit mai multe minuni. După ce i-au botezat pe păgâni și l-au hirotonit pe Ir episcop, Filip și Bartolomeu și-au continuat misiunea de evangelizare în alte părți”².

„În drumurile lor prin Asia, cei doi Apostoli s-au întâlnit și cu Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan”³.

¹ *Istoria bisericească universală...*, pp. 84-85.

² *Proloagele*, vol. I..., p. 245.

³ **Ibidem.**

Sfinții Filip și Bartolomeu s-au dus după aceea în „Ierapole, o cetate plină de idoli, unde au răspândit cuvântul lui Dumnezeu. În această cetate locuia un bărbat numit Stahie, care era orb de patruzeci de ani. Apostolii i-au redat vederea, iar fostul nevăzător a crezut în Domnul Hristos și s-a botezat împreună cu familia sa. După ce s-a aflat această veste, s-au botezat foarte mulți locuitori, inclusiv soția lui Nicanor, conducătorul cetății, care a dat poruncă să fie prinși cei trei străini și să fie răstigniți. Sfântul Filip a fost pironit pe cruce cu capul în jos și, în timp ce chinuitorii îi sfredeleau gleznele picioarelor, Apostolul și-a dat duhul în mâinile lui Dumnezeu. Îndată după aceea pământul s-a cutremurat, s-a deschis și a înghițit mult popor, chiar și pe dregător, iar cei rămași au căzut îngroziți la picioarele sfinților și i-au coborât de pe cruci”¹ „pe Bartolomeu și Mariamna, au crezut în Domnul Hristos și au fost botezați. Trupul Sfântului Filip a fost îngropat acolo, iar Sfinții Bartolomeu și Mariamna s-au dus să propovăduiască în Licaonia”².

„De numele Apostolului Filip se leagă o întreagă literatură apocrifă. Astfel, îi este atribuită o Evanghelie, numită «Evanghelia lui Filip» și o descriere a Faptelor Apostolilor. Minunile lui sunt descrise de autori necunoscuți în scrierile: «Faptele lui Filip» și «Faptele lui Filip în Grecia»”³. De asemenea, în 1945, la Nag Hammadi, în Egipt, a fost descoperită, printre alte scrieri creștine și gnostice, și „Epistola lui Petru către Filip”.

Sfântul Apostol Filip este pomenit de Biserică în 14 noiembrie.

¹ **Ibidem.**

² *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 132.

³ **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfinților Apostoli Matei...*, p. 196.

Sfântul Apostol Bartolomeu (Natanael)

În limba ebraică „Bartolomeu înseamnă «fiul lui Talmai» sau, în vremurile greco-romane, «fiul lui Ptolomeu»”¹.

„Purtătorul acestui nume patronimic apare în fiecare listă de Apostoli (Matei 10,3; Marcu 3,18; Luca 6,14 și Faptele Apostolilor 1,13), dar în rest nu este menționat în Noul Testament”².

„Sfântul Evanghelist Ioan nu amintește nicăieri de un Apostol Bartolomeu, în schimb îl menționează pe Apostolul Natanael, care lipsește la ceilalți Evangheliști. Din acest fapt nimeni n-a tras concluzia că este vorba de două persoane diferite, una Bartolomeu și cealaltă Natanael. Dimpotrivă, întrucât Bartolomeu ocupă la sinoptici același loc pe care îl are Natanael la Sfântul Evanghelist Ioan și acesta este pus în aceeași legătură cu Sfântul Apostol Filip, de la început Părinții Apostolici și Sfinții Părinți au fost de părere că este vorba despre una și aceeași persoană”³.

Sfântul Evanghelist Ioan relatează că Sfântul Apostol „*Filip l-a găsit pe Natanael și i-a zis: «Noi L-am aflat pe Acela despre Care au scris Moise în lege și profeții, pe Iisus, fiul lui Iosif din Nazaret». Și i-a zis Natanael: «Din Nazaret poate fi ceva bun?». Filip i-a zis: «Vino și vezi!»*” (Ioan 1,45-46).

Orașul Nazaret era situat în Galileea, o regiune fertilă, cu resurse de apă, motiv pentru care era mai populată decât alte zone ale Țării Sfinte. Pe lângă evrei, acolo locuiau numeroși păgâni, de aceea prorocul Isaia a vorbit despre „*Galileea neamurilor*” (Isaia 9,1), iar Sfântul Evanghelist Matei a preluat această expresie (Matei 4,15).

¹ *Dicționar biblic...*, p. 134.

² **Ibidem.**

³ **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfinților Apostoli Matei...*, p. 197.

„În general iudeii galileeni erau socotiți de către ceilalți evrei ca mai puțin credincioși, mai înapoiați în cunoașterea Legii. În Galileea nu erau școli rabinice, acolo își desfășurau activitatea puțini învățători ai Legii și din provincia respectivă proveneau puțini membri ai claselor conducătoare”¹.

De asemenea, în Galileea nu s-a născut niciun proroc, motiv pentru care fariseii i-au zis lui Nicodim: „*Cercetează și vezi că din Galileea nu s-a ridicat profet*” (Ioan 7,52), de aceea galileenii erau disprețuiți de conaționali lor.

„*Iisus l-a văzut pe Natanael venind către El și a zis despre el: «Iată israelit întru care nu este vicleșug!»*” (Ioan 1,47). „Domnul Hristos nu fusese martor la discuția dintre Filip și Natanael. Nu avea de unde să-l cunoască pe Natanael. Însă l-a cunoscut prin atotștiința Sa dumnezeiască. Faptul l-a mirat pe Natanael și aceasta era o primă dovadă care i se oferea că ceea ce i-a spus Filip era adevărat”².

Atunci Natanael, plin de curiozitate, L-a întrebat pe Mântuitorul: „*«De unde mă cunoști?»*». *Iisus a răspuns și i-a zis: «Mai înainte ca Filip să te fi chemat, te-am văzut când erai sub smochin»*” (Ioan 1,48).

Conform tradiției Bisericii, „pe când stătea sub smochin, Natanael se gândea la Mesia și se ruga lui Dumnezeu cu lacrimi să împlinească cele făgăduite și să-L trimită pe pământ. Natanael știa că el fusese singur acolo și că nimeni, în afară de Dumnezeu, nu ar fi fost în stare să-i citească gândurile. Astfel, el a crezut pe loc că Domnul Hristos era Mesia”³.

„În răspunsul Domnului Hristos, Natanael a văzut dovada supremă că are de-a face cu Mesia, din moment ce dintr-o singură

¹ **Ibidem**, p. 199.

² **Ibidem**, p. 200.

³ *Viețile Sfinților Apostoli*, traducere de Diana Potlog, Editura Sofia, București, 2002, p. 167.

privire niciun om nu poate citi în sufletul cuiva, încât să-l caracterizeze precum a făcut-o Iisus și să-i spună ceva din trecutul lui la care nu a asistat niciun martor. Atât i-a fost de ajuns lui Natanael să creadă că L-a găsit pe Mesia, de aceea I-a zis Domnului Hristos¹: „*Rabbi, Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Tu ești Regele lui Israel!*». Iisus a răspuns și i-a zis: «*Pentru că ți-am spus că te-am văzut sub smochin, de aceea crezi? Mai mari decât acestea vei vedea*»” (Ioan 1,49-50)².

Natanael este menționat de Sfântul Evanghelist Ioan între Apostoli la arătarea Mântuitorului de la Marea Tiberiadei. Despre aceasta citim că „*Iisus li S-a arătat din nou ucenicilor la Marea Tiberiadei. Li S-a arătat așa: Erau împreună Simon Petru și Toma, cel numit Geamănul, și Natanael, cel din Cana Galileii, și fiii lui Zevedeu și alți doi din ucenicii Săi. Simon Petru le-a zis: «Mă duc să pescuiesc». Și ei i-au zis: «Venim și noi cu tine». Și au ieșit și s-au suit în corabie, dar în noaptea aceea n-au prins nimic. Iar dacă s-a făcut dimineață, Iisus a stat pe țărm, dar ucenicii nu știau că este Iisus. Atunci le-a zis Iisus: «Fiilor, nu cumva aveți ceva de mâncare?». Ei I-au răspuns: «Nu». Iar El le-a zis: «Aruncați mreaja în partea dreaptă a corabiei și veți afla». Deci ei au aruncat-o, și nu mai puteau s-o tragă de mulțimea peștilor. Atunci ucenicul acela pe care-l iubea Iisus i-a zis lui Petru: «Domnul este!». Deci Petru, auzind că este Domnul, și-a încins haina, că era dezbrăcat, și s-a aruncat în mare. Și ceilalți ucenici au venit cu corabia, că nu erau departe de țărm, ca la două sute de coți, trăgând mreaja cu pești. Deci, când au ieșit la țărm, au văzut jăratice jos și pește pus deasupra, și pâine. Iisus le-a spus: «Aduceți din peștii pe care i-ați prins acum!». Simon Petru s-a suit în corabie și a tras mreaja la țărm, plină de pești mari, o sută cincizeci și trei, și, atâția fiind, mreaja nu s-a*

¹ Prof. Dr. L. G. Munteanu, *Viața Sfinților Apostoli Matei...*, p. 200.

² *Proloagele*, vol. I..., pp. 244-245.

rupt. Iisus le-a zis: «Veniți de prânziți!». Și niciunul dintre ucenici nu îndrăzne să-L întrebe: «Cine ești Tu?», știind că este Domnul. A venit Iisus și a luat pâinea și le-a dat; și, de asemenea, și peștele. Aceasta este acum a treia oară când Iisus li S-a arătat ucenicilor după ce S-a sculat din morți” (Ioan 21,1-14).

După cum a scris Sfântul Evanghelist Ioan, Natanael „era originar din Cana Galileii”¹.

„După pogorârea Sfântului Duh sorții au căzut asupra Sfinților Apostoli Bartolomeu și Filip să meargă, împreună, în Siria și în Asia de Sus, pentru a propovădui cuvântul lui Dumnezeu. Și călătoreau, uneori, împreună, iar alteori se despărțeau prin cetăți și, apoi, iar se întâlneau. Ulterior li s-a alăturat și Mariamna, sora Sfântului Apostol Filip, și toți trei străbăteau drumurile Libiei și Moesiei, binevestind Evanghelia Domnului Hristos. S-au dus, apoi, în Frigia, și au ajuns în cetatea Ierapole. Activitatea lor a atras mânia stăpânitorilor, care au hotărât să-i piardă, răstignindu-i. Sfântul Apostol Filip a fost pironit pe cruce cu capul în jos și, în timp ce chinuitorii îi sfredelau gleznele picioarelor, Apostolul și-a dat duhul în mâinile lui Dumnezeu”². „Îndată după aceea pământul s-a cutremurat, s-a deschis și a înghițit mult popor, chiar și pe dregător, iar cei rămași au căzut îngroziți la picioarele sfinților și i-au coborât de pe cruci”³ „pe Bartolomeu și Mariamna, au crezut în Domnul Hristos și au fost botezați. Trupul Sfântului Filip a fost îngropat acolo, iar Sfinții Bartolomeu și Mariamna s-au dus să propovăduiască în Licaonia”⁴.

„Sfântul Bartolomeu s-a dus după aceea în Arabia, Persia, Armenia și India, unde a întemeiat biserici. În India a botezat

¹ **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfinților Apostoli Matei...*, p. 198.

² *Proloagele*, vol. II..., p. 820.

³ **Ibidem**, vol. I..., p. 245.

⁴ *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 132.

mulțime de popor, chiar și pe regele Polimius și pe soția acestuia. Preoții păgâni, care și-au pierdut în acest fel credințioșii, au uneltit pe lângă Astiagis, fratele regelui, care a dat poruncă să fie prins Apostolul”¹.

După ce a fost supus la multe cazne, Sfântul Bartolomeu a fost „jupuit de viu, iar apoi a fost răstignit pe o cruce cu capul în jos”² și așa și-a încredințat sufletul în mâinile lui Dumnezeu.

„O Evangheliie apocrifă poartă numele Sfântului Bartolomeu”³.

Sfântul Apostol Bartolomeu este pomenit de Biserică în ziua de 11 iunie.

Sfântul Apostol Toma

Sfântul Apostol Toma s-a născut în cetatea Paneada din Galileea și era pescar. Numele de „Toma” se traduce din limba ebraică prin „Geamănul”, de aceea în Sfânta Scriptură acesta este menționat drept „*Toma, cel numit Geamănul*” (Ioan 21,2).

Cu toate că niciunul dintre cei patru evangheliști nu amintește chemarea la apostolie a lui Toma de către Mântuitorul, el a făcut parte din colegiul apostolic.

În timpul activității publice a Domnului Hristos, Apostolul Toma a luat cuvântul doar de două ori. Cu câteva zile înainte ca Mântuitorul să fi fost vândut de Iuda, „*arhieriei și fariseii dăduseră porunci că, dacă va ști cineva unde este, să dea de știre, ca să-L prindă. Și, după aceasta, Iisus umbla prin Galileea; că nu voia să umble prin Iudeea, deoarece iudeii căutau să-L omoare*” (Ioan 11,57 și 7,1). În pofida acestui fapt, în momentul în care Lazăr a murit, Mântuitorul „*le-a zis ucenicilor: «Să mergem iarăși în Iudeea». Ucenicii I-au zis: «Învățătorule, mai*

¹ *Proloagele*, vol. II..., p. 820.

² **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfinților Apostoli Matei...*, p. 202.

³ **Ibidem**, p. 203.

acum căutau iudeii să Te ucidă cu pietre, și Tu din nou Te duci acolo?». Atunci Toma, cel numit Geamănul, le-a zis celorlalți ucenici: «Să mergem și noi să murim cu El!» (Ioan 11,7-8 și 11,16). Din îndemnul Sfântului Toma adresat celorlalți Apostoli înțelegem că era un om plin de curaj, gata oricând să moară pentru Învățătorul său.

Apostolul Toma a luat cuvântul pentru cea de-a doua oară în timpul cuvântării de despărțire rostite de Domnul Hristos, Care le-a spus Sfinților Săi Apostoli: „În casa Tatălui Meu sunt multe locașuri. Eu Mă duc să vă pregătesc loc. Și de vreme ce Mă voi duce și vă voi pregăti loc, iarăși voi veni și vă voi lua la Mine, pentru ca acolo unde sunt Eu să fiți și voi. Voi știți și unde Mă duc Eu, și calea. Toma I-a zis: «Doamne, nu știm unde Te duci; iar calea, cum o putem ști?». Iisus i-a zis: «Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine. Dacă M-ați fi cunoscut pe Mine, L-ați fi cunoscut și pe Tatăl Meu; dar de acum Îl cunoașteți, și L-ați și văzut» (Ioan 14,2-7).

Întâmplarea care l-a făcut faimos pe Apostolul Toma în toată lumea s-a petrecut abia după învierea Domnului Hristos din morți. În acest sens citim în Sfânta Evanghelie după Ioan că „în ziua cea dintâi a săptămânii, atunci când s-a înserat, și ușile fiind încuiate, unde erau adunați ucenicii de frica iudeilor, a venit Iisus și a stat în mijloc și le-a zis: «Pace vouă!». Și zicând acestea, le-a arătat mâinile și coasta Sa. Deci s-au bucurat ucenicii, văzând pe Domnul. Iar Toma, unul din cei doisprezece, cel numit Geamănul, nu era cu ei când a venit Iisus. Deci i-au zis lui ceilalți ucenici: «Am văzut pe Domnul!». Dar el le-a zis: «Dacă nu voi vedea, în mâinile Lui, semnul cuielor, și dacă nu voi pune degetul meu în semnul cuielor, și dacă nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede» (Ioan 20,19-20 și 20,24-25).

Această afirmație l-a făcut pe Apostol să fie cunoscut între toți creștinii drept „Toma necredinciosul”.

În aceeași zi în care Apostolul Toma și-a manifestat îndoiala în ceea ce privește învierea Domnului Hristos din morți, el și-a dovedit și curajul care îl însuflețea, pentru că în timp ce toți ceilalți Apostoli stăteau cu ușile încuiate de frica iudeilor, el nu era împreună cu ei. Sfânta Scriptură nu menționează unde se găsea Toma în acel moment, nici motivul pentru care nu era împreună cu ceilalți Apostoli, însă din atitudinea sa înțelegem că nu era un om fricos.

Cu toate că Toma este numit „necredinciosul”, niciunul dintre ceilalți Apostoli nu a crezut în învierea Domnului Hristos înainte de a-L vedea. Sfântul Evanghelist Marcu relatează în acest sens că *„după ce a înviat Iisus, în ziua cea dintâi a săptămânii, El i S-a arătat întâi Mariei Magdalena, din care scosese șapte demoni. Mergând aceea, le-a dat de veste celor ce fuseseră cu El și care se tânguiau și plângeau. Dar ei, auzind că El este viu și că a fost văzut de ea, n-au crezut”* (Marcu 16,9-11). Sfântul Evanghelist Luca scrie și el că femeile mironosițe le-au vestit Sfinților Apostoli că Mântuitorul înviase din morți, *„dar aceste cuvinte au părut înaintea lor ca o scrânteală și nu le-au crezut”* (Luca 24,11).

Ba mai mult, Sfinții Apostoli L-au văzut pe Domnul Hristos înviat din morți și nu le venea să creadă, pentru că tot în Evanghelia a treia citim că *„El a stat în mijlocul lor și le-a zis: «Pace vouă!»*. Iar ei, *însăimântându-se și înfricoșându-se, credeau că văd un duh. Și El le-a zis: «De ce sunteți tulburați și pentru ce se ridică astfel de gânduri în inimile voastre? Vedeți mâinile Mele și picioarele Mele, că Eu Însumi sunt; pipăiți-Mă și vedeți că duhul nu are carne și oase așa cum Mă vedeți pe Mine că am»*. Și zicând acestea, *le-a arătat mâinile și picioarele. Și lor, celor încă necrezând de bucurie și minunându-se, El le-a zis: «Aveți aici ceva de mâncare?»*. Iar ei *I-au dat o bucată de pește fript și dintr-un fagure de miere. Și, luând, a mâncat în fața lor”* (Luca 24,36-43).

Văzând teama Apostolilor, care izvora din necredință, Domnul Hristos i-a poftit să Îi atingă trupul, această invitație nefiind altceva decât răspunsul la solicitarea lui Toma, care însă ceruse acest lucru înainte de a-L vedea pe Mântuitorul înviat.

În plus, pentru a-i încredința pe deplin pe Apostolii Săi că înviase cu trupul din morți, Domnul Hristos a mâncat în fața lor o bucată de pește fript și dintr-un fagure de miere, ceea ce Toma nu ar fi îndrăznit să ceară niciodată.

Deși este numit „Toma necredinciosul”, Apostolul nu L-a vândut pe Domnul Hristos, cum a făcut Iuda, nici nu s-a lepădat de Acesta, asemenea lui Petru. Nu a crezut că Mântuitorul a înviat cu trupul din morți, dar nici ceilalți Apostoli nu au crezut. Necredința sau îndoiala lui Toma arată slăbiciunea firii umane, iar faptul că Apostolul a dorit să atingă mâinile și coasta lui Hristos Cel înviat dovedește, sau mai degrabă confirmă, curiozitatea ființei omenești în legătură cu realitățile mai presus de fire.

Toma a fost sincer și curajos, pentru că a afirmat ceea ce gândeau și alții, dar se temeau să destăinuie celor din jur.

În Sfânta Evanghelie după Ioan citim că „după opt zile, ucenicii lui Iisus erau iarăși înăuntru, și Toma, împreună cu ei. Și a venit Iisus, ușile fiind încuiate, și a stat în mijloc și a zis: Pace vouă! Apoi i-a zis lui Toma: Adu degetul tău încoace și vezi mâinile Mele și adu mâna ta și o pune în coasta Mea și nu fi necredincios ci credincios. Toma a răspuns și I-a zis: Domnul meu și Dumnezeuul meu! Iisus I-a zis: Pentru că M-ai văzut ai crezut. Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut!” (Ioan 20,26-29).

Sfânta Tradiție consemnează faptul că, la îndemnul Mântuitorului, Toma l-a atins mâinile și coasta, iar prin aceasta a încredințat o lume întregă că Domnul Hristos a înviat cu același trup cu care a viețuit în lume și cu care a pățimit, care deși era înduhovnicit, purta semnele cuielor și al sulitei.

După ce L-a atins pe Mântuitorul, Apostolul Toma a fost copleșit și cuprins de rușine pentru că nu crezuse în învierea Lui din morți, încât a îngăimat: „*Domnul meu și Dumnezeu meu!*”.

Sfinții Părinți ai Bisericii spun că această afirmație a Apostolului Toma se referă la cele două firi ale Domnului Hristos, cea omenească și cea dumnezeiască, pentru că așa cum a afirmat Sfântul Apostol Pavel, „*întru El locuiește trupește toată plinătatea dumnezeirii*” (Coloseni 2,9).

Din experiența lui Toma, constatăm că firea omenească, pe care Fiul lui Dumnezeu și-a asumat-o la întrupare, nu a fost absorbită de cea dumnezeiască, pentru că natura umană nu este desființată prin înviere, ci ea a fost înduhovnicită și transfigurată. Așadar, arătarea către Toma a pus în lumină existența celor două firi în Hristos.

Din cuvintele Apostolului Toma constatăm că acesta nu și-a mărturisit credința în învierea Mântuitorului din morți, pe care o negase înaintea celorlalți Apostoli, ci în dumnezeirea Lui, care însă implică biruirea morții, pe care numai Dumnezeu o poate face, după cum a afirmat Sfântul Apostol Petru la pogorârea Sfântului Duh, că „*Dumnezeu L-a înviat pe Iisus*” (Faptele Apostolilor 2,32).

Astfel, Apostolul Toma s-a atins de trupul material, văzut și limitat al lui Hristos, dar L-a mărturisit pe Dumnezeu Cel nematerial, nevăzut și nemărginit. El s-a atins de semnele Crucii și a mărturisit slava învierii. S-a atins de semnele suferinței și ale morții trecătoare, dar a mărturisit puterea Învierii și a vieții veșnice. S-a atins de semnele lăsate în trupul lui Hristos de păcatele oamenilor (trădare, invidie, ură și violență), dar a mărturisit puterea iubirii lui Dumnezeu mai tare decât păcatul și moartea. S-a atins de semnele istoriei păcătoase care ucide, dar a mărturisit veșnicia iubirii milostive a lui Dumnezeu care dăruiește viață.

După ce L-a atins pe Domnul Hristos, Apostolul Toma a dat cea mai credibilă mărturie despre învierea Lui din morți. În acest chip s-a propovăduit cu mai multă tărie faptul că Fiul lui Dumnezeu, făcut om pentru noi și a noastră mântuire, a înviat cu același trup cu care a viețuit și a pățimit pe cruce.

Dacă Apostolii, care timp de trei ani și jumătate au stat în permanență în preajma Mântuitorului lumii, pe Care L-au ascultat de nenumărate ori propovăduind Evanghelia împărăției lui Dumnezeu și pe Care L-au văzut săvârșind numeroase minuni, dar despre Care totuși s-au îndoit că a înviat din morți, cum ar fi putut crede acest lucru unii oamenii care s-au născut cu o sută sau o mie de ani după Domnul Hristos și care nu au avut ocazia să Îl întâlnească niciodată? De aici tragem concluzia că Biserica avea nevoie de Apostolul Toma și de experiența trăită de el.

Din această cauză, Mântuitorul nu i s-a arătat doar lui Toma singur, ci când toți Apostolii erau împreună, încât să vadă și ei cum acesta Îi atinge mâinile și coasta, pentru a fi pe deplin încredințați că El înviase cu trupul din morți.

Domnul nostru Iisus Hristos l-a invitat pe Toma să-L atingă pentru a-i încredința peste veacuri pe oameni că El a înviat cu trupul din morți, *„fiind începătură a învierii celor adormiți, pentru că Dumnezeu, Cel ce L-a înviat pe Domnul, ne va învia și pe noi prin puterea Sa”* (I Corinteni 15,20 și 6,14).

În momentul învierii Sale din morți Domnul Hristos S-ar fi putut înălța cu trupul la cer, însă cunoscând slăbiciunea firii omenești, a petrecut timp de patruzeci de zile pe pământ, arătându-Se femeilor mironosițe, Sfinților Săi Apostoli, precum și altor persoane, *„după care S-a arătat în același timp la peste cinci sute de frați”* (I Corinteni 15,6), pentru a le dovedi că a înviat din morți.

În urma întâlnirii dintre Mântuitorul și Apostolul Toma înțelegem importanța arățărilor Acestuia după înviere.

După înălțarea Domnului Hristos cu trupul la cer și pogorârea Sfântului Duh, Sfinții Apostoli au aruncat sorți, pentru a ști fiecare dintre ei unde îl trimite Dumnezeu să propovăduiască Evanghelia împărăției cerurilor. Apostolului Toma i-a fost rânduit să răspândească învățătura cea mântuitoare la parți, mezi, perși, hircani și până în India, având de străbătut cel mai vast teritoriu dintre toți Apostolii.

Mâhnindu-se că a fost trimis atât de departe, la niște popoare barbare, Apostolul s-a temut, însă Domnul Hristos i-a apărut în vis, întărindu-l, să nu se teamă și făgăduindu-i că va fi cu el.

Din rânduială dumnezeiască, regele indian Gondofornes, vrând să-și construiască un palat frumos, cum nu mai era altul în regatul său, a trimis în Imperiul Roman un negustor, pe nume Avan, pentru a căuta un meșter iscusit, care să-i zidească acel palat.

Ajungând în Cezareea Palestinei, capitala Iudeei de atunci, și reședința procuratorilor romani ai provinciei, Avan s-a întâlnit cu Sfântul Apostol Toma, care i-a spus că este priceput în ridicarea de palate. Auzind aceasta Avan s-a bucurat, iar cei doi s-au îmbarcat pe o corabie, pentru a călători spre India.

Ajungând în cetatea Andrapole, Sfântul Toma și Avan au trebuit să schimbe corabia. Într-una din zilele în care se găseau acolo, cei doi au auzit muzică de petrecere, pentru că guvernatorul cetății, care era un om bogat, își mărita una dintre fiice. Guvernatorul și-a trimis slujitorii în toată cetatea, pentru a chema la nuntă deopotrivă pe cei bogați și pe cei săraci, chiar și pe străini, vestindu-le că cel ce nu va voi să vină, va fi supus judecății guvernatorului. Auzind aceasta, Toma și Avan nu au vrut să atragă mânia guvernatorului asupra lor, încât s-au dus la nuntă.

Apostolul s-a așezat la masă în locul cel mai retras și nu mânca, nici nu bea nimic, ci numai lua seama la ceilalți nuntași cum se veseleau. Dar cei care stăteau lângă el l-au întrebat: „Pentru ce ai venit la nuntă, dacă nu mănânci nimic, nici nu bei?”. Toma le-a răspuns: „Eu nu am venit aici nici pentru mâncare, nici pentru băutură, ci pentru a împlini voia guvernatorului, căci slujitorii săi au spus că cel care nu va veni la nuntă va fi supus judecății guvernatorului”.

Paharnicul care turna vin la masă, apropiindu-se de Apostol și văzându-l că este trist, i-a dat o palmă, zicându-i: „Dacă ai venit la nuntă nu sta posomorât, ci bucură-te și veselește-te, împreună cu ceilalți oaspeți”. Sfântul i-a zis în limba aramaică celui care l-a lovit: „Dumnezeu să-ți ierte păcatul în veacul viitor, dar în cel de acum, mâna care s-a ridicat asupra mea, să o vezi mâncată de câini, spre învățatură de minte multora”.

După puțină vreme paharnicul a mers la o fântână din apropiere, pentru a aduce oaspeților apă, ca să o amestece cu vin. Dar ieșind o sălbăticiune din pădure l-a sfâșiat, iar acesta a murit. Niște câini au găsit trupul și l-au rupt în bucăți, iar unul dintre ei i-a apucat cu gura mâna dreaptă, cea cu care paharnicul îl lovise pe sfânt, și a adus-o în locul în care se ținea nunta.

Mirându-se toți câți erau acolo de vederea mâinii și întrebându-se a cui poate fi, o femeie de neam evreu, care cânta la nuntă, le-a zis: „Mare taină ni s-a arătat nouă, astăzi, pentru că Dumnezeu ne-a trimis un om al Lui ca să șadă împreună cu noi la masă. Eu l-am văzut pe paharnicul care turna vin cum i-a dat o palmă străinului, iar acesta i-a zis în limba aramaică: «Dumnezeu să-ți ierte păcatul în veacul viitor, dar în cel de acum, mâna care s-a ridicat asupra mea, să o vezi mâncată de câini, spre învățatură de minte multora» și aceasta s-a împlinit, precum vedeți cu toții”. Atunci frică mare i-a cuprins pe toți mesenii.

Auzind guvernatorul cetății ceea ce s-a întâmplat, după ce a trecut nunta, l-a chemat pe Apostolul Toma la sine, zicându-i: „De vreme ce prin blestem știi să pricinuiesti moarte, arată-mi și puterea rugăciunii tale, prin binecuvântarea fiicei care mi s-a căsătorit astăzi”. Sfântul a acceptat rugămintea cu bucurie și, intrând în cămara cea de nuntă, i-a povățuit pe tinerii miri să urască dulceața poftei trupești, înduplecându-i să trăiască în curăție. După ce s-a rugat pentru cei doi tineri, Apostolul i-a binecuvântat și s-a dus în drumul lui.

A doua zi guvernatorul a intrat în odaia în care erau tinerii, pe care i-a aflat șezând separat și nedumerit fiind de aceasta, i-a întrebat din ce pricină nu sunt împreună. Cei doi i-au răspuns: „Noi ne rugăm lui Dumnezeu ca să ne învrednicească până la sfârșitul vieții să ne păstrăm fecioria, încât să ne bucurăm de cununile cele nepieritoare din împărăția cerurilor”. Înțelegând guvernatorul că străinul pe care l-a chemat în casă i-a sfătuit pe cei doi miri să-și păzească fecioria, s-a aprins de mânie și îndată și-a trimis slujitorii ca să-l prindă și să-l aducă la el, dar aceștia nu l-au aflat, pentru că dis-de-diminează Apostolul Toma și Avan porniseră cu corabia spre India.

După ce au ajuns în India, cei doi s-au înfățișat înaintea regelui Gondofornes, iar Avan i-a zis: „Iată, rege, că ți-am adus din Palestina un zidar foarte înțelept, care îți va ridica palatul pe care îl dorești”. Văzându-l pe Toma, regele l-a întrebat cu ce materiale știe să lucreze, cu lemn sau cu piatră? Apostolul i-a răspuns că din lemn știe să facă pluguri, juguri, cârme și vâsle, iar din pietre zidește coloane, temple și palate. Auzind acestea, Gondofornes l-a întrebat: „Îmi vei putea face mie un palat, după voia mea, în locul pe care ți-l voi arăta?”, iar Toma i-a confirmat. După ce Apostolul s-a înțeles cu regele cum să fie palatul și a văzut locul unde trebuia acesta ridicat, Gondofornes a poruncit să i se dea aurul necesar pentru începerea lucrării.

Toma l-a rugat însă pe rege să nu vină la palat până când va fi gata, iar acesta a acceptat.

Apostolul a împărțit săracilor tot aurul primit, propovăduind în același timp Evanghelia împărăției lui Dumnezeu printre locuitorii de acolo, cărora le-a hirotonit preoți și episcopi.

După o vreme regele l-a chemat pe Toma la el și l-a întrebat cum merg lucrările de ridicare ale palatului. Apostolul i-a răspuns că fundația este gata, dar are nevoie de mai mult aur pentru zidirea peretilor. Gondofornes s-a bucurat și a poruncit slujitorilor lui să îi dea lui Toma aurul solicitat.

Primind aurul, Apostolul l-a împărțit celor lipsiți, iar el și-a continuat cu multă râvnă activitatea de răspândire a cuvântului lui Dumnezeu printre localnici.

Trecând vremea, regele l-a chemat din nou pe Sfântul Toma la el, întrebându-l cum avansează lucrările de ridicare ale palatului. Apostolul l-a înștiințat pe Gondofornes că numai acoperișul a mai rămas de făcut. Auzind aceasta, regele s-a bucurat și i-a dat lui Toma cât aur îi trebuia, poruncindu-i ca acoperișul să fie frumos, cum nu este altul în regatul său. Apostolul a luat aurul, iar după ce a ieșit de la rege și-a ridicat ochii și mâinile spre cer, zicând: „Îți mulțumesc Ție, Doamne Dumnezeule, iubitorule de oameni, că în diferite chipuri rânduiești mântuirea oamenilor”.

Împărțind aurul săracilor, Sfântul s-a îndeletnicit în continuare cu propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu.

După un timp regele a aflat că zidarul din Palestina nici măcar nu a început să lucreze la ridicarea palatului, ci tot aurul primit l-a împărțit nevoiașilor, iar el străbate ținutul de la un capăt la altul, propovăduind un Dumnezeu necunoscut și săvârșind multe minuni.

Mâniindu-se foarte tare, regele și-a trimis slujitorii ca să-l prindă pe Toma, iar când acesta i-a fost adus înaintea, l-a întrebat:

„Zidarule, mi-ai construit palatul pe care ți-am poruncit să-l faci și pentru care ți-am dat foarte mult aur?”. Apostolul i-a răspuns: „Ți-am ridicat un foarte frumos palat, după cum am învățat eu să lucrez, de la marele meșter Hristos”. Auzind acestea, Gondofornes i-a zis: „Să mergem atunci împreună și să vedem acest frumos palat”. Toma însă i-a răspuns: „Nu poți să vezi în această viață palatul pe care ți l-am făcut eu, ci numai când te vei muta din lumea trecătoare, atunci îl vei putea vedea în împărăția cerurilor și, sălășluind în el, vei petrece acolo în veci, cu bucurie”. Socotind că este luat în răs, regele s-a aprins de mânie și a poruncit ca Apostolul să fie aruncat în temniță, împreună cu Avan, negustorul care l-a adus, iar amândoi să fie aspru pedepsiți, jupuindu-li-se pielea de vii, după care să fie aruncați în foc. Aflându-se în temniță, Avan îl ocăra pe Toma, zicând: „Tu și pe mine și pe rege ne-ai înșelat, spunând că ești zidar înțelept, iar acum ai pierdut și aurul regelui și viața mea, căci iată, din pricina ta pățimesc și voi muri în chinuri groaznice, fiindcă regele este foarte supărat și ne va omorî pe amândoi”. Dar Apostolul, mângâindu-l, i-a zis: „Nu te teme, că nu vom muri acum, ci vom fi vii, pentru că regele ne va elibera pe amândoi din temniță și ne va ține în mare cinste pentru mărețul palat pe care i l-am zidit în împărăția cerurilor”.

Aflând despre întâmplarea cu palatul, fratele lui Gondofornes s-a îmbolnăvit de inimă rea, și i-a spus regelui: „Pentru mahnirea pe care ți-a produs-o acest înșelător și eu sunt supărat, iar din această pricină m-am îmbolnăvit și, iată, simt că sfârșitul îmi este aproape”. Și zicând acestea, îndată s-a stins din viață.

Regele, care își iubea foarte mult fratele, a fost cuprins de jale și a început să plângă nemângâiat. La porunca lui Dumnezeu, un înger a luat sufletul celui care murise și l-a înălțat în lăcașurile cerești, unde i-a arătat multe palate frumoase și luminoase, dintre care unul era mai măreț și mai luminos decât toate celelalte, a

căruia frumusețe este cu neputință a o descrie în cuvinte omenești. Și îngerul a zis către suflet: „În care dintre aceste palate voiești să viețuiești?”. Iar sufletul, privind spre cel mai frumos palat, a zis: „De îmi este îngăduit să petrec măcar într-un colț al acestui palat, nimic altceva nu mai potesc”. Îngerul însă i-a răspuns: „În acest palat nu poți să viețuiești, pentru că este al fratelui tău, pe care străinul Toma i l-a zidit cu aurul pe care l-a primit de la el”. Atunci sufletul a zis: „Rogu-te, dă-mi voie să mă duc la fratele meu pentru a cumpăra de la el acest palat, căci el nu știe cât este de frumos și, după ce îl voi plăti, iarăși mă voi întoarce aici”. Atunci îngerul a întors sufletul în trup, iar mortul a înviat și, deșteptându-se ca din somn, îi întreba pe cei care erau de față unde îi este fratele și îi ruga să îl cheme pe rege să vină la el.

Auzind regele că fratele său a înviat, s-a bucurat foarte mult și degrabă a alergat la el, iar acesta i-a spus: „Știu bine, frate, cât de mult mă iubești și cum ai plâns pentru mine, iar de ți-ar fi fost cu puțință să mă răscumperi de la moarte, ai fi dat pentru mine chiar și jumătate din regatul tău”. Regele i-a zis: „Adevăr ai grăit, așa este și nu poate fi altfel”. Apoi fratele său i-a spus: „Dacă mă iubești atât de mult, vreau să îmi oferi un dar și te rog să nu mă refuzi”. Regele a răspuns: „Tot ceea ce am îți dăruiesc ție, iubitul meu frate”, întărindu-și cu jurământ făgăduința făcută. Atunci fratele cel înviat a zis: „Te rog să îmi dăruiești palatul tău din împărăția cerurilor, iar eu îți ofer în schimb toată averea mea de pe pământ”. Auzind aceste cuvinte regele a fost foarte surprins, încât a amuțit.

După un timp regele l-a întrebat pe fratele său: „Cum de am eu un palat în cer?”, iar cel care fusese mort i-a zis: „Cu adevărat ai un palat în împărăția cerurilor cum nici nu-ți închipui și cum nu există vreunul pe pământ, iar acest frumos palat ți l-a zidit ție Toma, pe care tu îl ții în temniță. Eu l-am văzut și m-am minunat de frumusețea lui nespusă și am cerut să viețuiesc

măcar într-un colț al lui, dar nu mi s-a dat voie. Îngerul care m-a purtat pe mine prin lăcașurile cerești mi-a spus că eu nu pot să petrec în acest palat, pentru că este al tău și ți l-a ridicat străinul Toma. Atunci eu l-am rugat pe înger să îmi dea voie să mă întorc pe pământ și să cumpăr de la tine acel palat, deci dacă mă iubești, dă-mi-l mie, și tu ia în schimb toată averea mea”. Auzind aceste cuvinte, regele s-a bucurat de două lucruri, pentru revenirea la viață a fratelui său și pentru palatul care i s-a zidit în cer și i-a zis fratelui său: „Iubite frate, m-am jurat ție să-ți dăruiesc orice este sub stăpânirea mea pe pământ, dar palatul din cer nu ți l-am făgăduit, dar dacă vei voi, avem pe lângă noi același zidar, care poate să-ți ridice și ție un astfel de palat în împărăția cerurilor”.

Zicând acestea, regele și-a trimis îndată slujitorii în temniță, ca să-i scoată de acolo pe Sfântul Toma și pe Avan, negustorul care l-a adus pe acesta în regatul său. Și, alergând în întâmpinarea Apostolului, Gondofornes a căzut la picioarele lui, cerându-și iertare. Mulțumind lui Dumnezeu, Sfântul Toma a început să-i învețe pe amândoi frații credința în Domnul Hristos, iar ei, smerindu-se, au ascultat cu bucurie cuvintele lui. Petrecând o vreme cu ei, Apostolul i-a botezat și i-a învățat toată credința creștinească, apoi s-a dus prin cetățile și satele dimprejur, propovăduind Evanghelia împărăției lui Dumnezeu.

Iar cei doi frați, prin multe fapte de milostenie, și-au zidit palate nepieritoare în împărăția cerurilor.

Regele Gondofornes a făcut parte din dinastia indo-partă, a cărei stăpânire se întindea asupra teritoriilor din Afganistan, Seistan, Sind și Punjab, și a domnit în Punjabul de Apus, între anii 20-40 d.Hr. Descoperirile de la Taxila, unde s-au găsit monezi cu chipul acestui rege, confirmă veridicitatea istoriei Sfântului Apostol Toma, care l-a vizitat pe Gondofornes în jurul anului 40 d.Hr.

Mergând vestea că Sfântul Toma propovăduiește Evanghelia împărăției lui Dumnezeu în India, cei doi miri din Andrapole pe care i-a sfătuit să își păstreze fecioria au venit la el, iar Apostolul i-a învățat tainele credinței creștine, după care i-a botezat.

Revenind în țara lor, cei doi au început să răspândească învățătura cea mântuitoare a Domnului Hristos printre localnici, aducându-l la credința cea adevărată și pe guvernatorul din Andrapole, care a crezut din toată inima în Mântuitorul lumii.

După o vreme tânărul, care se numea Dionisie, a ajuns episcop, iar mireasa lui cea nenuntită, pe nume Pelaghia, a suferit moarte martirică pentru credința în Domnul Hristos.

Pe când Apostolul Toma propovăduia Evanghelia împărăției lui Dumnezeu în India a sosit vremea ca Maica Domnului să se mute din această viață. Fiind înștiințați de Dumnezeu despre aceasta, toți Apostolii au venit la Ierusalim. După ce Preasfânta Născătoare de Dumnezeu și-a luat rămas bun de la ei și de la creștinii care erau de față, i-a binecuvântat pe toți și a adormit. Cu întristare mare, dar într-un alai impresionant, trupul Sfintei Fecioare Maria a fost așezat într-un mormânt de lângă grădina Ghetsimani.

Din rânduială dumnezeiască, Sfântul Apostol Toma a venit la Ierusalim pe norii cerului, însă a ajuns doar la trei zile după ce trupul Maicii Domnului fusese depus în mormânt.

Apostolul s-a întristat foarte mult pentru că nu a mai văzut-o în viață pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, pentru a-și lua rămas bun de la ea, și nici nu a petrecut-o pe ultimul drum, de aceea i-a rugat pe ceilalți Apostoli să-i deschidă mormântul, pentru a o vedea pentru ultima dată și să se mângâie. Deschizând mormântul, Sfinții Apostoli n-au mai aflat acolo trupul Sfintei Fecioare Maria, pentru că acesta fusese ridicat de Fiul ei la cer. Din înaltul cerului, Maica Domnului i-a aruncat Sfântului Apostol Toma brâul ei, ca o dovadă concretă și de

netăgăduit că ea se află cu sufletul și cu trupul, alături de Fiul ei, în împărăția lui Dumnezeu.

După ce a petrecut un timp cu ceilalți Apostoli, întărindu-se unii pe alții în credință, Sfântul Toma a revenit în India.

Ajungând el la Meliapor, le-a vorbit locuitorilor cetății despre Domnul Hristos, iar aceștia au crezut în El. Dorind să-l înalțe biserică lui Dumnezeu, au vrut să folosească pentru aceasta un lemn foarte mare, însă o mulțime mare de oameni nu a reușit să-l urnească din loc. Au adus atunci câțiva elefanți, dar nici aceștia nu au putut mișca lemnul. În această situație, Sfântul Toma s-a rugat lui Dumnezeu și, prinzând lemnul cel mare și greu cu brâul său, l-a tras singur aproape doi kilometri, până la locul unde urma să fie ridicată biserica. Văzând această minune, cei care credeau deja în Domnul Hristos s-au întărit în credință, iar dintre păgâni mulți au cerut să fie botezați.

Pe când Sfântul Toma se afla într-o cetate, propovăduind cuvântul Evangheliei, din ispita vrăjmașului un preot idolatru și-a ucis singurul fiu și pentru a scăpa nepedepsit, a dat vina pe Apostol pentru uciderea tânărului. Auzind aceasta, locuitorii cetății au pus mâna pe Sfântul Toma, și l-au dus înaintea judecătorului. Apostolul a mărturisit că este acuzat pe nedrept, iar judecătorul a întrebat dacă se află în mulțime cineva care poate da mărturie despre nevinovăția străinului, însă nimeni nu i-a luat apărarea. Atunci Apostolul l-a rugat pe judecător să meargă împreună la locul unde era îngropat tânărul ucis, pentru a afla ce s-a petrecut cu el. Ducându-se cu toții la mormântul aceluia, Toma și-a ridicat ochii spre cer, și după ce s-a rugat lui Dumnezeu, a zis către cel mort: „În numele Domnului Iisus Hristos, îți poruncesc, tinere, să ne spui nouă cine te-a ucis?”. Și îndată mortul a grăit: „Tatăl meu m-a omorât”. Atunci mulțimile au exclamat: „Mare este Dumnezeul cel propovăduit de Toma!” și l-au eliberat pe Apostol. De spaimă, preotul idolatru a căzut

singur în groapa săpată pentru Toma, care se afla lângă cea a fiului său, și a murit pe loc, iar mulți dintre cei ce erau de față au cerut să fie botezați de către Apostol.

După săvârșirea acestei minuni, Sfântul Toma s-a dus în hotarele Calamidiei, unde stăpânea regele Muzdie, și a început să-L propovăduiască pe Hristos, iar mulți dintre cei de acolo au îmbrățișat credința creștină. Cu ajutorul lui Dumnezeu, Sfântul Toma a tămăduit numeroși bolnavi și a săvârșit multe minuni în regatul lui Muzdie, încât tot mai mulți credeau în Domnul Hristos, nu numai din poporul cel simplu, ci și de la curtea regală. Chiar și unul dintre fiii regelui, pe nume Azan, a îmbrățișat credința creștină și a fost botezat de Sfântul Apostol Toma. Atunci regele s-a aprins de mânie asupra lui Toma și, prinzându-l, l-a aruncat în temniță.

Regele Muzdie a poruncit slujitorilor lui să aducă niște plăci de fier înroșite în foc și l-a silit pe Apostol să stea cu picioarele goale pe ele. Când plăcile au fost aduse, deodată a ieșit apă de sub ele și le-a răcit. După aceea Apostolul a fost aruncat într-un cuptor cu foc și lăsat acolo toată noaptea, însă a doua zi a ieșit de acolo viu și nevătămat. Atunci un sfetnic i-a zis regelui: „Poruncește străinului să se închine și să aducă jertfă Soarelui, zeul nostru, pentru că în acest chip se va mânia pe el Dumnezeul lui, care îl păzește nevătămat”. La porunca regelui, Apostolul a fost dus înaintea idolului zeului Soare, pentru a i se închina, însă când Toma s-a rugat adevăratului Dumnezeu idolul s-a topit ca ceara în fața Apostolului. Văzând această minune, creștinii de la curtea regelui s-au bucurat și mulți dintre cei ce erau de față, care nu auziseră despre Domnul Hristos, au crezut în El. Atunci Muzdie, mâniindu-se mai tare, se gândea cum să-l piardă pe Toma, dar temându-se de popor și de slugile sale care îmbrățișaseră credința creștină, a ieșit cu Apostolul din cetate, fiind urmat de ostașii săi, iar mulțimile adunate socoteau

că regele vrea să vadă o minune săvârșită de el. După ce au mers împreună o bucată de drum, regele a poruncit la cinci dintre ostași să-l ducă pe Toma în muntele din apropiere, unde să-l străpungă cu sulițele, iar el s-a dus în cetatea Axium. Azan, fiul regelui, și Sifor, un bărbat de neam bun, care și el fusese botezat de Apostol, înțelegând ceea ce avea să se întâmple, au alergat după Sfântul Toma și, ajungându-l din urmă, plângeau pentru el. Apostolul le-a cerut ostașilor să-i îngăduie să se roage, și înălțând rugăciuni către Dumnezeu, l-a hirotonit preot pe Sifor și diacon pe Azan, poruncindu-le să aibă grijă de cei din cetate care credeau în Domnul Hristos și să se sârguiască mereu să sporească numărul lor.

Ajungând în muntele despre care le poruncise regele, cei cinci ostași l-au străpuns toți deodată cu sulițele pe Sfântul Toma, care și-a încredințat sufletul în mâinile lui Dumnezeu.

Sifor și Azan au plâns mult pentru Toma și i-au îngropat trupul cu mare cinste. Pe când cei doi ședea lângă mormântul Apostolului și se tânguiau, acesta li s-a arătat, poruncindu-le să meargă în cetate și să întărească în credință pe cei ce credeau în Domnul Hristos. Împlinind porunca Sfântului Apostol Toma, învățătorul lor, Sifor și Azan s-au dus în cetate, i-au mângâiat pe creștinii de acolo pentru moartea Sfântului, și au purtat grijă cu înțelepciune de Biserica lui Hristos.

Conform tradiției bisericești și informațiilor istorice, Sfântul Apostol Toma a propovăduit Evanghelia împărăției lui Dumnezeu până în insula Taprobana (Sri Lanka ori Sumatra de astăzi, ambele situate în sud-estul Indiei) și a fost martirizat la Calamina (Mylapore), lângă Madras, în India, la o distanță de aproximativ 5.000 de kilometri de Ierusalim, de unde și-a început activitatea de răspândire a cuvântului lui Dumnezeu în lume.¹

¹ **Vijayan P. Bhaskaran**, *The legacy of Saint Thomas: Apostle of India*, Editor St. Pauls, 2007 și *Proloagele*, vol. I..., pp. 134-137.

Sfântului Apostol Toma i-au fost atribuite cinci cărți apocrifice: „Evanghelia după Toma”, „Evanghelia copilăriei lui Iisus”, „Faptele Apostolilor”, „Cartea lui Toma Atletul” și „Apocalipsa lui Toma”.

Sfântul Apostol Toma este pomenit în calendarul creștin în ziua de 6 octombrie, când s-a mutat din această viață trecătoare în împărăția lui Dumnezeu, dar Biserica i-a dedicat și prima duminică după Paști, în care Domnul Hristos Cel înviat i s-a arătat și l-a invitat să-I atingă mâinile și coasta.

Sfântul Apostol Iacob (al lui Alfeu)

„Sfântul Apostol Iacob, fiul lui Alfeu și al Mariei, este cunoscut și sub numele de «Iacob cel tânăr» sau «Iacob cel mic». Descrierea «cel tânăr» sau «cel mic» îl deosebește de Sfântul Apostol Iacob, fiul lui Zevedeu, prin faptul că era ori mai tânăr, ori mai mic de statură decât acesta”¹. De asemenea, Sfântul Apostol Iacob al lui Alfeu „nu este aceeași persoană cu Sfântul Iacob «fratele Domnului», primul episcop al Ierusalimului și scriitorul Epistolei din Noul Testament”² care-i poartă numele.

„Într-una dintre variantele ortodoxe ale Vieții Sfântului Apostol Iacob al lui Alfeu se afirmă că acesta ar fi fost frate cu Sfântul Apostol și Evanghelist Matei, fostul vameș”³, al cărui tată se numea tot Alfeu.

„Tradiția creștină ne spune că Sfântul Apostol Iacob al lui Alfeu a fost ales de Domnul Hristos pentru vrednicia apostolească fiindcă era un om drept și fără răutate. După pogorârea Duhului Sfânt, Apostolul Iacob al lui Alfeu a propovăduit Evanghelia împărăției lui Dumnezeu în sudul Palestinei și în Egipt”⁴. „El a

¹ *Dicționar biblic...*, p. 538.

² *Proloagele*, vol. I..., p. 145.

³ *Istoria bisericească universală...*, p. 87.

⁴ *Proloagele*, vol. I..., p. 145.

adus la Hristos numeroase suflete, pentru aceasta a și fost numit «sămânța dumnezeiască», fiindcă a sădit credința cea dumnezeiască în multe inimi omenești¹.

Sfântul Apostol Iacob al lui Alfeu „a fost ucis în anul 62, din porunca arhierelui Anania, care a profitat de faptul că guvernatorul roman Porcius Festus murise, iar succesorul acestuia, Lucceius Albinus, încă nu ajunsese în Țara Sfântă”². „Sfântul Iacob al lui Alfeu a sfârșit la fel ca Mântuitorul, fiind răstignit în Ierusalim”³.

Într-un calendar ortodox s-a consemnat că „Sfântul Apostol Iacob al lui Alfeu a murit răstignit la Ostracina, în Egipt”⁴.

Sfântul Apostol Iacob al lui Alfeu este pomenit în calendarul creștin în ziua de 9 octombrie.

Sfântul Apostol Iuda Tadeul

„Sfântul Apostol Iuda Tadeul era fiul Sfântului Iosif cu Salomeea și fratele lui Iacob cel Drept”⁵.

Înainte de a se logodi cu Sfânta Fecioară Maria, Iosif a fost căsătorit cu „evlavioasa și temătoarea de Dumnezeu Salomeea, care i-a născut șapte copii, patru fii, pe: Iacob, Iuda, Simon și Iosia; și trei fiice: Salomeea (cea care avea să fie mama Sfinților Apostoli Iacob și Ioan), Estera și Tamara”⁶. Aceștia sunt cunoscuți în paginile Noului Testament drept frații și surorile Domnului

¹ **Ibidem.**

² **Pope Benedict XVI**, *Jesus, the Apostles, and the Early Church*, Ignatius Press, San Francisco, 2015, p. 65.

³ *Istoria bisericească universală...*, p. 87.

⁴ *Calendarul tuturor sfinților de peste an și locurile din Italia unde se pot cinsti moaștele lor*, Mănăstirea Adormirea Maicii Domnului, Roma, 2023, p. 231.

⁵ *Istoria bisericească universală...*, p. 87.

⁶ *Viața Preasfintei Născătoare de Dumnezeu...*, p. 71.

Hristos, pentru că vecinii și apropiații Sfântului Iosif și ai Sfintei Fecioare Maria credeau că cei doi erau căsătoriți.

La rândul lui, Sfântul Apostol Iuda Tadeul „a fost căsătorit și a avut copii”¹.

Sfântul Apostol Iuda Tadeul „avea mare râvnă pentru Domnul Hristos și dorea ca toată lumea să-L cunoască în calitate de Fiu al lui Dumnezeu întrupat și Mântuitor al lumii, de aceea L-a întreat: «*Doamne, cum vine asta, că nouă vrei să Te arăți și lumii nu?*» (Ioan 14,22). Această întrebare arată limpede dorința fierbinte a Apostolului ca toți oamenii să-L cunoască pe Mântuitorul și să se mântuiască”². De asemenea, Sfântul Apostol Iuda Tadeul „dorea ca Domnul Hristos să Se arate dușmanilor Săi în plină slavă, pentru a le dovedi că El este Dumnezeu puternic și biruitor”³. „*Iisus i-a răspuns, zicând: «De Mă iubește cineva, el va păzi cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi și Noi vom veni la el și Ne vom face locaș la el»*” (Ioan 14,22-23).

Sfântul Apostol Iuda Tadeul „L-a identificat în Domnul Hristos pe Mesia cel făgăduit, dar un Mesia după concepția iudaică a timpului, adică un eliberator al poporului ales de sub stăpânirea romană, un întemeietor al regatului iudaic, după asemănarea celui condus de David și Solomon”⁴. Nu doar Iuda Tadeul gândea așa, ci toți Sfinții Apostoli, pentru că după învierea Sa din morți, Mântuitorul „*li S-a arătat Apostolilor, vorbindu-le despre cele ale împărăției lui Dumnezeu. Iar ei L-au întreat, zicând: «Doamne, oare în acest timp vei așeza Tu la loc împărăția lui Israel?»*” (Faptele Apostolilor 1,3 și 6). „De aceea, de câte ori Domnul Hristos ajungea la dispute cu conducătorii poporului și îi condamna Iuda Tadeul era nedumerit. Cu mintea lui nu putea

¹ *Istoria bisericească universală...*, p. 87.

² *Proloagele*, vol. II..., p. 842.

³ **Pope Benedict XVI**, *Op. cit.*, p. 102.

⁴ **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfinților Apostoli Matei...*, p. 146.

înțelege întemeierea împărăției celei noi fără concursul mai marilor poporului. El aștepta ca prin minunile Sale Mântuitorul să Se impună și în fața acelorora, ca și ei să Îl urmeze”¹.

„Tradiția Bisericii ne spune că după pogorârea Sfântului Duh Apostolul Iuda Tadeul a propovăduit Evanghelia împărăției lui Dumnezeu în Iudeea, Galileea și Samaria, apoi în cetățile Arabiei, Siriei, Libiei, Mesopotamiei și Persiei, și, mai pe urmă, s-a dus în Edesa, la regele Abgar, ca să-l tămăduiască”².

Sfântul Apostol Iuda Tadeul „și-a încheiat viața la Ararat, în Armenia, fiind răstignit pe o cruce și săgetat de păgâni”³.

Sfântul Apostol Iuda Tadeul este pomenit de Biserică în ziua de 19 iunie.

Sfântul Apostol Simon Zelotul

„Sfântul Apostol Simon Zelotul era din Cana Galileii”⁴.

„El este cunoscut drept Simon «Cananeanul» și «Zelotul» pentru a putea fi deosebit de Apostolul Simon Petru și de Simeon «fratele Domnului», cel de-al doilea episcop al Ierusalimului”⁵.

„Evangheliile îi dau numele de «Cananeanul» (Matei 10,4) pentru că era originar din Cana Galileii și de «Zelotul» (Luca 6,15) pentru râvna și strădaniile lui în calitate de Apostol al Domnului Hristos. După altă tradiție, Sfântul Simon, înainte de a se întâlni cu Mântuitorul, ar fi făcut parte din partida evreilor zeloți, care răzvrăteau poporul și nu plăteau tribut romanilor”⁶.

¹ **Ibidem.**

² *Proloagele*, vol. II..., pp. 842-843.

³ **Ibidem**, p. 843.

⁴ **Ibidem**, p. 871.

⁵ **Ibidem**, p. 743.

⁶ **Ibidem.**

„«Cananean», «cananeu» sau «cananait» derivă de la cuvântul caldaic «cana» sau «canai», care înseamnă «zelos». Sfântul Apostol Simon Zelotul nu avea firea războinică a unui zelot și dacă ar fi făcut parte din partida evreilor zeloți nu s-ar fi putut atașa de Mântuitorul în calitate de Apostol. În Noul Testament zeloți sunt numiți de obicei credincioșii iudei care împlineau cu multă tragere de inimă și acuratețe toate prescripțiile Legii (Faptele Apostolilor 21,20 și Galateni 1,14)”¹.

„Tradiția Bisericii afirmă că Simon Zelotul ar fi fost mirele de la nunta din Cana Galileii la care Domnul Hristos a prefăcut apa în vin. Văzând aceasta, Simon I-a urmat Mântuitorului și s-a învrednicit să-I fie Apostol, slujindu-L cu mult zel, întreaga lui viață”².

„După pogorârea Sfântului Duh, Sfântul Apostol Simon Zelotul a călătorit în ținuturi îndepărtate, pentru a lumina popoarele cu lumina Evangheliei, ajungând în Egipt și Mauritania. O tradiție spune că ar fi mers până în Britania”³.

„Întorcându-se în părțile Răsăritului, Sfântul Apostol Simon a propovăduit cuvântul Evangheliei în Persia. Întrucât cei ce au îmbrățișat credința creștină erau numeroși”⁴, „preoții păgâni l-au prins pe Sfântul Simon și l-au omorât prin răstignire, în orașul Snanir”⁵.

Sfântul Apostol Simon Zelotul este pomenit în calendarul creștin în 10 mai.

¹ **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfinților Apostoli Matei...*, pp. 217-218.

² *Proloagele*, vol. II..., p. 743.

³ **Ibidem.**

⁴ **Ibidem.**

⁵ **Gherasim Timuș**, *Op. cit.*, p. 818.

Sfântul Apostol Matia

După ce Domnul Hristos a fost condamnat la moarte, Iuda, care Îl vânduse, s-a spânzurat, încât rămăseseră doar unsprezece Apostoli în loc de doisprezece, câte erau semințiile lui Israel. În această situație, „*sculându-se Petru în mijlocul fraților, iar numărul lor era ca la o sută douăzeci, a zis: «Bărbați frați, trebuia să se îplinească Scriptura aceasta pe care Duhul Sfânt, prin gura lui David, mai dinainte a spus-o despre Iuda, care s-a făcut călăuză celor ce L-au prins pe Iisus. Că scris este în Cartea Psalmilor: Facă-se curtea lui pustie și să nu aibă cine s-o locuiască și dregătoria lui s-o ia altul! Deci trebuie ca din acești bărbați care s-au adunat cu noi în timpul cât Domnul Iisus a fost cu noi, începând de la botezul lui Ioan până în ziua în care S-a înălțat de la noi, unul din ei să fie împreună cu noi martor al învierii Lui». Și au pus înainte pe doi: pe Iosif, numit Barsaba, zis și Iustus, și pe Matia. Și, rugându-se, au zis: «Tu, Doamne, Care cunoști inimile tuturor, arată pe care din aceștia doi l-ai ales să ia locul acestei slujiri și al apostoliei din care a căzut Iuda, ca să meargă în locul lui». Și au tras la sorți; și sorțul a căzut pe Matia; și el s-a rânduit împreună cu cei unsprezece Apostoli» (Faptele Apostolilor 1,15-16 și 20-26).*

Chemarea la apostolat a lui Matia este unică, prin aceea că alegerea lui nu a fost făcută de Domnul Hristos Însuși, ca în cazul primilor doisprezece Apostoli, întrucât Acesta Se înălțase deja cu trupul la cer. Cu toate acestea, Sfântul Petru, iluminat de Dumnezeu, nu a făcut decât să constate și să îplinească profeția rostită de prorocul David, căci Matia întrunea condiția de a fi fost alături de Mântuitorul în timpul întregii Sale activități publice, făcând parte din cei șaptezeci de ucenici, prin tragerea la sorți s-a arătat voia lui Dumnezeu asupra persoanei alese, iar confirmarea acestei alegeri a fost făcută foarte curând, în ziua Cincizecimii, când toți cei doisprezece Apostoli erau împreună,

în Ierusalim, „și fără de veste s-a făcut din cer un vuiet ca de suflare de vânt ce vine repede și a umplut toată casa unde ședeau. Și limbi ca de foc li s-au arătat, împărțite, și au șezut pe fiecare din ei. Și s-au umplut toți de Duh Sfânt și au început să grăiască în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi” (Faptele Apostolilor 2,2-4).

Apostolul „Matia era originar din Betleem, din seminția lui Iuda”¹, ca și Domnul Hristos. Încă din copilărie acesta a studiat Legea lui Dumnezeu sub supravegherea dreptului Simeon, primitorul de Dumnezeu, care L-a întâmpinat și L-a binecuvântat pe Pruncul Iisus în templul din Ierusalim la patruzeci de zile după naștere.

După pogorârea Duhului Sfânt, Apostolul Matia a propovăduit Evanghelia în Ierusalim și în Iudeea împreună cu ceilalți Apostoli (Faptele Apostolilor 6,2 și 8,14). Din Ierusalim, el a mers împreună cu Apostolii Petru și Andrei în Antiohia Siriei și apoi în orașele Tianum și Sinope din Capadocia. Aici, Apostolul Matia a fost întemnițat, scăpând în mod miraculos cu ajutorul Sfântului Andrei.

Apostolul Matia a călătorit apoi spre Amasea. Ulterior el l-a însoțit pe Sfântul Apostol Andrei în Edesa și Sebaste.

În conformitate cu Sfânta Tradiție a Bisericii, el a propovăduit și în Macedonia.

O dată, păgânii l-au forțat să bea o fiertură otrăvitoare. El a băut-o și nu numai că nu l-a vătămat, ci chiar a vindecat câțiva prizonieri care fuseseră orbiți de acea fiertură. Apoi Sfântul Matia a ieșit din temniță și păgânii îl căutau ca să-l chinuie și să-l omoare, dar el a trecut printre ei nevăzut. Altă dată, când păgânii voiau să-l ucidă, pământul s-a deschis și i-a înghițit.

¹ *Istoria bisericească universală...*, p. 88.

Apostolul a făcut minuni mari în numele Domnului Hristos și a convertit mulțime mare de iudei și păgâni la credința creștină.

În privința sfârșitului Sfântului Apostol Matia există mai multe versiuni. „După o veche tradiție a Bisericii, el a predicat cuvântul Domnului în Etiopia, unde, fiind cumplit chinuit de păgâni, a fost ucis cu pietre și așa și-a dat sufletul lui Dumnezeu”¹. Unii spun că lapidarea Apostolului a avut loc în Ierusalim. Alții cred că acesta a murit în Sevastopol. Conform unor istorici, Apostolul Matia a fost răstignit. Hipolit al Romei a afirmat că Apostolul a murit la Ierusalim, de bătrânețe, „Așa că asupra locului și felului morții lui nu putem spune nimic precis”².

Sfântul Apostol Matia este pomenit în calendarul creștin în ziua de 9 august.

Sfântul Apostol Pavel

Viitorul Apostol Pavel s-a născut în orașul Tars, capitala provinciei Cilicia din Asia Mică. În urmă cu două mii de ani Tarsul era un mare centru comercial și sediul uneia dintre cele mai reputeate școli de filosofie și de retorică, putându-se compara cu Atena și Alexandria.

În privința nașterii lui Saul nu există date sigure, de aceea unii cercetători au afirmat că acesta s-a născut înainte de Domnul Hristos, în timp ce alții susțin că a venit pe lume câțiva ani mai târziu.

Cu certitudine știm că acesta era evreu din seminția lui Veniamin (Romani 11,1) și purta numele celui dintâi rege al evreilor, care aparținea aceleiași seminții.

¹ *Proloagele*, vol. II..., p. 958.

² **Prof. Dr. L. G. Munteanu**, *Viața Sfinților Apostoli Matei...*, p. 255.

Saul era cetățean roman (Faptele Apostolilor 22,25) și făcea parte din gruparea fariseilor (Filipeni 3,5).

Din momentul învățării alfabetului, orice copil evreu începea să studieze Legea, memorând un verset pe zi. În paralel cu studierea Torei, copilul era învățat și o meserie. Așa s-a petrecut și cu Saul.

Părinții lui aveau un atelier de țesut stofe din păr de capră, din care făceau mantale și corturi, pe care le vindeau. Și după ce a ajuns Apostol, Saul a continuat să se întrețină din confecționarea de corturi, după cum citim că s-a întâmplat în Corint, unde *„a găsit pe un iudeu cu numele Acvila și pe Priscila, femeia lui, și pentru că erau de aceeași meserie, a rămas la ei și lucrau; că erau de meserie făcători de corturi”* (Faptele Apostolilor 18,2-3). Sfântul Pavel a afirmat și înaintea preoților din Efes: *„Argint sau aur sau haină n-am poftit de la nimeni; voi înșivă știți că mâinile acestea au lucrat pentru trebuințele mele și ale celor ce erau cu mine”* (Faptele Apostolilor 20,33-34).

Întrucât s-a născut, a crescut și a primit o educație aleasă în Cilicia, provincie în care se vorbea limba greacă, Saul era un bun cunoscător al limbii și al culturii elene.

În cartea Faptele Apostolilor citim că în Ierusalim era *„fiul surorii lui Pavel”* (Faptele Apostolilor 23,16), de unde interpreții Sfintei Scripturi au tras concluzia că viitorul Apostol avea o soră stabilită în acest oraș, motiv pentru care a venit aici, *„unde a studiat la picioarele lui Gamaliel, învățând în chip amănunțit legea părintească”* (Faptele Apostolilor 22,3).

Gamaliel era unul dintre cei mai renumiți rabini ai vremii sale, iar Saul a fost un ucenic foarte silitor, după cum singur a mărturisit: *„Eu spoream în iudaism mai mult decât mulți din cei ce erau de vârsta mea în neamul meu, fiind eu râvnitor al predaniilor mele părintești ca nimeni altul”* (Galateni 1,14).

Saul nu l-a întâlnit pe Domnul Hristos în timpul activității Sale publice. Se crede că în perioada respectivă el își încheiase deja studiile la Ierusalim și trăia în orașul său natal, unde probabil era rabin.

Este foarte posibil ca Saul să se fi întors la Ierusalim datorită propovăduirii învățaturii Mântuitorului de către Sfinții Apostoli, cei șaptezeci de ucenici ai Domnului Hristos și cei șapte diaconi, pe care el o respingea, luptând cu vehemență împotriva ei.

Prima dată îl întâlnim pe Saul în paginile Sfintei Scripturi la uciderea cu pietre a Sfântului Ștefan, el fiind ulterior un persecutor aprig al creștinilor. Despre aceasta citim în cartea Faptele Apostolilor: *„Scoțându-l pe Ștefan afară din cetate, iudeii îl loveau cu pietre. Iar martorii și-au pus hainele la picioarele unui tânăr numit Saul. Și Saul se învoise la uciderea lui. Și în ziua aceea s-a făcut prigoană mare asupra Bisericii din Ierusalim. Și toți, în afară de Apostoli, s-au împrăștiat prin ținuturile Iudeii și ale Samariei. Iar niște bărbați cucernici l-au îngropat pe Ștefan, și plângere mare au făcut pentru el. Iar Saul pustia Biserica; intrând prin case și târând bărbați și femei, îi arunca în temniță”* (Faptele Apostolilor 7,58 și 8,1-3).

Saul nu era mulțumit de faptul că numai creștinii din Ierusalim erau pedepsiți pentru credința lor, ci voia să extindă persecuția și în afara Palestinei, unde existau numeroase comunități iudaice, cu foarte mulți membri, dintre care unii credeau în Domnul Hristos.

„Iar Saul, încă suflând amenințare și ucidere împotriva ucenicilor Domnului, a mers la arhiereu și a cerut de la el scrisori către sinagogile din Damasc ca, dacă va afla acolo pe vreunii, atât bărbați cât și femei, să-i aducă legați la Ierusalim. Dar pe când călătorea el și se apropia de Damasc, deodată o lumină din cer a strălucit împrejurul lui.

Și, căzând el la pământ, a auzit un glas, zicându-i: Saule, Saule, de ce Mă prigonești? Iar el a zis: Cine ești, Doamne? Și glasul i-a zis: Eu sunt Iisus, Cel pe care tu Îl prigonești. Greu îți este să izbești cu piciorul în țepușă. Și el, tremurând și înspăimântat fiind, a zis: Doamne, ce voiești Tu să faci? Iar Domnul i-a zis: Ridică-te, intră în cetate și îți se va spune ce trebuie să faci. Iar bărbații care mergeau cu el pe cale stăteau încremeniți, auzind glasul, dar nevăzând pe nimeni” (Faptele Apostolilor 9,1-7).

În poporul ales exista un singur arhieru, care își desfășura activitatea la Ierusalim, el având autoritate în toate comunitățile iudaice, atât din țară, cât și din diaspora, de aceea Saul i-a cerut acestuia să-l împuternicească să-i aducă la Ierusalim, pentru a fi pedepsiți, pe evreii din Damasc, deci din afara Palestinei, care credeau în Domnul Hristos.

Înainte însă de a ajunge la Damasc, oraș situat la aproximativ 220 de kilometri nord de Ierusalim, Saul a fost învăluit de o lumină strălucitoare și, căzând de teamă la pământ, a auzit glasul Domnului Hristos, Care l-a întrebat de ce Îl prigonește. Din cuvintele Mântuitorului constatăm că Acesta, în calitate de Cap al Bisericii, se identifică cu creștinii, mădularele Trupului Său tainic, care în acel timp sufereau. Despre legătura strânsă dintre membrii Bisericii, Sfântul Apostol Pavel le-a scris corintenilor: „*Dacă un mădular suferă, toate mădularele suferă cu el; și dacă un mădular este slăvit, toate mădularele se bucură cu el*” (I Corinteni 12,26).

În Muntele Taborului, Sfinții Apostoli Petru, Iacov și Ioan L-au contemplat pe Domnul Hristos, în plină zi, în slava Lui cea dumnezeiască. Prigonitorul Saul, tot în timpul zilei, a văzut slava Mântuitorului, însă datorită orbirii lui sufletești, nu a fost învrednicit să Îl vadă pe Domnul Hristos, ci doar i-a auzit glasul muștrător, în timp ce însoțitorii lui nu au văzut nici

măcar lumina strălucitoare care îl învăluia pe Saul, ci au auzit doar glasul care îi grăia.

Din cuvintele Mântuitorului, Saul a înțeles că el nu îi persecuta pe semenii săi, ci pe Fiul lui Dumnezeu întrupat, Care a biruit moartea și se afla viu și plin de slavă în fața lui. El, care până atunci era convins că Îl slujește pe Dumnezeu, și-a dat seama că făcea contrariul, luptând împotriva lui Dumnezeu și a celor ce credeau în El. În această situație persecutorul L-a întrebat pe Domnul Hristos ce să facă, iar Acesta i-a zis să intre în Damasc și i se va comunica ce are de făcut.

„Saul s-a ridicat de la pământ; dar, deși avea ochii deschiși, nu vedea nimic. Și luându-l de mână, l-au dus în Damasc. Și trei zile a fost fără vedere; și n-a mâncat, nici n-a băut” (Faptele Apostolilor 9,8-9). După ce Saul a văzut slava Mântuitorului pe drumul Damascului și a vorbit cu Acesta i-a trecut orbirea sufletească, încât a conștientizat gravitatea acțiunilor sale și iubirea nemărginită a lui Dumnezeu, care în loc să-l piardă, l-a chemat să-L slujească, însă a încetat să mai vadă cu ochii trupești. În semn de căință pentru rățacirea și faptele sale nesăbuite, după ce a intrat în Damasc, Saul a ținut post negru timp de trei zile și, cu siguranță, nici nu a putut dormi în toată această perioadă.

„Și era în Damasc un ucenic cu numele Anania. Și Domnul i-a zis în vedenie: «Anania!». Iar el a zis: «Iată-mă, Doamne!». Și Domnul a zis către el: «Scoală-te și mergi pe ulița care se cheamă Ulița Dreaptă și caută în casa lui Iuda pe un om din Tars, cu numele Saul; că, iată, se roagă, și a văzut în vedenie pe un bărbat cu numele Anania intrând înlăuntru și punându-și mâinile peste el ca să-și recapete vederea». Și a răspuns Anania: «Doamne, despre bărbatul acesta am auzit de la mulți câte rele le-a făcut el sfinților Tăi în Ierusalim; și aici are putere de la arhiereu să-i lege pe toți cei ce cheamă numele Tău». Și i-a zis Domnul: «Du-te, pentru că acesta Îmi este Mie vas ales, ca să-Mi

poarte numele înaintea neamurilor și a regilor și a fiilor lui Israel; căci Eu îi voi arăta câte trebuie el să pătimească pentru numele Meu». Și a mers Anania și a intrat în casă și, punându-și mâinile peste el, a zis: «Frate Saul, Domnul Iisus, Cel Care ți S-a arătat pe calea pe care veneai, m-a trimis ca să-ți recapeți vederea și să te umpli de Duh Sfânt». Și îndată au căzut de pe ochii lui ca niște solzi; și-a recăpătat vederea și, ridicându-se, a fost botezat. Și luând mâncare, s-a întărit. Și a stat cu ucenicii din Damasc câteva zile» (Faptele Apostolilor 9,10-19).

Rușinat de faptele sale din trecut, odată cu botezul Saul și-a schimbat și numele, pentru a arăta că nu mai este deloc aceeași persoană de până atunci. În loc de „Σάβλος” (Savlos), el și-a luat numele de „Παύλος” (Pavlos), care înseamnă „cel mic”, „cel smerit”. În limba latină Saul a devenit Paul.

„Îndată după aceea Îl propovăduia în sinagogi pe Iisus, că Acesta este Fiul lui Dumnezeu. Și se mirau toți cei ce-l auzeau și ziceau: «Oare nu el este cel care i-a prigonit în Ierusalim pe cei ce cheamă numele acesta? Și nu pentru aceea a venit el aici, ca să-i ducă legați la arhiereu?». Și Saul mai mult se întărea și-i tulbura pe iudeii care locuiau în Damasc, dovedind că Acesta este Hristos” (Faptele Apostolilor 9,20-22).

Spre deosebire de cei doisprezece Apostoli aleși de Mântuitorul la începutul activității Sale publice, care erau oameni simpli, în marea lor majoritate pescari, Sfântul Pavel era rabin, bun cunoscător al Vechiului Testament, de aceea venea înaintea iudeilor cu argumente din Legea Veche că Domnul Hristos este Mesia.

În urma convertirii sale, Sfântul Pavel s-a retras în pustiu Arabiei, unde a petrecut trei ani, pe de o parte, în semn de pocăință pentru faptele sale din trecut, iar pe de altă parte, ca să se pregătească intens pentru misiunea care îl aștepta, fiindcă în

această perioadă Mântuitorul i-a făcut cunoscută învățătura Sa, prin descoperire de sus (Galateni 1,11-12).

După trei ani Sfântul Pavel s-a întors la Damasc, „iar iudeii s-au sfătuit să-l omoare. Dar lui Pavel i s-a făcut cunoscută uneltirea lor. Iar ei zi și noapte păzeau porțile, ca să-lucidă. Și luându-l ucenicii lui noaptea, l-au coborât peste zid într-un coș, lăsându-l jos” (Faptele Apostolilor 9,23-25).

Dacă în urmă cu trei ani de zile Saul era cel care îi persecuta fără milă pe creștini, acum Apostolul Pavel a simțit pe pielea lui ce înseamnă să fie prigonit și hăituit zi și noapte, fără a avea vreo vină.

Scăpând teafăr din Damasc, Apostolul neamurilor s-a dus la Ierusalim, pentru a se întâlni cu Sfântul Petru „și încerca să se alipească de ucenici; și toți se temeau de el, necrezând că este ucenic. Dar Barnaba, luându-l, l-a dus la Apostoli și el le-a istorisit cum l-a văzut în cale pe Domnul și că Acesta i-a grăit, și cum a propovăduit cu îndrăznire la Damasc în numele lui Iisus” (Faptele Apostolilor 9,26-27).

În Sfânta Cetate, pe lângă alți creștini, se găseau atunci doar Sfântul Apostol Petru și Sfântul Iacob, fratele Domnului, episcopul Ierusalimului. Sfântul Pavel a petrecut cincisprezece zile alături de cei doi, încredințându-i că Evanghelia propovăduită de el i-a fost descoperită de Mântuitorul, deci este autentică. „Și Pavel era cu ei, ieșind și intrând în Ierusalim, și propovăduia cu îndrăznire întru numele Domnului. Și grația și se lua la întrebări cu eleniștii; dar ei căutau să-lucidă. Iar dacă frații au aflat aceasta, l-au dus la Cezareea și l-au trimis la Tars” (Faptele Apostolilor 9,28-30).

După o perioadă de timp în care Sfântul Pavel a răspândit învățătura Domnului Hristos în orașul său natal și în împrejurimi, Sfântul Barnaba „a plecat la Tars, ca să-lcaute. Și găsindu-l, l-a adus la Antiohia. Și au stat acolo un an întreg, împreună

îndrumând în Biserică și învățând mult popor. Și în Antiohia s-au numit ucenicii, pentru întâia oară, creștini” (Faptele Apostolilor 11,25-26).

Dacă până acum Sfinții Apostoli și-au desfășurat activitatea cu preponderență între evreii din Palestina și din diaspora, de acum înainte vor propovădui Evanghelia și între păgâni.

Pe când Sfinții Pavel și Barnaba se aflau în Antiohia, o secetă, urmată de foamete, a lovit Iudeea, iar *„ucenicii au hotărât ca fiecare dintre ei, după putere, să trimită spre ajutorare fraților care locuiau în Iudeea; ceea ce au și făcut, trimițându-le preoților prin mâna lui Barnaba și a lui Pavel. Iar Barnaba și Pavel, după ce și-au îndeplinit slujba, s-au întors de la Ierusalim la Antiohia, luându-l cu ei și pe Ioan, cel numit Marcu”* (Faptele Apostolilor 11,29-30 și 12,25).

„Și erau în Biserică din Antiohia profeți și învățători. Și pe când slujeau ei Domnului și posteau, Duhul Sfânt a zis: «Osebiți-Mi pe Barnaba și pe Saul, pentru lucrarea la care i-am chemat»” (Faptele Apostolilor 13,1-2). După acest moment vor începe călătoriile misionare ale Sfântului Apostol Pavel. „Marea lui nerăbdare era aceea de a propovădui cuvântul Evangheliei în țări în care acesta nu era cunoscut. El însă nu a plecat singur în aceste călătorii”¹.

În prima sa călătorie, Apostolul neamurilor a fost însoțit de Sfinții Barnaba și Ioan Marcu. Cei trei au pornit din Antiohia, iar din Seleucia au luat o corabie până în Cipru, de unde era originar Barnaba, străbătând insula de la răsărit spre apus. Astfel, Sfântul Pavel a fost primul Apostol care a răspândit cuvântul Evangheliei în Europa. În Pafos, Apostolul neamurilor și însoțitorii săi *„au găsit pe un oarecare bărbat iudeu, vrăjitor, profet mincinos, al*

¹ **Émile Baumann, Louis Bertrand, René Guénon, Mari sfinți**, traducere din limba franceză de Ion Papuc, Editura Meditații, București, 2014, p. 15.

cărui nume era Elimas Bariisus (fiul lui Iisus), care era împreună cu proconsulul Sergius Paulus, bărbat înțelept. Acesta, chemându-i la sine pe Barnaba și pe Saul, dorea să audă cuvântul lui Dumnezeu. Dar le stătea împotriva Elimas vrăjitorul, căutând să-l întoarcă pe proconsul de la credință. Dar Saul, fiind plin de Duh Sfânt, s-a uitat țintă la el și i-a zis: «O, tu cel plin de toată viclenia și de toată înșelăciunea, fiu al diavolului, vrăjmaș a toată dreptatea, n-ai să încetezi a strâmba căile cele drepte ale Domnului? Și acum, iată mâna Domnului este asupra ta și tu vei fi orb și nu vei mai vedea soarele până la o vreme!». Și îndată a căzut peste el păclă și întuneric; și bătând împrejur, căuta pe cineva să-l ducă de mână. Atunci proconsulul, văzând ceea ce se făcuse, a crezut, fiind foarte mirat de învățătura Domnului” (Faptele Apostolilor 13,6-12).

Din Cipru, călătoria a continuat în provincia Pamfilia, la Perga, de unde Ioan Marcu s-a întors la Ierusalim. Ceilalți doi misionari s-au dus în Antiohia Pisidiei și în orașele Iconiu, Listra și Derbe din Licaonia. La Listra, Sfântul Pavel a tămăduit un olog din naștere, iar locuitorii cetății au crezut că cei doi misionari sunt zei coborâți pe pământ și au vrut să le aducă jertfe. Aici Sfântul Apostol Pavel a fost bătut crunt, apoi cei doi misionari au trecut prin Pisidia, Pamfilia, Perga și Atalia, după care s-au întors în Antiohia.

Unii iudeo-creștini le-au spus creștinilor proveniți dintre păgâni că dacă nu se taie împrejur și nu respectă anumite prescripții ale legii mozaice, nu se pot mântui. În această situație, comunitatea din Antiohia i-a trimis la Ierusalim pe Sfinții Pavel și Barnaba, însoțiți de alți creștini, pentru a lămuri această problemă.

Cu acest prilej a avut loc în Cetatea Sfântă Sinodul Apostolic din anul 50, la care s-a hotărât că păgânii care îmbrățișează învățătura creștină nu trebuie să accepte prescripțiile legii lui

Moise. Cu această ocazie însă, li s-a transmis acestor creștini să se ferească de desfrâu, să nu consume carnea animalelor jertfite idolilor și a celor sugrumate, precum nici sânge.

Sfântul Apostol Pavel a pornit în cea de-a doua călătorie misionară din Antiohia, fiind însoțit de Sila. La început, cei doi au vizitat comunitățile înființate anterior, din Derbe și Listra, unde l-au convertit pe Timotei, care li s-a alăturat, după care au străbătut Frigia și ținutul Galatiei. De la Misia au coborât la Troa, au trecut prin insula Samotrace și Neapoli, apoi au ajuns la Filipi, unde au botezat-o pe Lidia, cu toată casa ei. În această cetate Sfintii Pavel și Sila au fost bătuți cu vergi și întemnițați, dar Dumnezeu i-a eliberat în chip minunat, ocazie cu care l-au botezat pe temnicer, cu întreaga lui familie.

De aici au plecat prin Amfipoli și Apolonia până la Tesalonic, unde i-au atras la creștinism pe Iason și Aristarh, dar în urma tulburării create de unii iudei, Pavel și Sila au fost siliți să plece la Bereea, de unde au ajuns în cele din urmă la Atena. Aici Apostolul neamurilor a propovăduit în Areopag, cea mai venerabilă instituție din acest oraș, convertindu-i la creștinism pe „*Dionisie Areopagitul, o femeie cu numele Damaris și alții împreună cu ei*” (Faptele Apostolilor 17,34).

„*După aceea Pavel a plecat din Atena și a venit în Corint. Și găsind pe un iudeu cu numele Acvila, de neam din Pont și pe Priscila, femeia lui, a venit la ei. Și pentru că erau de aceeași meserie, a rămas la ei și lucrau; că erau de meserie făcători de corturi. Și în fiecare sâmbătă se lua la întrebări în sinagogă și aducea la credință iudei și elini. Și a stat în Corint un an și șase luni, învățând între ei cuvântul lui Dumnezeu*” (Faptele Apostolilor 18,1-4 și 11). Printre cei care au îmbrățișat credința creștină în Corint, în urma propovăduirii Sfântului Apostol Pavel, s-a numărat chiar și „*Crispus, mai-marele sinagogii, împreună cu toată casa lui*” (Faptele Apostolilor 18,8).

Din Corint, Apostolul neamurilor a plecat în Siria, la Efes, Cezareea Palestinei și Ierusalim, încheind cea de-a doua călătorie misionară tot în Antiohia.

Sfântul Apostol Pavel a petrecut o perioadă de timp în Antiohia, apoi a pornit în cea de-a treia călătorie misionară.

După ce a străbătut Galatia și Frigia, acesta a propovăduit, timp de trei luni, cuvântul lui Dumnezeu în sinagoga din Efes. *„Dar fiindcă unii erau împietriți și nu se înduplecau, bârfind calea Domnului înaintea mulțimii, Pavel s-a despărțit de ei și i-a luat deoparte pe ucenici și vorbea zilnic în școala lui Tiranus. Și aceasta a ținut vreme de doi ani, așa încât toți cei ce locuiau în Asia, și iudei și elini, au auzit cuvântul Domnului. Și Dumnezeu făcea prin mâinile lui Pavel minuni nemaiîntâlnite, până acolo încât basmale sau șorțuri de pe trupul său erau puse peste cei bolnavi și bolile se îndepărtau de ei, iar duhurile cele rele ieșeau din ei”* (Faptele Apostolilor 19,9-12).

În Efes se găsea renumitul templu al zeiței Diana sau Artemis, una dintre cele șapte minuni ale lumii antice, iar mai mulți meșteșugari din localitate confecționau machete din argint în miniatură ale templului, pe care le vindeau. Datorită predicilor Sfântului Apostol Pavel din orașul lor, numeroși efeseni și locuitori din împrejurimi au crezut în Domnul Hristos, încât vânzările acestor meseriași au scăzut considerabil, iar Dimitrie, unul dintre ei, i-a îndemnat pe acești meșteșugari să se răscoale, creând mare tulburare în întreaga cetate, care l-a silit pe Apostolul neamurilor să părăsească Efesul.

Acesta a plecat în Macedonia și Grecia, petrecând trei luni în Corint, după care s-a întors în Macedonia. Apoi a trecut prin Troa (unde l-a înviat pe tânărul Eutihie), prin insulele Mitilene și Samos, în Milet a avut o întâlnire cu preoții din Efes, a făcut scurte opriri la Tir și la Ptolemaida, după care a ajuns în Cezareea Palestinei. Cu toate că Sfântului Pavel i s-a spus de mai multe ori

să nu meargă la Ierusalim, pentru că acolo va fi înlănțuit și întemnițat, acesta nu a ascultat.

După câteva zile Apostolul neamurilor s-a suit la Ierusalim, ducând cu sine banii adunați în Grecia și Macedonia pentru săracii de aici, pe care i-a predat preoților.

Sfântul Pavel s-a dus la templu, unde a fost recunoscut și luat la bătaie de către evrei, dar soldații romani l-au scăpat din mâinile gloatei dezlănțuite, l-au legat în lanțuri și l-au dus în tabăra lor.

Fiind înștiințat tribunul Claudius Lysias că *„mai mult de patruzeci de bărbați iudei s-au legat cu blestem să nu mănânce și nici să nu bea până nu-l vor ucide pe Pavel”* (Faptele Apostolilor 23,21), l-a trimis în timpul nopții pe Apostol, sub escortă, în Cezareea, la procuratorul Antonius Felix, care *„i-a poruncit sutașului ca Pavel să fie păzit, dar să aibă tihnă și nimeni dintre ai lui să nu fie oprit să-i slujească”* (Faptele Apostolilor 24,23).

Procuratorul Felix l-a ținut pe Apostolul neamurilor întemnițat timp de doi ani de zile, fără a-l judeca, *„nădăduind că Pavel îi va da bani ca să-l elibereze”* (Faptele Apostolilor 24,26).

După doi ani, Felix a fost înlocuit în funcție de Porcius Festus, care a vrut să-l judece pe Apostol la Ierusalim. Înțelegând că evreii l-ar ucide dacă ar accepta să meargă la Ierusalim, Sfântul Pavel, în calitate de cetățean roman, a cerut să fie judecat de împărat.

Întrucât în acele zile a venit regele Irod Agrippa al II-lea în vizită de prezentare la noul procurator roman, acesta i-a oferit ocazia de a-l asculta pe Apostolul neamurilor, pentru a cunoaște și el de ce este acuzat. După ce Sfântul Pavel le-a vorbit regelui și procuratorului, *„plecând cei doi, vorbeau unul cu altul: «Omul acesta n-a făcut nimic vrednic de moarte sau de lanțuri». Iar Agrippa i-a zis lui Festus: «Omul acesta putea*

să fie eliberat dacă n-ar fi cerut să fie judecat de cezar»” (Faptele Apostolilor 26,31-32).

Procuratorul l-a însărcinat pe sutașul Iuliu să-l escorteze pe Apostolul neamurilor și pe alți câțiva bărbați în lanțuri până la Roma. Grupul s-a imbarcat pe o corabie, navigând până la Sidon și Mira Lichiei, de unde a urcat pe altă corabie care se îndrepta spre Italia, dar din cauza vremii neprielnice, aceasta a naufragiat lângă Malta, însă toți pasagerii au scăpat cu viață.

În Malta, Sfântul Pavel l-a vindecat pe tatăl lui Publius, guvernatorul insulei, de friguri și dizenterie. *„Și dacă s-a petrecut aceasta, veneau la el și ceilalți din insulă care aveau boli, și se vindecau”* (Faptele Apostolilor 28,9). Publius a crezut în Domnul Hristos și a devenit ulterior primul episcop al Maltei.

După trei luni petrecute pe această insulă, ostașii romani, prizonierii lor și ceilalți călători care veniseră din Mira Lichiei au pornit la drum cu o nouă corabie, cu care au navigat până la Siracuză, Regium și Puteoli. De aici, soldații și prizonierii lor și-au continuat drumul pe uscat până la Roma. *„Iar când au intrat în Roma, sutașul i-a predat pe cei legați comandantului taberei, iar lui Pavel i s-a îngăduit să locuiască aparte, cu ostașul care-l păzea. Iar Pavel a rămas doi ani întregi în casa luată de el cu chirie; și pe toți care veneau la el îi primea, propovăduind împărăția lui Dumnezeu și învățând despre Domnul Iisus Hristos cu toată îndrăznirea, fără nicio piedică”* (Faptele Apostolilor 28,16 și 30-31).

Sfântul Pavel a fost judecat și achitat, întrucât la momentul respectiv creștinii nu erau prizonieri în Imperiul Roman.

După ce a fost eliberat, Apostolul neamurilor și-a continuat activitatea de răspândire a cuvântului lui Dumnezeu în Macedonia, Grecia și Asia, consolidând comunitățile creștine deja înființate. În insula Creta l-a pus episcop pe Tit, iar în Efes l-a

așezat episcop pe Timotei. Este posibil ca Sfântul Pavel să fi ajuns până în Spania.

Dintre toate călătoriile Apostolului neamurilor, cea mai importantă o descrie el însuși, însă din smerenie vorbește la persoana a treia, ca și cum altcineva ar fi fost acolo și nu el: *„Cunosc un om în Hristos, care acum paisprezece ani - dacă a fost în trup, nu știu; dacă a fost în afară de trup, nu știu; Dumnezeu știe - omul acesta a fost răpit până la al treilea cer, unde a auzit cuvinte de nespus, pe care nu-i este îngăduit omului să le grăiască”* (II Corinteni 12,2 și 4).

Sfântul Pavel a ajuns la o stare de înduhovnicire atât de înaltă, încât a afirmat: *„M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu sunt cel ce mai trăiesc, ci Hristos este Cel ce trăiește în mine”* (Galateni 2,20), din același motiv, el nu se temea de moarte, fiindcă a scris: *„Pentru mine a trăi este Hristos, și a muri este câștig”* (Filipeni 1,21).

După ce Nero a declanșat prima prigoană anticreștină din Imperiul Roman, Apostolul neamurilor a fost arestat, dus la Roma, întemnițat în condiții grele, judecat și condamnat la moarte. Fiindcă era cetățean roman, i-a fost tăiat capul, în ziua de 29 iunie 67, la Tre Fontane din Roma sau pe Via Ostia, unde a fost și înmormântat.

Sfântul Apostol Pavel a fost cel mai mare propovăduitor al credinței creștine. În comparație cu ceilalți Apostoli, el însuși mărturisește: *„Eu sunt cel mai mic dintre Apostoli, care nu sunt vrednic să mă numesc Apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu. Dar prin harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt; și harul Lui care este în mine n-a fost în zadar, ci dimpotrivă, m-am ostenit mai mult decât ei toți. Dar nu eu, ci harul lui Dumnezeu care este în mine”* (I Corinteni 15,9-10).

Apostolul neamurilor a fost cel care a pus temelia Europei creștine, fiind primul dintre Sfinții Apostoli care a propovăduit

Evanghelia împărăției lui Dumnezeu pe acest continent, în Cipru, în timpul primei sale călătorii misionare. În cea de-a doua călătorie misionară a înființat comunități creștine la Filipi, Tesalonic, Bereea și Atena. La Corint, Sfântul Pavel a petrecut optsprezece luni, iar la Roma, în timpul primei captivități, a stat timp de doi ani.

Pe lângă faptul că a fost cel mai mare misionar creștin și cel mai bun cunoscător al Legii Vechi dintre Sfinții Apostoli, el fiind singurul rabin dintre toți, cu studii la școala lui Gamaliel, motiv pentru care a explicat, fără echivoc, cu texte din Vechiul Testament, că Domnul Hristos este Mesia cel așteptat de poporul ales, Sfântul Apostol Pavel este și cel mai prolific autor al Noului Testament. Dintre cele 27 de cărți ale acestuia, 14, deci mai mult de jumătate, le-a scris Apostolul neamurilor. Pentru a avea o înțelegere corectă a rolului său în acest sens, voi consemna faptul că cele 14 epistole ale sale au împreună 100 de capitole și în Sfânta Scriptură publicată la Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2015, acestea se întind pe 97 de pagini. În același timp, următorii doi autori ai Noului Testament ca volum de scriere sunt: Sfântul Luca, cu două cărți: Evanghelia și Faptele Apostolilor (din care aproximativ două treimi se referă la activitatea Sfântului Apostol Pavel), acestea având împreună 52 de capitole și însumând 81 de pagini, și Sfântul Ioan Evanghelistul, care a alcătuit 5 cărți: Evanghelia, trei epistole și Apocalipsa, care au în total 50 de capitole și se întind pe 58 de pagini.

Astfel, pe bună dreptate, Sfântul Apostol Pavel este considerat cel mai important teolog al Bisericii primare și chiar al Bisericii din toate timpurile.

Sfântul Apostol Pavel este pomenit în calendarul creștin în ziua de 29 iunie.

Alți sfinți din vremea Domnului Hristos

Sfântul Alfeu

Sfântul Alfeu, care era originar din Capernaum, s-a căsătorit cu Maria și împreună au avut trei copii, pe Averchie, pe Elena și pe Iacob, cunoscut și sub numele de „Iacob cel tânăr” sau „Iacob cel mic”, acesta fiind unul dintre Apostolii Domnului Hristos.

Toți trei copiii Sfântului Alfeu au suferit moarte martirică pentru credința lor în Mântuitorul și au fost trecuți în rândul sfinților. Sfântul Averchie a fost dezbrăcat de haine și lăsat să fie înțepat de albine (26 mai), Sfânta Elena a fost omorâtă cu pietre (26 mai), iar Sfântul Apostol Iacob a fost răstignit (9 octombrie).

„Într-una dintre variantele ortodoxe ale Vieții Sfântului Apostol Iacob al lui Alfeu se afirmă că acesta ar fi fost frate și cu Sfântul Apostol și Evanghelist Matei, fostul vameș”¹, al cărui tată se numea tot Alfeu.

Conform tradiției Bisericii Sfântul Alfeu a făcut parte dintre cei șaptezeci de ucenici ai Mântuitorului și s-a săvârșit în pace.

Sfântul Alfeu este pomenit de Biserică în ziua de 26 mai.

Sfântul Nicodim

„Era un om dintre farisei, cu numele Nicodim, care era fruntaș al iudeilor. Acesta a venit noaptea la Iisus și I-a zis: «Rabbi, știm că de la Dumnezeu ai venit învățător; fiindcă aceste minuni pe care le faci Tu, nimeni nu le poate face dacă Dumnezeu nu este cu el». Iisus i-a răspuns și i-a zis: «Adevăr, adevăr îți spun: De nu se va naște cineva de sus, nu va putea

¹ *Istoria bisericească universală...*, p. 87.

să vadă împărăția lui Dumnezeu». Iar Nicodim a zis către El: «Cum poate omul să se nască fiind bătrân? Oare poate el să intre a doua oară în pântecele mamei sale și să se nască?». Iisus i-a răspuns: «Adevăr, adevăr îți spun, de nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu. Ce este născut din trup, este trup; și ce este născut din Duh, este duh. Nu te mira că ți-am zis: Trebuie să vă nașteți de sus. Vântul suflă unde vrea și tu îi auzi glasul, dar nu știi de unde vine și nici unde se duce. Așa este cu tot cel ce e născut din Duhul». Nicodim a răspuns și I-a zis: «Cum pot să fie acestea?». I-a răspuns Iisus și i-a zis: «Tu ești învățătorul lui Israel, și pe acestea nu le cunoști? Adevăr, adevăr îți spun, că noi vorbim ceea ce știm și mărturisim ceea ce am văzut, dar voi nu ne primiți mărturia. Dacă pe cele pământești vi le-am spus și nu credeți, cum veți crede de vi le vom spune pe cele cerești? Nimeni nu s-a suit la cer, decât Cel Care S-a pogorât din cer, Fiul Omului, Cel ce este în cer. Și după cum Moise a înălțat șarpele în pustie, tot așa trebuie să Se înalțe Fiul Omului, pentru ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Că într-atât a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, pentru ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Că Dumnezeu nu L-a trimis pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci pentru ca lumea să se mântuiască prin El. Cel ce crede în El nu este judecat, dar cel ce nu crede a și fost judecat, fiindcă nu a crezut în numele Celui Unul Născut, Fiul lui Dumnezeu. Iar judecata, aceasta este: că Lumina a venit în lume și oamenii au iubit întunericul mai mult decât Lumina, fiindcă faptele lor erau rele. Că tot cel ce face rele urăște Lumina și nu vine la lumină, pentru ca să nu i se vădească faptele; dar cel ce face adevărul vine la Lumină, pentru ca faptele lui să se arate că sunt săvârșite în Dumnezeu» (Ioan 3,1-21).

„Printre cei ce credeau în Domnul Hristos sau Îl admirau se numărau nu numai oameni din popor, ci și din elita societății. Unul dintre aceștia era și Nicodim, om de vază, bogat, fariseu și membru al sinedriului. Nicodim avea atribuția de a supraveghea sursele de apă și fântânile din Ierusalim, sarcină deosebit de importantă, mai ales în zilele de sărbătoare”¹.

În urmă cu două mii de ani „sinedriul, care își avea sediul în Ierusalim, era cel mai înalt for de judecată al iudeilor, un fel de guvern de astăzi. Acesta număra șaptezeci de membri, fiind alcătuit dintr-o elită ce includea arhieriei, preoți, saducei, farisei, cărturari și bătrâni ai poporului, la care se adăuga arhierul în funcție”², acesta fiind președintele sinedriului.

„Acest tribunal religios mozaic se ocupa de organizarea cultului, a învățământului religios și de împărțirea dreptății”³. Inițial „putea chiar să pronunțe sentințe de condamnare la moarte pe baza Legii, care era foarte aspră (vezi Ieșire 21). Însă în urma cuceririi Țării Sfinte de către romani, sentințele de condamnare la moarte n-au mai putut fi aplicate, decât după ce erau confirmate de administrația romană, dar de obicei erau confirmate”⁴.

Pe lângă discuția de taină pe care a purtat-o cu Mântuitorul, Nicodim mai este pomenit în paginile Sfintei Scripturi de două ori. Astfel, pe când Domnul Hristos se afla la Ierusalim, cu prilejul sărbătorii Corturilor, și învăța mulțimea în templu, „unii

¹ **Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru Megheșan**, *Taina Cuvântului*, Editura Universității din Oradea, Oradea, 2008, p. 517.

² **Pr. Prof. Dr. Vasile Gordon**, *Mergând, învățați...*, *Predici pentru toate duminicile și sărbătorile de peste an*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2006, pp. 321-322.

³ **Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Prof. Ecaterina Braniște**, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Editura Diecezană, Caransebeș, 2001, p. 455.

⁴ **Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului**, *Tâlcuri noi la texte vechi*, Sibiu, 1989, p. 473.

dintre iudei voiau să-L prindă, dar nimeni n-a pus mâinile pe El. Deci slujitorii au venit la arhierei și la farisei; și aceia le-au zis: «De ce nu L-ați adus?». Slujitorii au răspuns: «Niciodată n-a vorbit un om așa cum vorbește omul acesta». Și le-au răspuns fariseii: «Nu cumva și voi ați fost amăgiți? Este cineva dintre căpetenii sau dintre farisei care să fi crezut în El?». Iar Nicodim, unul dintre ei, cel ce mai înainte venise noaptea la Iisus, a zis către ei: «Oare legea noastră îl osândește pe om fără ca mai întâi să-l asculte și să cunoască ce a făcut?». Ei au răspuns, zicând: «Nu cumva și tu ești din Galileea? Cercetează și vezi că din Galileea nu s-a ridicat proroc». Și s-a dus fiecare la casa lui” (Ioan 7,44-48 și 50-53).

După ce Mântuitorul a murit pe cruce, „Iosif din Arimateea, un ucenic al lui Iisus, dar într-ascuns, de frica iudeilor, l-a rugat pe Pilat ca să ridice trupul lui Iisus. Și Pilat i-a dat voie. Deci a venit și l-a ridicat trupul. Și a venit și Nicodim, cel care venise la El mai înainte, noaptea, aducând ca la o sută de litre de amestec de smirnă și aloe. Deci ei au luat trupul lui Iisus și l-au înfășurat în giulgiu cu miresme, așa cum este obiceiul de îngropare la iudei. Iar în locul unde a fost răstignit Iisus era o grădină, iar în grădină un mormânt nou, în care nimeni niciodată nu mai fusese pus. Așadar, din pricina vinerii iudeilor, de aceea L-au pus pe Iisus acolo, că mormântul era aproape” (Ioan 19,38-42).

Alte informații despre Nicodim nu găsim nici în Sfânta Scriptură, nici în afara acesteia. Chiar dacă nu se cunoaște modul în care Sfântul Nicodim și-a încheiat viața, se știe că trupul acestuia a fost înmormântat lângă moaștele Sfântului Arhidiacon Ștefan, într-o peșteră din satul Cafargamala (sau Cafarganda).

Lui Nicodim îi este atribuită o Evanghelie apocrifă.

Sfântul Nicodim este pomenit de Biserică în Duminica Mironosițelor.

Sfântul Zaheu

„Odată Iisus trecea prin Ierihon. Și iată un bărbat, cu numele Zaheu, care era mai marele vameșilor și era bogat, căuta să vadă cine este Iisus, dar nu putea de mulțime, pentru că era mic de statură. Și alergând el înainte, s-a suit într-un sicomor, ca să-L vadă, căci pe acolo avea să treacă. Și când a sosit la locul acela, Iisus, privind în sus, a zis către el: «Zahee, coboară-te degrabă, căci astăzi în casa ta trebuie să rămân». Și el a coborât degrabă și L-a primit, bucurându-se. Și văzând, toți murmurau, zicând că a intrat să găzduiască la un om păcătos. Iar Zaheu, stând în picioare, a zis către Domnul: «Iată, jumătate din averea mea, Doamne, o dau săracilor și, dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva, întorc împătrit». Și Iisus a zis către el: «Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia, căci și acesta este fiu al lui Avraam. Căci Fiul Omului a venit să-l caute și să-l mântuiască pe cel pierdut»” (Luca 19,1-10).

„În Sinaxar citim că Zaheu a devenit ucenicul Sfântului Apostol Petru, care l-a așezat episcop în Cezareea Palestinei. După convertire și-a trăit viața în sfințenie și a murit în pace, iar Biserica l-a canonizat, fiind pomenit în calendarul creștin în ziua de 20 aprilie”¹.

Sfânta Veronica

După ce l-a exorcizat pe demonizatul din ținutul gadarenilor, Domnul Hristos „a trecut cu corabia de partea cealaltă a mării și s-a adunat la el mulțime multă și Îl îmbulzea. Și o femeie, care de doisprezece ani avea scurgere de sânge și își cheltuisese toată averea cu doctorii, și de niciunul nu putuse să fie vindecată, s-a apropiat de El prin spate, s-a atins de poala hainei Lui și îndată i s-a oprit scurgerea sângelui. Și a zis Iisus: «Cine

¹ **Preot Gheorghe Streza**, *Cuvinte din Scripturi*, Editura Andreiana, Sibiu, 2015, p. 319.

este cel ce s-a atins de Mine?». Dar cum toți tăgăduiau, Petru și ceilalți care erau cu El, au zis: «Învățătorule, mulțimile Te îmbulzesc și Te strâmtorează și Tu zici: Cine este cel ce s-a atins de mine?». Iar Iisus a zis: «S-a atins de Mine cineva. Căci am simțit o putere care a ieșit din Mine». Și, femeia, văzându-se vădită, a venit tremurând și, căzând înaintea Lui, a spus de față cu tot poporul din ce pricină s-a atins de El și cum s-a tămăduit îndată. Iar El i-a zis: «Îndrăznește, fiică, credința ta te-a mântuit. Mergi în pace»” (Marcu 5,21 și Luca 8,42-48).

„Renumitul istoric bisericesc Eusebiu de Cezareea afirmă că femeia cu scurgerea de sânge care a fost tămăduită de Domnul Hristos era din Cezareea lui Filip. În Evanghelia apocrifă a lui Nicodim se spune că ea se numea Veronica și că s-ar fi prezentat în fața lui Ponțiu Pilat ca să depună mărturie în favoarea lui Iisus. Tradiția Bisericii menționează că ea a dus o viață sfântă și a fost canonizată, fiind pomenită în calendarul creștin în ziua de 12 iulie”¹.

Sfânta Muceniță Fotini Samarineanca

Odată Domnul Hristos „a părăsit Iudeea și S-a dus în Galileea. Și trebuia să treacă prin Samaria. Deci a venit la o cetate a Samariei, numită Sihar, aproape de locul pe care Iacob i l-a dat lui Iosif, fiul său; și era acolo fântâna lui Iacob. Iar Iisus, fiind ostenit de călătorie, S-a așezat lângă fântână și era ca la al șaselea ceas. Atunci a venit o femeie din Samaria să scoată apă. Iisus i-a zis: «Dă-Mi să beau», căci ucenicii Lui se duseseră în cetate, ca să cumpere merinde. Femeia samarineancă I-a zis: «Cum Tu, care ești iudeu, ceri să bei de la mine, care sunt femeie samarineancă? Pentru că iudeii nu au amestec cu samarinenii». Iisus a răspuns și i-a zis: «Dacă ai fi cunoscut darul lui

¹ **Calinic Botoșaneanul**, *Duminicile - peceți ale Învierii*, Editura Doxologia, Iași, 2010, p. 160, nota 1.

Dumnezeu și Cine este Cel ce-ți zice: Dă-Mi să beau, tu ai fi cerut de la El, și El ți-ar fi dat apă vie». Femeia I-a zis: «Doamne, nici găleată nu ai, și fântâna este adâncă; de unde, dar, ai apa cea vie? Nu cumva ești Tu mai mare decât părintele nostru Iacob, care ne-a dat această fântână și el însuși a băut din ea și fiii lui și turmele lui?» Iisus a răspuns și i-a zis: «Oricine bea din apa aceasta va înseta iarăși; dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viață veșnică». Femeia I-a zis: «Doamne, dă-mi această apă ca să nu mai însetez, nici să mai vin aici să scot». Iisus i-a zis: «Du-te și cheamă-l pe bărbatul tău și vino aici». Femeia a răspuns și a zis: «N-am bărbat». Iisus i-a zis: «Bine ai zis că nu ai bărbat. Căci cinci bărbați ai avut și cel pe care îl ai acum nu-ți este soț. Aceasta adevărat ai spus». Femeia I-a zis: «Doamne, văd că Tu ești proroc. Părinții noștri s-au închinat pe acest munte, dar voi ziceți că în Ierusalim este locul unde trebuie să ne închinăm». Și Iisus i-a zis: «Femeie, crede-Mă că vine ceasul când nici pe muntele acesta, nici în Ierusalim nu vă veți închina Tatălui. Voi vă închinați la ceea ce nu știți; noi ne închinăm la ceea ce știm, pentru că mântuirea este de la iudei. Dar vine ceasul și acum este, când adevărații închinători se vor închina Tatălui în duh și în adevăr, că și Tatăl astfel de închinători își dorește. Duh este Dumnezeu și cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh și în adevăr». I-a zis femeia: «Știm că va veni Mesia care se cheamă Hristos; când va veni, Acela ne va vesti nouă toate». Iisus i-a zis: «Eu sunt, Cel ce vorbesc cu tine». Și atunci au venit ucenicii Săi. Și se mirau că vorbea cu o femeie. Dar nimeni nu I-a zis: «Ce o întrebi?», sau: «Ce vorbești cu ea?». Iar femeia și-a lăsat găleata și s-a dus în cetate și le-a zis oamenilor: «Veniți să vedeți un om care mi le-a spus pe toate câte le-am făcut! Nu cumva acesta este Hristosul?». Și au ieșit din cetate și veneau către El. Și mulți

samarineni din cetatea aceea au crezut în El, pentru cuvântul femeii care mărturisea: «Mi le-a spus pe toate câte le-am făcut». Deci, după ce au venit la El, samarinenii Îl rugau să rămână la ei. Și a rămas acolo două zile. Și cu mult mai mulți au crezut pentru cuvântul Lui, iar femeii i-au zis: «Credem nu numai pentru cuvântul tău, căci noi înșine am auzit și știm că Acesta este cu adevărat Hristos, Mântuitorul lumii» (Ioan 4,3-30 și 39-42).

„Din tradiția Bisericii știm că femeia samarineancă este cunoscută sub numele grecesc de «Φωτεινή» (Fotini), care se tâlcuiește «Luminătoarea», ca una care s-a luminat mai întâi pe sine aflând adevărul și apoi L-a vestit și altora pe Domnul Hristos, Lumina cea adevărată”¹.

În mai multe limbi numele femeii samarince nu a fost preluat din greacă, ci tradus. Astfel, Fotini este numită în românește Luminița, „în limbile slave Svetlana; în limbile celtice Fiona; în limbile apusene Claire. Și toate aceste nume ne vorbesc despre același lucru: despre lumină”².

„Așa cum citim în Viețile Sfinților, în 26 februarie, și în cărțile de cult ale Bisericii Ortodoxe, după pogorârea Sfântului Duh Fotini s-a botezat în numele Preasfintei Treimi. Împreună cu ea s-au botezat fiii ei Fotin și Iosi, precum și surorile ei: Anatoli, Foto, Fotida, Paraschevi și Chiriachi. Apoi râvnind pentru Hristos, au plecat toți la Cartagina și de acolo la Roma, predicând cu bărbăție cuvântul Evangheliei și convertind pe mulți să creadă cu tărie în Hristos. Auzind de aceasta împăratul roman Nero i-a aruncat pe toți în temniță, chinându-i cumplit. Apoi văzând că

¹ **Pr. Prof. Dr. Ene Braniște**, „Preoții Tăi, Doamne, se vor îmbrăca întru dreptate”. *Studii de Teologie Pastorală, predici și cuvântări*, vol. IV, Editura Andreiana, Sibiu, 2014, p. 406.

² **Mitropolitul Antonie de Suroj**, *Cuvântări la duminici și sărbători*, traducere din limba engleză de Pr. Ioan-Lucian Radu, Editura Doxologia, Iași, 2020, p. 32.

niciunul nu se leapădă de Hristos, a poruncit să li se taie capetele, făcându-se pomenirea lor în 26 februarie”¹.

Sfinții Lazăr, Marta și Maria

Lazăr și surorile sale, Marta și Maria, „erau copiii fariseului Simon”² și locuiau „în Betania (Ioan 11,1), un sătuleț situat la aproximativ 4 km de Ierusalim, pe drumul spre Ierihon”³.

În călătoriile Sale prin Țara Sfântă, Domnul Hristos poposea adeseori în casa celor trei, ceea ce înseamnă că „aceștia erau înstăriți, din moment ce-și permiteau să-i invite pe Mântuitorul și pe Sfinții Apostoli pentru a-i găzdui și pentru a le oferi și de mâncare”⁴.

În Sfânta Evanghelie după Luca citim că Mântuitorul „a intrat într-un sat; iar o femeie cu numele Marta L-a primit în casa ei. Și ea avea o soră ce se chema Maria, care, așezându-se la picioarele Domnului, Îi asculta cuvântul. Iar Marta se silea cu multă slujire și, apropiindu-se, a zis: «Doamne, oare nu socotești că sora mea m-a lăsat să slujesc singură? Spune-i deci să mă ajute». Și răspunzând Domnul, i-a zis: «Marto, Marto, te îngrijești și te silești pentru multe, dar un lucru trebuie; căci Maria și-a ales partea cea bună, care nu i se va lua»” (Luca 10,38-42). Partea Mariei, de care pomeneste Domnul Hristos, era aceea de a asculta și apoi de a împlini cuvântul lui Dumnezeu.

Sfântul Evanghelist Ioan a scris că „era un bolnav, Lazăr din Betania, fratele Mariei și al Martei. Surorile lui I-au trimis vorbă lui Iisus: «Doamne, iată, cel pe care-l iubești este bolnav». Iar Iisus, auzind, a zis: «Această boală nu este spre moarte, ci

¹ **Arhimandrit Cleopa Ilie**, *Predici la duminicile de peste an*, Editura Mănăstirii Sihăstria, Vânători, 2010, p. 44.

² *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 542.

³ *Dicționar biblic...*, p. 810.

⁴ **Enrico Pepe**, *Martiri și sfinți din calendarul roman*, traducere din limba italiană de pr. Ioan Bișog, Editura Sapientia, Iași, 2007, p. 347.

pentru slava lui Dumnezeu, pentru ca prin ea să Se slăvească Fiul lui Dumnezeu». Iar Iisus îi iubea pe Marta și pe sora ei și pe Lazăr. Așadar, când a auzit că este bolnav, atunci a rămas două zile în locul unde era. Numai după aceea le-a zis ucenicilor: «Să mergem iarăși în Iudeea». Ucenicii I-au zis: «Învățătorule, mai acum căutau iudeii să Teucidă cu pietre, și Tu din nou Te duci acolo?». Iisus a răspuns: «Nu sunt oare douăsprezece ceasuri într-o zi? Dacă umblă cineva ziua, nu se împiedică, pentru că vede lumina acestei lumi; dar dacă umblă cineva noaptea, se împiedică, pentru că lumina nu este întru el». Apoi le-a spus: «Lazăr, prietenul nostru, a adormit, dar Mă duc să-l trezesc». Atunci I-au zis ucenicii: «Doamne, dacă a adormit, va scăpa». Iisus însă vorbise despre moartea lui, dar ei credeau că vorbește despre adormirea prin somn. Deci Iisus le-a spus atunci limpede: «Lazăr a murit; și Mă bucur pentru voi că Eu n-am fost acolo, pentru ca voi să credeți. Dar să mergem la el». Atunci Toma, cel numit Geamănul, le-a zis celorlalți ucenici: «Să mergem și noi să murim cu El!». Deci, când a venit Iisus, l-a găsit că de-acum avea patru zile în mormânt. Iar Betania era aproape de Ierusalim, ca la cincisprezece stadii. Și mulți dintre iudei veniseră la Marta și Maria ca să le aline pentru fratele lor. Atunci Marta, de cum a auzit că vine Iisus, I-a ieșit în întâmpinare; iar Maria ședea în casă. Și a zis Marta către Iisus: «Doamne, dacă ai fi fost aici, fratele meu n-ar fi murit. Dar eu știu încă de pe acum că orice vei cere Tu de la Dumnezeu, Dumnezeu Îți va da». Iisus i-a zis: «Fratele tău va învia». Marta I-a zis: «Știu că va învia, la înviere, în ziua de apoi». Și Iisus i-a zis: «Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi; și tot cel ce trăiește și crede în Mine, în veac nu va muri! Crezi tu aceasta?». I-a zis Lui: «Da, Doamne. Eu am crezut că Tu ești Hristosul, Fiul Lui Dumnezeu, Cel ce a venit în lume». Și zicând aceasta, s-a dus și a chemat-o pe Maria, sora ei,

spunându-i în taină: «Învățătorul este aici și te cheamă». Acea, de cum a auzit, s-a sculat degrabă și a venit la El. Dar Iisus încă nu venise în sat, ci era tot în locul unde Îl întâmpinase Marta. Iar iudeii care erau cu ea în casă și o alinau, văzând-o pe Maria că s-a sculat degrabă și a ieșit, au mers după ea, socotind că se duce la mormânt ca să plângă acolo. Deci, Maria, când a venit unde era Iisus și L-a văzut, I-a căzut la picioare, zicându-I: «Doamne, dacă ai fi fost aici, fratele meu n-ar fi murit». Atunci Iisus, când a văzut-o plângând, și pe iudeii care veniseră cu ea plângând, a suspinat cu duhul și S-a tulburat întru Sine. Și a zis: «Unde l-ați pus?». I-au zis: «Doamne, vino și vezi». Iisus a lăcrimat. Atunci au zis iudeii: «Iată cât îl iubea!». Iar unii din ei ziceau: «Oare El, care a deschis ochii orbului, nu putea face ca și acesta să nu moară?». Deci din nou suspinând Iisus întru Sine, a mers la mormânt. Și era o peșteră, și o piatră era așezată pe ea. Iisus a zis: «Ridicați piatra!». Marta, sora mortului, I-a zis: «Doamne, de acum miroase, că este a patra zi». Iisus i-a zis: «Nu ți-am spus că dacă vei crede, vei vedea slava lui Dumnezeu?». Au ridicat deci piatra, iar Iisus Și-a ridicat ochii în sus și a zis: «Părinte, Îți mulțumesc că M-ai ascultat; Eu știam că Tu întotdeauna Mă ascuți, dar pentru mulțimea care stă împrejur am zis, ca să creadă că Tu M-ai trimis». Și zicând acestea, a strigat cu glas mare: «Lazăre, vino afară!». Și a ieșit mortul, legat la picioare și la mâini cu fâșii de pânză; și fața lui era înfășurată cu mahramă. Iisus le-a zis: «Dezlegați-l și lăsați-l să meargă!». Atunci mulți din iudeii care veniseră la Maria și au văzut ce făcuse Iisus, au crezut în El. Dar unii din ei s-au dus la farisei și le-au spus cele ce a făcut Iisus. Atunci arhierii și fariseii au adunat sinedriul și ziceau: «Ce facem, că omul acesta face multe minuni? Dacă-L vom lăsa așa, toți vor crede în El și vor veni romanii și ne vor lua țara și neamul». Iar Caiafa, unul dintre ei, care în anul acela era arhieru, le-a zis: «Nu știți nimic; nici nu

gândiți că ne este de folos să moară un om pentru popor, iar nu tot neamul să piară». Dar pe aceasta n-a zis-o de la sine, ci, fiind arhiereu al aceluia an, a profetizat că Iisus avea să moară pentru neam, și nu numai pentru neam, ci și ca să adune într-o dată fiii lui Dumnezeu cei împrăștiați. Așadar, din ziua aceea au pus la cale să-L ucidă” (Ioan 11,1-53).

„Cu șase zile înainte de Paști, Iisus a venit în Betania, unde era Lazăr, cel pe care-l înviase din morți. Și I-au făcut acolo cină; și Marta slujea. Și Lazăr era unul dintre cei ce ședeau la masă cu El. Atunci Maria, luând o litră cu mir de nard curat, de mult preț, a uns picioarele lui Iisus și le-a șters cu părul capului ei; iar casa s-a umplut de mireasma mirului. Dar Iuda Iscarioteanul, unul dintre ucenicii Săi - cel care avea să-L vândă -, a zis: «De ce nu s-a vândut mirul acesta cu trei sute de dinari și să-i fi dat săracilor». Iar el a zis aceasta nu pentru că îi era lui grijă de săraci, ci pentru că era fur și, având pungă, lua din ce se punea în ea. A zis deci Iisus: «Las-o, că pentru ziua îngropării Mele l-a păstrat; că pe săraci îi aveți pururea cu voi, dar pe Mine nu Mă aveți pururea». Atunci mulțime mare de iudei a aflat că El este acolo și au venit nu numai pentru Iisus, ci să-l vadă și pe Lazăr pe care El îl înviase din morți. Iar arhiereii au pus la cale ca și pe Lazăr să-l omoare, căci din pricina lui mulți dintre iudei credeau în Iisus” (Ioan 12,1-11).

Sfântul Evanghelist Luca a scris că într-o zi „unul dintre farisei L-a rugat pe Iisus să mănânce cu el. Și, intrând în casa fariseului, a stat la masă. În acea cetate era o femeie păcătoasă; și aflând că Iisus stă la masă în casa fariseului, a adus un vas de alabastru cu mir și stând lângă picioarele Lui, plângând a început să-I ude cu lacrimi picioarele, și cu părul capului ei le ștergea. Și îi săruta picioarele și le ungea cu mir. Și văzând fariseul care-L chemase, și-a zis în sine: «Dacă Acesta ar fi profet, ar ști că femeia care se atinge de el este păcătoasă». Atunci Iisus i-a zis:

«Simone, am să-ți spun ceva». Iar el I-a zis: «Spune, Învățătorule!». Iisus i-a spus: «Un cămătar avea doi datornici. Unul era dator cu cinci sute de dinari, iar celălalt cu cincizeci. Dar, neavând ei cu ce să plătească, i-a iertat pe amândoi. Deci, care dintre ei îl va iubi mai mult?». Răspunzând Simon, a zis: «Cred că acela căruia i-a iertat mai mult». Iar Iisus i-a zis: «Drept ai judecat». Și întorcându-Se către femeie, i-a zis lui Simon: «O vezi tu pe femeia aceasta? Am intrat în casa ta și nu Mi-ai dat cu apă pe picioare; ea însă Mi-a udat cu lacrimi picioarele și le-a șters cu părul capului ei. Tu nu Mi-ai dat sărutare; ea însă, de când am intrat, n-a încetat să-Mi sărute picioarele. Tu nu Mi-ai uns capul cu untdelemn; ea însă Mi-a uns picioarele cu mir. De aceea îți spun: Iertate sunt păcatele ei cele multe, fiindcă mult a iubit. Iar cui i se iartă puțin, puțin iubește». Și i-a zis femeii: «Iertate îți sunt păcatele!». Și cei ce ședeau la masă au început să zică în sinea lor: «Cine este Acesta, care iartă și păcatele?». Și Iisus i-a spus femeii: «Credința ta te-a mântuit; mergi în pace!» (Luca 7,36-50).

Când a relatat faptul că Lazăr s-a îmbolnăvit, Sfântul Evanghelist Ioan a scris că „Maria, sora lui Lazăr; era aceea care L-a uns cu mir pe Domnul și I-a șters picioarele cu părul capului ei” (Ioan 11,2). Pornind de la acest verset, unii cercetători ai Noului Testament au tras concluzia că Maria, sora lui Lazăr și a Martei, ar fi fost femeia păcătoasă despre care a vorbit Sfântul Evanghelist Luca.

Sfântul Ioan Gură de Aur însă a scris că „Maria, sora lui Lazăr, nu este femeia păcătoasă pe care a menționat-o Sfântul Luca, fiindcă ea era virtuoasă și serioasă”¹. Nicăieri în Noul Testament nu se amintește faptul că Maria, sora lui Lazăr, era o păcătoasă, ci din contră, Domnul Hristos a laudat-o în fața surorii

¹ **Ιωάννου Χρυσοστόμου**, *Άπαντα τα Έργα*, vol. 14, Πατερικά εκδόσεις „Γρηγόριος ο Παλαμάς”, Θεσσαλονίκη, 1981, p. 179.

sale, Marta, când i-a spus că „*Maria și-a ales partea cea bună, care nu i se va lua*” (Luca 10,42), referindu-se la faptul că acestea îi plăcea foarte mult să-L asculte pe Mântuitorul vorbind și împlinea ceea ce auzea.

Cu siguranță că dacă Maria ar fi fost o păcătoasă Domnul Hristos nu ar fi poposit adeseori în casa lui Lazăr și a surorilor sale.

În versiunea Sfintei Scripturi diortosită de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, acesta a afirmat că atunci când Sfântul Evanghelist Ioan a scris că „*Maria, sora lui Lazăr, era aceea care L-a uns cu mir pe Domnul și I-a șters picioarele cu părul capului ei*” (Ioan 11,2), „Evanghelistul anticipa episodul din capitolul următor”¹, cel în care, după învierea lui Lazăr, Maria, sora acestuia, a uns cu mir de nard picioarele Domnului Hristos. Această întâmplare am redat-o mai sus.

După răstignirea Domnului Hristos, Lazăr a plecat în Cipru, pentru a nu fi omorât de iudei și s-a stabilit la Kition, azi Larnaca. Tradiția Bisericii afirmă că surorile sale l-au însoțit, iar cei trei răspândeau pretutindeni unde ajungeau învățătura Mântuitorului.

În prima călătorie misionară, Sfântul Apostol Pavel și Barnaba l-au întâlnit pe Lazăr, în drumul lor de la Salamina la Pafos (Faptele Apostolilor 13,5-6), și l-au hirotonit episcop de Kition.

„Sfântul Lazăr dorea foarte mult să o revadă pe Născătoarea de Dumnezeu, căci nu o mai văzuse de multă vreme. Dar se temea să meargă la Ierusalim, de frica iudeilor, care căutau încă să îlucidă. Aflând despre aceasta, Maica Domnului i-a scris câteva cuvinte de mângâiere, cerând să îi trimită o corăbioară, care să o transporte în Cipru și a adăugat că nu-i poate cere lui să vină la

¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1570, nota a.

Ierusalim doar de dragul ei. Când Sfântul Lazăr a citit scrisoarea, s-a umplut de bucurie și, în același timp, s-a minunat de multa smerenie a Maicii Domnului. Fără a întârzia, i-a trimis corăbioara, dimpreună cu o scrisoare de răspuns. Astfel, Născătoarea de Dumnezeu, dimpreună cu Sfântul Evanghelist Ioan, și alți însoțitori, s-au îmbarcat în corăbioară și au pornit la drum¹, însă o furtună i-a dus întâi în Muntele Athos, după care au ajuns în Cipru, „unde Fecioara Maria l-a găsit pe Sfântul Lazăr foarte întristat din pricina întârzierii ei, căci nu știa ce se întâmplase. Dar sosirea Maicii Domnului și a celor care o însoțeau i-a schimbat iute întristarea în bucurie. Născătoarea de Dumnezeu i-a oferit în dar un omofor și două mânecute pe care le-a țesut ea însăși pentru el².

„Zăbovind puțină vreme în Cipru și mângâindu-i pe creștinii de acolo, Maica Domnului s-a înapoiat la Ierusalim³.

În viețile sfinților citim că „după învierea sa din morți Lazăr nu a mâncat altceva decât fructe⁴.

Tradiția Bisericii spune că în urma celor patru zile petrecute cu sufletul în iad, Lazăr nu a mai râs în viața lui decât o singură dată, când a văzut pe cineva care a furat un vas de lut și atunci a afirmat aforistic: „un pământ fură alt pământ”.

Tot din tradiția Bisericii știm că Sfântul Lazăr s-a mutat în pace din această viață, în anul 63.

Sfântul Lazăr este pomenit în calendarul creștin în sâmbăta care-i poartă numele, cu o zi înainte de Florii.

Marta și Maria, surorile Sfântului Lazăr, și-au încredințat sufletele în mâinile lui Dumnezeu tot în Cipru.

¹ *Viața Preasfintei Născătoare de Dumnezeu...*, p. 378.

² **Ibidem**, pp. 382-383.

³ **Ibidem**, p. 383.

⁴ *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 543.

Sfânta Maria, sora lui Lazăr, este pomenită de Biserică în 18 martie, iar ambele surori sunt prăznuite în 4 iunie, precum și în Duminica Mironosițelor.

Sfânta Maria, mama Sfântului Evanghelist Marcu

Sfânta Maria, mama Sfântului Evanghelist Marcu, probabil era originară din Cirene, dar s-a mutat cu familia la Ierusalim. Ea era o femeie bogată, care deținea o casă spațioasă în Ierusalim, în apropierea mormântului regelui David.

Nu se cunosc prea multe date despre Sfânta Maria, însă se crede că ea era văduvă. Sfântul Apostol Pavel a scris că Marcu era „ἀνεψιὸς” (anepsios) „nepotul lui Barnaba” (Coloseni 4,10), ceea ce înseamnă că Sfânta Maria era sora lui Barnaba.

Domnul Hristos și Sfinții Săi Apostoli poposeau adeseori în casa Sfintei Maria. Astfel, conform tradiției bisericești, Cina cea de Taină, la care a fost instituită Sfânta Taină a Euharistiei, a avut loc în această casă. După moartea Mântuitorului pe cruce tot aici s-au refugiat Sfinții Apostoli, de frica iudeilor, unde li S-a arătat Domnul Hristos Cel înviat. După o săptămână, în această casă le-a apărut Mântuitorul înviat Sfinților Apostoli, când și Toma era de față. Aici se găseau Sfinții Apostoli când Sfântul Duh s-a pogorât peste ei. După ce Sfântul Apostol Petru a fost eliberat de un înger din temnița din Ierusalim, „*el a venit la casa Mariei, mama lui Ioan, cel numit și Marcu, unde erau adunați mulți și se rugau*” (Faptele Apostolilor 12,12).

De asemenea, „Maria, mama lui Marcu, a pus la dispoziția creștinilor din Ierusalim încăpătoarea ei casă, pentru adunările lor”¹, aceasta devenind prima biserică din lume.

Sfânta Maria, mama Sfântului Evanghelist Marcu, este pomenită de Biserică în ziua de 30 iunie.

¹ Ioannis Karavidopoulos, *Op. cit.*, p. 27.

Sfântul și Dreptul Iosif din Arimateea

Sfântul Iosif era de loc din Arimateea. El era „*un om bogat, bun și drept care aștepta împărăția lui Dumnezeu, fiind ucenic al lui Iisus, dar într-ascuns, de frica iudeilor*” (Matei 27,57; Luca 23,50-51 și Ioan 19,38).

„Sfântul Iosif era membru al sinedriului din Ierusalim”¹ de aceea era „*ucenic al lui Iisus într-ascuns*”, „*fiindcă iudeii se înțeleseseră că dacă cineva Îl va mărturisi că El este Hristos să fie dat afară din sinagogă*” (Ioan 9,22), ceea ce echivala cu o condamnare la moarte. Sfântul Evanghelist Ioan a scris că „*dintre căpeteniile evreilor au crezut mulți în Iisus, dar n-o mărturiseau din pricina fariseilor, ca să nu fie izgoniți din sinagogă*” (Ioan 12,42).

Joi, după Cina cea de Taină, Domnul Hristos a fost arestat, iar „*arhieriei, bătrânii și tot sinedriul căutau mărturie mincinoasă împotriva lui Iisus, ca să-L omoare*” (Matei 26,59), însă Iosif din Arimateea „*nu s-a învoit cu sfatul și cu fapta lor*” (Luca 23,51).

După ce Domnul Hristos a murit pe cruce, „*a venit Iosif, cel din Arimateea, și, îndrăznind, a intrat la Pilat și a cerut trupul lui Iisus. Iar Pilat s-a mirat că a și murit; și chemând sutașul, l-a întrebat dacă a murit de mult. Și aflând de la sutaș, i-a dăruit lui Iosif trupul mort*” (Marcu 15,43-45). „Atunci când în ochii tuturor Mântuitorul părea învins, când biruința era de partea vrăjmașilor Lui, fiindcă El era mort și trebuia să fie înmormântat, credințioșia lui Iosif din Arimateea față de Cel care îl învățase cuvintele vieții s-a făcut văzută. El a cerut de la Pilat trupul Domnului Hristos pentru a-L putea înmormânta cu cinste. În timpul vieții Mântuitorului, Iosif Îl ascultase cu o minte șovăitoare, dar deschisă. Când însă Învățătorul a murit, credința lui Iosif a ieșit la iveală”².

¹ Gherasim Timuș, *Op. cit.*, p. 484.

² Mitropolitul Antonie de Suroj, *Op. cit.*, p. 26.

„Iosif din Arimateea a înfruntat o primejdie mare arătându-se preocupat de trupul Domnului Hristos într-o vreme în care cei care Îi erau ucenici pe față fugiseră și se risipiseră și când lupii evreiești, odată ce ucisese păstorul, se puteau oricând năpusti asupra turmei”¹.

Evreii respectau cu strictețe ziua de odihnă ori sabatul, care începea vineri seara. Când Iosif din Arimateea a intrat la Pilat deja se însera (Marcu 15,42), de aceea nu era suficient timp pentru a pregăti trupul Domnului Hristos de îngropare după toată rânduiala, mai ales că în seara aceea evreii serbau Paștile. În această situație, Iosif a apucat să cumpere doar giulgiul în care trebuia înfășurat trupul Mântuitorului și l-a rugat pe un apropiat al său, numit Nicodim, să procure miresmele necesare pentru înmormântare. *„Și a venit Nicodim, cel care venise la Iisus mai înainte noaptea, aducând ca la o sută de litre de amestec de smirnă și aloe. Deci ei au luat trupul lui Iisus și l-au înfășurat în giulgiu cu miresme, așa cum este obiceiul de îngropare la iudei. Iar în locul unde a fost răstignit Iisus era o grădină, iar în grădină un mormânt nou, în care nimeni niciodată nu mai fusese pus. Așadar, din pricina vinerii iudeilor, de aceea L-au pus pe Iisus acolo, că mormântul era aproape”* (Ioan 19,39-42).

În lucrarea lui Iosif din Arimateea se vede purtarea de grijă a lui Dumnezeu, pentru că acest bărbat influent și curajos nu doar că a cerut și a primit de la Pilat trupul Domnului Hristos, dar fiind bogat, el și-a permis să pregătească cele necesare unei înmormântări decente și, ce este mai important, el avea un mormânt nou la doar câțiva pași de locul în care fusese răstignit Mântuitorul lumii.

¹ **Sfântul Nicolae Velimirovici**, *Predici*, în românește: Anca Sârbulescu, Editura Ileana, București, 2006, pp. 239-240.

Sfântul Evanghelist Matei (27,60) ne spune că Iosif din Arimateea a renunțat la propriul lui mormânt, săpat în piatră, pentru a-l înmormânta pe Domnul Hristos.

Dacă la nașterea Pruncului Iisus și în copilăria Acestuia I-a purtat de grijă Sfântul Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare Maria, după moartea pe cruce a Mântuitorului tot un Sfânt cu numele Iosif s-a îngrijit de înmormântarea trupului Acestuia.

Sfinții Iosif și Nicodim au folosit un amestec de smirnă și aloe la înmormântarea Domnului Hristos. „Smirna este o rășină extrasă din scoarța unui arbore exotic numit styrax benzoin care se utilizează în medicină, în parfumerie, la ceremoniile religioase și la îmbălsămare”¹, în timp ce aloe este „numele dat mai multor plante exotice, din frunzele cărora se extrage o substanță aromatică, folosită, printre altele, pentru a neutraliza mirosul neplăcut, mai ales în timpul înmormântării”².

„Sfântul Evanghelist Ioan a menționat amestecul de smirnă și aloe pentru că aceste mirodenii aveau însușirea de a lipi; și a fost întrebuințat acest amestec ca să nu se creadă că trupul Mântuitorului a fost furat atunci când vor vedea giulgiul și mahrama lăsate în mormânt. Într-adevăr, cum ar fi fost cu puțință furtul, din moment ce smirna și aloe nu mai lăsau să se dezlipească giulgiul de trup și mahrama de cap?”³.

„Trupul Domnului Hristos a fost înmormântat unde nu mai fusese îngropat nimeni înainte. S-a făcut așa, ca nu cumva să se creadă că altcineva a înviat, atunci când a înviat Mântuitorul”⁴.

Faptele Sfântului Iosif din Arimateea „au dovedit mult curaj din partea lui, pentru că el s-a expus furiei compatrioților săi și

¹ *Dicționarul explicativ al limbii române...*, p. 997.

² **Ibidem**, p. 29.

³ *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 553.

⁴ **Ibidem**.

risca pierderea averii și a înaltei considerații de care se bucura”¹, ceea ce s-a și întâmplat, pentru că iscoadele conducătorilor poporului au văzut ce s-a întâmplat, l-au pârât pe acesta autorităților, care l-au întemnițat.

„După ce a înviat, Domnul Hristos i s-a arătat lui Iosif din Arimateea, care se afla în lanțuri, și l-a încredințat despre taina învierii”². Apariția Mântuitorului înviat l-a determinat pe acesta să nu mai fie ucenic doar „într-ascuns”, ci un mărturisitor plin de curaj al Fiului lui Dumnezeu întrupat.

După o vreme, evreii l-au eliberat pe Sfântul Iosif din închisoare și l-au alungat din Ierusalim, iar acesta a propovăduit Evanghelia împărăției lui Dumnezeu până în Galia și Britania.

„În trecut cultul Sfântului Iosif din Arimateea era foarte răspândit în Anglia, acesta fiind considerat cel dintâi Apostol al țării împreună cu Sfântul Aristobul”³.

Tradiția Bisericii afirmă că Sfântul Iosif s-a mutat la Domnul în pace.

Sfântul și Dreptul Iosif din Arimateea este pomenit de Biserică în 31 iulie și în Duminica Mironosițelor.

Sfântul și Dreptul Gamaliel

„Gamaliel era fariseu, învățător de lege, membru al sinedrului și se bucura de cea mai înaltă reputație în Ierusalim”⁴.

Sfântul Apostol Pavel a mărturisit înaintea iudeilor din Ierusalim: „*Eu sunt bărbat iudeu născut în Tarsul Ciliciei, dar crescut aici, în cetatea aceasta, unde la picioarele lui Gamaliel am învățat în chip amănunțit legea părintească*” (Faptele

¹ Gherasim Timuș, *Op. cit.*, p. 484.

² *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 560.

³ Gherasim Timuș, *Op. cit.*, p. 484.

⁴ *Ibidem*, p. 334.

Apostolilor 22,3). Deci era o onoare ca cineva să fi studiat legea cu Gamaliel.

După pogorârea Sfântului Duh Sfinții Apostoli propovăduiau Evanghelia împărăției lui Dumnezeu în Ierusalim și săvârșeau foarte multe minuni, încât numărul celor care credeau în Domnul Hristos sporea tot mai mult. În această situație conducătorii poporului „s-au umplut de invidie” (Faptele Apostolilor 5,17) și i-au aruncat pe Apostoli în temniță, însă un înger i-a eliberat. A doua zi Sfinții Apostoli au fost aduși în fața sinedriului, „iar arhiereul i-a întrebat, zicând: «Oare nu cu poruncă v-am poruncit noi vouă să nu mai învățați în numele lui Iisus? Și iată, ați umplut Ierusalimul cu învățătura voastră și vreți să aduceți asupra noastră sângele Acestui Om!». Iar Petru și Apostolii, răspunzând, au zis: «Noi trebuie să-L ascultăm pe Dumnezeu mai mult decât pe oameni. Dumnezeuul părinților noștri L-a înviat pe Iisus pe Care voi L-ați omorât spânzurându-L pe lemn. Pe Acesta Dumnezeu L-a înălțat, prin dreapta Sa, Stăpânitor și Mântuitor, ca să-i dea lui Israel pocăință și iertare de păcate. Și martori ai acestor cuvinte suntem noi și Duhul Sfânt pe Care Dumnezeu L-a dat celor ce-L ascultă». Iar ei, auzind, mai tare se mâniiau și se sfătuiau să-i omoare. Dar ridicându-se în sinedriu un fariseu cu numele Gamaliel, învățător de lege, cinstit de tot poporul, a poruncit să-i scoată puțin afară pe Apostoli și le-a zis celor de față: «Bărbați israeliți, luați aminte la voi înșivă, ce aveți să faceți cu oamenii aceștia. Că înainte de zilele acestea s-a ridicat Teudas, zicând că el este cineva, căruia i s-au alăturat un număr de bărbați ca la patru sute, care a fost ucis, și toți câți l-au ascultat au fost risipiți și nimiciți. După aceasta s-a ridicat Iuda Galileeanul, în zilele numărătorii, și a atras popor mult după el; și acela a pierit, și toți câți au ascultat de el au fost împărștiați. Și acum v-o spun eu vouă: Feriți-vă de oamenii aceștia și lăsați-i; că dacă acest lucru este de la oameni, se va nimici de la sine; dar

dacă este de la Dumnezeu, nu veți putea voi să-i nimiciți; ba nu cumva să vă pomeniți și luptători împotriva lui Dumnezeu!». Și l-au ascultat. Și chemându-i pe Apostoli și bătându-i, le-au poruncit să nu mai vorbească în numele lui Iisus, și le-au dat drumul” (Faptele Apostolilor 5,27-40).

Faptul că întreg sinedriul, care era pornit împotriva Sfinților Apostoli, a ascultat de sfatul lui Gamaliel, arată prețuirea de care acesta se bucura.

Gamaliel era prieten apropiat sau chiar rudă cu Sfântul Arhidiacon Ștefan. După ce acesta a fost omorât cu pietre, evreii care l-au lapidat i-au lăsat trupul să fie mâncat de câini și de păsări, însă acesta a rămas neatins, iar a doua zi seara „*niște bărbați cucernici l-au îngropat pe Ștefan, și plângere mare au făcut pentru el*” (Faptele Apostolilor 8,2).

La iudei exista obiceiul ca o persoană omorâtă cu pietre să nu fie îngropată în mormântul familiei, de aceea Gamaliel a înmormântat trupul mucenicului într-o peșteră din satul său natal, numit Cafargamala (sau Cafarganda).

Fiindcă a auzit cuvântarea primului arhidiacon al Bisericii și i-a văzut fața ca de înger înainte de a fi omorât, Gamaliel a crezut în Domnul Hristos, a fost botezat de Sfinții Apostoli și a dus o viață bineplăcută lui Dumnezeu.

După ce s-a mutat din această viață, Gamaliel, conform propriei sale dorințe, a fost înmormântat în aceeași peșteră din Cafargamala ca și Sfântul Arhidiacon Ștefan.

Sfântul și Dreptul Gamaliel este pomenit în calendarul creștin în ziua de 2 august.

Sfânta Procla, soția lui Ponțiu Pilat

„În timpul domniei împăratului Octavian Augustus (27 î.Hr. - 14 d.Hr.) soțiile guvernatorilor nu aveau dreptul să fie împreună cu soții lor în teritoriile nesigure, pe care le constituiau

provinciile îndepărtate. Totuși, o serie de texte confirmă existența unei asemenea practici în vremea împăratului Tiberiu (14-37), din moment ce în anul 21 Senatul roman a votat o lege care permitea expres o atare situație”¹.

Soția guvernatorului Ponțiu Pilat este pomenită într-un singur verset din Sfânta Scriptură, în Matei 27,19. „Chiar dacă Evanghelistul Matei nu dă numele soției lui Ponțiu Pilat, o tradiție creștină ulterioară o numește: Claudia Procla”².

În Sfânta Evanghelie de la Matei citim că în timpul procesului Domnului Hristos, „pe când ședea Pilat în scaunul de judecată, soția lui i-a trimis acest cuvânt: «Nimic să nu-I faci Dreptului Aceluia, că astăzi mult am pățimit în vis din pricina Lui»” (Matei 27,19).

„Evanghelia apocrifă a lui Nicodim descrie acest episod astfel: Soția lui Pilat i-a trimis pe cineva cu câteva cuvinte: «Să nu te atingi de omul acesta drept, căci multe am pățimit azi noapte din cauza lui». Îndată Ponțiu Pilat le-a spus iudeilor: «Știți cât de evlavioasă este soția mea și cât ține la religia voastră». Ei au răspuns: «Da, știm». Pilat a continuat: «Soția mea mi-a transmis să nu mă ating de omul acesta drept, căci azi noapte a pățimit multe din cauza lui». Evreii însă i-au răspuns: «Nu ți-am spus noi că este un vrăjitor? Uite ce vis i-a trimis soției tale!»³.

„Legenda etiopiană din «Cartea cocoșului» descrie îngrijorarea lui Pilat care trebuia să se hotărăscă să-L condamne pe Domnul Hristos sau să țină cont de intervenția soției sale, Procla, a celor doi fii ai lor, care erau muți și au dobândit graiul pentru a-i cere mamei lor ca Pilat să nu se asocieze la crima care se

¹ **Mircea Duțu**, *Pilat din Pont: judecătorul lui Iisus*, Editura Herald, București, 2009, pp. 80-81.

² **Ibidem**, p. 79.

³ **Ibidem**, p. 79, nota 23.

pregătea. Procla și-a alertat atunci toți membrii familiei și i-a însărcinat să transmită acest mesaj soțului ei”¹.

„Rolul de a transmite efectiv mesajul către destinatar a fost îndeplinit, foarte probabil, de un aprod al pretoriului, un funcționar cu atribuții auxiliare în administrarea justiției”².

„Unii au susținut că este ciudat faptul că soția i-a trimis vorbă lui Pilat despre vis și l-a avertizat pe guvernator tocmai când acesta era în plină ședință de judecată, deși ar fi putut să-i relateze cele petrecute dimineața, înainte ca soțul ei să plece către pretoriu. O primă explicație ar putea fi aceea că procesul a început dis-de-dimineață și nu a existat timpul fizic necesar pentru aceasta. Mai mult, este posibil ca Procla să fi fost prezentă la proces (ori să privească pe fereastră sau de pe coridorul palatului în sala de judecată) iar, când L-a văzut pe acuzat, a recunoscut în Domnul Hristos pe înțeleptul care i s-a arătat în vis și numai atunci a înțeles tâlcul acestuia și a putut să-și avertizeze soțul”³.

„În orice caz, intervenția Claudiei Procla l-a convins, o dată în plus pe Pilat, că Mântuitorul era un înțelept mai mult sau mai puțin înțeles și spre a se împăca cu zeii a aruncat răspunderea pentru moartea Lui pe umerii evreilor, după spălarea mâinilor ieșind curat din această cauză neobișnuită”⁴.

„Întâmplarea a fost considerată de unii exegeți drept o legendă, pentru că nu ar fi fost logic ca soția unui guvernator să intervină pentru un rebel iudeu în urma unui vis. Totuși, argumentul nu este suficient pentru a infirma cele menționate de Evanghelistul Matei. Dimpotrivă, există mai multe explicații și date în favoarea lor. Astfel, la oamenii antici, inclusiv la romani,

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem**, p. 80.

³ **Ibidem**, p. 81.

⁴ **Ibidem**, p. 81.

visele din timpul nopții erau considerate o cale prin care zeii vorbeau, comunicau cu aleșii lor pământeni. Totodată, asemenea visuri premonitorii erau «pe gustul și în spiritul vremii» și prin mesajele lor mai mult sau mai puțin cifrate se încercau explicații asupra unor evenimente deosebite. A rămas celebru, în acest context, visul Calpurniei, soția lui Iulius Cezar, care l-a avertizat să nu se ducă în Senat, în ziua 15 martie 44 î.Hr., deoarece în noaptea precedentă visase că acesta va fi asasinat. De asemenea, în epocă întâlnim, inclusiv în Talmud, mai multe exemple de femei care au intervenit în favoarea unor acuzați”¹.

Sfântul Evanghelist Matei a scris că în timp ce Domnul Hristos era răstignit, „*de la ceasul al șaselea s-a făcut întuneric mare peste tot pământul, până la ceasul al nouălea*” (Matei 27,45).

„Auzind cele relatate de sutaș despre întunericul care s-a lăsat în timpul răstignirii Mântuitorului, în Evanghelia apocrifă a lui Nicodim citim că guvernatorul și soția lui s-au întristat atât de mult încât n-au mâncat și n-au băut nimic în ziua aceea. Pilat a trimis după conducătorii iudeilor, cărora le-a zis: «Ați văzut ce s-a întâmplat?». Iar ei au răspuns: «N-a fost decât o eclipsă de soare»”².

Conform calendarului iudaic Mântuitorul a fost răstignit în ziua de 14 Nisan, deci la mijlocul lunii, fapt care exclude categoric posibilitatea conjuncției soarelui și a lunii, în vederea nașterii unei eclipse. De asemenea, la orice eclipsă luna acoperă întâi partea răsăriteană a discului solar și înaintând spre apus trece peste soare, încât partea de răsărit a acestuia se descoperă prima dată. În timpul patimii Domnului Hristos luna a venit de la est și a acoperit partea de răsărit a soarelui, apoi întregul disc, în continuare însă nu a înaintat spre apus, cum era firesc, ci s-a

¹ **Ibidem**, p. 80.

² **Ibidem**, p. 79, nota 23.

întors iarăși spre răsărit, descoperind întâi partea de apus a discului solar, căci s-a mișcat înapoi, încât nu s-a făcut acoperirea și descoperirea din aceeași parte. Acest aspect neobișnuit al eclipsei a fost constatat de mai mulți privitori, printre care se număra și Sfântul Dionisie Areopagitul, care se găsea în acea zi în Alexandria Egiptului, oraș situat la 507 kilometri de Ierusalim.

Nu știm exact când a fost botezată Claudia Procla, însă se cunoaște faptul că ea a trăit o viață în sfințenie, motiv pentru care a fost canonizată de Biserică și este pomenită în calendarul creștin în ziua de 27 octombrie.

Sfântul Mucenic Longhin Sutașul

Dintre toți cuceritorii care i-au stăpânit pe evrei, cea mai îndelungată ocupație a fost cea romană, care a început în anul 64 î.Hr., când generalul Pompei a cucerit Țara Sfântă și s-a încheiat în urma revoltei iudaice dintre anii 132-135 d.Hr., care a pus efectiv capăt istoriei statului evreu în Antichitate.

În timpul Domnului Hristos armata romană era alcătuită din legiuni. O legiune avea zece cohorte compuse din 480 de oameni, care la rândul lor erau împărțite în 6 centurii (trupă de o sută de soldați), fiecare fiind comandată de un sutaș sau centurion.

În cele ce urmează voi vorbi despre un sutaș, al cărui nume nu ar fi fost consemnat niciodată în analele istoriei dacă nu ar fi avut șansa de a se afla în preajma Domnului Hristos când Acesta a fost răstignit și Și-a dat duhul pe cruce.

În paginile Noului Testament sunt menționați patru centurioni romani, dintre care doi sunt amintiți cu numele: Corneliu (Faptele Apostolilor capitoul 10) și Iuliu (Faptele Apostolilor 27,1-3), pe când ceilalți doi doar cu funcția pe care o ocupau.

Despre primul sutaș anonim Sfântul Evanghelist Matei scrie că, pe când Domnul Hristos se afla în Capernaum, acesta L-a rugat să-i vindece slujitorul, iar Mântuitorul a săvârșit această minune de la distanță (Matei 8,5-13).

Despre cel de-al doilea centurion pomenit în Sfânta Scriptură, fără a-i fi menționat numele, citim în Evanghelia după Matei că după ce Domnul Hristos a fost răstignit, *„de la ceasul al șaselea, s-a făcut întuneric mare peste tot pământul, până la ceasul al nouălea. Iar Iisus, strigând cu glas mare, Și-a dat duhul. Și iată, catapeteasma templului s-a sfâșiat în două, de sus până jos, și pământul s-a cutremurat și pietrele s-au despicat; mormintele s-au deschis și multe trupuri ale sfinților adormiți au înviat, și ieșind din morminte după învierea Lui, au intrat în Sfânta Cetate și s-au arătat multora. Iar sutașul și cei ce Îl străjuiau împreună cu el pe Iisus, văzând cutremurul și cele ce s-au făcut, s-a temut foarte tare, zicând: cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost Acesta”* (Matei 27,45; 50 și 54).

„Apoi iudeii, fiindcă era vineri, ca să nu rămână trupurile sămbăta pe cruce, că era mare ziua acelei sămbete, l-au rugat pe Pilat să le zdrobească fluierile picioarelor și să-i ridice. Deci au venit ostașii și au zdrobit fluierile celui dintâi și pe ale celuilalt, care erau răstigniți împreună cu El. Dar venind la Iisus, dacă au văzut că de-acum murise, nu l-au zdrobit fluierile, ci unul din ostași l-a împuns coasta cu sulița și îndată a ieșit sânge și apă. Și cel ce a văzut a mărturisit, și adevărată este mărturia lui; și el știe că spune adevărul, pentru ca și voi să credeți. Căci s-au făcut acestea ca să se împlinească Scriptura: Niciun os nu l se va zdrobi. Și iarăși altă Scriptură zice: Vor privi la Acela pe Care L-au străpuns” (Ioan 19,31-37).

Conform tradiției bisericești, cel care a împuns cu sulița coasta Domnului Hristos a fost chiar sutașul responsabil de

răstignirea Acestuia, iar sângele și apa care au curs din rană l-au vindecat de o boală gravă la ochi.

În limba greacă, în care a fost scris Noul Testament, „sulița” este numită „λόγχη” (longhi), iar de aici își trage originea numele sutașului Longhin, folosit în întreaga istorie bisericească.

Despre cel care a rămas cunoscut în istorie sub numele de sutașul Longhin nu avem foarte multe date. Știm despre el că s-a născut în Cappadocia, iar cu vremea a ajuns soldat roman, ocupând chiar rangul de centurion și slujind o vreme sub conducerea lui Ponțiu Pilat.

În urma întâmplărilor petrecute la moartea Domnului Hristos pe cruce, Longhin a crezut că El este Fiul lui Dumnezeu, fiind primul soldat roman care a mărturisit dumnezeirea Mântuitorului și, de asemenea, cel dintâi ostaș sfânt al Bisericii.

După ce trupul Domnului Hristos a fost înmormântat, „*s-au adunat arhieriei și fariseii la Pilat, zicând: «Doamne, ne-am adus aminte că amăgitorul acela a spus încă de pe când era în viață: După trei zile Mă voi scula. Deci, poruncește ca mormântul să fie ținut sub pază până a treia zi, ca nu cumva, venind ucenicii Lui, să-L fure și să spună poporului: S-a sculat din morți; și rătăcirea de pe urmă va fi mai rea decât cea dintâi». Pilat le-a zis: «Aveți strajă; mergeți și păziți-l cum știți». Iar ei, ducându-se, au pecetluit piatra și au întărit cu strajă paza mormântului»* (Matei 27,62-66).

Prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, mormântul Mântuitorului a fost păzit tot de soldații conduși de Longhin.

Sâmbătă noaptea spre duminică însă, Domnul Hristos a înviat din morți, „și iată, *s-a făcut cutremur mare; că îngerul Domnului, pogorându-se din cer și venind, a prăvălit piatra de la ușa mormântului și ședea deasupra ei. Iar Și înfățișarea lui era ca a fulgerului, iar îmbrăcămintea lui, albă ca zăpada. Și de frica lui s-au cutremurat străjerii și s-au făcut ca niște morți. Iar unii*

din străjeri, venind în cetate, le-au dat de veste arhierilor despre toate cele întâmplate. Și adunându-se aceștia împreună cu bătrânii și ținând sfat, le-au dat ostașilor arginți din belșug, zicându-le: «Spuneți că ucenicii Lui au venit noaptea și L-au furat în timp ce noi dormeam; și de se va auzi aceasta la guvernator, noi îl vom îndupleca și pe voi vă vom face fără grijă». Iar ei, luând arginții, au făcut așa cum au fost învățați» (Matei 28,2-4 și 11-15).

Deși cei mai mulți dintre soldații care păziseră mormântul Mântuitorului au trecut sub tăcere cele petrecute acolo sâmbătă noaptea, cu toate acestea Longhin, Isaur și Afrodisie au refuzat banii oferiți de conducătorii iudeilor, mărturisind în prezența tuturor cele ce s-au întâmplat acolo în realitate.

Întrucât mai marii evreilor și Pontiu Pilat însuși îi prigonau pe cei trei ostași, aceștia au renunțat la funcțiile din armată, au fost botezați de către Sfinții Apostoli, au părăsit Ierusalimul și s-au dus în Cappadocia, unde au început să propovăduiască credința în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, mort și înviat pentru noi și a noastră mântuire.

Aflând despre faptul că numeroși locuitori din Cappadocia credeau în Domnul Hristos, conducătorii iudeilor din Ierusalim s-au umplut de invidie și de mânie și, oferindu-i lui Pilat multe daruri, l-au rugat ca să trimită împăratului Romei o plângere împotriva lui Longhin, despre care pretindeau că și-a lepădat dregătoria ostășească, s-a abătut de la religia romană și tulbură poporul din Cappadocia în numele altui împărat. Pilat, primind darurile, a ascultat cererile evreilor și a trimis Cezarului Tiberiu o scrisoare care cuprindea multe acuze împotriva lui Longhin. Împreună cu această scrisoare a lui Pilat, iudeii i-au trimis împăratului mult aur, pentru a fi siguri că vor obține condamnarea la moarte a lui Longhin.

În urma acestor demersuri, împăratul a poruncit ca Longhin să fie omorât, iar Pilat a trimis în Cappadocia ostași ca să-i taie

capul fostului sutaș și apoi să-l ducă la Ierusalim, pentru a dovedi că porunca a fost îndeplinită. La cererea evreilor, Ponțiu Pilat a dat ordin ca și Isaur și Afrodisie să fie uciși, pentru a nu mai propovădui Evanghelia împărăției lui Dumnezeu.

Ajungând în părțile Cappadociei, trimișii lui Pilat întrebau unde îl pot găsi pe Longhin. Aflând că locuiește în satul natal, s-au dus acolo, dar temându-se că fostul sutaș va fugi de ei dacă va afla că vor să-l omoare, i-au transmis că vor doar să vorbească cu el, având gândul ascuns de a se năpusti asupra lui și a-l ucide. Sfântul Longhin însă fusese înștiințat prin descoperire dumnezeiască de faptul că i-a fost pregătită cununa muceniciei și a ieșit singur în întâmpinarea lor, dar soldații nu l-au recunoscut și l-au întrebat: „Unde este Longhin, care a fost odată sutaș în armata romană?”. Ucenicul lui Hristos i-a întrebat la rândul lui: „Ce treabă aveți cu el?”. Ostașii au răspuns: „Am auzit că este om bun și vrem să-l cercetăm; căci noi suntem soldați, iar el a fost sutaș în armată, de aceea vrem să stăm de vorbă cu el”. Atunci Longhin le-a zis: „Vă rog să vă abateți pe la casa mea și să vă odihniți puțin după atâta drum, căci eu îl voi aduce la voi, fiindcă nu locuiește departe”.

Ostașii au intrat în casa lui Longhin, iar acesta le-a oferit un ospăț îmbelșugat, împlinind cuvântul Sfintei Scripturi: *„Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc. Dacă dușmanul tău este flămând, dă-i să mănânce; dacă-i este sete, dă-i să bea; că făcând aceasta, îi grămădești cărbuni de foc pe cap, iar Domnul te va răsplăti cu bunătăți”* (Matei 5,44 și Proverbele lui Solomon 25,21-22).

După ce s-a înserat și soldații care au venit după centurion s-au veselit bine de vin, l-au pus pe Longhin să jure că nu va face cunoscut nimănui scopul venirii lor în Cappadocia, apoi i-au mărturisit că ei se află acolo la porunca împăratului, ca

trimiși ai lui Ponțiu Pilat, pentru a-i omorî pe Longhin, pe Isaur și pe Afrodisie, fiindcă aceștia răspândesc în zonă credința în Domnul Hristos.

Auzind Longhin că ostașii vor să-iucidă și pe prietenii lui, i-a chemat la el și le-a spus să se pregătească pentru că vor primi cununa muceniciei.

După ce soldații au adormit, Longhin și-a petrecut toată noaptea în rugăciune, pregătindu-se pentru trecerea din această viață și pentru întâlnirea cu Domnul Hristos.

A doua zi dimineată ostașii l-au rugat pe Longhin să li-l arate pe cel pe care îl căutau ca să isprăvească ce aveau de făcut. Fostul sutaș le-a răspuns: „Așteptați puțin, căci am trimis după el și va veni la voi fără zăbavă”. Atunci au ajuns și Isaur și Afrodisie. Fostul sutaș a ieșit în întâmpinarea lor și i-a sărutat, zicându-le: „Bucurați-vă, robii lui Hristos, căci vremea dezlegării noastre din legăturile trupești a sosit, fiindcă în curând vom sta împreună înaintea Domnului nostru Iisus Hristos, pe Care L-am văzut răbdând patimi, răstignire și îngropare, după care a înviat cu slavă. Pe Acesta Îl vom vedea acum șezând de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl”. Iar ei, auzind acestea, s-au bucurat că vor fi învredniciți să fie părtași cununii mucenicești și că vor merge degrabă să stea înaintea Domnului lor, pe Care Îl iubeau din tot sufletul. Apoi, ducându-și prietenii la ostașii trimiși de Pilat, fostul sutaș le-a zis: „Iată, eu sunt Longhin pe care îl căutați, iar aceștia doi sunt prietenii mei, care împreună cu mine au văzut îngerul de la mormântul Domnului Hristos și cu toții am crezut în învierea Lui. Așadar, faceți-ne nouă așa precum aveți poruncă de la cei ce v-au trimis pe voi”.

Auzind aceste cuvinte, ostașilor nu le venea să creadă că gazda lor atât de binevoitoare era chiar fostul sutaș, însă fiind încredințați de aceasta de către alte persoane, s-au rușinat și nu voiau să-l omoare pe binefăcătorul lor. Longhin însă îi îndemna

să îndeplinească porunca pe care o primiseră, zicându-le: „Nu puteți să-mi răsplătiți mai bine iubirea mea față de voi decât dacă mă veți trimite degrabă la Domnul meu, pe Care de mult doresc să-L văd”.

Apoi fostul sutaș s-a îmbrăcat în haine albe de îngropare, le-a arătat slujitorilor săi un deal din apropiere și le-a spus ca acolo să-i îngroape trupul, împreună cu cele ale prietenilor săi.

Dându-le tuturor celor de față sărutarea cea de pe urmă, Longhin și-a plecat capul, iar ostașii l-au tăiat cu sabia, după care i-au decapitat și pe Isaur și Afrodisie. Ostașii au luat apoi capul fostului sutaș și l-au dus cu ei la Ierusalim, pentru a-i dovedi lui Pilat că i-au împlinit porunca, iar trupurile celor trei mucenici au fost îngropate, cu cinste, în locul arătat de Sfântul Longhin.

Când soldații au ajuns la Ierusalim i-au arătat lui Pilat capul lui Longhin, iar acesta a poruncit să fie aruncat în afara cetății, într-un loc plin de gunoaie.

După o vreme, o creștină văduvă din Cappadocia, pe nume Ana, s-a îmbolnăvit grav de ochi, iar doctorii nu au putut-o vindeca, încât și-a pierdut vederea. Fiind o femeie credincioasă, aceasta a hotărât să plece la Ierusalim să se închine la locurile sfinte, unde să ceară ajutorul lui Dumnezeu pentru ochii ei cei lipsiți de vedere. Luându-l cu ea pe singurul ei fiu, femeia a pornit spre Ierusalim, dar când a ajuns în Sfânta Cetate, fiul ei s-a îmbolnăvit și după câteva zile a murit. Din această pricină Ana era foarte mâhnită și plângea nemângâiată de îndoita-i orbire, căci pe lângă vedere, își pierduse și fiul, care era ca o lumină a ochilor pentru ea.

Într-o noapte, Sfântul Longhin i s-a arătat în vis acestei femei și a mângâiat-o, făgăduindu-i că-i va arăta fiul în slava cerului și îi va dărui și lumina ochilor, dacă va merge în afara cetății și îi va afla capul acoperit de gunoi. A doua zi dimineață văduva a rugat pe cineva să o conducă la groapa de gunoi a

orașului, zicându-i: „Unde veți vedea mai mult gunoi adunat, acolo să mă duceți”. Ajungând la o grămadă mare de gunoi, femeia, plină de credință, a început să scormonească cu mâinile, iar prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, îndată a găsit ceea ce căuta. În acel moment ochii i s-au deschis, a văzut deodată lumina soarelui și capul sfântului din gunoi, ceea ce a umplut-o de bucurie, preamărindu-L pe Dumnezeu și mulțumindu-i Sfântului Longhin. Luând de acolo capul Sfântului, Ana l-a dus în casa în care era găzduită, l-a spălat cu grijă și l-a uns cu miresme bine mirositoare. Atât de mult s-a bucurat văduva de aflarea acestui odor neprețuit, încât a și uitat de mâhnirea pentru fiul ei cel mutat la Domnul.

În noaptea următoare Sfântul Longhin i s-a arătat din nou femeii, învăluit în lumină, alături de fiul acesteia, care era îmbrăcat într-o haină strălucitoare de nuntă și i-a zis: „Îl vezi pe fiul tău pentru care suferi? Iată în ce fel de cinste și slavă se află. Privește-l și te mângâie, pentru că Dumnezeu l-a numărat în cetele cele cerești din împărăția Lui. Ia capul meu și trupul fiului tău și pune-le într-o raclă. De acum să nu mai plângi pentru fiul tău, nici să te mai tulburi, căci mare slavă, bucurie și veselie nesfârșită i-a dăruit lui Dumnezeu”.

Ascultând de cuvintele Sfântului, femeia a cumpărat o raclă frumoasă în care a pus capul mucenicului și trupul fiului ei și s-a întors la casa sa, slăvind și laudând pe Dumnezeu. Sosind în Cappadocia, văduva a îngropat la loc de cinste racla cu capul Sfântului Longhin și cu trupul fiului ei.¹

Sfântul Mucenic Longhin Sutașul, Isaur și Afrodise sunt pomeniți de Biserică în ziua de 16 octombrie.

¹ *Proloagele*, vol. I..., pp. 163-164.

Sfintele femei mironosițe

Când Domnul Hristos a fost răstignit, Sfinții Evangheliști menționează că „*lângă crucea lui Iisus stăteau mama Sa, Maria lui Cleopa, Maria Magdalena și ucenicul pe care-l iubea. Și erau și femei care priveau de departe, între care și Salomeea, care Îl urmau și-I slujeau pe când El era în Galileea, și altele multe care se suiseră cu El în Ierusalim*” (Ioan 19,25-26 și Marcu 15,40-41).

După ce Sfântul Iosif din Arimateea, care era un om influent, a cerut și a primit de la Ponțiu Pilat trupul Mântuitorului, L-a pregătit pentru înmormântare împreună cu Sfântul Nicodim și L-au așezat în mormântul din apropiere. Atunci „*Maria Magdalena și Maria lui Cleopa priveau unde L-au pus. Și femeile care veniseră cu Iisus din Galileea mergeau în urmă și au văzut mormântul și cum I-a fost așezat trupul*” (Marcu 15,47 și Luca 23,55).

„Mulți L-au urmat pe Domnul Hristos atâta vreme cât El le apărea drept un făcător de minuni ca nimeni altul. Mulți erau gata să-I devină ucenici atât timp cât El era personajul cel mai popular și a Căruai faimă trecea chiar dincolo de hotarele Țării Sfinte. Mulți Îl vor fi căutat după ce au auzit că a înviat din morți. Femeile mironosițe însă au fost alături de El când era răstignit și batjocorit pe cruce și L-au căutat atunci când nu-L știau decât ca pe răstignitul lepădat, batjocorit și disprețuit de toți, mort pe crucea infamă a făcătorilor de rele”¹.

¹ Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Lumina Evangheliei. Exegeze la Evangheliile duminicale*, Editura Agnos, Sibiu, 2016, p. 34.

„Troparul glasului al IV-lea le numește pe femeile mironosițe «ucenițele Domnului». Este o denumire care li se cuvine pe drept, pentru fidelitatea lor față de Învățătorul, o fidelitate nu numai până la moarte, ci chiar și dincolo de moarte. Sfântul Simeon Noul Teolog a scris că adevăratul ucenic nu se leapădă de învățătorul și părintele său duhovnicesc chiar dacă acesta ar fi hulit și prigonit de toată lumea. Ucenicul are datoria de a-l apăra cu toată puterea sa; iar atunci când învățătorul moare din cauza unei prigoane nu-i mai poate sluji în alt fel decât să-i facă o îngropare cuviincioasă”¹.

„Din Noul Testament cunoaștem numele unor femei mironosițe, și anume: Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacob și a lui Iosif (numită și Maria lui Cleopa), Salomeea, Ioana și Suzana”².

Cine erau de fapt femeile mironosițe? Acestea „*Îl urmaseră pe Iisus din Galileea, slujindu-I din avutul lor și s-au suit cu El la Ierusalim*” (Matei 27,55; Luca 8,3 și Marcu 15,41). „Întrucât aceste femei au rămas lângă crucea Domnului Hristos până în momentul în care El a murit și a fost îngropat, ele s-au dovedit mai curajoase și mai devotate în slujirea Mântuitorului decât Sfinții Apostoli în ultimele Sale clipe de viață, și, chiar și după aceea”³.

„Femeile mironosițe au fost prezente la punerea în mormânt a trupului Domnului Hristos în graba dinaintea sâmbetei. Și, socotind că, tocmai datorită acestei grabe, trupului așezat în mormânt nu i s-au făcut toate cele convenite - și mai ales tot ceea ce le poruncea iubirea lor nemărginită - îndată ce opreliștea

¹ **Ibidem**, p. 33.

² **Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române**, *Evanghelia slavei lui Hristos. Predici la duminicile de peste an*, Editura Basilica, București, 2016, p. 36.

³ **Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană**, *Evanghelia lui Iisus. Misiunea cuvântului*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2015, p. 46.

sabatului a încetat, ele au cumpărat miresmele cuvenite și, dis-de-diminează, biruindu-și frica, s-au dus la mormântul Mântuitorului. Nu știau prea bine cum se vor descurca. Ce vor spune și ce vor face în fața străjerilor puși de conducătorii poporului să păzească mormântul cu strășnicie. Cum vor putea să rostogolească piatra grea de la ușa mormântului. Iubirea însă nu cunoaște frica, fiindcă ea „*toate le crede, toate le nădăjduiește*” (I Corinteni 13,7)”¹.

„Femeile mironosițe s-au dus dis-de-diminează la mormânt pentru a duce la bun sfârșit ritualul de înmormântare, ca un ultim omagiu față de Domnul Hristos și ca o ultimă consolare pentru inimile lor rănite”².

În Sfânta Scriptură nu este menționat termenul de femei mironosițe. „Etimologic, cuvântul mironosiță provine din compusul slav: «mira», care înseamnă «mir» și «nositi», tradus prin «a purta», care are echivalentul în grecescului «μυροφόρα» (mirofora) înseamnă «purtătoare de mir»”³, aceasta fiind o denumire acordată în tradiția Bisericii ucenițelor Domnului Hristos, care însă „spune mult prea puțin vizavi de devotamentul pe care acestea l-au arătat Învățătorului lor”⁴.

Evreii utilizau aceste miruri, miresme sau substanțe aromatate la înmormântare „pentru a acoperi sau măcar a atenua mirosul trupului aflat în descompunere, cel puțin pentru perioada în care cei dragi veneau la mormânt, într-o ultimă

¹ Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Op. cit.*, pp. 34-35.

² Arhiepiscop Ioachim Giosanu, *Evangelhia astăzi*, Editura Filocalia, Roman, 2019, pp. 21-22.

³ Pr. Lect. Univ. Dr. Grigore Dinu Moș, *Predică la Duminica a 3-a după Învierea Domnului - a sfințelor femei mironosițe*, publicată în volumul: „Cuvântul Tău este adevărul”. *Predici ale teologilor clujeni la Triod și Penticostar*, vol. II, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2015, p. 129.

⁴ Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană, *Op. cit.*, p. 46.

încercare de păstrare a comuniunii de dragoste și a legăturilor sufletești tăiate prin moarte”¹.

„În dimineața învierii Domnului Hristos femeile mironosițe au fost cele mai curajoase ființe umane dintre toți oamenii care L-au cunoscut pe Mântuitorul”².

„Sfinții Părinți ai Bisericii, mai ales Sfântul Ioan Gură de Aur, compară, prin contrast, curajul femeilor mironosițe cu teama prea mare a ucenicilor Domnului Hristos. Pe când Sfinții Apostoli se aflau adunați și încuiați într-o casă, de frica iudeilor, dis-diminează, la revărsatul zorilor, Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacob, și Salomeea au cumpărat aromate sau miresme și au mers la mormânt ca să ungă trupul Mântuitorului. Evanghelia după Marcu ne arată că în sufletele acestor femei iubirea sau prețuirea față de Domnul Hristos era mai tare decât teama de primejdie, ele aveau un curaj deosebit, pe care în dimineața învierii Mântuitorului nu l-au avut ucenicii Săi”³.

Un părinte al Bisericii a scris și el în acest sens: „Ce deosebire între cele două grupuri: Apostolii, bărbați, și mironosițele, femei. Acestea din urmă au dovedit o putere pe care Apostolii n-au arătat-o decât după pogorârea Sfântului Duh când, «îmbrăcați cu putere de sus», au pornit la propovăduirea Evangheliei cu riscul vieții lor. Femeile mironosițe au avut de înfruntat patru temeri: întunericul nopții (cine nu s-ar fi înfricoșat de întuneric în acele împrejurări triste?); preocuparea privind răsturnarea pietrei grele de la ușa mormântului; ura iudeilor; și nu mai puțin teama de vigilența ostașilor care păzeau mormântul. Toate aceste temeri au fost biruite de puterea iubirii, de sacrificiul conștient al femeilor mironosițe, care au și fost răsplătite cu

¹ **Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Op. cit., p. 109.**

² **Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Op. cit., p. 31.**

³ **Ibidem, p. 30.**

privilegiul de a fi fost cele dintâi care au aflat despre învierea Domnului Hristos”¹.

În Sfintele Evanghelii citim că „după ce a trecut ziua sâmbetei, Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacob, și Salomeea au cumpărat miroase, ca să vină să ungă trupul Domnului. Și dis-de-dimineată, pe când răsărea soarele, au venit la mormânt și ziceau între ele: «Cine ne va prăvăli nouă piatra de la ușa mormântului?». Dar, ridicându-și ochii, au văzut că piatra, care era foarte mare, fusese răsturnată. Și intrând în mormânt, au văzut un tânăr șezând în partea dreaptă, îmbrăcat în veșmânt alb, și s-au înspăimântat. Dar el le-a zis: «Nu vă temeți, că știu că pe Iisus Cel răstignit Îl căutați. Nu este aici, căci S-a sculat precum a zis. Veniți de vedeți locul unde a fost pus; și mergând degrabă, spuneți-le ucenicilor Săi că S-a sculat din morți». Și plecând ele în grabă de la mormânt, cu frică și cu bucurie mare alergau să-i vestească pe ucenicii Lui. Și pe când mergeau ele să-i vestească pe ucenici, iată că Iisus le-a întâmpinat, zicându-le: «Bucurați-vă!». Iar ele, apropiindu-se, I-au cuprins picioarele și I s-au închinat” (Marcu 16,1-5 și Matei 28,5-9).

„Tâlcuitorii Sfintei Scripturi au afirmat că precum Eva, cea dintâi femeie, a mijlocit căderea în păcat și, deci, moartea spirituală și trupească a omului, Dumnezeu a rânduit ca prin intermediul Sfintei Fecioare Maria, noua Evă, să se întrupeze Fiul lui Dumnezeu, Care i-a izbăvit pe oameni de păcat”².

În cartea Facerii citim că după ce l-a creat pe Adam, „Domnul Dumnezeu a zis: «Nu este bine să fie omul singur; să-i facem ajutor pe potriva lui». Atunci Domnul Dumnezeu a adus asupra lui Adam un somn adânc, și el a adormit; și a luat una din coastele lui și locul ei l-a plinit cu carne. Iar coasta pe care

¹ Pr. Dr. Gheorghe Lițiu, *Cartea vieții. Predici la duminicile și sărbătorile de peste an*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1991, p. 82.

² *Ibidem*.

Domnul Dumnezeu o luase din Adam a prefăcut-o în femeie” (Facere 2,18 și 21-22).

După ce Domnul Hristos a murit pe cruce, „*iudeii, fiindcă era vineri, ca să nu rămână trupurile sâmbăta pe cruce, că era mare ziua acelei sâmbete, l-au rugat pe Pilat să le zdrobească fluierile picioarelor și să-i ridice. Deci au venit ostașii și au zdrobit fluierile celui dintâi și pe ale celuiilalt, care erau răstigniți împreună cu El. Dar venind la Iisus, dacă au văzut că de-acum murise, nu l-au zdrobit fluierile, ci unul din ostași l-a împuns cu sulita coasta și îndată a ieșit sânge și apă” (Ioan 19,31-34).*

Coasta împunsă a Mântuitorului preînchipuie coasta lui Adam din care a fost făcută Eva, prin care a venit călcarea poruncii lui Dumnezeu și a intrat păcatul în lume, însă sângele care a curs din coasta Domnului Hristos s-a vărsat tocmai pentru a șterge acest păcat, iar neascultarea protopărinților a fost înlocuită de ascultarea Fiului lui Dumnezeu întrupat de Dumnezeu Tatăl.

În grădina Edenului femeia l-a văzut și l-a auzit pe îngerul căzut deghizat în șarpe care a îndemnat-o să mănânce din rodul pomului oprit. La mormântul Mântuitorului femeile mironosițe l-au văzut pe îngerul care prăvălise piatra de la ușa acestuia care le-a spus: „*Nu vă temeți, că știu că pe Iisus Cel răstignit Îl căutați. Nu este aici, căci S-a sculat precum a zis. Veniți de vedeți locul unde a fost pus; și mergând degrabă, spuneți-le ucenicilor Săi că S-a sculat din morți” (Matei 28,5-7).*

În urma păcatului strămoșesc Dumnezeu i-a zis femeii: „*Voi înmulți mereu necazurile tale; în dureri vei naște copii; vei fi atrasă de bărbatul tău și el te va stăpâni” (Facere 3,16).* În ziua învierii Sale din morți, Fiul lui Dumnezeu întrupat li S-a arătat femeilor mironosițe, care Îl căutau, și le-a zis: „*Bucurați-vă!*”, încât acestea au uitat de toate necazurile prin care au trecut.

În grădina Edenului, la îndemnul diavolului, femeia „a luat din rodul pomului cunoștinței binelui și răului și a mâncat; și i-a dat și bărbatului său și a mâncat și el” (Facere 3,6), ceea ce a dus la căderea neamului omenesc în robia diavolului, a păcatului și a morții. După învierea Domnului Hristos din morți, la îndemnul îngerului, femeile mironosițe le-au vestit Sfinților Apostoli că Mântuitorul a înviat, iar prin aceasta neamul omenesc a fost izbăvit din robia diavolului, a păcatului și a morții, după cum glăsuiește troparul „Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcând, și celor din morminte viață dăruindu-le”¹.

Sfânta Mironosiță Maria Magdalena

Maria este cel mai frecvent nume pe care îl poartă femeile din Țara Sfântă din vechime până în zilele noastre. În Noul Testament șase femei sunt numite Maria, iar pentru a nu fi confundate între ele, după nume se adăuga întotdeauna o relație a acelei femei legată de alte persoane sau locuri. Patru femei numite Maria le întâlnim în preajma Domnului Hristos: Sfânta Fecioară Maria (Maica Domnului), Maria Magdalena, Maria lui Cleopa (cunoscută și sub numele de Maria, mama lui Iacob) și Maria, sora lui Lazăr. Aceștia li se adaugă Maria, mama lui Ioan Marcu (Faptele Apostolilor 12,12) și Maria din Roma (Romani 16,6).

„Sfânta Maria Magdalena era originară din Magdala, o localitate din Galileea, situată nu departe de Capernaum”², iar de aici i se trage numele.

„Părinții Sfintei Maria Magdalena se numeau Cyrus și Eucharion. Ei erau de neam nobil și bogat și locuiau într-un

¹ *Slujba Învierii și Carte de Tedeum*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002, p. 21.

² **Pr. Prof. Dr. Vasile Gordon**, *Op. cit.*, p. 72.

castel în Magdala. Maria era cea mai tânără dintre cei trei copii ai lor”¹.

Sfântul Evanghelist Marcu a scris că Domnul Hristos a alungat din Maria Magdalena șapte demoni (Marcu 16,9). Drept mulțumire aceasta, și alte femei care au fost vindecate de diverse boli, Îl însoțeau mereu pe Mântuitorul și pe Sfinții Apostoli în drumurile lor prin Țara Sfântă și „*le slujeau din avutul lor*” (Luca 8,3). În aceste cuvinte avem confirmarea că Maria Magdalena era o femeie bogată.

Grigorie I, care a fost episcopul Romei între 3 septembrie 590 și 12 martie 604, în predica sa din ziua învierii a anului 591 a confundat-o pe Maria Magdalena cu Maria, sora lui Lazăr, și a afirmat că ea este femeia păcătoasă care a uns picioarele Domnului Hristos, episod relatat la Luca 7,36-50², însă când am vorbit despre Sfinții Lazăr, Marta și Maria am lămurit faptul că nici Maria, sora lui Lazăr, nu era o păcătoasă. Din moment ce catolicii susțin că papii lor sunt infailibili, afirmația papei Grigorie I a creat impresia falsă că Sfânta Maria Magdalena ar fi fost o păcătoasă, idee care s-a răspândit în întreaga lume.

Nicăieri în Noul Testament nu este menționat faptul că Maria Magdalena ar fi fost o păcătoasă.

De câte ori Maria Magdalena este menționată în Evangheliile sinoptice împreună cu celelalte femei mironosițe ea este întotdeauna amintită prima, ceea ce indică faptul că era cea mai prețuită.

În Evanghelia de la Ioan citim că în timpul răstignirii Domnului Hristos lângă crucea Acestuia stăteau Maica Domnului,

¹ **Benedicta Ward**, *Viețile sfințelor care mai înainte au fost desfrânate*, traducere de diac. Ioan I. Ică Jr., Editura Deisis, Sibiu, 2007, p. 35.

² *Women in Scripture: A Dictionary of Named and Unnamed Women in the Hebrew Bible, the Apocryphal/Deuterocanonical Books, and the New Testament*, William B. Eerdmans Publishing Company Grand Rapids, Michigan/Cambridge, U.K., Houghton Mifflin Company, 2000, p. 122.

Sfântul Apostol Ioan, Maria Magdalena și Maria lui Cleopa (Ioan 19,25-26), în timp ce celelalte femei mironosițe „*priveau de departe*” (Marcu 15,40).

În timp ce Iosif din Arimateea și Nicodim L-au înmormântat pe Mântuitorul, „*Maria Magdalena și Maria, mama lui Iosif, priveau unde L-au pus*” (Marcu 15,47).

În Sfânta Evanghelie de la Marcu citim că „*de îndată ce a trecut ziua sâmbetei, Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacob, și Salomeea au cumpărat mirosmă, ca să vină să ungă trupul lui Iisus. Și foarte de dimineată au venit la mormânt, pe când răsărea soarele și își spuneau între ele: «Cine ne va prăvăli nouă piatra de la ușa mormântului?»». Dar, ridicându-și ochii, au văzut că piatra, care era foarte mare, fusese răsturnată. Și intrând în mormânt, au văzut un tânăr șezând în partea dreaptă, îmbrăcat în veșmânt alb; și s-au înspăimântat. Dar el le-a zis: «Nu vă înspăimântați! Pe Iisus Nazarineanul Îl căutați, pe Cel răstignit. A înviat! Nu este aici. Iată locul unde L-au pus. Mergeți însă și spuneți-le ucenicilor Săi că va merge mai înainte de voi în Galileea; acolo Îl veți vedea, așa cum v-a spus». Și, ieșind, au fugit de la mormânt” (Marcu 16,1-8).*

Sfântul Evanghelist Ioan a scris că „*în ziua cea dintâi a săptămânii, Maria Magdalena a venit la mormânt dis-de-dimineată, fiind încă întuneric, și a văzut piatra ridicată de pe mormânt. Atunci a alergat și a venit la Simon Petru și la celălalt ucenic - cel pe care-l iubea Iisus - și le-a zis: «L-au luat pe Domnul din mormânt și nu știm unde L-au pus». Deci au ieșit Petru și celălalt ucenic și veneau la mormânt. Și alergau amândoi împreună, dar celălalt ucenic alerga mai repede decât Petru și a sosit primul la mormânt. Și, aplecându-se, a văzut giulgiurile puse jos, dar n-a intrat. A venit și Simon Petru, urmându-i, și a intrat în mormânt și a văzut giulgiurile puse jos; și mahrama care fusese pe capul Lui nu*

era pusă împreună cu giulgiurile, ci, înfășurată, într-un loc deoparte. Atunci a intrat și celălalt ucenic, care venise întâi la mormânt, și a văzut și a crezut. Fiindcă ei încă nu știau Scriptura, că El trebuia să învie din morți. Și s-au dus ucenicii iarăși la ai lor. Iar Maria stătea afară lângă mormânt, plângând. Și pe când plângea, s-a aplecat spre mormânt. Și a văzut doi îngeri în veșminte albe, șezând acolo unde zăcuse trupul lui Iisus, unul către cap și altul către picioare. Și aceia i-au zis: «Femeie, de ce plângi?» Ea le-a zis: «Pentru că L-au luat pe Domnul meu și nu știu unde L-au pus». Zicând acestea, ea s-a întors și L-a văzut pe Iisus stând, și nu știa că este El. Iisus i-a zis: «Femeie, de ce plângi? Pe cine cauți?». Ea, crezând că este grădinarul, I-a zis: «Domnule, dacă tu L-ai dus de aici, spune-mi unde L-ai pus, iar eu Îl voi lua». Iisus i-a zis: «Maria!». Întorcându-se, ea I-a zis în evreiește: «Rabbuni!» (adică: Învățătorule!). Iisus i-a zis: «Nu te atinge de Mine, căci încă nu M-am suit la Tatăl Meu; ci mergi la frații Mei și spune-le: Mă sui la Tatăl Meu și Tatăl vostru și la Dumnezeuul Meu și Dumnezeuul vostru». Și a venit Maria Magdalena, vestindu-le ucenicilor că L-a văzut pe Domnul” (Ioan 20,1-18).

„Pentru credința ei cea mare, Maria Magdalena a fost prima care L-a văzut pe Domnul Hristos după învierea Sa din morți. Ea este cea dintâi vestitoare a învierii”¹. Pentru că Mântuitorul a trimis-o la Apostolii Lui să le vestească învierea, Maria Magdalena este cunoscută drept „apostolul Apostolilor”.

După pogorârea Sfântului Duh Maria Magdalena a propovăduit cuvântul lui Dumnezeu în mai multe locuri, ajungând până la Roma. „După aceea s-a dus la Efes, unde l-a slujit pe Sfântul Apostol Ioan și acolo a adormit în Domnul”².

¹ *Proloagele*, vol. II..., p. 919.

² **Ibidem.**

Sfânta Mironosiță și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena este pomenită de Biserică în 22 iulie și în Duminica Mironosițelor.

Sfânta Mironosiță Maria lui Cleopa

Maria lui Cleopa, după cum i-o spune și numele, era soția lui Cleopa, cel care a călătorit împreună cu Luca spre Emaus, iar pe cale li S-a alăturat Domnul Hristos cel înviat, fără ca aceștia să Îl recunoască, decât după frângerea pâinii.

Conform tradiției bisericești, Maria lui Cleopa era fie sora dreptului Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare Maria, fie Cleopa, soțul ei, era fratele dreptului Iosif.

Cleopa și Maria aveau împreună doi fii: pe Iacob și pe Iosif, de aceea Maria lui Cleopa mai este menționată în paginile Noului Testament și drept „*Maria, mama lui Iacob*” (Marcu 16,1), „*Maria, mama lui Iosif*” (Marcu 15,47), precum și „*Maria, mama lui Iacob și a lui Iosif*” (Matei 27,56).

„Maria lui Cleopa era una din sfintele femei care Îl urma pe Domnul Hristos”¹.

În Evanghelia de la Ioan citim că în timpul răstignirii Mântuitorului lângă crucea Acestuia stăteau Maica Domnului, Sfântul Apostol Ioan, Maria lui Cleopa și Maria Magdalena (Ioan 19,25-26).

În timp ce Iosif din Arimateea și Nicodim L-au înmormântat pe Mântuitorul, „*Maria Magdalena și Maria, mama lui Iosif, priveau unde L-au pus*” (Marcu 15,47).

În Sfintele Evanghelii citim că „*de îndată ce a trecut ziua sâmbetei, Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacob, și Salomeea au cumpărat miroase, ca să vină să ungă trupul lui Iisus. Și foarte de dimineață au venit la mormânt, pe când răsărea soarele și își spuneau între ele: «Cine ne va prăvăli nouă piatra de la ușa*

¹ **Gherasim Timuș**, *Op. cit.*, p. 581.

mormântului?». Dar, ridicându-și ochii, au văzut că piatra, care era foarte mare, fusese răsturnată. Și intrând în mormânt, au văzut un tânăr șezând în partea dreaptă, îmbrăcat în veșmânt alb; și s-au înspăimântat. Dar el le-a zis: «Nu vă înspăimântați! Pe Iisus Nazarineanul Îl căutați, pe Cel răstignit. A înviat! Nu este aici. Iată locul unde L-au pus. Mergeți însă și spuneți-le ucenicilor Săi că va merge mai înainte de voi în Galileea; acolo Îl veți vedea, așa cum v-a spus». Și, ieșind, au fugit de la mormânt. Dar pe când mergeau ele să-i vestească pe ucenici, iată că Iisus le-a întâmpinat, zicând: «Bucurați-vă!». Iar ele, apropiindu-se, I-au cuprins picioarele și I s-au închinat. Atunci Iisus le-a zis: «Nu vă temeți. Duceți-vă și vestiți-i pe frații Mei să meargă în Galileea, și acolo Mă vor vedea»” (Marcu 16,1-8 și Matei 28,9-10).

Sfânta Mironosiță Maria lui Cleopa este pomenită în calendarul creștin în 23 mai și în Duminica Mironosițelor.

Sfânta Mironosiță Salomeea

Numele „Salomeea” era destul de comun la evrei în timpul Domnului Hristos. În afară de Sfânta Mironosiță Salomeea îl mai purtau soția regelui Aristobul I, ultimul domnitor independent al Iudeii, o soră, cât și o fiică a regelui Irod cel Mare, precum și fiica Irodiadei, cea care a dansat la ziua de naștere a regelui Irod Antipa și a cerut capul Sfântului Ioan Botezătorul pe tipsie.

Salomeea era fiica lui Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare Maria, născută din Salomeea, care fusese soția Sfântului Iosif, iar Maica Domnului a avut o verișoară numită Salomeea.

Salomeea s-a căsătorit cu „Zevedeu, cu care a avut doi fii, pe Sfinții Apostoli Iacob și Ioan”¹ și „Îl însoțea adeseori, alături de fiii ei, pe Domnul Hristos în călătoriile Sale”².

¹ Sfântul Nicolae Velimirovici, *Op. cit.*, p. 242.

² Gherasim Timuș, *Op. cit.*, p. 780.

După ce Mântuitorul Și-a vestit pentru a treia oară patimile și învierea, „*s-au apropiat de El mama fiilor lui Zevedeu împreună cu fiii ei, închinându-se și cerând ceva de la El. Iar Iisus i-a zis: «Ce voiești?»*». Ea I-a răspuns: «*Zi ca acești doi fii ai mei să șadă unul de-a dreapta și altul de-a stânga Ta întru împărăția Ta*». Dar Iisus, răspunzând, a zis: «*Nu știți ce cereți. Puteți oare să beți paharul pe care-l voi bea Eu și să vă botezați cu botezul cu care Mă botez Eu?*». Iar ei I-au zis: «*Putem*». Și Iisus le-a zis: «*Paharul Meu îl veți bea și cu botezul cu care Mă botez Eu vă veți boteza, dar a ședea de-a dreapta și de-a stânga Mea nu este al Meu a da, ci se va da celor pentru care s-a pregătit de către Tatăl Meu*». Și auzind cei zece Apostoli, s-au mâniat pe cei doi frați. Dar Iisus, chemându-i, le-a zis: «*Știți că ocârmuitorii neamurilor domnesc peste ele și cei mari le stăpânesc. Nu tot așa va fi între voi, ci acela care va vrea să fie mare între voi, să fie slujitorul vostru; și acela care va vrea să fie întâiul între voi, să vă fie vouă slugă; precum nici Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci El să slujească și să-Și dea viața răscumpărare pentru mulți*»” (Matei 20,20-28).

„Salomeea credea, ca toți iudeii, că Mesia va elibera poporul ales de sub ocupația romană și va întemeia o împărăție pământească, de aceea a cerut cele dintâi ranguri pentru fiii ei”¹. Legat de împărăția Sa, Domnul Hristos i-a spus lui Ponțiu Pilat: „*Împărăția Mea nu este din lumea aceasta*” (Ioan 18,36).

Salomeea a fost martoră la răstignirea Domnului Hristos, însă nu a stat lângă crucea Mântuitorului, ci „*privea de departe*” (Marcu 15,40) la ceea ce se întâmplă, împreună cu alte femei.

În Sfintele Evanghelii citim că „*de îndată ce a trecut ziua sâmbetei, Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacob, și Salomeea au cumpărat miresme, ca să vină să ungă trupul lui Iisus. Și foarte de dimineață au venit la mormânt, pe când răsărea soarele*

¹ **Ibidem**, p. 781.

și își spuneau între ele: «Cine ne va prăvăli nouă piatra de la ușa mormântului?». Dar, ridicându-și ochii, au văzut că piatra, care era foarte mare, fusese răsturnată. Și intrând în mormânt, au văzut un tânăr șezând în partea dreaptă, îmbrăcat în veșmânt alb; și s-au înspăimântat. Dar el le-a zis: «Nu vă înspăimântați! Pe Iisus Nazarineanul Îl căutați, pe Cel răstignit. A înviat! Nu este aici. Iată locul unde L-au pus. Mergeți însă și spuneți-le ucenicilor Săi că va merge mai înainte de voi în Galileea; acolo Îl veți vedea, așa cum v-a spus». Și, ieșind, au fugit de la mormânt. Dar pe când mergeau ele să-i vestească pe ucenici, iată că Iisus le-a întâmpinat, zicând: «Bucurați-vă!». Iar ele, apropiindu-se, I-au cuprins picioarele și I s-au închinat. Atunci Iisus le-a zis: «Nu vă temeți. Duceți-vă și vestiți-i pe frații Mei să meargă în Galileea, și acolo Mă vor vedea»” (Marcu 16,1-8 și Matei 28,9-10).

Sfânta Mironosiță Salomeea este pomenită de Biserică în 3 august și în Duminica Mironosițelor.

Sfânta Mironosiță Ioana

Sfânta Ioana era „soția lui Huza, un dregător al lui Irod Antipa. Ea a fost vindecată de Domnul Hristos de o boală și făcea parte din grupul femeilor care slujeau din avutul lor Mântuitorului și Sfinților Săi Apostoli (Luca 8,1-3)”¹.

Sfânta Ioana s-a numărat printre femeile care au privit de departe la răstignirea Domnului Hristos (Luca 23,49), au fost martore la înfășurarea cu giulgiul îmbibat în amestecul de smirnă și aloe și la înmormântarea trupului Mântuitorului (Luca 23,55), după care „au pregătit miresme și miruri; iar sâmbătă s-au odihnit, după lege. Iar în ziua cea dintâi de după sâmbătă, foarte de dimineață, ele au venit la mormânt aducând miresmele pe care le pregătiseră. Și au găsit piatra răsturnată de pe

¹ Calinic Botoșăneanul, *Maica Domnului...*, p. 97.

mormânt; dar, odată intrate, trupul Domnului Iisus nu l-au găsit. Și în timp ce ele erau nedumerite de aceasta, în fața lor au stat doi bărbați în veșminte strălucitoare. Și cum ele, înfricoșându-se, și-au plecat fețele la pământ, ei le-au zis: «De ce Îl căutați pe Cel viu între cei morți? Nu este aici, ci a înviat. Aduceți-vă aminte cum v-a vorbit pe când era încă în Galileea, zicând că Fiul Omului trebuie să fie dat în mâinile oamenilor păcătoși și să fie răstignit, dar a treia zi să învie». Și ele și-au adus aminte de cuvintele Lui. Și întorcându-se de la mormânt, le-au vestit pe toate acestea celor unsprezece și tuturor celorlalți. Dar aceste cuvinte au părut înaintea lor ca o aiureală și nu le-au crezut» (Luca 23,56; 24,1-9 și 11).

„Sfânta Mironosiță Ioana s-a săvârșit cu pace, în 27 iunie”¹, de aceea ea este pomenită în calendarul creștin în această zi și în Duminica Mironosițelor.

Sfânta Mironosiță Suzana

Sfânta Suzana a fost vindecată de Domnul Hristos de o boală și făcea parte din grupul femeilor care slujeau din avutul lor Mântuitorului și Sfinților Săi Apostoli (Luca 8,1-3).

Sfânta Suzana s-a numărat printre femeile care au privit de departe la răstignirea Domnului Hristos (Luca 23,49), au fost martore la înfășurarea cu giulgiul îmbibat în amestecul de smirnă și aloe și la înmormântarea trupului Mântuitorului (Luca 23,55), după care „*au pregătit miresme și miruri; iar sâmbătă s-au odihnit, după lege. Iar în ziua cea dintâi de după sâmbătă, foarte de dimineață, ele au venit la mormânt aducând miresmele pe care le pregătiseră. Și au găsit piatra răsturnată de pe mormânt; dar, odată intrate, trupul Domnului Iisus nu l-au găsit. Și în timp ce ele erau nedumerite de aceasta, în fața lor au stat doi bărbați în veșminte strălucitoare. Și cum ele,*

¹ Gherasim Timuș, *Op. cit.*, p. 475.

înfricoșându-se, și-au plecat fețele la pământ, ei le-au zis: «De ce Îl căutați pe Cel viu între cei morți? Nu este aici, ci a înviat. Aduceți-vă aminte cum v-a vorbit pe când era încă în Galileea, zicând că Fiul Omului trebuie să fie dat în mâinile oamenilor păcătoși și să fie răstignit, dar a treia zi să învie». Și ele și-au adus aminte de cuvintele Lui. Și întorcându-se de la mormânt, le-au vestit pe toate acestea celor unsprezece și tuturor celorlalți. Dar aceste cuvinte au părut înaintea lor ca o aiureală și nu le-au crezut» (Luca 23,56; 24,1-9 și 11).

Sfânta Mironosiță Suzana este pomenită de Biserică în Duminica Mironosițelor.

Cei șapte diaconi

După pogorârea Sfântului Duh, Sfinții Apostoli au tras sorți, pentru a ști fiecare dintre ei unde îi rânduiește Dumnezeu să răspândească învățătura Domnului Hristos și au pornit la propovăduire. Cu toate acestea, ei reveneau cu anumite ocazii la Ierusalim, în special cu prilejul marilor praznice, unde petreceau o perioadă de timp.

În urma condamnării la moarte a Domnului Hristos, pe când Acesta era răstignit, *„lângă crucea Lui stăteau mama Sa și sora mamei Sale, Maria lui Cleopa, și Maria Magdalena. Atunci Iisus, văzând pe mama Sa și pe ucenicul pe care-l iubea stând alături, i-a zis mamei Sale: «Femeie, iată, fiul tău!». Apoi i-a zis ucenicului: «Iată, mama ta!». Și din ceasul acela ucenicul a luat-o la sine»* (Ioan 19,25-27). Câtă vreme Sfânta Fecioară Maria a fost în viață, Sfântul Evanghelist Ioan și-a petrecut aproape tot timpul la Ierusalim și în împrejurimi, organizând și conducând din punct de vedere duhovnicesc, împreună cu ceilalți Sfinți Apostoli aflați în trecere prin Cetatea Sfântă, cu episcopul Ierusalimului și cu preoții, comunitatea creștină de aici, care *„stăruia în învățătura Apostolilor și în părtășie, în frângerea pâinii și în rugăciuni. Iar toți cei ce au crezut erau laolaltă și aveau toate de obște. Și își vindeau pământul și bunurile și le împărțeau tuturor, după cum avea nevoie fiecare»* (Faptele Apostolilor 2,42 și 44-45).

Având toate bunurile în comun, creștinii din Ierusalim organizau mese de obște, la care luau parte toți.

În epoca apostolică mai mulți evrei locuiau în diaspora decât în Țara Sfântă. Cu toate acestea, unii dintre ei s-au

stabilit la Ierusalim, dar și-au păstrat limba greacă, pe care o vorbeau în țările din care proveneau, aceasta fiind de largă circulație în perioada respectivă în întreg Imperiul Roman și chiar în afara lui.

Iudeii vorbitori de limbă greacă erau numiți eleniști, iar aceștia aveau propria lor sinagogă în Ierusalim, în care cultul era oficiat în grecește. Această împărțire s-a păstrat și în prima comunitate creștină din Cetatea Sfântă.

Sfântul Evanghelist Luca, autorul cărții Faptele Apostolilor, a scris în acest sens că *„în zilele acelea, înmulțindu-se cei ce credeau în Hristos, eleniștii cârteau împotriva evreilor, pentru că în slujirea zilnică văduvele lor erau trecute cu vederea. Și chemând cei doisprezece Apostoli mulțimea ucenicilor, au zis: «Nu este potrivit ca noi să lăsăm deoparte cuvântul lui Dumnezeu și să slujim la mese. Drept aceea, fraților, căutați între voi șapte bărbați, cu nume bun, plini de Duh Sfânt și de înțelepciune, pe care noi să-i rânduiim la treaba aceasta; iar noi vom stărui în rugăciune și în slujirea cuvântului». Și a plăcut cuvântul înaintea întregii mulțimi; și au ales pe Ștefan, bărbat plin de credință și de Duh Sfânt și pe Filip și pe Prohor și pe Nicanor și pe Timon și pe Parmena și pe Nicolae, prozelit din Antiohia, pe care i-au pus înaintea Apostolilor; și ei, rugându-se, și-au pus mâinile peste ei”* (Faptele Apostolilor 6,1-6).

Cei șapte bărbați aleși de comunitate și hirotoniți de Sfinții Apostoli au fost numiți „διάκονοι” (diaconi), adică „slujitori”, de la cuvântul gecesc „διακονία” (diakonia), care înseamnă „slujire”, fiindcă principala lor datorie era aceea de a sluji la mesele de obște.

Ținând cont de faptul că nemulțumirea legată de slujirea zilnică a văduvelor a pornit din sânul grupării eleniste, toți diaconii aparțineau acesteia și firește că aveau nume grecești, fiecare însemnând ceva. „Στέφανος” (Stefanos = cunună, coroană

și prin extensie: recompensă, onoare, renume, faimă), Φίλιππος (Filipos = pasionat de cai), Πρόχορος (Prohoros = conducătorul dansului), Νικάνορας (Nicanoras = biruitor), Τίμωνας (Timonas = onoare, respect), Παρμενᾶς (Parmenas = constant, permanent), Νικόλαος (Nicolaos = biruința poporului).

Pe lângă faptul că slujeau la mesele comune, întrucât erau hirotoniți, diaconii din Biserica primară ajutau la săvârșirea slujbelor, îi botezau pe cei care credeau în Domnul Hristos și propovăduiau cuvântul lui Dumnezeu.

Primii șase diaconi au fost trecuți în rândul sfinților, în timp ce Nicolae nu face parte dintre aceștia.

„Printre cei dintâi eretici care au tulburat pacea Bisericii se numără Simon Magul, strămoșul tuturor ereziilor”¹. „Despre diaconul Nicolae se presupune că a făcut parte din erezia lui Simon Magul”².

În Apocalipsă 2,6 sunt menționați nicolaïții, „membrii unei secte gnostice obscure, care-și revendicau paternitatea lui Nicolae, unul din cei șapte diaconi”³. Indiferent dacă Nicolae a devenit adeptul ereziei lui Simon Magul, ori și-a creat propria sectă, trist este faptul că el s-a îndepărtat de la adevărata credință și în loc să se numere printre sfinții Bisericii, împreună cu ceilalți șase diaconi, el face parte dintre primii creștini care s-au abătut de la adevăr.

Sfântul Arhidiacon Ștefan

Pobabil că Sfântul Ștefan s-a născut în Ierusalim, cu siguranță într-o familie de iudei eleniști. Întrucât a crescut în Cetatea Sfântă, el era și bun cunoscător al limbii aramaice.

¹ *Istoria bisericească universală...*, p. 173.

² **Pr. Dr. Ion Sorin Bora**, *Op. cit.*, p. 272, nota 930.

³ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1755, nota c.

După ce Mântuitorul și-a început activitatea publică, Ștefan a devenit unul dintre ucenicii Săi, care L-a urmat pretutindeni, ascultându-I învățătura și fiind martor al faptelor Sale.

După înălțarea Domnului Hristos cu trupul la cer și pogorârea Sfântului Duh în ziua Cincizecimii, el era foarte apreciat de comunitatea creștină din Ierusalim, din moment ce la propunerea Sfinților Apostoli de a căuta printre creștini „*șapte bărbați cu nume bun, plini de Duh Sfânt și de înțelepciune*” el a fost ales primul, fiind și singurul arhidiacon dintre toți.

Sfântul Ștefan și-a îndeplinit cu multă râvnă îndatoririle care îi reveneau, iar pentru credința lui cea tare și numeroasele sale fapte bune, Dumnezeu l-a învrednicit să fie „*plin de har și de putere, încât făcea minuni și semne mari în popor*” (Faptele Apostolilor 6,8).

După alegerea și hirotonia celor șapte diaconi, „*cuvântul lui Dumnezeu creștea; și numărul ucenicilor se înmulțea foarte în Ierusalim; și multă mulțime de preoți se supuneau credinței*” (Faptele Apostolilor 6,7).

Sfântul Ștefan era un bun cunoscător al Vechiului Testament, precum și a învățăturii Mântuitorului, iar în cuvântările sale dovedea cu argumente de necontestat că Domnul Hristos este Mesia cel făgăduit de Dumnezeu și așteptat de poporul ales, încât numeroși preoți ai Legii Vechi îmbrățișau credința creștină, fiind urmați de păstoriții lor, ceea ce i-a speriat de-a dreptul pe conducătorii iudeilor.

Atunci „*s-au ridicat unii din sinagoga ce se zicea a libertilor și a cirenenilor și a alexandrinilor și a celor din Cilicia și din Asia, care se luau la întrebări cu Ștefan și nu puteau să stea împotriva înțelepciunii și Duhului cu care el vorbea*” (Faptele Apostolilor 6,9-10). Pe lângă cunoașterea aprofundată de către primul arhidiacon al Bisericii a Vechiului Testament, a interpretărilor lui, a vieții și învățăturii Mântuitorului, cu el s-a

întâmplat ceea ce Domnul Hristos le spusese Sfinților Apostoli și urmașilor acestora: „*Iar când vă vor duce în sinagogi și la dregători și la stăpâniri, nu vă îngrijiți cum sau ce să răspundeți sau ce să spuneți, că Duhul Sfânt, în chiar ceasul acela, vă va învăța ce trebuie să spuneți*” (Luca 12,11-12).

„*Atunci cei din sinagogă au pus pe niște bărbați să zică: «L-am auzit pe Ștefan grăind cuvinte de blasfemie împotriva lui Moise și a lui Dumnezeu». Și au întăritat poporul și pe bătrâni și pe cărturari și, năvălind asupra lui, l-au răpit și l-au dus în sinedriu*” (Faptele Apostolilor 6,11-12). În urmă cu două mii de ani sinedriul era organismul judecătoresc suprem al poporului evreu.

„*Și au pus martori mincinoși, care ziceau: «Acest om nu încetează a grăi cuvinte de blasfemie împotriva acestui loc sfânt și a legii. Că l-am auzit zicând că Iisus, acest Nazarinean, va strica locul acesta și va schimba datinile pe care ni le-a lăsat nouă Moise». Și ațintindu-și ochii asupra lui, toți cei ce ședeau în sinedriu au văzut fața lui ca o față de înger. Și a zis arhiereul: «Adevărate sunt acestea?»*” (Faptele Apostolilor 6,13-15 și 7,1).

Plin de curaj, Sfântul Ștefan le-a prezentat celor de față, foarte pe scurt, istoria poporului ales. Dintre toate cuvântările consemnate în cartea Faptele Apostolilor, cea rostită de primul arhidiacon al Bisericii în sinedriul din Ierusalim este cea mai lungă.

Sfântul Ștefan și-a încheiat discursul prin cuvintele: „*David a aflat har în fața lui Dumnezeu și a cerut să-I găsească un locaș Dumnezeului lui Iacob. Dar casa I-a zidit-o Solomon. Cel Preaînalt însă nu locuiește în case făcute de mâini, după cum zice prorocul: Cerul este tronul Meu, iar pământul, așternut al picioarelor Mele. Ce casă îmi vei zidi tu Mie - zice Domnul -, sau: care este locul odihnei Mele? Oare nu mâna Mea a făcut*

toate acestea? Voi, cei tari în cerbice și netăiați împrejur la inimă și la urechi, voi pururea Îi stați împotriva Duhului Sfânt; precum părinții voștri, așa și voi! Pe care dintre profeți nu l-au prigonit părinții voștri? Ei i-au omorât pe cei ce au prevestit sosirea Celui Drept, ai Cărui vânzători și ucigași v-ați făcut voi acum, voi, cei ce în rânduială de la îngeri ați primit legea și n-ați păzit-o! Iar ei, auzind acestea fremătau de furie în inimile lor și scrâșneau din dinți împotriva lui. Iar Ștefan, fiind plin de Duh Sfânt și privind la cer, a văzut slava lui Dumnezeu și pe Iisus stând de-a dreapta lui Dumnezeu. Și a zis: «Iată, văd cerurile deschise și pe Fiul Omului stând de-a dreapta lui Dumnezeu!». Iar ei, strigând cu glas mare, și-au astupat urechile și într-un cuget s-au năpustit asupra lui. Și scoțându-l afară din cetate, îl loveau cu pietre. Iar martorii și-au pus hainele la picioarele unui tânăr numit Saul. Și îl loveau cu pietre pe Ștefan, care se ruga și zicea: «Doamne Iisuse, primește duhul meu!». Și, ingenunchind, a strigat cu glas mare: «Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta!». Și zicând acestea, a adormit” (Faptele Apostolilor 7,46-60).

„Conducătorii evreilor, care răsuflaseră ușurați după condamnarea la moarte și răstignirea Mântuitorului, se confruntau acum cu același tip de mesaj, pe care-l considerau anti-iudaic”¹.

În timpul activității Sale publice, Domnul Hristos le-a spus Sfinților Săi Apostoli și tuturor celor ce vor crede în El: „Aduceți-vă aminte de cuvântul pe care vi l-am spus: Nu este sluga mai mare decât stăpânul ei. Dacă M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni; dacă au păzit cuvântul Meu, și pe al vostru îl vor păzi. Dar pe toate acestea vi le vor face din pricina numelui Meu, pentru că ei nu-L cunosc pe Cel ce M-a trimis. Pe acestea vi le-am grăit ca să nu vă poticniți. Vă vor scoate din sinagogi; ba chiar vine ceasul când tot cel ce vă va ucide să creadă că-I aduce închinare lui Dumnezeu. Și pe acestea le

¹ Remus Rădulescu, *Op. cit.*, p. 139.

vor face, pentru că nu L-au cunoscut pe Tatăl Meu, și nici pe Mine” (Ioan 15,20-21 și 16,1-3).

Cu Sfântul Ștefan s-a întâmplat întocmai cum a grăit Mântuitorul, el fiind primul martir al Bisericii sau, după cum se traduce numele lui, cel dintâi creștin care a luat „cununa” muceniciei, murind pentru credința sa în Domnul Hristos și, asemenea Celui în care credea, în clipa morții I-a cerut iertare lui Dumnezeu pentru cei care îl omorau cu pietre.

Din relatarea martirizării Sfântului Ștefan remarcăm două lucruri. În primul rând, cel dintâi mucenic creștin a văzut slava lui Dumnezeu și pe Mântuitorul lumii stând de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl, iar în al doilea rând, cerul s-a deschis pentru a-i primi sufletul.

Sfântul Evanghelist Luca, cel care a consemnat în scris martiriul primului creștin, a făcut o precizare extrem de clară în prezentarea sa. În limba greacă există doi termeni care au un sens asemănător, dar sunt totuși diferiți. Este vorba despre „κάθισμαι” (cathime), care înseamnă „a șede” și „ἵστημι” (istimi), care se traduce prin „a sta”. „A șede” înseamnă în limba română a se afla așezat pe ceva (un scaun, o bancă etc.), iar „a sta” înseamnă a se afla în picioare, în poziție verticală. În textul din Faptele Apostolilor, când vorbește despre Iisus sau despre Fiul Omului, autorul utilizează de ambele ori verbul „ἵστημι”, „a sta” (conjugat „ἑστῶτα” = „stând”), indicând prin aceasta faptul că „Domnul Hristos s-a ridicat în picioare de pe tronul Sfintei Treimi, din respect pentru jertfa primului său martir, spre a-i aduce deosebită cinstire și pentru a-i primi sufletul în împărăția cerurilor”¹.

În icoanele Sfintei Treimi, Domnul Hristos este reprezentat întotdeauna șezând de-a dreapta Tatălui, pe tronul Său

¹ **Nicolae Steinhardt**, *Dăruind vei dobândi*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmărulei, Baia Mare, 1992, p. 200.

ceresc, iar în textele liturgice se face referire la El șezând în slavă, niciodată stând.

În privința datei la care Sfântul Arhidiacon Ștefan a fost martirizat, unii cercetători ai Sfintei Scripturi afirmă că aceasta a avut loc cam la un an după pogorârea Sfântului Duh, în timp ce alții susțin că s-a petrecut la aproximativ trei ani după înălțarea Domnului Hristos cu trupul la cer.

Conform tradiției creștine, din depărtare, de pe un deal, Maica Domnului și Sfântul Apostol Ioan au asistat la martiriul primului creștin, rugându-se pentru el în timp ce era omorât cu pietre.

În cartea Faptele Apostolilor citim că cei care l-au omorât cu pietre pe Sfântul Ștefan „și-au pus hainele la picioarele unui tânăr numit Saul. Și Saul se învoise la uciderea lui” (Faptele Apostolilor 7,58 și 8,1). Se vehiculează opinia conform căreia primul arhidiacon al Bisericii ar fi fost rudă cu Saul, motiv pentru care acesta, deși a fost de acord cu uciderea lui, totuși nu a luat parte la ea.

Le evrei exista obiceiul ca o persoană lapidată să nu fie îngropată în mormântul familiei, de aceea cei care l-au omorât pe Sfântul Ștefan i-au lăsat trupul să fie mâncat de câini și de păsări, însă acesta a rămas neatins, iar a doua zi seara „niște bărbați cucernici l-au îngropat pe Ștefan, și plângere mare au făcut pentru el” (Faptele Apostolilor 8,2).

Se crede că renumitul rabin Gamaliel, „la picioarele căruia studiasă Saul” (Faptele Apostolilor 22,3), era prieten apropiat sau chiar rudă cu Sfântul Ștefan, iar acesta a îngropat trupul mucenicului într-o peșteră din satul său natal, numit Cafargamala (sau Cafarganda).¹

Sfântul Arhidiacon Ștefan este pomenit în calendarul creștin în ziua de 27 decembrie, în 4 ianuarie, când este prăznuit soborul

¹ *Proloagele*, vol. I..., pp. 366-367.

celor șaptezeci de ucenici ai Domnului Hristos dintre care a făcut parte și cel dintâi arhidiacon al Bisericii. În 15 septembrie avem pomenirea aflării moaștelor Sfântului întâiului Mucenic și Arhidiacon Ștefan, iar în ziua de 2 august pomenirea aducerii moaștelor Sfântului întâiului Mucenic și Arhidiacon Ștefan la Constantinopol.

Sfântul Diacon Filip

„Sfântul Filip s-a născut în Cezareea Palestinei. El era căsătorit și avea patru fiice”¹.

După ce a fost hirotonit diacon „se îngrijea cu toată osârdua de săraci și de văduve, la împărțirea hranei, în obștea creștinilor din Ierusalim”².

„În urma persecuției creștinilor care a urmat după martirizarea Sfântului Ștefan, Sfântul Diacon Filip a răspândit cuvântul lui Dumnezeu în Samaria”³. „Și mulțimile într-un cuget luau aminte la cele spuse de Filip, ascultându-l și văzând minunile pe care le făcea. Că din mulți care aveau duhuri necurate, ele ieșeau strigând cu glas mare, și mulți slăbănogi și șchiopi s-au vindecat. Și bucurie mare s-a făcut în cetatea aceea” (Faptele Apostolilor 8,6-8).

„Dar în cetate era mai dinainte un bărbat cu numele Simon, care vrăjea și uimea neamul Samariei, zicând că el ar fi cineva mare. La acesta luau aminte toți, de la mic și până la mare, zicând: «El este puterea lui Dumnezeu numită cea mare». Și luau aminte la el, fiindcă de multă vreme îi uimea cu vrăjile lui. Dar când ei au crezut cele propovăduite de Filip despre împărăția lui Dumnezeu și despre Iisus Hristos, bărbații și femeile se botezau. Iar Simon a crezut și el și, botezându-se, era mereu cu Filip. Și

¹ **Ibidem**, p. 150.

² **Ibidem**.

³ *Dicționar biblic...*, p. 458.

văzând semnele și minunile mari ce se făceau, era uimit” (Faptele Apostolilor 8,9-13).

„Iar un înger al Domnului a grăit către Filip, zicându-i: «Ridică-te și mergi spre miazăzi, pe calea care coboară de la Ierusalim la Gaza; ea este pustie». Și ridicându-se el, a mers și a întâlnit un bărbat famen din Etiopia, mare dregător al Candachiei, regina etiopienilor, care era peste toată vistieria ei și care venise la Ierusalim să se închine. Acum el se întorcea acasă; și șezând în careta sa, îl citea pe profetul Isaia. Iar Duhul i-a zis lui Filip: «Apropie-te și te alipește de careta aceasta». Și Filip a alergat și l-a auzit citind din profetul Isaia și l-a întreat: «Înțelegi tu oare ce citești?». Iar el a răspuns: «Cum aş putea să înțeleg, dacă nu mă va călăuzi cineva?». Și l-a rugat pe Filip să se urce și să șadă cu el. Iar locul din Scriptură pe care-l citea era acesta: Ca o oaie la înjunghiere S-a adus și ca un miel fără de glas în fața celui ce-l tunde, așa El nu-Și deschide gura. Întru smerenia Lui I s-a răpit dreptatea. Neamul Său cine-l va spune? Că viața I se ia de pe pământ. Iar famenul i-a zis lui Filip: «Despre cine vorbește acest profet? Despre sine, sau despre altcineva?». Iar Filip, deschizându-și gura și începând de la scriptura aceasta, i L-a binevestit pe Iisus. Și pe când mergeau ei pe cale, au ajuns la o apă; iar famenul a zis: «Iată apă. Ce mă împiedică să fiu botezat?». Filip a zis: «Dacă tu crezi din toată inima, este cu putință». Și el, răspunzând, a zis: «Cred că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu». Și a poruncit să stea careta; și s-au coborât amândoi în apă - și Filip, și famenul - și l-a botezat. Iar când au ieșit din apă, Duhul Domnului l-a răpit pe Filip și famenul nu l-a mai văzut. Și el s-a dus în calea sa, bucurându-se. Iar Filip s-a aflat la Azot și, mergând, binevestea prin toate cetățile, până ce a sosit în Cezareea” (Faptele Apostolilor 8,26-40).

Filip a răspândit în Cezareea, localitatea lui natală, învățătura Domnului Hristos, iar cele patru fiice ale sale au primit de la Dumnezeu darul profeției (Faptele Apostolilor 21,9).

În cea de-a treia sa călătorie misionară, Sfântul Apostol Pavel a poposit câteva zile în casa Sfântului Diacon Filip (Faptele Apostolilor 21,8-10).

Din tradiția Bisericii știm că Sfântul Diacon Filip a fost hirotonit episcop al Traliei, în Asia Mică¹, unde „a propovăduit cuvântul lui Dumnezeu, a săvârșit minuni, a întemeiat biserici și cu pace s-a mutat la Domnul”².

Sfântul Diacon Filip este pomenit în calendarul creștin în ziua de 11 octombrie.

Sfântul Diacon Prohor

După martirizarea Sfântului Arhidiacon Ștefan și declanșarea persecuției împotriva Bisericii, „Sfântul Prohor l-a însoțit pe Sfântul Apostol Petru în călătoriile sale de răspândire a învățăturii Domnului Hristos, fiind hirotonit de acesta episcop al Nicomidiei, unde a păstorit până după Adormirea Maicii Domnului. Începând de atunci, a fost, multă vreme, părtaș la ostenele de propovăduire a Evangheliei ale Sfântului Apostol Ioan, fiind exilat, împreună cu acesta, în insula Patmos, unde i-a fost de folos Apostolului la scrierea cărților sale”³.

Pe când răspânda cuvântul lui Dumnezeu în Antiohia a fost prins și omorât de păgâni.

Sfântul Diacon Prohor este pomenit de Biserică în 28 iulie.

¹ Pr. Dr. Ion Sorin Bora, *Op. cit.*, p. 277.

² *Proloagele*, vol. I..., p. 150.

³ *Ibidem*, vol. II, p. 934.

Sfântul Diacon Nicanor

Despre Sfântul Diacon Nicanor nu avem prea multe informații, iar unele sunt contradictorii.

Cardinalul italian Cesare Baronio, în lucrarea sa „Annales Ecclesiastici”, a afirmat că acesta era originar din Cipru.

Legat de moartea Sfântului Diacon Nicanor, unii exegeți ai Sfintei Scripturi au scris că acesta „a fost ucis în Ierusalim, în aceeași zi cu Sfântul Ștefan”¹, în timp ce alții susțin că el s-a întors în Cipru, unde a murit ca martir în anul 76.

Sfântul Diacon Nicanor este pomenit de Biserică în 28 iulie și în 29 decembrie.

Sfântul Diacon Timon

După ce a slujit o vreme ca diacon în Ierusalim, „Sfântul Timon a fost hirotonit de Sfinții Apostoli episcop de Bosra, în Arabia, unde a propovăduit învățătura Domnului Hristos. El și-a încredințat sufletul în mâinile lui Dumnezeu fiind răstignit pe cruce”².

Alți cercetători ai Sfintei Scripturi au afirmat că acesta a murit aruncat într-un cuptor încins.

Sfântul Diacon Timon este pomenit în calendarul creștin în ziua de 28 iulie.

Sfântul Diacon Parmena

Informațiile legate de Sfântul Parmena sunt contradictorii. În Proloage citim că acesta „și-a împlinit slujba încredințată lui de Sfinții Apostoli propovăduind credința în Domnul Hristos și a murit de moarte mucenicească, fiind înmormântat de Sfinții Apostoli”³.

¹ **Ibidem.**

² **Ibidem.**

³ **Ibidem.**

Conform Lectionarului Paris BN gr. 282 (din secolul al IX-lea), Sfântul Parmena s-a pus pe sine toată viața în slujirea celor doisprezece Apostoli și a trecut cu pace la Domnul în urma unei boli, fiind prohodit de către Sfinții Apostoli.

Sfântul Ipolit Romanul a scris că după ce Sfântul Parmena a slujit ca diacon la Ierusalim și a răspândit mulți ani cuvântul împărăției lui Dumnezeu în Asia Mică, s-a dus în Macedonia, fiind hirotonit episcop de Soli.

Unii exegeți ai Sfintei Scripturi au afirmat că acesta a murit ca martir în Filipi, în anul 98.

Cert este faptul că Sfântul Diacon Parmena și-a închinat întreaga viață lui Dumnezeu, trăind în sfințenie, a fost canonizat și este pomenit de Biserică în 2 martie și 28 iulie.

Ucenici ai Domnului Hristos, colaboratori și ucenici ai Sfinților Apostoli

După ce și-a ales cei doisprezece Apostoli, „Domnul Hristos a ales alți șaptezeci și i-a trimis doi câte doi înaintea feței Sale, în fiecare cetate și loc unde El Însuși avea să meargă. Și le-a spus: «Secerișul este mult, dar lucrătorii sunt puțini; așadar, rugați-L pe Domnul secerișului să scoată lucrători la secerișul Său. Mergeți! Iată, Eu vă trimit ca pe niște miei în mijlocul lupilor. Nu purtați pungă, nici traistă, nici încălțăminte; și nimănui să nu-i dați binețe pe cale. Iar în orice casă veți intra, mai întâi ziceți: Pace casei acesteia! Și de va fi acolo un fiu al păcii, pacea voastră se va odihni peste el; iar de nu, ea se va întoarce la voi. Și în această casă rămâneți, mâncând și bând ceea ce vă vor da, căci vrednic este lucrătorul de plata sa. Nu vă mutați din casă în casă. Și în oricare cetate veți intra și în care vă vor primi, mâncați ceea ce vi se va pune înaintea. Și vindecați-i pe bolnavii din ea, și spuneți-le: S-a apropiat de voi împărăția lui Dumnezeu! Și în oricare cetate veți intra și în care nu vă vor primi, ieșiți în piețele ei și ziceți: Din cetatea voastră și praful care s-a lipit de picioarele noastre vi-l scuturăm vouă. Dar pe aceasta s-o știți: că s-a apropiat împărăția lui Dumnezeu! Vă spun Eu vouă că în ziua aceea mai ușor îi va fi Sodomei decât cetății aceleia. Vai ție, Horazine! Vai ție, Betsaido! Că dacă în Tir și în Sidon s-ar fi făcut minunile care s-au făcut la voi, de mult s-ar fi pocăit, stând în sac și în cenușă. Dar Tirului și Sidonului le va fi mai ușor la judecată decât vouă. Și tu, Capernaume, nu până la cer ai fost înălțat? Până la iad vei fi coborât! Cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă; și cel ce se leapădă de voi,

de Mine se leapădă; iar cel ce se leapădă de Mine se leapădă de Cel ce M-a trimis pe Mine». Și s-au întors cei șaptezeci cu bucurie și I-au spus: «Doamne, și demonii ni se pleacă în numele Tău». Și le-a zis Iisus: «Iată, v-am dat putere să călcați peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului, și nimic nu vă va vătăma. Dar nu de aceasta să vă bucurați, că duhurile vi se pleacă, ci bucurați-vă pentru că numele voastre sunt scrise în ceruri». În ceasul acela El S-a bucurat cu Duhul și a zis: «Îți mulțumesc, Părinte, Doamne al cerului și al pământului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți și de cei pricepuți și le-ai descoperit pruncilor. Da, Părinte, căci așa a fost înaintea Ta, bunăvoința Ta». Și întorcându-Se către ucenici, a zis: «Toate Mi-au fost date de către Tatăl Meu și nimeni nu cunoaște cine este Fiul decât numai Tatăl, și cine este Tatăl decât numai Fiul și cel căruia vrea Fiul să-i descopere. Fericiți sunt ochii care văd ceea ce vedeți voi, că vă spun Eu vouă: Mulți profeți și regi au vrut să vadă ce vedeți voi și n-au văzut, și să audă ce auziți voi, dar n-au auzit!» (Luca 10,1-24).

„Existența grupului celor șaptezeci de ucenici ai Domnului Hristos a lăsat urme adânci în conștiința Bisericii chiar din primele veacuri ale existenței sale. Tradițiile creștine locale, înregistrate în calendare, martirologii, sinaxare, iconografie și texte liturgice arată preocupările susținute ale credincioșilor creștini din întreaga lume în demersul descoperirii identității fiecărui ucenic. Cu toate acestea, ca și grup complet de ucenici, ei sunt prezentați mult mai târziu în liste alcătuite de pietatea creștină”¹.

„Grupul celor șaptezeci de ucenici ai Mântuitorului a devenit miezul grupului de bărbați apostolici, însoțitori ai Sfinților Apostoli, din moment ce la alegerea lui Matia erau prezenți «*ca la o sută douăzeci de frați*» (Faptele Apostolilor 1,15), iar după

¹ Pr. Dr. Ion Sorin Bora, *Op. cit.*, p. 240.

învierea Sa din morți Domnul Hristos S-a arătat «*în același timp la peste cinci sute de frați*» (I Corinteni 15,6). Ucenicii Mântuitorului au fost pepiniera ierarhiei Bisericii, pentru că aproape toți au ajuns, spre sfârșitul vieții, episcopi. Spre deosebire de aceștia, cei doisprezece Apostoli au avut puterea sacramentală deplină, pe care au primit-o la pogorârea Duhului Sfânt. Ei n-au fost nici diaconi, nici preoți și nici episcopi; ci au avut toată puterea sacramentală, adică au săvârșit lucrările pe care mai târziu episcopii nu le vor putea oficia singuri, ci doar în sobor¹, cum ar fi, de pildă, hirotonia unui episcop, pe care o pot săvârși cel puțin trei ierarhi.

„Numele celor șaptezeci de ucenici ai Domnului Hristos, care nu sunt menționate într-o listă în Sfânta Scriptură, precum numele celor doisprezece Apostoli, corespund în mare parte cu cele ale însoțitorilor Sfântului Apostol Pavel, ceea ce dovedește că a existat o legătură foarte strânsă între cei șaptezeci și lucrarea Apostolului neamurilor, încă de la convertirea acestuia pe drumul Damascului².”

Cu toate că numele celor șaptezeci de ucenici ai Mântuitorului sunt amintite în diverse locuri din Sfânta Scriptură, ei nu sunt menționați cu această calitate, iar noi știm din Sfânta Tradiție că aceștia făceau parte din grupul celor șaptezeci.

Pe lângă aceștia, în cele ce urmează, voi vorbi și despre colaboratorii, ucenicii și convertiții la creștinism ai Sfinților Apostoli, ale căror nume sunt consemnate în Sfânta Scriptură și care sunt pomeniți ca sfinți în calendarul Bisericii.

Întrucât este cu neputință de stabilit o ordine cronologică a sfinților din primul veac creștin menționați în paginile Noului Testament, îi voi prezenta în ordine alfabetică.

¹ **Ibidem**, pp. 252-253.

² **Ibidem**, p. 286.

Sfinții Acvila și Priscila

În cea de-a doua sa călătorie misionară, Sfântul Apostol „Pavel a plecat din Atena și a venit în Corint, unde a găsit un iudeu cu numele Acvila, de neam din Pont, și pe Priscila, soția lui, veniți de curând din Italia, căci Claudiu poruncise ca toți iudeii să plece din Roma. Și pentru că erau de aceeași meserie, făcători de corturi, a rămas la ei și lucrau” (Faptele Apostolilor 18,1-3).

„Acvila provenea din diaspora evreiască, din nordul Anatoliei, în timp ce Priscila era cel mai probabil născută la Roma”¹. „Este posibil ca cei doi să fi fost deja creștini atunci când l-au întâlnit pe Sfântul Apostol Pavel în Corint”². Dacă la vremea respectivă nu credeau încă în Domnul Hristos, cu siguranță că Sfântul Apostol Pavel i-a botezat.

Acvila și Priscila (o formă prescurtată de la Prisca)³ sunt menționați de șase ori în paginile Noului Testament. În faptul că numele Priscilei este amintit de patru ori înaintea lui Acvila „avem indicația că ea era o doamnă romană de rang mai înalt decât soțul ei”⁴.

După ce a propovăduit un an și jumătate cuvântul lui Dumnezeu în Corint, Apostolul neamurilor s-a dus în Efes, fiind însoțit de Acvila și Priscila. Sfântul Pavel nu a stat prea mult în Efes, pentru că s-a dus la Ierusalim, însă i-a lăsat pe cei doi soți să răspândească acolo Evanghelia împărăției lui Dumnezeu.

Atunci „a sosit la Efes un iudeu cu numele Apollo, alexandrin de neam, bărbat iscusit la cuvânt, și puternic în Scripturi. El era școlit în Calea Domnului; și fierbând cu duhul, grăia și învăța drept cele despre Iisus, deși cunoștea numai

¹ Pope Benedict XVI, *Op. cit.*, p. 145.

² *Dicționar biblic...*, p. 7.

³ *Ibidem.*

⁴ *Ibidem.*

botezul lui Ioan. Și el a început să vorbească cu îndrăznire în sinagogă. Dar Priscila și Acvila, auzindu-l, l-au luat cu ei și i-au arătat mai cu de-amănuntul Calea lui Dumnezeu” (Faptele Apostolilor 18,24-26).

În Efes, Acvila și Priscila „îi primeau în casa lor pe creștinii care se adunau pentru a asculta cuvântul lui Dumnezeu și pentru a sluji Sfânta Liturghie”¹, fapt consemnat de Apostolul neamurilor în cea dintâi Epistolă către Corinteni, cărora le-a scris: „*Vă îmbrățișează mult, în Domnul, Acvila și Priscila, împreună cu Biserica din casa lor*” (I Corinteni 16,19).

„După ce împăratul Claudiu a murit, Acvila și Priscila s-au dus la Roma”², unde și-au vizitat rudele și prietenii și „au propovăduit cuvântul lui Dumnezeu”³.

„Zăbovind puțină vreme la Roma, cei doi soți s-au întors în Efes, iar Sfântul Apostol Pavel l-a hirotonit pe Acvila episcop de Iraclia, unde a răspândit credința creștină printre păgânii de acolo”⁴.

Tradiția Bisericii consemnează faptul că Sfinții Acvila și Priscila au fost decapitați.

Sfinții Acvila și Priscila sunt pomeniți de Biserică în ziua de 13 februarie, iar Sfântul Acvila și în 14 iulie.

Sfântul Agav

În cartea Faptele Apostolilor citim că pe când Sfântul Apostol Pavel și Barnaba se aflau în Antiohia Siriei „*au venit de la Ierusalim proroci. Și sculându-se unul dintre ei, cu numele Agav, a arătat prin Duhul că în toată lumea va fi foamete mare, care a și fost în zilele lui Claudiu. Iar ucenicii au hotărât ca*

¹ **Pope Benedict XVI**, *Op. cit.*, pp. 146-147.

² *Proloagele*, vol. II..., p. 901.

³ **Pope Benedict XVI**, *Op. cit.*, p. 147.

⁴ *Proloagele*, vol. II..., p. 901.

fiecare dintre ei, după putere, să trimită spre ajutorare fraților care locuiau în Iudeea; ceea ce au și făcut, trimițându-le preoților prin mâna lui Barnaba și a lui Pavel” (Faptele Apostolilor 11,27-30).

În timp ce Apostolul neamurilor era în Cezareea, în casa diaconului Filip, „a venit din Iudeea un profet cu numele Agav care a luat brâul lui Pavel, și-a legat picioarele și mâinile și a zis: «Aceasta zice Duhul Sfânt: Așa îl vor lega iudeii în Ierusalim pe bărbatul al căruia este acest brâu și-l vor da în mâinile păgânilor»” (Faptele Apostolilor 21,10-11), ceea ce s-a întâmplat întocmai.

„Sfântul Agav a propovăduit Evanghelia împărăției lui Dumnezeu în locul în care i-au căzut sorții”¹.

Conform unei tradiții bisericești, Sfântul Agav a fost arestat în Ierusalim, a fost bătut cu cruzime, i s-a legat o funie de gât și a fost târât în afara orașului, unde a fost omorât cu pietre.

Există și opinia conform căreia Sfântul Agav ar fi fost martirizat în Antiohia.

Sfântul Agav este pomenit de Biserică în ziua de 8 aprilie.

Sfântul Ahaic

Apostolul neamurilor le-a scris corintenilor: „Mă bucur de venirea lui Ștefanos, a lui Fortunat și a lui Ahaic, pentru că ei au împlinit lipsa voastră, mi-au odihnit duhul, pe al meu și pe al vostru. Pe unii ca ei, așadar, învățați-vă să-i cunoașteți” (I Corinteni 16,17-18).

Pe când Sfântul Pavel se afla în Efes, în timpul celei de a treia călătorii misionare, „a primit o delegație a corintenilor, alcătuită din Ștefanos, Fortunat și Ahaic. Se pare că aceștia aveau cu ei și o scrisoare. Lor le-a încredințat Apostolul neamurilor

¹ Gherasim Timuș, *Op. cit.*, p. 27.

Epistola Întâia către Corinteni. Ea nu este altceva decât răspunsul la problemele și întrebările ce frământau puternica, dar mult prea tânăra comunitate creștină din Corint¹.

În Viețile Sfinților scrie că Sfântul Ahaic „s-a săvârșit de foame și de sete”².

Sfântul Ahaic este pomenit în calendarul creștin în 15 iunie.

Sfântul Ampliat

Sfântul Apostol Pavel a scris în Epistola către Romani: „*Îmbrățișați-l pe Ampliat, iubitul meu întru Domnul*” (Romani 16,8).

Pe când se afla în sudul Dunării, înainte de a ajunge în Scythia Minor (Dobrogea de astăzi), „Sfântul Apostol Andrei l-a hirotonit pe Ampliat, unul dintre cei șaptezeci de ucenici ai Domnului Hristos, episcop de Odessos (Varna). Ampliat a fost ulterior martirizat de păgâni pentru credința în Domnul Hristos, de aceea Biserica l-a trecut în rândul sfinților, având ca zi de pomenire 31 octombrie”³.

Sfântul Anania

Pe când Saul, viitorul Apostol Pavel, călătorea spre Damasc pentru a-i aduce la Ierusalim pe iudeo-creștinii din această cetate, ca să fie judecați, i-a apărut Domnul Hristos într-o lumină strălucitoare și i-a zis: „*Saule, Saule, de ce Mă prigonești? Și, căzând el la pământ, a zis: Cine ești, Doamne? Și glasul i-a zis: Eu sunt Iisus, Cel pe care tu Îl prigonești. Greu îți este să izbești cu piciorul în țepușă. Și el, tremurând și înspăimântat fiind, a zis: Doamne, ce voiești Tu să fac? Iar Domnul i-a zis: Ridică-te, intră*

¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1639.

² *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 414.

³ **Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**, *Op. cit.*, p. 13.

în cetate și ți se va spune ce trebuie să faci. Iar bărbații care mergeau cu el pe cale stăteau încremeniți, auzind glasul, dar nevăzând pe nimeni. Și Saul s-a ridicat de la pământ; dar, deși avea ochii deschiși, nu vedea nimic. Și luându-l de mână, l-au dus la Damasc. Și trei zile a fost fără vedere; și n-a mâncat, nici n-a băut. Și era în Damasc un ucenic cu numele Anania. Și Domnul i-a zis în vedenie: «Anania!». Iar el a zis: «Iată-mă, Doamne!». Și Domnul a zis către el: «Scoală-te și mergi pe ulița care se cheamă Ulița Dreaptă și caută în casa lui Iuda pe un om din Tars, cu numele Saul; că, iată, se roagă, și a văzut în vedenie pe un bărbat cu numele Anania intrând înlăuntru și punându-și mâinile peste el ca să-și recapete vederea». Și a răspuns Anania: «Doamne, despre bărbatul acesta am auzit de la mulți câte rele le-a făcut el sfinților Tăi în Ierusalim; și aici are putere de la arhiereu să-i lege pe toți cei ce cheamă numele Tău». Și i-a zis Domnul: «Du-te, pentru că acesta Îmi este Mie vas ales, ca să-Mi poarte numele înaintea neamurilor și a regilor și a fiilor lui Israel; căci Eu îi voi arăta câte trebuie el să pătimească pentru numele Meu». Și a mers Anania și a intrat în casă și, punându-și mâinile peste el, a zis: «Frate Saul, Domnul Iisus, Cel Care ți S-a arătat pe calea pe care veneai, m-a trimis ca să-ți recapeți vederea și să te umpli de Duh Sfânt». Și îndată au căzut de pe ochii lui ca niște solzi; și-a recăpătat vederea și, ridicându-se, a fost botezat» (Faptele Apostolilor 9,1-18).

„Anania era din Damasc și a fost hirotonit episcop de către Sfinții Apostoli în aceeași cetate. Fiindcă a săvârșit numeroase vindecări în Damasc și Elefteropoli și i-a atras pe mulți păgâni la credința cea întru Hristos, din porunca guvernatorului Luchian a fost bătut cu vine de bou, i-au fost fracturate coastele și a fost ars cu torțe, după care, fiind scos afară din cetate, a fost ucis cu pietre”¹.

Sfântul Anania este pomenit de Biserică la 1 octombrie.

¹ Gherasim Timuș, *Op. cit.*, p. 64.

Sfinții Andronic și Iunia

Sfântul Apostol Pavel le-a scris creștinilor din Roma: *„Îmbrățișați-i pe Andronic și pe Iunia, cei de un neam cu mine și împreună întemnițați cu mine, care sunt vestiți între apostoli și care înaintea mea au fost întru Hristos”* (Romani 16,7).

„Sfântul Andronic a fost unul din ceata celor șaptezeci de ucenici ai Domnului Hristos. El și Iunia, soția sa, erau rude cu Sfântul Apostol Pavel și au fost întemnițați împreună. Din tradiția Bisericii știm că cei doi au propovăduit învățătura Mântuitorului în mai multe țări, până în Spania”¹.

„Sfântul Andronic a fost sfințit episcop de Panonia”².

„Nu știm în ce împrejurări cei doi s-au mutat la Domnul”³.

Sfinții Andronic și Iunia sunt pomeniți în calendarul creștin în ziua de 17 mai, iar Sfântul Andronic și în 30 iulie.

Sfântul Antipa

Sfântul Evanghelist Ioan a primit de la Dumnezeu următoarea poruncă menționată în cartea Apocalipsei: *„Scrie-i îngerului Bisericii din Pergam: Așa grăiește Cel ce are sabia ascuțită în două tăișuri: Știu unde locuiești: acolo unde este scaunul Satanei. Și te ții de numele Meu, și credința nu Mi-ai tăgăduit-o nici chiar în zilele lui Antipa, martorul Meu, credinciosul Meu, care a fost ucis la voi, acolo unde locuiește Satana”* (Apocalipsa 2,12-13).

Conform tradiției Bisericii, Sfântul Antipa a fost hirotonit episcop de Pergam de către Sfântul Evanghelist Ioan.

„El a păstorit cu toată râvna turma cuvântătoare încredințată lui pe calea mântuirii și, pe când era foarte bătrân, a fost prins de

¹ *Proloagele*, vol. II..., p. 760.

² *Ibidem*, p. 938.

³ *Ibidem*, p. 760.

preoții idolatri, fiindcă demonii cărora li se închinau le-au spus că Antipa îi alunga de acolo. Guvernatorul se silea să-l înduplece prin cuvinte blânde să se lepede de Domnul Hristos, zicându-i că lucrurile vechi sunt mai cinstite, iar cele noi mai de necinste și că legea păgânilor este veche, în timp ce credința creștină este nouă și primită de puțini oameni. Sfântul a adus ca exemplu istoria lui Cain, zicând că deși este veche, nu trebuie urmată de nimeni. Auzind aceste cuvinte, guvernatorul s-a umplut de mânie, și a poruncit ca Sfântul¹ „să fie aruncat într-un cazan înroșit în foc”², în care și-a găsit sfârșitul.

Sfântul Antipa este pomenit de Biserică în ziua de 11 aprilie.

Sfântul Apelles

Sfântul Apostol Pavel le-a scris creștinilor din Roma: „*Îmbrățișați-l pe Apelles, cel încercat întru Hristos*” (Romani 16,10).

„Sfântul Apelles a fost hirotonit episcop al Iracliei Traciei și pe mulți aducând la credința în Hristos, a luat fericitul sfârșit”³.

„Sfântul Apelles este pomenit de Biserică în 31 octombrie.

Sfinții Apfia și Arhip

Apostolul neamurilor a scris în Epistola către Filimon: „*Jubitului Filimon, împreună-lucrător cu noi, și surorii Apfia, și lui Arhip, împreună-luptător cu noi, și Bisericii din casa ta: Har vouă și pace de la Dumnezeu, Tatăl nostru, și de la Domnul Iisus Hristos!*” (Filimon 1,1-3).

¹ Gherasim Timuș, *Op. cit.*, pp. 93-94.

² *Dicționar biblic...*, p. 54.

³ *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 103.

Filimon, un negustor bogat din Colose, era căsătorit cu Apfia, iar cei doi aveau împreună un fiu, numit Arhip, care a fost hirotonit episcop al cetății.

Casa lor încăpătoare a fost transformată într-o adevărată biserică, în care se adunau creștinii pentru săvârșirea sfintelor slujbe.

În Colose era un templu ridicat în cinstea zeiței Artemis. Într-o zi de sărbătoare a zeiței, când creștinii participau la Sfânta Liturghie în casa lui Filimon, numeroși păgâni au intrat peste ei. Pe unii dintre ei i-au bătut, pe alții i-au omorât, iar pe Filimon, Apfia și Arhip i-au dus înaintea lui Artoclis, mai-marele cetății, care le-a cerut să aducă jertfe zeiței Artemis. Întrucât cei trei au refuzat, Artoclis a poruncit să fie torturați și omorâți.

Filimon, Apfia și Arhip au fost trântiți la pământ și bătuți cu ciomege, după care au fost îngropați până la brâu și împroșcați cu pietre până și-au încredințat sufletele în mâinile lui Dumnezeu.

Sfinții Apfia și Arhip sunt pomeniți în calendarul creștin în 19 februarie și 22 noiembrie.

Sfântul Apollo

În cartea Faptele Apostolilor citim că *„la Efes a sosit un iudeu cu numele Apollo, alexandrin de neam, bărbat iscusit la cuvânt, și puternic în Scripturi. El era școlit în Calea Domnului; și fierbând cu duhul, grația și învăța drept cele despre Iisus, deși cunoștea numai botezul lui Ioan. Și el a început să vorbească cu îndrăznire în sinagogă. Dar Priscila și Acvila, auzindu-l, l-au luat cu ei și i-au arătat mai cu de-amănuntul Calea lui Dumnezeu. Și vrând el să treacă în Ahaia, frații l-au încurajat și le-au scris ucenicilor să-l primească. Și dacă a sosit, le-a fost de mare ajutor celor ce crezuseră prin har. Căci cu tărie și în fața tuturor îi*

înfrunța pe iudei, dovedind din Scripturi că Iisus este Hristos” (Faptele Apostolilor 18,24-28).

La un moment dat comunitatea creștină din Corint s-a divizat în patru tabere, cei de acolo afirmând că ei sunt „*ai lui Pavel, ai lui Apollo, ai lui Chefa sau ai lui Hristos*” (I Corinteni 1,12), fiind nevoie de intervenția Sfântului Apostol Pavel pentru a calma spiritele.

„Apollo a fost al doilea episcop al Colofonei, după Sosten”¹.

Sfântul Apollo este pomenit de Biserică în 8 decembrie.

Sfântul Aristarh

În timpul celei de a treia călătorii misionare a Sfântului Apostol Pavel, pe când acesta se afla în Efes, un meșteșugar, numit Dimitrie, a declanșat o revoltă împotriva Apostolului „*și toată cetatea s-a umplut de tulburare și au pornit într-un cuget la teatru, târându-i cu ei și pe macedonenii Gaius și Aristarh, însoțitorii lui Pavel*” (Faptele Apostolilor 19,29).

Aristarh l-a mai însoțit pe Apostolul neamurilor în Macedonia, în Grecia, în Asia (Faptele Apostolilor 20,1-4), în călătoria captivității (Faptele Apostolilor 27) și a fost întemnițat împreună cu acesta la Roma (Coloseni 4,10 și Filimon 1,23).

Aristarh a fost „episcop de Apameea Siriei”², unde, „până la adânci bătrâneți, i-a adus pe mulți la cunoștința Evangheliei”³.

Sfântul Aristarh este pomenit de Biserică în 15 și 27 aprilie.

¹ **Ibidem**, p. 169.

² **Pr. Dr. Ion Sorin Bora**, *Op. cit.*, p. 271.

³ *Proloagele*, vol. II..., p. 675.

Sfântul Aristobul

Apostolul neamurilor le-a scris romanilor: „*Îmbrățișați-i pe cei din casa lui Aristobul*” (Romani 16,10).

„Aristobul, fratele Sfântului Barnaba, a fost unul dintre cei șaptezeci de ucenici ai Domnului Hristos. El l-a însoțit pe Sfântul Apostol Pavel, propovăduind Evanghelia și slujind marelui Apostol, care l-a hirotonit episcop al Britaniei, unde trăiau niște oameni sălbatici și cruzi. Și cu toate că aceștia l-au bătut de multe ori, el a izbutit să aducă pe numeroși dintre ei la Hristos. După ce a întemeiat multe biserici în care a așezat preoți și diaconi, s-a săvârșit din această viață”¹.

Sfântul Aristobul este pomenit în calendarul creștin în 15 martie și 31 octombrie.

Sfântul Artemas

Sfântul Artemas este pomenit de Apostolul neamurilor în Epistola către Tit 3,12.

Acesta a fost hirotonit episcop de Listra, s-a săvârșit în pace și este pomenit de Biserică în ziua de 30 octombrie.

Sfântul Asincrit

Apostolul neamurilor le-a scris creștinilor din Roma: „*Îmbrățișați-i pe Asincrit, pe Flegon, pe Hermes, pe Patrova, pe Herma și pe frații care sunt împreună cu ei*” (Romani 16,14).

Conform scrierilor bisericești, Sfântul Asincrit a fost hirotonit episcop de Heraclea Pontica, din Asia Mică.

„Acesta cu pace s-a săvârșit”² și este pomenit în calendarul creștin în ziua de 8 aprilie.

¹ *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 311.

² **Gherasim Timuș**, *Op. cit.*, p. 123.

Sfântul Barnaba

„Iosif, cel care este cunoscut sub numele de Barnaba, provenea dintr-o familie preoțească de evrei din Cipru, fiind unchiul Sfântului Ioan Marcu din Ierusalim (Coloseni 4,10)”¹.

„El s-a născut și a crescut în insula Cipru, dar în tinerețe s-a dus la Ierusalim, unde a studiat la școala renumitului rabin Gamaliel, avându-l coleg pe Saul, viitorul Apostol Pavel”².

După ce Domnul Hristos Și-a început activitatea publică, l-a ales pe Iosif între cei șaptezeci de ucenici ai Săi, schimbându-i numele în Barnaba, așa cum a procedat și cu Simon, fiul lui Iona, pe care l-a numit Petru (Chefa).

În urma pogorării Sfântului Duh, creștinii din Ierusalim *„stăruiau în învățătura Apostolilor și în părtășie, în frângerea pâinii și în rugăciuni. Iar toți cei ce au crezut erau laolaltă și aveau toate de obște. Și își vindeau pământul și bunurile și le împărțeau tuturor, după cum avea nevoie fiecare. Iar Iosif, cel numit de Apostoli Barnaba - care se tâlcuiește Fiul Mângâierii -, levit de neam cipriot, având țarină și vânzând-o, a adus banii și i-a pus la picioarele Apostolilor”* (Faptele Apostolilor 2,42; 44-45 și 4,36-37).

După ce Saul, prigonitorul creștinilor, a fost convertit pe drumul Damascului, *„a venit la Ierusalim și încerca să se alipească de ucenici; și toți se temeau de el, necrezând că este ucenic. Dar Barnaba, luându-l, l-a dus la Apostoli și el le-a istorisit cum l-a văzut în cale pe Domnul Hristos și că Acesta i-a grăit, și cum cu îndrăznire a propovăduit la Damasc întru numele lui Iisus”* (Faptele Apostolilor 9,26-27).

Creștinii din Ierusalim care *„s-au împrăștiat în urma necazului întâmplat pe timpul lui Ștefan au trecut până în Fenicia, Cipru și Antiohia, grăind cuvântul lui Dumnezeu doar*

¹ *Dicționar biblic...*, p. 134.

² *Proloagele*, vol. II..., pp. 820-821.

iudeilor. Dar erau unii dintre ei, bărbați ciprioți și cireneni care, venind în Antiohia, grăiau și către păgâni, binevestindu-L pe Domnul Iisus. Și mâna Domnului era cu ei și mare era numărul celor ce au crezut și s-au întors la Domnul. Și vorba despre ei s-a auzit în urechile Bisericii din Ierusalim și l-au trimis pe Barnaba până la Antiohia. Acesta, sosind și văzând harul lui Dumnezeu, s-a bucurat și îi îndemna pe toți să rămână în Domnul cu inima statornică, fiindcă era bărbat bun și plin de Duh Sfânt și de credință. Și mulțime multă I s-a adăugat Domnului. Și a plecat Barnaba la Tars, ca să-l caute pe Saul. Și găsimdu-l, l-a adus la Antiohia. Și au stat acolo un an întreg, îndrumând împreună în Biserică și învățând mult popor. Și în Antiohia s-au numit ucenicii, pentru întâia oară, creștini. În zilele acelea s-au coborât profeți de la Ierusalim în Antiohia. Și sculându-se unul dintre ei, cu numele Agav, a arătat prin Duhul că în toată lumea va fi foamete mare, care a și fost în zilele lui Claudiu. Iar ucenicii au hotărât ca fiecare dintre ei, după putere, să trimită spre ajutorare fraților care locuiau în Iudeea; ceea ce au și făcut, trimițându-le preoților prin mâna lui Barnaba și a lui Saul. Iar Barnaba și Saul, după ce și-au îndeplinit slujba, s-au întors de la Ierusalim la Antiohia, luându-l cu ei și pe Ioan, cel numit Marcu” (Faptele Apostolilor 11,19-30 și 12,25).

„În Biserică din Antiohia erau profeți și învățători: Barnaba și Simeon, ce se numea Niger; Luciu Cireneul, Manain, cel care fusese crescut împreună cu tetraarhul Irod, și Saul. Și pe când slujeau Domnului și posteau, Duhul Sfânt a zis: «Osebiți-Mi pe Barnaba și pe Saul, pentru lucrarea la care i-am chemat». Atunci, postind și rugându-se, și-au pus mâinile peste ei și i-au lăsat să plece” (Faptele Apostolilor 13,1-3).

Așa a început prima călătorie misionară a Sfântului Apostol Pavel, care a fost însoțit de Sfinții Barnaba și Ioan Marcu.

Cei trei au luat o corabie din Seleucia până în Cipru, străbătând insula de la răsărit spre apus.

Din Cipru, călătoria a continuat în provincia Pamfilia, la Perga, de unde Ioan Marcu s-a întors la Ierusalim. Ceilalți doi misionari s-au dus în Antiohia Pisidiei și în orașele Iconiu, Listra și Derbe din Licaonia. La Listra, Sfântul Pavel a tămăduit un olog din naștere, iar locuitorii cetății au crezut că cei doi misionari sunt zei coborâți pe pământ și au vrut să le aducă jertfe. Aici Sfântul Apostol Pavel a fost bătut crunt, apoi cei doi misionari au trecut prin Pisidia, Pamfilia, Perga și Atalia, după care s-au întors în Antiohia.

Unii iudeo-creștini le-au spus creștinilor proveniți dintre păgâni că dacă nu se taie împrejur și nu respectă anumite prescripții ale legii mozaice, nu se pot mântui. În această situație, comunitatea din Antiohia i-a trimis la Ierusalim pe Sfinții Pavel și Barnaba, însoțiți de alți creștini, pentru a lămuri această problemă.

Cu acest prilej a avut loc în Cetatea Sfântă Sinodul Apostolic din anul 50, la care s-a hotărât că păgânii care îmbrățișează învățătura creștină nu trebuie să accepte prescripțiile legii lui Moise. Cu această ocazie însă, li s-a transmis acestor creștini să se ferească de desfrâu, să nu consume carnea animalelor jertfite idolilor și a celor sugrumate, precum nici sânge.

Sfinții Pavel și Barnaba au hotărât să plece într-o nouă călătorie misionară. „Barnaba a insistat asupra includerii lui Ioan Marcu în grupul misionarilor, cu toate că acesta îi părăsise în prima lor călătorie. Pavel însă a refuzat, încât s-au format două grupuri de misionari. Apostolul neamurilor a plecat spre Siria și Cilicia însoțit de Sila, iar Barnaba, împreună cu nepotul lui, s-au dus din nou în Cipru”¹.

¹ *Dicționar biblic...*, p. 134.

Spre sfârșitul vieții Sfântul Barnaba a fost hirotonit episcop de Heracleea¹, iar pentru că a propovăduit cu mult zel învățătura Domnului Hristos, „a fost ucis cu pietre de păgâni, în insula Cipru”².

Sfântului Barnaba i-a fost atribuită o epistolă.

Sfântul Barnaba este pomenit de Biserică în ziua de 11 iunie.

Sfântul Carp

Sfântul Apostol Pavel i-a scris ucenicului său Timotei: „*Când vei veni, adu-mi felonul pe care l-am lăsat în Troada, la Carp; și cărțile, mai ales pergamentele*” (II Timotei 4,13).

„Sfântul Carp a fost un ucenic al Sfântului Apostol Pavel. El era originar din Troada Asiei și l-a găzduit o vreme în casa lui pe Apostolul neamurilor. Cu acest prilej, Sfântul Pavel i-a lăsat, spre păstrare, un felon, niște cărți și câteva pergamente. Din tradiția Bisericii știm că Sfântul Carp a fost episcop în cetatea Bereea, din Tracia, unde a convertit mulți păgâni la credința în Domnul Hristos. El a propovăduit cuvântul lui Dumnezeu și în insula Creta, unde l-a avut oaspete pe Sfântul Dionisie Areopagitul, care a mărturisit că Sfântul Carp nu începea săvârșirea Sfintei Liturghii până nu vedea un semn dumnezeiesc din cer. El a răspândit cu mult zel credința cea adevărată, fapt pentru care a fost omorât de păgâni”³.

Sfântul Carp este pomenit în calendarul creștin în 26 mai.

¹ Pr. Dr. Ion Sorin Bora, *Op. cit.*, p. 271.

² *Proloagele*, vol. II..., p. 821.

³ *Ibidem*, p. 782.

Sfântul Clement

Numele lui Clement este menționat de Sfântul Apostol Pavel în Epistola sa către Filipeni, unde scrie că acesta era „împreună lucrător cu el” (Filipeni 4,3).

Conform tradiției Bisericii, „Clement s-a născut la Roma și era de neam împărătesc”¹. El a fost cel de-al treilea episcop al Romei, după Lin și Anaclet.

„În vremea Sfântului Clement a izbucnit o revoltă în sânul comunității creștine din Corint. În această situație cel de-al treilea episcop al Romei le-a trimis o scrisoare corintenilor, îndemnându-i la pace și reîmprospătându-le credința și tradiția pe care o primiseră de curând de la Sfinții Apostoli”².

„Sfântul Clement a atras la credința în Domnul Hristos mulți bărbați de viță nobilă, numeroși oameni de seamă și multe femei din Roma”³, „de aceea a fost prins și aruncat în temniță. Pentru că a refuzat să jertfească zeilor, împăratul Traian l-a exilat în Cherson. Acolo erau numeroși creștini, folosiți la munca din mine. Clement și-a continuat și printre ei predicarea Evangheliei și s-a dovedit chiar făcător de minuni. Auzind despre acestea, împăratul Traian a poruncit să fie aruncat în mare cu o ancoră de gât”⁴.

Sfântul Clement este pomenit de Biserică în 24 noiembrie.

Sfântul Cleopa

În ziua învierii Domnului Hristos din morți, „doi dintre uceniciei Săi mergeau către un sat care era departe de Ierusalim

¹ *Viețile Sfinților Apostoli...*, p. 25.

² **Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu**, *Patrologie*, vol. I, Editura Basilica, București, 2009, p. 69.

³ *Viețile Sfinților Apostoli...*, p. 25.

⁴ **Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu**, *Op. cit.*, pp. 69-70.

ca la șaizeci de stadii, al cărui nume era Emaus. Și ei vorbeau între ei despre toate întâmplările din acele zile. Și în timp ce vorbeau și se întrebau între ei, Iisus Însuși, apropiindu-Se, mergea împreună cu ei. Dar ochii lor erau ținuți ca să nu-L cunoască. Și El le-a zis: «Ce sunt cuvintele acestea pe care le schimbați între voi?». Iar ei s-au oprit și erau triști. Și răspunzând unul cu numele Cleopa, I-a zis: «Oare numai tu singur ești străin în Ierusalim și nu știi cele ce s-au întâmplat în el zilele acestea?». Și El le-a zis: «Care?». Iar ei I-au răspuns: «Cele despre Iisus Nazarineanul, care era profet puternic în faptă și-n cuvânt înaintea lui Dumnezeu și a întregului popor; cum L-au osândit la moarte arhieriei și mai-marii noștri și L-au răstignit. Iar noi nădărduiam că El este Cel ce avea să izbăvească pe Israel; și totuși astăzi este a treia zi de când s-au petrecut acestea. Ci și niște femei de-ale noastre ne-au înspăimântat; ducându-se de dimineață la mormânt și neaflându-I trupul, au venit zicând că au văzut vedenie de îngeri, care le-au spus că este viu. Iar unii dintre noi s-au dus la mormânt și au găsit așa cum le spusese ră femeile, dar pe El nu L-au văzut». Și El le-a zis: «O, nepricepuților, și zăbavnicilor cu inima a crede în toate câte-au spus profeții! Nu trebuia oare ca Hristos să pătimească acestea și să intre în slava Sa?». Și, începând de la Moise și de la toți profeții, le-a tâlcuit din toate Scripturile cele despre El. Și s-au apropiat de satul unde se duceau, iar Iisus Se făcea că merge mai departe. Dar ei Îl rugau stăruitor, zicând: «Rămâi cu noi, că este spre seară și s-a plecat ziua». Și a intrat să rămână cu ei. Și în timp ce stătea împreună cu ei la masă, luând pâinea a binecuvântat și, frângând, le-a dat. Și s-au deschis ochii lor și L-au cunoscut; dar El li S-a făcut nevăzut. Și au zis unul către altul: «Oare nu ardea întru noi inima noastră când ne vorbea pe cale și în timp ce ne tâlcuia Scripturile?». Și în ceasul acela sculându-se s-au întors la Ierusalim și I-au găsit adunați pe cei unsprezece și pe

cei ce erau împreună cu ei, care ziceau că Domnul cu adevărat a înviat și I s-a arătat lui Simon. Și ei au povestit cele petrecute pe cale și cum a fost El cunoscut de ei întru frângerea pâinii” (Luca 24,13-35).

Cleopa era fratele Sfântului Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare Maria, ori Maria, soția lui Cleopa, era sora Sfântului Iosif. Cleopa și Maria aveau împreună doi fii, numiți Iacob și Iosif.

Sfântul Cleopa este pomenit de Biserică în 30 octombrie.

Sfântul Corneliu

Corneliu era un sutaș roman din Cezareea Palestinei, *„cucer-nic și temător de Dumnezeu, cu toată casa lui, și care făcea multe milostenii poporului și întotdeauna I se ruga lui Dumnezeu”* (Faptele Apostolilor 10,2).

Într-o zi, acestuia i-a apărut un înger care i-a spus să-l cheme la el pe Sfântul Apostol Petru. Apostolul a venit și i-a vorbit sutașului, familiei acestuia, rudelor și prietenilor adunați în casa lui despre învățătura și faptele Domnului Hristos. *„În timp ce Petru încă grăia, Duhul Sfânt S-a pogorât peste toți cei ce îi ascultau cuvântul. Iar credincioșii tăiați împrejur, care veniseră cu Petru, au rămas uimiți că darul Duhului Sfânt s-a revărsat și peste păgâni. Că-i auzeau vorbind în limbi și slăvindu-L pe Dumnezeu. Atunci a răspuns Petru: Oare poate cineva opri apa să-i boteze pe aceștia care au primit Duhul Sfânt ca și noi? Și a poruncit ca ei să fie botezați în numele Domnului Iisus Hristos”* (Faptele Apostolilor 10,44-48).

„Sutașul Corneliu și cei împreună cu el, precum și famenul etiopian botezat de diaconul Filip (Faptele Apostolilor 8,26-39), sunt primii păgâni convertiți la creștinism”¹.

¹ *Dicționar biblic...*, p. 266.

„Din tradiția creștină știm că Sfântul Corneliu, după o vreme, l-a însoțit pe Sfântul Petru în multe din drumurile lui și că, pentru râvna și vrednicia lui, Sfântul Corneliu a fost așezat episcop în Cezareea Palestinei. Drept aceea, umbla din loc în loc, propovăduind credința cea nouă. Cu multă stăruință, Corneliu a izbutit să încreștineze numeroși dintre locuitorii cetății, în frunte cu însăși căpetenia lor, dregătorul Dimitrie, care a crezut cu toată casa lui”¹.

Nu cunoaștem în ce fel și-a încheiat Sfântul Corneliu viața.

Sfântul Corneliu este pomenit în calendarul creștin în ziua de 13 septembrie.

Sfântul Crescent

Sfântul Apostol Pavel i-a scris lui Timotei: „*Străduiește-te să vii la mine curând; că Dimas, iubind veacul de acum, m-a lăsat și s-a dus la Tesalonic, iar Crescent în Galatia*” (II Timotei, 4,9-10).

„Sfântul Crescent a fost un ucenic al Apostolului neamurilor care l-a trimis, mai întâi, în Galatia, apoi în Galia și în alte țări. Întorcându-se în Răsărit, a fost sfințit episcop de Galatia și a suferit moarte martirică sub împăratul Traian”².

În alt calendar ortodox se menționează faptul că Sfântul Crescent a fost episcop de Vienne, în Franța, și a fost martirizat în timpul împăratului Traian³.

Sfântul Crescent este pomenit de Biserică în 27 iunie și 30 iulie.

¹ *Proloagele*, vol. I..., p. 71.

² **Ibidem**, vol. II..., p. 938.

³ *Calendarul tuturor sfinților de peste an...*, p. 109.

Sfântul Crispus

În timpul celei de a doua călătorii misionare, pe când Sfântul Apostol Pavel se afla în Corint, *„vorbea în sinagogă în fiecare sâmbătă și aducea la credință iudei și păgâni. Iar Crispus, mai-marele sinagogii, a crezut în Domnul, împreună cu toată casa lui; și mulți dintre corinteni, auzind, credeau și se botezau”* (Faptele Apostolilor 18,4 și 8). Crispus și familia lui au fost botezați de Apostolul neamurilor (I Corinteni 1,14).

„Convertirea lui Crispus și a familiei sale a fost semnificativă, mai ales întrucât majoritatea evreilor din Corint erau foarte ostili propovăduirii Evangheliei împărăției lui Dumnezeu în orașul lor (Faptele Apostolilor 18,5-8). Probabil acesta este motivul pentru care mai-marele sinagogii a fost botezat de Sfântul Pavel”¹.

Crispus a fost episcop în insula Eghina.

Sfântul Crispus este pomenit în calendarul creștin în 4 ianuarie.

Sfântul Cvartus

Sfântul Apostol Pavel le-a scris creștinilor din Roma: *„Vă îmbrățișează Gaius, gazda mea și a toată Biserica. Vă îmbrățișează Erast, vistiernicul cetății, și fratele Cvartus”* (Romani 6,23).

Sfântul Cvartus „a fost episcop al Beirutului. El a atras numeroși păgâni la credința cea adevărată. După o viață pusă în slujba lui Dumnezeu s-a săvârșit cu pace”².

Sfântul Cvartus este pomenit de Biserică în 10 noiembrie.

¹ *Dicționar biblic...*, p. 285.

² *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 124.

Sfânta Damaris

În cea de-a doua sa călătorie misionară Sfântul Apostol Pavel a ajuns la Atena, unde a ținut o cuvântare în Areopag, iar *„unii bărbați i s-au alăturat și au crezut în Iisus, între care și Dionisie Areopagitul și o femeie cu numele Damaris”* (Faptele Apostolilor 17,34).

Despre viața Sfintei Damaris nu cunoaștem amănunte, dar ea a fost trecută în rândul sfinților, fiind pomenită în calendarul creștin în ziua de 2 octombrie.

Sfântul Dimitrie

În Antichitate, în Efes se găsea renumitul templu al zeiței Diana sau Artemis, una dintre cele șapte minuni ale lumii antice, iar mai mulți meșteșugari din localitate confecționau machete din argint în miniatură ale templului, pe care le vindeau.

În timpul celei de a treia călătorii misionare, Sfântul Apostol Pavel a propovăduit Evanghelia împărăției lui Dumnezeu în Efes vreme de doi ani și trei luni, iar numeroși efeseni și locuitori din împrejurimi au crezut în Domnul Hristos, încât vânzările machetelor templului zeiței Diana au scăzut considerabil.

În această situație, *„un argintar cu numele Dimitrie, care făcea în argint temple mici ale Diane și le dădea meșterilor săi foarte mare câștig, i-a adunat pe ei și pe cei ce lucrau unele ca acestea și le-a zis: «Bărbaților, voi știți că din această lucrare ne este câștigul. Și voi vedeți și auziți că nu numai în Efes, ci aproape în toată Asia, acest Pavel a înduplecat și a întors multă mulțime de oameni, zicând că cei făcuți de mâini nu sunt dumnezei. Astfel că nu numai meseria noastră este în primejdie să ajungă fără trecere, dar și templul mării zeițe Diana să fie socotit o nimica toată și să-i fie nimicită și ei măreția, a celei pe care toată Asia și toată lumea o cinstește».* Și auzind ei și

umplându-se de mânie, strigau, zicând: «Mare este Diana efesenilor!». Și toată cetatea s-a umplut de tulburare și au pornit într-un cuget la teatru, târându-i cu ei și pe macedonenii Gaius și Aristarh, însoțitorii lui Pavel. Iar Pavel voia să intre în mijlocul poporului, dar ucenicii nu l-au lăsat; de asemenea, și unii dintre dregătorii Asiei, care îi erau prieteni, au trimis la el și-l rugau să nu se ducă la teatru. Deci unii strigau una, alții strigau alta, că adunarea era învălmășită și cei mai mulți nu știau pentru ce s-au adunat acolo. Iar unii din mulțime l-au scos la iveală pe Alexandru, pe care iudeii îl împinseseră înaintea. Iar Alexandru făcea semn cu mâna și voia să se apere înaintea poporului; dar ei, de îndată ce au cunoscut că este iudeu, au strigat cu toți într-un glas aproape două ceasuri: «Mare este Diana efesenilor!». Iar secretarul, potolind mulțimea, a zis: «Bărbați efeseni! Cine dintre oameni nu știe că cetatea efesenilor este păzitoarea templului Dianei celei mari și a statuii ei celei căzute din cer? Așadar, fiind acestea mai presus de orice îndoială, trebuie să vă liniștiți și să nu faceți nimic nesăbuit. Căci i-ați adus pe bărbații aceștia, care nu sunt nici furi de cele sfinte și nici n-o defaimă pe zeița voastră. Deci dacă Dimitrie și meșterii cei împreună cu el au vreo plângere împotriva cuiva, zile de judecată se țin, sunt și proconsuli; să se pârască unii pe alții; iar dacă urmăriți altceva, se va hotărî în adunarea cea legiuită, fiindcă suntem în primejdie ca pentru ziua de astăzi să fim învinuiți de răscoală, nefiind nicio pricină prin care noi să putem da o lămurire despre vălmășagul acesta». Și pe acestea zicându-le, s-a împrăștiat adunarea” (Faptele Apostolilor 19,24-41).

După o vreme, Apostolul neamurilor l-a hirotonit pe Sfântul Timotei, ucenicul său, episcop al Efesului, iar Sfântul Evanghelist Ioan a trăit ultimii ani ai vieții în această localitate, în care și-a încredințat sufletul în mâinile lui Dumnezeu.

Cu trecerea vremii, argintarul Dimitrie a crezut în Domnul Hristos și a fost botezat. Despre acesta a scris Sfântul Evanghelist Ioan în cea de-a treia sa epistolă, pe care a scris-o în Efes, că „*lui Dimitrie i s-a dat mărturie din partea tuturor și din partea adevărului însuși; mărturie îi dăm și noi, și tu știi că mărturia noastră este adevărată*” (III Ioan 1,12).

Dimitrie a fost hirotonit episcop de Gap, în Franța, unde a propovăduit credința creștină.

Sfântul Dimitrie este pomenit de Biserică în 26 octombrie.

Sfântul Dionisie Areopagitul

În timpul celei de a doua călătorii misionare, Sfântul Apostol Pavel a ajuns la Atena, unde a fost invitat să vorbească în Areopag, cea mai venerabilă instituție din acest oraș, „*iar unii bărbați i s-au alăturat și au crezut în Iisus, între care și Dionisie Areopagitul și o femeie cu numele Damaris și alții împreună cu ei*” (Faptele Apostolilor 17,34).

„Sfântul Dionisie Areopagitul s-a născut în Atena într-o familie de aristocrați. De tânăr acesta și-a însușit cultura grecească și, dorind să cunoască mai mult, s-a dus și în părțile Egiptului. Întorcându-se la Atena, s-a căsătorit și, pentru calitățile sale, a fost ales membru al Areopagului, adică al sfatului înțelepților cetății. Atena, cu toate că se afla sub stăpânire romană, era socotită capitala filosofiei, a oratoriei și a artelor. După ce a fost botezat de Apostolul neamurilor, Dionisie a renunțat la familie și la tot ce avea și l-a însoțit timp de trei ani pe Sfântul Pavel, învățând de la el tainele credinței creștine, după care a fost hirotonit de Apostolul neamurilor episcop al Atenei. Din tradiția Bisericii știm că Sfântul Dionisie s-a întâlnit cu Sfinții Apostoli Petru și Ioan, cu Sfântul Iacob, ruda Domnului, precum și cu Sfinții Ierotei și Timotei, ucenicii Sfinților Apostoli. După ce i-a

păstorit mai multă vreme pe credincioșii din Atena, Sfântul Dionisie a vrut să propovăduiască Evanghelia și în alte țări și, fiind rânduit alt episcop în locul lui, el s-a dus la Roma, unde s-a întâlnit cu Sfântul Clement, episcopul Romei, care l-a trimis în Galia, ca să răspândească acolo, între păgâni, cuvântul lui Dumnezeu. Ducându-se în Galia, Sfântul Dionisie a atras mulți oameni la credința în Domnul Hristos, ridicând o biserică în Paris. Împăratul Domițian (81-96) a declanșat o prigoană împotriva creștinilor, iar Sfântul Dionisie a fost prins și aruncat în temniță. Pentru că a refuzat să jertfească zeilor, a fost supus la chinuri, iar în cele din urmă i-a fost tăiat capul. Tradiția Bisericii spune că după ce a fost decapitat, în cetatea Parisului, Sfântul Dionisie a mers câțiva pași ținându-și capul tăiat în mâini, pe care l-a oferit, ca pe un odor de mare preț, unei femei credincioase numite Catula, spre uimirea ucigașilor săi și a celor de față¹.

Sub numele Sfântului Dionisie Areopagitul au apărut mai multe scrieri, dintre care unele s-au păstrat până astăzi, iar altele le avem doar amintite în lucrările Sfântului care s-au păstrat. Operele pe care le avem sunt: „Despre Numele Divine”, „Despre Teologia Mistică”, „Despre Ierarhia cerească”, „Despre Ierarhia Bisericească” și câteva epistole. Lucrările nepăstrate sunt: „Schیțe teologice”, „Despre proprietățile îngerilor”, „Despre suflet”, „Despre judecata dreaptă și dumnezeiască”, „Despre teologia cerească”, „Despre immurile divine”, „Despre cele inteligibile și cele sensibile” și „Teologia simbolică”.

„Taina autorului tratatelor dionisiene nu a putut fi încă dezlegată”², însă opera păstrată sub numele Sfântului Dionisie este cunoscută în toată lumea creștină și a avut un mare rol în

¹ *Proloagele*, vol. I..., pp. 125-126.

² **Sfântul Dionisie Areopagitul**, *Epistolele*, traducere de Pr. Asist. Dr. Vasile Răducă și Pr. Conf. Dr. Gheorghe Drăgulin, Editura ALL, București, 1994, p. 93.

formarea misticii creștine, „Dionisie fiind, dacă nu inițiatorul, desigur îmbolditorul cel mai puternic al misticii creștine”¹.

Lucrările consemnate sub numele Sfântului Dionisie Areopagitul au fost semnalate pentru prima dată de Sever din Antiohia și au fost folosite de cercurile monofizite și monotelite cu ocazia controverselor dintre ortodocși și eretici din 553, când a avut loc o discuție între aceștia, la Constantinopol.

Sfântul Dionisie Areopagitul este pomenit în calendarul creștin în ziua de 3 octombrie.

Sfântul Epafras

Apostolul neamurilor le-a scris colosenilor: „*Voi ați învățat cuvântul adevărului Evangheliei de la Epafras, iubitul nostru împreună-slujitor, cel ce pentru voi este credincios slujitor al lui Hristos și care ne-a adus la cunoștință iubirea voastră întru Duhul. Vă îmbrățișează Epafras, care este dintre voi; rob al lui Iisus Hristos. El pururea se luptă pentru voi în rugăciunile sale, ca să stați desăvârșiți și să împliniți întru totul voia lui Dumnezeu. Mărturisesc eu despre el că are multă râvnă pentru voi, pentru cei din Laodiceea și din Ierapole*” (Coloseni 1,5; 7-8 și 4,12-13).

Același Apostol i-a scris și lui Filimon: „*Te îmbrățișează Epafras cel împreună întemnițat cu mine pentru Hristos Iisus*” (Filimon 1,23).

Din afirmațiile Sfântului Apostol Pavel înțelegem că Epafras era un colaborator al lui. El fusese născut în Colose, a propovăduit Evanghelia împărăției lui Dumnezeu în acest oraș, în Laodiceea și Ierapole și chiar a fost întemnițat împreună cu Apostolul neamurilor.

¹ **Idem**, *Despre numele divine. Teologia mistică*, traducere de Cicerone Iordăchescu și Theofil Simenschy, Institutul European, Iași, 1993, p. 18.

Conform unor surse grecești, Sfântul Epafra a fost hirotonit de apostolul neamurilor episcop de Pafos sau Adriaca în Cipru, unde s-a săvârșit cu pace la o vârstă înaintată.

Sfântul Epafra este pomenit de Biserică în 4 ianuarie.

Sfântul Epafrodit

Pe când Sfântul Apostol Pavel era întemnițat la Roma, creștinii din Filipi i-au trimis niște daruri prin Epafrodit, un bărbat din orașul lor. În urma acestui fapt, Apostolul le-a scris filipenilor: *„Am de toate și am și de prisos. M-am îndestulat primind de la Epafrodit cele ce mi-ați trimis, miros cu bună mireasmă, jertfă primită, bine-plăcută lui Dumnezeu”* (Filipeni 4,18).

Pe drumul de la Filipi la Roma sau în timpul petrecut alături de Apostolul neamurilor în capitala imperiului, Epafrodit s-a îmbolnăvit grav. „Vestea despre problemele lui de sănătate a ajuns la Filipi și i-a neliniștit pe creștinii de acolo, ceea ce l-a mâhnit pe Epafrodit”¹. În această situație Sfântul Pavel le-a scris filipenilor: *„Am socotit că este de trebuință să vi-l trimit pe Epafrodit, fratele meu, împreună cu mine lucrător și luptător, dar și trimisul vostru și slujitorul trebuințelor mele, de vreme ce vă dorea pe toți și era neliniștit, fiindcă ați auzit că a fost bolnav. Și într-adevăr, a fost bolnav aproape de moarte; dar Dumnezeu a avut milă de el - și nu numai de el, ci și de mine, ca să nu am întristare peste întristare. Așadar, mă grăbesc să vi-l trimit, pentru ca voi, văzându-l, să vă bucurați din nou, iar eu să fiu mai puțin întristat. Primiți-l dar întru Domnul cu toată bucuria; și pe cei ca el să-i aveți întru cinstire, fiindcă din cauza lucrării lui Hristos a fost el aproape de moarte, punându-și viața în primejdie ca să împlinescă lipsa voastră în a mă sluji pe mine”* (Filipeni 2,25-30).

¹ Gherasim Timuș, *Op. cit.*, p. 264.

Ulterior „Epafrodit a fost episcop al Colonei”¹.

Sfântul Epafrodit este pomenit de Biserică în zilele de 29 martie și 8 decembrie.

Sfântul Epenet

Sfântul Apostol Pavel le-a scris creștinilor din Roma: „*Îmbrățișați-l pe Epenet, iubitul meu, care este pârga Asiei, în Hristos*” (Romani 16,5).

„Sfântul Epenet a fost și el ucenic al Apostolului neamurilor și a fost sfințit episcop al Cartaginei”².

Sfântul Epenet este pomenit în calendarul creștin în 30 iulie.

Sfântul Erast

Sfântul Apostol Pavel le-a scris creștinilor din Roma: „*Vă îmbrățișează Gaius, gazda mea și a toată Biserica. Vă îmbrățișează Erast, vistiernicul cetății, și fratele Cvartus*” (Romani 16,23).

„Erast era vistiernicul orașului Corint și a renunțat la această funcție pentru a-l însoți pe Sfântul Apostol Pavel în călătoriile sale de răspândire a cuvântului lui Dumnezeu. Pe când se afla în Efes, în cea de-a treia sa călătorie misionară, Apostolul neamurilor i-a trimis pe Erast și Timotei în Macedonia (Faptele Apostolilor 19,22)”³.

Erast a fost hirotonit episcop de Paneada, locul de naștere al Sfântului Apostol Toma, unde „cu pace s-a săvârșit”⁴.

Sfântul Erast este pomenit de Biserică în 10 noiembrie.

¹ *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 169.

² *Proloagele*, vol. II..., p. 938.

³ **Gherasim Timuș**, *Op. cit.*, p. 270.

⁴ *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 124.

Sfântul Eutihie

Sfântul Evanghelist Luca relatează că pe când Sfântul Apostol Pavel se afla în Troa, în cea de-a treia să călătorie misionară, „în ziua cea dintâi a săptămânii, când noi ne-am adunat să frângem pâinea, Pavel, care avea să plece a doua zi, a stat de vorbă cu frații și și-a prelungit cuvântul până la miezul nopții. Iar în odaia de sus, unde eram adunați, erau multe făclii aprinse. Dar un tânăr cu numele Eutihie ședea la fereastră și a fost prins de somn în timp ce Pavel vorbea îndelung; și, doborât de somn, a căzut jos de la catul al treilea; și l-au ridicat mort. Dar Pavel s-a aplecat peste el, l-a luat în brațe și a zis: «Nu vă tulburați, căci sufletul său este în el». Și după ce a frânt pâinea și a mâncat, a vorbit cu frații mult, până în zori; și atunci a plecat. Iar pe tânăr l-au adus viu, și s-au mângâiat foarte mult” (Faptele Apostolilor 20,7-12).

„Sfântul Eutihie a fost ucenicul Sfântului Ioan Evanghelistul și al Sfântului Apostol Pavel. Acest tânăr umplându-se de darul lui Dumnezeu, și urmând Apostolului neamurilor, a mers cu mare îndrăzneală la propovăduire. Și surpând capiștile idolești, a răbdat bătai, și a pătimit multă vreme în temniță, unde primea pâine din cer. El a fost aruncat în foc, dar ieșind de acolo nevătămat, a fost dat fiarelor sălbatice și așa a răposat în Domnul”¹.

Sfântul Eutihie este pomenit în calendarul creștin în 24 august.

Sfânta Diaconiță Febe

În cea de-a doua sa călătorie misionară, Sfântul Apostol Pavel a propovăduit cuvântul lui Dumnezeu în Corint timp de un an și jumătate. În această perioadă el a fost găzduit „de soții Acvila și Priscila, de Iust, de Caius și de Febe, pe care a numit-o diaconiță a bisericii din Chenhreea, portul orașului Corint pentru

¹ **Ibidem**, p. 495.

Asia și Orient. Se crede că Apostolul neamurilor a trimis prin ea Epistola către Romani, cu ocazia unei călătorii pe care aceasta urma să o facă la Roma, din moment ce Sfântul Pavel începe ultimul capitol al acestei epistole cu cuvintele: «*V-o încredințez pe Febe, sora noastră, care este diaconiță a Bisericii din Chenhreea, ca s-o primiți în Domnul, cu vrednicia cuvenită sfinților, și să-i fiți de ajutor în orice lucru ar avea nevoie din partea voastră. Că și ea multora le-a fost de ajutor, și mie însumi*» (Romani 16,1-2)¹.

Febe este singura diaconiță menționată în Noul Testament.

Sfânta Diaconiță Febe este pomenită în calendarul creștin în ziua de 3 septembrie.

Sfântul Filimon

„Sfântul Filimon, un negustor bogat din Colose, era căsătorit cu Apfia, iar cei doi aveau împreună un fiu, numit Arhip. Filimon a fost convertit la creștinism fie de Sfântul Apostol Pavel, pe când acesta propovăduia în Efes, fie de Epafras, un ucenic al Sfântului Pavel, născut în Colose, care a răspândit Evanghelia împărăției lui Dumnezeu în acel oraș”².

Casa încăpătoare a lui Filimon a fost transformată într-o adevărată biserică, în care se adunau creștinii pentru săvârșirea sfintelor slujbe.

Sfântul Filimon a avut un sclav, care se numea Onisim. Acesta a furat ceva de la stăpânul său și a fugit la Roma, unde l-a întâlnit pe Apostolul neamurilor, care l-a botezat și l-a trimis înapoi la Filimon, căruia i-a adresat o scrisoare, în care îl ruga să-l ierte și să-l elibereze pe Onisim, ceea ce Filimon a acceptat.

¹ Gherasim Timuș, *Op. cit.*, p. 305.

² *Ibidem*, p. 312.

„După ce a fost eliberat din temniță, Sfântul Apostol Pavel l-a hirotonit pe Filimon episcop călător; căci, în vremurile acelea, unii episcopi erau legați de o cetate, iar alții erau fără loc statornic, pentru că ei răspândeau învățătura Domnului Hristos prin mai multe cetăți. Aceștia din urmă erau numiți episcopi apostolești, de vreme ce erau trimiși la propovăduire la fel ca și Sfinții Apostoli. Sfântul Filimon a fost un episcop călător, care a răspândit cuvântul lui Dumnezeu prin cetățile Frigiei”¹.

Altă tradiție bisericească spune că Sfântul Filimon a fost hirotonit episcop de Gaza.

În Colose era un templu ridicat în cinstea zeiței Artemis. Într-o zi de sărbătoare a zeiței, când creștinii participau la Sfânta Liturghie în casa lui Filimon, numeroși păgâni au intrat peste ei. Pe unii dintre ei i-au bătut, pe alții i-au omorât, iar pe Filimon, Apfia și Arhip i-au dus înaintea lui Artoclis, mai-marele cetății, care le-a cerut să aducă jertfe zeiței Artemis. Întrucât cei trei au refuzat, Artoclis a poruncit să fie torturați și omorâți.

Filimon, Apfia și Arhip au fost trântiți la pământ și bătuți cu ciomege, după care au fost îngropați până la brâu și împrôscați cu pietre până și-au încredințat sufletele în mâinile lui Dumnezeu.

Sfântul Filimon este pomenit de Biserică în zilele de 19 februarie și 22 noiembrie.

Sfântul Filolog

Sfântul Apostol Pavel le-a scris creștinilor din Roma: „*Îmbrățișați-i pe Filolog și pe Iulia, pe Nereu și pe sora lui, pe Olimpan și pe toți sfinții care sunt împreună cu ei*” (Romani 16,15).

¹ *Proloagele*, vol. I..., p. 514.

Sfântul Filolog, unul dintre cei șaptezeci de ucenici ai Domnului Hristos, a fost hirotonit episcop de Sinope de către Sfântul Apostol Andrei¹.

Sfântul Filolog este pomenit în calendarul creștin în ziua de 5 noiembrie.

Sfântul Flegon

Apostolul neamurilor le-a scris creștinilor din Roma: *„Îmbrățișați-i pe Asincrit, pe Flegon, pe Hermes, pe Patrova, pe Herma și pe frații care sunt împreună cu ei”* (Romani 16,14).

Sfântul Flegon a fost episcop de Maraton, unde a răspândit cu multă râvnă credința în Domnul Hristos, fiind omorât de păgâni.

Sfântul Flegon este pomenit de Biserică în 8 aprilie.

Sfântul Fortunat

Apostolul neamurilor le-a scris corintenilor: *„Mă bucur de venirea lui Ștefanos, a lui Fortunat și a lui Ahaic, pentru că ei au împlinit lipsa voastră, mi-au odihnit duhul, pe al meu și pe al vostru. Pe unii ca ei, așadar, învățați-vă să-i cunoașteți”* (I Corinteni 16,17-18).

Pe când Sfântul Pavel se afla în Efes, în timpul celei de a treia călătorii misionare, „a primit o delegație a corintenilor, alcătuită din Ștefanos, Fortunat și Ahaic. Se pare că aceștia aveau cu ei și o scrisoare. Lor le-a încredințat Apostolul neamurilor Epistola Întâia către Corinteni. Ea nu este altceva decât răspunsul la problemele și întrebările ce frământau puternica, dar mult prea tânăra comunitate creștină din Corint”².

¹ Dumitru Manolache, *Op. cit.*, p. 76.

² *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1639.

Sfântul Fortunat a fost ulterior diaconul Sfântului Hermagora, primul episcop de Aquileia (Italia). El a fost ucis, împreună cu ierarhul său, în vremea împăratului Nero¹.

Sfântul Fortunat este pomenit în calendarul creștin în zilele de 15 iunie și 12 iulie.

Sfântul Gaius

Numele de Gaius era destul de frecvent întâlnit în urmă cu două mii de ani. În Noul Testament acesta apare de mai multe ori, fiind purtat de patru persoane diferite.

În timpul celei de a treia călătorii misionare, pe când Sfântul Pavel se afla în Efes, un argintar numit Dimitrie a declanșat o revoltă împotriva Apostolului „și toată cetatea s-a umplut de tulburare și au pornit într-un cuget la teatru, târându-i cu ei și pe macedonenii Gaius și Aristarh, însoțitorii lui Pavel” (Faptele Apostolilor 19,29). Despre acest Gaius se menționează că era macedonean.

Tot în decursul celei de a treia călătorii misionare, Sfântul Pavel a ajuns în Grecia. „Și a stat acolo trei luni. Dar când era să plece în Siria, iudeii au uneltit împotriva lui, și atunci el s-a hotărât să se întoarcă prin Macedonia. Și au mers împreună cu el, până în Asia, Sosipatru, fiul lui Pirus din Bereea, Aristarh și Secundus din Tesalonic, Gaius din Derbe și Timotei” (Faptele Apostolilor 20,3-4). Derbe era un oraș în Galatia, din Asia Mică, iar Sfântul Evanghelist Luca, autorul cărții Faptele Apostolilor, a consemnat faptul că acest Gaius era din Derbe pentru a-l deosebi de Gaius din Macedonia.

Când s-a aflat pentru prima dată în Corint, unde a petrecut un an și jumătate, Apostolul neamurilor a botezat un bărbat numit Gaius (I Corinteni 1,14). Spre sfârșitul celei de a treia călătorii misionare, când Sfântul Pavel și-a scris Epistola către Romani,

¹ Calendarul tuturor sfinților de peste an..., p. 120.

el a fost găzduit de Gaius, în casa căruia se întrunea comunitatea creștină din Corint (Romani 16,23).

Sfântul Evanghelist Ioan și-a adresat cea de a treia sa Epistolă unui bărbat numit Gaius (III Ioan 1,1), pe care l-a lăudat pentru credința și faptele sale cele bune.

Conform calendarului ortodox, „Sfântul Gaius a fost episcopul Efesului”¹ și este pomenit de Biserică în 5 noiembrie.

Sfântul Hermes

Apostolul neamurilor le-a scris creștinilor din Roma: „*Îmbrațișați-i pe Asincrit, pe Flegon, pe Hermes, pe Patrova, pe Herma și pe frații care sunt împreună cu ei*” (Romani 16,14).

Hermes a fost episcop de Filipi² sau „Filipopoli, în Tracia, unde s-a ostenit mult în propovăduirea învățaturii Domnului Hristos, pentru care i s-a tăiat capul”³.

Acest sfânt este pomenit în calendarul creștin în ziua de 5 noiembrie, sub numele de Ermeu.

Sfântul Iacob, ruda Domnului

Înainte de a fi logodit cu Sfânta Fecioară Maria, Sfântul Iosif a fost căsătorit cu Salomeea, cu care a avut șapte copii: patru fii, pe: Iacob, Iuda, Simon și Iosia; și trei fiice: Salomeea, Estera și Tamara, care sunt cunoscuți în Noul Testament sub numele de „*frații și surorile lui Iisus*” (Matei 13,55-56).

Înainte de învierii Domnului Hristos din morți, „frații Lui” nu-I acceptau autoritatea. Astfel, în Evanghelia după Ioan citim că „*Iisus umbla prin Galileea și nu prin Iudeea, deoarece iudeii căutau să-L omoare. Dar sărbătoarea Corturilor era aproape. Atunci frații Săi I-au zis: «Pleacă de aici și du-te în Iudeea,*

¹ *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 115.

² **Pr. Dr. Ion Sorin Bora**, *Op. cit.*, p. 271.

³ *Proloagele*, vol. II..., p. 790.

pentru ca și ucenicii Tăi să vadă lucrurile pe care le faci; că nimeni nu poate face ceva în ascuns, ci caută a se face cunoscut; dacă faci acestea, arată-te lumii». Pentru că nici frații Lui nu credeau în El. Iisus le-a zis: «Vremea Mea încă nu a sosit; dar vremea voastră întotdeauna este gata. Pe voi lumea nu vă urăște, dar pe Mine Mă urăște, pentru că Eu mărturisesc despre ea că lucrurile ei sunt rele. Voi duceți-vă la sărbătoare; Eu nu Mă duc la praznicul acesta, căci vremea Mea încă nu s-a împlinit». Spunând acestea, a rămas în Galileea. Dar după ce frații Lui s-au dus la sărbătoare, atunci s-a suit și El, dar nu pe față, ci în ascuns» (Ioan 7,1-10).

Sfântul Apostol Pavel a scris că după învierea Sa din morți Mântuitorul i S-a arătat lui Iacob (I Corinteni 15,7).

„Sfântul Iacob a fost cel dintâi episcop al Ierusalimului, fiind rânduit la aceasta chiar de Sfinții Apostoli”¹.

Primul episcop al Ierusalimului a trăit o viață de nevoițe ascetice. „Eusebiu al Cezareii și Hegesip au consemnat faptul că acesta nu a mâncat carne, în afară de mielul pascal, care era poruncit de Legea Veche. Nu a băut niciodată vin sau vreo băutură amețitoare. Nu purta sandale și se îmbrăca cu o cămașă și o manta de în. Nu își tăia părul și nu se ungea cu ulei bine mirositor”². „De mult ce se ruga în genunchi și cu mâinile ridicate spre cer pielea genunchilor i se îngroșase ca la genunchii de cămilă”³.

„Odată a fost o secetă mare, dar după ce Sfântul Iacob s-a rugat lui Dumnezeu a plouat”⁴.

Sfântul Iacob ocupa un loc de cinste în comunitatea creștină din Ierusalim. Când Sfântul Apostol Petru a fost eliberat de un înger din temnița orașului și trebuia să plece din Sfânta

¹ **Ibidem**, vol. I..., p. 181.

² **Gherasim Timuș**, *Op. cit.*, p. 377.

³ *Proloagele*, vol. I..., p. 182.

⁴ **Gherasim Timuș**, *Op. cit.*, p. 377.

Cetate, s-a dus „*la casa Mariei, mama lui Ioan, cel numit și Marcu, unde erau adunați mulți și se rugau. Și le-a istorisit cum l-a scos pe el Domnul din temniță. Și a zis: «Spuneți acestea lui Iacob și fraților!»*». *Și ieșind, s-a dus în alt loc*” (Faptele Apostolilor 12,12 și 17).

La trei ani după ce Domnul Hristos i s-a arătat lui Saul pe drumul Damascului, acesta s-a dus la Ierusalim ca să se întâlnească cu Sfinții Apostoli pentru a vedea că Evanghelia descoperită lui de Mântuitorul este autentică. Apostolul neamurilor relatează această întâmplare în Epistola către Galateni: „*După trei ani m-am suit la Ierusalim ca să-l văd pe Petru și am rămas la el cincisprezece zile. Dar pe altul din Apostoli n-am văzut, decât numai pe Iacob, fratele Domnului*” (Galateni 1,18-19).

Când unii iudeo-creștini le-au cerut creștinilor proveniți dintre păgâni să se taie împrejur și să respecte anumite prescripții ale legii mozaice a avut loc Sinodul Apostolic de la Ierusalim. Lucrările acestuia au fost conduse de Sfântul Iacob, care în încheiere le-a spus celor de față: „*Eu socotesc să nu-i tulburăm pe cei ce dintre păgâni se întorc la Dumnezeu, ci să le scriem să se ferească de întinările idolilor, de desfrâu, de animale sugrumate și de sânge*” (Faptele Apostolilor 15,20).

În Epistola către Galateni, Sfântul Apostol Pavel îl numește pe Sfântul Iacob „*stâlp*” al Bisericii (Galateni 2,9), alături de Apostolii Petru și Ioan, cel dintâi menționat fiind episcopul Ierusalimului.

După cea de a treia călătorie misionară, Apostolul neamurilor s-a dus la Ierusalim, unde s-a întâlnit cu Sfântul Iacob (Faptele Apostolilor 21,17-18).

Deranjați de activitatea Sfântului Iacob, conducătorii iudeilor i-au cerut ca în ziua Paștilor evreiești din anul 61 să se lepede public de credința în Domnul Hristos. Pentru că el a

refuzat și chiar le-a ținut o cuvântare despre Mântuitorul, l-au aruncat de pe aripa templului, însă nu a murit și, îngenunchind, s-a rugat ca Dumnezeu să-i ierte pe ucigașii lui. Poporul a început atunci să arunce cu pietre în el și așa și-a încredințat sufletul în mâinile lui Dumnezeu¹.

Între anii 66-70 a avut loc o revoltă iudaică, în urma căreia romanii, sub conducerea generalului Titus, au distrus Ierusalimul. Renumitul istoric evreu Iosif Flaviu prezintă nimicirea Cetății Sfinte drept o pedeapsă dumnezeiască pentru uciderea lui Iacob².

Sfântul Iacob a scris Epistola din Noul Testament care-i poartă numele. Aceasta nu a fost adresată unei comunități creștine sau unei persoane, cum sunt celelalte epistole nouotestamentare, ci „tuturor iudeilor convertiți la creștinism care erau împrăștiați în diferite părți ale lumii”³.

„Sfântul Iacob a alcătuit o Sfântă Liturghie, care se săvârșește și astăzi în Biserica Greacă, o dată pe an, în 23 octombrie, când se face pomenirea Sfântului Iacob”⁴.

Sfântului Iacob îi este atribuită și „Evanghelia Copilăriei lui Iisus”, o scriere din secolul al II-lea.

Sfântul Iacob, ruda Domnului, este pomenit de Biserică în 23 octombrie și în Duminica după Nașterea Domnului.

Sfinții Iason și Sosipatru

„Sfântul Iason era originar din Tarsul Ciliciei, cetatea de baștină a Sfântului Apostol Pavel, iar Sfântul Sosipatru era de loc

¹ **Ibidem**, p. 378.

² **Geza Vermes**, *Who's who in the age of Jesus*, Penguin books, London, 2006, p. 128.

³ **Gherasim Timuș**, *Op. cit.*, p. 377.

⁴ *Proloagele*, vol. I..., p. 182.

din Ahaia Greciei. Amândoi erau rudenii cu Apostolul neamurilor (Romani 16,21) și ucenici ai săi”¹.

Iason s-a mutat la Tesalonic. În cea de a doua sa călătorie misionară Apostolul neamurilor a ajuns în acest oraș, unde a fost găzduit, împreună cu însoțitorii săi, de către Iason. Sfântul Pavel a propovăduit aici cuvântul lui Dumnezeu, iar „unii dintre iudei au crezut și au trecut de partea lui Pavel și a lui Sila, și mare mulțime de păgâni evlavioși și numeroase dintre femeile de frunte. Dar iudeii, umplându-se de invidie și luând cu ei câțiva oameni răi, au adunat gloată și tulburau cetatea; și ducându-se la casa lui Iason, căutau să-i scoată afară înaintea poporului. Dar, negăsindu-i, au târât pe Iason și pe câțiva frați la mai-marii cetății, strigând că cei care au întors toată lumea pe dos au venit și aici și Iason i-a primit la el; și ei toți lucrează împotriva poruncilor cezarului, spunând că este un alt împărat, Iisus. Și au tulburat mulțimea și pe mai-marii cetății care au auzit acestea. Și numai după ce au luat cheazășie de la Iason și de la ceilalți, le-au dat drumul” (Faptele Apostolilor 17,4-9).

În cea de a treia călătorie misionară Sfântul Apostol Pavel a fost însoțit o vreme de Sosipatru (Faptele Apostolilor 20,1-5).

„Iason a fost hirotonit episcop al cetății sale, în Tarsul Ciliciei, iar Sosipatru a fost rânduit episcop de Iconiu. Și amândoi au păstorit bine, aducând pe mulți la credință”².

Iason și Sosipatru au vrut să răspândească cuvântul lui Dumnezeu și în alte părți, de aceea, după ce au așezat alți episcopi în locul lor, au plecat împreună în insula Corfu din Grecia. „Acolo au ridicat o biserică închinată Sfântului Arhidiacon Ștefan, în care slujind și propovăduind, au atras numeros popor la credința în Domnul Hristos. După o vreme au fost pârâți la Cherculini, guvernatorul insulei, și au fost aruncați într-o temniță, în care se

¹ **Ibidem**, vol. II..., p. 708.

² **Ibidem**.

aflau șapte tâlhari. Cu vorbele lor insuflăte de Dumnezeu, cei doi misionari i-au adus la credință pe tâlhari, făcându-i din lupi, oi. Pentru că și-au mărturisit credința în Domnul Hristos, foștii tâlhari au fost aruncați într-o căldare cu smoală în clocot, și așa și-au încredințat sufletele în mâinile lui Dumnezeu. Și temnicerul a crezut în Mântuitorul, iar pentru aceasta i s-a tăiat capul”¹.

„Guvernatorul insulei i-a scos din temniță pe Iason și Sosipatru și i-a dat pe mâna lui Carpian să-i tortureze. Văzând chinurile lor și aflând că pățimesc pentru Hristos, Cherchira, fiica guvernatorului, s-a declarat și ea creștină, și le-a împărțit săracilor podoabele pe care le purta. Aflând despre aceasta tatăl ei și neputând s-o facă să se răzgândească, a închis-o în temniță și a dat-o unui arap desfrânat să o necinstească. Dar sosind acela la ușa temniței, a fost sfâșiat de o fiară. Cherchira s-a rugat pentru arap, iar el s-a tămăduit și a strigat: «Mare este Dumnezeu creștinilor!» și a crezut în Domnul Hristos. Pentru aceasta a fost supus chinurilor și a primit cununa muceniciei”².

„Cherchira a fost înăbușită cu fum și au fost trase în trupul ei săgeți până și-a dat duhul în mâinile lui Dumnezeu”³.

Văzând acestea, mai mulți locuitori ai insulei care se convertiseră la creștinism au pornit cu niște bărci spre o insulă apropiată pentru a scăpa de furia guvernatorului. Dregătorul a plecat în urmărirea lor, dar barca în care se afla s-a scufundat și el a murit.

„Sfinții Iason și Sosipatru au fost eliberați din temniță și au continuat să propovăduiască Evanghelia împărăției lui Dumnezeu. Venind alt guvernator și aflând cele întâmplăte, a poruncit să fie umplut un vas de fier cu rășină, smoală și ceară și înfierbântând bine acel amestec, i-a băgat pe sfinți în vas, dar ei au rămas

¹ **Ibidem.**

² **Gherasim Timuș**, *Op. cit.*, p. 394.

³ *Proloagele*, vol. II..., p. 708.

nevătămați, încât mulți dintre cei de față, între care și guvernatorul, au crezut în Domnul Hristos, iar dregătorul a strigat plângând: «Dumnezeul lui Iason și al lui Sosipatru, ajută-mi și mă miluiește!». Fiind eliberați din temniță, Iason și Sosipatru i-au învățat cuvântul lui Dumnezeu pe cei ce au crezut, i-au botezat, iar guvernatorului i-au pus numele de Sebastian. După câteva zile s-a îmbolnăvit fiul dregătorului și a murit, dar cei doi sfinți s-au rugat pentru el și acesta a înviat¹.

„Sfinții Iason și Sosipatru au făcut multe alte minuni și au zidit biserici, împreună cu dregătorul, iar numărul creștinilor de pe insulă a tot sporit. Și ajungând la bătrâneți adânci, cei doi sfinți s-au mutat din această viață cu pace²».

Sfinții Iason și Sosipatru sunt pomeniți în calendarul creștin în ziua de 28 aprilie.

Sfântul Irodion

Apostolul neamurilor le-a scris creștinilor din Roma: „*Îmbrățișați-l pe Irodion, cel de un neam cu mine*” (Romani 16,11).

„Sfântul Irodion, unul dintre cei șaptezeci de ucenici ai Domnului Hristos, era de loc din Tarsul Ciliciei, fiind rudă cu Sfântul Apostol Pavel. Acesta a fost hirotonit episcop de Patras și a atras mulți păgâni la credința în Domnul Hristos. Fiind deranjați de activitatea lui, închinătorii la idoli au năvălit asupra lui și l-au chinuit cumplit, căci unii l-au bătut cu pumnii, alții i-au zdrobit gura cu pietre, iar alții l-au lovit cu ciomege peste cap. În cele din urmă l-au înjunghiat cu cuțitul³ „și astfel s-a săvârșit din viață, încredințându-și sufletul în mâinile lui Dumnezeu⁴».

¹ **Gherasim Timuș**, *Op. cit.*, pp. 394-395.

² *Proloagele*, vol. II..., p. 708.

³ **Ibidem**, p. 659.

⁴ *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 326.

Sfântul Irodion este pomenit de Biserică în zilele de 28 martie și 8 aprilie.

Sfântul Iustus

După ce Domnul Hristos a fost condamnat la moarte, Iuda, care Îl vânduse, s-a spânzurat, încât rămăseseră doar unsprezece Apostoli în loc de doisprezece, câte erau semințiile lui Israel. În această situație, „*sculându-se Petru în mijlocul fraților, iar numărul lor era ca la o sută douăzeci, a zis: «Bărbați frați, trebuia să se împlinească Scriptura aceasta pe care Duhul Sfânt, prin gura lui David, mai dinainte a spus-o despre Iuda, care s-a făcut călăuză celor ce L-au prins pe Iisus. Că scris este în Cartea Psalmilor: Facă-se curtea lui pustie și să nu aibă cine s-o locuiască și dregătoria lui s-o ia altul! Deci trebuie ca din acești bărbați care s-au adunat cu noi în timpul cât Domnul Iisus a fost cu noi, începând de la botezul lui Ioan până în ziua în care S-a înălțat de la noi, unul din ei să fie împreună cu noi martor al învierii Lui». Și au pus înainte pe doi: pe Iosif, numit Barsaba, zis și Iustus, și pe Matia. Și, rugându-se, au zis: «Tu, Doamne, Care cunoști inimile tuturor, arată pe care din aceștia doi l-ai ales să ia locul acestei slujiri și al apostoliei din care a căzut Iuda, ca să meargă în locul lui». Și au tras la sorți; și sorțul a căzut pe Matia; și el s-a rânduie împreună cu cei unsprezece Apostoli» (Faptele Apostolilor 1,15-16 și 20-26).*

Din cuvintele rostite de Sfântul Apostol Petru tragem concluzia că Iustus era unul dintre cei șaptezeci de ucenici ai Mântuitorului.

O vreme, Iustus l-a însoțit pe Apostolul neamurilor într-una din călătoriile sale misionare, pentru că acesta le-a scris colosenilor: „*Vă îmbrățișează Aristarh, cel întemnițat împreună cu mine; și Marcu, nepotul lui Barnaba, în privința căruia ați primit porunci; dacă vine la voi, primiți-l; și Isus cel numit Iustus.*

Aceștia sunt singurii dintre cei tăiați împrejur care au lucrat împreună cu mine pentru împărăția lui Dumnezeu; ei mi-au fost incurajare” (Coloseni 4,10-11).

Iustus a fost episcop de Elefteropolis.

Sfântul Iustus este pomenit în calendarul creștin în ziua de 30 octombrie.

Sfânta Lidia

În cea de a doua călătorie misionară Sfântul Apostol Pavel a propovăduit cuvântul lui Dumnezeu și în Filipi. Sfântul Evanghelist Luca l-a însoțit și a relatat: *„În ziua sâmbetei am ieșit în afara porții, lângă râu, unde am presupus că se fac rugăciuni; și, șezând, le grăiam femeilor care se adunaseră. Și o femeie cu numele Lidia, vânzătoare de porfiră din cetatea Tiatirelor, cinstitoare de Dumnezeu, asculta. Acesteia Dumnezeu i-a deschis inima să ia aminte la cele grăite de Pavel. Iar după ce s-a botezat, și ea și casa ei, ne-a rugat, zicând: «Dacă voi m-ați socotit că-I sunt credincioasă Domnului, intrați în casa mea și rămâneți». Și ne-a făcut să rămânem” (Faptele Apostolilor 16,13-15).*

Lidia și familia ei sunt primii creștini europeni.

Sfânta Lidia este pomenită de Biserică în 20 mai.

Sfântul Lin

Apostolul neamurilor i-a scris lui Timotei: *„Te îmbrățișează Euvul, Pudențiu, Lin, Claudia și toți frații” (II Timotei 4,21).*

Sfântul Lin a fost ucenic al Sfântului Apostol Pavel și primul episcop al Romei¹.

Din tradiția Bisericii știm că Sfântul Lin a murit ca martir pentru credința în Domnul Hristos.

Sfântul Lin este pomenit în calendarul creștin în ziua de 5 noiembrie.

¹ **Ibidem**, p. 115.

Sfântul Luciu

Apostolul neamurilor le-a scris creștinilor din Roma: „*Vă îmbrățișează Timotei, cel împreună-lucrător cu mine, și Luciu și Iason și Sosipatru, cei de un neam cu mine*” (Romani 16,21).

Sfântul Luciu a fost un ucenic al Sfântului Apostol Pavel și primul episcop de Laodiceea.

Sfântul Luciu este pomenit de Biserică în 10 septembrie.

Sfântul Marcu

Apostolul neamurilor i-a scris lui Timotei: „*Ia-l pe Marcu și adu-l cu tine, că tare îmi este de folos în slujire*” (II Timotei 4,11).

Sfântul Marcu a fost un ucenic al Sfântului Apostol Pavel care a fost hirotonit episcopul Apoloniadei.

Sfântul Marcu este pomenit în calendarul creștin în ziua de 30 octombrie.

Sfântul Narcis

Sfântul Apostol Pavel le-a scris creștinilor din Roma: „*Îmbrățișați-i pe cei din casa lui Narcis*” (Romani 16,11).

„Sfântul Narcis a fost hirotonit episcop de Atena”¹. El a propovăduit cu mult zel credința creștină, de aceea păgânii „l-au chinuit în multe feluri și-a așa și-a încredințat el sufletul în mâinile lui Dumnezeu”².

Sfântul Narcis este pomenit de Biserică în 31 octombrie.

Sfântul Nimfas

Apostolul neamurilor le-a scris creștinilor din Colose: „*Îmbrățișați pe frații din Laodiceea și pe Nimfas și Biserica din casa lui*” (Coloseni 4,15).

¹ *Proloagele*, vol. I..., p. 204.

² *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, pp. 103-104.

Nimfas era un ucenic al Sfântului Pavel. Acesta locuia în Laodiceea sau în apropierea acestui oraș și era înstărit, din moment ce comunitatea creștină se întâlnea în casa lui.

Nu cunoaștem date despre viața lui, dar în viețile sfinților este menționat faptul că s-a săvârșit cu pace¹.

Sfântul Nimfas este pomenit în calendarul creștin în ziua de 28 februarie.

Sfântul Olimpan

Apostolul neamurilor le-a scris creștinilor din Roma: „*Îmbrățișați-i pe Filolog și pe Iulia, pe Nereu și pe sora lui, pe Olimpan și pe toți sfinții care sunt împreună cu ei*” (Romani 16,15).

„Sfântul Olimpan se știe că a fost convertit la credința creștină de Sfântul Apostol Pavel, la Roma, unde, fiind prins în timpul persecuției împăratului Nero, i s-a tăiat capul”².

Sfântul Olimpan este pomenit de Biserică în 10 noiembrie.

Sfântul Onisifor

Apostolul neamurilor i-a scris ucenicului său Timotei: „*Domnul să aibă milă de casa lui Onisifor, căci de multe ori m-a însuflețit, iar de lanțurile mele nu s-a rușinat; dimpotrivă, de îndată ce a venit în Roma, m-a căutat cu multă osârdie și m-a găsit. Și cât de mult m-a slujit el în Efes, tu o știi prea bine*” (II Timotei 1,16-18).

Prin cuvintele sale Sfântul Apostol Pavel arată că Sfântul Onisifor a avut cu totul alt comportament decât ceilalți creștini din Asia când el a fost întemnițat, pentru că i-a scris lui Timotei:

¹ **Ibidem**, p. 288.

² *Proloagele*, vol. I..., p. 232.

„Tu știi că toți cei din Asia s-au lepădat de mine, între care Fighel și Ermoghen” (II Timotei 1,15).

„Onisifor a fost hirotonit episcop al Colofoniei. Pentru că avea cuvânt cu putere multă”¹ și a convertit numeroși păgâni la credința în Domnul Hristos a suferit moarte mucenicească.

Sfântul Onisifor este pomenit în calendarul creștin în zilele de 28 aprilie și 7 septembrie.

Sfântul Onisim

În timpul Sfinților Apostoli, în cetatea Colose, din Frigia, trăia un negustor bogat, numit Filimon. Acesta fusese botezat fie de Sfântul Apostol Pavel, fie de Epafras, un ucenic al lui. Filimon avea un sclav, care se numea Onisim. Acesta a furat ceva de la stăpânul său și a fugit la Roma, unde l-a întâlnit pe Apostolul neamurilor care era întemnițat. Sfântul Pavel l-a botezat pe Onisim și acesta a rămas lângă Apostol, pentru a-i sluji.

După o vreme, „Sfântul Pavel l-a trimis pe Tihic, un ucenic al lui, să ducă o epistolă creștinilor din Colose, care se găsește în canonul Sfintei Scripturi. Cu acest prilej Apostolul, care îl cunoștea pe Filimon, l-a trimis și pe Onisim cu o scrisoare către fostul său stăpân, rugându-l să-l primească pe Onisim nu ca pe un rob sau ca pe un frate iubit, ci ca pe Pavel însuși, oferindu-se să-l și despăgubească pentru ceea ce i-a furat sclavul său. Primind scrisoarea, Filimon l-a iertat pe Onisim și l-a eliberat din robie, iar acesta s-a întors la Roma pentru a-i sluji Apostolului neamurilor”².

Spre sfârșitul vieții, Sfântul Apostol Pavel l-a hirotonit pe Onisim episcop.

¹ *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 15.

² *Proloagele*, vol. I..., p. 507.

La bătrânețe, Sfântul Onisim a ocupat scaunul episcopal din Efes¹. Când Sfântul Ignatie Teoforul, episcopul Antiohiei, era în drum spre Roma, pentru a fi executat, Sfântul Onisim s-a dus să-l întâlnească împreună cu alți creștini.

În timpul persecuției anticreștine declanșate de împăratul Domițian (81-96) sau Traian (98-117), Sfântul Onisim a fost arestat și întemnițat. Fiindcă a refuzat să se lepede de credința în Domnul Hristos și să jertfească zeilor, a fost bătut cu ciomege, a fost împroșcat cu pietre, iar în cele din urmă i-a fost tăiat capul.

Sfântul Onisim este pomenit de Biserică în zilele de 15 februarie și 22 noiembrie.

Sfântul Patrova

Apostolul neamurilor le-a scris creștinilor din Roma: „*Îmbrățișați-i pe Asincrit, pe Flegon, pe Hermes, pe Patrova, pe Herma și pe frații care sunt împreună cu ei*” (Romani 16,14).

Patrova era un ucenic al Sfântului Apostol Pavel din Roma.

„El a fost hirotonit episcop de Puteoli și pe mulți i-a botezat și i-a adus la Hristos”².

Sfântul Patrova este pomenit în calendarul creștin în ziua de 5 noiembrie.

Sfântul Pudențiu

Apostolul neamurilor i-a scris lui Timotei: „*Te îmbrățișează Euvul, Pudențiu, Lin, Claudia și toți frații*” (II Timotei 4,21).

„Pudențiu era un senator roman care a crezut în Domnul Hristos. El i-a primit în casa lui pe Sfinții Apostoli Petru și Pavel,

¹ Geza Vermes, *Op. cit.*, p. 206.

² *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 115.

precum și adunarea creștinilor. Casa lui a fost ulterior transformată în biserică și se numea «Păstorească»¹.

Pudențiu a fost martirizat în timpul persecuției declanșate de împăratul Nero, probabil în aceeași zi cu Sfântul Apostol Pavel.

Sfântul Pudențiu este pomenit de Biserică în ziua de 15 aprilie.

Sfântul Ruf

După ce Domnul Hristos a fost condamnat la moarte de către Ponțiu Pilat, a trebuit să-și ducă în spate crucea până la locul de execuție. Dar pentru că a căzut sub povara acesteia, soldații însărcinați cu răstignirea Lui „*au silit pe un trecător care venea din țarină, pe Simon Cireneul, tatăl lui Alexandru și al lui Ruf, să-I ducă crucea. Și L-au dus la Golgota, care se tâlcuiește «Locul Căpățânii»*” (Marcu 15,21-22).

Sfântul Apostol Pavel le-a scris creștinilor din Roma: „*Îmbrățișați-i pe Ruf, cel ales întru Domnul, și pe mama lui și a mea*” (Romani 16,13).

În urmă cu două milenii Rufus era un nume rar, de aceea este foarte probabil ca fiul lui Simon Cireneul să se fi mutat la Roma, împreună cu mama lui, care a avut grijă de Apostolul neamurilor ca de propriul ei fiu când acesta s-a aflat în capitala Imperiului Roman.

Din cuvintele Sfântului Pavel înțelegem că Ruf era un creștin distins din Roma. El a fost hirotonit episcop de Teba, în Grecia², unde a suferit moarte martirică pentru credința în Domnul Hristos³.

¹ *Proloagele*, vol. II..., p. 675.

² *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 338.

³ *Calendarul tuturor sfinților de peste an...*, p. 195.

Sfântul Ruf este pomenit în calendarul creștin în zilele de 8 aprilie și 21 noiembrie.

Sfântul Sila (Silvan)

Când vorbește despre acest mare misionar creștin, Sfântul Evanghelist Luca îl numește „Σίλας” (Silas), romanizat „Sila” (Faptele Apostolilor 15,22; 16,19 etc.), în timp ce Sfinții Apostoli Petru și Pavel îl menționează ca „Σιλουανός” (Siluanos), romanizat „Siluan” sau „Silvan” (I Petru 5,12; II Corinteni 1,19; I Tesaloniceni 1,1 etc.)

„Sila era un membru marcant al comunității creștine din Ierusalim, care avea darul profeției (Faptele Apostolilor 15,22 și 32)”¹.

După Sinodul Apostolic din Ierusalim din anul 50, Sila și Barsaba au primit însărcinarea de a merge împreună cu Pavel și Barnaba în Antiohia, pentru a-i informa pe creștinii de acolo care proveneau dintre păgâni că nu trebuie să respecte prescripțiile legii mozaice.

Sila era cetățean roman (Faptele Apostolilor 16,37), ca și Sfântul Apostol Pavel, pe care l-a însoțit în cea de a doua călătorie misionară. Cei doi au propovăduit cuvântul lui Dumnezeu în Derbe și Listra, unde l-au convertit pe Timotei, care li s-a alăturat, după care au străbătut Frigia și ținutul Galatiei. De la Misia au coborât la Troa, au trecut prin insula Samotrace și Neapoli, apoi au ajuns la Filipi. În această cetate Sfinții Pavel și Sila au fost bătuiți cu vergi și întemnițați, dar Dumnezeu i-a eliberat în chip minunat, ocazie cu care l-au botezat pe temnicer, cu întreaga lui familie.

De aici au plecat prin Amfipoli și Apolonia până la Tesalonic, unde i-au atras la creștinism pe Iason și Aristarh, dar în urma tulburării create de unii iudei, Pavel și Sila au fost siliți

¹ *Dicționar biblic...*, p. 1202.

să plece la Bereea, de unde Apostolul neamurilor s-a dus la Atena, iar Sila în Corint, unde cei doi s-au reîntâlnit.

„Sfântul Pavel l-a hirotonit pe Sila episcop al Corintului, unde s-a ostenit mult cu propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu și a săvârșit minuni până când s-a mutat la Domnul”¹.

Sfântul Sila este pomenit de Biserică în 30 iulie.

Sfântul Simeon Niger

Sfântul Evanghelist Luca a scris că „în Biserica din Antiohia erau profeți și învățători: Barnaba și Simeon, ce se numea Niger; Luciu Cireneul, Manain, cel care fusese crescut împreună cu tetrarhul Irod, și Saul” (Faptele Apostolilor 13,1-3).

Sfântul Simeon Niger este pomenit de Biserică în 4 ianuarie.

Sfântul Simeon, ruda Domnului

Înainte de a fi logodit cu Sfânta Fecioară Maria, Sfântul Iosif a fost căsătorit cu Salomeea, cu care a avut șapte copii: patru fii, pe: Iacob, Iuda, Simeon (sau Simon) și Iosia; și trei fiice: Salomeea, Estera și Tamara, care sunt cunoscuți în Noul Testament sub numele de „*frații și surorile lui Iisus*” (Matei 13,55-56).

După ce Sfântul Iacob, primul episcop al Ierusalimului, a fost omorât în anul 61, în locul lui a fost ales fratele acestuia, Simeon.

Datorită unei revolte iudaice începute în anul 66, o puternică armată romană, condusă de viitorul împărat Titus, s-a deplasat în Iudeea, îndreptându-se spre Ierusalim.

„La îndemnul lui Dumnezeu, creștinii din acest oraș, împreună cu episcopul lor, au plecat din Sfânta Cetate și s-au așezat într-un mic orașel numit Pella, situat de cealaltă parte a

¹ *Proloagele*, vol. II..., p. 938.

Iordanului. După nimicirea Ierusalimului, creștinii s-au întors înapoi, locuind printre dărâmături, iar Biserica a înflorit, pentru că numeroși iudei au îmbrățișat credința în Domnul Hristos”¹.

„Sfântul Simeon era sufletul comunității creștine din Ierusalim. El i-a păstorit pe credincioșii din Sfânta Cetate până la vârsta de peste o sută de ani, când, în timpul persecuției anticreștine declanșate de împăratul Traian, a fost condamnat la moarte și răstignit pe cruce”².

Sfântul Simeon, ruda Domnului, este pomenit în calendarul creștin în ziua de 27 aprilie.

Sfântul Sostene

În timpul celei de a doua călătorii misionare Apostolul neamurilor „a stat în Corint un an și șase luni, învățând cuvântul lui Dumnezeu. Dar pe când Galion era proconsulul Ahaiei, iudeii s-au ridicat toți într-un cuget împotriva lui Pavel și l-au dus la tribunal, zicând că el îi înduplecă pe oameni să-L cinstească pe Dumnezeu împotriva legii. Și când Pavel era gata să-și deschidă gura, Galion a zis către iudei: «Dacă ar fi vorba de vreo nedreptate sau vreo faptă rea, o, iudeilor, v-aș asculta cum se cuvine; dar dacă sunt la voi nedumeriri despre învățătură și despre nume și despre legea voastră, vedeți-vă voi înșivă de ele. Judecător pentru acestea eu nu vreau să fiu». Și i-a izgonit din tribunal. Dar păgânii au pus mâna pe Sostene, mai-marele sinagogii, și-l băteau în fața tribunalului. Galion însă nu lua în seamă nimic din acestea” (Faptele Apostolilor 18,11-17).

În cea dintâi Epistolă către Corinteni Sfântul Pavel vorbește despre „fratele Sostene” (I Corinteni 1,1), ceea ce înseamnă că de la episodul petrecut în Corint în timpul lui Galion și până la

¹ Gherasim Timuș, *Op. cit.*, p. 815.

² *Proloagele*, vol. II..., p. 707.

alcătuirea acestei epistole de către Apostolul neamurilor mai-marele sinagogii se convertise la creștinism.

După o vreme „Sostene a fost hirotonit episcopul Colofonei”¹.

Sfântul Sostene este pomenit în calendarul creștin în 29 martie și 8 decembrie.

Sfântul Stahis

Apostolul neamurilor le-a scris creștinilor din Roma: „*Îmbrățișați-i pe Urban, împreună-lucrător cu noi întru Hristos, și pe Stahis, iubitul meu*” (Romani 16,9).

„Sfântul Stahis, unul dintre cei șaptezeci de ucenici ai Domnului Hristos, a fost așezat episcop în Bizanț de către Sfântul Apostol Andrei și a zidit o biserică la Arghiropol în care se aduna mulțime de creștini, pe care îi învăța viața cea mântuitoare. Și așa viețuind șaisprezece ani, a răposat cu pace”².

Sfântul Stahis este pomenit de Biserică în 31 octombrie.

Sfântul Ștefanos

În timpul în care a propovăduit Evanghelia împărăției lui Dumnezeu în Corint, Sfântul Pavel l-a botezat pe Ștefanos cu toți ai lui (I Corinteni 1,16).

Pe când Apostolul neamurilor se afla în Efes, în timpul celei de a treia călătorii misionare, „a primit o delegație a corintenilor, alcătuită din Ștefanos, Fortunat și Ahaic. Se pare că aceștia aveau cu ei și o scrisoare. Lor le-a încredințat Apostolul neamurilor Epistola Întâia către Corinteni. Ea nu este altceva decât răspunsul la problemele și întrebările ce frământau puternica, dar mult prea tânăra comunitate creștină din Corint”³.

¹ *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 169.

² *Proloagele*, vol. I..., p. 204.

³ *Biblia sau Sfânta Scriptură...*, p. 1639.

În această epistolă Sfântul Apostol Pavel le-a scris corintenilor: „*Voi știți casa lui Ștefanos, că este pârga Ahaiei și că ei s-au rânduie pe ei înșiși spre slujirea sfinților; vă rog ca și voi să vă supuneți unora ca aceștia și oricui lucrează și se ostenește împreună cu ei. Mă bucur de venirea lui Ștefanos, a lui Fortunat și a lui Ahaic, pentru că ei au împlinit lipsa voastră, mi-au odihnit duhul, pe al meu și pe al vostru. Pe unii ca ei, așadar, învățați-vă să-i cunoașteți*” (I Corinteni 16,15-18).

Din cuvintele Apostolului neamurilor „*casa lui Ștefanos este pârga Ahaiei*” înțelegem că „familia acestuia a fost prima din Ahaia care s-a convertit la creștinism”¹, iar roadele nu au întârziat să apară, întrucât Ștefanos și ai lui s-au pus în slujba comunității, săvârșind fapte de caritate.

În Viețile Sfinților citim că Sfântul Ștefanos s-a săvârșit cu pace².

Sfântul Ștefanos este pomenit în calendarul creștin în 15 iunie.

Sfânta Tavita

În cartea Faptele Apostolilor citim că „*în Ioppe era o ucenică cu numele Tavita, ceea ce în tâlcuire se zice Căprioara. Aceasta era plină de fapte bune și de milosteniile pe care le făcea. Și în zilele acelea ea s-a îmbolnăvit și a murit. Și după ce au scăldat-o, au pus-o în odaia de sus. Și fiind Lida aproape de Ioppe, ucenicii, auzind că Petru este în Lida, au trimis la el doi bărbați, rugându-l: «Nu pregeta să vii până la noi». Și Petru, sculându-se, a mers cu ei. Când a sosit, l-au dus în odaia de sus; și l-au înconjurat toate văduvele, plângând și arătându-i cămășile și hainele câte le făcea Căprioara pe când era cu ele. Și Petru, după ce i-a scos afară pe toți, a îngenunchat și s-a rugat; și*

¹ Gherasim Timuș, *Op. cit.*, p. 836.

² *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 414.

întorcându-se către trup, a zis: «Tavita, scoală-te!». Iar ea și-a deschis ochii și, văzându-l pe Petru, a șezut. Iar Petru i-a dat mâna și a ridicat-o și, chemându-i pe sfinți și pe văduve, le-a dat-o vie” (Faptele Apostolilor 9,36-41).

Sfânta Tavita este pomenită de Biserică în 25 octombrie.

Sfântul Terțiu

În încheierea Epistolei către Romani a Sfântului Apostol Pavel citim consemnarea: „*Vă îmbrățișez în Domnul eu, Terțiu, care am scris epistola*” (Romani 16,22).

„Terțiu a fost secretarul personal al Sfântului Pavel care a scris Epistola către Romani la dictarea Apostolului”¹.

„Terțiu a fost al doilea episcop de Iconiu, după Sfântul Sosipatru”².

Sfântul Terțiu este pomenit în calendarul creștin în zilele de 30 octombrie și 10 noiembrie.

Sfântul Tihic

În cea de a treia sa călătorie misionară Sfântul Apostol Pavel a fost însoțit o vreme de ucenicul său Tihic (Faptele Apostolilor 20,4). Acesta a fost alături de Apostolul neamurilor și în timpul primei captivități romane, care l-a trimis să ducă o epistolă creștinilor din Colose (Coloseni 4,7-9) și una celor din Efes (II Timotei 4,12 și Efeseni 6,21).

Tihic a fost hirotonit episcop de Colofon sau Calcedon³.

Sfântul Tihic este pomenit de Biserică în 8 decembrie.

¹ *Dicționar biblic...*, p. 1268.

² *Proloagele*, vol. I..., p. 233.

³ **Pr. Dr. Ion Sorin Bora**, *Op. cit.*, p. 271.

Sfântul Timotei

Timotei s-a născut în Listra. Tatăl său era păgân, iar mama lui evreică. Deși nu a fost tăiat împrejur, „Timotei cunoștea Vechiul Testament încă din pruncie”¹.

„Nu este menționată nicăieri data la care Timotei a devenit creștin, dar este logic de presupus că s-a convertit în timpul primei călătorii misionare a Sfântului Apostol Pavel, care a inclus Listra în itinerarul ei”². „Atât Eunichi, mama lui Timotei, cât și Loida, bunica acestuia, au îmbrățișat credința creștină”³.

În cea de a doua sa călătorie misionară Apostolul neamurilor, însoțit de Sila, a trecut prin Listra. Auzind că „Timotei, un tânăr cu inima curată și cu mintea ageră, era foarte apreciat de creștinii din comunitate, i-a propus să i se alătore în lucrarea de evanghelizare”⁴, iar acesta a acceptat.

„Pentru a nu crea tulburare între evreei din zonă, Sfântul Pavel l-a circumcis pe Timotei înainte de a porni la drum”⁵.

Sfinții Pavel, Sila și Timotei au străbătut Frigia și Galatia. De la Misia au coborât la Troa, au trecut prin insula Samotrace și Neapoli, apoi au ajuns la Filipi. De aici au plecat prin Amfipoli, Apolonia și Tesalonic până la Bereea, de unde Apostolul neamurilor s-a dus la Atena și apoi la Corint, unde s-a reîntâlnit cu Sila și Timotei.

În cea de a treia călătorie misionară Timotei a fost alături de Sfântul Pavel în Efes, care l-a trimis în Macedonia, împreună cu Erast (Faptele Apostolilor 19,22), de unde urma să ducă o epistolă la Corint (I Corinteni 4,17)⁶. Timotei s-a întâlnit cu Apostolul neamurilor în Grecia (Faptele Apostolilor 20,1-4) și

¹ *Proloagele*, vol. I..., p. 444.

² *Dicționar biblic...*, p. 1290.

³ **Enrico Pepe**, *Op. cit.*, p. 50.

⁴ **Ibidem**.

⁵ *Dicționar biblic...*, p. 1290.

⁶ **Ibidem**.

apoi a plecat la Troa, împreună cu alți ucenici, pentru a se revedea acolo cu Sfântul Pavel, după care s-au dus împreună la Ierusalim, unde Apostolul a fost arestat.

„Timotei l-a urmat pe Sfântul Pavel la Cezareea Palestinei și la Roma, fiindu-i de folos în cele de trebuință”¹.

Sfinții Pavel și Timotei au semnat împreună Epistolele II Corinteni (1,1), Filipeni (1,1), Coloseni (1,1), I Tesaloniceni (1,1), II Tesaloniceni (1,1) și Filimon (1,1).

„După ce a fost eliberat din temniță, Apostolul neamurilor l-a hirotonit pe Timotei episcop de Efes (II Timotei 1,6)”², unde acesta a avut ocazia de a conlucra și cu Sfântul Evangelist Ioan.

„Niciunul dintre însoțitorii Sfântului Apostol Pavel nu este lăudat cu atâta căldură ca și Timotei pentru loialitatea sa (I Corinteni 16,10; Filipeni 2,19-22 și II Timotei 3,10-11)”³.

„Deși Sfântul Pavel spera să-l întâlnească din nou pe Timotei, teama că întâlnirea ar putea fi amânată l-a determinat să-i scrie o epistolă, apoi încă una, pe când Apostolul neamurilor era nu numai arestat, ci și judecat, iar viața îi era în pericol”⁴. „Din aceste epistole se vede legătura profundă ce se stabilise între cei doi”⁵.

„Mai târziu și Sfântul Timotei a ajuns să fie întemnițat, însă a fost eliberat (Evrei 13,23)”⁶.

În anul 97⁷ „păgânii din Efes au prăznuit sărbătoarea numită Catagrion și au ieșit pe străzi cu idolii în brațe și cu ciomege în mâini, cântând cântece, purtând măști, gonind bărbații și femeile

¹ **Enrico Pepe**, *Op. cit.*, p. 51.

² *Dicționar biblic...*, p. 1290.

³ **Ibidem.**

⁴ **Ibidem.**

⁵ **Enrico Pepe**, *Op. cit.*, p. 51.

⁶ *Dicționar biblic...*, p. 1290.

⁷ **Gherasim Timuș**, *Op. cit.*, p. 895.

de pe străzi, și chiar omorându-i pe unii dintre ei. Văzând aceasta, Sfântul Timotei i-a dojenit și i-a îndemnat să se ferească de astfel de fapte urâte, însă ei năvălind asupra lui l-au ucis cu ciomegele”¹ „și cu pietre”².

Sfântul Timotei este pomenit în calendarul creștin în ziua de 22 ianuarie.

Sfântul Tit

„Tit era originar din Grecia și a îmbrățișat credința creștină în prima călătorie misionară a Sfântului Apostol Pavel”³.

„Deși nu este menționat în cartea Faptele Apostolilor, Tit a fost unul dintre însoțitorii Sfântului Pavel, în care acesta și-a pus multă încredere. Prima dată aflăm despre Tit atunci când acesta i-a însoțit pe Sfinții Pavel și Barnaba la Ierusalim (Galateni 2,1)”⁴.

Întrucât unii iudeo-creștini le-au cerut creștinilor proveniți dintre păgâni să se taie împrejur și să respecte anumite prescripții ale legii mozaice a avut loc Sinodul Apostolic de la Ierusalim, la care a luat parte și Sfântul Pavel. Acesta l-a dus cu el pe Tit, un creștin model, „pentru a le arăta iudeo-creștinilor sceptici ce roade produce Evanghelia între păgâni”⁵, iar Tit „*nu a fost silit să se taie împrejur*” (Galateni 2,3).

„Tit l-a însoțit pe Apostolul neamurilor în cea de a doua călătorie misionară și a rămas cu el un timp în Corint, câștigând respectul comunității creștine de acolo”⁶.

După ce Sfântul Pavel și însoțitorii lui au plecat din Corint, în comunitatea creștină de acolo s-a creat tulburare și dezbinare,

¹ *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 236.

² *Proloagele*, vol. I..., p. 445.

³ **Enrico Pepe**, *Op. cit.*, p. 51.

⁴ *Dicționar biblic...*, p. 1298.

⁵ **Enrico Pepe**, *Op. cit.*, p. 51.

⁶ **Ibidem**.

iar Apostolul neamurilor le-a trimis creștinilor din localitate, prin ucenicul său Timotei, o scrisoare, dar aceasta nu a avut efectul scontat și tulburarea a continuat.

În această situație Sfântul Pavel l-a trimis în Corint, cu o nouă epistolă, pe ucenicul său Tit. „Acesta a fost primit cu cel mai mare respect, iar credincioșii s-au grăbit să-i fie de ajutor, încât scrisoarea Apostolului și prezența lui Tit în mijlocul lor au avut efectul dorit”¹.

„Tit s-a dus la Apostolul neamurilor în Macedonia cu veștile bune din Corint (II Corinteni 7,5-16), iar drept urmare Sfântul Pavel a scris a doua Epistolă către Corinteni, care le-a fost dusă acestora tot de Tit (II Corinteni 8,16-17)”², el „primind și însărcinarea de a organiza în Corint o colectă pentru nevoiașii din Ierusalim”³.

„Când Sfântul Pavel a fost eliberat din temnița din Roma a pornit spre Asia, dar în drum s-a oprit în insula Creta pentru a propovădui și acolo învățătura Domnului Hristos. Fiindcă a fost chemat în altă parte, l-a hirotonit pe Tit episcop de Gortina, pentru a continua lucrarea începută de el (Tit 1,5)”⁴.

Pe când se afla la Nicopole, în Epir, Apostolul neamurilor i-a adresat lui Tit o „epistolă, care face parte din canonul Sfintei Scripturi, în care i-a scris unde se găsește, l-a informat că îl va trimite pe Artemas sau Tihic ca să-l înlocuiască în Creta și l-a rugat să i se alăture în Nicopole (Tit 3,12)”⁵.

După ce Tit a ajuns la Nicopole, „Sfântul Pavel l-a trimis să răspândească Evanghelia împărăției lui Dumnezeu în Dalmația (II Timotei 4,10)”⁶.

¹ **Gherasim Timuș**, *Op. cit.*, p. 896.

² *Dicționar biblic...*, p. 1298.

³ **Enrico Pepe**, *Op. cit.*, p. 52.

⁴ **Gherasim Timuș**, *Op. cit.*, p. 897.

⁵ **Ibidem.**

⁶ **Ibidem.**

„Din tradiția Bisericii știm că Sfântul Tit s-a întors în Creta”¹ „și a propovăduit cu multă râvnă cuvântul lui Dumnezeu acolo și în insulele învecinate”², murind de bătrânețe la Gortina.

Sfântul Tit este pomenit de Biserică în 25 august.

Sfântul Trofim

În cea de a treia sa călătorie misionară Apostolul neamurilor a fost însoțit de Trofim (Faptele Apostolilor 20,4 și 21,29), care era originar din Efes.

Acesta a suferit moarte martirică la Roma, în timpul persecuției anticreștine declanșate de împăratul Nero, fie odată cu Sfântul Pavel³, fie ceva mai târziu⁴.

Sfântul Trofim este pomenit în calendarul creștin în 15 aprilie.

Sfântul Urban

Sfântul Pavel le-a scris creștinilor din Roma: „Îmbrățișați-l pe Urban, împreună-lucrător cu noi întru Hristos” (Romani 16,9).

Sfântul Urban, unul dintre cei șaptezeci de ucenici ai Domnului Hristos, a fost hirotonit de Sfântul Apostol Andrei episcop de Macedonia, unde a suferit moarte martirică⁵.

Sfântul Urban este pomenit de Biserică în 31 octombrie.

¹ *Dicționar biblic...*, p. 1298.

² *Proloagele*, vol. II..., pp. 997-998.

³ **Pr. Dr. Ion Sorin Bora**, *Op. cit.*, p. 271.

⁴ *Proloagele*, vol. II..., p. 675.

⁵ **A. Pascu**, *Viața Sfântului Apostol Andrei...*, p. 27.

Sfântul Zinon (Zenas)

Apostolul neamurilor i-a scris ucenicului său Tit: „*Pe legistul Zinon și pe Apollo trimite-i la mine, la Nicopole, căci acolo m-am hotărât să iernez, și ai grijă să nu le lipsească nimic*” (Tit 3,12-13).

„Zinon a fost hirotonit de Sfântul Apostol Petru episcop de Diospole. El a propovăduit cu mult zel învățătura Domnului Hristos și a avut multe de pățimit din partea păgânilor pentru activitatea sa”¹.

Sfântul Zinon este pomenit în calendarul creștin în zilele de 27 aprilie și 27 septembrie.

¹ *Viețile Sfinților de peste tot anul...*, p. 363.

Bibliografie

Άγιος Ανδρέας, Πάτρας, 1998.

Alexandra, Maica (principesa Ileana a României), *Sfinții îngeri*, Editura Anastasia, București, 1992.

Antonie, Mitropolit de Suroj, *Cuvântări la duminici și sărbători*, traducere din limba engleză de Pr. Ioan-Lucian Radu, Editura Doxologia, Iași, 2020.

Baba, Pr. Teodor, *Figura lui Moise în tradițiile iudaică, creștină și musulmană*, articol publicat în revista „Mitropolia Banatului”, nr. 5, 1988.

Baumann Émile, Bertrand Louis, Guénon René, *Mari sfinți*, traducere din limba franceză de Ion Papuc, Editura Meditații, București, 2014.

Belenski, M. S., *Despre mitologia și filozofia Bibliei*, traducere de Elena M. Florescu, Editura Politică, București, 1982.

Benedict XVI, Pope, *Jesus, the Apostles, and the Early Church*, Ignatius Press, San Francisco, 2015.

Bhaskaran, Vijayan P., *The legacy of Saint Thomas: Apostle of India*, Editor St. Pauls, 2007.

Biblia sau Sfânta Scriptură, ediție jubiliară a Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.

Bora, Pr. Dr. Ion Sorin, *Cei Șaptezeci de ucenici (Luca 10,1-24): istoria exegezei; tradiții creștine*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2013.

Braniște, Pr. Prof. Dr. Ene, „*Preoții Tăi, Doamne, se vor îmbrăca întru dreptate*”. *Studii de Teologie Pastorală, predici și cuvântări*, vol. IV, Editura Andreiana, Sibiu, 2014.

Braniște, Pr. Prof. Dr. Ene, Braniște, Prof. Ecaterina, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Editura Diecezană, Caransebeș, 2001.

Brusanowski, Paul, *Istorie și civilizație iraniană până la cucerirea arabă*, Presa Universitară Clujeană, 2008.

Buta, Mircea Gelu, *Sfântul Evanghelist Luca, modelul medicului creștin*, articol publicat în volumul „Credință și viață în Hristos - Anuarul Episcopiei Sălajului”, Editura Episcopiei Sălajului, Zalău, 2016.

Calendarul tuturor sfinților de peste an și locurile din Italia unde se pot cinsti moaștele lor, Mănăstirea Adormirea Maicii Domnului, Roma, 2023.

Calinic Botoșăneanul, *Duminicile - peceți ale Învierii*, Editura Doxologia, Iași, 2010.

Idem, *Maica Domnului în lumina Sfintei Scripturi și a Sfintei Tradiții*, Editura Pars pro toto, Iași, 2014.

Cunningham, Mary B., *Învățătura ortodoxă despre Maica Domnului*, traducere din limba engleză de Dragoș Dâscă, Editura Doxologia, Iași, 2017.

Daniel, Constantin, *Civilizația asiro-babiloniană*, Editura Sport-Turism, București, 1981.

Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Evanghelia slavei lui Hristos. Predici la duminicile de peste an*, Editura Basilica, București, 2016.

Daniel, Părintele de la Rarău, *Sfinții Îngeri. Sfântul înger păzitor*, Editura Agaton, Făgăraș, 2012.

Dicționar biblic, Editura „Cartea creștină”, Oradea, 1995.

Dicționarul explicativ al limbii române, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 2016.

Drimba, Ovidiu, *Istoria culturii și civilizației*, volumul I, Ediție definitivă, Editurile SAECULUM I.O. și Vestala, București, 1998.

Duțu, Mircea, *Pilat din Pont: judecătorul lui Iisus*, Editura Herald, București, 2009.

Enciclopedia Egiptului Antic, Editura Aquila, 2007.

Enciclopedia lumii antice, traducere de Anca Ferche, Editura Aquila, 2006.

Epoca imperiilor, editor Robert Aldrich, traducere de Gabriel Tudor, Editura ALL, București, 2008.

Fillion, L. Cl., *Histoire d'Israël Peuple de Dieu*, vol. I, Librairie Letouzey et Ané, Paris, 1927.

Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii, vol. IX, traducere, introduceri și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980.

Gibbon Edward, *Istoria declinului și a prăbușirii Imperiului Roman*, volumul III, traducere de Dan Hurmuzescu, Editura Minerva, București, 1976.

Giosanu, Arhiepiscop Ioachim, *Evanghelia astăzi*, Editura Filocalia, Roman, 2019.

Gordon, Pr. Prof. Dr. Vasile, *Mergând, învățați...*, *Predici pentru toate duminicile și sărbătorile de peste an*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2006.

Hendriksen, William, *New Testament Commentary, exposition of the Gospel according to Luke*, Baker Book House, Grand Rapids, Michigan, 1978.

Ilie, Arhimandrit Cleopa, *Predici la duminicile de peste an*, Editura Mănăstirii Sihăstria, Vânători, 2010.

Ιωάννου Χρυσοστόμου, *Άπαντα τα Έργα*, vol. 14, Πατερικαί εκδόσεις „Γρηγόριος ο Παλαμάς”, Θεσσαλονίκη, 1981.

Îndrumări misionare, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986.

Jeremias, Joachim, *Parabolele lui Iisus*, traducere din limba engleză de P. S. Calinic Dumitriu, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc și Dr. Ștefan Matei, Editura Anastasia, București.

Johnson, Paul, *O istorie a evreilor*, traducere de Irina Horea, Editura Humanitas, București, 2019.

Karavidopoulos, Ioannis, *Evanghelia după Marcu*, traducere de drd. Sabin Preda, Editura Bizantină, București, 2007.

Lițiu, Pr. Dr. Gheorghe, *Cartea vieții. Predici la duminicile și sărbătorile de peste an*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1991.

Manolache, Dumitru, *Sfântul Apostol Andrei la Dunărea de Jos*, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2001.

Marcu, Pr. Prof. Dr. Grigorie, *Sfântul Matei vameșul - apostol*, articol publicat în „Telegraful Român”, nr. 7-10, 1982.

Megheșan, Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru, *Taina Cuvântului*, Editura Universității din Oradea, Oradea, 2008.

Merejkovski, Dmitri, *Evanghelia necunoscută*, Editura Contemporanul, București, 2014.

Mihoc, Pr. Prof. Dr. Vasile, *Lumina Evangheliei. Exegeze la Evangheliile duminicale*, Editura Agnos, Sibiu, 2016.

Moloney, Francis J., *The Gospel of Mark: a commentary*, Hendrickson Publishers, Peabody, Massachusetts, 2002.

Moș, Pr. Lect. Univ. Dr. Grigore Dinu, *Predică la Duminica a 3-a după Învierea Domnului - a sfințelor femei mironosițe*, publicată în volumul: „Cuvântul Tău este adevărul”. *Predici ale teologilor clujeni la Triod și Penticostar*, vol. II, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2015.

Munteanu, Prof. Dr. L. G., *Viața Sfinților Apostoli Matei, Iacob Alfeul, Iuda Tadeul, Andrei, Iacob al lui Zevedeu, Filip, Bartolomeu, Toma, Simon Zelotul, Iuda Iscarioteanul și*

Matia, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Clujului, Cluj-Napoca, 1945.

Idem, *Viața Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan*, ediția a II-a, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2004.

Nestor, Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei, *Studiu introductiv* la volumul: „Sfinți români și apărători ai Legii strămoșești”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987.

Origen, *Omilii la cartea Numeri, Omilia a XXII-a Despre fetele lui Salfaad*, Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 6, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981.

Pascu, A., *Viața Sfântului Apostol Andrei, între realitate și poveste*, Editura Meteor Publishing, București, 2015.

Păcurariu, Pr. Prof. Dr. Mircea, *Sfinți daco-romani și români*, Ediție electronică, Apologeticum, 2006.

Pănoiu, Preot I., *Sfântul Apostol Ioan*, articol publicat în „Glasul Bisericii”, nr. 3-4, 1962.

Pelt, S. G. Mgr. J. B., évêque de Metz, *Histoire de l'Ancien Testament*, Librairie Lecoffre, Paris, 1925.

Pepe, Enrico, *Martiri și sfinți din calendarul roman*, traducere din limba italiană de pr. Ioan Bișog, Editura Sapientia, Iași, 2007.

Philon d'Alexandrie, *De vita Mosis*, vol. I-II, Éditions du Cerf, Paris, 1967.

Plămădeală, Antonie, Mitropolitul Ardealului, *Tâlcuri noi la texte vechi*, Sibiu, 1989.

Popa, Mgr. Irineu, *La personne et la communion des personnes dans la Theologie de Saint Basile le Grand*, Editura Basilica, București, 2011.

Popovici, Arhimandritul Iustin, *Omul și Dumnezeuul-om*, studiu introductiv și traducere: Pr. prof. Ioan Ică și diac. Ioan I. Ică jr., Editura DEISIS, Sibiu, 1997.

Prelipcean, Pr. Prof. Vladimir, Neaga, Pr. Prof. Nicolae, Bârna, Pr. Prof. Gheorghe, Chialda, Pr. Prof. Mircea, *Studiul Vechiului Testament*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2003.

Proloagele, volumul I, Editura Bunavestire, Bacău, 1999

Proloagele, volumul II, Editura Bunavestire, Bacău, 1999.

Rădulescu, Remus, *Mari sfinți ai Ortodoxiei*, Editura Meteor Press, București, 2015.

Riasanovsky, Nicholas V., *O istorie a Rusiei*, traducere de Areta Voroniuc, Institutul European, Iași, 2000.

Rosen, Dr. Moses, *În lumina Torei*, București, 1980.

Runciman, Steven, *Căderea Constantinopolului 1453*, traducere de Alexandru Elian, Editura Nemira, București, 2011.

Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentar la Sfânta Evanghelie de la Luca*, traducere din limba franceză de diacon Gheorghe Băbuț, Editura Pelerinul Român, Oradea, 1998.

Sfântul Dionisie Areopagitul, *Despre numele divine. Teologia mistică*, traducere de Cicerone Iordăchescu și Theofil Simenschy, Institutul European, Iași, 1993.

Idem, *Epistolele*, traducere de Pr. Asist. Dr. Vasile Răducă și Pr. Conf. Dr. Gheorghe Drăgulin, Editura ALL, București, 1994.

Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentar la Evanghelia de la Ioan*, Editura Pelerinul Român, Oradea, 2005.

Sfântul Nicolae Velimirovici, *Predici*, în românește: Anca Sârbulescu, Editura Ileana, București, 2006.

Sfântul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei, *Tâlcuire la Evanghelia cea de la Luca*, Editura Pelerinul Român, Oradea, 1999.

Slujba Învierii și Carte de Tedeum, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002.

Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Teologia Dogmatică Ortodoxă pentru Institutele teologice*, vol I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1978.

Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă pentru Institutele teologice*, vol. II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1978.

Steinhardt, Nicolae, *Dăruind vei dobândi*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului, Baia Mare, 1992.

Streza, Preot Gheorghe, *Cuvinte din Scripturi*, Editura Andreiana, Sibiu, 2015.

Tătaru-Cazaban, Bogdan, *Corpul îngerilor: fragmente dintr-o istorie a ierarhiilor cerești*, Editura Humanitas, București, 2017.

Timuș, Gherasim, Episcopul Argeșului, *Dicționar aghiografic*, Editura Mănăstirii „Portărița”, Satu Mare, 1998.

Tofană, Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian, *Evanghelia lui Iisus. Misiunea cuvântului*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2015.

Vermes, Geza, *Who's who in the age of Jesus*, Penguin books, London, 2005.

Viața Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioara Maria, traducere din limba engleză de monahia Theodora Videscu și Constantin Fădur, Editura Doxologia, Iași, 2013.

Viețile Sfinților Apostoli, traducere de Diana Potlog, Editura Sofia, București, 2002.

Viețile Sfinților de peste tot anul, Editura Biserica Ortodoxă Alexandria, 2003.

Viețile sfinților proroci, traducere din limba engleză de Pr. Constantin Jinga, Editura Sofia, Alexandria, Editura Cartea Ortodoxă, București, 2010.

Voicu, Arhid. Prof. Dr. Constantin, *Patrologie*, vol. I, Editura Basilica, București, 2009.

Ward, Benedicta, *Viețile sfințelor care mai înainte au fost desfrânate*, traducere de diacon Ioan I. Ică Jr., Editura Deisis, Sibiu, 2007.

White, Ellen G., *Adevărul despre îngeri*, Ellen G. White Estate.

Women in Scripture: A Dictionary of Named and Unnamed Women in the Hebrew Bible, the Apocryphal/Deuterocanonical Books, and the New Testament, William B. Eerdmans Publishing Company Grand Rapids, Michigan/Cambridge, U.K., Houghton Mifflin Company, 2000.

Cuprins

Cuvânt înainte	3
Dumnezeu, sfințenia și sfinții	5
Sfinți din Sfânta Scriptură. Sfinții îngeri	18
<i>Sfântul Arhanghel Gavriil</i>	21
<i>Sfântul Arhanghel Mihail</i>	25
<i>Sfântul Arhanghel Rafail</i>	28
Drepti și sfinți din Vechiul Testament și prorociile lor	36
<i>Dreptul Abel</i>	36
<i>Dreptul Enoh</i>	37
<i>Dreptul Noe</i>	37
<i>Patriarhul Avraam</i>	41
<i>Dreptul Lot</i>	44
<i>Sfântul Melchisedec</i>	45
<i>Dreptul Abimelec, regele Gherarei</i>	46
<i>Patriarhul Isaac</i>	47
<i>Patriarhul Iacob</i>	54
<i>Iosif cel preafrumos</i>	63
<i>Sfântul Proroc Moise</i>	67
<i>Arhiereul Aaron</i>	85
<i>Sfântul și Dreptul Eleazar</i>	89
<i>Dreptul Iosua Navi</i>	92
<i>Sfântul și Dreptul Finees</i>	99
Judecătorii	102
<i>Dreptul Ghedeon</i>	103
<i>Sfânta Prorociță Ana</i>	104
<i>Sfântul Proroc Samuel</i>	107
Regele David.....	115

Divizarea Regatului evreiesc	135
<i>Regatul de Nord</i>	142
<i>Regatul de Sud</i>	144
Regele Iezechia	148
Regele Iosia.....	153
Profetismul și prorocii.....	158
<i>Vocația și misiunea profeților</i>	164
<i>Numărul și deosebirea prorocilor</i>	166
<i>Ordinea cronologică a profeților</i>	168
<i>Prorocul Natan</i>	169
<i>Sfântul Proroc Ioad</i>	174
<i>Sfânta Prorociță Hulda</i>	177
<i>Sfântul Proroc Azaria</i>	179
<i>Sfântul și slăvitul Proroc Ilie Tesviteanul</i>	181
<i>Sfântul Proroc Elisei</i>	193
<i>Sfântul Proroc Avdie</i>	200
<i>Sfântul Proroc Iona</i>	203
<i>Sfântul Proroc Amos</i>	204
<i>Sfântul Proroc Osea</i>	207
<i>Sfântul Proroc Ioil</i>	212
<i>Sfântul Proroc Isaia</i>	214
<i>Sfântul Proroc Miheia</i>	228
<i>Sfântul Proroc Naum</i>	231
<i>Sfântul Proroc Avacum</i>	232
<i>Sfântul Proroc Sofonie</i>	235
<i>Sfântul Proroc Ieremia</i>	237
<i>Sfântul Proroc Baruh</i>	250
<i>Sfântul Proroc Iezechiel</i>	251
<i>Sfântul Proroc Daniel</i>	261
<i>Sfinții trei tineri: Anania, Azaria și Misail</i>	273
<i>Sfântul Proroc Agheu</i>	279
<i>Sfântul Proroc Zaharia</i>	283

<i>Sfântul Proroc Maleahi</i>	288
Sfântul și Dreptul Iov, mult răbdătorul	293
Sfinții șapte frați Mucenici Macabei	300
Sfinții și Dreptii dumnezeiești Părinți Ioachim și Ana.....	306
Sfinți din Noul Testament	310
<i>Sfântul Proroc Zaharia și Dreapta Elisabeta,</i> <i>părinții Sfântului Ioan Botezătorul</i>	310
<i>Sfânta Fecioară Maria</i>	314
<i>Sfântul Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare Maria</i>	338
<i>Sfântul și Dreptul Simeon, primitorul de Dumnezeu</i> ..	340
<i>Sfânta Prorociță Ana</i>	344
<i>Sfântul Proroc Ioan Botezătorul și</i> <i>Înaintemergătorul Domnului</i>	345
Sfinții Evangheliști.....	355
<i>Sfântul Apostol și Evanghelist Matei</i>	356
<i>Sfântul Evanghelist Marcu</i>	360
<i>Sfântul Evanghelist Luca</i>	364
<i>Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan</i>	370
Sfinții Apostoli.....	379
<i>Sfântul Apostol Petru</i>	383
<i>Sfântul Apostol Andrei</i>	393
<i>Sfântul Apostol Iacob (al lui Zevedeu)</i>	404
<i>Sfântul Apostol Filip</i>	407
<i>Sfântul Apostol Bartolomeu (Natanael)</i>	412
<i>Sfântul Apostol Toma</i>	416
<i>Sfântul Apostol Iacob (al lui Alfeu)</i>	433
<i>Sfântul Apostol Iuda Tadeul</i>	434
<i>Sfântul Apostol Simon Zelotul</i>	436
<i>Sfântul Apostol Matia</i>	438
<i>Sfântul Apostol Pavel</i>	440
Alți sfinți din vremea Domnului Hristos	455
<i>Sfântul Alfeu</i>	455

<i>Sfântul Nicodim</i>	455
<i>Sfântul Zaheu</i>	459
<i>Sfânta Veronica</i>	459
<i>Sfânta Muceniță Fotini Samarineanca</i>	460
<i>Sfinții Lazăr, Marta și Maria</i>	463
<i>Sfânta Maria, mama Sfântului Evanghelist Marcu</i>	470
<i>Sfântul și Dreptul Iosif din Arimateea</i>	471
<i>Sfântul și Dreptul Gamaliel</i>	474
<i>Sfânta Procla, soția lui Ponțiu Pilat</i>	476
<i>Sfântul Mucenic Longhin Sutașul</i>	480
Sfintele femei mironosițe.....	488
<i>Sfânta Mironosiță Maria Magdalena</i>	494
<i>Sfânta Mironosiță Maria lui Cleopa</i>	498
<i>Sfânta Mironosiță Salomeea</i>	499
<i>Sfânta Mironosiță Ioana</i>	501
<i>Sfânta Mironosiță Suzana</i>	502
Cei șapte diaconi	504
<i>Sfântul Arhidiacon Ștefan</i>	506
<i>Sfântul Diacon Filip</i>	512
<i>Sfântul Diacon Prohor</i>	514
<i>Sfântul Diacon Nicanor</i>	515
<i>Sfântul Diacon Timon</i>	515
<i>Sfântul Diacon Parmena</i>	515
Ucenici ai Domnului Hristos, colaboratori și ucenici ai Sfinților Apostoli.....	517
<i>Sfinții Acvila și Priscila</i>	520
<i>Sfântul Agav</i>	521
<i>Sfântul Ahaic</i>	522
<i>Sfântul Ampliat</i>	523
<i>Sfântul Anania</i>	523
<i>Sfinții Andronic și Iunia</i>	525
<i>Sfântul Antipa</i>	525

<i>Sfântul Apelles</i>	526
<i>Sfinții Apfia și Arhip</i>	526
<i>Sfântul Apollo</i>	527
<i>Sfântul Aristarh</i>	528
<i>Sfântul Aristobul</i>	529
<i>Sfântul Artemas</i>	529
<i>Sfântul Asincrit</i>	529
<i>Sfântul Barnaba</i>	530
<i>Sfântul Carp</i>	533
<i>Sfântul Clement</i>	534
<i>Sfântul Cleopa</i>	534
<i>Sfântul Corneliu</i>	536
<i>Sfântul Crescent</i>	537
<i>Sfântul Crispus</i>	538
<i>Sfântul Cvartus</i>	538
<i>Sfânta Damaris</i>	539
<i>Sfântul Dimitrie</i>	539
<i>Sfântul Dionisie Areopagitul</i>	541
<i>Sfântul Epafras</i>	543
<i>Sfântul Epafrodit</i>	544
<i>Sfântul Epenet</i>	545
<i>Sfântul Erast</i>	545
<i>Sfântul Eutihie</i>	546
<i>Sfânta Diaconiță Febe</i>	546
<i>Sfântul Filimon</i>	547
<i>Sfântul Filolog</i>	548
<i>Sfântul Flegon</i>	549
<i>Sfântul Fortunat</i>	549
<i>Sfântul Gaius</i>	550
<i>Sfântul Hermes</i>	551
<i>Sfântul Iacob, ruda Domnului</i>	551
<i>Sfinții Iason și Sosipatru</i>	554

<i>Sfântul Irodion</i>	557
<i>Sfântul Iustus</i>	558
<i>Sfânta Lidia</i>	559
<i>Sfântul Lin</i>	559
<i>Sfântul Luciu</i>	560
<i>Sfântul Marcu</i>	560
<i>Sfântul Narcis</i>	560
<i>Sfântul Nimfas</i>	560
<i>Sfântul Olimpan</i>	561
<i>Sfântul Onisifor</i>	561
<i>Sfântul Onisim</i>	562
<i>Sfântul Patrova</i>	563
<i>Sfântul Pudențiu</i>	563
<i>Sfântul Ruf</i>	564
<i>Sfântul Sila (Silvan)</i>	565
<i>Sfântul Simeon Niger</i>	566
<i>Sfântul Simeon, ruda Domnului</i>	566
<i>Sfântul Sostene</i>	567
<i>Sfântul Stahis</i>	568
<i>Sfântul Ștefanas</i>	568
<i>Sfânta Tavita</i>	569
<i>Sfântul Terțiu</i>	570
<i>Sfântul Tihic</i>	570
<i>Sfântul Timotei</i>	571
<i>Sfântul Tit</i>	573
<i>Sfântul Trofim</i>	575
<i>Sfântul Urban</i>	575
<i>Sfântul Zinon (Zenas)</i>	576
Bibliografie	577